

—

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

VOOR MEER- en MIN-GEOEFFENDEN.

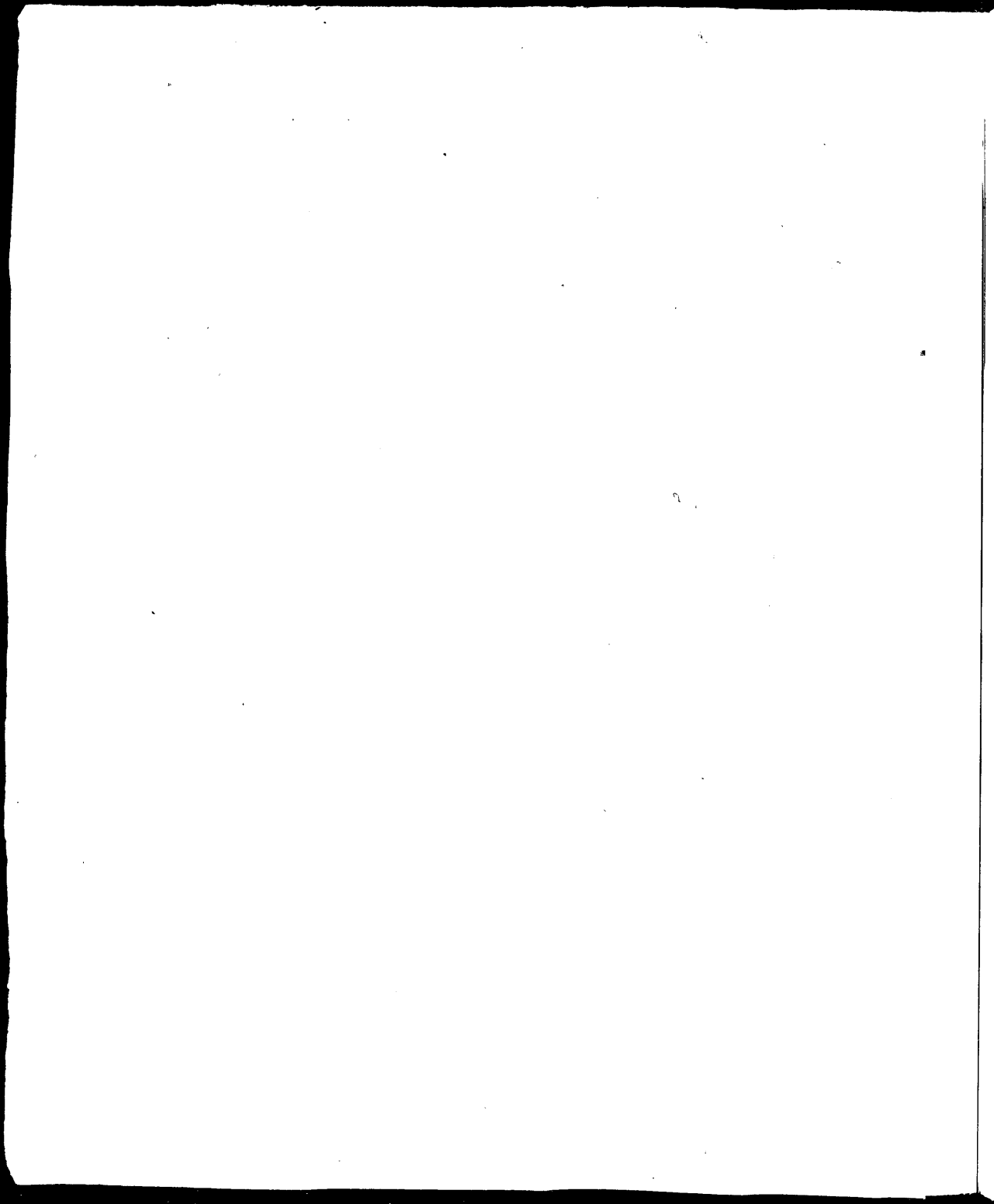
E E R S T E D E E L.

July — December

1788.

TE HAARLEM,

By A. LOOSJES.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R E N M I N G E O E F F E N D E N :

Vrydag den 4 July

B E R I G T E N.

Z W E D E N.

De Heer *Fahlberg*, Geneesheer van 't Gouvernment op het Eiland *Barthelemi*, heeft beloofd ene *Flora Barthelemica* te zullen uitgeven.

In ene gedrukte Lyk-reden door den Heer *Floder*, Hoogleeraar in de Grieksche Tale, aan de Hogeschool te *Upsal* gehouden op deszelfs Overledenen Amptge noot *P. Fab. Auriwillius*, ontmoet men de volgende Levensbyzonderheden van dezen beroemden Man.

„ *Auriwillius* werd geboren in den Jare 1717, en studeerde te *Upsal*, waar by zig voornamelyk op de kennis der Oosterfche Talen toelidde. Ondanks zyn matige inkomsten, begaf hy zig op reize naar vreemde Landen, 't geen niet weinig toebragt aan de beschaving van zyn verstand. Hy zette zyne Letteroeffeningen voort te *Vena*, onder *Tympe* en *Walch*, en te *Halle*, onder *Michaëlis* en *Baumgarten*. Te *Paris* maakte hy vriendschap met *Fourmont*, en kreeg, te *Leiden*, kennis aan *Schultens*. Op zyne terugkomst in Zweden, in 1744. wierd hy, eerst aangesteld tot Hoogleeraar in de Digt Konst, te *Upsal*; vervolgens tot Lid verkoren, en daarna tot Geheim Schryver, van de Akademie der Wetenschappen, en eindelijk tot Hoogleeraar in de Oosterfche Talen. Hy verzamelde ene aanzienlyke Boekery, gaf verscheidene Werken van hem in druk uit, en liet een schat van Handschriften na. Hy had niet weinig deel aan de Zweedfche Overzetting van den Bybel.

G R O O T - B R I T T A N N I E N .

Onlangs stelde de Heer *John. Hunter*, deszelfs fraay, uitgestrekt en kostbaar *Museum*, aan zyn Huis in Londen, ter beschouwinge open van een groot aantal Letterminnaren; onder welke zig verscheider Leden der Koninglyke en Oudheidkundige Maatschappyen, van het Collegie der Geneesheren, en ettelijke Vreemdelingen van aanzien, bevonden. Deszelfs nieuw en uitmuntend Stelzel van Natuurlyke Wys-

begeerte, trapswyze van het geringste Plantje tot het ryk der Dieren opklimmende, trok byzonderlyk de aandacht der Kenneren. De Heer *Hunter* wagte in Persoon het Gezelschap op, en gaf een soort van wandelende (peripathetische) Les over deze en gene Stukken, welke tusfchen de 2 en 3 uren duurde, en welke niet weinig tot genoegen en onderrigting der Toehoorders strekte. Het gehele Kabinet, 't geen door den Heer *Hunter* sedert 30. Jaren niet allen vlyt en naauwkeurigheid verzameld is, komt hem boven de 20.000 pond *flr.* te staan.

Onder de Zeldzaamheden, die 'er in gevonden worden, is de opgezette Huid van een Dier uit Zuid-Amerika, het Kameelpaard (Camelo-Pardus) geheten: aan welks bestaan de Natuurkenners tot dus verre getwyffeld hebben. Het is meer dan 10 Voeten hoog, heeft een gekrakte Hals en lange Benen, gelykende, in velen opzichte, naar het gewone ras van Kamelen. Wegens de stramheid der Gelederen kan het Dier nog bukken nog nêer gaan liggen. Het neemt dus deszelfs Voedzel van Boombladeren, en ruft al leunende aan de Takken.

Den 12. Juny laatstl. is de Heer *Robert Cumin*, Hoogleeraar in de Kerkelyke Geschiedenis, aan de Universiteit te *Edenburg*, overleden.

De GENEESKUNDIGE MAATSCHAPPY, te Londen, heeft de vraag: hoe werken de onderscheiden Luchtsoorten op het menscheelyk Ligbaam, zo wel in den gezondnen als ziekelijken staat? by nangel van enig ingekomen voldoende Antwoord, andermaal opgegeven om voor den 8 Maart 1789 beantwoord te worden. Ingen denzelfden tyd, heeft de Maatschappy, onder aanbieding van de *Faberghillsche Medaille*, de volgende vraag ter beantwoording gearreiteerd: Welke omstandigheden kunnen den voortgang der ontfeking bevorderen, hinderen, of wel geheel voorkomen? als mede voor het Jear 1790 een gelyke prysgesteld op de beste verhandeling der Hoofdziekten.

V R A N K R Y K .

De Heer de *Buffon*, enigst nagelaten Zoon des Overledenen beroemden Natuurkenners van dien naam, heeft een' opentlyk gedenkteken, voor dezen zynen Vader, doen oprigten, 't geen, hoe eenvoudig ook, egter niet te min nadrukkelyk en gepast genoeg is, zo om

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
TE SHAGE

om aan het oogmerk te beantwoorden, als een blyk op te leveren van de edelaartige denkwyze des waardigen Aftammelings van dien 'grooten Man. Te *Montbard*, waar de Heer de *Buffon* zyn gewoon verblyf hield, ryst uit het midden der uitgestrekte Tuinen, aan het Huis behorende, naby een zeker Lustprieel en Kabinet, een vry hoge Toren, die zeer verre kan gezien worden. Ter Zyde van dezen Toren heeft de Heer *Buffon*, de Zoon, een zeer lage Zuil doen oprigten, en 'er alleen deze woorden, met grote letteren, laten opgravenen.

*Excello turri
Humilis Columna
Parenti suo.
Filius Buffon.*

[Wy zullen, in onze eerstvolgende No. enige Levensbyzonderheden van dezen Overledenen Geleerden, onzen Lezeren, mededelen.]

Het Koninglyk GEZELTSCHAP der *Artsnykonst*, te Parys, heeft den Prys van 600 Liv. op deszelfs beantwoorde vraag, nopens het *Konings Zeer*, aan den Heer *D. Baumes*, Lid van 't Gezelschap te *Nismes*, en het *Accessit* aan den Heer *Riyal*, Medelid van 't Gezelschap te *Castres*, toegewezen.

De Koninglyke AKADEMIE der *Byschriften en fraaye Letteren* te Parys heeft, in hare laatste openbare zitting, van de maand April, de reeds gegeven, en niet voldoende beantwoorde vraag: *Quelle ont été les différentes peuplades de Barbares, transportées sur les Frontières de l'Empire? En quel tems, pour quoi & comment se sont faites ces Emigrations, & quelle a été l'influence de ces Peuplades sur les loix, les mœurs, la langage des contrées ou elles se sont établis?* [welken zyn de onderscheidene volkplantingen van Barbaren geweest, die naar de Grenzen van het Keizerryk vervoerd wierden? Wanneer, om welke redenen, en op hoedanige wyze zyn deze ontvolkingen gebeurd, en welken invloed hebben die Volkplantingen gehad, op de Wetten, de Zeden, de Tale der Gewesten, waar dezelve zig gevestigd hebben,] op nieuws voorgefeld, om te beantwoorden tegen Paschen van 1790. Dezelve zal op St. Marten 1789 ene dubbele Prys uitleiden, 't geen reeds voorleden Jaar moest geschied zyn, dog toen wierd uitgesteld, voor het beste antwoord op de vrage: *Quels furent l'origine, les progrès & les effets de la Pantomime chez les anciens?* [welken zyn de beginzels, voortgangen en uitwerkzels geweest van de Pantomime by de ouden]

By het Akademisch SCHRYFKANTOOR [*Bureau d'écriture*] mede aldaar, zyn, in de zitting van 17 April, l. l. aan *M. Vallain* en *Chatelain*, ieder een Gedenkenpenning, uitgedeeld. Na het eindigen dier zitting, deed de Hr. *Haiiy*, een der Leden, en oprigter der Stigting voor de Blinden, een kort verslag en aanwyzing, van de by hem uitgevonden middelen om Blinden te laten schrijven; betogende wyders de mogelykheid hier van met twee Blinden der Stigtinge.

DUITSCHLAND en Naburige Landen.

Zyne Koningl. Majesteit van Pruisfen heeft den Geheim Kancelier *Fischer* in *Anspach*, voor deszelfs Plaatsbeschriving van *Anspach*, een gouden Gedenkenpenning doen ter hand stellen.

De Heer *Kainds* van *Augsburg* heeft een Werktuig uitgevonden, om brandige Tarwe te zuiveren: 't geen bevonden is, zo zeer aan het doel te beantwoorden, dat de Keizer hem een *Premie* van 1000 Dukaten behalven nog 2000 Guldens tot goedmaking van de kosten, tot het vervaardigen daar van aangewend verveerd heeft.

De spraak gaat, dat te *Dusseldorp* ene nieuwe Hoge School staat opgerigt te worden.

De wegens deszelfs reizen zo zeer beroemde Heer *Forster*; is tot opper Bibliothecarius aan de Universteit te *Mainz*, onder het bygevoegd Karakter van Keurmainzischen Hofraad, en met ene Jaarwedde van 200 gouden Louisen, aangesteld.

De Heer *Bergraad Crell*, in *Helmstadt*, is, den 3. April dezes Jaars, tot Medelid van de Koningl. Maatschappij der Wetenschappen te *Londen*, verkozen: Ene *Er*, welke, sints Elf Jaren, genen Buitenlander te beurt viel. De Regerende Hertog van *Bronswyk* heeft, nevens deszelfs Geheimraad van *Rottenkreutz*, beiden egter enkel in hoedanigheid van Medeliden der Maatschappij, het naar gewoonte ingebracht getuigschrift, aangaande 's *Mainz* verdiensten en goed gedrag, eigenhandig ondertekend.

By de *Keurmainzische* Akademie der Wetenschappen, te *Erfurt*, is de Heer *Joh. L. Späth*, beroepen Hoogleeraar in de Natuurkunde te *Altorf*, tot Medelid benoemd.

Het getal der openbare Leerraren aan de Universteit de *Mainz* bedraagt thans 54. die der mindere Scholen uitgezonderd: te weeten 13. in de Theologische Faculteit, 12. in die der Regten, 8. in de Geneeskundige, 10. in de Wysgerige, 5. in de Geschied- en Staatkundige en 3 in het Finantiële.

N E D E R L A N D E N.

HARDERWYK. De Wel Ed. Hooggel. Heer *R. Forsten* Med. Doct. Eijnd. Faculd. ut. & Medic. Leg. Prof. Ordin. heeft den 10 der verlopenen maand, het Reëtoraat dezer Akademie met ene plegtige Oratie: *pro legum providentia in homine, nondum nato, etiam existitna matre, servando*, [over de voorziening der Wetten, in den nog niet geboren mensch, zelfs na het overlyden der moeder, te behouden.] overgedragen aan den Heer Prof. *B. Nieuwhoff*: zynde voorts, in plaats van den Heer Prof. *J. H. Schacht* tot Secret. van den Akademischen Senaat aangesteld de Heer Prof. *M. van Geuns*.

MIDDELBURG. Door Heeren Burgemeesteren, Schepenen en Raden dezer Stad, is, kortlings, de Wel Eerw. zeer Gel. Heer *D. C. H. D. Ballot*, Predikant by de Nederd. Gereform. Gemeente alhier, tot Hoogleeraar in de Wysgeerte, en wel inzonderheid in de *Profondereindelyke Natuurkunde*, aan het Illustre School alhier aangesteld.

UTRECHT. Door het PROVINTIAAL UTRECHTSCH GENOOTSCHAP van *Konsten en Wetenschappen*, is in 't licht gegeven het onderstaand

P R O G R A M M A.

In de algemene Vergadering des Genootschaps, welke die jaar, op Dingsdag den 17 Jany, binnen *Utrecht* gehouden werd, gaf de President van het Collegie der Heeren Directeuren, aan de tegenswoordig zynde Leden, kennis:

Dat, onder de ingekomene Prysverhandelingen over den *Kint-boest*, het beste aan de voorgefelde Vraag voldaan had de *Verhandeling*, die ter *Zinpreuk* voerde binnewaarts *Cum moriar, medium solvar & inter opus*, en dat dus aan dezelve, als die de volledigste, en met fraaye waarnemingen van eigene ondervinding gestaald, was, de uitgeleefde Prys van 30 Gouden Ducaten, of van ene Gouden Medaille ter zelfder waarde, was

toegekend. Dat ook aan den Schryver ener Latynsche Verhandeling, welke ten opschrift had:

Inter inventa maximi ponderis detecta Corticis Peruviani in Tusci Convulsiva praesantia merito reponenda enz. MURRAY. (Welke insgelyks een fraay voorbeeld der voornaamste stukken, die tot de Ziekte behooren, bevattende een *Accessit* van ene *Zilveren Medaille* was toegevezen,

Dat wyders besloten was, om de Verhandeling wier Zinspreuk was, *Vita summa brevis spem nos vetat inebriare longam*, (welke, om dat ze te laat was ingekomen, naar den uitgesloofden Prys niet dingen konde) van wegens derzelver byzondere verdiensten, onder de Verhandelingen des Genootschaps te laten drukken, en aan den Schryver, ingeval hij binnen den tijd van drie Maanden zyn raam openbaren wil, uit ene byzondere erkentenis, onderscheiden van een gewoon *Accessit*, ene *Zilveren Medaille* aantebieden.

Waarop de Billetten der twee eerste Verhandelingen in de Vergadering geopend zynde, bevonden werd, dat de eerste tot Schryver had den Heer JOHANNES VEIRAC *Medicinae Doctor* te ROTTERDAM, oud *President Schepen van Schieland &c.*, (*) en de tweede, wylen den Heer JACOBUS THIENSIUS van de WYNPERSE in zyn Ed. Leven *Medicine Doctor* te LEIDEN, *Nosocomii Clinici Lugd. Bat. Medicus*. En werden hier op de overige Billetten, uitgenomen dat der laatstgemelde Verhandeling, in de Vergadering verbrand.

Vervolgens deed de President verflag, hoe onder de ingekomene Prys-Verhandelingen, over het *Pblogiston*, zeer verre de voorrang verdiende de Verhandeling, wier Zinspreuk was. *Opinionum commenta deles dies, Naturae judicicia confirmat.*

En dus aan deze uitmuntende Verhandeling, ingevolge de Resolutie der algemene Vergadering van den 25 May 1785, de dubbele Prys was toegevezen; doch, dat teffens besloten was, om de Verhandeling, wier opschrift was: *Negue tamen istas quaestiones Physicorum exterminandas futo; est enim animorum ingeniorumque naturale quoddam pabulum consideratio contemplatioque Naturae.* CICERO. (en welke, door dien ze niet ter bepaalder tijd was ingeleverd, ook niet naar den uitgesloofden Prys dingen kon,) uit hoofde van haare uitmuntende verdiensten, niet alleen onder de Verhandelingen des Genootschaps te laten drukken, maar ook aan derzelver Schryver, ingeval hy mogt goedvinden, binnen den tyd van drie maanden, zyn naam te ontdekken, uit eene byzondere erkentenis, doch onder deifen van een gewoon *Accessit*, eene *Gouden Medaille* van 20 *Gouden Ducaten* aantebieden.

Waarop het Billet der eerstgemelde Verhandeling, geopend zynde, bleek, dat derzelver Schryver was de Heer ALEXANDER PETRUS NAHUIS, *Profesor in de Medicyne, Physiologie, Chemie & Botanica* te UTRECHT.

Werdende de anderen, dat der laatstgemelden uitgenomen, verbrand.

Vervolgens berigtete de President dat van de ingekomene Prys-Verhandelingen over *Scheikundige Ouderwerpen*, (aan welker beste, by Resolutie der algemene Vergadering, van den 26 April 1786, eene *Gouden Medaille* ter waarde van 20 *Ducaten*, met een *Accessit* van eene *Zilveren Medaille* aan de naast daarby komende, was aangeboden) aan eene Verhandeling over het *Rottekruid*, en *de zelszelve werking op zommige midden-Zouten*, wier Zinspreuk was: *Dies diem docet, de Gouden*. en aan eene andere over een byzonder midden *Zout uit de Mefembryanthemum Chrysalinum*, of de zogenaamde *Ts-plant*, (welke ter Zinspreuk had: *Experundo discimus*;) de *Zilveren Medaille* was toegevezen: waarop derzelver Billetten geopend zynde, bevonden werd, dat de Schryver hier beide Verhandelingen was de bovengem. Heer ALEXANDER PETRUS NAHUIS.

Hier na ging de Vergadering over tot het vaststellen van ene Prys-vraag, die beantwoord moet worden voor of op den

1 October 1790. met uitloving van den gewonen *Eere-Prys* van ene *Gouden Medaille* ter waarde van 20 *Ducaten*, of van derzelver waarde, om daar over uitpraak te doen in de Maand April 1791. en werdt goedgevonden de volgende Vraag op te geven:

„ Wat voordeel bekomen wy uit de nieuwste ontdekkingen „ omtrent de *Vasa Lymphatica*? Wat licht verspreiden derzelven over de beschouwing der Huishouding van 's Menschen „ Lichaam? Wat vrugten trekken wy uit dezelve, zo met „ opzigt tot de kennis der Ziekten, als met betrekking tot „ derzelver geneezing?

Insgelyks is door Heren Directeuren en gewone Leden beslooten, om ene *Gouden Medaille* ter waarde van 20 *Ducaten* aantebieden aan den Schryver der beste Verhandeling over de *Saakkundige Historie van ons Vaderland*, over het een of ander onderwerp, benevens een *Accessit* van ene *Zilveren Medaille*, aan de naast daarby komende, mits deze Verhandelingen enig licht hier aan byzetten.

En moeten dezelve worden ingeleverd voor den 1 October 1789. om 'er uitpraak over te doen in de Maand April 1790. Verders herinnert het Genootschap:

1. Dat by de Vergadering des Jaars 1786. ten tweede maale, met uitloving van een dubbel Prys, is voorgesteld de volgende Prys-vraag:

„ Zyn het *Vuur* en *Licht* twee van elkander verschillende „ Stoffen? of is het één en dezelfde stoffe, welke door hare „ verscheidene werkingen de aandoening van *WARMTE* in ons „ gevoel, en die van *LICHT* in ons *gezicht* veroorzaakt?

Moetende derzelver beantwoording ingeleverd worden voor of op den 1 October 1788. om 'er uitpraak over te doen in de maand April 1789.

2. Dat by het Programma van hetzelfde Jaar ter beantwoording voor den 1 October 1788. tot eene gewone Prys-vraag is opgegeven, deze volgende:

„ Hoedanig en met welke plegtigheden wierdt het Hooge „ Landgerigt des Bisschops gehouden in het *Over- en Neder- „ Sticht van Utrecht*? Was het houden van 't zelve aan zekere „ tyden of plaatzen verbonden, of stond zulks willekeurig „ aan den Bisschop? Wie moesten daartoe verschreven worden? „ den? Welke zaken en gedingen behoorden, ter eerste instantie, voor dit hoogste Gerigt gebragt te worden, en „ kon men van de Vonnissen van alle andere Regbanken beroep doen? Zo niet; dan bepaaldelyk, van welke Regtbanken, en van welke gedingen, beroep viel op deze Hooge „ ge Bank; eindelyk, of dit Landgerigt des Bisschops, in 't „ *Neder Sticht*, hetzelfde is geweest, als de Hooge Klaringe „ des Bisschops in het *Over-Sticht* of *Over-Tsjele*? en hebben „ die Steden in het *Sticht*, zo *Over-* als *Neder-Sticht*, of „ zommigen derzelven, onder de Bisschoppen, enige Rechterlyke „ Judicature gehad, onderscheiden van de Judicature, „ welke de Stedelyke Rechtbanken van Schout en Schepenen „ uit naam der Land-Vorsten uitoefenden? Zo ja, van waar „ is die Judicature den Steden aangekomen, en hoe verre „ heeft zy zig uitgestrekt?

Zullende de uitpraak geschieden in de maand April 1789.

3. Dat by de algemene Vergadering van het Jaar 1787. beslooten is, de Vraag „ over de vorderingen der latere Wysgeren boven de Oude, in de Ziekkunde, „ nogmaals voor te stellen, met uitloving van enen dubbel *Eere-Prys*, om beantwoord te worden voor of op den 1 October 1789. op dat de uitpraak geschiede in de maand April 1790.

Doch moet hier in onder het oog gehouden worden, dat het Genootschap niet verlangt, dat één of ander gevoelen, 't zy van den Schryver, 't zy van enige Oude of Latere Wysgeren voorgetrokken en verdedigd; maar enkel, dat uitvoerig en nauwkeurig, de onderscheidene gevoelens der Oude en Latere Wysgeren worden opgegeven, en daaruit afgeleid de Vorderingen der Lateren boven de Ouden.

4. Dat op die zelve Vergadering, ter beantwoording voor of op den 1 October 1789. met aanbidding van een Prys van 30 *Gouden Ducaten*, of van ene *Gouden Medaille* van dezelfde

(*) De Heer VEIRAC, heeft hier mede het genoegen, zyn Letterarbeid, voor de agtste maale, met een *Gouden Eereprys*, by onderscheidene Geleerde Genootschappen, bekroond te zien.

waarde, tot ene gewone Pryspraak de volgende was opgegeven:

1. „ Welke zyn de waarschynelykfte gedagten over den aard „ en de uitwerkzelen van het *Dille bouds vergif* op het Dier „ lyk Lighaam? en welke zyn de gefchikfte en zekerfte „ middelen, om de gevolgen derzelve voortekomen of wegte- „ neenen? ”
Zullende de uitspraak daar over gefchieden in de maand April 1790.

Dat insgelyks in het vorige Jaar 1787. door Heeren Direc teuren en gewone Leden befoten is, om ene *Gouden Medaille* ter waarde van 20 *Ducaten* aantebieden aan den Schryver der beste Verhandeling over de ene of andere nieuwe ontdekking in de Theorie of Pradycq der *Landmeestkunde*, benevens een *Accessit* van ene *Zilveren Medaille*, aan de naast daarby komende Verhandeling.

En moeten deze Verhandelingen worden ingeleverd voor of op den 1 October 1788. om 'er uitspraak over te doen in de maand April 1789.

Alle Verhandelingen, welken naar den Prys dingen, mogen niet met den eigen naam der Opstellers, maar moeten met ene Zinspreuk getekend, en met eene verzegeld Billet, het welk dezelve Zinspreuk ten opschrift heeft, en waar in des Opstellers naam en Adres, zeer duidelyk, door hem eigenhandig gemeld staan, verzegeld zyn. — En moeten de Verhandelingen met ene andere hand, dan die van den Opsteller, en duidelyk gefchreven, in het *Nederduitsch*, *Fransch* of *Latyn*. opgesteld, Vragtivyf toegezonden worden aan P. LUCHTMANS, Profusor te *Utrecht*, fungerende als *Secretaris van dit Genootfchap*; Zullende alle Verhandelingen, die na den gefielden tyd gezonden worden, ten opzichte van den Prys, in gene aanmerking worden genomen.

De Billetten, tot die Verhandelingen behorende, aan welke een Prys wordt toegewezen, zullen *alleen* geopend, en de overigen ongeopend verbrand, worden.

's HAGE. De Hooggel. Hoog Eerw. Heer *Nicolaas Barkley*, S. S. Th. Doct. en Proff. mitsgaders rustend Predikant by de Doct. Gemeente alhier, is den 18den der afgelopen maand *Jany*, in den ouderdom van 79 Jaren overleden; zynde vervolgens het Lyk by *Sche gening*, in de open lucht, op het Kerkhof *ter navol ving*, begraven. De overledene heeft zig niet weinig roems in het ryk der letteren, gedurende des zelfs leven, verworven, door zyn uitgebreide kundigheden zo in de *H. Wetenschap* als anderen takken van Geleerdheid, blykens zyne veelvuldige nagelaten Schriften, onder welken zyne *Bibliotheca Bremenfis* en *Hagana*, *Museum Hagatum*, en *Symbola Hagana*, (*) boven al uitmunt.

HAERLEM. In de jongfte Jaarlykfte grote Vergadering van de *Hollandfche Maatschappij der Wetenschappen*, den 21 Mey, dezes Jaars, binnen deze Stad gehouden, is

(1. Aan den Schryver van het ingekomen Antwoord, op de te nagen male herhaalde vrage; — „ Welken zyn de onderwerpen, be treffende de *Natuurlyke Historia* onze *Vaderlandts*, waar van „ men met grondredene te vermoeden hebbe, dat eene verdere „ nasporing ten nutte van het *Vaderland* verftrekken zal, „ en welk Antwoord de Zinspreuke voerde: *Natura munera sua non simul tradit, nec omnia patent &c. de geuden Eerprys* toegekend; en wel uit hoofde dat het zelve, (choon met opzigt

tot de *Dijfftoffen* en het *Ryk der Dieren*, min volledig zynde, egter zo zeer, ten aanzien van het *Ryk der Planten*, vol doende bevonden was. Opgemelde Schryver is, by het openen van 't Billet, gebleken te zyn de Heer STEVEN JANS VAN GEUNS, *Student* aan 's *Lands Hoer Schole* te *Harderwyk*. (*) voorts is

2. By het agter blyven van enig Antwoord, op het reeds ten tweeden male opgegeven *Drieledig* voorfelt betrekkekyk de *Lugtkenis*, om nam. a. „ Opgieeven den besten toefel, om „ op de gemaklykfte en zekerfte wyze, Proefneningen, „ omtrent de verdikte *Lugt*, te kunnen in 't werk ftellen: „ b. Met den besten toefel de werking der verdikte *Lugt*, „ in verfhillende gevallen, naar te gaan: en inzonderheid „ het *Dierlyk Leven*, den groei der *Planten*, en het brand „ in *Lugt* van verfhillende digtheid, te beproeven. En c. „ aantewyzen, welke gevolge of nieuwe *Leringen* hier uit „ afgeleid kunnen worden? — is deze zelfde vrage wederom voorgesteld om te beantwoorden voor 1 Nov. 1790.

3. De vrage, in 1782 opgegeven, niet voldoende beant woord zynfte, is derhalven dezelve op nieuw herhaald, om te beantwoorden voor den 1 Juny 1793; en wel in dezer voege: „ Kan men op voldoende gronden, zo uit de *Aantekening* „ gen in de *Hospitalen* en *Doodlysten*, als anderzins, bewyzen, dat 'er, in eene reed van het getal der *Ingezetenen*, „ inzonderheid van de nieuwlingen uit *Europa* te *Batavia* aau „ gelanden, thans onglyk meer *Menfchen* aldaar ziek „ worden en fterven, dan voorheen, met byvoeginge, waan „ neer de kennelyke vermeerdering begonnen, en van tyd tot „ tyd toegenomen, is? ”

„ Welken zyn hier van de voorname oorzaken? En kan men „ uit den aard der ziekten, en uit vergelykinge met andere „ plaatzen in *Europa*, zo wel als in de *Oost-Indiën*, „ maar vooral uit de *Gefchiedkundige* *Plaatsbefchryvinge* van „ *Batavia*, tot enen trap van de hoogfte waarschynlykheid be „ toegen, dat die *Stad*, daar de *Grachten* binnen dezelve, welke „ weleer, toen zy voor ene der gezondfte *Plaatsen* in *Oost- „ Indiën* gehouden wierd, vol water waren, nu in zommige „ tyden van 't Jaar zeer ondiep en droog zyn; en finkende „ Dampen zig over de *Stad* verfpreden, in evenredigheit „ (behalven andere nadelige gevolgen) steeds ongezonder „ geworden, en zulks derhalven als de *Hoofdoorzaak* der ca „ gezondheid teftellen zy? ”

„ En eindelyk hoedange verbeteringen zyn hier om rent, „ met hope van een goed gevolg, uitteendenken, en werkfte „ lig te maken? ”

4. Ook is, by mangel van voldoende Antwoorden, de vrage den 22 Mey 1783 voorgesteld, en luidende aldus:

„ Hoe verkrygen de *Planten* hare voedzels? wat is dezelve „ hier in voordelig of hinderlyk? En welke onderrigtingen „ zyn 'er, uit het geen ons hier van bekend is, ten nutte van „ den *Landbouw*, of ter voortteeking van *Gewassen*, in 't alge „ meen te trekken? — Ten tweedemaal opgegeven, om „ beantwoord te worden voor primo November 1790.

5. Twee *Nieuwe* vragen, by de *Maatschappij* gearresteerd, zyn van volgenden inhoud:

A.) Om te beantwoorden voor primo November 1789.

Daar het zeker is, dat de grootheid der *Aftronomifche* *Refractie* verfhillende is, naar den verfhillende ftand van den *Barometer* en *Thermometer*, vraagt de *Maatschappij*:

„ Eene *Theorie* der *Aftronomifche* *Refractie*, waar uit, voor „ elken gegeeven ftand van den *Barometer* en *Thermometer*, en „ voor alle boogten van 't *Henel*, lichts boven den *Gezichtsliender*, „ de:

(*) Van de 3 laafte *Letterfchiften* zyn nog enige *Exemplaren* te bekomen, almede van 't *vervolg* van *her een en ander*, door Prof. Berg, te *Duisburg*, uit gegeeven onder de tytel van *Museum Duisburgense* en *Symbola Duisburgense*, by den uitgever van dit blaad A. Loosjps.

(*) Een jong Heer, van de beste verwagting, die genoegzaam van zyne *kindschap* af zig byzonderlyk op de kennis der *Planten* heeft toegelegd, en nog gene 20 Jaren bereikt hadde, toen by deze zyne gekroonde *Verbandeling* fchreef; zynde de 2de Zoon van den doorkundigen Heer *Mattheus* van *Geuns*, beroemd *Hoogleeraar* in de *Genees-Schei- en Kruidkunde* enz. enz. te *Harderwyk*.

„ de grootheid der *Astronomische Refractie* nauwkeurig kan worden bepaald.

De Maatschappij voegt hier noch by:

1. Dat deze Theorie of moet zyn afgeleid uit nauwkeurige *Astronomische Observatien*, of ten minste met dezelve overeenkomstig zyn.

2. Zy geeft in bedenking, of de verschillende graad van vogtigheid des Dampkrings ook niet eenen merkelyken invloed hebbe op de veranderlykheid der *Refractie*?

3. Meent zy ook te moeten herinneren aan de Formule, welke de Heer DE LA GRANGE (*Nouvelle Memoires de l'Academie de Berlin pour 1772*, pag. 259.) gegeven heeft, en de daar over gemaakte Aanmerkingen van den Heer Prof. DAMEN (*Dissert. de Montium altitudine Baromet. metionda*, Haag Com. 1783. in *Additum*.)

B.) Uit het Fonds van wylen den Heer Directeur N. W. KORS, om te beantwoorden voor primo Novem ber 1791:

„ Welken zyn de *DELFSTOFFEN* binnen den ommekring der *Zeven Vereenigde Provinciën* en derselver *Geassocieerde Landfchappen* te vinden, van welker verdere naafooring „ men met genoegzame redenen nut voor 't Vaderland kan „ verwachten? — Men begeert geen enkele lys van gemenelde *Delfstoffen*, maar tevens de redenen, waarom men zich van derselver verdere naafooringe voordel voo. het Vaderland hebbe te behooven.

6. Wyders zyn aangesteld tot *DIRECTEURS*, der Maatschappij, de Heer C. DE COCK, *Oudeschaep van Colombo*, te *Groningen*: en tot *LEDEN* de Heren JUSTINUS BRUGMANS, *Botanic. & Hist. Nat. Professor te Leyden*, CH. GOTTE GRUNER, *Hofraad, Prof. Medic. Ec. Ec. te Jena*, . . . MORREAU, *Profes de Chymie de l'Academie de Lyon*, PETER STEPHANUS KOK, *Stads Medic. Doctoor en Professor in de Natuur-Ontleed. en Voedkundige te Antwerpen*, WILLEM BROUWER BOSCH, *Med. Doct. te Harlem*, E. J. THOMASSEN à THEUSSINK, *A. L. M. Philos. & Med. Doct. in 's Hage*, en JOHN CUTHBERTSON, *Mechanicus, te Amsterdam*.

Het een en ander is, door de Maatschappij, op de gewone wyze, by een gedrukt uitvoerig *Programma* openlyk gemeen gemaakt; met bygevoegde *errandien* van ctelyke, voorheen opgegeven vragen, en daar toe dienende ophelderingen, welker beantwoording zy, op de bepaalde tyden, met verlangen te gemoet ziet; en van 't geen verder door den genen, die naar den Prys willen dingen, behoord geweten en in ayt genomen te worden.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

DENEMARKEH. HISTORIE OF DANMARK. *Gefchiedenis van Denemarke*, zedert den Jaar 942 tot aan het Jaar 1787. door *Frederik Suhm*, 3de Deel, te *Kopenhagen* 1787. in 4to. met *Geflagtafels* en *Platen*. [Dit Deel vervat de *Historie* der drie *Deensche Koningen* *HERALD met de zwarte Tand*, *svend met de gekloofde Baard*, en *Knuud den Groten*, nevens een *Tafereel* van de grote *Schattingen*, die de *gewapende Volkplantingen* der *Noormannen*, in *Noorwegen*, *Rusland*, *Engeland* en *Frankryk*, ingevoerd hebben. De *Schryver* erkent zeer veel verschuldigd te zyn aan de *verdienstelyke verzameling* der *Heren Lagerbrink* en *Langebeck*. Hy verbeterd, zeer oordeelkundig de *Noordfche Gefchiedenissen* van dien tyd, ook zelfs die van *Engeland*].

Vigra Giumis, Saga, of het *Leven van Gium den Moordenaar*. op kosten van den *Kamerheer Suhm*, te *Kopenhagen*, by *Stein*, in 4to. [Deze *Levensbeschryving* is getrokken uit tien *Handfchriften* van *Amas Magnaus*, waarvan het *Oudste* in de 14de *eeuw* geschreven is. Het *Afdrukzel* gaat verzelv van ene *Vertaling* van den *Hr. Peterfen*, een *lerlandsch Geleerden*, die 'er verschillende *Lezingen*, oordeelkundige *Aanteekening*

gen, en een *Woordregister*, ter opheldering van *verscheidene duisterheden*, heeft bygevoegd. *Gium* draagt den naam van *Moordenaar*, om dat hy velen zynrer *Vyanden* heeft afgemaakt. Hy wierd geboren in 't Jaar 926. uit een *Heldengeflagt*, hem in *dapperheid* evenarende, en stierf 1003. *Zyne Verrigtingen* zyn wel niet *zonderling*, dog zyn dienen om kennis te krygen aan de *zeden*, *wyze* van *Oorlogen*, en *regepsleging* der *Ouden*. De *Heer Peterfen* beweerd, dat de *Schryver* van dit *leven* de beroemde *Arc Erade* geweest zyl.

ENGLAND. *Variety* enz. *Verscheidene zynde ene Verzameling van Proeven*, geschreven in den *Jare 1787*. 12mo. by *T. Cadell*, te *Londen*.

SKETCHES of the History of Man: *Schetsen van de Geschiedenis des Menfche*, door *wylen H. Home*, *Lord Kaims*, 4to. nieuwe verbeterde *Druk*, by *A. Kraban* en *T. Cadell*, te *Londen*, en *W. Creech*, te *Edenburg*.

THE ENGLISH REVIEW, voor *Mey 1788*. inhoudende *berigten* van de volgende *Boeken*:

1. *Verrigtingen* van de *Koninglyc Maatschappij* te *Edenburg*, 1ste deel: 2. *De Werken* van *wylen Dr. J. Gregory*: 3. *Rutherford's* *beschouwing* der *aloude Geschiedenis*: 4. *Verrigtingen* van de *Amerikafche Wysgerige Maatschappij* 2 d. 5. *Collin's* *Ode* op de *bygelovigheden* der *Schotfche Hooglander*: 6. *Broeder Pieter* aan *Broeder Thomas*, een *beklagblyd*, door *P. Pindar*: 7. *Piozzo's* *Brieven* aan en van *S. Johnson*: 8. *Le Ton*, of de *Dwaasheden* der *Mode*, een *Toneelfpel*, door *Juffr. Wallace*: 9. *Hinter's* *waarnemingen* omtrent de *zichten* by het *Krygsvolk* in *Jamaica*: 10. *Cardonnel's* *Schilderkundige Oudheden* van *Schotland*: 11. *Over het aanbelyd* der *Godsdienstige gevoelens*, door den *Hr. Necker*, en meer anderen: gedrukt by *Murray*, te *Londen*, en by *Sibbald*, te *Edenburg*.

OBSERVATIONS on the Animal Oeconomy enz. *Waarnemingen omtrent de Dierlyke Huishouding*, en de *oorzaken* en *genezing* *aer Ziekten*: door *J. Gardiner*, M. D. 8vo. te *Londen*, by *Elliot* en *Kay*. By deezelve is uitgekomen: *A. Series of Letters* enz. Een reeks van *Brieven*, tot *onderrigting* der *Jeugd* dienende, door *J. Marshall*, 2 D. in 12mo.

HISTORICAL, Monumental, and Genealogical Collections enz. *Verzameling* van *Gefchiedenissen*, *Gedenktekens* en *Gedragten*, opzigtelyk het *Landfchap* van *Glocester*, opgemaakt uit de *oorspronglyke Papieren* van *wylen Rulph Bigland*, *Schildk* No. VIII. met *Platen*, by *C. à T. Walkie* te *Londen*.

CASES of Hydrocele enz. *Voorbeelden ener Waterbreuk*, met *waarnemingen* omtrent ene *byzondere manier* om deze *ongefeldheid* te *behandelen*, waar by gevoegd is, een *byzonder geval* van ene *Hernia Vesicae Urinarie* gepaard met het *voorig ongemak*: en twee *gevallen* van een *gekankerde Breuk*, door *T. Keate*, in 8vo. by *J. Waite*, te *Londen*.

THE LIFE of Capt. James Cook. *Het Leven van Kapitein J. Cook*, verfiert met *dezelv's* *Portrait* naar de *oorspronglyke afbeelding* van den *Hr. Dance*, door *A. Kippis*: D. D. in 4to. op het *zelve* *Formaat* en met de *zelve* *Letter* als *zyne Reizen*; by *C. Nicol*, en *G. G. en J. Robinson*, te *Londen*.

The Celebrated SPEECH of Richard Bunsiey Scheridan enz. *Het bertigt PLEIDOOI* van *R. B. Scheridan*, *Schildk* *gehouden* in de *Zaal* van *Westminster*, den 3, 6, 10 en 13 *Juny 1788*: by de *zelve* *optelling* van de *bewyzen* voor de *aangevoede beschuldiging* tegen *Warren Hastings*: volgens het *egte Handfchrift* gedrukt, te *Londen*, by *C. Forster*.

DULDSCHLAND *J. K. Stunzer*. *Over die goldere Ader* &c. over de *gouden Ader* voor *ongecoefden* in de *Gewerfkonst*, 8vo 8. *grof. Venen*. *Zustand* der *Koninglyc Pruisfchen Armee* &c. *Staat* der *Koninglyc Pruisfche Armee* in den *Jare 1788*. nevens een *korte Gefchiedenis* dezer *Krygsnagt*, van derselver *eerfte oprigting* tot *heden*, 8vo *Breslat*, 14 gr. *E. Kratter*, *Phil.* en *Statist.* *Beobachtungen* &c. *Wysgerige* *Staadkundige* *beschouwingen*, *byzonderlyk* de *Oostenrykfche* *Staat* betreffende, gr. 8. *Leipzig*, 18. gr. *Johan G. Rosenmullers* *Predigten* enz. *Leerredenen*, by *byzondere gelegenheden* *gehouden*, 8. *Leitz*. 12. gr. *L. v. Sinsuer*. *Abhand-*

handlungen &c. Verhandelingen over den Zyden- Vlas- en Hennipteel 8. *Neurenb.* 8. gr. Der erhohete Ertrag der Feldguter: verbeterde inkomst der Landgoederen, door het aanliggen van Weilanden, volgens de Gronden van *Horne, Miraudet, en Schubart van Kleef*, uitgegeven door *F. C. Fijcher*. 8. *Jena* 14. gr. Die Reisenden &c. de Reizenden om Land- en Velkskennis, uitgegeven door twee Geleerden, 1ste *D. Neurenb.* 1. Thaler, Briefweihel &c. Briefwisteling der Familie van den Kindervriend 8ste *D. Leipz.* 14. gr. *Cbr. S. Salzmann*, Carl von Carsberg &c. Karel van Karelsberg, of over de Menschelyke Elende, 6de *D. gr. 8. Leipz.* 2. 20. *Savary*, Briefe &c. Brieven over den Staat van Oud en Nieuw Egypten, 2. en 3. D. met ene Landkaart, *Berlin.* 1. Th. 6. gr.

Fr. Meinert, uber das Studium &c. over de beoeffening der Krygs- en Wiskundige Wetenschappen, gr. 8. *Halle, Job. G. Fr. Pabst*, die Entdeckungen des 5ten Welttheil, &c. Ontdeckingen des 5den Waerelddeels, of Reizen rontom de Waereld, een Leerboek tot de Jeugd, 4de *D. 8. Neurenb.* 1. Th. Lebens- und Regierung Geschichte Friedrichs &c. Levens en Regerings Geschiedenis van Frederik den 2den, Koning van Pruisen, 3de *D. 8. Leipz.* 1. Th. 12. gr.

Anekdoten und Charakterzuge &c. Anekdoten en Karakter trekken uit het Leven van Frederik den 2den, Dertiende Verzameling, *Berlin*, 8. gr. *F. L. Asters*, Unterricht &c. Onderwys in de Vestingbouwkunde, op de Gronden van *Glafer*; 2de stuk, met Platen, 4to. *Dresden*, 1. Th. 4. gr. *C. v. Bazsko* versuch einer Geschichte &c. proeve ener Geschiedenis en Beschryving van Koningsbergen, eerste Stukje gr. 8. *Koningsb.* Esfai Sur la vie &c. proeve over het Leven en de Regering van Frederik II. Koning van Pruisen, om te dienen tot ene Inleiding voor deszelfs laatste Schriften, 2. *D. gr. 8. Berlin.* 1. Th. 16. gr. *Acerca Philologica &c.* een nieuw Leesboek voor de Jeugd, volgens het Plan van een voorheen, onder gelyken Tytel, uitgekomen Geschrift, dog met een meer bepaald oogmerk, bearbeid, 2de Deeltje; behelzende alleen zodanige opstellen, welken het een en ander tot de kennis der oude Geschiedenis of Fabellere kunnen toebrengen, 8. *Hamburg*, 18. gr.

Berlinsche Monatschrift, van *F. Gedike* en *F. E. Biester*, Xlde *D.* 6de ft. voor de Maand Juny 1788. [inhoudende 1. aan de Koninkl. Pruisische Staatsminster, Zyne Excell. den Vryheer van *Sedlitz*, by het toezenden der Martiaalsche Zingedigten, een klein Digtstuk van den Hr. Prof. *Ramler*, in den eigen trant van *Martialis*, 2. *G. E. Lessing* eigenhandige aanmerkingen op *Winkelmans* Geschiedenis van de Konst der Aloutheid, 3. *Daphne*, grotendeels naar den *Ovidius* van *Prandstettel*, in *Wenen*, in Versen gebracht, 4. aan den Heer *O. H. P. Stark*; zynde een vervolg van een voorgaand Stuk. 5. Schryven van den Voogd *Hummel* in *Bonnal*, aan den Hr. Geheimraad *Scholfer*. 6. iets over het vrouwelyk Geslacht.] *Berlin* in den Boekwinkel van *Haude* en *Spener*. *Akademschen Monatschrift*, uitgegeven ten huize van den Hr. Geheimraad *Cannan*. [Het zelve houd in: 1.) Allegorische Personen van Prof. *Ramler*, met 5. Platen van *B. Rodz.* 2.) Aan onzen groten Pourtraitschilder, van den Kanon. *Glern*. 3.) proeve over de Konst der Ouden, om twe soorten van Glas, voor Gedrevenwerk, op elkanderen te zetten: van den Geheim. Financieraad *Cerbard*. 4.) over den invloed der fraaije Konsten op het bestuur en het Kenschetende der Volken, van den Uitgever. 5.) Lyst van alle Werken des Rectors en Graveerders. *D. Berger*. 6.) Narigt voor Konstnarren. *Berlyn*.

NERDERLANDEN. Eerstelingen, op kl. schryfmediaan in 8vo. te Utrecht by de Wed. S. de Waal. *Pasius* Raadzels, 2de Druk, in klein 8vo. te Utrecht by de Wed. S. de Waal. *Hazeu*, het Lezen gemaklyk gemaakt, 2de Druk, klein 8vo. te Amsterdam by *W. van Vliet*. De Gesed der Nederlandische Dichters 1ste Stukje gr. 8vo. te Amst. by *M. de Bruin*. Almanach der Natuur voor *Mey* en *Juny*, in kl. 8vo. Amst. by *J. de Jongh*. (Zal om de 2 maanden vervolgd worden.) Ne-

derlandische Beroertens; 6de Deel, in gr. 8vo. te Amsterdam by *P. Conradi*, Dryfhout Leerredenen in gr. 8vo. te Middelh. by *P. Gillissen* en *Zoon*. Proeven van Vernuft, Gevoel en Smaak, 2de Stukje in gr. 8vo. 's Hage by *Munier*. Boddart de Jonge Gedichten kl. 8vo. te Utrecht by *Otterlo*. *Bilderdyk* *Elius* in gr. 8vo. met pl. Amst. by *P. Uyenbroek*. Kleine Dichterlyke Handchriften. Eerste schakering gr. 8vo. Amst. by *P. Uyenbroek*. *Pypers* Meuswal of gevolgen der wraakzucht kl. 8vo. Amst. by *P. Uyenbroek*. *Pypers*, de Graaf van *Comminge* of de ongelukkige gelieven, kl. 8vo. Amst. by *P. Uyenbroek* 1788. *A. A. Gaignan* de l'Ami *Elize* Treurspel kl. 8vo. Amsterdam by *P. Uyenbroek*. *A. J. Verbeek* Historie der Spartaanen tot na den dood van den jongen *Ayn* enz., in kl. 8vo. te Dordrecht, by *H. de Kaas*. Merkwaardige Levensgevallen van v. d. *Trenck*, 1ste Deel met het Pourtrait, gr. 8vo. Amst. by *M. de Bruin*. Schoolboek der Deugden kl. 8vo. met pl. Amsterdam by *K. Keyzer*. *Elemens* de Sphere petit 8vo. à Amst. Chez *J. v. Gulik*. Verzameling van Vertaalde Dichtstukken, gr. 8vo. Amsterdam by *Emenes* en de *Vries*. Verzameling van Placaaten en Resolutien, 3de Deel gr. 8vo. te Campen by *J. A. de Chalmot*. Aan myne jonge Vriendin of Zedelyke Brieven ter verbetering van het hart, 1ste stuk, in groot 8vo. Middelh. *Gillissen* en *Zoon*. *Abraham* en *Izaak* gevolgd na het Hoogduitsch van *J. C. Lavater*, te Amsterdam by *J. Allar*. Zaaken van Staat en Oorlog, betreffende de Verenigde Nederl. sedert het Jaar 1780, 1 Deel in gr. 8vo. by *J. Allart* te Amsterd.

LAND- EN ZEEKAARTEN.

By den Konstverkoper *Ortolini*, in VENETIEN zyn 6 nieuwe Kaarten van Duitschland, onder den tytel: *Geografia Germanica*, in groot Folio uitgekomen. Te *TURIN*, is ene generale Kaart des Aardkloots in 't ligt gekomen, vervaardigd door den Abt *Lirellh*, Geografist van *Z. M.* den Koning van *Sardinien*, en Lid van de Koninglyke Akademie der Wetenschappen aldaar. Gemelde Waereldkaart is ingerigt naar de nieuwste en naauwkeurigste Sterrekundige Waarnemingen, zo wel als overrenkomstig de ontdekkingen, door Kaptein *Cook*, op deszelfs reizē rontom de Waereld gedaan enz. Zy bevat twee Halfonden, aan den Voet van welken een strook is, door den *Autheur* uitgegevoen, ten einde met één opslag van 't oog de vier Waereld-delen te kunnen beschouwen, nevens alle derzelver betrekkingen, en onderscheiden leggingen; en om tevens de gebreken te vermyden, die in andere Kaarten gevonden worden, waarop de Landen, aan de Kusten grenzende, ene oppervlakte beslaan, die, naar evenredigheid viermalen groter is, dan die van de Landen naar binnenwaarts of in 't middelpunt liggende. Deze fraaye Kaart is door een zeer bekwaam Plaatshyder in 't Koper gebracht, onder wiens opzigt ook het afbrukken en afzetten geschied is: zynde dezelve te bekomen, te *Turin*, by den *Aucteur* en de voornaamste Boekhandelaars, voor *Liv. 6.* piemonteesch geld.

Te *BERLYN*, in de Koninkl. Pruisf. Akademie Konst- en Boekwinkel, is tot op het einde van dit Jaar, ene Intekening opengeteld op ene uitgave van enen nieuwen *Atlas* met ongeveer 35 Landkaarten, voor de *Geographic* van den beroemden *Büsching*: welke tukswyze staat in 't ligt te komen, en waarvan ieder stukje, 't geen 6 Bladen zal beslaan, voor 14 gr. den Intekenaar word aangeboden. De Kaarten zullen door den Heer *Geheim Secret. Sotzmann*, Geografist dan de Akademie der Wetenschappen aldaar, getekend,

kend, en onder dienst opzigt, door den Konstgra-
veerder *Sack*, in het Koper gebragt worden.

Te *Londen* is gedrukt en uitgekomen, by *J. Edwards*, en *J. Johnson*, een uitvoerige KAART van de Landen, tusſchen de *Witte* en *Kaspifche Zeeën* ge-
leggen: nevens een berigt van de *Cirkasifche* en andere
Volkeren, die den *Berg Caucasus* bewonen.

TEKENINGEN EN PRENTWERKEN.

La Sainte Famille, &c.: het heilig Gezin, een Konst-
plaat, gegraveerd naar de Originele Afbeelding van
Gnide: door *Maviez*, te *Parys*, by *Crepy*, kost 3
Liv. [in deze Plaat, die de hoogte van 17. duimen,
en ruim 13. breedte heeft, is het Meesteragtige en Kon-
stige van de berugte Schildery, waar naar zy gevolgd
is, zeer juist uitgedrukt].

By den Boekhandelaar *J. de Jongh*, te *Amsterdam*.
is een plan van Intekening uitgekomen op een ſtel
van X grote hele vels Konst-Plaaten, onder den ty-
tel van *Gaandery der Vaderlandsche Geschiedenisfen*,
die zamen 140 Afbeeldingen zullen uitleveren, zo van
de interſantſte Gebeurtenisfen, als der uitmuntendſte
Mannen, federt de aankomst der *Batavieren* in deze
Gewesten tot op het einde van 't jaar 1787. na mees-
terlyke Tekeningen in 't Koper gebragt door *M. D. Sallie*,
en met ene korte beſchryving der *Vaderl*
Geschiedenis verrykt, door *J. Fokke*: ieder Plaat zal
op f 3 12 te ſtaan komen.

SCHILDERYEN EN BEELDHOUSTUKKEN.

Een der Konstigſte Oudheidsstukken, zynde een
Marmorwerk, en verbeeldende de *Geschiedenis* van
Dirce, *Zelus* en *Amphion*, is, in het laatst der Maand
Mey, uit *Romen*, naar *Napels* gezonden: gelyk mede
de *Piramiede* van *Oosterſche Granitſteen*, nevens de
Grote Kom of *Vaas* van roden *Porſer*, uit het *Paleis*
van *Medicis*, cerlang naar *Florence* ſtaan gevoerd te
worden.

MUZYK - STUKKEN.

CHORAL VORSPIELEN fur die Orgel und da-
Klavier, aus allen Kirchen tonarten, worin chorale vor-
kommen: von *J. C. Rubnau*, die 2. criten Bogen.
Berlin by dem verfaſſer. [Er ſtaan nog zes Bladen te
volgen: zullende de afgave aan de buitenlandsche Inte-
kenaren, niet dan na de uitgave der laatſten, geſchie-
den].

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

By den *FRANSSCHEN* SCHOUWBURG, te *Amsterdam* is
Geſpeeld:

Maandag 23. Juny.

Les deux Amis, ou les Negocians de Lions. Drame en 5
Actes.

L'erreur d'un Moment. Opera 1 Acte.

Dingsdag 24. Juny.

Les Etourdis, ou le mort Supposé. Com. en 3. Act. 1. en
Vers.

Le Dot, Opera en 3. Actes.

Donderdag 26. Juny.

Richard Cœur de Lion. Grand opera, en 3. Act. orné de
tout son Spectacle.

La Fête de Champagne. Comedie Proverbe, en 1. Acte.

Zaturdag is niet geſpeeld.

In de week voor de laaſte, is mede op het zelfde Toneel
voor de eerſte maal vertoond: *L. Ecole des Meres*, 't *School*
der Moeders, Blyſpel in een Bedryf, door *Mariotax*.

Dit Stuk is reeds in 1752. by *J. P. Jolly* te *Amſterdam* her-
drukt. De Vertooners zyn: *DAMIS, Vader van Mevrouw Argantes.* — *ANGELIKA, baare Dochter.* — *LIZETTE, Kamener van Angeli-
ka.* — *ERASTUS, Minnaar van de jonge Juffer, onder den
naam van la Ramené.* — *DAMIS, Vader van Erastus, verloofd
aan Angelika.* — *FRONTAIN, Knecht van Mevrouw Argantes.* —
CHAMPAGNE, Knecht van Damis. 't Toneel is in het Huis
van *Mevrouw Argantes*.

Mevrouw Argantes heeft hare *Dochter* ene zeer ſtreng
deugdſame en aan gehoorzaamheid gewende opvoeding ge-
geven. — Zy heeft het voornemen haar, nu *Zeventien* Jaar oud
zynde, uit te huwelyken aan enen *Orgon*, die, om onbekend
te blyven, zich *Damis* noemen laat. *Angelika* eger is ver-
liefd op *Erastus*, zonder te weten dat deze de *Zoon* van *Da-
mis* is. *Lizette* en *Frontais* zyn op hare hand. — De *Moeder*
onderhoudt haar over 't *Huwelyk* met *Damis*, waarin zy ge-
dwongen bewilligt. *Erastus*, als een *Liveryknecht* verkleed,
geeft haar een bezoek, waarin ene nader zamenkomst in den
donker op de *Zaal* bepaald wordt. *Champagne* vindt hem in de
eerſte byeenkomst, maar hy gaat door voor een *Neef* van *Frontain*.
Orgon of *Damis* verſchynt, om het *Huwelyk* te voltrek-
ken, maar verzoekt voor af een tête à tête met zyne *Beminde*,
't geen *Mevrouw Argantes* hem toelaat. In dit geſprek
blykt hem duidlyk, dat *Angelika* hem niet kan beminnen,
om daar haar hart reeds weggeſchonken is: hy weet echter niet
aan wien. — Om dit te ontdekken neemt hy *Frontain* in den
arm, geeft hem een *Goudbeurs*, en verkrygt van dien de
beloſten, dat hy alles ontdekken zal. — *Damis* wordt ten dieu
einde alleen in het donker gelaaten verkleed in een *Domino*.
Pizette brengt *Erastus* in de *Zaal*, die hoorende het ruiſelen
der *Domino* van *Damis*, hem voor *Angelika* neemt, zyne klagt
uitſtort, maar op het hooren van enig gerucht afgezet wordt,
met zwyg kleine *Zot!* — 't geen hem zeer bevreemd. Hier
op koopt *Angelika* met *Pizette*. *Erastus* beklagt zich aan de
laaſte over zyn *Beminde*, maar deze ontkent enig woord tot
zyn verdriet geſproken te hebben; dit verbaast hem. Intuſ-
ſchen brengt *Frontain* *Mevrouw Argantes* ook in de duistere
Zaal. Deze de gelieven beluisterende, word gramſtorig, roept
om licht en wil *Angelika* in een *Klooster* ſteken; maar *Damis*,
het licht door *Frontain* gebragt zynde, ontdekt aan *Mevrouw*
Argantes, dat *Erastus* zyn *Zoon* is, 'er byvoegende dat hy
Angelika, in plaatſe voor zich, voor dien ten *Echt* verzocht;
waarmede *Mevrouw Argantes* genoogen, en het *Blyſpelletje*
een einde neemt.

Wyders is, onlangs het volgend origineel Toneelſtuk, in een
beſloten gezelschap van *Toneelminnaren* tot genoegen geſpeeld
en federt in *Druk* uitgekomen, by den Boekhandelaar *P. J. J.*
Uilenbroek, te *Amsterdam* 8vo. prys 6 ſtuit.

ELIZE, Treurſpel in een Bedryf door *A. A. Gaigne de*
l'Ami.

De Vertooners zyn *Eduard, Karel, Elize* en *Sofia*.

Elize is, door *Karel*, gevryd, maar aan de ene zyde heeft
hare weigering, en aan de andere de wil van *Karels* *Vader* het
Huwelyk belet. De laaſte wilde dat hy *Sofia* zoude trouwen.
Eduard, de *Vriend* van *Karel*, ſtaat nu op het punt van *Elize*
te trouwen. Hy weet wel, dat *Karel* ſnorelyk verliefd ge-
weest is op ene andere dan *Sofia*, maar niet op wie. *Karel* zo
wel als *Elize* had hem dit altoos verborgen. — Hy doet zyn
beſt, om *Karel* tot het *Huwelyk* met *Sofia* over te haalen, en
dit gelukt ſchynbaar; hy beloofte het in zo verre, dat hy zulks
voltreken zal, als het den *Hemel* behaagt. Dit is ten genoegen

gen van allen, voor al van *Sofia*, maar hy verzoekt een oogenblik alleen te zyn; t geen hem ingewilligd wordt. Nu geeft hy zich over aan vervoering, en een Karaf met water nevens een Glas op Tafel vindende, schenkt hy in, en vermengt het Water met vergift. Zyne drugd brengt hem tot inkeer, en hy laat het vergift op tafel staan; gevende uit bezef van het cilyke des zelf-moords, ene zo vreeslyke gif, dat *Elize* en *Sofia* toefchieten, om hem te vragen; wat hem deed? Hy antwoordt, dat hy een Monfter is, en gaat woedend heen; dit ontfelt *Elize* voornaamlyk, zo, dat zy *Sofia* om drinken vraagt. Deze geeft haar in onkuude het Glas met vergift; dat zy inzwelgt. Schielyk voelt zy de werking. *Sofia* schreeuw om hulp; *Eduard* verschynt, hoort dat *Elize* pyn heeft, en zegt om bystand te zullen zenden.

Nu komt *Karel* woedend te rug, vernemt het gebeurde, ontdekt de waarheid, verfloekt zich zelt, en wil zich doortreken. *Eduard* beler zukt. — Onmiddels sterft *Eliza*. Het stuk dult met een bevel van *Eduard* aan *Karel*, om hem te ontwyken, wyl hy mooglyk tot een wanhopig besluit in staat zoude zyn.

Den 30sten Mey laaten wierd te *Breslau*, in de *Maria Magdalena* Kerk, het vermaard Muzyk, van *Handel's Messias*, onder aanvoering van den Kapelmeester *Hiller*, met een Orkest, uit meer dan 250 Meesters bestaande, allekeurigt en geluklygst uitgevoerd.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN TOT DEN HANDEL, EN SCHEEPVAART, LAND- EN VEEBOUW; alsmede de HUIS- HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FABRIEKEN, BETREKKELYK.

In *Portugal* is, behalven verscheidene verleende voorregten aan ene Associatie van Kooplieden in Manufacturen, de uitvoer van *Holle*, ook zelfs van de zogenaamde *Spransche*, verboden geworden.

Te *Berlyn* is, by ene Koningl. Publicatie van 21 Mey, laatsl. bevolen, om alle nog voorhanden zynde Waren van vreemde Fabrieken, buiten 's Lands te zenden, voor den 1 Augustus aanstaanden, en wel onder bedrieging van Aanhaling der agtergeblevenen: gelyktydig egter is, met uitzondering hierop, de invoer vrygesteld, van vreemde *Nay-Naalden*, gelyk mede van die in de Fabrieken van *Altena* en *Hertolun*, in 't Graafschap *Mark*, gewerkt; schoon op een inkomen regt van 4 groschen van de duizend stuks voor de eerste, en van 1 grosche voor de beiden laatsen: mits van een certificaat verzeld.

In *Spanje* begint men zig sints enigen tyd met vve-toeteleggen, op het aan den gang brengen van Fabrieken, zo van *Wollen*, en *Catoenen* als *Garen* en *Zyde* Stoffen, voor de kleding dienende. Er zyn alrede 3 Werkhuizen, in *Madrid*, daartoe aangelegd, alsmede verscheidene openbare Leerschoolen, om Werklieden te kweken, operegt.

De *Wol* word'er uit onderscheidene gedeelten van *La Mancha* gebragt, en het *Garen* komt uit de *Bisdommen* van *Salamanka* en *Leon*: ettelijke honderden Vrouwen en Kinders houden zig bezig met Spinnen. De Koning ontfteund deze ondernemingen kragtadig.

Den 17den Mey is het eerste Schip langs de nieuwe *Rhynvaart*, welke de Heer Raad *Traitour* by *Germesheim* (in den *Neder Paltz*) heeft aangelegd, gevaren. Aan den *Dam*, waarmede de volle *Rhyn* afgesloten en geheel in de nieuwe *Vaart* staat geleid te worden, is men nog druk bezig te arbeiden.

By die van *Engeland* is een ontwerp in til, om een *Landpost*, op de wyze der *Oosterfche Caravanen*, op *China* en *Bengalen* aanteleggen, ten einde de berigten uit *Kanton* van daar met meer spoed naar *Europa*, en *vice versa*, te kunnen overvoeren: en men geeft zig moeyte om het aan het Hof van *China* smakelyk te maken. De weg meent men te kunnen lopen t'wars door het half *Eiland*, tot aan den mond van de *Ganges*, by *Dycabad*, en verder van daar over *Canton*, *Leigeeb* en *Tonkin* tot *Canton*. De *Rusfen* maken een voortgelyk plan van communicatie tuschen *Canton* en *Kamtschatka*.

Te *Altona*, is, savonds van den 28 Juny, de eerste *Deenfche Haringjager*, Schip, *Peter Claesje*, met 68 Tonnen, nieuwen *Haring* aangekomen.

Te *Vlaardingen*, is savonds van den 29 Juny, de eerste *Haringjager* binnen gekomen, met 10 Tonnen *Haring*, die tegen 500 gulden, per Ton, verkogt zyn.

LETTERKUNDIGE ANEKDOTEN.

De Heer *Diderot*, in *Petersburg* zynde, was zo onverschillig, om den groten *Euler* te leren kennen, dat hy slegts enige reizen, by deszelfs huis, aan reed in aan de deur een kaartje overgaf. Hem, op zekeren tyd, in de *Akademie* aantreffende, verschoonde hy zig daarmede; dog de oude *Euler* gaf hem ten antwoord: Ik woon niet aan de deur!

De onlangs overleden Hertog *Lodewyk Ernst* van *Brandenburg* en *Lunenburg*, die, gedurende deszelfs leven, de *Wetenschappen* beminde en aanmoedigde,ield zig, sedert deszelfs terugkomst uit *Holland*, in *Duitschland*, byzonderlyk bezig met den omgang met geleerde Mannen en het lezen van geleerde *Schriften*. Meermalen vermaakte hy zig in persoon met *Letterkundigen* Arbeid. Ene *fransche* Vertaling van *Zimmerman*, over de *Eenzaamheid*, is van hem voor handen: en 't geen der optekening waardig is, slegts, weinige oogenblikken voor zynen onverwagten dood, was hy nog bezig met het overzetten van *Neckers* onlangse uitgekomen Werkje, over het gewigt van *Godshenlyge begrippen*, in de *Hollandfche Tale*, waarvan hy reeds een groot deel afgeschreven hadde. Nauwlyks was hy van zyn *Schryftafel* opgestaan, of hy gaf den geest.

GEBORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Volgens ene, door het *Neder Oostenryksch Landsbestuur*, uitgegeven *Lyst*, zyn, geduurende het laatstverloopen jaar, in geheel *Neder Oostenryk*, 11024 *Huwelyken* voltrokken, waar onder 115 *Protestantsche*, en 35 gemengde *Paren*: 42685 *Kindern* geboren, van welken 3855 buiten den *Echt*, en 667 van *Protestantsche* Ouders, geteeld waren; en 55793 *personen* Overleden: en onder dezen 46536 aan gewone *krankheden*, 4514 aan byzondere *Landkwalen*, 4065 aan *Heerschende ziekten*, 39 door zelfmoord, 597 door ongelukkige toevallen; 43 waren geweldadig door anderen om 't leven gebragt.

Gedurende de laatste week zyn te *Amsterdam* Overleden 179 *Personen*: te *Haarlem* was in dien tyd het getal der doden 17, waaronder 4 beneden de 12 Jaren.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R - E N M I N - G E O E F F E N D E N :

Vrydag den 11 July.

B E R I G T E N.

R U S L A N D.

Hoe zeer men ook, in dit Ryk, met oorlogzaken bezig is, worden egter de zanggodinnen en derzelver vredehevende arbeid niet uit het oog verloren. De Keizerin heeft den vreemden Ministers laten verzoeken, derzelver bydragen en narichten, over de onderscheidene Talen en Dialekten der aan derzelver respectieve Souverainen onderhorige volkeren-medeteden: welkverzoek, gelyk men ligt naar kan gaan, van een ongemeen goed gevolg geweest is, byzonderlyk in *Portugal* en *Frankryk*; van waar men insgelyk nieuwe en egte bescheiden, nopens de Spraken en Dialekten der *Amerika'sche* en *Oostindische* Natien, te wagten heeft.

De vrye Oeconomische Maatschappy in *Petersburg*, by welke de Graaf *Osterman* nog voorzitter blyft, staat, met *Juny* van dit jaar, een Oeconomisch Journal, in de *Russische* taal uit te geven, 't geen voornamelyk ter opklaring en onderrigting van den midden stand des volks zal ingerigt zyn; en, niettegenstaande deszelfs bekorten tytel, ene menigte van nuttige kundigheden en wetenschappen bevatten. — *Moskovo* en *Petersburg* leverden reeds, sints een geruimen tyd, veelvuldige Nieuwspapieren en Dagbladen, in de *Russische* taal, op, die belangryke Data over volksmenigte, Industrie, hinderpalen der cultuur, openlyke inkomsten en uitgaven enz. behelzen. Ondertuschen is het voor de bevordering der Geleerdheid, in dit Ryk, niet weinig hinderlyk, dat de gedrukte Papieren zo ongemeen kostbaar vallen. De geringe, en naar mate van de uitgebreetheit des Lands nauwlyks te noemen, Boekhandel bepaald zig byna alleen tot *Moskovo*, *Petersburg*, *Riga*, *Reval*, en enige weynige Stadhou-

derlyke zitplaatsen. De grote duurte der Levensmidelen en Noodwendigheden, in die plaatsen, waar by, in de twee eersten, nog de Weelde komt, jaagt de Druk- en Verkoopgelden tot zulk ene hoogte op, dat het grote gros van 't algemeen, 't geen buiten dien weinige onderzoek-lust heeft, tegen de kosten opziet, en gevolgelyk in 't geheel niet leest. Hier by komt nog, dat het *Russisch* schrift byna de helft meer plaats beslaat, dan het *Hoogduitsch* of enig ander der levendige spraken. Om aan deze nadelen egter te gemoed te komen, en de gevolgen zo veel mogelyk te verhelpen, heeft de Keizerin, welke de waardy der wetenschappen kent, jaarlyks ene aanzienlyke som geschikt voor de vertaling van deze en gene nuttige werken, in het *Russisch*, waar door de prys derzelven, natuurlyker wyze, vry wat verminderd is. De Keizerin betaald ook de Drukkosten dier werken, welken door de vrye Oeconomische Maatschappy in 't ligt gegeven worden. Met een gelykfoortig inzicht gaf *Peter de groote* order, om alle de zulken, die de openbare Boekery en Konstkamer verlangden te zien, met wyn en verfrischingen aldaar te onthalen. Men kan ene Natie, welke nog zo weinige smaak in de Letterkunde heeft, als de *Russische*, de middelen daar voor niet gemakkelyk of aangenaam genoeg maken. — Eigenlyk is 'er gene openbare Boekery in *St. Petersburg*: de uitgelezen verzamelingen in het Keizerlyk Paleis, de Boekery van de Academie der Wetenschappen, van het Land Kadetten Corps enz. zyn niet ten algemenen gebruikte geschikt: kunnende alleen die genen, welken aan die figtingen onmiddelyk verbonden zyn, zig 'er van bedienen.

De KEIZERLYKE ACADEMIE der Wetenschappen, te *Petersburg*, heeft in derzelver Vergadering van 3 Dec. 1787. de toegezegde prys op hare vragten, over de uitwerkzels ener al te digte nadering van 'en Staarsster aan dese Aarde, niet

kunnen uிடelen; zynde ſlegts een enkel antwoord op de zelve by haar ingekomen, 't geen geheel niet voldoende was, en nauwlyks enige opmerking verdiende. Zy heeft des goeds gevonden, die vraag ter zyde te ſtellen, en, in derzelve plaats, ene van volgenden inhoud op te geven :

Determinare, num functiones arbitrariae, per integrationem aequationum differentialium tres vel plures variables comprehenduntur ingressae, ad quamcumque curvam superficiem &c. pertineant, sive sit algebraica, sive transcendens, sive etiam mechanica, discontinua, liberoque manus motu producta; an ad eas curvas tantummodo rite trahantur, quae sunt continuae et per aequationem algebraicam vel transcendentem exhibeantur?

De antwoorden moeten duidelyk, in het *Russisch*, of *Latyn*, *Hoogduitsch*, of *Fransch* geschreven, niet met den naam des Opstellers, maar met ene zinspreuke, ondertekend en verzeld van een gezegeld Billet, waar op dezelve zinspreuk en binnen in welk den naam des schryvers, voor 't Juy 1789 gezonden, worden aan het Adres van den Geheimſchryver der Academie *Johannes Albertus Euler*.

I T A L I E N.

De Heer *P. Franceschi*, Secretaris *ad pias causas*, te Venetien, is tot Staatsraad der Republiek be-noemd geworden: zynde de eerste, die van Geheimſchryver tot dien stand veheven is. Als Schryver heeft hy zig wel niet *openlyk* vertoond; des niettegenstaande is hy een der Geleerdste, Kundigste en Verdienstlykste Mannen in *Venetien*. Deze Stad heeft, onder anderen, de verbeterde inrigting harer Scholen, aan hem te danken: als mede het byleggen der Onlusten in den Jare 1761. toen hy, in den Ouderdom van slegts 28 Jaren, door den beroemden *M. Fascarini*, federt Doge van Venetien, tot Geheimſchryver der berugte verbetering des Raads van Tienen, verkozen, en tot dit byleggen gebruikt wierd.

Het Gerugt, 't geen zig, sints enigen tyds, uit *Sicilien* verspreid heeft, als of men, te *Girenti*, ene Arabische overzetting der Historie van *Livius* gevonden hadde, welke de nog ontbrekende Boeken zoude bevatten, is ongegrond bevonden: zynde het gebleken, dat dit gevonden Handschrift niet meer beheld, dan 't geen reeds bekend is. Die van *Sicilien* schynen uit de dikte van 't Boek besloten te hebben, dat hetzelfde vry meer inhield, en herriepen sedert, 't geen zy daaromtrent, zonder nauwkeurig onderzoek, bekend gemaakt hadden.

De Boekery van *St. Markus*, te *Venetien*, word nog, van tyd tot tyd, uitgeftreker en kostbaarder. Behalven de 500 Handschriften en oude *Bronzen*, die, voor vyf jaren, uit de aanzienlyke Bibliotheek aan het Klooster *S. Giovanni di verdara*, te *Padua*, toebehorende, derwaarts overgevoerd zyn, heeft men 'er onlangs nog ettelyke Banden met Handschriften uit de Archieven van het Paleis van *St. Markus* bygevoegd. Ene Latynsche, op pergament geschreven, Bybel van 't Jaar 1000. is wel het voornaamste onder dezen.

De Abt *Morelli*, tegenwoordige opzigtter, is bezig met een nieuwe Catalogus der Boekery te maken. Deze Heer heeft zeer veel toegebragt tot verbetering en opſiering derzelve. Men is aan zyn toedoen het beſluit van den Raad ſchuldig, waarby de Boekery ten vryen gebruike voor Inboorlingen en Vreemdelingen is opegeſteld geworden. De Raad heeft ook, in erkentenis zynrer dienſten, zynrer jaarwedde, kortlings, ene vermeerdering van 100 Dukaten toegevoegd.

De Bibliotheek van *Pinelli*, waarvan, voorleden Jaar, een gedrukte Naamlyst in 6 Delen, door *Morelli* vervaardigd, in 't licht verſcheen, is, door een Engeliſchen Boekhandelaar voor 13500 Zechinen (†) gekogt. De Antike Penningen en Schulpen daar onder niet gerekend.

E N G E L A N D.

In één der laatste vergaderingen van de Koninglyke Maatſchappy las men, onder anderen, ene zeer vernuftige verhandeling voor van den Heer *Dr. James Edward*, die zig gene geringe verdienſten heeft verworven, in het kostbaar Kabinet van *Linnaeus* herwaarts te brengen. Deze verhandeling, door hem zelve opgeſteld, en aan de Vergadering overhandigd, behelſde waarnemingen omtrent de Irritabiliteit der Planten, en was, uit dien hoofde, zo belangryk als aangenaam te horen.

Gelyktydig deelde *Dr. Smith* den uitſlag ener proefneminge mede, die hy op de gewone *Berberis* genomen hadde, en welke, van ene zeer eenvoudige natuur zynde, door ieder één kan gevolgd worden. Wanneer de Plant in bloey ſtaat, zyn de ſtamina der bloeiſems agter over gebogen naar elk Bloemblad, zodanig dat zy zig onder derzelve holle tipjes verſchullen. Zo dra nu één der vezeltjes aan den binnenkant aangeroord word, zal het terſtond, met ene aanmerkelyke kragt, van onder het bloemblad ſpringen; ſtrykende deſzelfs Antheræ, tegen het ſtampertje (*Stigma*). Deze zonderlinge werking der nature, beantwoordt aan zeker oogmerk, 't geen ligt kan nagegaan worden: naardemaal de bevrugting van het zaadje, ongetwyffeld, langs dien weg, tot ſtand gebragt word. Wanneer de Stamina in derzelve oorspronglyken ſtand zig bevinden, worden de Antheræ, wegens de holligheid van de bloembladen, voor den regen gedekt. In deze rigting blyven zy waarschynlyk, tot dat het een of ander infekt, den honig beneden uit den bloeiſem komende zuigen, zig tuſſchen de vezeltjes waagd, en byna onvermydlyk de zelve in het gevoeligſte deeltje raakt; door middel van welk, het doeleinde der nature in de huishouding van deze plant bereikt word.

On -

(†) Een Zechino komt, na genoeg, in waarde, by een Hollandſche Dukaat.

Onder de talleloze en kostbare zeldzaamheden, door den Heer *John Hunter* verzameld, en in zyn Mufeum bewaard, munt inzonderheid uit deszelfs verzameling van Bekkenen. Men vind 'er ene regelmatige en onafgebroken opklimming der minst volkomen uit het dierenryk, tot de volkomenste uit het menschelyk geslagt.

Onder de veelvuldige menschelyke Geraamten, is meest aanmerkelyk dat van den Ierchen Reus, 't geen voorheen in *Springgarden* te zien was. De Heer *Hunter* heeft voor dit stuk niet minder dan 30 Guinies betaald.

Dr. *Watson* heeft zyn post van Hoogleraar in de Godgeleerdheid, aan de Universiteit te *Cambridge*, nedergelegd.

In *Ierland* heeft zig onlangs een nieuw verschynzel in de Natuurlyke Historie opgedaan. Op den 30 Mey, laatstleden, wanneer een zwaar onweder in het Graafschap *Antrim* woedde, hoorde men te gelyk, een ongewoon gedruis in den berg *Knoklade*, waar op eendelyk ene vuuruitbarsting uit deszelfs top volgde, die met het opwerpen van gloeiende Stenen gepaard ging. De vuurstroorn verspreidde zig in de breedte ongeveer 30 voeten, en vloede anderhalf mylen verre: alles, wat hem in zynen weg tegenstond, zo van Huizen, als Vee en Menschen, met zig slepende.

F R A N K R Y K.

Door den beroemde Geneesheer *A. Petit*, Deken der Geneesk. Faculteit te *Parys*, die bereids, in deszelfs Geboortestad *Orleans*, een stigting ten behoeve van arme zieken had ingevoerd, zyn, in de Geneeskundige Faculteit te *Parys*, twee nieuwe Leerstoelen, een voor de Ontleedkunde, op ene jaarwedde van 2000 Livres, en een voor de Heelkonst, op een jaarlyks inkomen van 2500 Liv. opgerecht. De leszen zullen, voor niet, en in de Franche tale, gegeven worden. Op aanpryzing van den Heer *Petit*, die zig van de eigenlyke aanstelling verschoond heeft, zyn reeds de beiden Hoogleraren verkoren: te weten, de Heer *le Clerc* voor de Ontleed- en de Heer *Coivefort Desmarest* voor de Heelkunde.

Opgemelde Faculteit heeft hier op een Medaille, met het beeld des stigters en de volgende latynsche inscriptie, laten slaan: *Lectiones Publicae Gallico Idiomaticae de Anatomia et Chirurgia, in scholis medicorum Parisiensium institutae, ex liberalitate cl. M. A. Petit MDCCLXXXVII*. Een goude afficuroefzel is den Heer *Petit*, en den overigen Leden, elk een zilveren, ter hand gesteld.

Zie hier de by onze vorige No. beloofde Levensbyzonderheden, van den beroemden Natuurkenner DE BUFFON.

GEORGE LODEWYK LE CLERC, Ridder, Grave van *Buffon*, Heer van *Montbard*, Marquis van *Rougemont*, Burg-

graaf van *Quincy*, Heer van *la Mairie*, *les Havens*, *les Berges*, en andere Plaatsen, Opziener der Koninkl. Tuin, en Kabinetten van Nat. Historie; een der Veertigen van de Franche Akademie, aanhoudend Thesaurier van de Akademie der Wetenschappen enz. wierd, den 7 September des Jaars 1707, te *Montbard*, in *Bourgogne* geboren. Zyn Vader, de Heer *le Clerc*, was Raadsheer in het Parlement van *Dyon*, en de Zoon wierd tot denzelfden rang ongeleed. De lust voor de Wetenschappen egter nam ter goeder ure zyn geheel hart in, en nimmer bezielde hem enige andere zugt, dan om dezelve boven alles aantekenen. Op de School van *Dyon*, begon hy zyne eerste oeffeningen. Ene hardvogtige gefieldheid, en een levendig en driftig karakter bezittende, gevoelde hy een ongelooftyken yver voor den arbeid en de vermakten. Van zyne vroegste jeugd af, toen hy nog zeiffa een leerling was, had hy zeer veel op met de Meetkonst; en zyne zugt voor deze Wetenschap was zo sterk, dat hy van de beginzels van *Euclides*, waarvan hy steeds een exemplaar by zig droeg, niet afstrekken was: en wanneer hy met zyne Speelmakkers kaatste, verborg hy zig dikwyls in een hoek, of begaf zig diep in een eenzame Wandellaan, om zyn boek eens in te zien, ten einde te beproeven, of hy het voorfjel, 't geen hem moeilyk scheen, konde oplossen. Op zekeren dag, zyn ongemene sterke neiging tot beweging in volgende, klom hy op een Toren; en zig vervolgens langs een touw met knopen naar beneden latende zakken, kwetste hy op een deerlyke wys zyne handen, dog gevoelde de daar door veroorzaakte pijn niet, alzo hy bezig was met een voorfjel der Meetkunde, 't geen hem duister scheen, en welk zig eensklaps voor zynen geest vertoonde, op het oogenblik, toen hy zig liet afzakken.

Deze zaken, en vele anderen van dien aart, voorspelden alles, wat van den Heer *de Buffon* zou worden. Ten dien tyde woonde te *Dyon* een jong Heer, *Kingflon* geheten, met zyn Gouverneur. Deze was een man van de grootste verdienste; hy kende den Heer *de Buffon*, beschouwde hem in zyne waarde, wilde den roem hebben om hem in zyn onderwys te doen delen, en sloeg hem ene reis naar *Italien* voor, met zynen voedsterling. De Heer *de Buffon* had, toen hy deze reis aanvaarde, den ouderdom van 19 a 20 jaren bereikt. Nog de fraaie Standbeelden, nog de kostelyke Schilderyen van Konstmeesteren, konden hem in *Italien* treffen. Hy was byziende, en konde slegts de helft van alle die vermakten genieten, welken de reizigers derwaards lokken en bekoren. *Italien* egter leverde voor hem, in andere opzichten, een Toneel op, enen oplettenden en verstandigen beschouwer waardig: en het is van deze reis af, dat hy altoos het begin van zynen smaak voor de Natuurlyke Historie gedagtekend heeft.

In Frankryk terug gekomen zynde, begaf hy zig naar *Angers*, op de Hogeschool; steeds verzelde worden de door den jongen Heer en deszelfs Gouverneur. Hier raakte hy by 't spel in twist met enen Engelschman, kwam in eentwegeveg, kwetste zyn tegenparty, en was genoodzaak *Angers* te verlaten en naar *Parys* terug te keren, alwaar hy aan enige vertalingen arbeidde; hebbende uit het Latyn overgezet de *Fluxien* van *Newton*, en, uit het Engelsch, de *Weegkunde der Planten* van *Haller*.

Deze verstandhouding, welke hy met de Engelschen had gehouden, gepaard met de grondige kennis aan de meesten hunner werken, deed hem de lust bekripen tot ene reis naar *Engeland*, alwaar hy zig niet langer dan 3 maanden

ophield: en nu nam het reizen van den Heer *de Buffon*, die toen nog geen 25 jaren bereikt had, een einde.

Meerderjaarg geworden zynde, geraakte hy in 't bezit der nagelaten goederen zyner Moeder, welken omtrent 3 maal honderd duizend Livres bedroegen. Men maakt van dit voorval, 't geen in den eersten opslag ene onverschillige zaak schynt te wezen, gewag, ten einde gelegenheid te hebben, om aan te merken, dat, by aldien de Fortuin in 't algemeen, zo vele jonge lieden, by welken de noodzaakelykheid, om zig een bestaan te verschaffen, de vermogens ontwikkeld had, werkloos weet te houden, zy insgelyks, om zo te spreken, de bewaamheden dier buitengewone mannen, welken door de zugt naar roem gedreven worden, doet aangroeyen en verdubbelt; door deze uitluitende zugt, by het enige voorwerp, welk zy zig voorstellen, te bepalen. *Voltaire* wierd, even als de Heer *de Buffon* met de Fortuin geboren: en deze beide grote mannen dezer Eeuwe, — van den enen kant van alle die kwellingen des geestes, welke een te lage middelbare stand na zig sleept, bevryd, en van de andere zyde de middelen bezittende, om een Geheimchryver te kunnen bekostigen, die, door hunne werken aftechryven, en hun alle de lastige navorsingen te sparen, op ene aanmerkelyke wyze hunnen arbeid verligting aanbragt, — hadden het gemene voorregt, om zig geheel en al aan de geliefkoosde onderwerpen hunner overweging te kunnen overgeven, om nimmer door moeilyke en vervelende zaken in hunnen arbeid terug gezet te worden, en om, in één woord, dat geen te kunnen verrigten, 't geen anderen, mischen van dezelfde geartheid, dog zonder dezelfde middelen, niet zouden hebben kunnen doen, ten ware hun leven eens zoo lang geweest ware.

(Het vervolg in ons Eerstkomende.)

Z W I T S E R L A N D.

Men verenigt zig, aan vele oorden en plaatsen, om de Gedagtenis van onzen SALOMON GESSNER, te vieren. Te *Parys* nam de Ridder *Florian* gelegenheid, toen hy zyne intrede in de Akademie deed, om in zyne aanspraak een zeer fraaie Episode tot deszelfs Lof, in te vlegten. By de Akademie te *Pavia* is ene afzonderlyke Statige byeenkomst gehouden, om de gedagtenis des Duitschen *Theokritus* te vieren. De Abt *Lertola* las ene Lykrede op *Gesner*, in de Franfche Tale, voor. Ook wierden, door andere Leden, etlyke Lofzigtgen in verscheidene talen op hem gelezen. Van *Parys* heeft de Heer *Houdon* ene Tekening, en de Heer *Trippel*, van *Romen*, een Model tot een Gedenkteken van *Gesner* naar *Zurich* gezonden. Bovendien ziet men nog van *Wenen* en andere Plaatsen etlyke Tekeningen te gemoet, ten einde volgens de beste derzelve, op de ene of andere openbare plaats, in den omtrek der Stad een marmeren Grafnaald, voor den ontferfelyken Digter, te laten vervaardigen en opregten. Men ziet alrede een zodanig opgericht Gedenkteken in een Hof te *Arlesheim*, alwaar *Gesners* Lykbus, in een uitgehoorde Rots geplaatst wierd. *Houdon's* Tekening vervat insgelyks een

Lykbus, op een verheven voetstuk staande, om welken de Genie der ontferfelykheid een Krans vlegt. *Trippels* Schets vertoont onder anderen, in een Bas-relief, *Gesner*, daar hy de Godin Natuur streelt, en de drie Bevalligheden de hand toereikt.

DUI TSCHLAND en Naburige Ryken.

In den nacht, tusfchen den 12 en 13den Juny, is te *KIEL*, aan ene slepende Borstkwaal, in den ouderdom van 66 jaren overleden, de Heer *JOH. ANDREAS CRAMER*, *Kanzelier der Univerfiteit* aldaar. De Letter- en Konstlievende Waereld lyd hier door een zeer aanmerkelyk verlies. De Heer *Cramer* had zig by dezelve niet weinig roems verworven, uit hoofde van zyne Kundigheden en Schriften. Zyne geestelyke Gezangen en andere Gedigten, rangfchikken hem onder de beste Digteren: en zyn vervolg op de geschiedenis van *Bosquet* draagt duidelyke blyken van zyne beleenheid en geschiedkunde.

De geschieden tusfchen den Hertog van *Schwerin*, en de Magistraat der Stad *Rostock*, over de Univerfiteit aldaar, die aanleiding gegeven hadden, zedert den jare 1760. ter oprigting van ene nieuwe en tweede Hoge school, te *Buzow*, welke geheel door den Landsheer bekostigd wierd, thans gelukkig bygelegd zynde, staat deze laaste Akademie, met hare Boekery, kabinet van Natuurlyke Zeldzaamheden, en 't geen verder aan dezelve verleend is, voor zo veel daar omtrent, door de plaatfelyke omftandigheid van *Rostock*, niet veranderd of anders ingerigt word, weder derwaarts verplaatst te worden: zo nogthans, dat zy gene nieuwe, maar de oude, in het jaar 1419 gestigte, Univerfiteit zal blyven.

De Hertog behoud alleen 't Landsheerlyk opperzegag en toezigt, benevens de Bisfchoppelyke en Kanselary geregtigheden, aan zig: De Stad, daar en tegen het Medepatroonschap, en betaald voor de verleggings kosten 2000 Ryksdaald. Van wederzyden zullen 'er 9 Professoren beroepen en bekostigd worden: dog het zal vryftaan, in 't vervolg ook meerderen aantestellen. Den Profesoren van Stadswegen, in de Godgeleerdheid en de Wysbegeerte, en te gelyk het Predikamt mogen waarnemen, mits zy dagelyks 3 of 4 uren Collegie houden: ook zal die der Rechten, by haar aangesteld, het Syndykfchap van het eerste kwartier der stem hebbende Burgery, en die in de Geneeskunde het Stadsdoctoraat, mogen behouden. Het Reftoraat is voor een geheel jaar. De Reftor zweert, als voor heen, niet slegts aan den Hertog en de Univerfiteit, maar ook aan den Raad en Stad. Den Raad word verbleven, de Akademifche wetten te handhaven, dezelve naar best inzien te verbeter en in de Hoogduitfche tale bekend te maken. Het regt van Akademifche wetgeving blyft, in 't vervolg, alleen tot het personele, de discipline, en het officiele bepaald, en is, ingevalle het tot agterdeel der Stad of van den Raad mogte strekken, aan deszelfs toe-

toestemming onderworpen, op straffe van onwaarde. De beiden voorhanden zynde Akademie kasfen zullen, zo als zij zig thans bevinden, in één gesmolten worden, om daar uit de gemeenschappelyke uitgaven, de bepaalde jaarwedden der Profesoren uitzonderd, te doen. De jaarlyke renten, tegen 5 pCt. van deze en gene vordering der Stad op de Domainkamer, nevens het overfchot van elke vierde Landslotery, ftaan hier nog bygevoegd te worden.

Alle 5 jaren doet de Hertog ene vifitatie der Univerfiteit, welke de Raad, door gemagtigden ftaat, by te wonen. De in diervoegen herftelde Akademie zal voortaan de enige in het geheele Land zyn en voor altoos in *Rostock* blyven: voor zo verre de Landsheer, door inbreuken aan de zyde des Raads, of ftoreniften in hetgenot zyner voorrechten, niet genoodzaakt word. haar, langs den weg van rechten, weder weg te nemen: behoude de, in zodanigen gevalle, de Stad alle de Akademifche Gebouwen, nevens de Stads tegenwoordige Univerfiteits kafe, gelyk de Hertog die van de tegenwoordige Buzowfche Akademie: en zullende de gemeenschappelyke aanwinsten gedeeld worden. De overbrenging ftaat tegen Paasfchen des volgenden jaars 1789 te gefchieden.

N E D E R L A N D E N .

LEYDEN. Het Kabinet van Natuurlyke Zeldzaamheden, door wylen den Heer *J. N. S. Allamand*, in deszelfs leven Hoogleraar in de Wysgeerte en Wiskunde alhier, voor zig afzonderlyk verzameld, en 't geen door hem, ten gemenen nutte, reeds zedert een geruimen tyd, in ene Zaal, agter het Akademie Gebouw, en daar aan behorende, geplaatst was, is, na 's mans overlyden, door deszelfs nagelatene Weduwe *Vrouwe Magd. Crommelyn*, geheel in eigendom aan de Hoge fchole afgetaan.

Van welk een en ander. Heren Curatoren ene dankbare geheugenis, by de Nakomelingschap, hebben willen bewaren, door het doen plaatfen van de volgende infcriptie, met vergulde letteren, in opgemelde Kabinetkamer.

HIC NATURÆ THESAURUS.

Etorti & incrementi debet viro Clarissimo Professore J. N. S. Allamand, Phil. & Mathes. in hac Academia, qui sum in eo amplificando Studium non putavit rectius posse declarari, quam, luculentis ejusdem generis Copiis, quas sibi met ipse privatim Collegerat, liberaliter in Commune Conferendis, quam donationem Matrōna nobilissima Magd. Crommelyn post mortem mariti Consummavit.

*Hoc Curatores Academia et Urbis Consules
Hac tabula ad posterōs testatum esse Voluerunt.*

ROTTERDAM, den 5den dezer, is alhier, in den Ouderdom van 91 jaren overleden, de Heer **STEVEN HOGENDYK**, Stigter van het Bataafsch Genootfchap der Proefondervindelyke Wysgeerte te Rotterdam.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

DENEMARREN. *Eybiggia Saga, seu Eyrarorum Historia &c. Geschiedenis der Eyrarianen*, vertaald en uitgegeven door den Hr. *Thorkelin*, te Kopenhagen 1787. in 4to. [Dit fluk verhaalt de bedryven der Noorweegfche Gelukzoekers, die zig van *Eyrarfeitt*, *Alpaford* en *Breidavik*, aan de Kaap van *Snafell* meester maakten, en vervat een tydvak van meer dan ene Eeuw, van het einde der 9de, tot aan het begin der 11de. Het wierd gefchreven door een onbekenden ten tyde der Yslandfche Adeltregering, en gevolglyk voor het Jaar 1264. Men vind 'er veel aanmerkelyks in, ten opzigte der Huishoudelyke en Staatskundige Constitutie van *Tiland*: waar het boek nog heden in grote agting is, en men nog de gewoonte heeft, om 'er des winters het Geziu uit voortlezen. De Vertaler, die tot zyne overzetting, zig van het Afschrift bediend heeft, 't geen *A Magnaur* liet maken van zyn gevonden Handschrift, in de Boekery van *Rofen*, voor dat het zelve, in den hevigen brand van *Kopenhagen*, verloren raakte, heeft zyne opvoeding ontvangen te *Breidavik* en *Eyrarfeitt*. Hy bezog meermalen *Thamstbing*, waar de Regters op stenen geftoelten zittende, het regt uitoeffenden. *Hoffadur*, vermaard wegens haar Tempel, &c. *Halbgefell*, ene Heilige Berg, aan de zielen der doden gewyd. Het gezigt der plaatfen komt nog overeen met de aloude befchryvingen. De Hr. *Thorkelin* zag 'er met eigene ogen, om zo te fpreken, de bedryven zyner Voorvaderen.]

SPANJE. *Discursus Philosophicus enz. Wyssgerige Vertogen over den Mensch*: door *Don Jobn Paul Forner*. 8vo *Madrid*. 1787. [Het *Journal Encyclopedique van Bouillon*, maakt van dit Werk met lof gewag. De Schryvers beschouwen het als een doorflaande blyk der gelukkige verbetering in de Letterkunde, welke sedert enige jaren, onder het bestuur en de aanmoediging van den Grave *Florida Bianca* in Spanje, stand gegrepen heeft.]

Alle de Werken van *Thomas de Tziarte*, in Profe en Verzen, zyn, byeen gevoegd, in 't ligt gekonien te *Madrid*, in 6. Delen 8vo

ITALIEN. *Sull Ufo del' Fuoco considerato, &c. Praktikale Waarnemingen omtrent het gebruik van 't Vuur, als een Heelkundig Geneesmiddel*: door *Angelo Riboli*. Medehelpend Heelmeester aan het groot Koninglyk Hospitaal te *Milaan*. In 8vo. *Milaan* 1787. [de Schryver begint met een Gefchiedverhaal van de menigvuldige veranderingen in het begrip aangaande dit Hulpmiddel: vervolgens ontvouwd hy, hoe hetzelfde, in zommige gevallen, als een Stimulus werkt, en daarentegen verhaald, in de 3de plaats, de gelukkige uitwerkzels van deszelfs gebruik in den loop van zyn eigen Practyk, en verklaard eindelyk, de wyze van applicatie, met de nodige voorzorgen in het gebruik daar van. *Nov. lit. de Firenze*.]—*Della Filosofia della Storia*. &c. De Wysgeerte der Gefchiedenis, in 3 Boeken, door den Abt *Aurelio de Giorgi Bertola*, Hoogl. in de algemene Gefchiedenis. 8vo te *Padua* 1787 [De Journalisten van *Romen* fpreken met veel ophafs van dit Werk.]

Saggio intorno alle principali Malatie &c. Proeve over de Ziekten, waar aan het Menschelyk Lighaam meest onderhevig is, en over de beste Geneesmiddelen voor dezelve, door Dr. *Francisco Vacca*, Hoogleraar aan de Univerfiteit te *Pifa*, 2d. 4to ieder 42s. Bladz. *Pifa*, 1787. [Dit Werk word door de Journalisten van *Florence* aangeprezen.]

De Abt *Giovanni Andros* heeft het 3de Deel in 't ligt gegeven van zyn *Oorsprong, Voortgang en tegenwoordigen Staat der Letterkunde*: behelzende dit stuk het tweede deel der fraaye Wetenschappen; het word uitgegeven te *Parma*, in 4to, en is groot 674 Bladz.

GROOTBRITANNIEN. *Pharmacopoeia*, Collegii regalis Medicorum *Londinensis*, 4to prys 9. f. by *Johnson*, te *Londen*.

The History of the Decline and Fall of the Roman Empire. Geschiedenis van het verval en den ondergang des Roomischen Ryks, door *Edward Gibbon*, 4, 5 en 6de Deel 4to 3. l. 3. f. te *Londen*, by *Cadell*. [Dit Werk is thans compleet. De Schryvers van de *Monthly Review*, die 'er met veel lofs van spreken, hebben een uitvoerig berigt gegeven van deszelfs algemeen Doel, en beloven ene verder opgave van den voor-namen inhoud.]

Transactions of the Royal Society, &c. Verhandelingen der Koninglyke Maatschappij te *Edenburg*, 1ste D. 4to prys 1. l. 5 f. by *Cadell*, te *Londen*. [Dit Stuk is in 2 Delen verdeeld, waarvan het eerste de Geschiedenis der Maatschappij, nevens een Dagverhaal van derzelver Vergaderingen, en Lysten zo van de tegenwoordige als overleden Leden; en het 2de de Geschriften en Verhandelingen bevat, die by de Maatschappij zyn voorgelezen.]

An Account of the Pelew Islands enz. Beschryving van de Pelewische Eilanden, in het westerlyk deel van den vreedzamen Oceaan gelegen; opgemaakt, door *George Keate*, Schildk. uit de reizen en verhalen van *Kapt. Henry Wilson*, en enigen zynor Officieren, die, in Aug. 1783. aan deze Eilanden Schipbreuk geleden hebben met de *Costind*. Paket *the Antelope*, en nu, met derzelver goetvinden uitgegeven: in 4to. 1 d. rooijaal Papier, met 17 Koperen Platen; te *Londen* by *G. Nicoll*.

An Essay on the Powers and Mechanism of Nature &c. Proeve over de Krachten en Werkuiglykheid der Nature, dienende om, door ene meer diepzinnige ontvooing der Natuurkundige Beginzels, het groot Gebouw des Newtoniaanschen stelsels uit te breiden, te verbeteren en meer vast te maken; door *Robert Young* 8vo 6. f. by *Becket* te *Londen*. [De Schryver heeft, volgens een ingevlogten Brief van hem in het laatste Stukje van de *Monthly Review*, aan de Recensenten, ten oogmerk om een tweede Deel dezer Proeve te laten volgen, waarin by praktikke toepassingen zal maken op de Beschouwing, in dit eerste Stuk ontvowd. Opgemelde Journalisten schynen, om deze reden, hun beoordeeling van *Young's* leer tot zo lange uitgesteld hebben: zeggende als dan dezelve, misfchien, beter te zullen vatten.]

First Lines of the Theory and Practise of Philosophical Chemistry. Eerste Trekken (of Beginzels) van de Praktyk der Wysgeerige Scheikunde, door *John Berkenhout*, Med. Doct. 8vo. 6 f. d. by *Cadell*. [De schryvers van de *Monthly Review* spreken niet ongunstig van dit Werk.]

Encyclopaedia Britannica, of *Woordenboek van Konsten, Wetenschappen en Mengel Letterkunde*, volgens een geheel nieuw plan, by wecklykche Nummers; waar van berekend word, dat 'er in 't geheel tusschen 240 en 300 zullen uitkomen versierd met omtrent 360 koperen Platen en ettelijke duizenden gesneden Figuren, 4to 1. f. by 't *Nom.* by *C. Elliot* en *T. Kay*, te *Londen* en *Edenburg*.

An Ecclesiastical History of Scotland, kerkelyke Geschiedenis van *Scotland*, van het begin des Kristendoms in dat Ryk af tot op den tegenw. tyd, met aanmerkingen op de

gewigtigste gebeurtenissen; in een reeks van Brieven; aan een Vriend, door den Weleerw. *John Skinner*, 2 delen 8vo. 14 f. by *T. a. F. Evans* te *Londen*.

The Poetics of Aristotle, Digtkunde van *Aristoteles*, uit het Grieks vertaald met Aanteekeningen, door *Henry James Peije*, klein zak formaat 4. f. by *J. Stockdale*, *Londen*.

Mathematical Essays, Wiskundige Proeven over verschillende Onderwerpen, door den Wel Eerw. *John Hellings*, by *Davies &c.* te *Londen*, 4to 7 f. 6. delen.

Sophoclis Tragoedia Septem, nova versione &c. door *Th. Johnson*, A. M. 2 delen 8vo. 14. f. by *Pate*, te *Edenburg*.

DUITSCHLAND. *Beitrage zur beforderung des vernunftigen denkens in der Religion*: Bydrage ter bevordering van redelyke begrippen omtrent den Godsdienst 11de ft. 12 D. te *Frankfurt* en *Leipzig* 12 gr. [Dit Stukje houd in 1.) twee voorbereidings leerr. over *Joh. 6. vs. 47-64.* welke eerste de Leenpreuken, in den Text voorkomende, verklaard, en de tweede drie Waarheden daar uit afleid en ontvowd. 2.) Vervolg ener Verhandeling over de *Menschwording* onzes Heren, volgens *Matth. 1. van R. Maser*, 3.) over *Semler's* onderhoud met *Lavater*, 4.) of de pogingen om redelyke begrippen omtrent den Godsdienst te verbreiden tegenvoordig voor het *Protestantendom* gevaarlyk zyn kunnen? (5) *Geschiedkundige* ophelderingen van enige duistere plaatsen in 't *N. T. 6.*) Het plaatfelyke der *Gelykenissta* van *Jesus*, 7.) *Briefwisseling* tusschen *de la Chaize* en *Jacob Span* over de vraag: of de *Katholyke* dan wel de *Protestantische* Kerk de oudste zy.

Nieuw versuche die Kircher historie, der ersten Jarhunderd, aufzu klären Nieuwe proeve ter opheldering van de Kerkelyke Geschiedenis der eerste Eeuw. door *J. S. Semler*, *Leipzig*.

Algemene Geschichte der Philosophie, *Algemene Geschiedenis der Wysbegeerte*, door *J. Aug. Eberhard*. *Philos. Prof. te Hall*: aldaar, [De Schryver bepaald zyne Geschiedenis tot 3 Tydperken, te weten van de opkomst der Wysgeerte tot op het jaar 500 van de *Kristelyke* jaartelling: — voorts van daar tot het jaar 1500, en vervolgens tot op dezen tyd. De Wysbegeerte der *Barbaarische* Volkeren, dat is van allen die gene *Grieken* waren, gelyk de *Hebreuwen* en *Kaldeuwen*, gelyk mede der *Grieken*, en onder dezen ook van de *Egyptenaren* en *Joden*, nevens die der *Romeinen*, vind men in het eerste Tydvak ophelderd. Het tweede verrat de *Wysgeerte* der *Griekse* Kerk, der *Arabieren* en der *Latynen*: en het derde, 't geen zig tot de latere tyden bepaald, is verdeeld in eeuwen en korte afdelingen, naar de vermaardste scholen. De schryvers der *Annales Literarii* van *Helmstad* puzen de lezing aan.]

Ueber Friedrich den Großen &c. Over *Frederik den Groten* en myne gesprekken met hem, kort voor deszelfs overlyden, door den *Ridd. van Zimmerman*, *Koningl. Grootb.*, *Lifarts* en *Hofraad* te *Leipzig*, kl. 8vo. 314 bladz. [De *Hr. Zimmerman*, in de geleerde waereld te over bekend wegens zyn *Leven van Haller*, en verhandelingen over de *Nationale Trotsheid* en de *Enzaambeid*, wierd, door den stervenden Vorst ter hulpe ontboden, toen deze by alle zyne *Geneesheeren* was opgegeven. Hy kwam te *Potsdam* den 23 Juny 1786 en bleef aldaar tot 11 July daar aan volgende. Gedurende dezen tyd hield hy 33 gesprekken met den *Koning*, over onderscheide onderwerpen: van dezen is alles, wat gevoeglyk gemeen kon gemaakt worden, in dit werkje vervat. In een aanhang.]

zel geeft de Dokter een verflag van eene gevaarlyke Operatie, welke de Koning in het jaar 1771 te *Berlyn* onderging, en van de gesprekken, die toen tusfchen hen gehouden wierden.]

NEDERLANDEN. RULHIÈRE, *Gefchiedk. opbelderingen, ontrent het Eetb. van Nantes* Eerfte deelstweede fluk, in gr. 8vo. Te Amft. by J. Kok Pz.

Malchion, tegen *Paulus Samojatenus*. in gr. 8vo. Te Utrecht by A. v. Paddenburg.

De inwendige *Raserny of Drift tot Zelfmoord*, als ene wezenlyke ziekte beschouwd, door LAUGENRUGGER, uit het Hoogd. vertaald, door Lambert. Nöft, Med. Doct. in gr. 8vo. te Dordrecht, by J. Krap Az.

De *Recepsent*, 4de fluk, by *Willem Holtrop*, [waarin opgave en beoordeeling van de volgende Werken: 1. *Herder's Brieven*, 3 en 4de deel. 2. *Steenmeyer* over het gezag der Reëden in opzicht tot de openbaring. 3. *Tijfel* Leerredenen, 1 d. 4. *van Slype* Tempelgezicht van *Zacharia*, 1. en 2de deel. 5. *van Hemert* tweede Brief aan *Donnet*. 6. *Bydragen* tot bevordering van Waarheid en Godsvrucht, 1ste fluk. 7. *Hennings* over de Geesten en Geestenzienders, 1. en 2de fluk. 8. van *Swinden* *Positiones Physicae*, Tom. 1. en Tom. 2. 9. *Frank* Geneeskundige Staats-Regeling, 1. d. 2de fl. 10. *Kateleyn* Reifchouwende en werkende Chymie, 1. deel, en 2. deels 1ste fluk. 11. *Tilanus* aanleiding tot onderwys in den Godsdienst. 12. *Canones Synodi Nationalis Doravacena* &c. uitgegeeven door *W. van Irboven*. 13. *Broedelet* over de Leer der Ellende, Verlofing en Dankbaarheid. 14. *Handelingen* van 't Geneeskundig Genootfchap *Servandis Civibus*, XIII. d. 1ste fluk. 15. *Almanach* ten dienfte der Zeelieden voor het Jaar 1788. 16. *Damm* Fabelkunde. 17. *Nomsz* Oldenbarneveld. 18. *van Slype* Gedigten. 19. *Kinter Myne* minderjarige Zangfter. 20. *Boddaert Junior* Gedichten. 21. *Verbeek* Hiftorie der Spartaanen. 22. *Brieven* van *Abraham Blankart*, 2 deelen. 22. *Byzonderheden* van *Frederik de 2den* 2 deelen.

Rommelzo van invallende Gedachten, onder de Spreuk: o *Quantum est in rebus inane*. No. 1. kl. 8vo. te Amftterdam, by J. Weege.

COXE, *Brieven over Polen, Rusland enz.* Uit het Engelsch. In gr. 8vo. 7de deel, te Amfterd. by J. Intema.

Byzonderbeden van den Koning van *Pruiffen*, IIIde deel, in gr. 8vo. in 's Hage, by I. van Cleef.

Proeven van gevoel en fmaak, 3de flukje, gr. 8vo. in 's Hage by *Munier*.

Het wigtigste der Godsdienstige begrippen, door den Heer M. NECKER, uit het Fransch vertaald, in gr. 8vo. te Amft. by *Schalekamp*.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

LATOÑA, *vluggende voor de wraak van Juno*, ene Konstplaat van 26 duim, en 6 lyn, br. 18 duim, te *Parys*, kost 12 liv. [De vermaarde *Bolechow* heeft dit onderwerp gekozen, om gevoegd te worden by zyne Konstplaat *les Baigneuses*, en hadde het zelve byna af, toen een ongelukkig toeval een einde aan zyn leven maakte in 1765. Het hield lang aan eer men een bekwaam Konstenaar kon vinden om het te voltoojen: tot dat eindelyk de Heer *Chatelet*, Konstgraveerder des Konings, zulks ondernam. De Schryvers van het

Journal Encyclopedique fpreken zeer hoog van deze Plaat: waar in, zy zeggen, dat de Heer C. de voctfappen van *Bolechow* gevolgd is, en op ene geluklyke wyze getragt heeft, de manier van dezen groten Meester te treffen.]

Het Afbeeldzel van *Matthys Straalman*, Raad en Burgemeester te *Amftterdam*, met een in 't koper gefneden vaers onder het zelve: te *Luk*, by *Le mairie*, Boekhandelaar van den Prins Bisfchop.

SCHILDERYEN EN BEELDHOUSTUKKEN.

De Kardinaal *Rimaldi* heeft te *Romen*, ter ere van *Metaftafio*, een Standbeeld doen opregten, met dit infchrift.

Petro Metaftafio, civi romano

Principi italici dramatis

Joannes Maria Riminaldus

Ferrariensis Presb. Card.

ANNO M D C C L X X X V I I.

Viro ubique gentium clarissimo

Ne Honor in patria Deesjet.

Desgelyks is, door den Heer *Francesco Caradori*, van *Pistoya* geboortig, Hof Beeldhouwer des groot Hertogs van *Toskanen*, een marmeren Borstbeeld van den vermaarden Muzykmeester *Sacchini* vervaardigd: het welk in de Kapel van 't *Pantheon*, aan den zelfden *Pyler*, waaraan men het Gedenkteken van *Raphaël van Urbino* ziet, opgehangen is

MUZYK - WERKEN.

The Works of Handel &c. De *Werken* van *Handel*, verbeterd in gelyk formaat en compleet, bestaande in Oratorio's, Opera's, Duetten, Anthema's, Concerten, Lesfen, te Deums, Trios, &c. zeer fraai in 't koper gebragt, op brede folio's bladen gedrukt, onder het onmiddelyk opzigt en beftuur van *Dr. Arnold*, Organist en Componist van zyne Majesteit, in *Nommers*, voor 3 fluiw. ieder op gemeen, en 4 fluiw. op bes papier. Gedrukt voor den Uitgever, en te bekomen by *Longman*, te *Londen*.

The wreath, een verzameling van *Aria's* voor de *Stem en Fiool*, gecomponeerd door *James Stooek*, kost 5 ft. Drie *Sonates*, voor het *Klawier of Piano Forte*, geaccompagneerd met een *Fiool* en *Fioloncello*, door *Leopold Kozeluch*: Een vierde *Stel* van *Cantato's* (*Canzonets*) door *Sig. Giordany*, kost 5 ft. allen by *Longman* en *Braderip*, te *Londen*.

Zes *Sonata's*, gefchikt voor de *Piano-Forte of Klawier*, door *C. van Hall*, kosten 10 ft. 6 d. by *G. Goulding*.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

By den *FRANSCHEN SCHOUWBURG*, te *Amftterdam* is gefpeeld:

Maandag 30 Juny.

Le Barbier de Seville,

L'Amant Statue.

Dings

Dingsdag 1 July.
Les fausse Confidences.
L'Epreuve Villageoise.

Woensdag 2 July.
Les Menesches.
La Mariage d'Antonio.

Donderdag 3 July.
La belle Arfene.

Het Koninkl. Nationaal Schouwtooneel, te BERLYN, heeft, gedurende dit jaar, aanmerkelyke vorderingen gemaakt; niettegenstaande onlangs eenige verandering omtrent het bestuur over hetzelfde is voorgevallen, door dien de Koning den geheim Finantie-Raad van Beyer, uit hoofde van deszelfs veelvuldige bezigheden, van het Toneel opzigt verschoond hadde: als hebbende zulks genen verderen invloed op het Toneelbedryf zelve. wa r over Prof. Engel, gelyk voorheen, steeds opzigt blyft houden. Elk schouwspeler mag het des voor een geluk rekenen, naar Berlyn beroepen te worden, waar over 't geheel de wedden zo wel in gerigt zyn, als naauwlyks by enig ander Toneel kan plaats vinden. De Bestuurders hebben, in het voorleden jaar, den Toneel-opzichter Lanz laten reizen, ten einde met de Leden van deze en gene gezelschappen bekend te raken. Het Toneel heeft ook, langs dien weg, ertelyke spelers gekregen, onder welken juifr. Unzelman zig de byzondere gunst van 't Berlyntiche Algemeen heeft weten te verwerven.

HAERLEM. De Leden des Oor-nomischen Laks hebben, op Woensdag den 9 dezer, derzelver op reces gefcheiden Vergadering van het voorleden jaar, op nieuw begonnen: wordende thans die byeenkomsten gehouden in de Remonstrantsche Kerk, alhier.

**NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
 TOT DEN HANDEL, EN SCHEEPVAART,
 LAND- EN VEEBOUW, alsmede de HUIS-
 HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN
 FABRIEKEN, BETREKKELYK.**

In Denemarken is de uitvoer van Hoornvee op nieuw vrygesteld, en de uitgaande rechten zyn van 2 Daald. en 40 Schellingen, tot op een Daald. voor een Os, en op 4 mark voor een Koe, Kweën of Kalf verminderd.

Het Koraal, 't geen door de Napolitanen aan de kust van Afrika, gevischt wordt, staat voortaan te Napels verwerkt te worden: zynde ene Maatschappij van Kooplieden aldaar, ten dien einde, met een Privilegie door den Koning begiftigd geworden.

In Engeland is de invoer van Tarwe, op enige gronden, behorende aan de verenigde Staaten van

Amerika, verboden, en zulks uit hoofde, dat in dezelve een Insect gevonden word, welks verspreiding voor den Graanhandel in dat Koningryk ten uittersten nadelig zou kunnen zyn.

Het produkt der Wollen Manufakturen in de drie ryken van Groot-Brittannien, is, voorleden jaar, over de 10 Millioenen gelds geweest. De Schotfche en Iersche Wol is, op zommige markten, zo duur als de Engelfche gekogt.

De Heer James Maguire, Schryfmeester te Ennis-killen, in Engeland, heeft kortlings een middel uitgevonden, om, met de uitterste naauwkeurigheid, de lengte, zo wel op zee, als aan land, te bepalen: en van deze zyne ontdekking opening aan de Lords van de Admiraliteit gedaan.

In de Oostenryksche Nederlanden, is de invoer van Oud Tzer en Schroot, geheel Tolvry, opengesteld: die van Neteldoeken, gezegd Broebtes, zo wel als van geborduurde en gebloemde Neteldoeken, 't zy in onverwerkte stukken, of afzonderlyke gehele of gedeeltyke Garnituren, op een inkemend regt van 5 ten honderd, van de waarde, en die van ruwe Salpeter, op een inkomend recht van slechts 10 stuivers van de honderd ponden, geteld.

GEBORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week is geweest: te Amsterd. 181. en te Haarlem 5. waar onder 4 beneden de 12 jaren. Dat van 's weeks te voren was slechts 7, en dus niet 17, zo als in onze eerste No. by misfelling is opgegeven.

**BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN VAN
 INLANDSCHE BOEKEN EN GESCHRIFTEN.**

In den Boekwinkel van A. LOOSJES, zyn nog enige Exemplaren te bekomen van de volgende werken:

- C. H. Damen Disertatio Phys. & Mathem. de Montium Altitudine Barometro metienda, gr. 8vo. f 1 . 0 . 0
 J. H. van Swinden Recueil de Memoires sur l'Analogie de l'Electricité & du Magnetisme, 3 vol gr. 8vo. fig. f 7 . 0 . 0
 Beati, Verhandelingen over het geuegen, de verbeelding en de droomen, 2 deelen, gr. 8vo. f 3 . 12 . 0
 Charakterkunde der Vaderlandfche Historie, 3 ft. f 3 . 15 . 0
 Verhandeling over de Zedelyke Vryheid van den mensch, gr. 8vo. f 0 . 11 . 0

In onze vorige No. is ene zinstorende Drukfeil ingeslopen: bladz 5. kol. 1. reg. 2. van onderen, staat: Ierland's geleerden, moet zyn Ilandsch geleerden.

Te Haarlem by A. LOOSJES.

A L L G E M E N N E
KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R - E N M I N G - G E O E F F E N D E N .

Vrydag den 18 July.

B E R I G T E N .

Z W E D E N .

De Heer *Carel Frederik Fredenheim*, Koninglyke Zweedsche Ceremonie-Meester, Secretaris by het Departement der buitenlandsche zaken, en Ridder van de Noordster, zoon van den overledenen Bisshop *C. F. Mennander*, die by deszelfs verheffing in den adelstand, in het jaar 1769, den bovengemelden bynaam aannam, een man van veel geleerdheids, bevindt zig, zedert *St. Michiel* des voorledenen jaars, op ene reize naar *Romen* en *Napels*. — *Denemarken* en een gedeelte van *Duitschland* heeft hy reeds afgereisd. Overal zoekt hy naar Monumenten en Handschriften, betreffelyk de Zweedsche Geschiedenis, waar van hy bereids een aanzienlyk getal by een verzaameld heeft.

Te *Abo* is een werk uitgekomen, 't geen allen Letterkundigen ongemeen welkom moet zyn; te weten, ene *Historia Bibliothecæ R. Academiæ Aboensis*, geschreven door den Heer *H. G. Portban*, voorheen Boekery-opzigtter, en thans Hoogleeraar in de welsprekenheid aan de Finlandsche Hoge schole. Dezelve was, zedert 1771, stukswyze, dog is thans by een gevoegd en met een algemeen tytelblad, uitgekomen. De Heer *Portban* is een man van uitgebrekte kundigheden, die, voor enige jaren, verscheidene der voornaame Steden, en vermaardste Universtiteten, in *Duitschland* bezocht; en die onlangs by de Koninglyke Historische Akademie, te *Stockholm*, in de plaats des overledenen Kancelery-Raads en beroemden Getchichtkenners, *Lagerbring*, getreden is. Deze

zyne geschiedenis der Abofsche Boekery kan geplaatst worden naast die, welke de Kancelary-Raad *Magnus van Celse*, in den jare 1751, van de Koninglyke Boekery, te *Stockholm*, en diens jongere broeder, de tegenwoordige Bisshop van *Lund*, de Heer *C. Ol. van Celse*, van de Akademische Boekery te *Upsal*, in het jaar 1745, uitgaf. — De gezegde Boekery, te *Abo*, begon, met de oprigting der Hoge schole in het jaar 1640, verzameld te worden, en bestond, in den beginne, uit slegts 16 Folio boekdelen, waar by twee in 4to, en drie in 8vo, gevoegd werden. Thans egter is zy tot 10,000 Boekdelen aangegroeid. Onder de geschonkenen munt byzonderlyk uit de verzameling, welke wylen de Hofraad *J. Arckenholz*, een geboren Finlander, beroemd wegens zyn opzigt over de Boekery te *Kassel*, en uitgegeven *Memoires de Christine*, aan de Hoge schole, by uittersten wille, besprak: als bevattende verscheiden Handschriften, onder anderen de *Memoires et Negociations de M. de Rusdorp*, dien vermaarden Paltzischen Minister, in den 30-jarigen Oorlog, nevens 13 banden met eigenhandige Brieven van de beroemte, zo geleerde, als aanzienlyke, mannen van *Europa*, aan den in den jare 1777, te *Stockholm*, overledenen Heer *Arckenholz*. Ene dubbele schat, die voorzeker verdiende aan 't ligt te komen, en waar van het te wenschen is, dat zy in dezen Noordschen hoek niet voor altoos begraven zullen blyven.

Men moet bekennen, dat, in ene eeuw, die bykans niets dan Toneelstukken, Romans en Reisbeschryvingen, opleverd, in een tyd, waar in tevens allerleye grillen alles aanwenden, om grondige Geleerdheid en gezonde Oordcelkunde te verdringen, het 'er juist niet zeer gunstig uitziet voor de verzamelaars van Handschriften, byzonderlyk wanneer de voor handen zynde in 't Latyn geschreven zyn. Men kan niet

malaten by aannondenheid met leedwezen te denken aan de voortreffelyke verzameling van geleerde Brieven, welke, uit kragt van het *Wolfaansch* legaat, in de openbare Boekery, te *Hamburg*, doch tot heden, na zo vele jaren, nuttelos en zonder dat men 'er enig gebruik van gemaakt heeft, zig bevind. — Wie bezit de Brieven en aan wylen den Kancelier *Mosheim*, te *Göttingen*? Dezen verdienen bovenal aan 't ligt gebracht te worden.

De Koninglyke Hofprediker, *H Schroderheim*, heeft, met het einde des voorledenen jaars, de opgevallen Bisfchops stoel, te *Karelshad*, bekomen. Deszelfs voorganger was de Heer *Daniel Herweghr*, een man van den ouden trant, 't zy men op grondige geleerdheid, of op deugdelyke zeden, die beiden regt *Oud Zweedsch* in hem waren, het oog heeft. Deze laat eigenhandige verzamelingen voor de Zweedsche Kerk en Letter geschiedenis na; hebbende ook veel aan de nieuwe Zweedsche overzetting des Bybels medegearheid; welke overzetting thans, by afzonderlyke Boeken uitkomt; zynde het Nieuwe Testament reeds geheel af, terwyl aan 't oude slegts weinig ontbreekt: een groot geluk zeker! daar de Stockholmsche Commissie voor dit werk, sints enigen tyd, zo veler van derzelver voornaamte Medeleden, als de Heren *Szerenius*, *Ihre*, *Wargentin*, *Gabriel Rosen*, *Aurwillius*, en nu laatst den Bisfchop *Herweghr*, door den dood verloren heeft. Men ziet hier aan, dat deze zaak niet enkel aan Godgeleerden is opgedragen. Opgemelde Bisfchop overleed den 23 Sept. des voorledenen jaars te *Porsbaska*, in het 68 jaar zynes ouderdoms, terwyl hy bezig was met visitatie in zyn Bisdom, waar van de zetel te *Karlsstad* is, te doen. Dit Bisdom bevat de beiden Provinciën van *Warmeland* en *Dal*, en word voor een der rykfte stiften in *Zweden* gehouden. Van dezen teld men thans 14, waar van *Upsal* in rang de eerste is, doch de Bisfchops stoel te *Wester-ås*, wat de inkomsten betreft, den voorrang van alle anderen heeft.

Onder de alhier min gewone bevorderingen, behoort die van den Heer *Jac. Alexand. Lindblom*, die van Hoogleeraar in de Staatkunde en Welsprekenheid, te *Upsal*, en nog ongeördend zynde, in den voorledenen jare, tot Bisfchop van *Linköping*, den tweden Bisfchops zetel in 't Ryk, verheven wierd. Een doorkundig man, die als Hoogleeraar groot nut deed, en zig by de Jeugd, byzonderlyk by den Studerenden Adel, waar over hy buiten dat meer onmiddelyk opzigt hadde, ongemeen verdienstelyk gemaakt heeft: gelyk hy dan ook, billyker wyze, by de adelyke jongelingen, zo hoog geſchat en geliefd was, dat dezen onlangs ene Medaille ter zynere ere lieten slaan; op welker ene zyde men de Afbeelding des Bisfchops ziet, met dit omſchrift, in het Zweedsch: *Jac. Alex. Lindblom, Hoogleeraar en gekoren Bisfchop, te Linköping*; terwyl men aan de andere zyde, in een lau-

rierkrans, alleen deze woorden leest: *Ter erkenisfe jegens enen geliefden Leermester, onder wiens opleiding de Skytiaanfche Geleerde oefeningen voor de Akademisch jeugd, te Upsal, weder aan den gang geholpen wierden.* — De vorderingen zynere kweelingen, zo in de Gefchied- en Staatkunde, als in de Wysgeerte, Talen en den Styl, hadde hy dikwyls gelegenheid, onder het oog des Konings, en dat van den Kroonprins, wanneer deze zig te *Upsal* ophielden, in openbare disput Collegies, waar in een Graaf of enig ander Edelman, als Voorzitter, steeds het woord voerde, aan den dag te leggen. Van dezen voor het Akademisch onderwys zo by uitstek gefchikten man, heeft men ook een uitgewerkt en groot Latynsch en Zweedsch Woordenboek te wagten. Met één woord, men kan in deszelfs lof niets beters zeggen, dan dat hy in het Skytiaansch Leervak den groten *Ihre* volgde; zulks het onderwys dezès beroemden Letterkundigen geheel niet gemist wierd.

G R O O T - B R I T T A N N I E N .

Te *Londen*, is ene Maatschappij opgerigt, ter ontdekking van de binnenste delen van *Africa*, werwaarts, op kosten van dit Gezelschap, enige Reizigers staanzonden te worden. De Leden, die nog maar uit 12 personen, doch die eger lieden van aanzien zyn, gelyk de Graaf van *Galloway*, Lord *Rawdon*, Generaal *Conway*, en meer andere, bestaan, hielden den 9 Juny, laatstleden, derzelver eerste Vergadering, waarin Lord *Rawdon* tot Secretaris, en de Bisfchop van *Landaff* tot Theſaurier verkoren wierden. Ieder lid contribueerd jaarlyks 5 Guinees, en verbind zig voor 3 jaren. Men twyfeld niet of het getal der leden zal weldra aanmerkelyk toe nemen; zynde de deelneming gedurende de eerste 12 maanden opgesteld.

F R A N K R Y K .

De FRANSCH E AKADEMIE hield, den 14 May, ene openbare zitting ter inhuldiging van den Ridder de *Florian*, die de plaats van wylen de Kardinaal de *Lutynes*, by dezelve, kwam vervangen. De Hertog van *Peupleveure*, de Hertoginne van *Orleans*, met de Prinſen, derzelver kinderen, als mede de Prinſes de *Lamballe*, waren 'er by tegenwoordig. De Rendvoering des Heren de *Florian*, by die gelegenheid, beantwoordde ten vollen aan deszelfs bekende welsprekenheid en Letterkundige bewaamheden. Een groot deel daar van bestond in welverdiende Lofspraken, zo op zyn Voorganger als op den beroemden de *Buffon*.

De Heer *Sedaine* beantwoordde, in hoedanigheid van beſtieder, uit naam der Akademie, deze zyne aanspraak: waar na de Heer de *la Harpe* een brief voorlas: over de uitwerkzels der Landnatuur, en der ſchilderende Digtkunde: wordende de zitting beſloten door den Heer de *Florian*, met het voorlezen van eutelyke aartige Fabels van zyn maakzel.

De Koninglyke AKADEMIE DER HEELKUNDE, te *Parys*, hield,

hield, den 3 April, hare openbare vergadering. De Hr. Louis, aanhoudend Geheimfchryver, opende dezelve met de voorlezing ener verhandeling over 't onderwerp, waar van de eerprijs was toegewezen aan den Heer Percy, Chirurgyn Major by het Regiment van Berry: die nu voor de derdemale zig bekroond vond, en door de Akademie tot Medelid verkoren is: hebbende de Koning deze aanstelling goedgekeurd.

Het *Accessit* wierd toegewezen aan den Heer Thomasen, Correspondent der Akademie, en Chirurgyn Major by het Koninglyk Militair Hospitaal, te *Neuf Brisack*.

De Medaille van 300 Liv. uit het Fonds van den Heer *Vermont*, Vroedmeester der Koningin, ter bevordering van de Veriosfingkunde, wierd aan den Heer *Cassara* toegelid, Heelmeester, te *Luneville*; die van 200 liv. aan den Heer *Moreau*, eersten Heelmeester by het Hotel-Dieu, te *Bar-le-Duc*; en de 5 Medailles, ieder ter waarde van 100 liv. wierden uitgedeeld aan de Heeren *Chauvel*, *Marchand*, *Enjoubert* en *Perit*, Heelmeesteren te *Corbeil*, *Lillo*, in Vlaanderen, *Auranches*, en by het Hotel-Dieu, te *Corbeil*.

Na deze Prysuitdeling, las de Heer *Libetier* ene verhandeling over de eenvoudige wonden der Longpyp: in welke hy het gevaar aanwees, van ene al te spoedige hegting, voor en achter, de bloedstortingen van derzelver wonden volkomen hebben opgehouden. De Heer *Pipelet*, de zoon, las ene verhandeling over een gebrek in de natuurlijke schikking der Pis-wegen, 't geen hy hadde weten te verhelpen. De Heer Louis hield vervolgens zyne Lofrede op den Heer *Faure*, Medelid der Akademie, te *Avignon*. De Heer *Coutouly* hooft deszelfs nieuwe Tang aan: hy keurde het gebruik van Haken af, by moeilijke verlosfingen, en stelde daar voor in de plaats een werktuig van zync uitvinding, waar van men zig zeer anders gevaar, kan bedienen.

De Heer *Arvity* las ene verhandeling over de gepaste Levenswyze voor eerstgeboren kinderen, by middel van ene Minne, volgens genominen proeven in het Hospitaal der Vondelingen. De Heer Louis hooft de zitting, met het voorlezen van ene Lofpraak op de Heren *Caqué*, Opffer Heelmeester by het Hotel-Dieu van *Rhims*, en de Gebroeders *Fragner*, die aan de hoop der Akademie, door een ontydigen dood, al te vroeg ontruk waren.

De Akademie heeft voor de twee pryzen, welken zy, de ene in 1780. en de andere in 1790. zal uitdelen, voorige tield: „*De poser les regies, suivant les quelles on doit se servir, avec intell. genee et dextérité, des instrumens necessaires au pansement journalier des plaies et des ulcères dans les différentes parties du Corps.*” De regels te ontvouden, volgens welken men zig, met oordeel en behendigheid, van de nodige werktuigen hebbe te bedienen, by het dagelyks verband van wonden en verzwingen in de onderscheidene delen des lighaams. 2 *De déterminer la meilleure forme des diverses especes d'aiguilles propres à la réunion des plaies, à la ligature des vaisseaux, et autres cas, ou leur usage sera jugé indispensable; et décrire la méthode de s'en servir.* [De beste gedaante te bepalen van onderscheiden soorten van Naalden, dienende om wonden te hegten, om vaten te binden, of in andere gevallen, waar in derzelver gebruik volstrekt nodig zal geoordeeld worden, en de manier om 'er mede om te gaan, te beschryven.] Zulende de Antwoorden hier op tot den aafften December van 1788 en 1789. ingewagt worden.

Ook zal de Akademie, volgens gewoonte, ene gouden Medaille uitdelen, uit het Fonds, door den Heer *Peyronie* besproken, op ene verhandeling over enigerhande Heelkundige stoffe, ter keuze van de schryveren: de Medaille van 300 liv. uit het Fonds van den Heer *Vermont*, Raadsheer van Staat en Vroedmeester der Koningin, op de beste verhandeling over, of de nuttigste waarnemingen omtrent, de Verloskunde, die aan de Akademie, in het lopend jaar, zullen medegeleed worden: en de vyf Medailles, ieder ter waarde van 100 liv. aan zo vele Heelmeesteren in het Ryk, die in het jaar, enige verhandeling, of drie waarnemingen, van belang zullen toegezonden hebben.

Vervolg en Slot der Levensbyzonderheden van den beroemden Natuurkennis DE BUFFON.

Men kan over het ongemene nut, 't geen mogelyk is, van een bekwaam Geheimfchryver te verwagten, oordeelen, wanneer men slechts weet, dat die van den Heer *de Buffon*, om hem met zyn werk by te blijven, verpligt was, om daaglyks 10 uren te arbeiden; uit welke omstandigheid men alleen zig een denkbeeld kan vormen van den yver, waarmede hy zelve zynen arbeid verrigtte. Deze yver werd tot enen inderdaad onbegrypelyken trap gevoerd. De Heer *de Buffon* begimde het vermaak, en bezogt vlytig het gezelschap der Vrouwen: alhoewel zyn zugt naar roem altoos de overhand had. De uren, welke hy tot den arbeid besteedde, waren bepaald, beltepen omtrent 14 daaglyks, en niets was in staat, om hem een enkel oogeblik van dit zyn levensplan aftebrengen. Dikwyls nam hy van zynen slaaptyd uren af, welken hy der Wetenschappen niet ontvouden wilde: en een Bediende, welke hem alle morgen op een en 't zelfde uur moest wekken, had last, om hem van zyn bed te beuren, wanneer zyn meester niet genegen scheen, om nog op te staan.

De Heer *de Buffon* verkoos boven alles te *Montbard* te wonen, alzo hy ter dier plaats zo veel kon arbeiden, als hy wenschte. Te *Parys* namen de zaken van 't Kabinet en 's konings Tuin, het maaken van opwagtingen en het ontfangen van pligtplegingen, een gedeelte van zynen tyd weg; te *Montbard* ester, zag men hem van 's morgens 5 uren op zyn Koepel, die in 't midden zynr uitgefretre Tuinen geplaatst was; en zo dra hy 'er eens op was, mogt hem niemand, wie het ook ware, zelfs niet zyne Hoveniers, naderen. Het was voor deze Koepel, dat *Rouffeu* zig op zyne knieën wierp; in verrukking den dorpel kustende van de deur, die deszelfs ingang hooft. Deze Koepel wierd door-Prins *Hendrik*, die dezelve, op zyne reis in *Frankryk*, behagde te bezoeken, de *Wieg der Natuurlyke Historie* geheeten: en in der daad, ket is van hier, dat die schone bladen zyn voor den dag gekomen, welken zo lang in geheugenis zullen blyven, als het onderwerp, waar over zy handelen. Het is hier, waar zyne *Epoques de la Nature*, een werk, waar aan hy 24 jaren arbeids heeft te koste gelegd, en waarin men (mogelyk zonder 'er alle de gevolgen aan toe te eigenen) de verbazendste denkbearde van 's menschen geest bewonderd, zyn zamengefeld: het is hier eintelyk, dat de treffende redevoering over den styl, uitgesproken, toen hy, in de Franfche Akademie wierd ingeleid, is vervaardigd geworden. De Heer *de Buffon* bevond zig by het overvlyden van zynen voorganger, te *Montbard*, ontving een brief van den Geheimfchryver der Akade-

mie, hy welken hy aangezigt wierd, om naar de opengeval-
len plaats te dingen, en hy kwam eerst te *Parys* op het
oogenblik, dat hy onder zyne nieuwe Mede-Leden zit ing
naar.

Ik keer weder tot de Koepel terug, waar van ik zo even
gesproken hebbe. Men zag 'er niets dan blote muren, een
grooten Armstoel, met zwart leder overtrokken, een ouden
houten Lesenaar, waarop pen, inkt en een boek papier, la-
gen. Op enigen afstand van deze Koepel, en mede in 't mid-
den zyner Tuinen, was een Kabinet, waar in de Heer *de*
Buffon zyne Handschriften bewaarde. Hy wandelde, naar tyds
omstandigheid, van de Koepel naar dit Kabinet, of van daar
naar de Koepel, en bragt somtyds een gantichen morgen
door, met een enkele uitdrukking op het papier te bren-
gen. Dit was niet om dat zyn arbeid hem moeilyk viel,
maar om dat hy omtrent zig zelven ongemeen streng, en
van gedagten, was, dat men alleen door den tyd zyne
denkbeelden of den styl tot volkomenheid konde brengen.
Dikwyls hoorde men hem ook zeggen, dat *de Genie nits*
anders ware dan ene kragtadige Hebbelykheid om geduld te
oeffenen. Aanmoedigend gezegde inderdaad, 't geen ons dit
antwoord te binnen brengt, 't welk *Newton* gaf, toen
men hem vroeg, hoe hy zyn itelzel hadde uitgevonden:
door 'er onopoudelyk op te peuzelen. Wanneer de Heer *de*
Buffon een Werk voltooid had, leide hy hetzelfde een geruimen
tyd ter zyde, ten einde het geheel uit zyne gedagten te stel-
len, waarna hy zig hetzelfde door een zyner vrienden, des
kuadig, deed voorlezen. Het Afschrift was in orde en dui-
delyk geschreven, en zo dra de lezer ergens haperde, was
zulks by den Heer *de Buffon* een blyk, dat 'er iets aan de
ontvouwing zyner denkbeelden, of aan de duidelykheid
van zynen styl, moest ontbreken; zynde altoos zyn zeggen,
dat alles, 't geen zeer duidelyk was, zich ook teffens zeer
gemaklyk laat lezen; hy zette dan een Kruisje voor die
Plaats, ten einde dezelve te kunnen overzien en op zyn
gemak te verbeteren. Nog beoordeelde hy zyne Schriften,
op ene andere wyze. Wanneer men hem dezelve voorlas,
verzocht hy zynen lezer, om zekere stukken, welkeer sa-
menstelling hem veel moeite gekost hadde, in andere woor-
den over te brengen, en wanneer hierby den zin, welken
hy zig had voorgeteld, getrouwlyk bewaard bleef,
liet hy het stuk zo als het was, dog zo men integendeel
daarby, slegts eniger mate, van zyne bedoelde betekenis
afweek, zag hy de passage over, zocht naar 't geen haar
onduidelyk maakte, en verbeterde dezelve.

Deze lezingen en verbeteringen geschieden somtyds in
enen kring van Vrienden, en niets was belangrijker. Dikwyls
verbeterde hy ook op dezelfde wyze de Werken, welken
door een aantal Schryvers aan zyn oordeel onderworpen
wierden; dan het ontbrak hem aan tyd, om ze allen te ver-
betereen, of om alle die Schriften te lezen, welken men hem
ongedrukt toezond. Ten aanzien van dezen, bepaalde hy zig
doorgaans tot het lezen van het Register, ten einde de
gewichtigste hoofdelien op te zoeken, en dezelve over te
zien. Sedert meer dan 15 Jaaren, zyn 'er weinig Werken,
die hy op enige andere wyze gelezen heeft, behalven mis-
schien *de Verantwoording* van den Heer *Necker*, en over het
bestuur der Geldmiddelen, die hy herhaalde malen las, en van
welke hy met verrukking sprak.

Zyne geliefkoosde Schryvers, onder die genen welken
niet meer in wezen zyn, waren *Fenelon*, *Montesquieu* en

Richardson. Een zyner beste Vrienden was de Heer *Gue-
neau te Montbeillard*, die hem ongelukkig kort voor zynen
dood ontrokt wierd; een man van de grootste verdienste
was, en die, uit hoope van zyne grote kundigheden, en
standvastige deugd, zeer veel invloeds op hem had. 'Er zyn
weinig Menschen geweest, wier omgang hartelyker, levendig-
ger en geestiger was, dan die van den Heer *de Montbeillard*;
wie van den Heer *de Buffon* integendeel was zeer eenvoudig;
zelden levendig, dog somtyds zeer vrolyk. Boven alles was
hy ongemeen goedhartig, waardoor hy de liefde van allen,
die hem kenden, tot zig trok.

Zie hier nog enige zaken, welken beuzelagtig schynen, dog
welker verhaal men hoopt, dat men ons zal ten goede houden.
Men schryve zulks niet toe aan mangel van gewigtiger Stof
in 't leven enes groten mans. De Heer *de Buffon* wilde
nooit, dat zyn Kamerdienaar hem kapte, maar was wel te
vreden met den Paruilmaker der wyk, te *Parys*, en met
dien der Stad, te *Montbard*. Hy ondervroeg hen, over de-
ze en gene zaken, sprak met hen, en derzelver gesprekken
strekten hem ten vermaak, gedurende den tyd van zyn op-
tooying, 't geen van zeer langen duur was, en hem gele-
genheid tot uitrusting verschaften. 'Er ging geen 'en dag
voorbij, of hy liet zyne haren branden, zonder dat zy 'er
immer door befschadigd zyn geworden; en dikwyls liet hy
zig twe à drie malen kappen, wanneer de Wind zyn haar
in wanorde bragt had; zynde hy van gedagten, dat elk,
zo veel in hem was, trachten moest, ene uiterlyke verto-
ning, die ten zynen voordele sprak, te maken.

Hy was gewoon te zeggen, dat hy ongunstige gedagten
had van een jong mensch, wiens hart niet het eerst voor de
liefde geklopt had, naardemaal zulks de eerste trap van
gevoel ware, langs welken men vervolgens tot andere voor-
werpen oplkom.

Aan den Tafel, waar hy een geruimen tyd doorbragt, had
men het vermaak, van hem op zyn gemak te kunnen horen,
en men verliet bykans nooit denzelven, zonder enige uitge-
zochte woorden, of enig grondig denkbeeld, van hem opge-
daan te hebben: want, men herhaalt het nog eens, niemand
leide in de samenleving zoo veel goedhartigheid aan den dag,
dan dezen man. Hy was een beminnaar der Loffpraak, en
pries vaak zigzelve, dog op zulk enen vryen, en voor an-
deren, wier bekwaamheden hy nimmer veragte, zo weinig
benadelenden trant, dat men hem, op de een of andere
wyze, voor zulk ene ongewone vrymoedigheid zyn dank be-
tuigde. Hoe kan, bovendien, een man, die met zo vele
eerbewyzingen overladen wierd, wien men een Standbeeld
had opgerigt, met wien een grote Vorstin briefwisseling
geliefde te houden, (zende hem alle de Gedenkpenning-
gen toe, welke onder hare Regering geslagen waren) by
wien, eindelyk de Vorsten altoos een bezoek afleiden, 't zy
wanneer dezelve te *Parys* kwamen, of *Montbard* doortrok-
ken:— hoe konde, zegmen, zodanig een man die het enig
middelpunt scheen te wezen, waar op alle de Geleerden der
Waereld correspondeerden, zig van den heimlyken trek naar
Lof weerhouden? Laten wy dan ook die zonderlinge ver-
nuften dezen zo natuurlyken trek ten goede houden, en zel-
ven hen zo dikwyls pryzen, als zy 't begeren; daar toe deze
lof een zeer geringe vergelding is, die zy van ons vorderen,
voor de aangename genoegen, welken zy ons verschaffen.
Men oordele, of de volgende trek van eigenliefde iemand
beledigd, en niet veel eer het Karakter van den Heer *de*

Buffon eer aan doet. Een zyner stelregels was, dat de Kinderen in 't algemeen van de Moeder hunne verstandelyke en zedelyke hoedanigheden ontleenen; en wanneer hy dien in zyne gesprekken ontvond hadde, paste hy den zelveen aanspreekende op zigzelven toe; gevende zyner Moeder, die inderdaad veel vernuft, genoegzame uitgebreide kundigheden, en een gezond verstand bezat, en waar van hy dikwyls met veel vermaaks sprak, ene uitbundige Lofpraak.

Zyn Vader hadde voor hem byna enen Godsdienstigen eerbied: op zekerem dag, in de *Bespiegelingen der Natuur*, die sferlyke aanspraak aan 't Opperwezen, waarmede de eerste beschouwing eindigd, gelezen hebbende, ontmoette hy zyn Zoon, en wierp zig, in de eerste vervoering zyner verwondering, aan zynen kniën neder.

Men zoude nog meer andere zaken en voorvallen omtrent dezen onsterflyken man kunnen verhalen, ware het niet, dat het besitek van een Dagblad zulks verbood. Men zal dus nog maar alleen spreken van een zyner duurzaamste vriend schaps verbintenissen, namentlyk van die, welke hy met den Kapucynen Vader, *Ignatius Bongault*, en die door hem tot Priester van *Buffon* benoemd was, aanging. Deze vriendschap duurde meer dan 15 jaren. Gedurende het verblyf des Heeren *de Buffon* te *Montbard*, hield deze Vader tweemaal ter Week by zynen Vriend het middagmaal, en de Heer *de Buffon*, niet onpasselyk zynde, deed zulks ook enige malen by Vader *Ignatius*, die, met één woord, het gehele vertrouwen van den Heer *de Buffon* bezat. Zelfs, toen deze zig, kort voor den dood van dezen groten Man, naar *Paris* begaf, hernam de Heer *de Buffon*, die zig toen mede aldaar bevond en federt verscheiden dagen byna sprakeloos was, op het zien van zynen ouden vriend, zyne krachten. Na enigen tyd met hem gesproken te hebben, verbleef hy zyne Item, en deed, zonder de omstanders te ontruften, belydenis van zyn geheel levens gedrag; en hy was de eerste, die met hem sprak over de laatste Kerkgerechten, welke by ook in tegenwoordigheid van verscheiden Personen ontving.

Zyn Vader heeft den ouderdom van 93. en zyne Grootvader dien van 87. bereikt: zelve had by op een langer leven kunnen hopen, wanneer hy moeds genoeg gehad hadde, om tot ene Operatie te kunnen besluiten, welke 56 Steentjes, die men, na zynen dood, in de Blaas vond, nood zaaklyk maakte.

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

De Heer *F. A. van der Marck*, voorheen Hoogleeraar, te *Groningen*, *Lingen*, en laatst te *Deventer*, is zedert tot gewoon Hoogleeraar in de Rechten aan de Doorlugtige School der Graaffchappen *Bentheim*, *Steinfurt* en *Teckelenburg-Reda*, te *Burg-Steinfurt* aangesteld: en heeft den zoften van *Mey* laatst. dien post aldaar plegtig aanvaard, met een gehouden Reden voering: *de portentosa Hobbesiani civis imagine, d. i. Over de vervaarlyke gedaante enes Burgers, volgens bet stelsel van Hobbes.*

N E D E R L A N D E N.

Het *Amsterdamsch Dicht- en Letteroeffenend Genootschap*, in deszelfs jaarlykche Vergadering, gehouden

den 6den van Bloeymaand, enebuitengewone zilveren Eerpenning aangeboden hebbende, aan den schryver ener Verhandeling, over de volgende vrage: „*Daar de Nationale Tonelen voornamelyk behoren ingericht te zyn, tot verbetering der zeden: en daar de Taferelen, uit den Burgerstaat genomen, het meest geschikt schynen, om, onder het grootste getal der aanbouweren, dit gewenschte gevolg te kunnen voortbrengen: welke is de beste wyze, om Burger-Toncelspelen voor onze Natie te vervaardigen, die een rechtstreekschen invloed op de Burgerlyke zeden hebben?*” — welke Verhandeling getekend was met het vers van *POPE*, *the proper study of Mankind is Man*, verneemt men thans dat de schryver dier Verhandeling is de Heer *ALEXANDER BENJAMIN FARDON*, te *Amsterdam*.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

N. BONDT, *Disertatio de Cortice GEOFFRAEÆ Surinamensis &c.* Geneskundige verhandeling over den bast der *Geoffraea van Surinamen*, door den Heer *BONDT*. Te *Leyden*, by *Abt.* en *Job. Honkoop*, 1788. gr. 126 blz. 3vo.

Hoe zeer wy, zints de tyden van den groten *LINNAEUS*, in de kennis der Dieren en Gewassen gevorderd zyn, is het 'er egter ver van daan, dat wy alle de bekende soorten, in derzelver krachten, en gebruik zouden kennen; voornamentlyk van die, welke de beide *Indiën* ons toezenden, of die aldaar groeijen. De bewoners van *Oost-Indiën*, en der Nieuwe wereld, hebben 'er velen tot hun gebruik; van welken wy slegts de naamen der geslagten en soorten weteen, of die wy niet dan gedroogd, of in wyngest, en dus van hunne Natuurlyke gedaante en verw beroofd, te zien krygen; welker krachten en gebruik, in de konsten, handwerken, genes- en heelkundige vermogens geheel voor ons verborgen blyven, of by toeval slegts ontdekt worden; en welker waarde men dan eerst leert hoogschatten, wanneer verscheiden proefnemingen ons van derzelver deugd verzekeren. Zien wy deze waarheid niet bevestigd, door de *Rhabarber Wortel*, de *Kina*, de *Quassia*, de *Tbymilea*, en verscheiden anderen? Indien men in de Landen, in welke deze en veel andere vreemde gewasfchen groeijen, behoortlyke proeven nam op derzelver zamenstel, krachten en werkingen, zoude men nieuwe middelen tot herstel van tot nog ongeneeslyke ziekten vinden, enen nieuwen tak van handel openen, en het menschedom van wezentlyk nut zyn.

Onder deze Geneesmiddelen verdient de *Geoffraa Surinamensis* eene aanmerkelyke plaats; de *Geoffraa van Jamaica*, was in de geneskunde reeds bekend, en door den beroemden Geneesheer *WRIGHT*, in de *Philosophical Transactions*, vol. *LXVII*. p. 307. segg. beschreeven, onder den naam van *Cabbage Tree*, en genoemd *Geoffraa Jamaicensis inermis*.

Edoch de geleerde Heer *J. P. van STUIVEZAND*, voorheen Geneesheer in *Surinamen*, een Negerislaaf, die alle de kentekenen ener Wormziekte vertoonde, behandelende, werd door een *Surinaamschen Priester* en Geneesheer der *Bokke ne-*

gers, een nieuw en nog onbekend foort van *Geoffraea* aange-
wezen, welke by die Indiaanen *Wewe*, en in het Neger En-
gelsch *Blackabbes* genoemd word, door welker bast de Lyder
in drie dagen van zyne Wormziekte geneezen wierd. De Heer
Stuivezaand maakte dit nieuwe en zo nuttige Geneesmiddel
naderhand bekend, zeggende, dat de ontdeeking hem het
nut van dezen bast niet alleen in de Wormziekte, maar in Slyn-
ziekte, Waterachtige ziekten, Verstoppingen, Water in de
borst, Hartkloppingen, Vrysterziekte (*chlorosis*), Wittebloed
enz. getoond had, voor al de Tinctuur van dezen bast met
Rum of Tuffia.

De Heer L. JULIAANS, Apotheker, te Utrecht, reeds lang
bekend door zyn uitmuntend Kabinet en kundigheden in de
Natuurlyke Historie, was de eerste, die dezen bast der *Geof-
fraea* uit Suriname ontving, en nog ontfangt. Zyn Ed. gaf
dezelve aan verscheiden Geneesheren ten onderzoeke. Des-
zelfs zoon, de Heer A. JULIAANS, kundig Geneesheer, te
Utrecht, en met r. bekend, door zyne verhandeling over de
Elastique Gom, vergaderde alle de beschryvingen der gedaane
proeven, welke by konde magtig worden, met oogmerk om
dezeve door den druk gemeen te maken, wanneer ene vroe-
ge dood hem zyn vrienden en der geleerde waereld, die
zo veel van hem te verwagten hadden, ontrukte.

De Hooggeleeraar VOLTELEN, te Leyden, nam toen op
zich, om de vergaderde waarnemingen na te zien, en met
vele andere te vermeerderen, en deelde dezelve den Heer
N. BONDt mede, ten onderwerpe van ene Geneeskundige
verhandeling, om als *Medicina Doctæ* te worden ingewyd;
ten welken einde by dezen veel belovenden Jongeling, met
alles wat zyn ampt en zyne uitgebreide kundigheden konden
opleveren, te hulp kwam.

Hier uit is deze verhandeling geboren, die voor den Ge-
neesheer en Kruidkennër schatbaar is. De Heer Bondt ver-
deelde dezelve in drie Hoofddelen: Het 1) bevat het Kruid-
kundig. 2) Het Scheikundig onderzoek dezer Plant. 3) De
waarnemingen en gevoelens van voornam Geneesheeren,
omtrent de Geneeskragten van deze nog te weinig bekende
Plant.

In het Kruidkundig onderzoek, na gezegt te hebben,
dat het geslagt der *Geoffraea* niet voor de voorrige Eeuw
bekend was, geeft hy de natuurlyke Kentekenen dezer Plant
op, welke onder de twee-broeder Planten (*Diadelphia*), met
tien helmlyfities, behoort, en geeft de kentekenen van *Linnaeus*
op; daar na spreekt hy van daar aan komende Geslagten, die
hy ontkend, wyl buiten de *Geoffraea* geen geslagt onder de
Diadelphia ene pruim geeft. Nu gaat de Heer Bondt tot de Na-
tuurlyke order over, in welke de Plant behoort, namentlyk
onder die der *Vinderbloemen*, doch wegens haare vrugt, kan
zy mede onder de vleesachtige vrugtdraagende (*Pomacea*) ge-
rangschikt worden; zeggende dat de vrugt aer doornig: *Geof-
fraea*, gekookt, tot spyzje gebruikt word.

Na dus het Geslagt bepaald te hebben, gaat hy tot de Soor-
ten over. De Ridder LINNAEUS kende 'er slegs éne, na-
mentlyk de *Geoffraea Spingæ* of doornige van *Cartbagenæ*, en
Brasil, door den Heer JACQUIN kruidkundig beschreven. De
tweede foort is de *Geoffraea van Jamaica*, van welke hier
boven gesproken is. De derde is de *Geoffraea van Suriname*,
die nog onbekend was. De beschryving en afbeelding zyn
naar eenige gedoogde en in wyngest bewaarde takjes met
blommen, bleden en vrucht, opgenakt.

De Heer Bondt noemt dezelve *Surinaamsche Geoffraea*, met

eyronde stompe blaadjes, en een kiel met twee bloembladen; ver-
schillende dus van de gedoornde, door den gladden bast, en van
die van *Jamaica*, welke eyronde puntige blaadjes, eene ge-
couleurde purpre kelk, en een bladige kiel heeft. Zy groeit
in *Suriname*, in enen zandigen grond, zelden op bebouwde
Landen, en bloeit tweemaal 's jaars. Behalven dezen maakt
onze schryver nog van ene andere soort gewag, die daar ten
lande *Herejoure* genoemd wordt, doch veel zwakker is, en
daarom in *Suriname* seil buiten gebruik.

De Plant dus verre Kruidkundig behouwd hebbende, gaat
de geleerde Bondt tot het Scheikundig onderzoek over. De
Schorsb, die het Geneesmiddel dezer plant uitmaakt, heeft
ene opperhuid (*Epidermis*), die rood of bruin is; aan de bin-
nen zyde is de bast roe-tverwig, hier en daar met donkere
streepen en vlakken; en, daar zy het hout raakt, want het
is boom), word zy zwart purperachtig met witte stipies.

De Bast is zonder reuk; doch de versch uit *Suriname* ange-
brachte geeft enen onaangenamen walglyken stank van zig. Lang
gekauwd zynde, is de smaak wat bitter en scherp; doch oude
boomen hebben byna geen smaak. 'Er is egter een sterk
bitter in het purperachtige zwarte vlies der binnen zyde.

Daar nu deze Bast, gelyk wy zien zullen, een uitmuntend
Geneesmiddel is, en teffens zeldzaam voorkomt, gebruikt
men dikwyls den bast van de *Geoffraea van Jamaica*, in des-
zelfs plaats, die egter anders, en veel sterker, werkt.

Om derhalven de *Surinaamsche* van die van *Jamaica* te on-
derscheiden, geeft de Heer Bondt de onderscheids kenmer-
ken op, bestaende de *Surinaamsche* in meer dikke stukken,
ook is die van *Jamaica* meer blinkende, van binnen geelach-
tig groen, meer bitter van smaak dan deze, en de reuk, (het
stuk wat gewreven zynde,) sterker.

Verder onderzoekt de Heer Bondt dezelve door de schei-
kundige overhaaling, zo langs droge als natte wegen. Het
Plegma veranderde de Syroop van *Violieren* niet, maar eg-
ter gaf het een rode verw aan de Tinctuur van de *Heliotro-
pium*; de *Spiritus* was rood bruin, zeer zuur, en bruischt sterk
op met loogzoulen. De olie is dik, pek couleurig en brandig
(*Empyreumaticq*.)

Het Vocht, dat in de desillere ketel overbleef, na het af-
getrokken water, was rood bruin, en maakte, met *Vitriool*,
zwarte Inkt. — Het waterig Extract, verdikt, was pik zwart.
De reuk als bittere Amandelen: met water sterk geslagen, gaf
het een vleeschrood sclusim. Het decoctum was rood, bitter,
zamentrekkende. Door verdere Scheikundige behandeling
verkeerde de Heer Bondt ene witte aarde, die met de *Rhabar-
ber aarde* van den Heer *Sebele* (*Neue Scheid. abhandl. v. p.*
182.) veel gemeens had niet alleen, maar zelve ware *Rha-
barber aarde* toonde. Het zout, uit de asch getrokken, was
een *Tartarus Vitriolatus*, met het *Sal Febrifugum*.

Uit deze proeven, trekt de Heer Bondt deze gevolgen, dat
de Bast der *Geoffraea* een vlugtig deel heeft, veel waterig
extract geeft, als ook veel *Spiritus en Harst*; dat dezelve een
hous acidum, en een zuur van zuuring bevat, 't welk, met een
Kalk-aarde, de *Rhabarber aarde* geeft.

Eindelyk verhaald de schryver het vermogen van dezen
Bast, in het doden en afdryven der Wormen, het welk alle
andere tot nog toe bekende Geneesmiddelen te boven gaat;
en daarom door den Hooggeleerden Heer *Voltalen* ten' hoog-
sten aangeprezen word, te meer daar het teffens ene menig-
te slym afdryft, sterk op de piswegen werkt, en zagt pur-
geert; ook heeft de gemelde Hooggeleerde het met veel goed

gevolg voorgeschreven in taate Verstopningen; vier daagfche Koorts, Slym hoest, Water in de borst, Graveel, *Chlorosis*, Waterzucht. Egter moet dit Geneesmiddel, hoe treffelyk ook, met voorzigtigheid gebruikt worden; want, behalven dat het walgingen en brakingen veroorzaakt, geeft het ook zware benaauwgheden, voor al by hardlyvigen, ook een *tensimus* der Pisblaas, weshalven het met *Carminantia*, *aromatica* en *antispasmodica* moet vergezeld gaan; en met *Amandelmelk*, *Arabisfche Gom*, *Syroop van Althea* enz. gegeven worden. Verder staaft de geleerde Schryver dit alles, met 30 waarnemingen, waar van 12 van den Heer *Voltelen*, zeven, welke onder de nagelaaten Papieren van den overleden Heer *A. Juliaans*, gevonden zyn; drie van wylen den bekwaame Geneesheer *M. J. de Man*, aan wylen den Heer *Juliaans* medegedeeld, een van den Heer *Rumpf*: en de overigen van de Heeren *Verac*, *Med Doct. te Rotterdam*; *du Pui*, Geneesheer te *Campan*; *Ermerins*, te *Middelburg*; *Crall*, Geneesheer te *Dordrecht*; *Sikke*, Heelmeester te *Aardlanderoven*; *Oosterdyk*, Hoogleraar te *Leyden*; en *Doct. Peereboom*, te *Amsterdam*.

Na dus de Geneeskragten, gestaaft door Proefnemingen, en daar uit getrokken gevolgen, getoond te hebben, geeft de Heer *Bonds* de *Dosis* en wyze van voorschryving op. In *Suriname* wordt meest alleen het *Decoctum* gegeven: 2 oncen, worden in 24 onc. water gekookt, tot op 12 onc. en 'er worden dagelyks 4 onc. van gebruikt, des morgens. De Heer *Voltelen* schryft het ook als een *Clyma* voor. De *Harst*, *Rafina*, met zuiker, voor kinderen van 3 tot 8 gr. in volwasfenen tot 1 scr. Als een *Tinctuur* gebruikt, neemt men 1 ounce *Cort. Geoffr.* en 8 onc. *Spiritus vin* en de *dosis* is van 50 tot 100 droppels. Zelden wordt het als een *Poeder* gegeven. Eindelyk besluit de Heer *Bonds* zyne geleerde verhandeling met het verschil aan te toonen, tusfchen de *Surinaamfche* bast der *Geoffraea* en die van *Jamaica*, zo in de *dosis* als in de werking; werkende die van *Suriname* met minder heftigheid in het ligcham, doch met beter gevolg.

De Nieuwheid der stoffe, de naauwkeurigheid der proeven, en het gewigt der waarnemingen, in deze verhandeling voorkomende, maakt dezelve overwaardig, om door elk Geneesheer gelezen te worden; gelyk het een en ander ons bewogen heeft, om 'er een meer uitvoerig uittreksel van te geven, dan het *Uttel* van ons *Papier* anders toelaat: fchoon wy 'er ons tevens door genoodzaakt vinden, om onze gewone opgave van *Nieuwe Boeken* en *Gefchriften* voor deze reize, alleen daar toe te bepalen. Ondertusfchen ware het te wenschen, dat men de *Negers* en *Indianen*, zo door vriendelyke behandelingen, als door andere middelen zocht aan te moedigen, om de Geneeskragten van *Uitlandfche* gewasfen mede te deelen. Deze in ons *Vaderland* in de handen van een *Voltelen*, *Peyrac*, *Oosterdyk*, en andere bekwaame mannen, gegeven, zouden der Geneeskunde, en, langs dien weg, het menfchelyk geflagt zelve, de gewigtigfte voordelen kunnen aanbren-gen.

LAND- EN ZEEKAARTEN.

Le Londen, by *Rob. Sayer*, is een Stel van ettelijke *Nieuwe Kaarten* uitgekomen, van de *Landen*, *Staten* en *Zeeën*, onder het gebied der drie tegenwoordig *Oorlogvoerende Mogentheden*, behorende, bestaande in:

1. Een *Kaart van Europifch Turkejen*.
2. Een dito van den *Archipel*, met de *Kust van Griekenland*.
3. Een dito van de *Zee van Marmora*, nevens een afzonderlyke *Kaart van de Straat van Conftantinopolen*.
4. Een dito van de *Witte Zee*, nevens de *Zee van Azof*, en den loop van den *Dniester*, van *Cherson* af, tot boven *Kilburn*.
5. Twee dito van de *Rusfifche Heerfchappyn*, in *Europa* en *Afia*.
6. Een dito van *Duitschland*, nevens de *Keizerlyke Kaart van de Postwegen*, door *Duitschland*, *Hongaryen*, *Kroätien*, *Zevenbergen*, en de *zuidelyke delen van Polen*.
7. Een dito van 't *Koningryk Polen*, met de *afgenomene Provincien*, zo als die tusfchen de *Keizer*, de *Keizerin van Rusland*, en den *Koning van Pruiffen* verdeeld zyn geworden.
8. Een dito van *Hongaryen*, *Zevenbergen* en *Kroätien*.
9. Een geheel nieuwe en nauwkeurige *Kaart van de Middellandfche Zee*, met aftekeningen van verfehiedene *Havens*.
10. Een *Aftekening der Haven van Alexandryen*, in *Egypten*.

TONEEL- EN ANDER KONS'TVERMAAK NIEUWS.

By den *FRANSCHEN SCHOUWBURG*, te *Amsterdam* is gespeeld:

Maandag 7 July.

Le Corsaire, opera 3 Actes, musique d' *Aleyrac*.

Le Conjurement forcé. Com. en 1 Act. par *Guyot de Merville*.

Dingsdag 8 July.

Turcaret. Com. en cinq Actes de *le Sage*.

Nannette et Lucas. opera en 1 Acte, musique du *S. Herbin*.

Donderdag 10 July.

Zemire et Azor. opera en 3 Actes, orné de tout fon spectacle, musique de *Gretry*.

Zaturdag 12 July.

Le premiere representation du Comte Albert, grand opera,

nouveau, en 2 Actes, musique de *Gretry*.

La suite du Comte Albert. opera en un acte.

Te *Buda* of *Offen*, in *Hongaryen*, waar men geen staanden *Schouwburg* hadde, is, op kosten des *Keizers*, een pragtig *Toneel* opgerigt, volgens de tekeningen van den Raad *Kempelen*. Het zelve is in de *Karmeliter Kerk*, die niet gebruikt wierd, geplaatst. De Heer *Maar*, die beroemde werktuigkundige, was van *Presburg* ontboden, om voor het spoedig en gemakkelyk verwisfelen der veelvuldige *Decoraties*, die voor het merendeel zeer fraai zyn, en in fmaak voor genen in *Duitschland* behoeven te wyken, de vereifchte fchikking te maken. De *Kleedkamer*, die te *Wenen* gemaakt is,

is, heeft drie duizend guldens gekost. De voorgevel draagt geen andere sieraaden dan de wapens der Stad. De Troup van *Bondui*, waar onder zeer goede spelers zyn, heeft dit Toncel geöpend; en 't geen op merkelyk is, by die gelegenheid, den *Karmeliter Monnik* vertoont.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART,
LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS-
HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA-
BRIEKEN, BETREKKELYK.

De *Amerikanen* trachten, by aanhoudenheid, derzelver Handel meer en meer uit te breiden. Te *Nieuw-York* staat thans een Schip van 300 last op stapel, 't geen tot den handel op de *Oostindien* geschikt is. Te *Philadelphia* is onlangs een Schip van *Madras* aangekomen, 't geen een voordelige reize gemaakt heeft. Ook zyn 'er vercheiden vaartuigen van *St. Maurits* te rug gekomen, die *Bourbonsche* Koffy hebben medegebragt, waar van een groot deel naar *Europa* geschikt is.

Met geen minder yver legt men zig, in dit Nieuwe Gemeenbest, op het aankweken der Fabrieken en Handwerken toe. Te *Philadelphia*, heeft men eindelijk 2 volkomene *Machines*, om Katoen te kaarten en te spinnen, weten te krygen, die met het beste gevolg aan den gang gebragt zyn, en waarvan men zig veel goeds beloofd van de *Kousfen-Weveryen*, in *Mulberry yard* en *German-Town*, waarvan een groot deel reeds sijn stond uit gebrek aan Katoen-Garen.

In *Petersburg* en *Kroonstad* zyn, gedurende het voorleden jaar, voor de waarde van 15,664,552 Roebels en 75 Copeyks, aan buitenlandsche Goederen ingevoerd. Het getal der Russische Koopvaardy Schepen beloopt op 805. De Tol-inkomsten van *Rusland* bedroegen in 1787. 3,910,006 Roebels en 17 Copeyks, die van 't jaar te voren niet meer dan 3,278,050 Roeb. en 60 Cop.

Men telt niet minder dan 12 Kanalen of Vaarten, die, zedert de laatste 50 jaren, in onderscheidene gedeelten van *Engeland*, van welke zommigen geheel op kosten van particuliere personen, gegraven zyn; en die met elkanderen ene lengte van 500 Engelse mylen beslaan. De vaart, langs dezelve, geeft aan meer dan 1500 zielen de kost; en men schryft den bloei der Manufacturen voornamelyk daar aan toe.

De dollé drift der Engelse Handelaren, in het op kopen der Zylde, staat dezen even slegt te bekomen, als die der laatste speculanten van die Natie, in de Katoen. Tot zulk ene bystere hoogte, (zynde niet minder dan verre over de 100 schell. het pond,) hadde men de Zylde weten op te jagen, dat 'er, kortlings, aan een enkele Baal, die in *Engeland* verkogt is, nie minder dan 270 L. Sterl. verloren zyn.

By de Oostindische Compagnie dezer Landen, is een *Packetboot*, op de *Kaap de Goede Hoop*, aangelegt, die voortaan, alle drie maanden, derwaarts vertrekken zal. Het eerste Scheepje, de *Maria Louiza*, is dezer dagen daar toe, ter Kamer *Amsterdam*, in dienst gesteld, zynde als Gezaghebber daar op benoemd *Anthony Franciscus Steffers*.

GEBOORTE. TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloopen week is geweest: te *Amsterdam* 182: en te *Haarlem* 13, waar onder 7 beneden de 10 jaren.

OPENBARE VERKOPINGEN VAN BOEKERYEN EN KONSTVERZAMELINGEN.

J. Thielle en *A. Bothall*, Boekverkopers te *Rotterdam*, zullen op Maandag 21 July eerskomende, en volgende dagen, verkopen: Enc welgeconditioneerde Verzameling van *Latynsche, Fransche en Nederduitsche Boeken*, in allerlei wetenschappen: benevens twee Appendices van fraaye *Latynsche en Nederduitsche Boeken, Schilderyen en Liefhebberijen*: als mede nog ene Extra-catalogus van *Fransche en Nederduitsche Boeken*, enz. Een en ander zal 2 dagen voor den Verkoopdag te zien, en de Catalogus voor 2 fluy. ten behoeve der Armen, te bekomen zyn.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN VAN INLANDSCHE BOEKEN EN GESCHRIFTEN.

A. Loosjes, Libraire a Harlem, a reçu de Paris, I. le Compte Rendu au Roi, au mois de Mars 1788. et publié par ses ordres. a Paris, de l'Imprimerie Royale, in 4to. f. 3 - 0 - 0
II. La Géométrie Souterraine Elementaire Theorique et Pratique, avec Figures et Tables, par M. Duhamel, Tom. I. a Paris de l'Imprimerie Royale, in 4to. f. 7 - 10 - 0
Ricerche sulla natura e sugli usi del succo Gastrico in Medicina, e in Chirurgia di BASSIANO CARMINATI, Professore di Medicina nella Regia Università de Pavia, in 4to. Milano, is by *A. Loosjes* te bekomen, voor f. 2 - 14 - 0
Voorts wordt in den Winkel van *A. Loosjes*, alle Donderdagen uitgegeeven, de NIEUWE NEDERLANDSCHE SPECTATOR, ingr. 8vo. nu eens in enen boertigen, dan in enen ernstigen trant. No. 27. laatsleden Donderdag uitgegeeven, schetst de naedeelen van het overdeuren gevoel; elk No. kost 1½ fluy.
Een uitstekend fraai beweegbaar PLANETARIUM, door *Pierre le Clerc*, met een daar toe gemaakte doos, en een bericht van deszelfs gebruik, is by den Uitgever dez te bekomen f. 7 - 10 - 0

De Uitgever dezal in 't Nederduitsch uit het Fransch laten vertalen en her licht doen zien: *L'Optimiste, ou l'homme content de tout*, en 5 altes, en *La Gageure improvue*.

Te Haarlem by A. LOOSJES.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

VOOR MEER- EN MING-GEOEFFENDEN.

Vrydag den 25 July.

B E R I G T E N.

A M E R I K A.

De Ridder *de Quesnay de Beaurepaire*, enen voorflag gedaan hebbende, eerst aan de Staten van *Virginie*, en vervolgens aan die van *Maryland*, *Pensylvanie* en *Nieuw-York*, tot het aanleggen van ene UNIVERSITEIT, heeft zulks het geluk gehad aan de voornaamste lieden in de verëinigde Staten zo zeer te behagen, dat hy thans zyn eerste ontwerp tot stand gebragt ziet, en voorts bezig is, met het zelve nog meer uit te breiden en tot verdere volkomenheid te brengen.

De Stad *Richmond*, alwaar, in den jare 1786, reeds ene geleerde Maatschappy, van dien aart, onder den naam van *Akademie*, wierd opgeregt, tot den zetel dezer nieuwe Univerfiteit verkoren zynde, heeft men er, ingevolge daar van, de nodige gebouwen gemaakt; terwyl de voornaamste Inwooners dier Stad en Provincie zig om fryd, beyveren, om deze onderneming te doen gelukken. De Profesoren zyn in Europa opgezogt.

Wydere staat, onder de bescherming en het opzigt der Leden van de Letterkundige Akademie te *Richmond*, een Leerfchool opgericht te worden, waar in men de dode en levendige Talen zal onderwyzen, als mede de Wiskunde, Tekenkonst, de Burgerlyke- en Krygs-Bouwkunde, de Schilder-, Beeld- en Graveerkonst, Proefondervindelyke Wysbegeerte, Sterrekunde, Natuurlyke Historie, Aardrykskunde, Bergstof-, Kruid- en Ontleedkunde; zo als mede aldaar Lesfen zullen gegeven worden, in de Wapenoeffening, het Danzen, enz.

De Insteller zyn Plan aan de Koninglyke Maatschappy, te *Londen*, medegedeeld hebbende, is hier uit ene Correspondentie voortgesproten, die voortaan bestendig tusfchen die Maatschappy en de nieuwe Akademie zal plaats grijpen.

By het benoemen van den Akademie-Raad, is de Ridder *de Quesnay*, met algemene stemmen, tot *President* verkoren: en de Heer *Basfuet de Vignois*, Advokaat van het Parlement en Raadsheer des Konings van *Frankryk*, bekend wegens zyn immaak en yver voor de Wetenschappen, tot *Secretaris*, nevens *Correspondent* en *Thesaurier Generaal* in *Europa*: hebbende die Heer, gedurende het verblyf des Ridders *de Quesnay* in *Frankryk*, door zynen edelmoedigen vlyt, voorbeeld en kunde, de gewigtigste dienften aan deze nieuwe Instelling bewezen.

Voorts zyn de Heeren *Price*, *Coackley*, *Letsom*, *Crawford*, *Simons* en *Bencroft*, alle Leden der Koninglyke Maatschappy, te *Londen*, tot Leden der Akademie, te *Richmond* verkoren, die ook allen het aangeboden Lidmaatschap met vermaak hebben aangenomen.

I T A L I E N.

Doctor *Cirillo*, te *Napels*, een der voornaamste Geneesheren van *Italien*, geeft thans twee belangryke Werken voor de Natuurlyke Gefchiedenis dezer Landen uit. 1) *Icones Plantarum Napolitan.* 2) *Icones Insector. Napolit.* Van ieder derzelve is onlangs een stukje in 't licht gekomen. Het is te wenschen, dat de verdienstelyke Schryver genoegzame aanmoediging voor het vervolgen zal vinden; 't geen ondertusfchen slegts zelden alhier het geval is, daar de Schryvers alles op eigen kosten moeten uitgeven, en nog boven

D

ven

ven dien, door de Boekhandelaren, welken zy hunne Werken in commissie geven, gekneveld en opgeheft worden. De Regering, of wel de Koninglyke Familie, doet veel ter bevordering der Wetenschappen, en men kan alles hopen van de bekende kundigheden en yver der Koninginne. Met dit alles is het vertier van al 't geen de Wetenschappen betreft, tot nog toe gering, en langzaam; 't geen des te meer te verwonderen is, daar men alhier een aanmerkelyk aantal van verdienstelyke geleerde mannen, in velerleye Takken, vindt: schoon zy allen op zig zelve staan, geen geheel uitmaken, en het vaak onder elkanderen onéens zyn. Hier komt nog by, dat de onwetenheid van anderen alle konstnaryen aanwend, om regtschapen mannen te dwarsbomen. De Heer *Cirillo* heeft ook nog geschreven: 1. *Observazioni pratiche intorno alla lue venerea*. 2. *Nosologia Methodica rudimenta*. 3. *De essentialibus nonnullarum Plantar. Characterib.* 4. *Reflexioni intorno alle acque adoperate per la concia de Quoi*. 5. *Fundamenta Botanica*. 6. *Oratio pro studiorum instructione*. benevens 7: *Eene Verhandeling over de Hospitelen en Gevangenisfen*, die zyn hart eer aan doet.

De Heer *Carolini* gaat met roem voort, in het be- arbeiden der Mollusken (*), van het Napolitaans Meir: een water zeker, 't geen een onafmetelyk leerzaam veld aanbied!

De Heer *Poli* heeft ene nieuwe verbeterde Druk van zyne Natuurkunde uitgegeven: ook is van het beste Staatkundig werk over de beiden *Sicilien*, waar van de Heer *Galanti* schryver is, met het begin van Maart, een zede Deel uitgekomen. Dit stuk doet in allen opzichte den Opsteller eer aan, en verdient van naby gekend te worden: zynde met vlyt en naauwkeurigheid bearbeid.

De Verhandeling des Heren *Diodati*, waarin hy tragt te bewyzen, dat de Zaligmaker Grieksch gesproken heeft, zal wel ligt, buiten 's lands, niet onbekend zyn. — De Abt *Fortis*, wegens zyne Natuurlyke Geschiedenis zo beroemd, heeft twee ongemeen belangrijke handfchriften over de Natuurlyke Historie voor den druk in gereedheid.

De Ridder *Vivanzo*, eerste Lyf-arts van *Napels*, arbeid aan een zonderling Werk, over de Aardbevingen van *Calabriën*. Het zelve zal dienen voor ene nieuwe en verbeterde uitgave van zyn eerste Werk, waar in hy niets minder bewyst, dan dat de Aardbevingen, als een Elektrien oorsprong hebbende, door het graven van grote Lugtaten in de Aarde, kunnen afgeleid worden. Opmerkelyk is het, dat de Hoog- leeraar *Hollman*, te *Göttingen*, voorheen, enen dergelyken inval hadde. De beroemde schryver zal tevens met een trek van de pen alles om verre werpen,

(* Een soort van Slekken, die, door Linnæus, onder de aardagtige schelpeloze gerangschikt worden.

't geen over de mogelykheid en het aanwezen van den Natuurlyken Salpeter gezegd is. De Abt *Torri* namalyk heeft, enigen tyd geleden, den eer grootste Salpetermynen in *Apulja* op nieuws ontdekt: die- zedert, door verscheidene verstandige Natuurkenners is bezogt geworden, eenparig verklarende in de- zelve ware Salpeter gevonden te hebben; gelyk dan ook de Regering reeds ettelyke honderd Ponden goede Salpeter daar uit liet opdelven. — Dit alles ondertusfchen word, in dit aangehaalde Werk, als ten enenmale valsch, tegengesproken en wederlegd; waar toe men kan afleiden, dat gene geringe bekwamen- heden en aandrang van den kant des Ridders gevord- derd worden.

Een Napolitaansch Akademist, de Heer *Capelongo*, heeft het Digtstuk van *S. Serenati*, over de Genees- konst en Phylogie mer enige ophelderende Aante- keningen uitgegeven, die insgelyks zeer zonderling zyn. *Serenati* hadde onder anderen gezegd, dat wan- neer een zwangere Vrouw een zwarte Muis, die by des staart gevangen is, opéet, haar kind zwarte ogen krygt. — De goede Heer *Capelongo* verwonderd zig daar over wel niet; dan hy beschouwd het als over- gelovigheid, dat de Muis juist by den staart moest gevangen worden! Trouwens de man heeft buiten dien zeer merkwaardige Werken geleverd, b. v. ene verzameling van Graffschriften, op zyne nog levende Vrienden en Begunftigers.

De Hoogleeraar *Petagna* heeft ene Beschryving der Infekten van *Calabriën* in 't ligt gegeven, uit de schriftelyke aantekeningen van twee ordentelyke lie- den, die dat Land doorreisd hebben: ook heeft hy het stelzel der Planten van *Linnaeus* op nieuw laten drukken.

Een der beste Bergstofkundigen van dezentijd, een waardig leerling der Heren *Werner* en *Klaproth*, de Heer *John Hawkins*, Schildknaap, is onlangs van *Griekenland*, te *Napels* aangekomen. Hy heeft de atoude Bergwerken der Atheniënseren bezigtigd, en hadde, tusfchen het gebergte *Laurium* en *Kaap Coloni*, meer overblyfsels van Bergwerken gevonden. Van *Solonika* bezogt hy insgelyks de beroemde Zilvermyn van *Silerocapsa*. Hier arbeiden 150 Grieken, onder opzigt van twee Geestelyke Mynmeesteren. Hy zal eerlang ene beschryving daar van uitgeven. Tot zo verre reisde de Heer *Hawkins*, in gezelschap van den Engelschen Kruitkenner *Siphthorp*, die een *Faunam et Floram Græcam* staat in 't ligt te geven; hebbende enige hon- deren nieuwe Planten gevonden. Vervolgens hadde de Heer *Hawkins*, alleen, het vermaarde Volkaansche Eiland *Santorin* bezogt, waar over hy insgelyks bin- nen kort een uitvoerig berigt zal geven. Op zyne reizen, door den *Archipel*, bevond hy, dat in alle he- dendaagfche Aardryksbeschryvingen by na alle namen der Eilanden en plaatsen veranderd zyn. Hy trof in Konstantinopolen ettelyke Alchymisten aan. — De Heer *Siphthorp* heeft ook nog een *Floram* en *Faunam* van *Cypren* in gereedheid. Deze Reiziger heeft een be-

bekwaam Tekenmeester by zig. Men kan dus zeer veel van zuik enen wagen.

De Heer Hofraad *Zimmerman* staat eerst-laags een Berigt nopens de grote Salpetermyn van *Wolfsata*, die hy, in gezelschap met den Heer *Hawkins*, bezogt heeft, in druk uit te geven.

Het INSTITUUT DER WETENSCHAPPEN, te *Bologne*, dit jaar, den prys voor de BEELDHOUKUNDE niet hebbende kunnen uitdelen, by gebrek aan ingekomen flukken, heeft op nieuw, voor het jaar 1789, het volgend onderwerp opgegeven.

„ De Genie der *Mildadigheid*, hebbende aan hare regterzyde de *Schilderkonst*, die zy bekrond, zig gereed houdende om ook de *Beeldhoukunde* te bekronen, welke dit zediglyk van de hand wylt. De *Bouwkunde* moet op zekeren afstand geplaatst worden, met aanduiding, dat deze, op haar beurt, naar den prys dingt, dien hare beiden zusters gewonnen hebben. De aangewezen figuren moeten, elk afzonderlyk, de *Zinnebeelden*, die dezelve kenfchetzen, digt by zig hebben.”

De Bas-reliefs moeten in marmere, en, in hoogte, niet minder dan $2\frac{1}{2}$, en in breedte 3 Romeinſche palmen zyn.

Prys-Onderwerp voor de BOUWKUNDE.

„ Een Munthuis, met alle de nodige Byvoegzels voor het zelve, als ene gemakkelyke Woning voor den Muntheester, verzeerde plaatfen tot berging der in bewaring gefelde Kostbaarheden, Wiſſelkantoren. benevens de Verrekken, voor de zulken, die aldaar voorzitten.”

Het Plan van 't Gebouw, deszelfs Afſelingen, en de hoogte van de Gevels, met de nodige Verklaringen, moeten alle op afzonderlyke Bladen, van gelyke grootte, die ten minſten $2\frac{1}{2}$ Romeinſche Palmen in hoogte en lengte moeten zyn, ingeleverd worden.

Prys-Onderwerp voor de PLAATſNYKONST.

„ Het Graveerzel van enig Schilderſtuk van een beroemd Meester, waarop ten minſten twee Figuren voorkomen, en 't geen nimmer in plaat gebragt is.”

De Plaat moet op zyn minst de grootte van een quatern royaal Papier beſtaan: dezelve zal in eigendom blyven van den bekrondnen Konſtenaar, die op zyn minst 6 Proefdrukken daar van aan de Maatſchappij der ſtigting zal moeten leveren.

De Prys voor de Beeldhoukunde zal, naar gewoonte, in een gouden Gedenkenpenning beſtaan, ter waarde van 40 Romeinſche Zequinen: en die voor de Bouwkunde en Plaatſnykonst, in eene Medaille van 10 Zequinen.

De Stukken moeten, in de maand December dezes jaars, ouder de gebruikelyke voorzorgen, ingeleverd worden.

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

De Heer *M. Tycheſen*, tot dus verre buitengewoon Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, te *Göttingen*, is, nu onlangs, tot gewoon Hoogleeraar in de Wysbegeerte aldaar benoemd geworden.

De Keurvorst van *Saxen* heeft ene ſom van 3000 Daalders, jaarlyks, afgezonderd, tot aankoop van nieuw uitkomende Boeken voor de Bibliotheek, te *Dresden*.

N E D E R L A N D E N.

HAARLEM. De Heer *Jan Peres*, Horologiemaker alhier, heeft een beweegbaar PLANETARIUM uitgevonden en vervaardigd, van ene geheel nieuwe en byzondere zamenſtellinge. De vinding en het maakzel draagt, in allen opzigte, de goedkuring van des kundigen weg. Men ziet 'er alle de *Planeten*, tot *Uranus* toe, met hare *Satellieten*, op, in derzelve waren afstand van de Zon, in ene evenredige Hoegrootheid, met betrekking tot de Aarde. Een Lantaarn, door ene kaars verligt, voor ene Zon gebezigt, en, in derzelve ſtand, daar op geplaatst zynde, wylt ten duidelykſten aan, op welke wyze de *Aarde* en *Maan*, door de Zon, verligt, als mede, hoe *Dag* en *Nagt*, *Zomer* en *Winter*, *Lente* en *Herſt* veroorzaakt, worden. — De *Zon-* en *Maan-Eclipſen* zyn 'er even zichtbaar op als in de Natuur: en zo wel gehele als gedeeltelyke Verduiſteringen, 't zy over de Noord- of Zuidzyde. De *Maan* beſchynt, met een terugkaatzen lig, de *Aarde*, en is altyd met dezelve zyde naar haar gekeert. Het Konſttuig is, boven dien, uit hoofde van deszelfs klein beſteek, daar het zelve, immers wat het beweegbaar deel betreft, niet meer dan ſlegts één voet in diameter beſtaat, ongemeen geſchikt, om, in Collegien en Gezelschappen, over de Sterrekunde leſſen te geven, en te ſpreken; te meer, daar het zo ſchielyk kan bewogen worden, dat men den loop van een geheel jaar, in minder dan een vierde deel uurs, daar aan beſchouwen kan.

Woensdag, laatſtleden, des voormiddags, zyn, in de *Teken-Akademie*, alhier, op de Zaal van het *Prinſenſhof*, uit naam van de Wel Ed. Heren Direkteuren der *Akademie*, de Eerepryzen uitgedeeld, aan de Tekenleden, die, gedurende den jongſt verlopen *Winter*, zo naar het maakte leven, als naar *Pleister* en *Prenten*, getekend, en in dezen boven de overigen uitgemund hadden; als mede aan dezulken, die, in de *Bouw-* en *Doorzigtkunde*, de meest uitſtekende proeven hunner bekwaamheden hadden gegeven; zynde by die gelegenheid, door den Heer *A. LOOSES PZ. Haerlems-Schilderlof* (*), in Digmaat, uitgeſproken. De

(* Dit Dichtſtuk, in gr. 8vo. op ſchryfpapier gedrukt, is in den Boekwinkel van den Uitgever dezes is bekomen a 3 ſtuiv.

De Algemene Vergadering der Leden van den *Oekonomischen Tak*, alhier den 9den dezer begonnen, is den 16den daaraan volgende gescheiden: zullende wy, in onze eerstkomende een breder verlag geven, van het daar in verrigte.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIJFEN.

AMERIKA. *The History of the Revolution &c.* *Gefchiedenis der omwenteling in Zuid-Karolina, van een Engelsch Wingewest in eenen onafhangelijken Staat verwijseld*, door *David Ramsay*, M. D. Lid van 't Amerikaansch Congres in 8vo. 2 delen. Te Trenton, by Collins, 1787. [De schryvers van *the English Review* eindigen dierzelfe bredere opgave van dit Werk met deze beoordeeling: „Deze Geschiedenis is, wat de samenstelling betreft, niet zonder verdienste. De manier van verhalen is in 't algemeen duidelyk, en de styl is beurtlings levendig en verheven.”]

The Conquest of Canada, &c. *De overoving van Kanaän, in 11 zangen*; door *Thomab. Dawigh*. Te Hartford, by *Eliza Babcock*, in 12vo. [Een verbloemd Heldendigt, op de verkregen vryheid en onafhangelykheid der Amerikanen, die daar in door de Israelieten verbeeld worden; gelyk hun *Washington*, aan wien het stuk is opgedragen, onder den Leenspreukigen naam van *Josua* voorkomt. „De jonge Dichter,” zeggen de schryvers van *the European Review*, „schoon beneden een *Homerus* en een *Milton* te tellen, heeft niettemin recht om, voor welmenend gehouden te worden. Zyne loflike poging, om, het eerst van allen, de Zanggodinnen, in een Gemeenbest, 't geen fleets zedert korten tyd bestond, in 't voeren, de bescheidenheid, die in zyn gehele werk doorstraalt, het onderwerp, 't geen hy heeft uitgekijpt, met een woord, alles, wat daar toe by hem word aangewend, verdient toegeeflykheid, lof en aanpryzyng, enz.”]

ITALIEN. *Memorie della Societa agraria. Verhandelingen van de Maatschappij des Landbouws te Turin.* Aldaar, by *G. M. Briolo*, 1788. 3 del. in 8vo. van omtrent 200blad. ieder. [De Maatschappij van den Landbouw, te Turin, is een der zulken, die, in Italiën, van den Landbouw, te Turin, is een der druk gemeen te maken. Het isse Deel beneeld: 1. Een bericht aangaande de oprigting der Maatschappij. 2. Een redenvoering van den Heer *Bislati*, aanhoudend Geheimfchryver by de opening der eerste zitting. 3. De Handelingen der Maatschappij. 4. Een Redenvoering van den Heer *Capra*, by de 2de vergadering. 5. Ene bekroonde verhandeling op 31 Jan. 1787. van *Dokt. Vilma d'Asi*, over de beste middelen om het Hoornvee aan te fokken, &c. 20 in de open Velden als op de Gebergen. 6. Ene opheldering van de genomen proeven omtrent den invloed der Eleetriciteit op de Planten, door de Heren *Ingehoutz* en *Schaubardt*. 7. Ophelderingen en Aanmerkingen nopens ene tweede Zy-teelt in het zelfde jaar, door *P. Aloëtti*, Hoogleeraar in de Wysbegeerte. Het 2de Deel bevat een aantal van 12, zo ingeleverde verhandelingen, als andere stukken, over verschillende onderwerpen, meestal van werkelyke of honoraire Leden. In het 3de Deel vind men ene Proeve van den Heer *Don Carlo Guilio*, over

de vraag, nopens de beste en slegtste Kruiden, die in de Weiden gevonden worden: nevens een verslag aangaande den tegenwoordigen staat der Stad *Aqui* en haar omleg end oord, met betrekking tot den Landbouw en de Gezondheit, door den Heer *Vincenzo Mala carne*. *Nouvelle Literaire de Firenze.*]

GROOTBRITANNIEN. *Morsels of Criticism &c.* *Stukjes van Oordeelkunde*, ter opheldering van deze en gene plaatsen der H. Schrift, volgens wysgerige beginsels en ene uitgetrektere beschouwing van zaken 4to. 620blad. Te Londen, by *J. Nichols*, prys 1 L. 1 Sch. [De Heer *Edward King*, reeds bekend in de geleerde wereld door zyne verdienstelyke Proeve over de aloude Kastelen &c. die, uit den opdracht, de schryver van dit stuk blykt te zyn, tragt aan te tonen, dat de Engelsche Bybel Overzetters dikwyls den oorsprongelijken Text kwalijk begrepen hebben, en, ingevolge daar van, ene verkeerde vertaling gegeven, die hy, ten aanzien van enige afzonderlyke plaatsen, poogt te verbeteren. Het werk is in 16 Afdelingen onderscheiden; in ieder van welken de schryver, in 't gemeen, eerst ene naauwkeurig en netjes gedrukt afschrift van den Griekischen Text geeft (dien hy, zelfs met betrekking tot het Oude Testament, voor zyn oorsprongelijken neemt.) voorts de gewone overzetting van dezelfde plaats; en eindelyk zyne eigen verbeterde vertaling en verklaring. Voor een kleinen taal kan dienen, het onderscheid, 't geen hy in den zin der woorden *Hemelen* en *Hemel* maakt, in de aanroeping en tweede Bede van het *Gebed onzes Heren* voorkomende, en waar op hy, by zyne overzetting van het geheel, schoon anders weinig van de gewone verschillende, byzonder stil staat; willende, door de *Hemelen*, de veelvuldige heerlyke woningen, in welken de Godheid verkeerd, en door het woord *Hemel*, bepaaldelyk onder dezen onzen Hemel, of de verblyfsplaats der Gelukzaligen, verstaan hebben: dezen laatsten in de *Zon* plaatfende; welke onderstelling by zig veel moeite geeft, onder anderen met ene menigte van *Gezicht*, *Sterre* en *Scheikundige* bedenkingen te slaven. Dit loopt zeker niet weinig uit het begrip van enen anderen wysgerigen schriftverklaarder, die de *Hel* of strafplaats der verdooemden in dit *Hemellig* plaatfde.]

Lectures on History &c. *Lessen over de Geschied. en Algemene Staatkunde.* Vooraf gaat ene Proeve over den loop ener vrye Opvoeding voor het burgerlyk en bezig leven; door *Joseph Priestly*, 4to. 592 blad. Londen, by *J. Johnson*, prys 1 L. 1 Sch. [De Lessen, in dit werk voorkomende, zyn onder 6 Hoofd-Afdelingen verdeeld: waar in gehandeld word, 1. Over de gebruiken in 't algemeen der Geschiedenis. 2. Over derzelver Bronnen. 3. Over 't geen nodig en dienstig is geweten te worden, alvorens men zig in de Geschiedkunde oeffend. 4. Onderrigtingen om zig de kennis der Geschiedenis meer gemakkellyk eigen te maken en in geheugen te bewaren. 5. Waar op een Geschiedkenner inzonderheit dient te letten: behelzende de ode en laatste Afdeling, ene algemene beschouwing der Geschiedenis.

The Works of Laurence Sterne. *De Werken van LAURENS STERNE*: vervattende de *Tristram Shandy*, *Sentimentele reizen*, *Laerredenen en Brieven*, benevens het *leven van den Schryver*, door hem zelven beschreven: ene volledige en fraaye druk, op schryfpapier, versierd met het *Pourtrait* van den Aethur en andere koperen platen, in 10 delen, 8vo. Londen, by *Rivington & Sons &c.* prys 2 L.

The Life of our Blessed Lord. Het Leven van onzen gezegen- den Heer en Zaligmaker Jezus Kristus, door den Eerw. Heer Joh. Fledderwood, D. D. in 4to. No. 1 en 2. Te Londen, by C. Cooke, 6 d. ieder Nummer. [Dit werkje, 't geen weeklyks met een Nummer, tot 25 toe, staat vervolgtd te worden, waar van ieder een fraay gesneden plaat aan het hoofd heeft, vervat ene volkomeene Geschiedenis van alle onzes Zaligmakers verrigtingen en lotgevallen, gedurende zyn omwandeling op Aarde: nevens een verhaal van het leven, de bedryven en het lyden der Euangelisten, Apostelen, eerste Discipelen en andere vroegere Martelaren: gelyk ook van de verrigtingen van Joh. den Doper, enz.]

A Review of the Affairs in the Austrian Netherlands. Beschouwing van de zaken der Oostenryksche Nederlanden, in den jare 1787 8vo. Londen, by J. Murray, prys 2 Sch.

The Monthly Review, voor Juny 1788. N. 6. van het 78ste deel, 8vo. behelzende beoördeling der volgende Geschriften. 1. *Pharmacopœia Coll. Reg. Med. 1788.* 2. *Priestley's Verdediging van de leer der Unitaristen.* 3. *Jefferson over Virginia.* 4. *Kaper's* Verhandeling over de Heidsins of Goedergekluzegsters. 5. *Gibbon's* Romeinse Geschiedenis, 4, 5 en 6de deel. 6. *Moseley's* Verhandelingen over de ziekten onder de Keerkringen. 7. *Kennicot's* aanmerkingen over het Oude Test. 8. Handelingen van de Koninglyke Maatschappij te Edenburg, Deel 1. 9. *Pearson's* Beginzels der Heelkunde, 1ste Afdeling. 12. *Young's* Proeve over de vermogens der Nature. 11. *Berkenhout's* eerste trekken der Scheikunde. 12. *Plyfair's* Atlas voor den Handel en Staatkunde. 13. *Freston's* Gedigten. 14. *Houlett* over den aanwasch der armen, enz.] Londen, by S. Becket.

Te Londen, by A. HOGG, wordt weeklyks, by intekening, één No. in kwarto, uitgegeven van *The Works of Homer*, dat is: *De Werken van Homerus*. De 40 Nummers zullen alle de Werken van dien Grieksch Dichter, als de *Illiade* van 24, de *Odyssœa* van 24, en de *stryd tuschen de Muizen en de Kikvoerchen* van 3 Boeken, bevatten. — Elk No. is met een Plaat, en het eerste, boven dien, met het *Pourtrait van Homerus* voorzien.

De uitgever W. H. MELMOTH, Esq. die ook een nette druk van den *Telemachus*, en van de *Hijstorie der Romans*, bezorgt heeft, maakt in den text het meeste gebruik van POPE'S Vertaaling; en, in zyne uitgebreide Nooten, van de uitgeve Aanmerkingen van *Eustasius, Dacier, Ogilby, Chapman, Dryden, Parnel, Warburton*, enz. — In het 10de No. onlangs uitgekomen, begint het XIVde Boek der *Illiade*.

FRANKRYK. *Voyage d'Auvergne. Reize naar Auvergne*, door den Heer le Grand d'Aussy, 8vo. van 560 bladz. met een in 't koper gesneden plaat. Parys, by E. Onfroi, prys 6 liv. [Deze beschryving is opgemaakt uit eigen waarnemingen van den schryver, die zig reeds door meer andere voortreffelyke Werken bekend gemaakt heeft, toen hy, in den voorleden jare, deze Franse Provincie bezocht. Het tegenwoordig deel vervat, na ene voorafgaande algemene opgave van de uitgestrektheid, Volkrykheid en Handel van *Auvergne*, niet meer dan ene Beschryving van *Neder-Auvergne*, zynde de schryver van voornemens om dit jaar het *Oppeerdeel* der Provincie te doorreizen. Hy begint met *Limagne*, waar van *Clermont* de Hoofdstad is, en geeft een nauwkeurig berigt, zo van de lucht als Aardryksgesteldheid, Voortbrengzels, inwoonders, derzelver Zeden, en van alles, 't geen de Staat- en Natuurkundige Ge-

schiedenis van dit Gewest aanmerkelyk's opleverd. Onder die der Bergen verdient zyne beschryving van de *Puy de Dome*, ene byzondere opmerking.]

La Philogéographie d'une Ferme. De Wysbegeerte van ene Vrouw, in 12vo Parys, by Halaire. [Schoon de bedenkingen, de grondstellingen en raadgevingen die, in dit werkje voorkomen, (zeggen de Schryvers van het *Journal Encyclopedique*) juist niet nieuw zyn, en ook de styl beter konde wezen, heeft het stukje eger enige algemene verdienste, uit hoofde van deszelfs juistheid en bondigheid.]

Description et usage du Cercle de Reflexions. Beschryving van het gebruik der Reflexie-Cirkel, door den Ridder de Borda, Scheeps bevelhebber, Chef van een smaldeel, Lid der Koningl. Akademie der Wetenschappen, &c. 4to. met 1 Tafelen en Platen. Parys [De Reflexie Cirkel van den Heer T. Meyer, in zyne te Londen, in 1767, uitgegeven *Tabula Luna* afgebeeld, hadde, schoon voor *Hadley's* Octant te kiezen, nog ene verdere verbetering nodig. Deze, door den Heer Borda gevonden zynde, geeft hy eerst ene beschryving op van een daar na ingerigt werktuig, en wyst vervolgens het gebruik daar van aan: waar na enige berekeningen volgen van onderscheidene waarnemingen, die ter Zee genomen worden, met voorbeelden voor elke berekening. — Onder de Tafelen is ook een, om aan te wyzen, hoe veel verschil's een minut voor of na den overgang ener Ster door den Meridiaan, in derzeiver hoogte, boven die op den middag, maakt.]

DUITSCHLAND. *Euripidis Tragedia Fragmenta, Epistola, ex editione Josue Barneji nuncsecunda, Tom. III Continens Samuelis Musgravii Notas integras in Euripidem. Accedunt præter Lectionis Varietatem Scholæ auctora, Commentationes et Animadversiones virorum Doctorum excerptæ, et Index verborum copiosus. Curavit Ch. Han. Beckius, 1788, gr. 4to 1090 bladz. Te Leipzig, by Schweickert. [De Heer Prof. Beck heeft hier mede zynen, zedert 10 jaren begonnen, arbeid (zynde het 11te en 2de Deel van dit Werk, in de jaren 1778 en 1779) gelukkig ten einde gebragt, en doordenzelven, den Letterminna- ren, niet weinig dienst gedaan; de druk schoon min kostbaar, dan wel andere uitgaven van *Euripides*, is eger zindelyk genoeg, en heeft dit voordeel, dat men 'er alle de Aantekeningen; die van tyd tot tyd, door enen *King, Pierfon, Heath, Markland, Valckenaer, Reiske, Brunk*, en vooral by de *Musgravijsche* uitgave, op deszelfs Schriften, in 't ligt gegeven zyn, hier by elkanderen gevoegd vind: en het geheel verrykt met ene Bladw., die dezen druk verre den voorrang boven alle andere geeft.]*

De Geographia Homerica, &c. Proeve over de Aardrykskunde van Homerus; door Aug. Wil. Schlegler, te Hanover 1788. in 8vo. 198 bladz. [In dit Werk volgt de schryver de rangschikking van *Homerus*, en gaat van de meest tot de minst bekende Landen, zo by den Digtel als Lezer, over, met byvoeging van enige oordeelkundige aanmerkingen en navorschingen. Hy helooft tevens een Nieuwe Kaart van de Aardrykskunde van *Homerus*. *Journal de Scavans.*]

Te Leipzig is uitgekomen: *Neue Bibliothek der schönen Wissenschaften*, enz.; dat is: *Nieuwe Bibliothek der schoone Wetenschappen en vrye Kunsten*; 35te deels, 2de stuk, en 31ste deels eerste stuk. Daar elk deel van dit Werk met een *Pourtrait* opent, vindt men, voor het laatstgemaede Stuk, het Afbeeldzel van *Angelika Kauffman*, geb. 1742. door J. Reynolds.

en *Thoenert*. De stukken in deze beide voorkomende, zyn: 1) *Proeve over den smaak in de Bouwkunst*: een Werk dat men eerlang geheel verwacht, en, uit deze stalen beoordeeld, zich aanpryst; 2) *Over het Noodlot en deszelfs voorstelling als beeld*, zo by *Homerus* als by de latere Dichters. — De Auteur verklaart de *Etymologie* van den beroemden *Vossius* de beste te zyn. — Vervolgens heeft men Beoordelingen, als van *GENSTENBERGERS Minona*, of de *Angelschjen*, een *Toneelspel*. — *VON WEZALS*, *Proeve over de kennis des menschen*. — *SCHAZ Bloemen op het outaar der Graziën*. — De *BRAUMARCHAIS Tarare*, opera. — *GESSNERS Idyllen*, in versen gebracht, door *K. W. Ramler*. — *Mosfer's, Vaderlandsche Verbeeldingen*. — *Kloekenbrings* Opstellen van verschillenden inhoud. — *Handboek der Mythologie*, uit *Homerus* en *Hesiodus* opgemaakt, met Aanmerkingen van *Herman*, en ene Voorrede van *Heyne*. — *De la Gravure*, par *Mr. Huber*, — en van *Stetens Beschryving van Augsburg*. — Wordende gesloten door enige *Berichten* de *Konsten* en *Wetenschappen* betreffende.

Nofologia Chirurgia, Thomæ Lauth, *Medic. Doct. Anat. et Chir. Prof. accedit Notitia Aulorum Recentiorum Platneri*, in *Ujm Prælectionum Academiæ*, 1783. gr. 8vo. 141 bladz. prys 10 gr. Te *Straatsburg*, by *König*. [In de Voorrede zegt de Schryver, dat hy de Heelkundige Lesfen, die *Platner* over 40 jaren heeft uitgegeven, gevolgd heeft: daar hem eger geen *Latynsch* Boek bekend is, 't geen thans voor de Heelkonst van zo veel waarde is, als *Platners* Werk in zyn tyd hadde, schoon de order, waar in deze de kwalen behandeld, hem niet de meest gepaste voorkomt, heeft hy zig de moete gegeven, om boven al de byzondere of *Landziekten (morbos locales)* in ene meer natuurlijke rangschikking voor te dragen. De Schryver haalt, by elke ziekte, dan Paragraaf aan, onder welke dezelve by *Platner* voorkomt: vervolgens brengt hy de voornaamste *Autheurs* by, die zedert over het onderwerp geschreven hebben, en geloofd daar mede het gebrek, in *Platners* werk, enigermate te verhelpen, tot dat hy zelve in staat zal zyn, de *Beginzels der nieuwere Heelkonst* in 't ligt te geven. In de Inleiding spreekt hy over de noodzakelykheid om de *Genees- en Heelkundige kennis* met elkanderen te verenigen, en poogt aan te tonen, dat de kennis der Heelkonst enen *Practicus* volstrekt onontbeerlyk is. Hier op volgen de Voorredens, waar in de Schryver die byzonderheden aanwyst, die hy 'er eigenlyk onder verstaan wil hebben: en wel 1. 't Geen de *Wondheelkonst* en *Wetenschap* in zig vervat. 2. De *Gefchiedenis der Heelkonst*. 3. De *Werktuigen*. 4. De *Banden*, en ten 5. Het *verbinden*: wordende by elk Artikel enige schryvers aangehaald, die daar over geschreven hebben. Het Werk zelve is in 2 delen afgescheiden. Het 1ste vervat, in 13 Afdelingen, de *Bepalingen* dier *Kwalen*, welke tot de Heelkunde in 't algemeen behoren; terwyl in het 2de die ongemakken opgeteld worden, die byzondere voorwerpen der Heelkonst zyn, en wel naar de onderscheidene plaatsen en delen, waar in dezelve voorkomen. Dezen brengt de Schryver in 3 *Hoofdvindingen* of *Boeken*; vervattende het 1ste de ongemakken van het *Hoofd* en den *Hals*. 't 2de die van den *Romp*, en het 3de dezulken, die zig aan de *Leden* opdoen. Aan het einde is een *Bladzwyzer* van schryverengevoegd. De kennis, die weetsgierigen aan *Autheurs* hier uit trekken kunnen, nevens de bondige, alhoewel juist niet nieuwe, schikking, maakt dit Werk van veel belang: zelfs

Leermeesters, wien deze manier van onderwijs bekraagt, kunnen 'er zig als enen gepasten *Leidraad* van bedienen. *Algemeine Literatur Zeitung*.]

NEDERLANDEN. *J. C. Ludeman* Nagelaaten Brieven, in 160. by onderschieden Boekverkoopers te bekomen.

G. Bennet eerste Brief van een vriend, over het geschil, angaande de Rede en haar gezag in den *Godsdienst*, in gr. 8vo. Te *Utrecht*, by *A. van Paddenburg*.

Beknopt verhaal van den geweldigen *Opstand*, ontstaan en gelukkiglyk gedempt, aan 't boord van 't *Oost Ind. Comp. Schip De Jonge Frank*, in den jare 1786, na de *Indiën* getreft, uitgegeven door den *Kapt. Jacob Veer*. Te *Dordrecht*, by *P. van Braam*.

Almanach der Natur, voor *July* en *Augustus*, kl. 8vo. te *Amsterdam*, by *J. de Jongh*.

De Bybel, door beknopte uitbreidingen en ophelderende *Aanmerkingen*, door *J. van Nuyt Klinkenberg*, 16de Deel, gr. 8vo. te *Amsterdam*, by *J. Allart*.

Nieuwe Nederl. Bibliotheek, VIII. Deel, No. 8. te *Amst.* by *M. de Bruyn*. In dezelve worden de volgende Werken beoordeeld, of berichten dien angaande medegeleed: 1. *C. A. Heuman* Verklaring over het *Nieuwe Testament*, door *A. Sierk*, 1ode Deel. 2. *S. v. Emäre* *Bybels Huisboek*. 3. *J. Edwards* *Verhandeling over Gods laatste einde* in de schepping der waereld, vertaald door *M. van Werkboven*, met een voorreden van *C. Brem*. 4. *J. C. de Munck*, de tegenswoordige *Regeringsvorm* der 7 *Verenigde Provinciën*. 5. *C. W. Decker* *Proeve ener Verhandeling over de herfelde Regeringswetten der Nederlandische Republiek*. 6. *Verhandelingen* ter nasporingen van de wetten en geteldheid onzes *Vaderlands*. 7. *N. Bondt* *Disertatio de Cortice Geoffraæ Surinamensis*, of *Verhandeling over den Bast der Surinaamsche Geoffraæ*. 8. *M. Mendelszoon* *Wysgerige Verhandeling*, vertaald door *G. Brander à Brandis*. 8. *Staats en Charakterkundige byzonderheden*, betreffende *Frederik den tweeden*, 2de deel. 9. *Taal- en Dichtliedende Oeffeningen*, van *K. W. D. A. V.* 5de deel. 10. *Proeve over de Gezelligheid*, in 5 zangen. 11. *Numa Pompilius*, 2de *Koning van Rome*, naar het *Fransch* van den Heer *de Florian*, door *J. D. Pasteur*. 12. *Numa Pompilius*, in *Nederduitsche* *Vaerzen* overgebracht, door *J. Nomsz*, 1ste deel. De Heeren van *Waldheim*, 1 deel, 2 stukken. 13. *Reinberg's* *Liefdesgevallen*. 14. *Briefwisslingtuschen* e *Familie* en bekenden van den *Vriend der Kinderen*, 2de *acels*, eerste stuk.

Brieven aan een Vriend, over het tweede *Gefchrift* op de dertien *Brieven* van den Heer *Mr. Zacharias Henricus Alewyn*, door *Paulus van Hemert*, in gr. 8vo, te *Rotterdam*, by *A. Vis*, 1788.

Raad voor den Landman, wegens de *Kinderspokjes*, door *S. A. de Moraaz*, *Med. Dr. te Sommeledyk*, tweede vermeerderde en verbeterde druk, te *Amsterdam*, by *W. Hollrop*, in gr. 8vo.

SCHILDERYEN EN BEELDHOUSTUKKËN.

De Heer *Tischbein*, die zig, in den voorleden jare, op kosten des *Hertogs van Saxe Gotha*, naar *Rome* begaf, waar hy ettelvke maanden by den Heer *Geheimraad Goethe*, bekend wegens zyne veelvuldige *Toneelstukken*, die zig mede aldaar bevond, inwoonde,

de heeft, ter dier gelegenheid, het Pourtrait van dezen zynen Gasthouder en Vriend geschilderd: een ongemeen fraai Schilderstuk, waar in de houding en trekken des Digtcrs meesterlyk uitgedrukt zyn.

Dezen ziet men in het zelve, met een witten Mantel omgeven, en niet den Hoed op het hoofd, half zittende en liggende, het peinzend oog, overdenkende de wisevalligheid der ondermaansche zaken, op de Puiuhopen gevestigd houdende van een Egyptische Grafmaald, van welker hoge oudheid de beëidpraktige Letters bewys opleveren. Ter zyde is een gebroken Bas-relief, 't geen, in de manier der Grieken, de herkenning verbeeld van *Orestes*, en diens zuster *Iphigenia*: een onderwerp door den Heer *Goethe*, in een Toneelstuk gebracht, en waar aan hy, by den Heer *Tischbein* zynde, de laatste hand leidde: een gebroken kolom, welks kapiteel naar de Ionische en Korintische order gemaakt is, wylt aan, dat het een Romeinsch Stuk is. Het platte Land van Rome, 't geen zig in het vergezigt verliest, levert aan het oog ene verscheidenheid van Grafomben op der beroemfte mannen, langs den Appenynschen weg; en het getal, en de hegtheid der Waterleidingen, duiden de aloude ongelooftlyke volkrykheid van dezen Oord aan; verder op ziet men het vermaarde *Tusculum* (*), beneden welk de berg *Alvano*, uit ene vuur-bersting gevormd, zig verheft, en aan wiensvoet de Meiren *Albano* en *Nerni*, die denzelfden oorsprong hebben, zig uittrekken.

Het oog des wysgerigen Digtcrs schynt deze omkeringen der Nature te bewonderen, en deze zyne verwondering staat op heel zyn gelaat geprent. De Schilder heeft zig tevens toegelegd, om, zo volkomen mogelyk, de kenfchetzende trekken van zyn Model aftehalen. Hy heeft niet zo zeer het Pittoresque en Koloriet van *Titian* en van *Dyck*, dan wel de juistheid en eelheid van *Raphaël* en *Holbein* gepoogd na te volgen.

Deze zelfde Konstfchilder, te *Napels*, ten huize van den Ridder *Hamilton* zig bevindende, heeft 'er grote Historie-Stukken geschilderd. Ene Engelsche Dame, welke hy voor de volmaakite levendige schoonheid hield, leverde hem aldaar het model op van zyne fraaye Vrouwen-beelden, gelyk die van *Iphigenia*, in de herkenning van *Orestes*. De Keizerin van *Rusland* gaf duizend Roebles voor het eerste Stuk, 't geen zy van *Tischbein* zag, aan deszelfs eigenaar: het was ene schets, zo veel men zig kan erinneren, van het Oordeel van *Paris*. Nog heeft hy te *Romen* een ongemeen fraai Schilderstuk vervaardigd, verbeeldende de Heerfchappy des Menschcn over de Dieren.—Deze vertoond zig op hetzelfde, in zynen vroegsten staat, kort na deszelfs wording, toen hy nog gene kennis hadde aan Konsten en We-

enfchappcn, en g'heel van de Jagt en Visfchery leefde.

PLAN VAN INTEKENING

O P

ENIGE KONSTPLATEN.

naar de Schilderstukken van den Ridder VAN DER WERFF, in de Keurvorstelyke Gaandery te DUSSELDORFF.

De Schilderycn des beroemden Ridders van der Werff, in de Gaandery te *Dusseldorff*, zyn te wel bekend, en te algemeen in achting, om 'er enige Lofpraak op te maken. Een Plaatfnyder van *Augsburg* ondernam, enige jaren geleden, om vier Platen, naar de Stukken van dien Meester, uittegeven. Daar egter dit werk niet voortgezet is, en die Platen thans niet meer te bekomen zyn, hebbe ik besloten, dog op een kleiner formaat dan die van *Augsburg*, te weten: van 23 duim in hoogte, en 17 duim in breedte, een compleet Stel volgens alle de Stukken van dien vermaarden Konstfchilder te ondernemen. Ieder jaar zullen 'er 2 Konstplaten uitkomen, waar van egter niet meer dan 300 Afdrukzels, behalven 40 Proefdrukken, zullen uitgegeven worden. Men zal ook niet boven de 140 Intekenaren aannemen, aan welken, naar razg der Intekening, de Exemplaren zullen afgegeven worden.

Men zal een begin maken met het Stuk, verbeeldende *Abrahams uitdryving van Hagar*, en deszelfs Tegenhanger (*Pendant*), waar op *Sara Hagar* aan *Abraham* voorfeld.

De Platen zullen tegen Kersttyd afgeleverd worden. De Intekenings prys voor de Proefdrukken, is $1\frac{1}{2}$ carolin. (f 16:4: Hollands) zullende de overigen niet minder dan tot 2 carolin. (of f 21:12: Hollands) verkogt worden. Letterdrukken kosten, zo voor de Intekenaren, als in den Winkel, $\frac{1}{2}$ Carolin, of f 5:8: Hollands minder. Op 12 Exemplaren, te gelyk genomen, word één toegegeven.

De helft der Prys word by de Intekening betaald, en de overige helft by de afgave der Platen. Men kan by niemand anders intekenen, dan by my, en by den Heer *Brulliot*, Professor en Opzigtcr der Keurvorstelyke Gallery, te *Dusseldorff*.

J. C. HUCK, Plaatfnyder in zwarte konst, in de Bolkerftraat, te *Dusseldorff*.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

De Heren *Schröder* en *Brokmann* worden thans voor de twee beste Spelers op het Hoogduitsch Toneel in *Parys* gehouden. De laatstgemelde heeft zig beroemd gemaakt by de vertoning van het Treurpael *Hamlet*: waar in hy als een Ster van de eerste grootte verfcheen: en hy heeft dien roem staande weten te houden in de *Clavigo* of *Clawyo*, waar in hy den Rol van *Beaumarchais* speelde, en daarin niet minder slaag-

(*) Alwaar Cicero's Landboeve gelegen was.

slaagde. De *Clavio*, waar van het oorspronkelijk door den Heer *Goethe*, Dokter in de Rechten en Geheimraad des Hertogs van *Saxe-Weimar*, is zamengefteld, is een ftuk, welk's uitwerking meest al afhangt van de bekwaamheid der Spelers: en, in welks vertoning men, uit dien hoofde, op verſcheiden Toneelen, kwalijk gelaagt is.

Te *Hamburg* wierd het meesterlyk uitgevoerd, waar de Heer *Zuccanni* den rol van *Clavio*, de Heer *Schröder*, dien van *Carlos*, en de Heer *Brokmann* dien van *Ronac* of *Beaumarchais*, met algemene toejuiching, ſpeelde. *Brokmann* is zyn wél flagen grootdeels verſchuldigd aan zyne ſchone gedaante en houding. Hy wist het Toneel, in welk *Beaumarchais* aan *Clavio* een bezoek geeft, alle waarſchynlykheid by te zetten. *Schröder* viel niet by hem af in de verbeelding van *Carlos*, die voor de tweede Perſonaadje gehouden word, ſchoon egter deze de meeste levendigheid aan het ftuk geeft. De Held, weet men, is eigenlyk de Heer *Caron de Beaumarchais*: uit wiens Gedenkschriften het onderwerp gehaald is, met enkele verandering van de namen.

GEBOORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week is geweest: te *Amſterdam* 183; en te *Haarlem* 8, waar onder 4 beneden de 12 jaren.

OPENBARE VERKOPINGEN VAN BOEKERYEN EN KONSTVERZAMELINGEN.

A. Delfos, Konſthandelaar, te *Leyden*, zal, in de maand *Augustus* of *September* 1788. by openbare veiling verkopen: ene uitmuntende Verzameling van konſtige en plaifante *Schulderyen*, van de voornaamſte *Nederlandſche* Meesters, nagelaten door twee voorname Liefhebbers.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN VAN INLANDSCHE BOEKEN EN GESCHRIFTEN.

In den Boekwinkel van *A. LOOSJES*, zyn nog enige Exemplaren te bekomen van de volgende werken:

- I. *Cornelius de Hoofman*, in drie Boeken, met platen, op ſchryfpap. gr. 8vo. a f 1 - 16: Dit Werkje, 'tgeen de voortreffelykheid van den *Christelyken* Godsdienst boven het Licht der *Natuure* en de *Mofaiſche* Openbaaring, in een levendigen ſtyl, op ene leerzame wyze voorſtelt, wordt in vele *Christen* Gemeenten tot *Pryzen* der *Jugd* uitgedeeld, en is eengeſchikt *Huisboek* voor *Christenen* van onderſcheide *Gezindheden*.

II. *Weekblad voor Neerlandsch Jonglingsſchap*, 4 delen, bevattende, in een reeks van aangename en leerzame *Verzoogen*, de meest nuttige en wetenswaardige zaaken voor de *Jeugd*: de prys is . . . f 7 : 0 : 0

III. *MOZS* en *OVERSTRAATEN*, *Eſſay*, in 4 Boeken, op best fransch papier, in gr. 8vo. . . f 1 : 16 : 0

IV. *Proeve van gewyde Poëzy*, (beftaande in *Toneelſtukken* uit de *Heilige* *Bladeren* ontleend, en verder in *Geatetyke* *Gezangen*, zeer geſchikt en meermalen gebruikt tot *Pryzen* voor de *Christelyke* *Jeugd*), op ſchryfpap. in groot 8vo. . . f 1 : 16 : 0

V. *MARSILLI*, *Natuurlyke* *Hiſtorie* der *Zeeën*, met 52 fraaye *koperen* *platen*, in folio. . . f 14 : 0 : 0
met keurlyk afgezette platen. . . f 44 : 0 : 0

VI. *HUNTER*, *Natuurlyke* *Hiſtorie* der *Tanden* van den *mensch*, in 't *Latyn* en *Nederduiſch*, met platen, in gr. 4to. . . f 2 : 12 : 0

VII. . . . *Praktikale* *Verhandeling* over de *ongem.* der *Tanden*, in gr. 8vo. . . f 0 : 16 : 0

Een geheel nieuw foort van *LOTTOKAARTEN*, in een *Koker*, zeer netjes gedrukt, en geſchikt om by zich te kunnen dragen, is te bekomen by den *Uitgever* van dit blad. Het complete ſtel koſt, met den *Koker*, 36 ſtuit. Dezelve worden niet in *Commiſſie* verzonden, doch moeten voor contant ontbooden worden.

De *Uitgever* dezès zal in 't *Nederduiſch* uit het *Fransch* laten vertalen en het licht doen zien: *L'Optimiste*, ou l'homme content de tout, en 5 *afſes*, en *La Gageure imprevue*.

Deze *KONST- EN LETTERBODE*, word alle *Vrydagen*, mede *Uitgegeven*, voor 2½ ſtuit., ieder No. Te *Amſterdam*, by *Dronsberg* en *Zonen*, *Leyden* *Herdingh*, *Rotterdam* *D. Vis*, 's *Hage* *Scheurleer*, en te *Utrecht*, by *A. van Paddenburg*.

Voorts is dezelve ook te bekomen: te *Alkmaar*, by *Hartemink*, *Arnhem* *Nyhoff*, *Dordrecht* *Blusſé*, *Deventer* *Brouwer*, *Enkhuizen* *Frank*, *Gouda* *Verblauw*, *Goes* *Huisman*, *Groningen* *Huizingh*, *Harderwyk* van *Kasteel*, 's *Hertogenboſch* *'allier*, *Hoorn* *Vermande*, *Leeuwarden* *Cahais*, *Middelburg* *Keel*, *Nymegen* van *Goor*, *Vriſingen* *Corbelein*, *Zaandam* *Quakkeſtein*, *Zierikzee* van der *Toorn*, *Zuſſphen* van *Beest*, *Zwolle* *Clement*, en op meer andere plaatſen.

NB. Dezelve word niet in *Commiſſie* gezonden, dan aan de *Uitgevers*.

†† Alle *Geleerden* en *Letterminnaren*, worden, by *herhaling*, ten *vriendelykſten* *gebeden*, den *Schryver* van dit *Blad*, met derzelver *Bydragen* te *verëeren*; zullende dezelve, aan het *Adres* van den *Drukker* en *Uitgever* *A. LOOSJES*, te *Haarlem*, gezonden, dankelyk ontvangen, en, zo dra mogelyk, geplaatst worden.

Alle *Berigten*, als mede de *Programma's* der *Geleerde* *Genootſchappen*, worden *gratis* geplaatst.

Te Haarlem by *A. LOOSJES*.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R - E N M I N - G E O E F F E N D E N .

Vrydag den 1. Augustus.

B E R I G T E N .

D E N E M A R K E N .

Zyne Majesteit, de Koning, heeft orders gegeven tot het oprigten van twee openbare Scholen op het Eiland *St. Croix*, een te *Christiaanstad*: en het ander te *Frederiksstad*: op beiden zal de Jeugd onderwezen worden in het Lezen, Schryven en Rekenen, als mede in de gronden van den Kristelyken Godsdienst: waar na zy vervolgens Lesfen zal ontvangen in de Beginzels der Natuurlyke Historie, Aardryks- en Gefchiedkunde, geelyk ook in de Engelfche en Deenfche Talen.

G R O O T - B R I T T A N N I E N .

De Eerwaarde Heer *Thomas Hardy*, is, door den Koning, tot Hoogleeraar in de Kerkelyke Gefchiedenis aan de Univerfiteit te *Edinburg* aangefield geworden, en zulks in plaats van den Overledenen Hoogl. *Robert Cumming*.

De Heer *James Clow*, Emeritus Hoogleraar in de Redenkunde en Deken der Faculteiten by de Univerfiteit te *Glasgow*, is dezer dagen overleden.

F R A N K R Y K .

Het voortreffelyk Sterrekundig *Observatorium* van de beroemde Heren *Garipuy*, Vader en Zoon; welke kort na elkander overleden zyn; is, met alle des-

zelfs heerlyke Werktuigen, door de Staten van *Languedoc* gekogt, en aan de Akademie der Wetenschappen, te *Toulouse*, ten gebruike gefchonken.

De *Lez. Bertolet* deelde, in de Vergadering van de Akademie der Wetenschappen, te *Parys*, den 24 Mey laatstleden, gehouden, ene kortlings door hem gedane aanmerkelyke ontdekking mede. Men hadde tot dus verre, alleen aan het Goud, ene foortgelyke eigenschap en kragt als die van 't Buskruid, in het zogenaamde Slag-Goud, bepeurd: dan de Heer B. heeft die zelfde kragt, en dat in een nog hoger graad, by het Zilver gevonden. Hy deed Zilver, in Zalpeter zuur opgelost, door Kalkwater neerplofften: en liet dat precipitaat gedurende 3 dagen in de open lugt staan, verdunde het vervolgens met vlugtig bytend Loogzout en bevond, dat het Poeder, daar uit ontftaande, gedroogd zynde, het Slag-Zilver (*Argentum fulminans*) geeft. Dit is zelfs sterker dan het Buspoeder of het Slag-goud; welk beiden, of vuur, of althans warmte nodig heeft, terontwikkeling van deszelfs kragt: daar het Slag-Zilver, enkel, door het met koude lighamen aan te raken, slaat. Wanneer het in gereedheid gebragt is, kan men het naauwlyks uit het Vat, waar in het deszelfs verschrikkelyke kragt, door de laatste uitdamping, verkregen heeft, zonder gevaar ligten. De Heer *Bertolet* raakte enige weinige greinen, op papier liggende, met een glazen staafe aan, en het gaf een geweldige flag. Een enkel grein daar van was genoeg, om een glas geheel en al te verbryzelen, en de stukken door ettelijke op elkanderen liggende bladen papiers heen te dryven. Een druppel waters, die van boven op het Poeder viel, deed het slaan.

E

DUITSCH-

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

De Heer Directeur en Superintendent *Schinmeyer*, te *Lubeck*, is tot Generaal Superintendent over *Pommern* en *Rügen*, gelyk mede tot Opper-Kanselier en Curator der Universiteit te *Grypswalde*, met de daar verknogte bedieningen, benoemd geworden.

De Heer *D. B. Hacquet* is van *Laybach*, waar hy tot dus verre den post van Hoogleeraar waar nam, als Profesfor in de Natuurlyke Historie, naar *Limberg* vertrokken.

Het, door het overlyden van *Flögel*, opgevallen Profesforaat in de Philosophie, te *Liegnitz*, bekamt de Heer *Werdermann*, Regiments Kwartier Meester, by *Erlach*; dat van wylen den Heer *Störck*, in de Geschiedkunde en Welfprekenheid, is aan den Heer *Schummel*, Gouverneur van enen jongen Grave van *Reichenback*, opgedragen.

De Heer *M. Raff*, Lektor aan het Gymnasium, te *Göttingen*, is, in het begin der verlopen maand Juny, overleden. Hy was een man van zeer ingetogen zeden en enen voorbeeldigen Levenswandel, die zig, door zyn voorbeeld, tugt en onderwys, by zyne School zeer verdienstelyk gemaakt hadde. Schoon hy gene diepe denker ware, bezat hy nogthans vry algemene kundigheden, die voor het onderwys der Jeugd toereikende genoeg waren. Oude Litteratuur viel niet zeer in zyn smaak, leggende hy zig meer toe op het algemeen nuttige, waar van zyne schriften blyken dragen.

HET KURV. DUISCH GELEERD GENOOTSCHAP, te *Manbim*, hield, den 30 Juny laatstleden, deszelfs openbare zitting, en besloot daar mede het 13de jaar van deszelfs Vergaderingen. De voorzittende Direkteur, Profesf. *Klein*, gaf kennis van de nieuwe Leden, die, in dit jaar, waren aangenomen. Hier op las de Heer *Mieg* ene verhandeling voor over de Idiotismen der Duitfche tale; en de Heer Hofgerigtsraad van *Stengel* de zyne over 's menschen volmaking door middel der fraaye Wetenschappen.

De Hoogleeraer *Klein* las vervolgens de beoordeling van 't Genootfchap over de in dit jaar ingekomene antwoorden op de Prysfrage: *Hebben de Duitfchers, in enigerhande foorten van Digtkunde en Welfprekenheid, de Grieken en Romeinen geëvenaard of overtroffen?*

Van de vier ingekomene Verhandelingen over dit onderwerp, heeft het Genootfchap 'er een, welke in der daad een meesterlik is, den prys toegekend: waar van de Schryver, by het openen van het Billet, bleek te zyn, de Heer *Job. Jac. Hattinger*, Hoogleeraer te *Zurich*.

De Heer Prof. *Klein* besloot de Vergadering met het voorlezen van de volgende Prysfrage voor het aanstaande jaar: „Hebben de levendige meest verbeterde Talen enige voorregten boven de Duitfche, welke ook deze eigen gemaakt kunnen worden, zonder dat zy van hare oorspronglykheid iets verlieze?” Voor de beste Verhandeling over

deze vrage schikt het Genootfchap een Gedeekpenning, ter waarde van 25 Duaten; hebbende wyders besloten, ingevalle de vrage in gene der in te zenden Verhandelingen in alle deelen mogte beëntwoord worden, als dan den prys toe te wyzen, aan die, waar by de vraag, alleen met betrekking tot ene enkele der beste, levende, vreemde Talen, grondig en uitvoerig beantwoord word.

De Prysverhandelingen moeten voor het begin van April 1789. verzeld van een besloten Billet, waar in de naam des Schryvers, en waar op ene Zinspreuk staat, aan den voorzittenden Direkteur van het Genootfchap, den Keurvorstelyke Geheim-Secretaris en Prof. *Klein*, in *Mannheim*, toegezonden worden.

N E D E R L A N D E N.

BRUSSEL. Zyne Keizerlyke Majesteit, misnoegd over alle Gebeurtenissen, die elkanderen te *Leuven* opgevolgd hebben, heeft besloten de *Univerfiteit* aldaar, voor een groot deel, te weten: de Faculteiten der *Rechten*, der *Medicynen*, en der *Philofophie*, in deze Stad, onder het oog der Regeringe, over te brengen: latende de Faculteit der *Theologie*, met het *Generaal Seminarium*, te *Leuven*.

UTRECHT. De Wel Eerw. en Hooggel. Heer *Philip. van Bachiene*, Predikant by de Hervormde Gemeente alhier, die onlangs tot dezen post by de Gemeente in 's *Hage* beroepen was, dog voor dat beroep beleeftelyk bedankt hadde, is, zedert, door de Ed. Achtb. Vroedschap der Stad, als Curateuren onzer Akademie, tot *Profesfor Ordinarius Theologiae, in primis Catechetica et Practicae*, aangesteld geworden.

AMSTERDAM. De Heer *Pybo Steenstra, A. L. M. Phil. Doct. LeSor der Wiskunde, Zeevaart en Sterrenkonst*, aan het Athenæum Illuftr. en Examineur der Zee-Officieren van de Oost-Indifche Compagnie alhier, is den 21 dezer maand, alhier, overleden.

HAARLEM. Volgens berichten van iemand, die volkomen in de gelegenheid is, om zulks naauwkeurig te weten, kan men verzekeren, dat het getal van Kabinetten of Verzamelingen van Phyfifche Instrumenten, in *Frankryk*, thans verre over de vier honderd beloopt. Hier uit is af te nemen, hoe algemeen de smaak voor de beëffening der Natuurkunde in *Frankryk* zy. Daar ten minsten, zo als ook in *Engeland*, word de Natuurkunde aangemerkt, als een deel te moeten uitmaken van ene goede en voorname Opvoeding.

Uit *Londen* heeft men, dat de beroemde Sterrekundige *Herschel*, om aan de begeerte van een groot getal Liefhebbers, die van zyne Telescopen verlangen, te voldoen, ene Fabrick van dezelve staat op te richten.

Door

Door den OECONOMISCHEN TAK van de
Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen,
zyn de volgende PRÆMIËN toegewezen.

In de Vergaderinge voor het Jaar 1787.

Aan THOMAS TONKINS, voor het maken van Metalen
Lepels en Vorken, 10 Ducaten, om, onder opzigt van het De-
partement Delft, ten nutte van dit Werk geemployeerd te
worden.

Aan JUSENER, Zilverfmit in 's Hage, Maker van
zekere Monsterns Pletsilver, tot een Encouragement 25 Du-
caten.

Aan den Heer G. W. WITTEHOEW, wegens het inzen-
den van Wasch, Foely en Babentry Noten, uit Surinamen, een
Zilveren Medaille.

Aan de Linnenredery te Alkmaar, een Zilveren Schietspoel,
met het Wapen des Oeconomischen Tak's daar op gegraveerd,
wegens de buitengewone bevordering der Plas Spindery enz.
aldaar.

Aan JOHAN WILHELM KOCH, woonachtig in de Wil-
derswaak, voor een byzonder soort van ingezonden Glasraam
in lood, dat met veel voordeel zoude kunnen gebruikt worden
tot een leggend Glas, 6 Ducaten.

Aan J. BLETZ te Amsterdam, voor zyn Winkel, ter waar-
de van f 16000:— een Præmie van f 200:— voor het vierde
Jaar.

Aan A. J. VERHOEF te Utrecht, voor zyn Winkel, ter
waarde van f 20000:— een Præmie van f 400:— voor het
zeste jaar: beide conform Prysyr. No. 256. bladz. 132.

Aan TEUNIS VAN DER HEIDEN te Amsterdam, voor
zyn Winkel, ter waarde van f 3000:— een Præmie van
f 90:— voor het eerste jaar, conform Prysyr. No. 491.
bladz. 332.

Aan FERHOEFEN EN VAN DAVELAAR te Scherpenzeel,
een Præmie van 50 Ducaten voor het derde volgende jaar van
de Instandhouding hunner Carsaay. Fabriek, Prysyr. No. 132.
bladz. 56.

Aan J. BRONKHUYSEN te Leyden, dewyl gebleken is,
dat dezelve (zo als toen gemeld is) van 1785 tot 1786, niet
45 ellen, maar 4500 ellen Carsaay, aan Godshuizen in dien tyd
verdebiteerd heeft, daar voor de Præmie van een halve stuiver
voor hem van ieder el, en dito voor de Godshuizen.

Voorts aan dezelfde van Carsaayen van 1786 tot 1787,
verdebiteerd, bedraagende 760½ el, bovengemelde Præmie
van een halve stuiver per el.

Als mede aan CORN. MAAS, Pz. te Delft, van 1786 tot
1787, dezelfde Præmie van een halve stuiver per el voor hem,
en dito voor de Godshuizen, voor 2473½ el Carsaay.

Aan de Gebroeders REYN te Hilversum, voor van primo Mey
1780, tot ultimo April 1787, verdebiteerde nagemaakte Schot-
sche Tapyten, bedragende 8396½ ellen, een stuiver per el, con-
form Prysyr. No. 461.

Aan WILLEM VAN BERGEN te Breda, wegens het ma-
ken van Gemarmerd Papier, gedurende 3 jaren, elk Jaar 10
Ducaten, mits blyke dat zyn Fabriek met succes blyft conti-
nueren.

Aan den Heer P. J. KASTELYN te Amsterdam, uit aan-
merking van de informatien omtrent het stuk over het Mis-
verwen der Blauwkuipen, aan de Vergadering gegeven, en
het licht door zyne Nederduitsche Vertalinge van de Prysyr-

handeling des Heren DIONVAL, met eigen Aanmerkingen
en Aanhangels verrykt, over dit voor de Nederlandfche Fa-
brieken zo gewigtig stuk verspreid, waarmede by de pogingen
van den Oeconomischen Tak byzonder had ondersteund, enz.
de tweede Gouden Medaille.

Aan de Gebroeders REYN, Fabrikeurs te Hilversum, voor
het fabriceren van zogenaamde Dornicksche Tafelkleeden, gedu-
rende drie jaren, 10 Ducaten voor elk jaar, zo hun Fabriek
daar van met succes blyft continueren.

Aan den Schilder DE PREE, de Præmie van 50 Ducaten,
in 1786, hem by Resolutie toegezegd, ten einde zich buiten
's Lands in zyn Konst te volmaken.

Aan C. VONCK, Schout en Secretaris te Streefkerk, de Zil-
veren Medaille voor zyne Verhandeling, ingeleverd op de
Vraag wegens de vermindering der Zalm in de Rivieren.

Aan den Graveur JONXIS, wegens zyne bekwaamheden in
deze Konst, tot aanmoediging de kleine Gouden Medaille of
25 Ducaten.

Aan de Wel-Edel geborene Jonkvrouwe S. S. VAN DER
HOOF, op Dykerwaal by 's Gravezande, wegens eene nieuwe
behandeling van Inlandsch Vlas, waar door het zelve verfynd
wordt, de Gouden Medaille.

Aan den Rietmakers Baas, zynde H. BAVINK, HENDRIKSZ.
te Almelo, de Præmie, Prysyr. N. 163. uitgelooft, 50 Duca-
ten, en aan de twee Leerlingen ieder 10 Ducaten.

Aan CATARINA HERRING in 's Hage, wegens het on-
derwyzen van Kinderen in het Spinnen enz. vier Ducaten.

Aan J. BRONKHUYSEN te Leyden, wegens zyne Pyelaken-
Fabriek, een Præmie van 100 Ducaten.

Aan den Schryver der Verhandeling over het zuiveren der
Bouwlanden van Hoefbladen, onder de Zinspreuk: Om tot nut
te zyn; — indien vryheid tot opening van zyn Billet geeft,
de Zilveren Medaille en 10 Ducaten.

Aan den Schryver der Verhandeling over het Rosfement,
onder de Zinspreuk: Al weder in hoop van Triumph; — indien
voldoende Getuigschriften levert, en vryheid tot het openen
van zyn Billet geeft, 25 Ducaten.

Aan den Schryver der Verhandeling over het Kankeren der
Bomen; — wyl zyne Verhandeling vele goede Zaken behelst,
indien vryheid tot opening van zyn Billet geeft, de Zilveren
Medaille.

Aan den Schryver van zekere Verhandeling, over Proeven,
om op de voordeeligste en zekerste manier de hooge Zand- en Geest-
gronden te beplanten met Hout; — wanneer vryheid tot open-
ning van zyn Billet geeft, de Zilveren Medaille.

VOOR 1788. TOEGEWEEZEN:

Aan den Heer N. VAN DER MEULEN te Purmerend, die
zich, ingevolge de Prysyr. N. 37. bladz. 21. na de Ecole Vété-
rinaire [zynde het School, opgericht ter onderzoeking en ge-
nezing der ziekte van het Ve.] in Frankryk heeft begeven,
en behoorlyk zyne Studien volbracht heeft, 200 Ducaten; zo
dre, ingevolge gemelde Prysyr. drie jaren zullen verstre-
ken zyn, en behoorlyke bewyzen van 't met succes voortzet-
ten zynen Konst zal hebben ingeleverd.

Aan A. J. VERHOEF te Utrecht, voor zyn Inlandschen Win-
kel, ter waarde van f 22800:— de Præmie van f 400:— in-
gevolge de Prysyr. N. 256. bladz. 132. voor het zevende
jaar.

Aan TEUNIS VAN DER HEIDE te Amsterdam, voor zyn Inlandschen Winkel, waardig f 3810:— de Præmie van f 90:— ingevolge de Pryspraak N. 491*. bladz. 332. voor het tweede Jaar.

Aan C. TORENBERG, Orgelmater te Amsterdam, voor zyne Inventie aan een *Piano forte*, waar door men een *agt voets geluid*, door eene Verandering, kan brengen tot dat van *zestien voets*, en het zelve ook aan andere *Piano fortes* kan appliceren; ene Remuneratie van de *Zilveren Medaille* en 20 *Ducaten*, en vergoeding der Onkosten van het Transport daarenboven.

Aan J. BRONKHUYSEN te Leyden, voor het Verdebiteren van 485 $\frac{1}{2}$ el *Carfaay* aan diverse *Godshuizen*. — Als mede aan CORN. MAAS te Delft, voor 365 $\frac{1}{2}$ elle; aan ieder, voor ieder el, een halve *stuiwer*, en een dito halve *stuiwer* aan de *Godshuizen*, aan welke dezelve geleverd zyn.

Aan J. VONCK, Schout en Secretaris te Streefkerk, wegens zekere uitgevondene *Toevoegfel* tot de *Brandspuiten*, het welk by zommige gelegenheden van nut kan zyn, een *Zilveren Medaille*.

De Schryver der Verhandeling *Provida Mater*, over het *Spasmus Cynicus*, in het Jaar 1786, bekroond, word verzogt zich binnen een Jaar aan den *Algemeenen Secretaris* te melden, of vryheid tot opening van zyn Billet te geven, zullende anders zyne Verhandeling worden gedrukt.

Ook zal de Oeconomische Tak dit Jaar eene Somme van Vier duizend Guldens afzonderen, om daar voor, ten dienste der Koopvaardye en Vischeryen dezer Landen, alle Jaren uit te rusten *één honderd* behoeftige Jongelingen, boven tien en beneden *zestien* Jaren oud, binnen de Republiek geboren, en tot de Zeevaart gegenen, mits dezelve nooit gevaan, en reeds by den enen of anderen *Schipper dienst* genomen hebben.

Deze Uitrusting zal voor eens gegeven worden, ter Somme van *Agt-en twintig* Guldens aan elk Jongeling, en van *Zes* Guldens tot een *Præmie* na volbragte Reize, wanneer hy zig wel gedragen heeft, en ten minsten *Negen* Maanden in dienst is geweest.

Daar en boven zal aan de *Ouders, Voogden, Armbesorgers of Godshuizen*, (des begerende) voor het aangeven van elk zo enig Jongeling, gelyke Somme van *Zes* Guldens vereerd worden.

Men zal zich in alle Plaaten van deze Republiek kunnen aandienen, by den *Secretaris* van het Departement des Oeconomischen Tak's, indien aldaar een Departement is gevestigd, en anderszints aan enen der naast by gelegene Departementen; zullende, wanneer het getal van *honderd* jongelingen voltallig is, de overfchietenden, indien dezelve in een volgend Jaar word gecontinueerd, praferabel zyn.

Hier mede zal een aanvang gemaakt worden na *primo September* eerstkomende.

By deze Algemene Vergadering is ook geresolveerd, om de *Præmien* op het *Spinwerk*, te vinden by hare Pryspraak bladz. 73 en volgende, en 261. nog voor een Jaar te continueren.

En *Præmien* uitgelooft voor het *Breijen van de meeste en beste Buis-Haringnetten*, zo als in de gedrukte Pryspraakreder zal te zien zyn.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIJFTE.

ITALIEN. Aurelii Prudentii Clementis V. C. Opera omnia, primum cum cod. Vaticanis Collata, præfatione, variantibus Lectionibus, notis, ac verborumque locupletissimo Indice, aucta & Illustrata. Ex regio Typographio, vol. I en II. [Deze nieuwe uitgave overtreft, in velen opzichte, die van Heinfusus, de beste, welke tot nog toe van dezen Dichter voorhanden was.]

Examen de quelques espèces de bois de pins, de la Térébintine, de l'huile ou larme de sapin, de la Poix noire ou navale, de la résine de pin. Proeve op enige foorten van Pynboomen hout, Terepenthyn, Oly of Harst van Dennenbomen, zwarte of Scheepspek, Harst van Pynbomen, door den Heer Scapoli. te Turin, by Briolo, 4to.

GROOTBRITANNIEN. A Short Description of Pymont &c. Korte Beschryving van Pymont, met waarnemingen nopens het gebruik van deszelfs wateren; getrokken uit de bredere Hoogduitfche Beschryving van D. Marcard, in deszelfs Leven Koninglyken Geneesheer aan het Hof te Hanover, groot 8vo. Londen, by J. Johnson. [Men vind op het einde van dit Werkje, ook nog enige narigten wegens de Staa-baden te Pymont, die nog niet in 't licht gegeven waren: als mede ene naauwkeurige opgave van drie onderscheidene Reiserouten van Engeland naar Pymont.]

FRANKRYK. Discours sur la nécessité d'établir a Paris une Société pour concourir, avec celle de Londres, a l'abolition de la traite et de l'esclavage des Negres &c. Redenvoering over de noodzakelykheid om te Parys een Genootschap op te regten, ten einde met dat van Londen mede te werken, tot afschaffing van den Neger-Slavenhandel, gehouden den 19 Febr. 1788. in een Gezelschap van enige vrienden, te Parys, op het verzoek van het Londensche Comité, by een gekomen. Parys 8vo. [Deze voordragt beheld niet slegts veele belangryke narigten nopens 't geen hier omtrent in Engeland omgaat, maar ook de bondigste redenen, zo wel op de Zeden-als Staatkunde gebouwd, voor het doen ophouden van enen Handel, die, zo lang, een vlek voor de menschelykheid was. Dezelve word verzekerd reeds vele aanzienlyke Luiden, ook eigenaars van West-Indische Plantagien, in Frankryk, overtuigd te hebben.]

DUITSCHLAND. Angenehme und Lehrreiche Beschäftigung für Kinder &c. Aangenaam en leerzaam onderhoud voor Kinderen, in derzelver ledige uren; 1ste en 2de drie maanden voor het jaar 1788. Wenen. [Ene verzameling zo van zedelyke Vertellingen, als van onderscheiden onderrigtingen voor ene verstandige Opvoeding nuttig.]

Auserlesenen Beytragen zur Thier-Arzeneykunst. Uitgelezen Bydragen voor de Vee-Arzeneykunst. 3de stuk, 262 bladz. in 8vo. Leipzig.

Epochen der Vorzüglichsten Philosophische begriffe &c. Tydvakken der voornaamste wysgerige Denkbeelden, nevens de nodige byvoegzels, 1ste deel, door Cbr. Gottf. Bardili, gewoon Mededid der Keurvorstelyke Akademie, te Erfurt, en

van de Hoogvorstelyke Stigting der Zedekunde en fraaye Wetenschappen, te Erlangen Halle, by P. J. Gebauer, 198 bladz. in 8vo. [De schryver bepaald zig in dit stuk byzonderlyk tot de begrippen aangaande God, Geest en Ziel, en wysat de veranderingen en verbeteringen aan, die daar omtrent, van tyd tot tyd, plaats gegrepen hebben. De Hoofdstypperken, tot aan de invoering der Krist. Lere, onderscheid by in een Dichterlyk en een verstandig redenkavelend.]

De Heer Prof. Jungbaus, te Halle, in den Saalkreis, heeft kortlings, de eerste honderd stuks van zyne *Icones Plantarum ad vitam impressae*, in folio uitgegeven. Hy heeft voor eerst alleen zulke Planten gekozen, die of tot nog toe in 't geheel niet, of niet nauwkeurig, zyn afgebeeld. Hy heeft voor, om voortaan jaarlyks 50 te leveren. De gedrukte aantekeningen, die 'er by uitkomt, behelzen de namen, volgens Linnæus, en het Vaderland der Planten, nevens berigten aangaande de reeds voor handen zynde aftekingen daar van met ene beoordeeling van dezelve.]

[Het volgend breder Bericht aangaande een, by onze vorige, reeds aangekondigd *Inlandsch* stukje, is ons zedert van ene vriendelyke hand toegezonden.]

Raad voor den Landman, wegens de Inenting der Kinderpokjes, door S. A. DE MORAAZ, Med. Doct. te Sommelsdyk. Tweede vermeerderde en verbeterde druk. Te Amsterd. by W. Holtrop, 1788.

Dit stukje, 66 bladz. groot, is door den kundigen Geneesheer B. MORAAZ enkel geschreven, met het pryswaardig oogmerk, om den Landman van de geoorlooftheid en nuttigheid ener Konst-bewerking te overreden, welke, bykans alle de proefnemingen, in de daad de allergewigtigste diensten aan een voornaam gedeelte des Menschdoms bewezen heeft. Een kort bericht daar van achten wy, uit hoofde van het belang des Onderwerps, niet ondienstig, mede te delen.

Na ene korte Inleiding over de allereerste verspreiding van de Inenting der Kinderpokjes, geeft de Schryver bericht van de verscheide slagtingen, welke de natuurlyke Kinderpokjes, in onderscheidene Landen, hebben aangericht, en van de kwalen en gebreken, aan welke dikwerf nog die lyders onderhevig blyven, die hun leven daarby nog hebben behouden. Tegen dit raferceel der jammerlykste verwoesting stelt de Schryver over de ongemene voordelen der Inenting door enen reeks van voorbeelden aangewezen, die allen door het getuigenis en gezag van beroemde Mannen zyn bevestigd; terwyl hy hier by verscheide beredeneerde gronden aanvoert, waaruit wederom het ongemene voordeel der Inenting is op te maken, daar zy den geschiktsten tyd, plaats, gelegenheid en ouderdom kan in acht nemen, welke de oordeelkundige Geneesheer daar toe verkliest, en dus oneindig verkieslyker boven de gevaren der natuurlyke Kinderpokjes, welke onverwachte aanval dikwyls ene menigte van lyders wegrukt, zonder dat enige, hoe zeer by tyds aangewendde, geneesmiddelen kunnen baaten.

Vervolgens houdt zich de Schryver bezig met de oplossing der tegenwerpingen, welke den voortgang dezer Konst oefening, zo onder den gemenen Burger, als den Landman, tot nog toe zo jammerlyk hebben verhindert.

De eerste is: „Door de Inenting stelt men zyn gezondheid, of zyn leven in de waagschaal.“ — De Schryver toont, dat de Inenting niet meer, dan een voorbehoed middel is, zo als men in duizend andere gevallen bezigt, terwyl het zelve bykans zeker werkt.

2. „Door de Inenting loopt men de Voorzienigheid voor uit in hare betrekkingen.“ — Deze tegenwerping geldt niet, wanneer zy niet meer dan een behoedmiddel is, en de gelukkige uitflag bewyst veel eer, dat zy de Goddelyke goedkeuring wegdraagt.

3. „Het sterf. uur der Menschens is bepaald, en dus kan gene Inenting baten.“ — Zo dit doorgaat, dan moet de mensch nimmer een enig Geneesmiddel bezigen.

4. „De Inenting is een wantrouwen op Gods Voorzienigheid.“ — De beantwoording hier van loopt in één met N. 2.

5. „Hoe zou men zig gedragen, wanneer een der Ingeënten, ten, en wel een enig kind kwame te sterfen?“ — Deze rampspoed met dezelfde Christelyke gelatenheid ondergaan, als in alle andere onvoorziene gevallen, te meer, daar de ouders, uit een zeer goed beginzel, tot behoud hunner kinderen, hebben gehandeld. Dezelfde vraag, schoon omgekeerd, kunnen zy doen, die de Inenting als een middel beschouwen, welk God, by de verwoesting der natuurlyke Kinderpokjes, tot derzelver matiging, heeft aan de hand gegeven. „Kunnen Ouders het ooit verantwoorden, wanneer hun Kind aan de natuurlyke Pokjes komt te sterfen?“

6. „Zal men wel ooit de Natuurlyke Kinderpokjes krygen.“ — Zeer waarfchynlyk, ja! — De Inenting alleen kan de onzekerheid en onrust wegnemen.

7. „Zal men, na de Inenting, de Natuurlyke Pokjes niet weder krygen?“ — De voorbeelden, zo zy 'er zyn, zyn zo gering, dat zy even min aanmerking verdienen, als het twee- of driemaal krygen der Natuurlyke Pokjes zonder Inenting.

8. „Zyn het wel de waare Kinderpokjes, die men door de Inenting verkrygt?“ — De werking der Etterstoffe geeft daar omtrent zeer groot: waarfchynlykheid; doch wat zwaargelcid, indien zy maar te weeg brengt, dat men van de waare Kinderpokjes bevryd blyft?

9. „Somtyds zyn de Natuurlyke Pokjes ook zo gunstig, dat 'er byna gene Lyders aan sterfen, en waarom dan ingeënt?“ — Om dat het dan juist de regte tyd is.

10. „Ondergaan niet de Kinderen door de Inenting ene smertelyke Operatie?“ — Deze vrees is ongegrond, naardien zelfs slapende of zuigende Kinderen zyn ingeënt, zonder in hunne slaaf of het zuigen gefloerd te worden.

11. „Door de Inenting verspreidt men de besmetting.“ — Dit wordt tegengesproken door verscheidene voorbeelden en getuigenissen, en verdient althans gene aanmerking, wanneer men de Inenting aldaar verricht, waar reeds natuurlyke Kinderziekte heerscht.

12. „Is de Inenting nuttig; waarom is zy elders door de Overheid verboden?“ — Dit verbod is meestal bepaald geweest, waar nog gene natuurlyke besmetting heerschte. Tegen de weinige plaatsen, daar dit verbod gefchied is, slaan zeer vele anderen over, waar de Inenting door de Regenten word beschermd.

13. „Brengt men door de Inenting geen zaad over van an-

- „dere befmettende ziekten?“ — Door de ondervinding is bewezen, dat de Pokkloffte niets anders kan mededelen, dan Kinderpokjes.
14. „Van waar is het, dat de Inenting, zo nuttig zynde, „niet sterker doorbreekt?“ — Onverschilligheid, onkunde, verkleefdheid aan oude gewoonten en vooroordelen, blinde yver, en afgunst zyn hier van de oorzaken.

De Schryver besluit dit Werkje met enige gepaste aanmerkingen, by welken hy zyne Lezers byzonderlyk tracht te waarschuwen tegen het denkbeeld, welke zy, na deszelfs lezing, mogelyk zouden opvatten, als of ieder mensch deze konst-oefening gemakkelyk zelf werkstellig zou kunnen maken. — Wenschelyk is het, dat deze Verhandeling, van wegens hare korthed, duidelijkheid en belangrykheid, door regtschapen Vrienden van het Menschdom, tot kennis van den Landman gebragt worde, en op hem en zeer vele anderen onzer Landgenoten den bedoelden invloed maake!

TEKENINGEN EN PRENTEN.

De Konstverkopers *Tver en Smit*, te *Amsterdam*, leveren thans weder een Konstplaat af, tot de by hen van tyd tot tyd uitkomende **AFBEELDINGEN van de NEDERLANDSCHE HAVENS**, behorende, en verbeeldende **DE HAVEN VAN VLISINGEN, in Zeeland**; zeer naauwkeurig naar 't leven getekend, door *D. de Jongh*, en extra uitvoerig in 't koper gebragt, door *M. Sallieb.* De prys is **f 1: 10: —** leet. proefdr. f 2:—

De reeds te voren in 't licht gegeven, bestaan in Afbeeldingen, door dezelfde Meesters getekend en graveerd; van *Rotterdam*, de *Maas*, *Schiedam*, *Delfshaven*, *Amsterdam*, in 2 Platen, *Medenblik*, *Enkhuizen*, *Edam*, *Hoorn*, *De Nieuwe Haven van Texel*, *Goeree*, *Maaslandfluis*, *Den Briel*, *Texel* op het Nieuwe Veer te zien, *Dordrecht*, *de Merwe*, *Staveren*, *Harlingen*, *Zierikzee*, *Kust van Friesland*, enz.

NIEUW UITGEVONDEN WERKTUIGEN EN KONSTGEVAARTEN.

De volgende beschryving van een nieuw uitgevonden allerkonstigst Werktuig, briefswyze uit *Erlangen* medegedeeld, in enigen der laatste No's. van de *Hollandsche Zeitung*, die te *Amsterdam* gedrukt en uitgegeven word, hebben wy wel waardig geoordeeld, om, vertaald, over te nemen, en in dit ons Blad ene plaats te geven.

— Cp welke aangename wyze, de Heer *Dokt. Muller*, die voor enige dagen, over *Regensburg* uit *Wenen* herwaarts kwam, ons met zyn bezienswaardig zelsbewegeend Konsttuig verascht heeft, hebt gy reeds uit de publieke papieren kunnen vernemen. Gy zult ook wel het kort berigt gelezen hebben, 't geen hy, aangaande de werking van zyn Konstgevaar

te, in druk heeft uitgegeven. Hier uit weet gy dus, dat het *spreekt, zingt en schryft*: — van het laatste hadde ik de eer, U een staal, in deszelfs net Latynsch affchrift, toe te zenden.

„Dat dit alles, zonder bedrog, en enkel door de kracht van het Konsttuig geschied, hier van zal men zig ligtelyk overtuigd vinden, zo dra men de Machiene ziet, en men zal gaarne toetlaan, dat hier geen bedrog mogelyk is: wat ook luiden, die het niet zagen, dromen of praten mogen. — Op welke wyze is dan de inwendige zamenstelling des Konsttuigs ingerigt? Welke Werktuigen zyn 'er ingebragt, waar door het dat geen verrigt, 't geen het doet? En op welke wyze gaat deze werking toe? — Ik kan op deze vragen, die des te natuurlyker zyn, hoe meer in 't oog lepemde en ver wonderlyk, de werkingen der Machiene zig opdoen, voor elken aanbouwer, die het niet in 't hoofd krygt, om meer van haar te vorderen, dan een Konstgevaarte kan doen, — voor al daar dit Werktuig, eerst onlangs vervaardigd zynde, nog niet genoeg bekend is, — slegts een onvolkomen antwoord geven. Wie zou ook ene volledige ontdekking van het geheim der toetelling, en den aart der werking, van den Heer *Uitvinder*, hoe verpligtend en openhartig hy ook moge wezen, billyker wyze verlangen, en, binnens het kort beske enes Briefs, zonder enige atekening, geven kunnen? Buitendien dien, verneemd men, (dat iemand in *Neurenberg* bezig is, met aan ene meer uitvoerige beschryving, met koperen platen versterkt, te arbeiden. — Zie hier, intusschen, enig kort narigt aangaande dit Konsttuig.

„Het zelve heeft deze byzondere eigenschap, dat het onderscheiden Geluiden voortbrengt. Dezelve schynen door twee fraay gewerkte menschlyke Beelden, levensgroot, het ene ene Mans- en het andere ene Vrouwe gedaante voerende, uitgesproken te worden: alhoewel dezen toch meer als sieraadjen, dan wel als wezenlyke delen der Machiene, zyn aant merken. Eigentlyk vormen zig de Geluiden in het binneste van een sierlyke Kast, die 3 voet 6 duim lang, en 2 voet 5 duim breed, van voren met een deur toegesloten, is: en aan welker beiden kanten, de Beelden, het een aan de regter- en het ander aan de linkerzyde, staan, in dier voege, dat zy 'er de hand op houden. Een weinig agter de Beelden ziet men op de Kast een kleine verhevenheid, ter lengte van 1 voet 10½ duim, ter breedte van 1 voet 4¼ duim, en by de 11 duim hoog. In de Kast bevinden zig twee dezelve geheel opvallende Laden, die over elkanderen schuiven, waar van ieder 2 voet 9 duim Rhynd in lengte, 2 voet in breedte, en bij de 10 duim in hoogte, beslaar. Dezen zyn de Hoofd-delen des Konsttuigs. Binnen in het zelve bevinden zig, — behalven 10 Blaasbalken, een menigte van Spillen, Rollen, Raders en Uurwerken, — 82 Spriet-werktuigen, benevens derzelve Windladen, die het hoofdwerk der Geluidmaking bevatten. Van dezen zyn 'er 34 in de kleine boven verdieping, en dezelve hebben ene voortgelyke gedaante als Orgelpypen. De overige 48, die in de beiden schuifladen verdeeld zyn, kunnen niet wel omschreven worden, daar dezen, van twee tot twee, steeds ene andere en onderscheidene gedaante hebben. — Aan de agter zyde van de Kast kan insgelyk ene deur geopend worden. Deze sluit een afzonderlyk vak af, van hoogte en breedte als de Kast, dog in diepte slegts 2 duim beslaande. In dit Vak beschouwd men, in 4 Reyen, 16 kleine parabolische Spiegels, en tusschen dezelve 2 agt dubbelde Communica-

tie buizen. Deze dienen tot een *Fcho*, die 3 tot 4 woorden, herhaald. — Boven op de Kast en het *Opzetzel*, is ene menigte van Registers, nevens een Klawier, door middel van welken het Konstuig beïerdigd word. Tot de Hoofdirigting behoort een twaalfjubbed Register, naar de Plaat van een Zak uurwerk gelijke: zo als tot het spreken alleen 151 enkele Registers vereischt worden.

De Hoofdverrigtingen des Konstuigs zyn de volgende:

1. Het spreekt alle begeerde Woorden en Spreuken, in alle Talen (*), Lettergreep voor Lettergreep, met ene verwonderenswaardige duidelykheid en nabootzing der menschelyke sprake, uit, na dat vooraf door de bovengemelde Registers de geluiden zyn gestemd geworden: en wel, aan de zyde van het Mans beeld, op een holler, en aan die van 't Vrouwen beeld, op een seher toon, doch aan beider kant, met zeer veel bevallygheids. De Registers zyn niet voor enkele Letters, maar voor gehele Klanken gestemd. By voorbeeld het woord *Schein* (in 't hoogduitsch) word niet door de 6 Letters, waar mede men het schryft, maar door 3 enkelvoudige klanken (*sch* en *ei* zyn in het Konstuig enkelvoudige klanken) waar voor 3 Registers geschikt zyn, uitgedrukt.
2. Het beantwoordt 12 onderscheiden, dog bepaalde, hoogduitsche vragen, ieder op 6 vershillende, en door de Letters: *a, b, c, d, e, f, g*, aangeduide wyzen. Deze vragen worden op een Rol getoken, die, boven op de Kast, voor de ogen der Toeschouwers, derzelver werking doet.
3. Door middel van deze Rol worden ook 6 vershillende, dog van gelyken bepaalde, vragen, op nieuws, op 6 onderscheiden manieren, door twe schryvende handen, die zig, elk in een der binnenste Schuifladen, bevin den, door de ene met Potlood, en door den andere met Rood-aard, beantwoordt. Zy kunnen alleen in de gesloten Schuifladen schryven: beiden egter schryven zy te gelyk, en een en het zelfde, schoon in onderscheiden Schuifladen. De Uitvinder beschouwd dit nogthans als een enkel byvoezel, 't geen hy, alleen om de nog open zynde plaats te vullen, vervaardigde.
4. 80 Onderscheidene bepaalde Raadzels worden door het Konstuig, elk met een treffend antwoord, 't geen het de Beelden laat uitspreken, opgelost: dezelve kunnen nogthans op een tyd, niet allen te gelyk, maar slegts 10 daar van, voorgelegt worden: wil men 10 anderen hebben, dan moet de Machiene ene andere toetselijng ondergaan.
5. Ook is het Konstuig ingerigt, om uit 3 Boeken, een Hoogduitsch, een Fransch en een Italiaansch, het een

of ander voor te lezen. Het reciteerd namelyk, uit ieder 3 begeerde plaafsen, die men naar welgevallen, waar men wil, kan uitkiezen: dog moet alvorens, naar dat de op te zeggen plaafsen aangewezen worden, de vereischte rigting ontlangan.

6. Boven al onderscheidt zig ene *Echo*, waar mede ieder der Beelden, beurtings of afzonderlyk, van 3 tot 4 woorden, herhaald, die men elk derzelven in 't oog luisterd.
7. De nabootzing van het *lachen*, *wenen*, en de klank van het *kusfchen*, te'd de Uitvinder niet onder de voornaamste werkingen, die zyne Machiene uitoeffend; het een en ander nogthans word, by dezelve, op ene verwonderlyk natuurlyke wyze, uitgedrukt.
Eer het Konstuig zig begint horen te laten, verloopt 'er een korte tyd, gedurende welken, men het ruischen der innerlyke delen, en van de lugt, kan bemerken.
8. Ten lesten zingen de Beelden ene Aria uit de Opera: *Una cosa rara*. Of het Mansbeeld zingt de Aria van den Infant: *Pui blanca de giglio* &c. of het Meisje de Aria van Lilla: *Dolce mie* &c. of beiden beurtings het Duët van Lubin en Lilla: *Pace cara mia sposa* &c. in 't Italiaansch of Hoogduitsch, dog in beiden gevallen ongemeen lieflyk, en, in het eerste, zodanig dat het eigenaartige des Italiaanschen Tongvals ten volle in agt genomen word. Dit zingen en deze konstige toetel gaf zekerlyk, zo wel als de inrigting voor het lezen of opzeggen uit drie Boeken, den Uitvinder der Machiene de meeste moeite en arbeid. Het eerste egter verdient van alles den voorrang, daar het niet alleen zeer lieflyk, zelfs den kenneren, in 't oor klinkt, maar ook de Lettergrepen van 't Gezang aan elkanderen op het schoonste zamenhangen en verbonden zyn. Is de Aanschouwer, door 't geen de Machiene spreekt, in de aangenaamste verwondering gebragt, hy geraakt, wanneer zy begint te zingen, in verrukking, — en bejammerd, op het einde, niets meer, dan dat de gezongen Aria zo kort was.

"Zie daar, 't geen het Konstuig uitvoerd, — en, zo als gy bespeurd, meer dan de Uitvinder in zyne gedrukte aankondiging beloofd; meer, konde men 'er byvoegen, dan van ene Machiene, zonderling van die hooggroetheid, kan verwagt worden. Hier uit egter volgt geenzins, dat het Konstgevaarte en louter gochelwerk is, en het geluid, 't geen men geloofd uit het zelve te horen, door iemand, die den Dokter ten dienste staat, van elders word voorgebragt. In de Machiene zelve kon zig geen mensch verschuilen, daar zy rondom gesloten is, wanneer zy werkt, en de beiden schuifladen haar geheel en al, tot op een duim na vullen, en zelfs nog dit Vak niet ledig is. Veel weiniger zou het geluid, langs verborgen buizen, uit ene kamer, naast aan die, in welke het Konstuig staat, kunnen gevoerd worden. Zodanig iets kon tog niet lang geheim blyven: ook kon het, ten minsten, zo dra iemand de Machiene aan zyn huis liet brengen, niet in praktyk gebragt worden. Alle vermoeden van dien aart word geheel weggenomen, zo dra men opmerkt, dat de Heer

(* Het zelve moet dus geheel vreemde en onbekende Letters be-watten. Een Rusfisch woord met de Diphthong oi, boorde ik de Machiene zeer goed uitspreken. (Noot van den Briefschryver.)

Muller zig de opgaven van 't geen de Machiene moet beantwoorden, schriftelyk, laat voorttellen, — Waar op dus een verholten helper onmogelyk zou kunnen antwoorden, — en dat hy, wanneer zulks begeerd word, op het einde van 't Gezang of wel op enigen anderen tyd, de Beelden van de Machiene doet afhemen, en haar zelve van plaats doet veranderen. Zo dra het eerste geschied is, kan men duidelyk ontwaar worden, dat het geluid, 't geen dan nog helderder klinkt, uit de Machiene zelve voorkomt: — in welke het gevolglyk moet ontstaan zyn, naardemaal, door de verplaatfing, alle derwaarts lopende buizen, die men zig enigzins kon verbeelden, onbruikbaar zouden gemaakt zyn geworden. Zo zeker het, na dit alles, is, dat het Konstuig, 't geen her doet, zelve uitdoffend; even zo onredelyk zou het zyn, meer van het zelve te vorderen, dan het kan verrigten. By aldien dus hier of daar een Aanschouwer zig mogte opdoen, die, op ene onberaden wyze, van het zelve meende te kunnen verlangen, dat het, naar zyn goeddunken, nu eens sneller, dan eens doffer, harder of zagter moest spreken, zig met hem in gesprek in'aten, of op vragen, van allerleyen aart, die men konde goedvinden het zelve voor te leggen, op staanden voet, naar eisch antwoorden; zoude zoodanig een, daar zulks niet geschied, alleen de schuld hier van aan zyne eigen buitensporige verwagtingen moeten wyten. Dog, de Heer Muller, die in 't algemeen met ene edelaartige bescheidenheid van zyn Konstwerk gewoon is te spreken, is verre af, van tot enigerhand bedrog de geringste aanleiding te geven. — Enemanner van denken, welke hem, buiten kyf, by het weldenkend Algemeen, ene dubbele goedkeuring moet doen verwerven."

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

By den **FRANSCHEN SCHOUWBURG**, te Amsterdam is gespeeld:

Maanlag 21 July.
Le Distrait.
Silvain.

Dingsdag 22 July.
Les Peres de Famille.
Le Tonnelier.

Donderdag 24 July.
Richard Cœur de lion.
Le Gageure imprevue.

Zaterdag 26 July.
Boniface Pointu et sa Famille.
Le Comte Albert et la suite.

GEBOORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amsterdam* 180; in 's *Hage* 17; en te *Haarlem* 14, waar onder 8 beneden de 12 jaren.

Te Selkirk, in Engeland, is onlangs overleden zekere *William Ridley*, in den ouderdom van 116 jaren: ene byzonderheid des te aanmerkelyker, daar hy reeds van zyne jeugd af een liefhebber van veel drinken was. Hy trouwde in zyn 95 jaar voor de derde maal, behield zyn geheugen en oordeel tot aan zyn einde, en leefde, gedurende zyne twee laatste jaren, voornamelyk van zwaar Bier en sterke Dranken, met een weinig broods vermengd.

Een ander voorbeeld van hogen ouderdom heeft *Rusland* opgeleverd, in den Brigadier *van Resen*, te *Bergen, in Noorwegen*, den 26 Mai 1680 geboren, en den 28 April dezes jaars te *Petersburg* gestorven; een van wiens nagelaten Zonen reeds 72 jaren bereikt heeft; terwyl zyne Zuster, die in *Kroonstad* nog in leven is, reeds tot den ouderdom van 110 jaren geklommen is.

OPENBARE VERKOPINGEN VAN BOEKERYEN EN KONSTVERZAMELINGEN.

Op *Maandag den 4 Augustus 1788*, en volgende dagen, zal men te *Alkmaar*, in de Langestraat, naby de groote Kerk, Verkopten: Een fraaye Verzameling, *Ontleed-, Heel-, Vroed- en Geneeskundige, Wysgeerige en andere Boeken, Heelkundige Instruimenten, Anatomische Preparaten, Rariteiten en Zieke Beenderen; Verzameld en Nagelaten door Wylen den Wel-Ed. zeer Geleerden Heer CORNELIUS HOEFMAN Jansz., in Leven Stads Medicinae Doct. Lector in de Ontleed-, Heel- en Vroedkunde, enz. enz te Alkmaar; benevens een Appendix, van Latynsche en Nederduitsche, meest Godgeleerde, gebondene Boeken.*

De *Catalogus* word uitgegeven te *Alkmaar*, by *J. Hand*, by welken men Commissien zal kunnen geven, en is verders alom verzonden.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN VAN INLANDSCHE BOEKEN EN GESCHRIFTEN.

De Uitgever dezes heeft in 't Nederduitsch uit het Hoogduitsch laten vertalen, en zal eerstdaags het licht doen zien: *Heelkundige Mengelschriften*, uitgegeven door *J. L. Schmucker*; t. Deels 1. Stuk.

Verbetering van enige Mistellingen en ingeslopen Drukfeilen, in onze twee eerste No's.

Bladz. 5. kol. 1. staat	<i>Nouvelle Memoires</i>
moet zyn	<i>Nouveaux Memoires</i>
Ibidem	<i>Morveau</i>
lees	<i>Morveau</i>
Bladz. 11. kol. 2. staat	<i>Haller</i>
moet zyn	<i>Hales.</i>
Bladz. 13. kol. 1. staat	<i>Exorti et Incrementi</i>
lees	<i>Exortum et Incrementum.</i>

Aldaar, moet desgelijks agter de woorden *Phil.* en *Mathej.* gevoegd worden het voorafgaand *Profesjori.*

Te Haarlem by A. LOOSJES.

A L G E M E N N E

KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R - E N M I N - G E O E F F E N D E N .

Vrydag den 8. Augustus.

B E R I G T E N .

S P A N J E .

Men ziet in dit Ryk hier en daar, een straal van licht opgaan. Onder anderen hebben zich te *Madrid* enige Geleerde Mannen verenigd, om alle weken een Uittreksel uit de beste Fransche, Engelsche en Hoogduitsche, Journalen te geven. Hier door kan veel goeds bewerkt worden. Hoe veel oppervlakkigs ook in deze Journalen gevonden worde, zyn zy echter zeer nuttig voor een Land, het welk nog zo verre ten agteren is, dat zelfs bekende dingen voor het zelve leerzaam blyven. En al gebeurt het ook, waar aan men niet behoef te twyfelden, dat ene scherpe censuur het meeste goede onderdrukt, evenwel zal zy niet alles kunnen wegnemen, en, het geen 'er overblyft, zal werken, zonder dat men het voorzien hebbe.

Tot het Geleerd nieuws van *Spanje* behoort ook, dat enige Dames in *Madrid* een Geleerd Genootschap gestigt hebben. Men verhaalt 'er niet by, of zy aan hare Biegtvaderen en Cicisbeën den toegang tot hare Vergaderingen verboden hebben. Dan het eerste zal de Godsdiensfigheid der Spaansche Dames niet veroorloven, en tot het tweede zyn zy te galant. — Van meer gewigts is het, dat te *Mexiko* ene Akademie der Schone Konstn gestigt is, van welke de Heer *Salma*, dien de Konstminnaren door zyne heerlyke Platen, in de nieuwe uitgave van *Don Quichot*, reeds genoeg kennen, het bestier heeft.

In de Bibliotheek van het *Eskuriaal*, zyn, gelyk men weet, nog zeer vele Arabische Handschriften. Men zegt hier, dat de Vertaling van dezelve aan twee Syrische Priesteren is opgedragen. Het is te hopen, dat dit Werk in handen van Liedn zal vallen, die des *Frans* zyn; men kan 'er zig anders zeer weinig nuts van befoven, in evenredigheid met den tyd en de kosten, die 'er aan besteed zullen moeten worden. Over het geheel schynen de Syrische Priesteren juist de geschikte mannen niet te zyn, om hun een Werk van dezen aart op te dragen.

In gene plaatzen van *Spanje*, neemt de Konstwyver en Werkzaamheid zo toe, en nergens zyn 'er de gevolgen zo zichtbaar van, als in *Barcelona*. Het getal der menschen aldaar bedraagt reeds 111,410, en der Huisgezinnen 20,128. Toen de tegenwoordige Koning, in den jare 1759, aldaar aankwam, waren 'er slegts 13,917 Huisgezinnen. In de jaren 1784 en 1785 zyn 'er 125 nieuwe Huizen gebouwd.

De Werken van den Natuurkenner *Hernandoz*, die, door *Philips den 2den*, naar *Mexiko* gezonden wierd, en wiens Verzamlingen men meende geheel en al by den Brand van het *Eskuriaal* verloren geraakt te zyn, staan eerstdaags in 't licht te komen.

I T A L I E N .

Schoon wel het verspreidde gerucht, als of 'er in de Boekery van *Girgenti*, op het Eiland *Sicilien*, een *Arabisch* meer volledig Afchrift van *Livius* zoude gevonden zyn, by nader onderzoek, valsch bevonden

den is: (zie *Algem. Konst- en Letter-Bode* bladz. 10. kol. 1.) is eger den Heer Abt *Vella*, te *Romen*, onlangs, door één zynen Vrienden, een zodanig Af-schrift, in West-Moorfche Letteren, ter hand ge-steld geworden, waar in met 'er daad de 17 Boeken, die ons van dezen Geschiedfchryver nog ontbreken, te wren van het 60 tot het 77 ingefloten, gevonden worde: alhoewel nogtans het laatste niet volkomen is, en ook de Overigen hier en daar van de Wormen doo-knaagd zyn. Het 60ste Boek begint met het tydftip, waarop de Burgemeester *Aurelius* de *Sardi-nifche* weefripannelingen, na een aanmerkelyk bloed-bid, tot onderwerping bragt, en vervolgens naar *Konfta* overtak, om de Ingezetenen aldaar, over enige hem aangedane beledigingen te ftraffen. Het 61ste neemt een aanvang met de grondlegging van *Aqua Sextia*, door den Stedehouder *L. Sextus* enz. Voornoemde Abt heeft, terftond, een goed deel van het 60ste Boek, uit dit Handschrift, overgezet, en deze zyne Vertaling aan enige zynere geleerde Vrien-den gezonden, ten einde te vernemen, of dezen den ftyl van *Livius* daar in ontdekken kunnen. Hy is voornemens deze Arabifche Overzetting, in haar ge-heel, door den druk gemeen te maken, en, by de uit-gave, een Latynfche of Italiaanfche daar van, naast dezelve te ftellen; zullende hier aan terftond begin-nen, zodra hy de Vertaling der op *Sicilien* onlangs gevonden Arabifche Handschriften, zal ten einde ge-bragt hebben.

Van deze laatstgemelden zien reeds de vroegere Brieven over de aankomst der eerste Emir's op dat *Ei-land*: bevattende een verhaal van de Landing der *Sara-cenen*, en derzelver eerste veroveringen aldaar 't ligt.

De zig in *Romen* bevindende Hofraad *Reiffestein* heeft thans een Werk onderhanden, over het *Schilderen der Ouden met Was*, 't geen, in allen opzigte, zonderling voor de Konstgefchiedenis, aanmerkelyk staat te wezen. Men heeft enen geruimen tyd ge-twyffeld, of de Schilderij van *Herkulaneum* van Was waren: en daar men, by derzelver eerste ont-dekking, geen vermoeden daar omtrent hadde, be-ftreek men ze met een Vernis, die nadelig voor de-zelven bleek te wezen. 'Er vielen gehele brokken af, en langs dien weg ontdekte men zyne dwaling. Thans is 'er geen Kunstkenner in *Italien*, die 'er aan twyffeld, of zy niet alle Was-Schilderijen zyn. Mis-fchien steld de Heer *Reiffestein* deze zaak in haar waar ligt. — Aan gemelden Hofraad, is, reeds voor enigen tyd, door de Keizerin van *Rusland* opgedra-gen geworden, om een Kamerbehangfel, met de door hem op nieuw ontdekte Kartaagfche Was, voor haar te laten Schilderen: waar mede men dan ook reeds, onder zyn opzigt werkelyk bezig is.

De beroemde *Hackert* arbeid aan ene Verhandeling over het Schilderen van Landfchappen, waar over men, tot nog toe, niets voldoende bezat. Men ver-

wagt, met reden, dat dit een zeer belangryk ftuk zal zyn.

Men hoopt, dat de Abt *Furtis* eerlang deszelfs *Mykundige Reizen* door *Italien* zal in 't licht geven. Deze Heer is thans bezig met een voorloping berigt, nopens de Zwavelmynen en derzelver Aluinwerken. Het breedvoerigste ziet men, te regt, te gemoet van den Heer *Brisfack*, die zyne grondige kennis in de Scheikunde, in het volmaken der Aluinwerken, zo zichtbaar aan den dag gelegd heeft.

De Heer *Zaiga*, een geleerde *Daan*, die zig, door het 1ste Deel der Beschryf van het uitmuntend Penning-Kabinet van Monfign. *Borgia*, Geheimfchryver van het Collegie de *Propaganda fide*, beroemd gemaakt heeft, werkt thans aan een tweede Deel dier Beschry-vinge.

Het Kabinet van Antiken, 't geen aan de vermaarde Familie van *Borgia* in *Velletri* behoord, munt in-zonderheid uit met betrekking tot de Egyptifche Oudheden: waar van 'er 300 ftuks in hetzelfde voorhan-den zyn.

Onder de Arabifche, die 'er in gevonden worden is byzonder merkwaardig een Hemel-Globe van geel Koper, van een Palm in diameter: dezelve is in *Egypten* gemaakt, in den jare 1225, naar onze tydreckening. Monfign. *Borgia*, een der verdienstelykfte en meest verligte Mannen in geheel *Italien*, arbeid tegenwoordig, aan een berigt, zo nopens dit laatste ftuk, als vele anderen, uit deze Verzameling. Het zoude zekerlyk der moeite waardig zyn, dat ook 12 oude Zeekaarten daar uit, gemeen gemaakt wierden. Een derzelven is te *Alexandrien* in 't jaar 1486 ver-vaardigd. De oudite is van de 14de Eeuw, de jong-te van de 16de.

De Heer Dr. *Johann Anton Scopoli*, Keizerl Kon-Berg-raad en Hoogleraar in de Kruid- en Scheikun-de, is, den 8. Mey, te *Pavia*, in het 65 jaar zyns Ouderdoms, overleden.

GROOT-BRITTANNIEN.

De Heer *Crackrode*, een der Opzigters van het Britsch Mufeum, en bekend in de geleerde Waereld wegens zyne fraaie en kostbare Verzameling van Boeken in alle Talen, laat thans een ruime en treffelyke Zaal voor zyne Boekery in gereedheid brengen: heb-bende ten dien einde, onlangs, den grond gekogt, waar op het huis van den Heer *John Hawkins* ge-ftaan heeft. Men verneemt ook, met het uitterst genoegen, dat het uitgezocht en kostbaar Mufeum van den Heer *Townley*, het geen naast aan dat van den Heer *Crackrode* komt, van tyd tot tyd, nog vergroot word.

De Konstfchilder *West*, in *Londen*, trekt een jaarwedde van den Koning van 1000 Guinees, waar voor hy alle jaren 2 Schilderftukken moet vervaardigen.— Hier beloofd men den Konstenaar :

F R A N K R Y K.

Binnen kort staat een bekwaam Geneesheer en Natuurkenner, uit *Parys*, naar *Ceylon* te vertrekken, om dat Eiland, enige jaren, te doorzoeken. De Heer *le Roi* is bezig aan een Werk over het Hospitaal van *Parys*, en de Heer *Fourcroy*, aan ene nieuwe uitgave van zyne *Scheikunde*. De Heer *Mercier* heeft een nieuwen Druk van *Rousseau's* Werken op zig genomen; en de Heer *Broussonet* arbeid aan ene Schets der viervoetige Dieren in *Frankryk*, die met kleine, fraai gesneden, Afbeeldingen van elk Dier zal verfierd zyn.

De AKADEMIE te *Dyon*, heeft twee gewigtige Prysragen opgegeven :

1. *Quelle est l'Influence de la morale des Gouvernemens sur celle des Peuples?* [Van hoedanigen invloed is het zedelyk gedrag der Regeringen op dat des Volks?] De prys is van 600 Liv. en de Verhandelingen moeten voor den 1. April 1790. aan den aanhoudenden Secretaris toegezonden worden.
2. *Est-il avantageux à un Etat, tel que la France, qu'il y ait des places fortes sur les Frontieres?* [Zyn versterkte plaatsen aan de Grenzen voor enen Staat, als die van *Frankryk*, van enigen dienst?] De prys van 300. Liv. zal, hier op, in Aug. 1789, toegekend worden.

De KONINGL. AKADEMIE der fraaye Letteren, Konsten en Wetenschappen, te *Marseille*, heeft ten onderwerp van een Prys, die in de eerste Vergadering na Paschen 1790, staat toegevoezen te worden, opgegeven :

„ Ene optelling van de staande Wateren en Meiren, in *Provence*, benevens afzonderlyke berigten nopens derzelver gedaante, uitgestrektheid, de natuur van derzelver Water, derzelver betrekkelijken invloed op de gezondheid der Lucht, de Vischen en Insekten, die 'er zig in onthouden; de Planten, die 'er in groeijen, met de gebruiken, waar toe dezen kunnen dienen.”

De Prysraag, welke in 1789 staat beoordeeld te worden, en die in het voorleeden jaar was opgegeven, is :

„ Welke zyn de middelen, om het kweken van *Ko*, *vaal* of *Glastruid*, in *Provence*, te bevorderen en te volmaken, ten einde 'er Loonzout uit te halen; en welke gronden zyn voor dien bouw best geschikt?”

De Verhandelingen moeten *Vragtory*, voor den 1sten Jan. van het jaar, waar in de Pryszen uitgewezen worden, gezonden worden aan den Heer *Bernard*, aanhoudend Geheimfchryver van het Departement der Wetenschappen.

De Heer President *Bernard*, heeft de twee Gedenkenningen ontvangen, die de Akademie aan de Verhandelingen, over de *Gom Tragakant*, en de *Zee Insekten*, toegekend hadde.

De KONINGL. AKADEMIE te *Nimes*, een en andermaal ene Prysfrage, „ nopens de verschikende hoedanigheden der Wynen en Wyngesteuten, in *Neder Langvedok*, en het uitbreiden van deszelfs Trafiek in onderscheidene Ligtbreenken.” — opgegeven en een voldoende antwoord op dezelve ontvangen hebbende, heeft deze vraag hier op ter zyde gesteld, en in plaats daar van, ene andere voor het jaar 1789 vastgesteld, zynde van dezen inhoud :

„ Te bepalen, door proefnemingen, de vogt meten der kragten van ongebleekte Zyde, en, naar die kragten, de voor- en nadelen aan te wyzen van de onderscheidene manieren, om de Zyde, in den Handel gebruikt, aan de Lucht of het Vuur bloot te stellen.”

De Akademie heeft insgelyks voor dat jaar een Prys voor de *Digkunde* vastgesteld: zynde het onderwerp, de foort, en maat van het Digtstuk, aan de keuze van den Maker vrygelaten: dog alleen verzogt, dat het stuk niet boven de 200 versen moge gaan.

Tot onderwerp ener Prys voor de Welsprekenheid, die in 1790 staat uitgedeeld te worden, is opgegeven. „ Ene Lofreden op *Margareta van Valois*, Koningin van *Navarre*, Zuster van *Francois den 1sten*.

De Antwoorden en Stukken, moeten *Vragtory*, en op de wyze, by de Akademien en Geleerde Genootschappen, in 't algemeen gebruikelijk, voor den 1sten Maart van ieder jaar, in welke de Prys uitgewezen word, gezonden worden aan Mr. *Rasoux*, aanhoudend Geheimfchryver der Akademie.

Elk der onderscheidene Pryszen heeft de waarde van 300 Livres.

N E D E R L A N D E N.

LEUVEN. Een groot aantal onzer Universiteits-Leden is, by een openbaar aangeplakt Vonnis, onder meer andere opgelegde straffen, van wegens zyne Keiz. Koningl. Majesteit van derzelver Posten verlaten geworden. Deze Leden zyn: in de THEOLOGISCHE FACULTEIT, de Doktoren en Hoogl. *Ghenne* en *van der Velde*: de Dokt. Regent *August*, Vader van *Sinkel*; de Licentiaat *Samen*, Kanonnik van 't Collegie St. Pieter. In de FACULTEIT DER REGTEN, Doktor en Prof. *Heuschling*, Prof. *Verbeek*, *van Bilboen*, benevens de Advokaat Fiskaal der Universiteit *Culens*. In die der MEDICYNEN, de Prof. Prim. Dokt. *van der Belen*, Dokt. en Koningl. Prof. *Vouck*: de gewone Hoogl. *van Gobbelschroy*: in die der FRAAYE KONSTEN, de Regent by 't Collegie van 't Kasteel *Snoeks*, die by het nieuw Collegie van den *Hende*: de Prof. Prim. *Forguer*, *Fortune*, *van Damme* en *Timmermans*: gelyk mede de Vice Rector. en Prof. Prim. in de *Philosophie van Leemboeck*.

DE MAATSCHAPPY DER LETTERKUNDE, te Leyden, heeft haare jaarlykſche Vergadering gehouden, op den 24ſte van *Zomermaand*, dezès jaars 1788. In dezelve Vergadering is, dit maal, geene Verhandeling bekroond: doch is tot eene nieuwe Prysfrage, om beantwoord te worden voor den Eerſten van *Wynmaand* des Jaars 1790, de volgende vastgeſield:

- „ Welke is de oorſprong van de Collegiën der Vroedſchappen, in de Hollandſche Steden? en op welk
- „ eene wyze hebben zy derzelve tegenwoordige Conſtitutie verkregen?”
- „ De Maatſchappy verlangt in antwoord alleen een *Hiſtorisch* berigt, zonder eenige *Staatkundige* bedenkingen.”

Op het volgend Onderwerp, in de laatst voorgaande Jaarlykſche Vergadering tot eene Prysfrage voorgesteld, moeten de Verhandelingen, voor den Eerſten van *Wynmaand* des Jaars 1789, inkommen:

- „ De beste en vollediſte opgaaſe van Vaderlandſche, en by andere Volkeren niet gebruikt worden
- „ de, ſpreekwoorden, met derzelve *Hiſtorie*- of *Oudheidkundige* Verklaaring.”

De Maatſchappy verwacht, voor den Eerſten van *Wynmaand* dezès jaars, de Antwoorden op de vrage, in den Jaare 1786 opgegeven; zynde de volgende:

- „ Welken invloed heeft de thans heerſchende ſmaak
- „ voor de buitenlandſche Poetiſche Schriften, en andere Werken van vernuft, op onze *Dichtkunſt*?”

Het ſtaat een ieder vry, ook den Leden der Maatſchappye, om naar den Prys te dingen: alleenlyk worden de Gecommitteerden ter beſoortdeeling der ingekomene Verhandelingen van die vryheid uitgeſloten.

Aan den geenen, wiens Verhandeling de beste, en aan het oogmerk der Maatſchappye voldoende, zal gekeurd worden, biedt de Maatſchappy eenen *Gouden Penning* aan, ter waarde van *Honderd en Vyftig* Guldens.

De Verhandelingen moeten zyn in de Nederduiſche of Latynſche Taale, met eene duidelyke hand van iemand, die geen Lid der Maatſchappye is, aſgeſchreven.

Iedere Verhandeling moet, met eene Zinſpreuke getekend, beſloten worden in een verzegelden omſlag, welke den Titel en Zinſpreuk der Verhandeling ten opſchrift heeft.

Hier by moet gevoegd worden een verzegeld Briefſten, in het welk de Naam, waardigheid en Woonplaatſe van den ſchryver, en boven op het welk de Zinſpreuk der Verhandeling geſchreven is.

Het een en ander moet, in een buiten-omſlag, ten tyde hier boven bepaald, *Vragvry*, bezorgd zyn, in handen van den tegenwoordigen Secretaris der Maatſchappye, *Mr. Jan de Kruiff*, of den Briefſchryver, *Mr. Jacob Aarnout Clignutt*, beiden woonende te *Leyden*.

Voor het overige zyn de Wetten, volgens welke de Maatſchappy naar eenen Prys laat ſchryven, te vinden in het *Tweede Deel* van de *Werken* der Maatſchappye.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

GROOTBRITANNIEN. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London*. Vol. LXXVII. *For the Year 1787*. part. II. price 7 *ſch*. 6 *d*. Dit Deel houdt in:

Art. XXI. *An Experiment to determine the Effect of extirpating one Ovarium upon the Number of Young produced*. (Proeve om te bepaalen, welke uitwerkzelen de wegneeming van énen eyerſtok hebbe, ten aanzien van het getal der Jongen, door *J. Hunter*.) Ene enkele proefneeming, die de zaak niet beſlist. Als wy de redenen, waarom de Schepper aan de Dieren twee Eyerſtokken gegeven heeft, naar de Analogie beoördelen, ſchynt zulks geſchied te zyn, op dat, by aldien een van dezelve door enig toeval beſchadigd wierdt, de andere tot de voortteling zoude kunnen dienen.

Art. XXII. *Experiments made to determine the positive and relative quantities of moisture absorbed from the Atmosphere by various substances, under similar circumstances*. (Proeven om de positive en relative hoeveelheid van vocht te bepaalen, uit den Dampkring opgeſlurpt, door verſchillende zelfſtandigheden &c. door *B. Thompson*.) Het opſlurpend vermogen was het grootst in Schapenwol, en nam evenredig af in de volgende zelfſtandigheden: Beversvel, het Vel van ene Ruſſiſche Haas, Ganzendons, Zyde, Linnen en Katoen.

Art. XXIII. *The principles and Illustration of an advantageous method of arranging the differences of Logarithms, on Lines graduated for the purpose of Computation*. (Gronden en opheldering ener voordelige manier om de verſchillen der Logarithmen te rangſchikken, op Lijnen, die voor de berekening afgemeten zyn, door *W. Nicholson*.) De verbetering, hier voorgelagen, ſchynt gepast en nuttig.

Art. XXIV. *Observations tending to shew, that the Wolf, Jackell and Dog, are all of the same species*. (Waarnemingen, om te tonen, dat de Wolf, Jakhals en Hond, Dieren van ene zelfde ſoort zyn, door *J. Hunter*.) (Schoon *Buffon* beweerde, dat de Wolf en Hond nooit te zamen voorttelen, zyn 'er thans bewyzen voor het tegendeel, en de Heer *Hunter* heeft 'er verſcheidene voorbeelden van bygebragt. Dan de proeven zyn genomen op Dieren, die men hadt opgeſloten, en dus ſchynen zy niet te bewyzen, dat dezelve tot ene zelfde ſoort behoren, maar wel dat zy gelykzootig van aart zyn.)

Art. XXV. *Experiments on the Congelation of the Fitriollic Acid*. (Proeven over het beviezen van Vitrioolzuur, door *J. Keir*.)

Art. XXVI. *An Account of some new Experiments on the production of artificial Cold*. (Bericht nopens enige nieuwe proeven, op het voortbrengen van ene door konſt veroorzaakte koude, door *T. Beddoes*.) Doktor *Beddoes* beſchryft de proeven, door den Apotheker *Walker* genomen. Deze veroorzaakte, door een mengzel van *Salpeter*, *Sal. Ammon.* en *Sal. Glauberi*, ene koude, die den Thermometer volkomen 60

graden deedt dalen; ja in andere Proefnemingen deedt hy, zonder enig innemgzel van sneeuw of ys, Kwikzilver bevrozen; terwyl de warmte der Lucht gelyk stondt aan 45: ene zaak, die allen geloof schynt te boven te gaan.

Art. XXVII. *An Account of a Doubler of Electricity.* (Verhaal van een Werktuig om de Elektriciteit te verdubbelen, door *Abrah. Bennet*.) Deze Verhandeling behelst de Beschryving van ene geestige manier, om de geringste hoeveelheid van Elektrieke vloeistoffe, in de lucht, zichtbaar te maken, of zodanig te vergroten, dat men ze op gemene Elefctrometers kan bemerkten. Hier by is ene aantekening gevoegd van den Elefctriken toestand der lucht, en deszelfs dagelyksche veranderingen, van den 23 January, tot den 2 Maart. Het is te hopen, dat deze waarnemingen zullen voortgezet worden.

Art. XXVIII. *Some particulars, relative to the production of Borax.* (Enige byzonderheden, betrekkelijk het voortbrengen van den Borax, door *W. Blane*.)

Art. XXIX. *A Letter from Father Joseph da Ravato, prefect of the mission in Tibet, containing some Observations relative to Borax.* (Brief van Vader *Joseph da Ravato*, behelzende enige waarnemingen, met opzicht tot den Borax.) Deze berichten schynen alleenlyk in ene byzonderheid over een te komen, te weten: dat de Borax een Voortbrengzel van de Natuur, en niet van de Konst is. In het eerste wordt gezegd, dat Sneeuw, in het tweede, dat Regen tot deszelfs voortbrenging vereischt wordt; en beiden zyn zy het daar in eens, dat men Zoutmynen in de nabuurichap van Boraxmynen aantrest. De Natuurlyke Historie van den Borax is, als een voorwerp van den Koophandel, zo wel als een Scheikundig onderwerp, zeer gewichtig; te meer, daar men, het geen men 'er hier en daar van verdrooid vindt, nog nergens by een verzameld heeft.

Art. XXX. *Sur les gas Hepatiques,* (Ene soort van ontsvlambare Lucht, door de Hedendaagfche Scheikundigen dus geheeten.) par *Monfr. Hasenfratz*.

Art. XXXI. *Botanical Description of the Benjamin Tree of Sumatra.* (Kruidkundige Beschryving van den Benjaminboom van Sumatra, door *J. Dryander*.) Men vindt van dezen Boom, waar over zo vele verschillende gedachten zyn voorgesteld, ene Beschryving in de Verhandelingen van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, Deel XXI, in welke de Heer *Houttuyn* denzelven tot het geslacht der Laurieren brengt. In deze Verhandeling wordt dezelve getoond, ene soort van *Styrax* te zyn.

Art. XXXII. *An Account of an Experiment on Heat.* (Verflag nopens ene proeve op de Hette, door *G. Fordyce*.) Deze proefneming is eigenlyk betrekkelijk op het mededelen van Hette. Het is niet duidelyk, met welk oogmerk deze Proeve genomen is, of welk nut men 'er zich van beloven kan. Het geval komt hier op uit, dat Yzer in den beginne de hette niet zo schielyk mededeelt, als de lucht, maar naderhand schieliker, en in grotere hoeveelheid. En dit wist men reeds, dat de lucht een slegte conductor voor de hette is, het geen de Heer *Fordyce* door zyne eige bevinding in een warm Vertrek heeft kunnen leren.

Art. XXXIII. *An Account of an Observation of the Right Ascension of Mercury out of the Meridian, near his greatest Elongation,* Sept. 1786. (Waarneming omtrent de opduiming en afwyking der Planeeet *Mercurius* uit den Meridiaan, na hare verlate verwydering, Sept. 1786. door *J. Smeaton*.)

Art. XXXIV. *A remarkable Case of numerous Births, with Observations* (Een merkwaardig geval van ene talryke Geboorte, met aanmerkingen, door *M. Garthshore*.) Het geval, waar van hier gesproken wordt, is dat van vyf Meisjes, te éner dracht geboren; twee van dezelve kwamen levendig ter wereld, en de gehele Verlofsing geschiedde binnen den tyd van vyftig minuten. Doktor *Garthshore* voegt 'er enige aanmerkingen over de betreklyke evenredigheid van Tweeling geboortens by, die in onderscheidene Landen verschillende is, zo wel als over die van drie, vier en meer Kinderen te ener dracht, die tot gene vaste regelen schynen te kunnen gebragt worden.

Art. XXXV. *Chloranthus, a new Genus of Plants, described.* (Een nieuw Planten Geslacht, beschreven door Doktor *Swartz*.)

Art. XXXVI. *On the precession of the Equinoxes,* (Over het vooruitgaan der Nachteveningen, door *S. Vince*.)

Art. XXXVII. *Abstract of a Register of the Barometer, Thermometer, and Rain, at Lyndon, in Rutland, in 1786.* Uittreksel van een Register, over den stand van den Barometer en Thermometer, nevens de hoeveelheid van Regen &c. door *T. Barker*.)

Art. XXXVIII. *Observations on the Structure and Oeconomy of Whales.* (Waarnemingen, omtrent het maakzel en de huis-houding der Walvisfchen, door *J. Hunter*.) Ene Ontleedkundige Beschryving, die niet gefchikt is, om 'er een Uittreksel van te geven. Men kan 'er in het algemeen van zeggen, dat, terwyl het nauwkeurig en uitvoerig bericht van een Dier, het welk zelden binnen het bereik van enen Ontleedkundigen komt, den Heere *Hunter* de grootfte eer aandoet, de naauwkeurigheden van *Taal* en *Syl*, waar in dit berigt wordt voorgesteld, weinig tot luister der Verzamelingen strekt, in welke deze Beschryving gevonden wordt.

Art. XXXIX. *Some Observations on ancient Inks, with the Proposal of a new method for recovering the Legibility of decayed Writings.* (Enige Aanmerkingen over de Inkten der ouden, benevens een voorstel ener nieuwe Methode, om onleesbaar geworden Schriften wederom leesbaar te maken, door *C. Blagden*.) De oude soorten van Inkt schynen uit dezelfde soorten van stoffen zamengefeld te zyn, als de hedendaagfche. De beste manier, om dezelve in onleesbaar geworden Schrift wederom te doen opkomen, was, het Papier met een getemperd Mineraalzuur te bevochtigen, en 'er dan een Phlogistiek Alkali by te doen, het welk aan de letters ene helderblauwe kleur geeft. Intusfchen is deze Methode aan enige ongemakken bloot gefield.

Dit Deel wordt, volgens gewoonte, besloten met ene Lyst der Donateuren en dierzelf giffen. [Critical Review.]

Voorts zyn, gedurende de laatstverloopen maand July, alhier de volgende nieuwe Werken en Gechriften uitgekomen: als in het Vak der

GODGELEERDHEID EN ZEDENKUNDE.

Improved Version &c of the Prophet Ezekiel &c. Verbeterde Overzetting. Digtkundige Rangschikking en Verklaring van den Profet Ezekiel, door *W. Newcome*, Lord Bischop van *Waterford*, 4to. 10 f. 6 d. *Jobnson*.

The Proverbs of Salomon &c. De Spreuken van Salomon, uit het Hebreeuwisch vertaald, door *B. Hodgson*, 7 f. 6 d.

Lectures on the figurative Language &c. Lesfen over de Leenspreukige Taal der H. Schrift, door den wel Eerw. Heer *Will. Jones*, 6 f.

Thoughts on the distinct Provinces &c. Gedagten over het onderscheiden betek der Openbaring en der Wysbegeerte. 2 f.

Sermons &c. Leerredenen van *Tb. Bisfet*, D. D. 4 f.

A Sermon &c. Leerreden van den Eerw. *L. Booker*, 1 f. 6 d.

Anniversary Sermon &c. Jaarlykche Leerreden voor de Menschlievende Maatschappij, door den Eerw. Heer *R. Poole Finch*, D. D.

A Sermon at Lambeth &c. Kerkrede, te Lambeth gehouden, by de inzegening des Bischops van *St. Davids*, door *Laxard*, 4to. 1 f. *Walter*.

A Sermon before the Supporters &c. Kerkrede voor de onderhouders der Akademische Stigting ten behoeve der Protestantische Disfenters, door *A. Rees*, 8vo. 1 f. *Jobnson*.

Specimens of Sermons &c. Proeven van Leerredenen en Gebeden, ten dienste der Jeugd, door *Hall*, 8vo. 2 f. *Jobnson*.

Dialogues betwixt a Master and his Scholar &c. Zamenfpraken tusfchen enen Meester en zynen Leerling, over de Akademie Opvoeding, het eigenaartig gebruik der Rede in den Godsdienst &c. door *Wragg*, 12mo. *Hookham*.

Letter from a Lady &c. Brief ener Vrouwe van aanzien aan haar Dogter, om den Zondag op ene redelyke wyze door te brengen, 6 d. *Marshall*.

GESCHIEDKUNDE, LEVENS- EN PLAATS-
BESCHRYVING.

Characteristic Anecdotes of the late King of Pr. Kenschetsfen. de Anecdotes van den laatften Koning van Pruisfen, door *B. H. Latrobe*, 6 f.

Epitome of the History of Europe. Kort begrip der Geschiedenis van Europa, door *W. O'Dogberty*, Schildk. 6 f.

Narrative of the Case of G. Lukins &c. Verhaal van het geval van *G. Lukins*, die gedurende 18 jaren met Duivels bezeten was, en dezelfs verlossing, 4 d. *Robinjon*.

A Tour from London &c. Reize van Londen, naar de West-Hooglanden en Meiren van *Schotland*, in den jare 1787. 12mo. 3 f. 6 d. *Davis*.

The Historian's Pocket Dictionary. Historisch Zak-Woordenboek, 12mo. 3 f.

Wiltshire, extracted &c. *Wiltshire*, getrokken uit het *Domesday* Boek (*), nevens ene Verklaring door *H. P. Wyndham*, 8vo. 6 f. 6 d. *Wilkie*.

(*) Een Aantekeningboek van de Landerygen en derzelver

Account of the Life &c. Verhaal van het Leven, de Schriften en Uitvindingen van *John Napier*, door den Grave van *Buchan* en Doct. *Minto*, 4to. 7 f. 6 d. *Murray*.
British Biography &c. Britfche Levensbeschryvingen van *Wickliff* af tot aan den tegenw. tyd, (in Nummers,) 10 Del. 8vo. 2 L. 13 f. 6 d. *Baldwin*.

HANDEL EN RECHTSGELEERDHEID.

Remarks on the situation of Negroes &c. Aanmerkingen op den toestand der Negers in *Jamaika*, ingevolgt van ene dertien jarige ondervinding op het Eiland, door *W. Beckford Jun.* 2 f. *Egerton*.

An Adress &c. Adres aan de Ingezetenen van Grootbritanniën en Ierland, over de gevolgen der afschaffingen van den Negerhandel, 8vo. 1 f. *Evans*.

New and old Principles of Trade &c. Nieuwe en oude Handelgronden met elkanderen vergeleken: of Verhandeling over de gronden des Koophandels onder de Natien, benevens een Aanhangzel, 8vo. 3 f. *Jobnson*.

GENEES-, HEEL- EN VROEDKUNDE.

Elements of Medicine &c. Eerste beginzels der Geneeskunde, met brede Aantekeningen, Cphelderingen en Verklaringen, door Doct. *Brown*, 2 Del. 8vo. 6 f. *Jobnson*.

Connexion of life &c. Verknogtheid van het leven aan de Ademhaling, of ondervindelyk onderzoek nopens de uitwerkzels van verdrinken, veiwurgen, met die van onderscheidene foorten van nadelige Lucht op levendige Dieren: nevens een berigt aangaande de Natuur van de ongefelijkheid, daar by veroorzaakt, het verfchil daar van met den dood zelve, en de kragtadigfte Geneeswyze, door *E. Goodwyn*, 8vo. *Jobnson*.

Comparative View of the Mortality &c. Vergelyking van 's menschen sterfelykheid in alle Leeferken, door *Dr. W. Black* 8vo. 6 f. *Dilly*.

Experimental Observations &c. Proefondervindelyke Waarnemingen omtrent de Wateren van *Spaa* en *Aken*, door *L. Ask* M. D. 5 f.

Thoughts on the Cancer &c. Bedenkingen over de Kanker in den Borst, door *G. Bell*, 8vo. *Jobnson*.

An Essay on the Epidemic Diseases &c. Proeve over de Epidemifche Ziekten der Knaamvrouwen, in de jaren 1787, 1788. door *John Clarke*, 4to. 2 f. 6 d. *Jobnson*.

NATUURLYKE HISTORIE, LANDBOUW.

Toherni Bergman, Meditations de Systeme Fossiliis Naturali, in usum Orythologia Studioforum iterum typis mandata, 2 f. 6 d. *Rivington*.

Lettres on Agriculture &c. Brieven over den Landbouw, het Planten &c. door de Maatschappij des Landbouws te *Bath* 8vo. IV Deel 6 f. *Dilly*.

KRYGSKUNDE.

Military Memoirs. Krygskundige Gedenfchriften van *Tiel's* uit het Hoofd. door Kapitein *Craufurd*, Deel I. *Water*.
The art of War &c. De konst des Oorlogs op Zee, uit het Fransch van den Burggraaf *de Grenier*, 7 f.

AANKUNDE, STERREKUNDE &c.

Treatise on Geography &c. Verhandeling over de Aardrykskunde, gebruik der Globes en Sterrekunde, door H. Fairman, 4 f. Johnson.

LETTER-EN TAALKUNDE, SCHOOL-ONDERWYS &c.

Observations on the 4th Eclogue &c. Aanmerkingen over den 4den Herderszang, het 3de Landgedicht, en het doel van den Aeneas van Virgilius, door S. Henley.

P. Virgilli Maronis, *Georgicon*. Lib. IV. *Illustrat, explicat, emendat*, G. Waterfeld, 3 f. 6 d.

Andeſſa Latina, 1 f. 6 d.

Græca Evangelica, 1 f.

New Grammar. Nieuwe Spraakkonst om de Fransche Taal te leeren, 2 f. Bell.

The Sunday Scholar's Catechist. Zondaagsche School Onderwyzer &c. door Trimmer, 12mo. 2 f. Johnson.

The Sunday's Manual. Zondaagsch Handboek, door denzelfden, 2avo. 1 f.

Sacred Extracts. Uitwerkzels uit de H. Schrift, 4 f.

New Expositor, &c. Nieuwe Uitlegger, bestaande in Woordlysten, &c. door F. Wragg.

DIGTKUNDE.

The Poetry of Anna Matilda Digtkunde van A. Matilda, naar een oorspronkelijk Handchrift van den Generaal W. Waller, 3 f. 6 d. Bell.

The Sorrows of Werther. Het Lyden van Werther, een Digtstuk, door Juffr. Anselia Pickering, 5 f. Cadell.

Poëms &c. Gedigten van verscheiden gelegenheden, door den Eerw. G. Cotter, 2 Delen, 4to. 10 f. Wallis.

Lines written &c. Regelen, te *Twicknam* geschreven, toegekend aan Lady Basset, door D. O'Brien, 1 f. Dobrett.

KLEINE ROMANS.

Tales, &c. Vermakelyke en aandoenlyke Vertellingen, 2 Del. 12mo. 5 f. Lane.

St. Julian's Abbey &c. De Abdy van St. Juliaan, een Roman, 2 Del. 12mo. 5 f. Lane.

Helena &c. Een Roman, 12mo. 2 f. 6 d. Richardson.

NEDERLANDEN. Offerhanden aan Hymen en Apollo, door B. Fremery, 2de Deel, te Dordrecht, by A. Blusſé en Zoon, gr. 8vo.

Verzameling van Placaten en Resolutien, 4de Deel, te Campen, by J. A. Chalmot, gr. 8vo.

Aan de Hedendaagſche Recensenten in 't Algemeen, te Leyden, by C. v. Hoogeveen, Jr. gr. 8vo.

Christoffel de Gama of het beleg van Goà, door J. E. de Witte, in 't Hage, by D. Munier, kl. 8vo.

Nederlandsche Beroertens, Vilde Deel, te Harlingen, by V. v. d. Plaats, te Amsterdam, by P. Conrad, gr. 8vo.

Briefven van Sterne, te Amsterdam, by J. J. Walters, in kl. 8vo.

Bybel der Natuur, door Scheuchzer en L. Meyer, Vde D. Amst. by M. de Bruyn, gr. 8vo.

Emmerik, naar het Hoogduitsch, van J. G. Muller, 2de Deel, Amst. by A. Mens Jz. gr. 8vo.

Kinderpligt en Zinnebeelden, door Hazeu, te Amst. by W. v. Vlies, kl. 8vo.

P. J. de Fremery, *Exegetis Passionum Jesu Christi*, Sylva Ducis, apud J. et H. Pallier, 4to.

Ultima Capita Libri Jobi, nempe cap. XXXVIII. XLII. pars, ad *Græcam Versionem Recensita, notisque Instruâ*, ab E. O. GREVE J. S. Min. candid. inter Reformatos. *Accedit Tractatus de Metris Hebraicis, præsertim Jobait*, Pars I. Complectens caput XXXVIII et XXXIX. 4to. Daventr. apud L. Leemborst.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

Aankomst van Fredrik den Tweden, in de Elyzeesche Velden: ene Konstplaat, door van Hoffmann getekend, en, onder het opzigt des Heren van Mecklen, in 't koper gebragt. *Berln*. [De Gravure is fraai, dog de Tekening slecht.]

Collection de Portraits d'Hommes Illustres vivans. Verzameling van Afbeeldingen der beroemde nog levende Mannen. *Parys*. [Deze Verzameling word by No's uitgegeven, door Didot, den jongen. Ieder bevat vier Portraits in Folio, met een Historisch berigt van het zelfde formaat, en word alle twee maanden uitgegeven, beginnende van 3 Maart laatstl. af.]

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

By den FRANSCHEN SCHEURBURG, te Amsterdam, is gespeeld:

Maandag 28 July.

Foueur et Le Sabot Perdu.

Dingsdag 29 July.

Le Père de Famille et Melomane.

Donderdag 31 July.

La Nouvelle Amitié à l'Épreuve et la Preuve reciproque.

Zaterdag 2 Augustus.

Isabelle et Rosalie et l'École des Pères.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN, TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART, LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS- HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FABRIEKEN, BETREKKELYK.

Het tegenwoordig ongemeen gunstig Jaargety be- loofd, hier ten Lande, en elders, enen allervoordeligsten oogst, zo van Veld- als Boomgewasfen. De Hooibouw alleen is reeds zo ongemeen voor- spoedig geweest, dat de prys van dit Voeder tot ene laag-

laagte gedaald is, waar van men bykans gene heugenis heeft. Men koopt de 1000 ponden na genoeg voor de helft van den gewonen prys: en zelfs word verzekerd, dat deze hoeveelheid voor slechts 1 gulden, in 't Landſchap *Drenthe*, naauwlyks kopers konde vinden. — Soortgelyke Berigten van ongemene vruchtbaarheid ontvangt men ook dagelyks uit andere Landen, gelyk mede uit de West-Indiën.

Van *Yarmouth* word gemeld, dat de Haring, dit jaar langs de Kusten zwemmende, in zo menigvuldige en talryke Scholen beſpeurd was, als men zelden te voren zag.

De Koning van *Napels* heeft den Impost op het Zout opgeheven, ten einde de Zouteviſch-Redery te begunſtigen en aan te moedigen, en, langs dien weg, de uitgave van ettelijke Duizenden Ducaten, aan van buiten ingevoerde gezoutte Viſch, voor zyne Ingezetenen te beſparen.

In den *Kerkelyken Staat* is ene belasting van 20 pCt. op de vreemde Tabak in bladen, en van 30 pCt. op de verwerkte, gelegd. — Aldaar is, zedert einigen tyd, de Land- en Akkerbouw zo zeer aange-moedigd en beyyerd, dat men hoopte, weldra, gene Aardgewaſen, uit vreemde Landen, te zullen be-
hoeven.

De Walviſvangst beloofd, tot dus verre, voor dit jaar, weinig voordelen aan de Scheepsreders, zo in de Republiek, als in Engeland en andere Landen.

LETTERKUNDIGE ANEKDOTEN.

Van de weinige Gedenktekens, die ons van de aloude Vaderlandſche Geſchiedenis nog zyn overgebleven, heeft men wederom kunnen goedvinden, een te vernietigen.

In de Kerk van het Klooster te *Mannſfeld* lag, tot over einigen tyd, de Helft der Grafzerk van den vermaarden Graaf *Hoyers* van *Mannſfeld*, die in den bekenden Slag by het *Wolven-Bosch*, zyn leven liet. Dit Gedenkteken, beſtaande in een groten, harden, vierkantigen Steen, waar in een diepe groeve was uitgehouwen, in welke het Lyk des Helds voor heen gelegen hadde, zou nog honderde jaren, den roest des tyds hebben kunnen trotſeren, en was zelfs van de *Hunnen* en *Saracenen* verſchoond gebleven. Te vergeeſch egter zullen voortaan de Reizigers naar hetzelfde vragen, overmits, in den voorleden Zomer, van het jaar na *Kristus* Geboorte 1787, de Over-Amptman *Krebs*, aldaar, met voorkennis van den plaatſelyken *Pastor Hildebrand*, dit Gedenkteuk uit de Kerk heeft laten weghalen, — niet om het elders

ten toon te ſtellen, waar de onderzoekers der Oudheid het zelve meer nauwkeurig konden bezigtigen: Maar — *hebbende den Steen tot een Voederbak voor zyne Koeyen doen uitbouwen!!* Hy beloofde, wel is waar, in vergoeding daar voor, een Zitbank in de Kerk te zullen laten maken; dog men gelieve te weten, dat zy reeds overvloedig daar mede voorzien is. *Uit het Mannſfeldſchen, 29 Juny 1788.*

GEBORTE. TROUW. EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatſtverloperen week, is geweest: te *Amſterdam* 165; in 's *Hage* 27; en te *Haarlem* 17, onder welken laatſten 7 beneden de 12 jaren.

OPENBARE VERKOPINGEN VAN BOEKERYEN EN KONSTVERZAMELINGEN.

De *BIBLIOTHEEK* van wylen den *Opperberggraad* en *Hoog-leeraar GOLDHAGEN*, te *Halle*, die, buiten de Geneeskundige en andere Schriften, zeer vele voorname Werken bevat, tot de *Natuurlyke Hiſtorie* behorende: onder anderen, *Pennant*, *Brittiſche Thiergeſchichte* &c. von *Murr*, *Eſenberger* und *Lichtenſteger*, *Abbildungen verſcheidener Fiſche*, *Slangen* enz. *Merian*, *Metamorph. Inſect.* *Surin. Gronovii*, *Muſeum Ichthol. Geuſſepi Gnanii Ravenn.* *Oper.* *Posthume*, in *Venezia* 1755 en 57. *Gäſſner*, *Fiſchbuch von Forer*, *Zurich* 1575. *Cl. Wormii*, *Muſeum Wormianum*; *Jean de Laet*, *Hiſt. du Nouveau Monde*, a *Leyde* 1640. *Jacobzi*, *Muſeum Reg. Danic.* *La Nov. Hiſtor. Natur. di Ferrante*, *Imp. Napol.* *Ven.* 1672; von *Archensuille*, *Conchyliologie. Rumpſi* *Amboiniſche Raritäten-Kammer*, *Wien* 1766; *Della Storia Nat. Marin. Dell. Adriat. Venezia* 1750; *Kudinger*, *Entwurf einiger Thiere*, 7 Theile; *Friſch*, *Vorſt. der Vogel* *Duitschl. Valentins*, *Abhandel. von Schnecken* &c. *Wien* 1773. *Muller*, *Zoologia Danica*; *Index Testarum. Conchyl. quæ adſervantur in Muſeo, Nic. Gualteri, Florent* 1742. *Lister*, *Hiſtor. Conchil. Lond.* 1685. *Swaanmerdam*, *Bibel der Natur*, *Leipzig* 1752. *Willughbee*, *Hiſt. Piſc. Oxon.* 1686. *Ejuſd. Ornithol. Lond.* 1676. *Indiſche Zoologie von Forſter*; *Rumpſius*, *Amboiniſche Rariteitkamer*, *Amſterd.* 1705. *Röſels*, *Naturl. Hiſt. der Fröſche*; *Walchs* *Natur-Gefchichte der Verſtein.* 5 B. — *Zal.* nevens een aanzienlyke *Verzameling* van zeer goede *Phyſiſche. Optiſche* en andere *Inſtrumenten*, den 8 Sept. dezes jaars, en volgende dagen, te *Halle*, verkogt worden. *Buitenlandſche Commiſſies* worden, behalver by den *Vendumeester Werner*, ook by de *Heren Krygs* en *Domeinraad*, als mede *Prof. Forſter*, *Profesf. Gren*, en *Raadſheer Goldbagen*, aangenomen, by welken ook de *Catalogus* te bekomen is.

De *Uitgever* dezes heeft in 't *Nederduitſch* uit het *Hoogduitsch* laten vertalen, en zal eerſtdaags het licht doen zien: *Heelkundige Mengſchriften*, uitgegeven door *J. L. Schmuſker*, 1. Deels 1. Stuk.

Te Haarlem by A. LOOSJES.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R - E N M I N - G E O E F F E N D E N .

Vrydag den 15. Augustus.

B E R I G T E N .

R U S L A N D .

Ene volledige Lyst van alle Boekdrukkeryen, in *Rusland*, zou ongetwyfeld een aanmerkelijk licht verspreiden over den staat der Rusfische Letterkunde. De volgende opgave hier omtrent vind men in den *Moskowschen Almanach*, die in het Rusfisch gefchreven is.

I. Boekdrukkeryen voor Kerkelyke Schriften.

Van dezen teld men 'er 4. te weten: 1) In *Moskow*, aan de Synode behorende; 2) in *St. Petersburg*, insgelyk by de Synode; 3) te *Kiew*, by het Petfcher-Klooster; 4) In *Tjchernigow*, by het Klooster *Trotzky*.

II. Drukkeryen voor algemene Schriften.

Dezen zyn 10 in getal, waar van 8 alleen te *St. Petersburg*, als: 1) by den Senaat, 2) by het Krygskollegie, 3) by het Bergkollegie, 4) by de Akademie der Wetenschappen, by het *Land-* en 6) by 't *Artillerie Kadettencorps*: voorts 7) die van *Weitbrecht* en *Schnooris*, voor de Rusfische en buitenlandfche Talen, 8) de particuliere Drukkery van *Harting*, waar op alleen in buitenlandfche Spraken gedrukt word. — En flegts een te *Moskow*, by de Univerfiteit, een te *Krementschuck*, by het Nieuw Rusfische Gouvernement; en een te *Afghanistan*, ins-

gelyks aan het Gouvernement aldaar behorende. By de meesten zyn ook Lettergieterijen.

Dezen allen maken met elkanderen niet meer dan een getal van 14 uit, en dat voor het geheel zo wyd uitgestrekte Ryk, terwyl ondertusfchen niet op allen Rusfische Werken, en op de meesten flegts *Ukafen* en Regerings Bevelfchriften en Verordeningen, ter Perfe gebragt worden: zo als uit de bovenstaande Lyst is op te maken, en ook ligt kan naargegaan worden, by aldien men het gering aantal van Drukkeryen met de verbazende menigte van *Ukafen* en de grote uitgestrektheid van het Ryk vergelykt. Boven dien vallen 'er nog de Drukkeryen van de Kerkelyke Schriften af.

Wel is waar, men vind 'er ook nog enige in *Lyf-land*: gelyk mede in *Riga* ene Stadsdrukkery, nevens een particuliere, den Heer *Keil* toebehorende, opleverd. Dog althans de beiden laafften zyn in enen uitterst deerlyken staat; en men houd 'er zig enkel op bezig om het Publiek van kleine Godichten, op tyds omftandigheden flaande, Nieuw-jaars wenschen, Komdieu-briefjes, en nu en dan ook van Leerboeken voor de Duitfche Scholen, uit de Fabriek der Stadsgeestelykheid, of van een Mystiek-boekje, 't geen uit de pen van den Generaal Superintendent aldaar, *Lenz*, vloeyt, te voorzien. Zy die 'er beter fmaak, en te gelyk lust en moed hebben, om in de fchryfbane te treden, dragen de uitgave hunner Werken aan den Boekhandelaar *Hartknoch* (die zig met roem bekend, en by de Rigafche Litteratur zeer verdienstelyk genaakt, heeft) of aan enigen anderen Boekdrukker in *Duitschland*, op.

G

T

laagte gedaald is, waar van men bykans gene heugenis heeft. Men koopt de 1000 ponden na genoeg voor de helft van den gewonen prys: en zelfs word verzekerd, dat deze hoeveelheid voor slechts 1 gulden, in 't Landfchap *Drenthe*, naauwlyks kopers konde vinden. — Soortgelyke Berigten van ongemene vruchtbaarheid ontvangt men ook dagelyks uit andere Landen, gelyk mede uit de West-Indiën.

Van *Tarmouth* word gemeld, dat de Haring, dit jaar langs de Kusten zweemmende, in zo menigvuldige en talryke Scholen bespeurd was, als men zelden te voren zag.

De Koning van *Napels* heeft den Impost op het Zout opgeheven, ten einde de Zoutevisch-Redery te begunstigen en aan te moedigen, en, langs dien weg, de uitgave van ettelyke Duizenden Ducaten, aan van buiten ingevoerde gezoutte Visch, voor zyne Ingezetenen te besparen.

In den *Kerkelyken Staat* is ene belasting van 20 pCt. op de vreemde Tabak in bladen, en van 30 pCt. op de verwerkte, gelegd. — Aldaar is, zedert enigen tyd, de Land- en Akkerbouw zo zeer aangemoedigd en beyverd, dat men hoopte, weldra, gene Aardgewassen, uit vreemde Landen, te zullen behoeven.

De Walvisvangst beloofd, tot dus verre, voor dit jaar, weinig voordien aan de Scheepsreders, zo in de Republiek, als in Engeland en andere Landen.

LETTERKUNDIGE ANEKDOTEN.

Van de weinige Gedenktekens, die ons van de aloude Vaderlandische Geschiedenis nog zyn overgebleven, heeft men wederom kunnen goedvinden, een te vernietigen.

In de Kerk van het Klooster te *Mannfeld* lag, tot over enigen tyd, de Helft der Grafzerk van den vermaarden Graaf *Hoyers* van *Mannfeld*, die in den bekenden Slag by het Wolven-Bosch, zyn leven liet. Dit Gedenkteken, bestaande in een groten, harden, vierkantigen Steen, waar in een diepe groeve was uitgehouwen, in welke het Lyk des Helde voor heen gelegen hadde, zou nog honderde jaren, den roest des tyds hebben kunnen trotseren, en was zelfs van de *Hunnen* en *Saracenen* verschoond gebleven. Te vergeefschter zullen voortaan de Reizigers naar hetzelfde vragen, overmits, in den voorleden Zomer, van het jaar na Kristus Geboorte 1787. de Over-Amptman *Krebs*, aldaar, met voorkennis van den plaatselyken Pastor *Hildebrand*, dit Gedenkstuk uit de Kerk heeft laten weghalen, — niet om het elders

ten toon te stellen, waar de onderzoekers der Oudheid het zelve meer nauwkeurig konden bezigtigen: Maar — *hebbende den Steen tot een Poederbak voor zyne Koeyen doen uithouwen!!* Hy beloofde, wel is waar, in vergoeding daar voor, een Zithank in de Kerk te zullen laten maken; dog men gelieve te weten, dat zy reeds overvloedig daar mede voorzien is. *Uit het Mannsfeldschen, 29 Juny 1788.*

GEBORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amsterdam* 165: in 's *Hage* 27: en te *Haarlem* 17, onder welken laatsten 7 beneden de 12 jaren.

OPENBARE VERKOPINGEN VAN BOEKERYEN EN KONSTVERZAMELINGEN.

DE BIBLIOTHEEK van wylen den Opperbergraaf en Hoog-leeraar *GOLNHAGEN*, te *Halle*, die, buiten de Geneeskundige en andere Schriften, zeer vele voorname Werken bevat, tot de Natuurlyke Historie behorende: onder anderen, *Pennant*, Brittische Thiergeschichte &c. von *Murr*, *Esenberger* und *Lichtenfeger*, Abbildungen verschiedener Fische, Slangen enz. *Merian*, Metamorph. Insect. *Surin*. *Gronovii*, Museum Ichthyol. *Geoffroy Gmellin* *Ravenn*. *Oper*. *Posthume*, in *Venezia* 1755 en 57. *Göfner*, Fischbuch von *Forer*. *Zurich* 1575. *Cl. Wormit*, Museum Wormianum; *Jean de Laet*, Hist. du Nouveau Monde, a *Leyde* 1640. *Jacobzi*, Museum Reg. *Danic*. La *Nov*. *Hist*. *Natur*. di *Ferrante*, *Imp*. *Napol*. *Ven*. 1672; von *Archensville*, Conchyliologie. *Rumpsf* *Amboinsche* *Raritäten-Kammer*, *Wien* 1766; *Della Storia* *Nat*. *Marin*. *Dell*. *Adriat*. *Venezia* 1750; *Kudinger*, Entwurf einiger Thiere, 7 Theile; *Frisch*, Vorst. der Vogel *Duitschl*. *Valentins*, Abhandel. von *Schnecken* &c. *Wien* 1773. *Muller*, Zoologia *Danica*; *Index Testarum*. *Conchyl*. quæ adferantur in Museo, *Nic. Gualteri*, *Floren*. 1742. *Lister*, *Hist*. *Conchil*. *London* 1685. *Swammerdam*, *Bibel* der *Natur*, *Leipzig* 1752. *Willughbee*, *Hist*. *Pisc*. *Oxon*. 1686. *Ejusd*. *Ornithol*. *London*. 1676. *Indische Zoologie* von *Forster*; *Rumpsius*, *Amboinsche* *Raritätenskammer*, *Amst*. *1705*. *Röfels*, *Nat*. *Hist*. der *Fröfche*; *Walchs* *Natur-Geschichte* der *Verstein*, 5 B. — *Zal*, nevens een aanzienlyke *Verzameling* van zeer goede *Phyfsche*. *Optische* en andere *Instrumenten*, den 8 Sept. dezes jaars, en volgende dagen, te *Halle*, verkogt worden. *Buitenlandische Commissies* worden, behalven by den *Vendumeester* *Werner*, ook by de *Heren Krygs* en *Domainraad*, als mede *Prof. Forster*, *Profes*. *Gren*, en *Raadsheer Goldbagen*, aangenomen, by welken ook de *Catalogus* te bekomen is.

De Uitgever dezes heeft in 't *Nederduit*-ch uit het *Hoogd*-uitsch laten vertalen, en zal eerstdaags het licht doen zien: *Heelkundige Mengelschriften*, uitgegeven door *J. L. Schmu* *ker*, 1. Deels 1. Stuk.

A L G E M E N N E

KONST- EN LETTER-BODE,

VOOR MEER EN MIN-GEOEFFENDEN.

Vrydag den 15. Augustus.

B E R I G T E N.

R U S L A N D.

Ene volledige Lyst van alle Boekdrukkeryen, in *Rusland*, zou ongetwyfeld een aanmerkelijk licht verspreiden over den staat der Russische Letterkunde. De volgende opgave hier omtrent vind men in den *Moskowsischen Almanach*, die in het Russisch geschreven is.

I. Boekdrukkeryen voor Kerkelyke Schriften.

Van dezen teld men 'er 4. te weten: 1) In *Moskoo*, aan de Synode behorende; 2) in *St. Petersburg*, insgelyks by de Synode; 3) te *Kiew*, by het Petfcher-Klooster; 4) in *Tjchernigow*, by het Klooster *Trotzkoj*.

II. Drukkeryen voor algemene Schriften.

Dezen zyn 10 in getal, waar van 8 alleen te *St. Petersburg*, als: 1) by den Senaat, 2) by het Krygskollegie, 3) by het Bergkollegie, 4) by de Akademie der Wetenschappen, by het *Land-* en 6) by 't *Artillerie Kadettencorps*: voorts 7) die van *Weitbrecht* en *Schnooris*, voor de Russische en buitenlandfche Talen, 8) de particuliere Drukkery van *Harzing*, waar op alleen in buitenlandfche Spraken gedrukt word. — En slegts een te *Moskoo*, by de Univerfiteit, een te *Krementschuck*, by het Nieuw Russische Gouvernement; en een te *Astrachan*, ins-

gelyks aan het Gouvernement aldaar behorende. By de meesten zyn ook Lettergieterijen.

Dezen allen maken met elkanderen niet meer dan een getal van 14 uit, en dat voor het geheel zo wyd uitgestrekte Ryk, terwyl ondertusfchen niet op allen Russische Werken, en op de meesten slegts *Ukafen* en Regerings Bevelfchriften en Verordeningen, ter Persfe gebragt worden: zo als uit de bovenstaande Lyst is op te maken, en ook ligt kan naargegaan worden, by aldien men het gering aantal van Drukkeryen met de verbazende menigte van *Ukafen* en de grote uitgestrektheid van het Ryk vergelykt. Boven dien vallen 'er nog de Drukkeryen van de Kerkelyke Schriften af.

Wel is waar, men vind 'er ook nog enige in *Lyf-land*: gelyk mede in *Riga* ene Stadsdrukkery, nevens een particuliere, den Heer *Keil* toebehorende, opleverd. Dog althans de beiden laatten zyn in enen uiterst deerlyken staat; en men houd 'er zig enkel op bezig om het Publiek van kleine Gedichten, op tyds omstandigheden slaande, Nieuw-jaars wenschen, Komedie-briefjes, en nu en dan ook van Leerboeken voor de Duitfche Scholen, uit de Fabriek der Stadsgeestelykheid, of van een Mystiek-boekje, 't geen uit de pen van den Generaal Superintendent aldaar, *Lenz*, vloeyt, te voorzien. Zy die 'er beter smaak, en te gelyk lust en moed hebben, om in de schryfbanc te treden, dragen de uitgave hunner Werken aan den Boekhandelaar *Hariknoch* (die zig met roem bekend, en by de Rigafche Litteratur zeer verdienstelyk genaakt, heeft) of aan enigen anderen Boekdrukker in *Duitschland*, op.

Te *Reval* is, voor zo verre men weet, slegts een Boekwinkel, en een Drukkery, die egter beiden, naar uitterlyk aanzien, in enen vry goeden staat zig bevinden, en, onder anderen, door den schryfver des Heeren *August van Kotzebue*, op en aan den gang gehouden worden. Dezelve leveren, behalven Schooll- en Leerboeken, Vrymetelaar-licenzen en Voordredenen van het Toneel-liefhebberij Gezelschap aldaar, ook nu en dan voortbrengzels op, die niet, daags na derzelver in 't licht komen, voor scheurpapier of Winkelbriefjes dienen, maar zomtyds, over den Horizont van *Reval* steken, en niet altyd zonder goedkeuring ontvangen worden.

Wezenberg, een klein Landstede, in het Hertogdom van dien naam, hadde ook voor enige jaren, hoe weinig men dit daar vermagten moege, ene zeer aartige Drukkery, welke zig door ene stukje van Mad. *Sophie Albrecht* verzameld, en uitgegeven onder den Tytel van *Ehstnische Blumenlese*, by de Letterminnaren bekend maakte. Of zy 'er nog is, weet men met gene zekerheid te zeggen.

Te *Overpahlen*, ene Ridder Hoffstad in het Revalsche Gouvernement, bevindt zig, door de Vaderlandsche lievende voorzorg des Goedsheers aldaar, en waar-schynlyk niet buiten medewerking van den bekenden verdienstelyken Leeraar *Hupel*, ene Drukkery, die egter, onder veelvuldige Lotgevallen, niet weinig geleeden heeft, en waar mede men voornamelyk de uitbreiding van algemeen nuttige kundigheden, onder de Landlieden, beoogde te bevorderen. Van derzelver tegenwoordigen Staat is men niet naauwkeurig onderregt.

Bindelyk bezitten *Nerwa* en *Wyburg*, insgelyks, ieder ene Drukkery, waar van enige voortbrengzels, in kleine gedrukte Werkjes, voor handen en ook buiten 's Lands bekend geworden zyn.

I T A L I E N.

De **VADERLANDSLIEVENDE MAATSCHAPPY**, te *Milan*, heeft de volgende Priyzen voor dit lopend jaar vastgesteld, te weten:

50 *Sequinen* (ieder na genoeg een Holl. Dukaat in waarde) voor die het eerst een Wint. Koom-, of Zaag- of Watermolen, zal bouwen, en ten minsten gedurende een Jaar aan den gang houden.

20 *Seg.* of meer, by alden het in te leveren Geschrift zulks waardig geoordeeld word, voor het aanwyzen van de beste manier om *Parmesaanische Kaas* te maken, van de beste qualiteit, en die, zo lang mogelyk, kan duren.

25 *Seg.* voor ene *Pharmacopæia*, ten behoeve der Armen, en geschikt voor *Oostenryks Lombardyen*.

100 *Seg.* voor het beste antwoord op onderscheiden vra-

gen, nopens den alouden Staat der Heygronden van *Lombardyen*, en de wyzen, op welken die ten meesten voordele kunnen aangelegd worden.

100 *Seg.* voor de 25 beste Romanschriften, dienende ter bevordering van de goede Zeden der Jeugd, van derzelver 14 tot aan haar 16de Jaar.

100 *Seg.* voor het beste Plan, om het slijstaan voor te komen van het water, 't geen door de overstromingen van de *Tefino*, in den omtrek van *Parvia*, gebragt is.

50 *Seg.* voor het aanwyzen van de beste manier om Hennip en Vlas te bereiden, dat 'er een lynen en witten draad van gemaakt kan worden.

50 *Seg.* voor ene Verhandeling over de behandeling en bouw van Wyngaarden.

75 *Seg.* voor ene Verhandeling over Planten, die in de onderscheidene Distriden van Oostenryksch Lombardyen gevoelyk gekweekt kunnen worden, en waar uit men Olykan halen.

Als mede enige kleine Priyzen op het Planten van Olyfboommen, het aanleggen van Olyflageryen, het telen van Aardappelen, en het maken van Byënkorven, in ene afzonderlyke verbeterde manier.

Voor het Jaar 1789.

50 *Seg.* voor ene Verhandeling over de beste manier, om, in Oostenryksch Lombardyen, Wya te maken en te bewaren.

Schets van ene *Pharmacopæia*, ten behoeve der Armen, volgens de begrippen der *Vaderlandslievende Maatschappij*, te *Milan*.

1. Ene Lyst van alle goedkope Inlandsche Geneeskruiden, gerangschikt volgens het stelzel van *Linnaeus*, met byvoeging van derzelver in zwang gaande namen. 2. De eenvoudigste en minst kostbare bereidingen van elk. 3. Ene Lyst van Schei- en Kruidmengkundige Bereidingen, nevens derzelver Voorschriften (*Formule*), de manier om ze goed te houden, en te zuiveren, zo mogelyk, wanneer zy aan 't bederven geraakt zyn: als mede van andere bereidingen, die, nu en dan, in derzelver plaats kunnen komen, met derzelver Dosis voor verschillende Jaren. 4. Heelkundige bereidingen, nevens derzelver Voorschriften, en wyze van gebruik, met aanwyzing van de hulpmiddelen, die daar voor in plaats kunnen genomen worden, en in welke gevallen. 5. De gemene benamingen der Ziekten, nevens die van de Kwaal beschryving (*Nofologia*) der Wilden. 6. Ene korte opgave van de meest gewone Ziekten, die schielyk ontstaan, en spoedige hulp vereisfchen, nevens de minst kostbare Geneesmiddelen. 7. De Ziekten, waar aan kinderen onderhevig zyn, nevens de eenvoudigste hulpmiddelen, ja diervoegen beschreven, als verstaanbaar kan zyn by de geringste klasfen. 8. Ene ontvouting van de Volksdwalingen op het Land, omtrent het behandelen van Kinderen en Kraamvrouwen, en ene Geneeswyze, op loutere ondervinding steunende (*Empirice*). 9. Ene opgave van zulke Geneesmiddelen, als, by het Gemeen, op het gezag van blote overlevering, gebruikt worden, met aanwyzing van de Voor- en Nadelen, die 'er uit kunnen voortspuiten.

GROOT.

GROOT-BRITTANNIEN.

De beroemde Schilder GAINSBOROUGH, eender grootste Geniën, in het vak van zyne Konst, is den 1sten Aug. laatsleden, te *London*, in het 61 Jaar zyns Ouderdoms, overleden.

Hy was geboren, te *Sudbury*, in *Suffolk*, in het Jaar 1727. en toonde al vroeg ene gefchniktheid tot en neiging voor de Schilderkonst. — De Natuur was daar toe zyne Leermeeesters, en de Bosfchen van *Suffolk* zyne Akademie. Hier kon hy zyne Uchtendstonden flyten, met het maken ener fchets, 't zy van een verouderden Boom, een vlietend Beekje, een Koppel Vee, of een Herder met zyne Kuddé, of van enig ander voorwerp, hem toevallig ontmoetende.

Van het Tekenén, klom hy op tot het Schilderen: en na verscheidene Landfchap-ftukjes, tusfchen zyn 10 en 12de jaar, op het doek gebragt te hebben, verliet hy zyn Geboorteplaats, in het 13de jaar zyns Ouderdoms, en kwam te *London*, waar hy zig aan het Portrait fchilderen begaf; terwyl hy, van dien tyd af, geen verder onderftand van zyne Ouders behoeftede. Zyne Huiswaard, by wien hy den meesten tyd inwoonde, was een Zilverfmit, een man van enigen fmaak, aan wiens onderrigting *Gainsborough* altyd erkende zeer grote verpligting te hebben. De Plaatfnyder *Gravelot* was mede zyn Patroon, en maakte, dat hy by de oude Akademie der Konsten, in *St. Martin's lane*, wierd ingeleid. Gedurende ettelyke jaren het Penfeel te *London* gevoerd hebbende, hield hy, nog maar pas 19 jaren oud zynde, aan *Juffr. Gainsborough*, 't geen weldra aanleiding gaf, dat hy zig te *Ipswich* neder ging zetten: van waar hy, na enen geruimen tyd zyne Konst geöeffend te hebben, op aanrajen zynere vrienden, die van begrip waren, dat hy beter Fortuin te *Bath* zou maken, zig derwaarts begaf.

Zyn Portrait van den Toneelfpeler *Quin*, 't geen hy, omtrent 30 jaren geleden, te *Bath* fchilderde, zal altyd voor een zeldzaam Meesterftuk in het Portraiteren gehouden worden. De Heer *R. Allen*, nevens den Graaf van *Camden*, en enige weinige andere Heren, waren daar zyne voornaamfte begunftigers.

De ongemene roem, die hier op volgde, bewoog hem om naar *London* te rug te keren: waar hy in den jare 1747, aankwam: dog voor een korten poos weinig te doen kreeg, tot dat zyne verdienste 's Konings aandagt tot zig trok. Onder andere Portraits der Koninkl. Familie, zal dat van zyne Majesteit, ter voller lengte gefchilderd, 't geen in het Paleis der Koningin hangt, altyd als een Wonderftuk beschouwd worden. Van dien tyd af, had de Heer *Gainsborough* het genoegen, ene gepaste beloning te verwerven voor zyne uitftekende bekwaamheden.

Alle onze nog levende Prinzen en Prinfessen zyn door hem gefchilderd, uitgezonderd de Hertog van

York, van wien egter drie Portraits by hem befteld waren.

Onder zyre laaftte Stukken bezorgde hem het Hoofdafbeeldzel des Heren *Pitt*, met verscheidene Portraits van diens Familie, een jaarlyksch inkomen.

Zyne Portraits zullen, in 't vervolg, in gelyke agting zyn, met de Schilderftukken van *van Dyk*, en zyne Landfchappen zullen zyn naam, in de Gedenkfchriften der fchone Kunsten, met enen lof doen vermelden, die tot nog toe geen Inbooring van dit Eiland wist te behalen.

Hy was 'er gemeenlyk op gefield om zyne Landfchappen met een kleine Boeren Jongen of Meisje te orneren, waar van 'er enigen wonderlyk fchoon zyn.

Zyn *Schnapberders Jongen*, het *Meisje en de Biggen*, de *Vegende Jongens en Honden*, en vele anderen van dat foort, kenmerken hem byzonderlyk als een Meester over alle Leerlingen van 't Penfeel.

Het Landfchap van den *Boschbevaarder in den Storm*, zedert 18 maanden voltooid, en thans in een der Kameren van het huis des Overledenen, in *Pall-mah*, hangende, is, wegens uitdrukking, karakter en fchoon koloriet, van ene onbepaalde waarde. De Koning dit Stuk ziende, prees het dermate, dat de Heer *Gainsborough* rede hadde, om 'er grootsch op te wezen: gelyk ook de Koningin, kort daar na hem ene boodfchap zond, en last gaf, om den Hertog van *York* te Portraiteren.

Zyne Genie helde meest over tot het Schilderen van Landfchappen: hy copieerde getrouw de Natuur, en zyne Stukken van dien aart komen nader aan de Landfchappen van *Rubbens*, dan die van enigen anderen Meester. Ondertusfchen zeggen kenners dat zyne Bomen, Voorgronden en Beelden, forsfer en levendiger zyn: en men mag 'er vry byvoegen, dat men het fchitterende van *Claude*, en de eenvoudigheid van *Ruisdaal*, verénigd ziet in zyne Romaneske Tonelen.

De kleine Zeeftukjes, die hy maakte, kunnen voor een proef dienen van zyn Konstvermogen in het Schilderen van Water: en het is zeker, dat niets dezelve kan overtreffen in doorfchynendheid en lucht.

Profesfor *HOLMES*, te *Oxford*, heeft den volgenden voorflag, ter collationering der Handschriften van de *Zeventigen*, openlyk in druk uitgegeven.

„Het blykt, een heerschend begrip te zyn onder alle de Gefchieden in de gewyde Oordeelkunde, dat de middelen om tegenwoordig den waren zin van den Schriftuutlyke Text te bepalen, veel menigvuldiger zouden wezen, indien de MSS. der Overzetting van de *Zeventigen* met elkanderen vergeleken, gelyk men die van het Hebréuwfche oorspron-gelyke gedaan heeft, en vervolgens die vergelykingen, by een gevoegd, gemeen gemaakt, waren.

„ De gegrondheid van dit denkbeeld rust op overwegingen, die men kan vermoeden dat by het gemeen reeds bekend zyn.

„ 1. Op de oudheid der Overzetting van de Zeventigen. Want, daar die Overzetting lang voor de komst van Kristus gemaakt is, waren de Afschriften, die de Zeventigen in handen hadden, noodwendig meer zuiver en volkomen dan enige lateren.

„ 2. Op het gezag der Overzetting van de Zeventigen. Immers, daar die Overzetting by de Joodsche Kerk aangenomen wierd, en gedurende enen geruimen tyd alleen gebruikt, moet het voor toegefaan en als heilig gehouden worden, dat dezelve de ware en getrouwe Vertaling van den gewylen Text bevat.

„ 3. Op de nuttige gevolgen, die men, gedurende enigen tyd, en byzonderlyk laatst, met 'er daad bevonden heeft, voort te vloeyen, uit ene oordeelkundige toepassing van deze Overzetting op het Hebreuwisch oorspronglyke. Men heeft met behuip van het *Patboomtaansche* M.S. zo dikwyls, vervalgingen in den Profetischen Text ontdekt, zo vele verminderingen gevonden, en verloren lezingen aangevuld, dat men een dergelyk heilzaam gevolg met regt moge verwagten, uit ene voortgelyke vergelyking van andere MSS. der Zeventigen met andere gedeelten der Schrifture.

„ 4. Gelyk mede op deze omstandigheid; dat de Uitgevers der Zeventigen het wel eens gewaagd hebben, om de Grieksche Overzetting overen te brengen met den Hebreuwischen Text en de aanhalingen des Nieuwe Test. zo als het een en ander in der tyd gevonden wierd, offchoon, gelyk het naderhand bleek het geval te zyn, nog de Hebreuwische Text, nog die van het Nieuwe Test. vry van vervalschingen waren.

„ Om deze en andere redenen, die men kan bybrengen, en die meermalen bygebragt zyn, hebben de meest geoeffenden in de Bybelsche Oordeelkunde verlangd, dat het Algemeen mogte overgehaald worden, ter aanmoediging van

E NE VERGELYKING (*Collatio*) VAN ALLE
DE MSS. DER OVERZETTING VAN DE
ZEVENTIGEN.

„ Voor zodanig een Werk, onderwerp ik de tegenwoordige voorflag aan het gezag oordeel van 't algemeen: zullende ik, by aldien dezelve zodanig ene goedkeuring en onderscheuning moge vinden, als my in staat kan stellen, om de onderneming aan te vangen, zonder tyd verzuim daar mede een begin maken, en met yver en getrouwheid voortgaan, in het volbrengen myner beloften, tot het voleindigen daar van.

„ De dingen, die my voorkomen tot dusdanig een Werk vereischt te worden, zyn als volgt:

„ 1. Dat alle MSS. die of binnen of buitenlands bekend en te ontdekken zyn, mits van vroegeren tyd dan de uitvinding der Drukconst, naauwkeurig behoren vergeleken te worden met een gedruken Text: en alle byzonderheden, in welken zy verschillen, onderscheidenlyk aangekend worden.

„ 2. Dat insgelyks alle gedrukte Uitgaven en Vertalingen, zo van 't geheel als gedeeltens van de Overzetting der Zeventigen, nevens alle Aanhalingen daar uit by de Kerkelyke Schryvers (met onderscheiding van de zulken die voor, en die na den tyd van *Aquila* schreven) van denzelfden gedruken Text vergeleken worden, en alle derzelve afzonderlyke afwykingen daar van aangewezen.

„ 3. Dat deze Bouwstoffen, verzameld zynde, allen onder een opslag van het oog, op ene duidelyke wyze behoren gebragt te worden, en gedrukt of onder den Text, waar mede de onderscheidene vergelykingen gemaakt zyn, zo als by Dr. *Kennicot*, of zonder den Text, gelyk by *De Rossi*.

„ 4. Dat de Aanwyzingen der MSS. by Talletters behoren te geschieden, die der Overzettingen, by Namen, en der aanhalingen van Schryvers, by derzelve Woonplaats en Druk.

„ 5. Dat 'er een Latynsch berigt dient gegeven te worden van de gecollationeerde MSS. bevattende zodanige Beschryvingen van dezelve, in alle byzonderheden, als den Lezer kan in staat stellen om over de dagtekening en het gezag van elk M.S. afzonderlyk te oordelen, en de Talletter opgeven, de, waar by de overwyzing op het zelve staat te geschieden.

„ Deze schikking der Bouwstoffen zal het Stuk voor den Lezer brengen in alle Gezichtpunten, die 'er van aan de hand gegeven kunnen worden, en het gebruik en toepassing van het geheel, in enig geval, volkomen aan hem zelve overlaten, zulks het Werk van gelyken dienst zal wezen voor allerlye Geleerden, die vrienden van de gewyde Schriften zyn.

„ Het is op deze Gronden, en met een regtsreeks oogmerk om aan deze verischen te beantwoorden, dat men tegenwoordig voor heeft het Werk te beginnen: en men mag gissen dat 'er een aantal van over de 180 MSS. der Overzetting van de Zeventigen voor handen zyn, waar op men thans kan rekenen: (waar van 'er 44 hier ten Lande gevonden worden.)

Alle onderrigting, welke men moge willen geven, zal in dank ontvangen worden.

ROBERT HOLMES.

Die genen, welken deze onderneming door een jaarlyke Inschryving wenschen te bevorderen, worden verzogt het insgeschrevene, ieder jaar, in de maand *Maart*, in handen te doen stellen van *F. Payne*, by de *Newsgate*, of *B. White en Zoon*, in Fleetstreet, Boekhandelaren in *London*: of van *D. Prince en J. Cooke*, of *J. en J. Fletcher*, te *Oxford*.

De Universiteit heeft, gedurende 3 jaren, een Som van 40 L. jaarlyks toegelegd om deze onderneming te bevorderen. Het Werk zal op haar Pers gedrukt worden, en de Heer *Holmes* zal van tyd tot tyd kennis geven van deszelfs voortgang.

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

Den 12 Mey laatstleden, overleed, op deszelfs Landgoed, by *Nordhausen*, (in *Turingen*), aan de
Ne-

Nederfaxifche Grenzen,) de Heer *N. Nibbsdale*, die zig, door zyn geleerden arbeid, byzonderlyk wegen zyne gevorderde kennis in de Gezigt- en Sterrekunde, by de Republiek der Letteren, niet weinig beoermd gemaakt heeft.

De Koninkl. Akademie der Kunsten en Werktuigkundige Wetenschappen, te *Berlyn*, heeft, in hare Vergadering van 5 Mey, den Heer *Doll*, Beeldhouwer des Hertogs van *Gotha*, en, in die van den 19den daar aan volgenden, den Heer *J. F. Clemens*, Plaatfnyder by het Hof van *Denemarken*, tot hare buitenlandfche Medeleden aangenomen.

De Heer *D. Marcus Herz*, Hofraad des Vorsten van *Waklek*, en Arts by het Gasthuis der Joodfche Gemeente, te *Berlyn*, is door zyne Majesteit, den Koning, tot Hoogleeraar in de Wysgeerte bevorderd geworden.

De Heer Dokt. *Johann Ehrenfried*, Hoogleeraar in de Kruidkunde, en Byzitter der Geneesk. Faculteit te *Leipzig*, is tot Lyfarts des Keurvorsten van *Saxen* beroepen.

N E D E R L A N D E N .

AMSTERDAM. Op den 8ste dezer, overleed alhier, in den Ouderdom van even 80 Jaren, de Heer **PIETER FONTEIN**, reeds zedert verscheidene Jaren rustend Predikant der Doopsgezinde Gemeente, by de *Toren en bet Lam*, en Lid van de Maatschappij der Nederlandfche Letterkunde, te *Leiden*: een der waardigste Leerlingen van den groten *Nemfcherhuis*, die zich, tot het einde zyns Levens toe, met het beoefenen der Griekfche en Romeinfe Letterkunde bezig gehouden, en teffens de Letteroeffeningen van zyn Vaderland met den grootften yver bevorderd heeft. Wy hopen, dat de voorraad, dien hy, gedurende zeer vele Jaren, voor ene nieuwe Uitgave der Characteren van *Theophrastus* verzameld heeft, in handen van een man zullen vallen, die negen zyn zal, om ze der Geleerde Waereld mede te delen; daar de Overledene zelf, gedurende zyn Leven, niet fchynt te hebben kunnen goedvinden, om iets van zynen Geleerden arbeid in druk te geven. Onze Hoogleeraar *Wytenhach* heeft zyn edel en befcheiden Karakter, waar aan zyne vrienden altoos met achtginge zullen denken, zeer juist en naar het leven gefchilderd, in zyne Opmacht van het laafte ftuk der *Bibliotheca Critica*.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

FRANKRYK. *Memoires concernant l'Histoire &c. des Chinois*. Gedenkchriften tot de Gefchiedenis, Wetenschappen, Kous-

ten, Zeden en Gewoonten der Chinezen, betrekkekyk. Deel XIII. *Parys*: 1788. [De Artikels van het meeste belang, in dit Deel voorkomende, zyn: Een berigt nopens de voornaamfte Leerlingen van *Confucius*: ene Spraakkonst der Manthoutartarifche Tale, door *M. Amiot*, welke eerlang door een Woordboek ftaat gevolgd te worden; zynde 'er meer dan 200 Handfchriften in die Tale, in de Boekery des Konings van *Frankryk*. Een kort begrip der uitgebreide Gefchiedenis van het Chineefche Ryk, te *Pekin*, op last des Keizers gedrukt. Onder de Stukken, rakende de Natuurl. Hiftorie van *China*, is 'er een, waarby ene Befchryving voorkomt van zekeren Steen, *Tu* geheten, die harder en zwaarder is dan *Marmer*, en nog gladder kan gepolyst worden. Dezelve is te gelyk klank gevende, en kan voor een Mufikaal Instrument dienen. — Voorts komt 'er nog by ene Overzetting van ettelijke Digtftukjes des Keizers van *China*. *Journal Encyclopedique*]

Histoire Naturelle des Mineraux &c. Natuurlyke Hiftorie der Mynftoffen, door den Grave de *Buffon*, V. en laafte DL. vervattende ene Verhandeling over den *Magneetsteen*, en dezelfs gebruiken. *Parys* 1788. 4to. 583 blad. met agt grote *Magneetfche Kaarten*. [De Heer B. legt zig voornamelyk toe, om de overeenkomst tuffchen de *Electricite* en *Magnetifche Werking*, door veelvuldige verfchillende waarnemingen aan te tonen, en trekt uit alles dit befluit, „dat de onderfcheiden „ *Magnetifche* kracht in 't algemeen van die *Electriciteit* „ afhange, en dat alle de werkingen van de *Magneet* niet „ dan *Motificaties* zyn van de laafte.” De Schryvers van het *Journal des Sçavans*, befchouwen deze Verhandeling als de volledigfte, welke over dit fohone deel der *Natuurkunde* kan gefchreven worden.]

Recherches Historiques & Politiques, sur les Etats Unis de l'Amerique Sept. &c. Gechied- en Staatkundige Navorfchingen omtrent de *Verenigde Staten van Noord-Amerika*, door een Ingezeten van *Virginie*. 8vo. Deel I—IV. *Parys* 1788. by *Frœulé*. [Na ene voorafgaande ontouwing van de eerste opregting der afzonderlyke Staten, nevens de oorzaken der *Revolutie*, handelt de Schryver over het *Stemregt*, het *Regt om Reprefentanten te zenden*, over de wetgevende en uitvoerende *Macht*, &c. Hier op volgen *Brieven* over de ongepaetheid om de wetgevende *Macht* onder meer *Corpora* te verdelen: voorts wederleggingen der lopende *Gerugten* nopens ene ontftane *Regeringloofheid*, en de gefchillen tuffchen enige kleinere Staten, nevens *Berigten* omtrent het *Papieren Geld*, de *Nationale Schuld*, die der *Partikulieren*, en de oorzaken, die den *Handel tuffchen Frankryk* en de *Verenigde Staten* belemmeren, enz. Van de *Wilden* vind men hier ook breedvoerige *Narigten*, onder welken deze en gene *Hoofdtrekken* van derzelver *Nationale Karakter* uitmunten. Onder de nieuwe *Schriften over Amerika*, fpreekt de Schryver met veel *Lofs* van den *Marquis de Chastelux*, en onder de *Landkaarten* pryst hy in 't byzonder aan den verbeterden *Amerikafche Atlas*, die na den *Vrede van Jeffery*, te *Londen*, is uitgekomen. Het 2 en 3de Deel is voornamelyk ingricgt tegen het bekende Werk van *Mably over Amerika*, en dat van des *Abts Raynals* *Wysgerige Gefchiedenis*.]

L'Almanach du Commerce &c. *Handel Almanach* voor den jare 1788. *Parys* Liv. 6. [Een nuttig Werk voor de *Handel-*
G 3

dryvende Waereld. Het zelve behelst ene opgave van den tegenwoordigen Staat van alle de Steden, Vlekken, en andere Handelplaatjen, in Frankryk; den aart van derzelve Voortbrengzels en Koopwaren, nevens een berigt aangaande derzelve Handwerken, met de Namen der Fabrikeurs, Kooplieden, Konstenaars, Bankiers, in elke plaats. De Heer *Gourmay*, die de Schryver is, heeft ten oogmerk om alle de Traktaten van Handel, Edikten &c. die nog in kracht zyn, uit te geven, en alleen die Handelhuizen aan te wyzen, die in bloey zyn. Om hier omtrent, zo veel mogelyk, alle mislagen voor te komen, beloofd hy, by gelegenheid, de onderscheidene plaatjen te zullen gaan bezoeken, ten einde 'er de verëichte Narigten in te winnen.

De Uitgever der *Nouvelles des Lettres* maakt met veel goed keuring van dit Werk melding.]

Mecanique Analytique &c. Berekenende Werktuigkunde, door den Heer *de la Grange*, Lid van de Akademien der Wetenschoppen, te *Larys*, *Berlyn*, *Petersburg*, *Turin* enz. 4to. van 513 bladz *Parys*, by de Wed. *Desaint* 1788. De Prys is 15 Liv. op ordinar, en 21 Liv. op best Papier. [De Commissarisfen van de Akademie der Wetenschappen, zeggen de Schryvers van het *Journal Encycl.* hebben dit Werk den naam van deszelfs voortreffelyken Schryver waardig geoordeeld. Opgemelde Recensenten voegen 'er by: „Het verdiend ene byzonderen opmerking, dat het doorbladeren van dit Werk, gene Afbeeldingen, nog Meetkundige Conftructies vereischt. De Ontleedkundige berekening is alleen genoeg om haar doel te bereiken. Deze behandeling, die ene ongemene eenvoudigheid in de Methoden onderfeld, en die niemand tot hier toe gehouden heeft, kan niet anders dan de waardy vergroten van enen arbeid, die, buiten dat, zo veel regt heeft op de toezijching der Meekundigen.]

Les Pseaumes &c. De Psalmen, in 't Fransch overgezet, met Aanmerkingen, door *Vader G. F. Berthet*, 5 D. in 12mo. Prys 15 Liv. ingeb. *Parys*.

Sermons &c. Leerredenen van den Abt *de Cambacères*, Prediker des Konings; nieuwe Druk, vermeerderd met ene Inleidingsrede, 3 Del. in 12mo. Prys 9 Liv. ingen.

Les Dangers &c. De gevaren der Coquettery, 2 Del. in 12mo. Prys 48 ft. *La Marquise &c.* De Marquifinne van *BEN*. . . . 2 D. in 12mo. prys 3 Liv. *Histoire &c.* Geschiedenis van *Sophie* en *Ursula*, of Brieven uit een Brievenst getrokken, in order verzameld, en in 't ligt gegeven, door den Heer *de Charnois*, 2 Delen in 12mo. Prys 3 Liv. 12 ft. *Herbert &c.* *Herbert* of Vaartwel Rykdommen, of de Huwelyken: door den Vertaler van den *Onderaardschen*, 3 Del. in 12mo. prys 5 Liv. — allen by *Buisson*, te *Parys*. [Vier Romans, waar van de Schryvers van het *Journal Encyclop* by ene bredere opgave, met zeer veel Lofs spreken.]

Tableaux de la Suisse. Tafereelen van *Zwitserland*, 49ste en laatste stuk. *Parys*, by *Lamy*. [Dit Stuk behelst een Ontleedkundig en berekeneerd Bladwyzer van het gehele Werk, 't geen nu, voor de eerste uitgave, in gr. fol. 5 Delen, en voor de tweede 13 Del. 4to. bestaat. De Prys van de Folio druk is 480 Liv. en die van de 4to. 360 Liv. Van dezen 2de

Druk zyn niet meer dan 400 Exempl. opgelegd, ten einde alle de Platen, die ten getale van 430 zyn, goede Afdrukzels konden wezen. De niet afgehaalde Stukken van den fol. Druk, moeten nog voor 't einde van dit lopend jaar afgehaald worden. Zullende na dien tyd gene aparte Stukken daar van voor tot enigen prys te bekomen zyn. Tot dien tyd toe worden alle de Stukken afzonderlyk afgeleverd, tot 12 Liv. ieder, en het 49ste tot 27 Liv. Dit laatste is niet slegts voor de Intekenaars van het Werk onontbeerlyk, maar kan tevens op zig zeiven voor ieder een dienen tot een Algemeen Aardrykskundig, Plaatsbeschryvend, Schilder-, Natuur-, Historie, Zeden- Staats- en Letterkundig Woordenboek van *Zwitserland*.]

Dictionnaire Critique. Oordeelkundig Woordenboek der Fransche Tale, door den Abt *Feraud*, 3 Del. 4to. ieder van 300 bladz. *Marseille*, by *J. Mogy*, Vader en Zoon, en de Wed. *Sibie*, als mede by de voornaamste Boekverkopers, zo in *Frankryk* als andere Landen.

DUITSCHLAND. *Das Neue Testament &c.* Het Nieuwe Testament overgezet en opgehelderd, dat elk ongeletterde het verstaan kan, door *Job. H. Dan Moidenbauer*, Doktor der gewyde Schrift, Predikant in de Donkerk, te *Hamburg &c.* 2de Deels, 2de en laatste afdeling, met een Aanhangzel, gr. 8vo. te *Quedlenburg* en *Bianenburg*, by *Ernst*. Prys 21 gr. [Deze afdeling vervat de Brieven van *Paulus*, aan die van *Ephefen*, *Philippenfen*, *Kolosjenfen*, *Thesalonjenfen*, aan *Timotheus*, *Titus*, *Philemon*, en dien aan de *Hebreëen*, benevens de Brieven van *Petrus*, *Johannes*, *Jacobus*, *Judas*, en de *Openbaring van Johannes*. Over 't geheel, merken de Schryvers der *Algem. Literat. Zeitung* aan, kan deze gehele ophelderende Overzetting, als een uitbreidel beschouwd worden van des Schryvers *Grondige Verklar ng der zwaarste Schriftuurplaatjen*, te *Leypzig* 1768. in 4to. uitgekomen, en, ondanks de moeilyk na te volgen Schryfwyze en schikking, met vrugt gebruikt worden, door dezulken, die geen beter hulpmiddelen bezitten.]

Freyburger Beytrage &c. *Freyburger* Bydragen ter bevordering des oudften Kristendoms en der nieuwste Wysbegeerte, uitgegeven door *Kasper Ruef*, eerste stukje, 8vo. te *Ulm*, by *Wobler*. [Een nieuw Tydschrift, welk, zo uit hoofde van deszelfs edel doel, ter handhaving van het Kristendom, ter bestryding van By- en Ongehoof, en ter aankweking van den waren Geest van Kristelyke verdraagzaamheid, als wegens deszelfs wel ingerigte Schryfwyze, en de daar in voorkomende bondige aanmerkingen, beiden door onbevooroordeelde Katholyken en Protestanten, met vrugt kan doorbladerd worden, en waar van het te hopen is, dat het daar by ontfloken licht zig meer en meer moge uitbreiden. *Algem. Litt. Zeit.*]

Schöpfung und Schöpfer &c. Het Schepzel en de Schepper, of Aanleiding tot ene algemeen nuttige kennis der Nature, van het Geschapene, en opleiding tot deszelfs Schepper, door *Karl Fried. Dieterich*, kl. 8vo. *Erfurt*, by *Keyzer*. [De Schryver, die zig, door zyne *Aanleiding tot de Kruidkunde*, en andere Schriften, reeds bekend gemaakt heeft, leverd in dit Werkje ene Encyclopedie der Natuurleere en Natuurkunde, of Natuurlyke Geschiedenis, waar by zig van de nieuwste en beste Geschriften bediend, en de voornaamste nieuwste

fte ontdekkingen opzichhelder heeft, zulk het voor ene handleiding tot deze Wetenschappen konne dienen.]

Museum N. G. Leskeanus, pars Entomologica, ad Systema Entomologiae, Cl. Fabricii ordinata: cura J. J. Zichachii, met Platen, 8vo. 136 bladz. te Leipzig, by Müller. [Het gelukkig begin der Beschryving ener Verzameling van Natuurlyke Zeldzaamheden, die zo wel, uit hoofde der verdienste van haren overleden bezitter, als van hare rykheid, aanmerkelijk is. Naar de verzekering des Heren Zschach, zou alleen de Verzameling van Insekten, daar in gevonden, ettelijke soorten bevatten, van welken *Linnaeus* noch *Fabricius* enige melding maakte.]

B E R I C H T E N,

Tot de OOSTERSCHE LETTERKUNDE betrekkelijk.

De Professor **BRUNS** te *Helmstadt*, en de Reëtor **KIRSCH** te *Hof*, in het Vorstendom *Bayreuth*, beide Mannen van naam in de Oostersche, byzonder in de Syrische, Letterkunde, zullen, nog in den loop van dit Jaar, het *Chronicon Syriacum* van *Abulpharagius*, met ene Latynsche Vertaling, en enige Critische Aantekeningen, uitgeven. Volgens het Plan van Intekening zal het Werk op traay papier, met ene nieuwe Letter, gedrukt worden, en ten naastenby 700 bladzyden belopen; waar van de Prys berekend is op 7 *Thalers*, of ruim 16 *Gulden* Hollandsch, mits men by de Intekening betale een halven *Louis d'Or*.

De Intekening kan tot den 15 *September* geschieden, by den Prof. **SCHULTENS**, te *Leyden*; en waarfchynlyk ook by de overige Heeren Professore der Oostersche Talen in ons Vaderland, aan welke de Uitgevers een omftandiger bericht aangaande dit Werk gezonden hebben.

* * *

Niet minder gewichtig voor de Arabische Letterkunde, is het voornemen van den Heer Professor **ADLER**, te *Kopenhagen*, om de *Annales Moslemici* van *Abulfeda*, met de Latynsche Vertaling en Aantekeningen, benevens een Historisch en Geographisch Register, van wylen den beroemden Heer *Reiske* in het licht te geven. Dit Werk zal, op kosten van den Deenschen Kamerheer *de Sibm*, enen edelmoedigen voorstander en bevorderaar van goede Studiën, die alle de Nageelatene Handschriften van den Heer *Reiske* gekogt heeft, in 3 deelen, in 4to gedrukt worden; waar van ieder Deel voor Twee *Dukaten* (buiten de vracht) zal afgeleverd worden, aan die gene, welke, voor den 15 *September*, aan den Professor **SCHULTENS**, te *Leiden*, hunne namen zullen hebben opgegeven.

* * *

Ook heeft dezelfde Heer *Adler* ter Persfegereed, zyne Aantekeningen op de Syrische Vertalingen van het Nieuwe Testament, onder den Tytel: *Novi Testamenti versiones Syriacae, Simplex, Philoxeniana et Hierosolymitana, denuo examinatae, et ad fidem Codicum, M. S. S. Bibliothecarum Vaticanarum, Aethiopicarum, Assemanianarum, Medicarum, Regiarum, aliarumque novis*

observationibus ac ne tabulis aere incisiss Illustratae a Jacobo Georio Christiano Adler, Professore P. Hafniensi.

De bekende verdienste van den Schryver, die juist in dit vak het meeste uitmunt, geven ene gegronde verwachting, dat, gelyk de onderneming zelve zeer nuttig is, zo ook de uitvoering nauwkeurig zyn zal. Het Werk wordt voor Een *Dukaat* (buiten de vracht) aangeboden, aan die gene, welke ter bovengenoemde plaats, en binnen den aldaar bepaalden tyd, hunne namen gelieven aan te melden.

LAND- EN ZEEKAARTEN.

Theatre itineraire &c. Reis-Schouwt neel des tegenwoordigen Oorlogs, tusfchen de Turken, ter ener, en de Rusfen en Keizerlyken, ter andere zyde: nevens ene Kaart, betrekkelijk ene mogelyke verdeling van een gedeelte des Ottomannifchen Ryks, door den Heer *Brion de la Tour*, Ingenieur-Geograaf des Konings. *Parys*, by den Maker, en by *Desnos en Cusfac*.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

FLORENCE.

By *Nicolas Pagi* en *Joseph Bardi*, word thans uitgegeven ene Schilder-Gefchiedenis van *Toskanen*, verfiert met platen, naar de beste Stukken, die van elken Toskaanfchen Meester nog voor handen zyn. Dezelve neemt een aanvang met de Tyden voor *Cambrue*, zo veel men 'er originele Stukken, en die van ene ontwyffelbare egtheid zyn, van kan opsporen, en zal een einde nemen by het midden der tegenwoordige Eeuwe.

Het Historisch Deel word door een Florentynsch Heer van naam, in de Geleerde Waereld, gefchreven: en de Platen worden naar ene nieuwe manier bearbeid, met fterk water, en in diervoegde, dat zy zig als gewasfen Tekeningen vertonen.

Alle twee Maanden, van het begin dezes jaars afgerkend, komen 'er vier Platen, met twee vellen Letterdruk, in 't ligt. De laafte in twee Kolommen, een in 't Fransch en een in 't Italiaansch, op Hollandsch Imperial Papier. Het Portrait van elken Schilder komt in een Vignet. De Prys van elke No. is 6 Florentynfche Paul.

Men rekend dat het Werk op 2 Delen zal lopen. Voor ene Historifche Inleiding word afzonderlyk betaald.

P A R Y S.

Les Dons &c. De onverzigtige Gefchenken, en de wederkering tot de Deugd, Konstplaten, in 't koper gebragt, door den Heer *de Longueil*: by den Maker, Prys 4 Liv. 't stuk.

La Fille &c. Het grootmoedige Meisje, Konstplaat, verbeeldende de heldhaftige daad van *Catharine Vascent*, by Meijstr. *Maras*.

L'Heroïne &c. De Heldin van *Noyon*, gekoleurd Portrait van *C. Vascent*, in 't koper gebragt, door den Heer *Briccau*, Tekenmeester des Konings, naar het origineel Afbeeldzel, op order en onder het opzigt van die van den Gerechte der Stad *Noyon*, geschilderd: by den Maker, prys 1 Liv. 4 f.

Vue &c. Gezigt van de Vergaderplaats der Proffestanten van *Nimes*, Konstplaat, van 2 voet breedte en 18 duim hoogte. Prys 12 Liv. proefdr. en 6 Liv. letterdr.

Portrait van Frederik II. Koning van Pruisen, geschilderd door den Heer *Rambey*, en in 't koper gebragt door den Heer *Huot*: by den Maker, prys 2 Liv. Dit Portrait is het eerste ener Verzameling van grote Mannen, in de 18 Eeuw, welke de Heer *Huot* voornemens is uit te geven. Hy heeft zyne keuze bepaald tot zulke Vorsten, wier Regering, 't zy als Overwinnaars of Wetgevers beschouwd, een afzonderlyk Tydperk in de Geschiedenis opleverde of zal opleveren, gelyk *Frederik II.*, *Joseph II.*, *Peter I.*, *Catharina II. &c.* Geleerde Mannen, wier bekwaamheden tot luister van hun Vaderland strekten, gelyk *Crevillon*, *Voltaire*, *J. J. Rousseau*, *Buffon &c.* Veldheren en Staatsperfonen &c. gelyk de *Marfchalk van Saxen*, *Washington*, *Franklin &c.* Deze Portraits ter grootte van klein 8vo. of groot 12mo. zullen met een rand verfierd zyn, aan het Afbeeldzel passende, en getekend door den Heer *Marillier*. Zy, die begerig zyn, om deze Verzameling te hebben, worden verzogt by den Autheur daar voor in te tekenen, kunnende dezen verzekerd zyn, de eerste Proefdrukken te zullen ontvangen.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

By den FRANSCHEN SCHOUBURG, te Amsterdam, is gespeeld:

Maandag 4 Augustus.

Renald d'As.

La Folie Amoureuse.

Dingsdag 5 Augustus.

La Femme Jalouse.

Les fausjes Magie.

Zaterdag 9 Augustus.

Azemia ou les Sauvages.

Le Fou raisonnable.

GEBOORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperen week, is geweest: te *Amsterdam* 196: en te *Haarlem* 11, onder welken laatsten 3 beneden de 12 jren.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN.

Uit ene bredere opgave van dagelyksche Waarnemingen; te *St. Petersburg*, nopens de gesteldheid van Weder en Lucht, gedurende de maand *July*, laatstleden, blykt, dat aldaar,

De hoogste stand des Barometers den 7den, om 6 uren 's morgens, plaats hadde: zynde 28. 44.

Deszelfs laagste stand was van 27. 87. op den 12den om 3 uren na den middag.

Het onderscheid dus 57 honderdste gedeelten van een duim, en het gemiddelde 28, 155.

De middelbare hoogte 28, 085 of 28, 185 Parysche duim.

De grootste Hitte was van 106°, volgens *Reaumur* 29½ gr. des namidd. van den 14den.

De middelbare warmte, ten 2 uren namidd. 116½, volgens *Reaumur* 18 grad. De Thermometer steeg in 6 dagen over 110, in 15 dagen, tusschen 120 en 110, in 7 dagen, tusschen 130 en 120, en in 2 dagen, tusschen 140 en 130 graden.

De minste warmte 143, volgens *Reaumur* 3½ gr., den 1sten vroeg. De middelbare nagt warmte 128,8, volgens *Reaumur* 11½ gr. De Thermometer daalde in 4 dagen beneden 140, in 3 dagen tusschen 130 en 140, en in 23 dagen tusschen 120 en 130 gr.

Windstilte, gedurende 6 dagen, den 6, 10, 14, 24, 25 en 26.

Frische koelte, gedurende 4 dagen, den 2, 3, 4 en 5den, uit den Noord.

Stormig, den 15den, uit het Oost.

Heldere Lucht, gedurende 5 dagen, den 5, 6, 7, 13 en 14.

Geheel bewolkte Lucht, gedurende 6 dagen, den 1, 2, 4, 11, 20 en 21.

Nevel, gedurende 2 dagen, den 10 en 25.

Regen op 23 dagen, den 2, 3, 4, 8, 9, 10, 22, 23, 25, 26, 27, 30, en sterke, den 1, 11, 12, 15, 17, 19, 20, 21, 24, 28 en 29.

Sneeuw en Hagel, op den 1ster.

Onweder van Donder en Blixem, tot 5 malen, op den 12, 15, 17, 20 en 24.

Den 13, 16 en 22, hoorde men alleen Donderslagen.

De Uitgever dezes heeft in 't Nederduitsch uit het Hoogduitsch laten vertalen, en zal eerstdaags het licht doen zien: *Heelkundige Mengelschriften*, uitgegeven door *J. L. Schmucker*, 1. Deels 7. Stuk.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R - E N M I N - G E O E F F E N D E N .

Vrydag den 22. Augustus.

B E R E G T E N .

Z W E D E N .

De Koninglyke Akademie der Wetenschappen, te *Upsal*, heeft de Marquis de Condorcet, nevens de Heren *de la Lande* en de *Lambres*, tot buitenlandsche Leden aangenomen.

De KONINGL. AKADEMIE der Opschriften, schoone Wetenschappen, Geschiedenis en Oudheden, heeft de Pryszen, voor dit jaar beloofd, op de volgende wyze toegewezen: De Prys uit de Geschiedenis, over het Krygswezen en de Konst van Oorlogen, in *Zweden*, zedert den dood van *Gustavus Wasa*, tot aan de Troonbeklimming van *Gustav Adolphus*, is den Heer *Adler Sparre* toegekend. De getfelde Prys op ene Lofreden, in profa of vaersen, op den Ridder *Linnaeus*, en op ene Verhandeling over de oudste *Zweedche* Muuten, zedert den oorsprong der Monarchie, tot aan het einde van de 12de *Eeuw*, heeft niemand bekomen; overmits de toegezonden Stukken der Akademie niet voldoende voorkwamen. Daar en tegen is de Prys op de volgende Opschriften en Zinspreuken: als 1) Een Opschrift op het Praalgraf van *Gustavus I.* in de Hoofdkerk, te *Upsal* 2) Een Opschrift op het Standbeeld van *Gust. Adolphus*, te *Paard*, 't geen op de *Norr-Malm* plaats, te *Stockholm*, staat opgerecht te worden. 3) Een Opschrift voor de Brug over den *Norr Stroom*, by *Adelsholm*, waar aan reeds gebouwd word. 4) Een schets voor Gedenkpenningen op grote *Zweden*, die de Regering van *Karel Gustavus* beroemd gemaakt hebben, — den Heer *Luttb.* die kortlings reeds ene dergelyke Eerbeloning wegdroeg, toegewezen.

Wyders heeft de Akademie de volgende Onderwerpen voor de Prysragen van dit jaar, opgegeven: 1) Voor de *VREEM-*

DE EN GELERDE TALEN, ene Verhandeling, waar by onderzocht word, of men uit het toenemend verval der Kunsten, in enen Staat, met enige zekerheid, de Zeden der Ingezetenen konne beoordelen? Deze Verhandeling moet in Latynsch of Fransch profa geschreven zyn. 2) Uit de GESCHIEDENIS; ene Verhandeling, in de *Zweedche* tale, over het *Zweedche* Krygswezen, onder de Regering van *Gustavus Adolphus*, en de veranderingen, na zyne Regering, daar by voorgevallen. 3) Uit de OUDHEDEN: Ene in 't *Zweedch* geschreven Verhandeling der nauwkeurigste nasporingen, waar by, met betrekking tot de oude *Noordche* Geschiedboeken. zo uit derzelver taal- en schryfwyze, als uit data, vaste kentekens opgegeven worden, naar welken men den tyd van derzelver zamenstelling, en den graad van derzelver Geloofwaardigheid, met opzigt tot de oude *Zweedche* Geschiedenis, kan bepalen. 4) In het vak der OPSCHRIFTEN EN ZINSPREUKEN, a) Een Latynsch of *Zweedch* Opschrift voor het Praalgraf van *Frieb. XIV.* in de Hoofdkerk, te *Mestras*. b) Schetsen van Gedenkpenningen voor de *Zweedche* Koningen, uit het geslagt van *Bigel Jarl*. De voornaamste voorvallen, welken derzelver Regering kenschetsen, daar by in aanmerking nemende.

De schetsen moeten in 't *Latyn* geschreven zyn, en die, naar dezen Prys wil dingen, moet de beiden onderwerpen behandelen. De Opsteller word tevens verzogt om de schryvers, die hy iaadpleegt, aan te wyzen, als mede de Bronnen, waar uit enig licht geschept is. De naar den Prys dingende Geschriften moeten voor 20 Jan. eerstkomende, ingeleverd, en of regtstreeks aan het adres der Akademie, of aan dat van den Heer *won Adlerbeth*, Koninglyke Staf-Kantelary-Raad, Ridder van de *Noordsterre* en Geheimschryver der Akademie, gezonden worden.

G R O O T - B R I T T A N N I E N .

Den 1ste dezer maand, overleed, aan deszelfs Huis in *Eatonstreet*, te *Londen*, de Heer *Shebbeare*, Med. Doct.

H

Doct. in het 70ste jaar zyns Ouderdoms. Hy was de schryver van den berugten *Brief aan het Volk van Engeland*, en van de *Praktyk der Geneeskunde*; twee Lettervrugten, welke waardy de tyd, zedert derzelvez openlyke gemeenmaking, algemeen heeft leren kennen.

Den 7de dezer maand *Augustus*, is, te *Fornceet*, in het 73 jaar zyns Ouderdoms Overleden; de Wel Eerw. Heer Doct. *Zachariah Brooke*, Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, te *Cambridge*, enz.

Welligt ziet men, binnen kort, in *Londen*, ene *Turksche Mosque* opgerigt; althans een Ryk Turksch Heer aldaar wonachtig, heeft het plan gevormd, om 'er een op zyn eigen kosten te laten bouwen; ten einde zyne zig hier bevindende Geloofsgenoten gelegenheid te geven, om hunnen uitterlyken Godsdiens te oeffenen, en tevens langs dezen weg, de overige, die hier en daar onder de Kristen Natiën van *Europa* verspreid zyn, herwaarts te lokken en by een te verzamelen. By 'aldien dit Werk deszelfs beslag krygt, zal een ongelukkige Muselman, die in *Engeland* gekomen is, om zig in onze Konsten en Wetenschappen te oeffenen, en die een zeer geleerd man is, dog door bedriegers arm gemaakt, den post van *Iman* of Priester bekleden. — Men verzekert, dat eerstdaags, door den ondernemer, verlof tot het een en ander, by de Regering zal gevraagd worden. En men kan nauwlyks twyffelen of onze verdraagzaamheid, die niet alleen hier den Joden, hunne Synagogen bewilligt, maar zelfs het houden van Gods dienstige Vergaderingen der Deisten duld, zal zig ook wel tot de Mahomedanen uitstrekken.

LEVENSBERICHT VAN DEN EERW. HEERE BENJAMIN KENNICOTT, D. D. &c. &c.

De nieuwsgierigheid na een Levensverslag van den Geleerden en onvermoeiden Doct. B. KENNICOTT, reeds in het Jaar 1783 overleden, is tot nog onvoldaan gebleven; eniger mate hebben de Schryvers van *The Monthly Review*, een laatst uitgekomen Werk van dien Heer aankondigende, daar aan voldaan, met het volgende Bericht van het Leven en de Werken diens Geleerden.

In den Jare 1718, werd Dr. *Kennicott* te *Tunnesf*, in *Devonshire* geboren. Wy weten niets bepaalds van den Rang en 't Karakter zynr Ouderen, dan dit is ons bekend, dat hunne omstandigheden niet toereikten om hun Zoon ene Opvoeding te geven, geschikt naar de drift tot kennisse, welke zy in hem bespeurden. Gelegenheid tot vroegtydig Onderwys moet hy nogthans bekomen hebben, of ('t geen wy zontyds zien gebeuren) zyne natuurlyk grote zielsvermogens moeten dit onnodig gemaakt hebben. Want in 't Jaar 1743 stelde hy een Dichtstukje op, onder den Tytel: *A Poem on the Recovery of the Hon. Eliz. Curtenay, from her dangerous Illness*: hier door kreeg hy, naar allen schyn, kennis by de Heeren, die hem naderhand na de Hogeschool te *Oxford* zonden, en

daar ondersteunden. Zy hebben zeker in het beoordelen van dit Dichtstukje, niet zo zeer op de innerlyke waarde, dan wel op de omstandigheden, waar in het was opgesteld, gelet. Schoon het Loof verdiende, als een blyk van den jeugdigen iever eens onbekenden, die met schaarsheid worstelde, kan het als een Dichtstuk niet meer dan middelbaar heeten, en daalt niet zelden daar beneden. Dan hoe deze Verzen ook mogten wezen, op derzelvez uitgave volgde schielyk zodanige Giften, als den Maaker, de voordelen en 't Akademische Opvoeding schonken.

In 't volgend Jaar 1744, ging hy in *Wadham Collegie*; en binnen kort onderscheidde hy zich in dien Tak van Letteroefening, waar in hy naderhand dermate uitstak. Twee Verhandelingen, de een *On the Tree of Life*, den ander *On the Obligations of Cain and Abel*, zagen in 't Jaar 1747 tot twe keeren het licht, en verschaften hem de byzondere Eer, dat de Universiteit hem, om niet, met den graad van *Bachelor* beschonk, een jaar vroeger dan den daar toe geselden tyd. De twee Verhandelingen droeg hy dankbaar op aan de Heeren, wier wilddaadigheit hem den toegang tot den Hogeschool bezorgd had, en deze ter Schouwplaats maakten niet alleen van onvermoeiden arbeid, maar tevens van loffelyke vriendschap.

Met zulke verdiensten en zo ondersteund, werd hy in *Exeter Collegie* toegelaten. De uitgave eniger Leerredenen deed wel haast zyn Naam bekender worden.

Doch in 't Jaar 1753 lag hy den grond van het verbaazend Gedenkteken van Geleerden vlyt, 't welk de Wyzen en Braven met bewondering aanschouwen, terwyl Vooroordeel, Nyd en Ondankbaarheid verflommen. Hier toe diende de uitgave van zyne eerste Verhandeling: *On the State of the printed Hebrew Text*. Hy had daar in ten oogmerke, het toen aangenomen denkbeeld van de volkomene zuiverheid van den gedrukten Hebreuwyschen Bybel Text te bestryden. *Capellus* had reeds lang geleiden, in zyne *Critica Sacra*, daar aan den eersten slag toegebracht: dit Werk werd na zyn dood, in den Jare 1660 uitgegeven. *Buxtorf* kon met al zyn bekwaamheid en taalgeleerdheid, dien slag niet ontwyken. Maar *Capellus* van de gelegenheid verstoken, om *Hebreuwysche Handschriften* te raadplegen, kon, hoewel hy zyne bewyzen ondersteunde, door den *Samaritaanschen Pentateuchus*, in gelykluidende plaatsen, en 't gezag van oude Overzettingen, nooit zyn stuk geheel voldingen.

Het algemeen denkbeeld was, dat de *Hebreuwysche Handschriften*, gene, of zo enige al gene andere dan zeer weinige en niets betekende Leezingen van den gedrukten Text verschillende opleverden, en ten opzigte van den *Samaritaanschen Pentateuchus*, had men wyd van een loopende gevoelens. Zy, die den *Hebreuwyschen* Text voor den enigen waaren erkenden, wraakten, ingevolge daar van, den *Samaritaanschen* als bedorven, overal waar dezelve van den *Hebreuwyschen* afweek. Anderen, die den *Hebreuwyschen* Text voor onnauwkeurig hielden, kenden aan den *Samaritaanschen* geen genoeg gezag toe, om dat gebrekkige te verbeteren. Een zeer groot gewaand gebrek bleefden den *Samaritaanschen Pentateuchus* aan: want gene *Samaritaansche Handschriften* waren toen bekend; en de *Pentateuchus* zelve werd gewraakt om mistellingen, aan de onnauwkeurigheid der Uitgaven te wyten.

Dr. *Kennicott* bewees in zyne Verhandeling het bestaan van vele *Hebreuwysche Handschriften*, die, schoon men, tot nog toe geoordeeld had, dat ze met elkander, en met den *Gedrukten Text* overeen stonden, egter vele en zeer gewierige

verschillende Leezingen behelsden; en, wyders, dat uit deze verschillende Leezingen zeer veel kon gefchept worden om de oude Overzettingen te flaven. Hy maakte bekend, dat te Oxford alleen zes Samaritaansche Handschriften gevonden werden, door welker behulp men veel misfellingen in den Gedrukten Samaritaanschen Text zou kunnen verbeteren, en nam hy op zich te bewyzen, dat zelfs uit den Samaritaanschen Pentateuchus, gelyk dezelve gedrukt was, veele plaatfen in den Hebreuwfchen konden verbeterd worden.

Buiten en binnen Engeland moest dit Werk ene strenge beoordeeling ondergaan. Op buitenlandsche Akademien hadt men, toen Capellus de volkomen zuiverheid van den Hebreuwfchen Text aantastte, op het Geloof in die zuiverheid, als een Geloofs Arttykel aangedrongen. By Wolfius vinden wy deswegen ene overschryvswaarde Aantekening: *Ista Capelli sententia adeo non approbata fuit Sociis ut patius Helvetii Theologi, et speciatim Geneveses, Anno 1678, peculiari canone caverint, ne quis in ditione sua Minister Ecclesie recipiatur, nisi fateatur publice Textum Hebraeum, ut bodie est in exemplaribus Majoreticis, quoad consonantes et vocales, divinum et authenticum esse Wolffii, Bibliotheca Hep. Tom. II. 27.* In Engeland vondt de Stelling van Kennicott, wegens het verbeteren van den Hebreuwfchen Bybeltext Tegenstanders, in Comings en Bate, twee Hudobingsfontanen die dezelve betreedden met zulk ene heftigheid, als of de waarheid der Openbaaring geheel daar aanhing.

(Het vervolg in onze Eerstkomende.)

F R A N K R Y K.

De Koninglyke Academie der Wetenschappen, te Parys, heeft, over Konstantinopolen, enige waarnemingen ontvangen, welken te Ispahan genomen zyn, en die de lengte van die Stad op $69^{\circ}\frac{1}{2}$ bepalen, in diervoegje als de Kaarten van de Heren de l'Isle en Buache: Daar nu de waarneming te Casbine, op den 30 Juny genomen, daar mede volmaakt over een stemt, heeft men reden, om te geloven, dat dit Deel van Asia, tot aan de Kaspische Zee, zeer juist is afgemeten.

De Fransche Academie, heeft in hare laatstè Vergadering, den 3. Aug. gehouden, den Prys der Nutzigheid, aan het Werk van den Heer Necker, óver het belangryke der Goddienftige begrippen, toegekend: en die der Welspreekendheid, aan ene Lofreden op Lodewyk den XII. waar van de Schryver is, de Heer de Noël, Hoogleeraar aan de Univerfiteit te Parys.

HET KONINGL. GEZELFCHAP DER ARTZENYKUNDE, van enen onbekenden ene Som van 12000 Liv. ten gefchenke ontvangen hebbende, om uit de Renten van dit Kapitaal, ene jaarlyksche Prysfrage, van 480 Liv. te kunnen opzeven; heeft het zelve, uit dien hoofde, enen verhoogde Prys van 600 Liv. op de volgende Vrage gesteld: *Rechercher quelles sont les causes de l'endurcissement du tissu cellulaire, au*

quel plusieurs enfans nouveaux-nés sont sujets, et quel doit en être le traitement, soit préferatif, soit curatif? [Na te sporen, welken de oorzaken zyn der verhardingen van het celachtig weefzel der Hersenen, waar aan verscheidene jonggeboren kinderen onderhevig zyn; en welke behandeling men dient in agt te nemen, of dezelve om voor te komen of te genezen?]

De Prys zal in de openbare Vergadering in de Vasten van 1789, uitgezeten worden. De Verhandelingen moeten voor den 1. January van dat jaar, Vragtvry, gezonden worden aan den Heer Vicq. d'Azyr, *Secrétaire de la Société Royale de Médecine, rue des Petits-Augustins, No. 2.*

Z W I T S E R L A N D.

Niettegenstaande in Muhlhausen alles Fabricceert of Handel dryft, is men egter aldaar meer verligt, dan op vele andere plaatfen, waar mogelyk ene menigte van Geleerden, of die voor Geleerden willen doorgaan, gevonden word. Ten aanzien van de verdraagzaamheid verdient Muhlhausen gewis tot een voorbeeld te strekken. Lutherfche Proponenten laat men 'er, zonder bedenken, prediken: en men heeft zelfs van daar, in het voorleden jaar, een Hamburger tot Veldprediker, by een Zwitsersch Regiment voorgeslagen en bevorderd. Ook spreekt men reeds onder de Geestelykheid, om den Lutherfchen, die 'er zig ophouden, wanneer zy krank zyn, het Avondmaal afzonderlyk toe te dienen. Met opzigt tot de Wetenschappen, gaat men ook niet agterwaarts. De Heer Reifer, Directeur der Handel-Academie, houd doorgaans voor de Kwekelingen dier Stigtinge Lessen over de Proefondervindelyke Natuurkunde. Gedurende den laatsten Winter hield hy tevens dusdanige Lessen in 't openbaar, en konde meer dan 60 Toehoorders, van beiderlei kunne, die daar op ingetekend hadden, tellen. Ook dezen kwamen getrouw op, zelfs in het slechtte weder, en hielden het tot aan de laatste Les uit. In den aanstaande Winter zal deze Heer, op verzoek van verscheidene Liefhebberen, wederom Lessen geven over de Water- en Lugtweegkunde, nevens de Elektriciteit. Concerten worden 'er, het gehele Winterzaiften door, in ene afzonderlyk daar toe gebouwde Muzykzaal, regelmatig, gegeven. Thans arbeid men 'er ook aan de verbetering der Scholen, en men is van begrip, dat in een Land, waar in, van de 20 Jongens, nauwlyks een studeert, de Latynfche Scholen zeer wel gemist kunnen worden. Men zal 'er dus alleen Hoogduitsch en Fransch. Schryven en Rekenen, nevens de Gefchied- en Aardryskunde, en dergelyke te pas komende dingen, onderwyzen. Latyn, Grieksch en Hebreusch kan in afzonderlyke uren geleerd worden. Onweder-Afleidfers is daar elk bekwaam aan te leggen, en 'er is geen Gebouw van enige aanmerkelijke grootte, 't geen daar van niet voorzien is. Ook heeft men 'er een Leesgezelfchap, 't geen reeds ene

fraaijen voorraad van Boeken bezit, Cepter gene Romans) en vele geleerde Nieuwspapieren en Journalen houd. De Leden komen eens in de Maand by elkanderen; en telkens moet een derzelven enig opstel, door hem zelve gemaakt, voorle en, of 3 Guldens in de Bus geven. De Heer Dokt *Köchlin* is 'er thans Præsident van, en de Heer Licentiaat *Thierry*, Secretaris. 'Er zyn gene Advokaten; en het moet een zwaar Proces wezen, wanneer het 6 Livres kost. Tegen Vreemdelingen is men 'er ongemeen vriendelyk.

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

Daar de eerste Afdeling van Regtzaken, in het *Ontwerp van een nieuw Wetboek*, voor de *Pruissische Staten*, ('t geen reeds een geruimen tyd geleden het ligt zag, en waar op de aanmerkingen van het Geletterd Publick, onder toezegging van onderscheidene Eerpryzen verzogt waren,) eigentlyk niet meer dan ene algemene Theorie derzelven inhiel, welker toetsing meer voor de Wysgeren, dan de Praktyk oeffenende Regtsgeleerden, geschikt scheen; konde men daar over juist geen groot aantal van Verhandelingen te vermoet zien. Ondertusfchen houden de meesten der ingekomenen, zeer belangryke Bydragen in, zo ter verbetering dezer Theorie, als ter bevestiging en verdere toepassingen van de daar by aangenomen grondstellingen. Van dezen is, met eenparige Stemmen der benoemde deputatie uit de Commissie, voor het vervaardigen van het Werboek der Verhandeling, met het Opschrift: *Non opinione, sed Natura, jus Constitutum*; den eersten Pryz, van 50 Dukaten, toegewezen: van welken, by het openen van 't Biljet, de Schryver gebleken is te zyn, de Heer *Christiaan Ulrich Detlor Eggers*, Hoogleeraar in het Finantiewezen te *Koppenhagen*, die reeds op de voorafgaande Afdelingen van 't *Ontwerp* de voortreffelykste aanmerkingen hadde ingezonden. Ene daar aan volgende Verhandeling die ten Zinspreuke voerde: *Una enim continemus omnes et eadem lege, natura*, is naderhand gebleken ten Schryver te hebben, de Heer *Ludwig Albert Gottfried Strader*, te *Pinnenberg*, Koninglyke Deensche Regering- en Oppergerigis Advokaat: aan wien dan ook de kleine Pryz-Medaille, van 25 Dukaten, is toegekend. Onder de overige Geschriften muntten byzonderlyk uit de Verhandeling onder het Bytschrift: *Difficultatem facit Doctrina*, en die met de Spruke: *In rebus novis Conflituendis evidens debet esse Utilitas, ut recedatur ab eo jure, quod diu equum visum est*: van welke eerste de Koninkl. Geheimraad en Magistraats Direkteur *Hippel*, te *Koningsbergen*, en van welke laatste de Heer *Grundelach*, Raad des Hestencasfischen Landgrave, zig, zedert, als Schryvers bekend gemaakt hebben.

Op het *Tweede*, en nu onlangs uitgekomen *Derde*

Deel der Regtzaken, zyn dezelfde Pryzen, als voorheen, toegezegd: moettende de inlevering der Verhandelingen, met betrekking tot het 2de Deel voor den 1sten *December* dezes jaars, en die met opzigt tot het 3de, voor den 1sten *April* des eerstkomenden worden ingezonden.

Ook is, in de voorrede voor het laatste Deel, op het vervaardigen van het beste Leerboek, volgens de Theorie, by 't ontwerp aangenomen, een Pryz van 500 Rthl. toegezegd: en den tyd der inlevering van de naar de en Pryz dingende Schriften, tot op de *Leyphger Nieuwjaars Miste* van 1799 bepaald geworden.

Wylen de Prinfes *Amalia*, hadde, by haar Uittersten Wille van 1782, en in de beide Codicillen van 1786 haar gehele Boekenschat aan de *Joachimtsche Schole* besproken. Deze Boekery, welke aan de Schole, nevens de Kasten is afgeleverd, bestaat uit 2000 Boekdelen, en bevat ongemcen kostbare, gewigtige en voortreffelyke Werken. B. v. De grote Franfche *Encyclopedie*, nevens de Supplementen en Platen: desgelyks de nieuwe *Encyclopedie Methodique*. Onder de Oudheidkundigen, bevinden zig: *Montfaucon*, *Hamilton* &c. Voorts telt men 'er de Engelfche en Franfche Overzettingen der Klasfikale Schryveren. Talryk is byzonderlyk het Vak der nieuwe Letterkunde, zo van Wysgeren als Redenaren en Digteren uit *Duitschland*, *Frankryk* en *Engeland*: onder de Aardryksbeschryveren, bevinden zig de *Voyages pittoresques van Griekenland*, *Zwitserland*, *Sicilien* en *Napels*, *Frankryk*, en meer andere voorname Reisbeschryvingen: onder de Geschiedfchryveren, de voornaamste Werken van *Europa*, tot op de nieuwe, als van *Gibbon*, *Ferguson*, *Hume* &c. Pragtige Werken over de Natuurl. Historie enz. Over de 70 Boekdelen van Toneeldigteren en Schryveren over de Muzyk, waar onder de meeste Italianen zyn: en eendelyk over de 100 Banden met Muzykstukken, gedeelytelyk van de grootfte, zo oude als nieuwe, In- en Uitlandfche Meesters, nevens de Beeltenissen van *Kirnberger* en *Sebastiaan Bach*. — De Kroonprins heeft nog ene menigte Konstplaten, die hem, door opgemelde Prinfes gemaakt waren, hier bygevoegd. Van deze kostbare verrykking der Bibliotheek, heeft de Opper School- en Kerkenraad *Meier Otto*, Rektor by de *Joachimtsche Schole*, in het Programma van dit jaar, ene Beschryving gegeven; en daar by tevens zeer goede bedenkingen over het verzamelen van Boeken en Boekeryen aan de hand gegeven.

N E D E R L A N D E N.

AMSTERDAM. Wegens den Geleerden Heere PIETER FONTEIN, wiens overlyden wy in N. 7. bladz. 53 a. bekend maakten, kunnen wy, volgens de

de eerste beſcheiden, de volgende byzonderheden melden. Gelyk deze Heer, by zyn leven, een vraagbaak was voor alle Letterlievenden, die hem kenden, en voor welken zyn heuſche deur altoos open ſtond, zo was hy zulk, in 't byzonder, voor de zodanigen onder de Jongelingschap der Doopsgezinden, die zich in de Kweekſchool dier Gemeente, by de *Toren en het Lam*, te *Amſterdam*, ten Predikdiens toerusten; zyne grote en aanzienlyke Boekery liet zelden den Vrager verlegen, en ſchoon die Jeugd, thans het leerzaam onderhoud dezes Grysaarts moet miſſen, heeft hy zo veel mogelyk zorge gedragen, om het gemis zynrer Boekenschat niet voltrekt te maken; maar 't gebruik daar van te laten blyven. Ten dien einde heeft hy, by Uiterſten Wille, aan de Kweekſchool dier Gemeente beſproken, alle zyne Boeken; behalven de Nederduitſche, en die, welke met wit papier doorſchoten, met aantekeningen van zyne waar- dige hand beſchreven waren: en hier by aan diezelf Kweekſchool gemaakt 4000 Guldens, om, binnen den tyd van drie of vier jaren, beſteed te worden, aan geleerde nog ontbrekende Werken, welker aankoop toevertrouwd is aan den Hoogleeraar *G. Heſſink*, en de Leezaars *G. v. Heiningen*, *A. Hulshoff*, *W. de Vos* en *H. Tichelaar*. — Onze, ter aangeduide plaats, te kennen gegeven hoope, dat de voorraad, dien de Heer *FONTEIN*, zedert zeer vele jaren, tot ene nieuwe uitgave der *Charakters van Theophrastus*, verzameld heeft, in de handen van een Man zouden vallen, genegen om dezelve der Geleerde Waereld mede te deelen, zal naar allen ſchyn niet onvervuld blyven: dewyl dezelve in handen gekomen is van zynen Lettervriend, den Hoogleeraar *Wyſtenbach*, aan wien de Overledenen, dezen Geleerden arbeid, ter verdere voltooiſinge en uitgave heeft aanbevo- len.

AMSTERDAM. Den 13 Aug. Giſteren is alhier de jaarlykſche algemeene Vergadering der Maatſchappy: *Tot Nut van 't Algemeen*; op de grote Zaal, boven de Manege gehouden; by welke gelegenheid de Heer *G. Brender à Brandis*, de Vergadering als Voorzitter opende, met ene Redenvoering over het ware doel dezer Maatſchappy, wordende deze Redevoering weder voorafgegaan, vervangen en beſloten door een keurig Vocaal en Inſtrumentaal Muziek, waar mede enige Heeren de Maatſchappy geliefden te verſieren. Zynde by deze gelegenheid een Gouden Eerpenning plegtig overhandigd aan den Wel Eerw. Heer *Jan Nieuwenhuiſ*, Leeraar der Doopsgezinde, te *Monickendam*, als eerste oprichter dezer Maatſchappy.

Op de Vraag: aangaande de *Zedelyke Opvoeding der Kinde- ren*, is de Gouden Eerpenning toegewezen aan den Schryver der Verhandeling; ten Zinspreuke voerende: *Laat de Kinder- jens tot my komen*, welke, by de opening van het Billet bleek te zyn, den Wel Eerw. Heer *H. H. ten Oever*, Leeraar der Hervormde Gemeente, te 's *Hertogenboſch*; wordende de Schryver der Verhandeling

*Meng 't nut ſteds met genoegen,
Schuw drift, houd uw gezag,
Woord, les, loon, ſtraf gedrag,
Moet met den aart van 't Kind en van de Zaaken voegen.*

Een Zilveren Eerpenning om derzelver uitmuntenheid toegezegd, ingevalle dezelve, voor den eerſten October vryheid geeft, om zyn Naambillet te openen: — zullende anderzints zyne Verhandeling, zonder naam, als een *accessit*, worden uitgegeven, en het Naambillet verbrand.

Op de Vraag: *Wie is de brave man in 't gemeene burgerlyke leven?* weder gene voldoende antwoorden ingekomen zynde, werd dezelve ten derdenmale opgegeven: de Maatſchappy bedoelt door deze Vraag: *eene juiste en bevattelyke opgave aier gezellige pligten, welke Burgers aan Burgers verſchuldigd zyn, opgebelderd met voorbeelden, zo veel mogelyk, uit de Vaderlandſche Geſchiedenis.*

De uitspraak wegens de ingekomen Rekenboeken, is, om derzelver uitgebreidheid, uitgeſteld tot aan Slagmaand eerstkomende, wanneer dezelve door de Couranten zal bekend gemaakt worden.

Ook biedt de Maatſchappy een Zilveren Eerpenning, aan den Schryver der Verhandeling, over het beste onderwys in het Spellen, Lezen en Schryven, in 1786 ingezonden, onder de Spruk:

*Segene Herr, meine triebe
Zum rechtschaffner Menschenliebe
Gieb, das ich auf dieser erde
Auch der Kindern nutzlich werde.*

By aldien dezelve zyn naam aan den Secretaris der Maatſchappy opgeeft, voor den eerſten November dezes jaars.

Wyders worden de volgende Prysragen voor den jare 1789 opgegeven:

1. *Welke zyn de landeigene Goede, en welke de landeigene Kwade Zeden van den min vermogenden en lagen Burgerkring in ons Vaderland, boedanig kunnen de eerstgemelde best aangekweekt en voor verbaſtering bewaard, en de laaſte uitgeroeid worden?*
2. *De eenvoudige grondbeginzelen der Meetkunde, toegepast op de ondeſcheideene Handwerken, bevattelyk gemaakt voor den gemenen man?*
3. *Welke zyn de beste middelen, om reeds in de Schoolen de kinderen tot gezellige deugden op te leiden?*

De antwoorden op bovengemelde Prysragen, moeten zo volledig klaar, bevattelyk en onderhoudende wezen als mogelyk is, ten einde voor den geringe Burger van nut te kunnen zyn; zullende die, welke aan dit oogmerk voldoet, bekroond worden met een Gouden Eereprys, op den Rempel der Maatſchappy geſlagen.

De Verhandelingen moeten, met ene andere hand, dan die des Schryvers geſchreven, en vergezeld met een verzeigd Naambillet, getekend met dezelfde Spreuk, welke onder de Verhandeling geplaatst is, voor den eerſten van Bloemaand 1789, vragtury gezonden worden, aan *M. Nieuwenhuiſ*, Med. Dokt. en Secretaris der Maatſchappy, te *Amſterdam*.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN,
AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

DENEMARKEK. *Reize nach Guinea &c* Reize naar Guinée, en de Karibische Eilanden: in Brieven aan zyne Vrienden, beschreven door *Paul Erdmann Sjerts*, gewezen Koningl. Deensche Opper-Geneesheer in de Afrikaansche Bezittingen, 8vo. 376 bladz. met een Aanhangel en Register, te *Kopenhagen*, by *Mortborst*. [Van dit Werk word in de *Algem. Litt. Zeitung* met Lof gesproken.]

DUITSCHLAND. *Bibliothek der alten Litteratur &c* Bibliotheek der oude Letterkunde en Konst, door de Heeren Prof. *Tychsen* en *Heeren*, ade stuk, te *Göttingen*. [Het Plan der Uitgeverijen het zelfde blyvende, als by de voorgaande Stukken, gaan zy tevens voort, by elk stuk, de Afbeelding en Verklaring van een tot nog toe onbekend Gedenkteken der Oudheid te leveren. Het tegenwoordig Stuk vervat, in de 1ste plaats, ene Verhandeling van den Hoogler. *Buhle*, over de zuiverheid der *Bovennatuurkunde* van *Aristoteles*, waar by dit gewigtig Werk een geheel ander licht word bygezet, dan waar in het tot dus verre beschouwd wierd. Ene Verhandeling van Prof. *Heeren*, over een brok van een *Marmereen Tafel met Reliefs en Inscriptien*, in het Kabinet van *Monfign. Borgia*, nevens ene bygevoegde Afbeelding daar van. De daar in beoordeelde Geschriften zyn: *F. W. B. van Ramdohr*, over de Schilderstukken en Beeldhouwerken in *Romen*, 3de Deel. — *D. v. Larcler*, Commentarissen en Overzetting van *Herodotus*. — *D. v. Requezo*, *Saggi sulla pittura antica*. — *Schelkenberg*, *Antimachi Colophonii reliquia*. — *L. F. G. Schoenemann*, *A. G. Schlegel*, *H. Schlichter*, *Commentationes de Geographia Homerica*. — *Herrmann*, Handboek der Fabelkunde. Her op volgen de onuitgegeven Stukken en *Observationes Criticae*: wordende het geheel besloten met de *Emendationes in fragmenta Euripidis* van *Jacob. Göttingische Anzeigen*.]

Vertraute Briefe &c Vertrouwde Brieven, den Godsdienst betreffende; derde Druk, 8vo. *Zugabe &c* Toegifte op de Vertrouwde Brieven over den Godsdienst, 8vo. beiden te *Breslau*, by *Lonce*, 1788. [Het blykt by dezen derden Druk der Vertrouwde Brieven, dat de Heer *Spalding* de Schryver derzelve is, gelyk de Toegifte mede uit zyne penne gevloeid is. — Het een en ander is der lezing over waardig voor allen, die verstandige en verligte denkbeelden, aangaande God en Godsdienst, by zig zelve wenschen aan te kweken. De Toegifte vervat een Brief aan den Abt *Jerusalem*, waar van het slot ongemeen treffend is.]

Alberti Guilielmi Rothii, M. D &c. Tentamen Florae Germanicae: Tom. I. Continens enumerationem Plantarum in Germania Sponte nascentium, 1788. 8vo. 560 bladz. buiten de Voorreden en het Register, te *Leipzig*, by *Muller*, prys 8 Rthl. 12 gr. [Het 2de Deel zal onder den Tytel uitkomen: van *Adversaria ad Illustrationem Florae Germanicae*.]

Bibliothek &c Bibliotheek der Switsersche Geschiedenis, door *G. E. van Haller*, D. VI. 8vo. 547 bladz. te *Bern*. 1788. prys 3 Rthl. [Dit Deel besluit het gehele voortreffelyk Werk, en vervat de 3 laatste Afdelingen, waar by de Geschiedschryvers van 1726 tot 1784, nevens de Boeken en Geschriften,

zo over 't algemeen als afzonderlyk Regt voorkomen. De Uitgever levert te gelyk ene korte Levensbeschryving van den Schryver, nevens een Register op het gantsche Werk.]

Nachricht der Elbbrücke. Berigt nopens de voorgaande en nieuwgebouwde Elvebrug, by *Wittenberg*, met enige Bylagen medegeedeeld door *Job. Dan. Titius*, Hoogl. in de Wysbegeerte, te *Wittenberg*, met 3 in 't koper gesneden Afbeeldingen, 1788, in 4to. 96 bladz. Te *Leipzig*, by *Beer*, prys 18 gr. [Het gewigtigste Deel van 't Stukje is ongetwyfeld de daar in voorkomende Beschryving van de Elvebrug, die den 30 July 1787 statig opengefeld wierd, en den naam van *Augustusbrug* voert. Derzelver gehele lengte beslaat, met de buitenste Pylaren, 500 *Dresdener* ellen, buiten den opgang aan den kant van *Pratau*, die nog 10 ellen uitspringt. De breedte is van 11½ Ellen in de opening. De Brugbouw, die hier zeer omstandig beschreven word, bedroeg aan Arbeidsloon en bykomende zaken, buiten het Hout 27577 Thalern en enige Groschen: dog met andere kosten, daar by ingesloten, 60,000 Rthl. Opmerkelyk is het zekeryk, dat de thans regerende Keurvorst, gedurende deszelfs Regering, een meerdertal van zulke nuttige Bruggen heeft laten bouwen, gelyk de overdekte *Flößbrug*, tuschen *Cheumnitz* en *Oedern*, by de 100 ellen lang: die op den *Plauenischen* bodem, over de *Weiseritz*, tuschen de 60 en 70 ellen lang, geheel van Steen, zynde een Meesterstuk in haar soort: de *Weiseritzelzer*, by de 300 ellen lang, met overdekking: de *Eilenburger Interimsbrug*, geheel van nieuw hout; boven dien hebben de *Meisner* en *Torgauer* Bruggen zeer sterke reparaties ondergaan. De kosten alleen aan de enkele soort van Gebouwen, belopen op ettelijke Tonnen goud. — De Geschiedenis der oude Elvebrug, heeft de Schryver met veel oordeels en ongenemen vlyts bearbeid. De koperen Platen vervatten Afbeeldingen, zo van deze als van de tegenwoordige Brug, op die van de laatste ziet men het omlegend oord aan de beiden Oevers. De 10 Bylagen houden, buiten enige Historische Narigten, de Inwydingsreden in van den Heer Amptshoofdman *Frosky*, nevens de Brug-Ordonnantie, volgens welke de Brugtol geheven word. *Alg. Litt. Zeitung*.]

Nova Subsidia diplomatica ad Selecta juris Ecclesiastici Germaniae et Historiarum capita elucidanda, congestis en editis *S. A. Würtemberg*, Tom. X. 1788. 388 bladz. en 6 koperen Platen, die 20 vele zegels afbeelden, 8vo. by *Göbhardt*, te *Heidelberg*, prys 1 Rthl. 8 gr. [Dit Deel, zeggende de bovengenoemde Recensenten, overtreft wel de vorige niet, dog verdient egter, met deze, alle goedkeuring.]

Geometrische Endwickelung &c Rekenkundige ontvoering der Eigenenschappen van het Kogel-ontwerp (*Stereografica Projectio*), door *G. S. Klügel*, openbaar gewoon Leraar in de Meet- en Natuurkunde, te *Halle*, met 3 koperen Platen, gr. 8vo. 70 bladz. te *Berlin* en *Stettin*, by *Nicolai*, 1788.

Acta Academiae Caes. Reg. Josephinae Medico Chirurgiae Vindobonensis, Tom. Primus. 376 pag. in gr. 4to. met Platen, te *Wenen*. [Na ene Inleiding over de oprigting der Akademie, en den oorsprong der Heelkunde, die voorzeker, van zo vroeg mogelyk word opegehaald, en waar in tevens met veel reden over het verzuim dezer kunst in *Duitschland* geklaagd word, volgen een aantal Verhandelingen en Waarnemingen,

by de Akademie ontvangen: als I. Verhandeling over het Sponsgewol der gewigten, door *J. A. van Brambilla*, die zeer breedvoerig en bondig is. II. Over het gebruik van de Kina, het Kwikzilver en het Opium, in die krampachtige zamentrekking der Spieren, die *Tetanus* genaamd word, en dikwils op verwonding volgt. III. Over de Slag-ader Gezwellen van *A. v. Brambilla*. IV. Over de verlamming der Blaas, van *Gosforib*, beveelt vooral weekmakende middelen. V. Over het Lood-kolyk van *A. v. Brambilla*; verhaalt een vreesfelyk Geval van het gebruik van het witte Blanketzel. VI. *Prochaska* over de Zaadvaten, hühne (vermeende) Klapvliezen, en enen nieuwen weg (bloedaders) waar door het Zaad in het bloed komt, met ene kopere Plaat. VII. *A. v. Brambilla*, over de Hondskramp, na de kwetzing ener Zenuw. VIII. Waarnemingen over de menschelyke Misgeboorten, inzonderheid over ene veertienjarige Zwangerheid, met zeer slegte Afbeeldingen. IX. *Hunczowsky* over het nut van een aftrekkel van den Bast der Okkernooten, in de behandeling der Zweeren, waar in deszelfs werkzaamheid bevestigd word. X. *Boeking*, ene tegen natuurlyke vorming van het Hart en de nabygelegene Vaten, met nauwkeurige Afbeeldingen. XI. Dezelve over de hardnekkigheid der Venezische Zweeren, die met ene schurftige scherpte zamengefeld zyn. XII. *Plenk*, Waarnemingen over de krampstillende kragt der *Ipecacuanba*, in de kramp der Zwangere en Kraamvrouwen. XIII. *Streit*, het nut van ene smering (uit Ossengal, met Zout en Olie van Nooten vermengd, in de Galblaas zelfs warm gemaakt en tweemaal 's daags opgelegd) in Kropgezwellen. XIV. *Alex. v. Brambilla*, over ene soort van Elephants-Lazery, by een Kind, door de Kwik gelukkig weggenomen, met ene Afbeelding: het ware te wenschen geweest dat men ook een stukje van de Huid, in de natuurlyke groote, nauwkeurig afgebeeld had. XV. *Scarpa*, Beschryving en Afbeelding der Byzenuwen (*accessorii ad par vagum*.)

NEDERLANDEN. Het Verenigd Nederland, door *J. F. Martinet*, Meester der Vrye Konsten, Dokt. in de Wysbeg. Lid van de Maatschappij der Wetenschappen, te *Haarlem*, *Rotterdam* en *Vlissingen*, en Predik. te *Zuippen*, 8vo. 605 bladz. behalven het Register, met Platen en een nieuwe Kaart der Verenigde Nederlanden, te *Amsterdam*, by *J. Allart*, 1788. [Dit Werk, 't geen eigenlyk het 8ste Deel uitmaakt van des Heren *Martinet's* Algemene Geschiedenis, doch ook afzonderlyk, en, onder enen onderscheidenen Tytel word uitgegeven, vervat een kort begrip der Nederlandische Geschiedenis van de vroegste tyden af, tot op den tegenwoordigen tyd, by wege van Gesprekken, tuschen een Vraeger en Antwoorder: van welke Zamenspraken 'er Negen in 't geheel voorkomen.]

De laatste wist byzonderlyk aan, de Bezittingen van 't Gemeenebest, hare bevolking en Staat van Regering: en handelt voorts over de Inwoners, 's Volks Karakter, den doorgaande Staat der Wetenschappen, de Taal, Uitvindingen, Fabrieken en Konsten, Handel, Vischerye, Landbouw &c. 's Lands Zee- en Krygsmagt en Inkomsten. Men vind hier bygevoegd, uitvoerige Naamlysten, zo der voornaamste Taalkundigen, Historiechryvers, Latynsche en Nederd. Dichters en Dichteresfen, als der Staatsmannen, Godgeleerden, Rechtsgeleerden, Geneesheren, Wysgeren en Letterkundigen, van de XII tot deze XVIII. Eeuwe, die enigen naam gemaakt hebben, als mede een aantal van 103 Naamtekeningen derzelven, zeer fraai en nauwkeurig naar het eigen Schrift van elk gevolgd,

op drie afzonderlyke Platen, in 't koper getragt, en eindelyk ene Naamlyst der beroemdste Nederlandische Schilders.]

Nederlandische Geschiedenis voor de Jeugd, Xde Deel, te *Amsterdam*, by *J. Allart*, 12mo.

G. Paape, Hollandische Wysgeer in Brabant, 2de Deel, te *Antwerpen*, gr. 8vo.

P. Nieuwland, Gedichten, te *Amsterdam*, by *P. den Hengst*, 1788. gr. 8vo.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

A Muse et Flora, Engelsche Platen, gegraveerd door *Duthe*, volgens *G. B. Cipriani*. — *La Bergere et la Fruitiere d'Arcadie*, twee kleindere Platen, op de Engelsche wyze gegraveerd door *le Grand*, by denzelven, te *Parys* te bekomen: de twee eersten met kleuren gedrukt, kosten 3 Liv. 't stuk, en in 't roet of zwart 30 f. de twee laatsten op dezelfde wyze gedrukt, 30 en 15 f. ieder.

L'Amour pret a lancer une Flèche, ene Plaat op den Engelschen trant gegraveerd, volgens *Le Corregge*, door *Pasquier*, Schilder des Konings, te *Parys*, by den Maker, kost 6 Liv.

Le Desir Amoureux, een Plaat met kleuren, door *Mixelle den Jongen*, te *Parys*, by *Pavard*, kost 6 Liv.

Portrait de M. le Tourneur, naar 't leven, door *Pujos*, te *Parys*, by den Maker.

MUZYK - WERKEN.

L'Amante Abandonnée, Air Parodie, in 't Fransch en Italiaansch, op de *Adagio* van 't XIV. Stuk van *Krumpholtz*, geaccompagneerd met de Harp of de Forte Piano, van een Violon en Contra bas, naar welgevallen; te *Parys*, by de Muzykverkopers, kost 1 Liv. 16 f. Buiten de Violon kan men by de Harp de Forte Piano voegen, wanneer het Air gespeeld zal worden gelyk het gegraveerd is in het Werk van *Krumpholtz*.

Recueil d'airs des Opera-bouffons Italiens, de *Pacchello*, *Cimarosa*, *Sarti*, *Anfosfi* en anderen, door *Gasfaw*; te *Verfaillies*, by den Auteur; te *Parys*, by *Sieber* en anderen, 6 Liv.

Caprices de flute, en forme d'etude, par les meilleurs Maitres Francois et Etrangers, te *Parys*, by *Baillon*, 4 Liv. 16 f.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK
NIEUWS.

By den FRANSCHEN SCHOUWBURG, te Amsterdam, is
gespeeld:

Maandag 11 Augustus.

Clementine et Deformés.

Aristote Amoureux.

Dingsdag 12 Augustus.

Le Grandeur.

L'Ami de la Maison.

Donderdag 14 Augustus.

Alzire.

L'Amant Statue.

Zaterdag 16 Augustus.

Azemia ou les Sauvages.

Boniface pointu et sa Famille.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART,
LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS-
HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA-
BRIEKEN, BETREKKELYK.

De Katoen Fabrieken in *Engeland*, die gedurende ettelijke van de laatste jaren een verbazenden opgang maakten, schynen alrede den hoogsten top beklommen te hebben. Men rekent, dat de waarde der gewerkte Stoffen, aldaar, in het jaar 1781. ongeveer 2 Mill. L. bedroeg; die van 1782, word op 3 Mill. gerekend: die van 1783, op 3,200,000 L.; die van 1784, op 3,950,000 L.; van 1785, 6,900,000 L. van 1786, op 6,500,000 L. zedert eger is die Fabriek merkelyk in verval geraakt, door de kwalyk berekende Speculaties der Manufacturiers: en men klaagt thans bitter over de laagte waar in deze tak van Industrie en Handel vervallen is, en over het verloop van Volk en de armoede onder de Werklieden, daar uit voortspuitende.

Ondertuschen schynen de *Iersche* Manufacturiers in Dekens en ligte Wollen Stoffen, kortlings, aanmerkelyke buitenlandsche Commissies ontvangen te hebben, waar uit men hoop schiep, op een nieuw herstel. — De Fabriek van Tafel-Lakens en Scrvetten is aldaar insgelyks aan het toenemen. Althans dezelve was onlangs ook op het platte Land, in de Graaffchappen van *Down* en *Antrim* overgebracht, daar ze, voorheen, alleen aan de Stad *Drogheda* bepaald was. Men geeft breed op, van de fraaiheid en deugdelykheid van het goed, het geen 'er bewerkt word.

De uitvoer van Tarwe en Rogge, zo te Water als te Lande, uit de *Oostenryksche* Staten, is, onlangs by ene Keiz. Koninkl. Ordonnantie, wederom vrygesteld geworden.

LETTERKUNDIGE ANEKDOTEN.

De Kerkvoogd des Zwabischen Kloosters *Irfce*, bevond zig, onlangs, te *Salzburg*, om, by de Universiteit aldaar, met zyne Mede-Kerkvoogden, de gewone driejarige Visitatie te doen. Deze goedhartige man, die door zyne gesprekken vele Hovelingen gestigt en dikwyls gelach veroorzaakt hadde, nimmer voor heen in *Salzburg* geweest zynde, nodigde hem de Vorst Aartsbisfchop uit, om nog wat langer aldaar te vertoeven. Dan de Heer Ryksprelat antwoordde hem zeer koeltjes, dat hem een groter en gewigtiger Werk naar huis riep. Te weten, het Heiligverklarend geding van Zuster *Crescentia*, van *Kaufbeyrn*, waar in hy, als Apostolische gemagtigde, het gevorderd bewys voor de Wonderwerken, door, of ten haaren behoeve gewrogt, moest aanvoeren. *Romen*, meer omzigtig, dan voorheen, in het erkennen der Mirakelen, vorderde de strikte bewyzen voor dezelve: die inzonderheid, met opzigt op twee gevallen, vry wat moeite zouden kosten. Het eerste betreft een *Crucifix*, dat, even als welcer met den Keizer *Ferdinand*, met de vrome *Crescentia* zoude geredenkaveld hebben. Ten blyke daarvan houd het nog heden ten dage den mond open: alleen de Advokaat van den Duivel (*) heeft lust om te geloven, dat het *Crucifix* reeds uit de hand des Konsenaars met een open mond gekomen is. — Het tweede Wonder betreft den Heiligen Geest, die, aan de vrome Dienstvaagd, zo als zy verzeerde, in de gedaante enes schonen Jongelings verscheen. Daar ondertuschen zulk ene gedaante verwisfeling des Goddelyken Geests, ene ongehoorde zaak is, bevinden zig de Roomsche Godgeleerden niet weinig in verlegenheid daar omtrent, en de Loflyke Advokaat des Duivels is alrede in verzoeking, om de gehele verschyning op rekening ener zinlyk gespannen Inbeeldinge by de Vrouwe Zuster *Crescentia* te stellen. De Heer Ryksprelaat zelve gevoelt de kracht dier tegenwerping maar al te wel, en wenscht van herten, dat de *Theologi Majorum Gentium*, (van den ouden trant) in het naburig *Duitschland*, den Roomschen in de hand mogen werken, en iets uitvoerigs schryven over de Vrage: „Of de Heilige Geest aan ene Kloosterdochter in de gedaante enes schonen Jongelings kan verschynen? [*Algem. Litt. Zeitung.*]

(*) *Dus word de Persoon gebeten, die, in het gebruikelijk Proces van Canonisatie enes Heiligen, het pleit tegen den Verweerder van dezen woordt.*

GEBORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amsterdam* 194: in 's *Hage* 25: en te *Haarlem* 20, onder welken laatsten 17 beneden de 12 jaren.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R - E N M ' N - G E O E F F E N D E N .

 Vrydag den 29. Augustus.

B E R I G T E N .

R U S L A N D .

Hoe zeer, zints engeruimen tyd. Hare Majesteit, onze verhevene Landsmoeder, met zorgen en bezigheden, van de verite uitgestrektheid en het uiterst gewigt, over kropt was; heeft egter haar grote geest nog uren weten te vinden, om als Zedemeesteres hare's volks de pen te voeren. Tot het zelfde einde en in den eigen smaak als Hoogstdezeive, voorheen, een drietal *Blyspelen* in 't ligt gaf: *de Bedrieger*, *de Bedrogen* en *de Siberische Schaman*: — heeft zy, in den laatst verlopen Winter, een nieuw Blyspel, in het Russisch geschreven, 't geen den Tytel voerd: *De Familie twist*, door *walsche waarschuwing en argwaan*, en by de Keizerl. Akademie der Wetenschappen, te *Petersburg*, in gr. 8vo. dit jaar gedrukt is.

Ook ziet men thans het vervolg der Russische Geschiedenis van deze Vorstin, onder den Tytel van: *Ontwerp nopens de Russische Geschiedenis*, tot een 8fte en 9de Deel der Bibliotheek van de Grootvorsten *Alexander* en *Konstantyn*: een Werk, by wege van *Annalen* of *Jaarboeken* ingerigt, in welker verhalen de grootte eenvoudigheid, met een onopgefmukten styl, gepaard gaat.

I T A L I E N .

Het Kabinet des Groothertogs van *Toskanen*, be-

vat reeds over de 30 Kamers met uit Was geboetzerde Deelen des Menschelyken Lighaams. Deze konstige arbeid word onder het opzigt van den beroemden *Fontana*, steeds voortgezet. Men rekend, dat wanneer de gehele Anatomie des Menschelyken Lighaams, zal afgedaan zyn, deze Konststukken 80 Kamers zullen vullen: dezelve kost alrede by de twee Tonnen schats. Onder de uitmuntende Werktuigen, die de Groothertog zig heeft aangeschaft, verdienen, buiten de fraaye Afwykings- en andere Sterrekundige Werktuigen uit *Engeland*, enigen van de uitvinding des Heren *Fontano*, ene byzondere opmerking. Onder dezen behoren twee Evenaren, die zo ongemeen naauw luisteren, dat zy, schoon men 'er op eenmaal 50 Ponden aanhangt, zy egter een uitflag van $\frac{1}{2}$ grein geven. Niet min opmerkelyk zyn zyne Verdelings Werktuigen, voor de regte Lynen en den Cirkel. Het een deeld den duim in 500 gedeelten, en door het ander, word een Cirkel van 18 duimen geradiëerd, in gedeelten van 10 tot 10 seconden.

Het nieuw Gebouw voor de opgerigte Militaire Akademie, te *Napels*, 't geen voorheen aan de Jezuiten behoorde, is onlangs, door dezelve betrokken: en heeft die stigting, dus, haar vollen beslag gekregen. Een aantal van 30 Leermeeesters is daar by aangesteld, en 'er is plaats voor 240 Kwekelingen. De Zaal is van de beste zo Engelsche als andere Instrumenten en Modellen voorzien: waar aan alleen de Koning een somme van ruim 40 Duizend Guldens ten koste gelegd heeft.

GROOT-BRITTANNIEN.

Vervolg en Slot van het Levensbericht van den
Eerw. Heere BENJAMIN KENNICOTT,
D. D. &c. &c. &c.

De eerstvolgende drie of vier Jaeren bragt Dokt. Kennicott meest door in het opzoeken en naleezen van *Hebreeuwſche Handſchriften* des Bybels; ſchoon hy nog tyd kon vinden, niet alleen tot het doen van Leerredenen, maar ook om enige by voorkomende gelegenheden gedaan, in 't licht te geven: een dezer, handelende over de Christelyke Kloekmoedigheid, moest veel tegenſpraak lyden van de *Jacobiten*, toen vry talryk in *Oxford*, en vooral werd die aangetast in een Geschrift; welks Opsteller men hieldt niemand anders te zyn dan Dokt. King, dien Geleerde en Welſprekenden, maar onrustigen en oproepigen Opziender van *St. Mary Hall*. — Het *Exeter Collegie* muntte ten dien dage uit door heeten ievergloed voor de zaak der *Wibigs*, een iever, die, zo ze niet geheel onvoegelyk, althans in vele opzichten onbeslaanbaar is, met de achbaarheid en het doel der Akademische Instellingen. Kennicott behoefde in iever voor geen zyner Medegenoten onder te doen; doch wy willen hem liever als een Geleerde, dan als een Voorvegter van ene Staatkundige Party beschouwen. Zyne bekwaamheden in de laatste hoedanigheid laaten wy gaarne over aan de stille Bespiegeling der genen, die zich de geschillen, welke toen op de *Oxfordſche Hogeschool* tot zulk een uiterſte voortholden, herinneren: de Vrienden der Geleerdheid hebben doorgaans reden om te klagen, dat men de Geleerdheid niet altoos hand aan hand ziet met de Zagmoedigheid der ware Wysheid.

Dr. Kennicott werd een van 's Konings Predikers, te *Wibitebal*, en in 't Jaar 1759 vinden wy hem Vicaris van *Culham*, in *Oxfordſhire*. Met het begin van 't Jaar 1760, schonk hy zyne tweede Verhandeling over de Geiteldheid van den *Hebreeuwſchen Bybeltext*: waar in hy het Gezag en de Oudheid van den *Samaritaanſchen Pentateuchus* verdedigde en den Voorſtanders van de Zuiverheid des *Hebreeuwſchen Bybeltext* een hunner schynbaarſte wapenen ontweldigde. Zy hadden aangemerkt, dat de *Chaldeeuwſche Paraphraſis*, opgemaakt zynde uit de *Hebreeuwſche Handſchriften*, omtrent den tyd van CHRISTUS, de algemeene overeenſtemming daar van met den tegenwoordigen *Hebreeuwſchen Text*, tot een overtuigend blyk ſtrekte van de overeenkomſte dezes laatstgemelden, met die Handſchriften, waar uit men *Paraphraſis* ontleend hadt. Dr. Kennicott toonde de valsheid dezer redenkaveling met te bewyzen, dat de *Chaldeeuwſche Paraphraſis*, menigmaal bedorven was, om dezelve met den *Hebreeuwſchen Text* te doen zamenſtemmen, en dus keerde hy, met veel voordeel, de wapens van den vyand tegen den vyand zelve. Ook beriep hy zich op de Schriften der *Juden*, ten aanzien van den *Hebreeuwſchen Text*, en gaf 'er ene korte Geſchiedenis van, zedert het ſluiten van den *Hebreeuwſchen Canon*, tot de vinding der Drukkunst, en gaf een verſlag van honderd en drie *Hebreeuwſche Handſchriften*, door hem in *Engeland* ontdekt, en een berigt van verſcheidene andere hier en daar in *Europa* bewaard.

Dus voorbereid brandden alle geleerde en verlichtte Vrienden van Bybel-Oordeelkunde, na eene vergelyking der He-

breewuſche Handſchriften, in dit zelfde Jaar 1760 deelde Dr. Kennicott openlyk mede, zyn Voorſlag tot eene Vergelyking van alle de *Hebreeuwſche Handſchriften*, voor de Uitvinding der Boekdrukkunst in 't licht te geven; welke in Groot-Brittanniën en Ierland gevonden werden; en tevens om zo veel vergelykingen van beroemde Buitenlandſche Handſchriften te verzamelen, als de Tyd en het Geld hem daar toe ter Land geſteld. Zouden toeklaan. — Zyne eerſte Inſtellingen waren de geleerde en godvruchtige Aardbisſchop *Secker*, en de Opzienders der *Oxfordſche Drukkers*, die naar hunne gewoone milddadigheid, hem met eene Inſchryving van 40 *Pst* 's jaarlyks vereerden. In 't eerſte jaar beſiep de ſom, die hy tot voortzetting van dien Letterarbeid ontving 500 *Guinies*, in 't volgende boven de 900, welke hoogte de ſom behield tot het tiende Jaar, toen dezelve tot 1000 *Guinies* rees.

Onder het verwaardigen van dit Werk werd zyn wlyt daar en boven beloofd door het *Canunnikſchap van Christ Church*; Hy werd ook, ſchoon wy den netten tyd wanneer niet weten, op de benoeming van het Capittel van *Exeter*, tot de voordeelige Standplaats *Mythenyote* voorgesteld. — In 't Jaar 1776 zag men het eerſte Deel zyns Bybelwerks met de verſchillende Lezingen, en in den Jare 1780 was het geheel af. Meer dan 600 Handſchriften zyn 'er in vergeleken; twintig Jaeren van Dr. Kennicott heeft het gekost, en wy hebben des de grootſte verplichting aan dien Man; (*) Zyn vlytbetoon eindigde niet met het voltooiën van dien arbeid: aan de werkzaamheden van ene ziel door eigen drift ter naavorſching der waarheid aangedreven, kan de Dood alleen, of 't geen veel ſlimmer dan de Dood is, het derven des Verſtands, een einde maken: want voor het Jaar 1783, toen Dr. Kennicott, in den Ouderdom van 65 Jaeren te *Oxford* overleedte, was reeds een gedeelte gedrukt van zyne *Remarks on ſelekt Paſſages of the Old Testament*, thaus, volgens zyn Laaften wil uitgegeven.

(*) Zyne voornaamſte Mede arbeiders waren, te *Rome*, *Conſtantino*; te *Florence*, *Bartoli* en *Valombraſano*; te *Turin*, *Pafini*; te *Milaan*, *Branca*; te *Weenen*, *Sonnenfelds*; te *Berlin*, *Murſinna*; te *Parys* nam *L'Avocat* dit Werk voor niet op zich en 't werd, na diens dood, voortgezet door *Le Blond*, *Hooker* en *Aſline*. Dergelyke vrywillige Text vergelykingen werden hem gezonden, door *Breitinger*, *Nagel*, *Lillienbal*, *Schultens* en de *Roſſi*. Hy zondt, terwyl hy dezen voorraad, tot den Drukkers gereed maakte, *Bruni* uit, om de op nieuw reeds vergeleken Handſchriften na te gaan, als mede de nog ongeziene, om uit dezelve zodanige Lezingen op te zamelen, als hy van eenig aanbelang vondt. Deze keerde, met dien ſchat in 't Jaar 1773 weder.

F R A N K R Y K.

De Heer de *Beauchamp*, Generaal Stedehouder, te *Babylon*, Korreſpondent van de Koninkl. Akademie der Wetenschappen, te *Parys*, heeft te *Bagdad*, Sterrekundige Waarnemingen begonnen, van welke men zig veel nuts beloofd. Hy ziet dagelyks *Mercurius*, dien men in *Europa* ſlegts zelden kan waarnemen. ook heeft hy verſcheidene miſlagen ontdekt in de Britſche Lyst der Zuidelyke Sterren. Men heeft hem van hier ettelijke nieuwe werktuigen toe-

gezonden, om zyne Waarnemingen, voort te zetten.

De Architect *Race*, heeft te *Pont de Vaux*, in *Bresle*, een Fabriek van Konst-Marmmer opgerigt, 't geen hy *Argille Marbre* noemd. Het zelve heeft het wederley voordeel, dat het fraay en goed koop is. Ook kan de Buitenlugt daar aan gene schade toebrengen. Men heeft hier by opgemerkt, dat *Francois I.* deszelfs Lustflot *Madrid*, in het Boulognefche Bosch, voor 200 jaren, met gebakken aarde liet bekleden, en dat deze *Fayence* nog frisch is, terwyl de stenen afvallen.

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

Onder alle de Steden van *Duitschland*, enige Univerfiteits plaatsen uitgezonderd, zal 'er mogelyk gene gevonden worden, die, naar evenredigheid van haren omtrek, op een groter aantal Geleerdheid- en Letterminnaren zig kan beroemen, als *Halberftad*.— De Koninglyke Kollegien, aldaar, de veelerhande Stigtingen en Scholen, benevens afzonderlyke Mannen, die de Wetenschap en den smaak bevorderen, brengen, elk het zyne, daar aan toe. Onder de laafteften, mag men wel, in de eerste plaatse, den beroemden *Gleim* tellen, den oudften der nog in leven zynde *Duitsche* Dichteren, wiens scherpfende Liederen in den jare 1738, en dus thans reeds ene halve Eeuw geleden, het eerste ligt zagen; gelyk hy byna van dien tyd af zig met 'er woon in *Halberftad* onthield. — Men vind 'er ene openbare Boekery, die, wel is waar, van meer belang voor Oudheids Onderzoekeren is, doch door byvoeging van algemeener nut konde gemaakt worden, zo als trouwens reeds nu en dan is voorgelagen. Verscheiden Partikulieren egter bezitten afzonderlyke kostbare Bibliotheken. Ook gelden goede Boeken nergens meer, dan daar, als waar men gemeenlyk, by de opveiling, ook zelfs de Banden betaald. Boven dien teld men 'er ettelijke Leesgezelschappen, waar van een reeds over 20 jaren bestond. Het voornaamfte Institut egter voor de Liefhebberen der Wetenschap, aldaar, is het *Letterkundig Genootfchap*, 't welk in den jare 1785 werd opgerigt: en dat, thans reeds uit 59 Leden, waar van nogthans 14 Buitenlanders zyn, bestaat. Dit Genootfchap houd alle Namiddagen van 4 tot 7 uren byeenkomst: waar in het Eerste en Derde uur voor vrye Gefprekken, maar het middefte, tot het voorlezen van eigen gemaakte Opstellen, gefchikt is. Verscheidene van deze Verhandelingen, die, of enige Letterkundige Stoffe, of iets de Gefchiedenis, byzonderlyk die van het Vaderland, de algemeene nuttige Wysgeerte, Natuurkunde, en dergelyke meer betreffende, ten onderwerp heeft, zyn reeds in druk: en men maakt staat, dat het Genootfchap met den tyd deszelfs eigen Gedekfchriften zal uitgeven. Het

Genootfchap houd jaarlyks twee vaste vierdagen, een op deszelfs Verjaar-, en den anderen op 's Konings Geboortedag: door vrywillige Giften der Leden, is men zedert 1786 begonnen ene Boekery op te rigten, die reeds in enige honderde Boekdelen bestaat.— Het Genootfchap heeft ook, met May 1785, een Weekblad beginnen uit te geven, onder den Tytel van *Halberftädtische gemein nuttize Blatter* (*Halberftädtische algemeene nuttige Bladen*), 't geen zo wel daar als elders met graagte gelezen word: dog dat eerlang onder een nieuwen Tytel staat in 't ligt te komen, waar by het woord *Halberftädtische*, als by verscheiden Buitenlezeren aantoot gegeven hebbende, zal weggelaten worden. Voorts hebben de Leden, ten einde de algemeene Induftrie te bevorderen, ene eigen *Spinnery* aangelegd, die onder het opzigt van twee Vaderlandslievende Dames, aan den gang gehouden word.

Den 22ften Juny is, te *Praag*, in het 60. Jaar zynes Ouderdoms, overleden, de Heer *D. Johann Tesanek*, Directeur der Philofophifche Faculteit, by de Univerfiteit, aldaar.

De Heer *M. Tychfen*, tot dus verre buitengewoon Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, te *Göttingen*, is tot gewoone Hoogleeraar in de Wysbegeerte aldaar, benoemd geworden.

De Univerfiteit's Bibliotheek, te *Göttingen*, heeft van Hare Majesteit, de Keizerin van *Rusland*, een fraay Afdrukfel van den *Koran*, ten gefchenke ontvangen, 't geen hoogst dezelve voor hare Mahomedaanfche Onderdanen heeft laten drukken. *Je trouve, qu'il ne sauroit être mieux placé*, waren de voor haar vleyende woorden, waar mede het gefchenk verzeld ging. Het Werk is in klein folio formaat, en beloopt 478 bladz.: moettende het zelve dienen voor een Kerkboek der Muffulmannen. 'Er is geen Tytel voor, en alles, zelfs de Cyfferletters der bladzijden, is Arabifch. By den Text der *Suren*, die volgens de manier der Handschriften, in lynen geplaatst is, zyn, op den rand, korte uitleggingen gevoegd, welker oorsprong niet bekend is. Vermoedelyk zyn dezelve uit de beste Handschriften van den *Koran*, die by de Turken meest geächt worden, ontleend. — Voor de naauwkeurigheid en getrouwheid des Afdruks staat de Uitgever borg. De Druk zelve is verwonderlyk fchoon en overtreft alles, wat tot nog in 't Arabifch, in 't ligt kwam.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

FRANKRYK. *Les Contes de mon Bisaveul, tirés des Annales secrètes de la Cour de Themis. Te Lauſanne en te Parys, by Maradan. 2 Del. in 12mo. kost 3 Liv. 12 f. De Tytel van dit*

dit Werkje zegt weinig, en is niet geschikt om de Lezers met een gunstig vooroordeel te vervullen. Bykans alle Schryvers beloven meer dan zy geven. De Schryver dezer twee Deeltjes geeft in tegendeel meer dan hy beloofd. De zeven Vertellingen daar in voorkomende zijn zo vele wel uitgevoerde Tafereelen, die velen voor naar 't leven geschilderd zouden houden. Ze zyn getyfeld: *Le Magistrat vertueux, l'Honorable Procureur, le Procureur General zélé, l'Avocat en bonne école, le Procureur fiscal perversi, le Président corrigé par amour, et le Chancelier vigilant*. Elk dezer Historien is in een daar aan voegeaden styl geschreven. Over 't geheel mag men het een Zedekunde noemen, die zich in daadelyke bedryven vertoont. Men zal het vry ene plaats mogen geven, by *Adèle en Thésodore, de Graaf de Valmont*, en dergelyke. De Schryver belooft een vervolg dezer twee Deeltjes.

Histoire de la baronne d'Alvigny, ou les Dangers de la passion du jeu, par Mad. D. M. S. I. N. A. I. F. D'O. Met dit Opichrift:

*L'Avrice est Mere du Feu;
Dans l'ame d'un joueur bienôt, cteint le feu,
Et l'amour des vertus sublimes;
Le Feu, la joif de l'Or, enfantent tous les Crimes.*

Deze Regels wyzen het plan en de nuttigheid van dit Werkje aan, het behelst de Geschiedenis van ene deugdzame Dame, aangebeden van haren Echtgenoot, door zyn post als Krygs Officier genoodzaakt buiten 's Lands te gaan. Staande zyn afwezen, vinden twee van die zo gevaarlyke en in *Parys* zo algemene Vrouwen gelegenheid om kennis met de Baronnesse d'*Alvigny* te maken, winnen haar vertrouwen, misbruiken 't zelve, en dompelen haar in den deerlyksten toestand, door het Spel alle hare middelen verlooren hebbende. Het Tafereel is zodanig geschilderd, dat het niet kan misfen een diepen indruk te maken, en ten behoedmiddel te dienen voor jonge Lieden, die de grote Waereld in treden. Te *Parys*, by *Madadan*, prys 30 f.

De la Monarchie Prussienne sous Frederic le Grand, avec un Appendice, contenant des Recherches, sur la situation, actuelle des Principales contrées d'Allemagne, door den Graaf de *Mirabeau*, met de Spreuk:

*Habuerunt virtutes spatium exemplarum
TACIT. Agricola vita §. 8.*

Vier Delen in 4to. ieder tusschen de 500 en 600 bladz. of 8 Delen in 8vo. ieder tusschen de 300 en 400 bladz; vercierd men ene Afbeelding van *Frederik den Groeten*; vergezeld van een Atlas, behelzende 93 Platen, 10 Landkaarten, en meer dan 100 Tafelen. Te *Parys*, by *le Tay* en *Madadan*, in 4to. 48, en in 8vo. 50 Liv.

Wy moeten dit grote Werk nader doen kennen: het volgende Stuk, uit des Schryvers voorreden ontleend, seld 'er ons toe in staat.

„Ten oogmerk hebbende den tegenwoordigen toestand van de *Prussische Monarchy*, in alle derzelver betrekkingen, voor te draagen, heb ik dit Plan ontworpen.”

In het *Eerste Boek* zal ik door ene Geschiedkundige opgave tonen, langs welke wegen de Keurvorsten van *Brandenburg*,

tot den rang van de magtigste Mogenheden in *Europa* zyn opgeklimmen

Het *Tweede Boek* zal een Aardrykskundige Beschryving behelzen der Staten des Konings van *Pruisen*, gepaard met ene nauwkeurige opgave van de Bevolking.

In het *Derde Boek* zal ik spreken van derzelver Voortbrengzelen, beginnende met die de Landbouw oplevert, vervolgens de natuurlyke Rykdommen beschryvende, eigen aan elk byzonder Landfchap: ten einde men konne zien, welk een rang het bekleedt, en van welken gewigt het is voor 't Ryk in 't algemeen; 't welk zonder zulk ene gedeeltelyke beschryving onmogelyk zou wezen, uit aanmerking dat deze Landfchappen zo zeer verltrooid liggen.

Het *Vierde* en *Vyfde Boek* zal lopen over de Handwerken en den Koophandel van elk der *Prussische* Bezittingen, en zal ik in deze twee Boeken, spreken van de Middelen, welke de Natuur, de Staatkundige en Burgerlyke toestand der Volken, en de wetgevende Macht verschaffen, tot voortzetting dezer Takken, of der Hinderpalen, welke zich daar tegen aankanten.

De Inkomsten en Uitgaven van den Staat, volgens de beste berigten, en zelfs volgens geschrevene Mededelingen van de grootste egtheid over het bestuur der Belastingen en Toelen, zullen in 't *Zesde Boek* behandeld worden. 'Er hapert veel aan, dat wy, ten dezen opzichte alle het nodige licht zouden hebben: dewyl *Frederik de II.* dit gedeelte zeer geheim behandeld heeft.

In het *Zevende Boek* zal ik handelen over het Krygskundig Stelzel van dit Land: daar aan byzonder eigen, en tot nog een der beste grondslagen van de Magt waar toe het Huis van *Brandenburg* is opgeklimmen. [Agter dit Boek vindmen de Beginzelen der tegenwoordige Tactiek van de *Prussische Infantery*, opgesteld door den Heer *Matwillon*, Major der Genie in *Brunswyk/leben* dienst, een der eerste thans bekende Krygskundigen, die, om het Werk van den Graaf de *Mirabeau*, zo volkomen als mogelyk te maken, deze tol wel aan de vriendschap heeft willen betalen. Dit merkwaardig en in zyn soort enig gedeelte; want men bezit in gene taal iets zo nieuw en volkomen over dat Onderwerp, gaat met vele ophelderende Platen gepaard.]

In het *Agtste Boek* zal ik verlag doen van eenige Onderwerpen, min treffend voor de Mensch in 't algemeen; dog van enen verbazenden invloed in het Staatkundig Stelzel van een Ryk, als de mate van Licht in de Landen verspreid, de middelen van Onderwys, de Godsdienst, de Wetten, zo Burgerlyke als Lyfstraffelyke.

Door dit alles zal ik, (Indien ik my in myne verwagting niet bedrogen vind,) den Lezer in staat gesteld hebben om op te maken, welk een invloed de *Groote, de Driewerf Groote Frederik* gehad heeft op de Eeuw, waar in hy leefde, als mede welke de ware gesltenis is van de *Prussische Monarchy*, derzelver Staatkundige betrekkingen op andere Staten van *Europa*, met de belangen der onderscheide Leden, die dezelve uitmaken, en 't geen van veel meer aangelegenheids is, met die van het Menschdom.”

Wat de dadyke gefeldheid der voornaamste Landfchappen in *Duitschland* betreft, by wyze van Aanhangel, als de Beschryving van de *Prussische Monarchy* behandeld, hier over drukt de Schryver zich op dezen trant uit. „Ik zou niet alleen zeer veel tyds moeten gehad hebben; maar ook ene menigte van verdere naspouringen noodwendig hebben moeten

ten doen, om deze twee Werken even volkomen te maken. De tyd en de middelen hebben my gelykerhand ontbroken. Maar *Duitschland* is over 't algemeen zo weinig bekend aan het overige van *Europa* (en de *Oostenryksche* Bezittingen buiten het Keizerryk, zyn 't nog minder); de omstandigheden, die de nieuwsgierigheid moeten gaande maken, omtrent dit wyduitgetrekt gebied, en de heerlyke Landen aan den oever van *Josephus den II* onderworpen, vernemigvuldigen zig op ene verbazende wyze; en behoorde het ook zo natuurlyk tot myn hoofd oogmerk, dat ik, zo veel in my was, op gif, wat kon dienen om ene vergelyking te trekken, tuschen de *Oostenryksche* en *Pruissische* Maagt, dat myn Aanhangzel, hoe onvolkomen ook, my toefcheen, niet van al len nut en belangrykheid verfloken te wizen.

DUITSCHLAND. Geschiede &c. Geschiedenis van het Kristendom, door *Sam. Gott. Waids*, gewoon Hoogl. in de Grieksche Tale, te *Koningsbergen*: om voor Akademische Lesfen te dienen, 8vo. 320 blad. te *Koningsbergen* en *Leipzig*, by *Hartung*, 1788. [De Geschiedenis van 't Kristendom is, naar de verklaring des Schryvers in zyne Voorreden, by hem ene Geschiedenis der Religie en Theologie der kristlyke Kerke en van den Kristlyken Godsdienst. — En naar dezen Leidraad, zal het algemeen bestek der onderwerpen in zyne Lesfen voor komende, zig bepalen, om den Lezer de voornaamste ophelderingen onder het oog te brengen, die, betrekkelijk daar toe, in de Geschiedenisfen van *Semler*, *Rösler*, *Plank*, *Krause* en andere verdienstelyke mannen voorkomen. De Schryvers der *Algen Litter. Zeitung*, beschouwen het dus als ene gefchikte handleiding, voor een onderwyzer, om, binnen korten tyd, zyne Leerlingen door den Doolhof der Kerkelyke Geschiedenis te brengen, en verklaren, byzonderlyk voor de zulken, die gene Godgeleerden zyn, gene betere te kunnen aanpnyzen; voor al, zo 'er, by ene tweede uitgave, deze en gene voorgeslagen veranderingen en verbeteringen in gemaakt wierden.]

LAND- EN ZEEKAARTEN.

Kaart der Russische en Turkische Landen, over en aan de zwarte Zee gelegen, volgens de nieuwste Sterrekundige Waarnemingen, Aftekeningen en Kaarten, zeer naauwkeurig, ontworpen door *D. F. Sotsmann*, en in 't koper bragt door den Heer *Carl Jäck*, op groot Zwitzersch Papier gedrukt en afgezet, kost 1 Rthlr. en te bekomen, te *Berlin*, en by alle Factors van de Koninkl. Akademie der Wetenschappen.

Taschen Atlas &c. Zak-Atlas, of Geographisch en Staatkundig Handboek, voor alle Waerelddeelen, ter leerzame onderrigting der Jeugd, met 42 Landkaarten, gr. 8vo. te *Berlin*, by *Arnold Wezer*, prys 1 Th. 20 gr.

SCHILDERYEN EN BEELDHOUSTUKKEN.

Het geluk heeft gewild, dat een Duitsch Heer een der uitmuntenste Stukken van den groten *Raphaël*

weder aan 't licht bragt heeft. Het is een *Johannes*, in ene zittende geftalte, een allerschoonste afbeelding. De Heer *Fischbein* heeft dit Meesterstuk ontdekt en het zig eigen weten te maken. Het is te wenschen, dan het eenmaal in ere grootere *Gallerij* de eerste plaats moge bekleden. De Heer *Hackert*, Schilder by het Hof van *Napels*, heeft twee der schoonste Landschapstukken onlangs afgemaakt, verbeeldende een Waterjagt des Konings by *Fusaro*, nevens een gezigt van *Beja*. Deze zelfde Konstenaar heeft onlangs ene fraaye Verhandeling over het gebruik der Vernisfen in de Schilderkonst in het licht gegeven, onder den Tytel van: *Lettera al Cavalliere Hamilton, sull' uso elle vernice nella Pittura*.

De Koning van *Spanje* heeft, te *Barcelona*, ene vrye Konstfchool of Akademie opgerigt, die, met den aanvang dezes Jaars, geopend is. Men heeft de bekwaamste Leermeesters daar by aangefeld, en de schoonste Meesterstukken, zo in de Schilderkonst, als Beeldhouw- en Bouwkunde, in Za'en ten toon getfeld. Meer dan 500 Kwekelingen bezoeken dagelyks deze Zalen.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

Het Operahuys te *Berlyn*, heeft, ettelijke maanden geleden, niet weinig verbetering, met opzigt op deszelfs inrigting van binnen ontvangen: waar voor het plan door den Krygs- en Opperbouwwraad *Langhans*, ontworpen was. Onder deze verbetering verdiend byzonderlyk opgemerkt te worden, dat de Bouwmeester, ten einde aan de Stem en het Muzyk ene volkomene werking te geven, om den aartigen inval gekomen is, om, in het agterste deel van het Amphitheater, twee Togt-buizen, te doen plaatfen, door middel van welken, hy niet alleen de beweging der Lucht tegen het Amphitheater, zeer gelukkig bewerkt, maar ook, den graad en sterkte dier beweging, naar willekeur kan inrigten, middelende zekere schuiven, die in deze buizen gelegd zyn. Deze vinding is van het beste gevolg, zo voor het gemak der zangeren, als ter vermeerderde welluidenheid der klanken en tonen in het oor der aanbouweren. Het Toneel heeft ook, by deze wendige verfraijng van het Pragtig Gebouw, een nieuw Voorhang gordyn bekomen, 't geen niet alleen tot eer trekt van de Koninkl. Toneelschilders *Verona* en *Rosenberg*, welke laatste de Zinnebeelden op het zelve, volgens de opgave en tekening van den Heer Direkteur *Rode*, geschilderd heeft. Dit Gordyn verbeeldt het binnenste van enen ronden Tempel. Boven in de Wolken verschynen twee Zanggodinnen, die elkanderen omhelzen; te weten: *Melpomene*, de Zanggodinne des Treurspels, en *Euterpe*, de Godin der Zangkonst.

Ettelyke Genien bevinden zig by dezelve, de werktuigen des Treurspels en der Muzyk behandelende. Voor de beiden Mufen leggen en staan op de Wolken, de Geniën der Dans- en Schilderkonst, Bouwen en Werktuigkunde. Dieper benedenwaarts ziet men Lierdragende Geniën, aanduidende de manier van Dichten, by de Ouden, die hunne Vaerfen in Gezangen, op de Lier plegen te zingen. Beneden in den Tempel word aan *Apollo*, wiens Standbeeld in het midden geplaatst is, een aanzienlyk offer aangeboden. In het rond des Tempels zyn tusfchen deszelfs Pilaren, verscheidene Toneel-Dichters te zien; als: *Sophokles*, *Euripides*, *Seneka*, *Shakespeare*, *Metastasio* en *Graun*, de Componist der Opera's. — Het dus verbeterd en verfraaid Opera-Toneel is, den 11. Januar. met een nieuw Stuk, zynde *Andromeda*, geopend.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART,
LAND- EN VEEBOUW, ALS MEDE DE HUIS-
HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA-
BRIEKEN, BETREKKELYK.

De beroemde *Franklin*, aan den Heer *D. le Roy*, zyne *Waarnemingen tot de Scheepvaart mededelende*, (in 't Nederduitsch vertaalt te vinden, in de *Nieuwe Algemene Vaderlandsche Letteroefeningen*, III. D. II. ft.) meldt, onder het handelen over de middelen om de Schepen voor het omslaan te behoeden, hoe de Bewooners van de Eilanden in den *Stillen Oceaan*, wanneer zy met hunne *Pros* voor hebben eene lange Reize te doen, 'er twee met dwarshouten zamen hegten, die ze op eenigen afstand van den anderen houden, 't geen het omvallen bykans onmogelyk maakt. Hy voegt 'er by: de Ondervinding ontbreekt ons hoe verre deeze handelingen, om twee Schepen zamen te voegen, volvoerbaar zou weezen. Ik weet flegts van eene Proeve, ten deezen opzichte in *Europa*. omtrent honderd jaren geleden, genomen door den Ridder *Guillaume Petty*. Hy vervaardigde een dubbel Vaartuig van deze soort, om tot een Paketboot te dienen, van *Ierland* op *Engeland*. Het Model van die Schepen dus verenigd, is nog in wezen, en te zien in het *Museum* van de *Koninglyke Societeyt te Londen*. Uit de berigten ons mede gedeeld blykt het, dat dit Dubbelschip volmaakt beantwoordde aan 't geen men van deszelfs maakfel wagtte, en dat het verscheiden zeer gelukkige overtogten deedt. Ver volgens weidt *Franklin* uit over de voordeelen die men van zulk eene zamenvoeging, in den Koopvaardy- en Zee-Krygsdienst zou kunnen trekken. Gelyk de Lezer in 't aangetoogen Maandwerk, bladz. 139. kan vinden.

Thans heeft men in *Schotland* een dergelyk Dubbelschip vervaardigd, 't zelve is den 5. dezer maand Augustus van stapel geloopt, en gehheeten: *The Experiment of Lett*. Het bestaat uit twee Schepen, ieder omtrent 100 voeten lang, en 12. voeten wyd, deze

Scheeps-holen staan zeven voeten van elkander af, en zyn door middel van twee ryen sterke dwarshouten zamengevoegd. Op het dek heeft het geheel het voorkomen van een gewoon Schip van omtrent 600 Tonnen. Dit Schip zal vyf Masten voeren, met Raa en Stagzeilen, en by stil weer, door middel van Schepraderen, in stede van Riemen, die men op het dek in beweging zal brengen, worden voortgedreven, men heeft gerekend dat men 'er dus roeyende, of liever scheppende, tusfchen de vier en vyf Engelsche Mylen in een uur mede zal afleggen. Het liep onder den toeyloed van een verbazend getal aanbouweren gelukkig van Stapel.

De Heer Abt *Tesler*, Lid van de Koningl. Akademie der Medicynen, te *Parys*, heeft onlangs een aantal Vragen, tot den Land- en Veebouw betrekkellyk, in 't licht gegeven en rond gezonden, om op dezelve Antwoorden te ontvangen. Zy bedoelen *Frankryk* hoofdzaklyk, en kunnen de Antwoorden, zo iemand hier te Lande in staat en geneegen mogt zyn om ze op dezelve, dat Ryk betreffende, te geven, gelyk ons door een vriendelyk verplichtende hand onderrigt is, in den *Hage*, aan den Wel Ed. Heer *Caillard*, toegeschikt worden, die ze verder zal bezorgen. — Deze Vragen kwamen ons gewigtig genoeg voor, om de meesten vertaalt, in onze *Konst- en Letterbode* op te geven; dewyl door derzelver beantwoording, tot ons Land betrekkellyk, den Land- en Veebouw geen geringen dienst zou gefchieden: willen wy gaarne het toelichtend Antwoord op enige, of alle, in ons Weekblad plaatzen.

1. Welke is de breedte der Plaats, de langte van de Winter, het uiterste van Hette en Koude? Hoe lang tyd is doorgaans de grond met Sneeuw bedekt, en welke de Luchtfeldheid?
2. Welke is de natuur van den Grond? Heeft de Teelaarde een grote diepte? Op welke grond ligt dezelve? Is 'er Klei of enige andere Aarde onder? Welke is ten naasten by de dikte van elke Bedding?
3. Brengen de bebouwe Landen alle Jaren, zonder braak te liggen, vruchten voort: of twee Jaren after een met een Jaar rustens, of langer, zonder dat zy braak behoeven te liggen?
4. Bemest men ze dikwyls? Waar mede? Met versche of oude mest? Met Beesten mest of Vogelen drek? Laat men op afgeperkte Landen Hoorn- of Wolvee loopen? Indien men Mest gebruikt, welk ene hoeveelheid spreidt men dan over een bepaald getal Roeden? Hoe verspreidt men dezelve? Hoe lang laat men het Hoorn of Wolvee op dezelfde plek gronds? Hoe veel laat men op ene gegevene uitgestrektheid lands loopen? Op welk een tyd bemest men den Grond?
5. Bedient men zich van Mergel? Van welk eene kleur is dezelve? Of indien van twee kleuren, welke is de heerfchende? In hoe groot ene hoeveelheid bedient men 'er zich van? Welke zyn de voordeelen? Hoe lang duurt dezelve? Zou men den voorrang niet geven boven Mergel, aan Stoffen, gehaald uit Rivieren, Beeken, of zelfs aan Zand, volgens de

natuur van den grond; of aan verotte Zeeplanten, als men zich in de nabuurschap der Zee bevindt, of aan de Zouten, voortkomende uit het verbranden der Planten, of enige andere Zelfstandigheden?

6. Welke soorten van Planten telt men in 't groot voort: 1. Om tot voedsel voor Menschen te dienen. 2. Tot Beestenvoeder. 3. Tot het voortzetten van Handwerken en Fabrieken? Zints hoe lange omtrent heeft men die Planten gekweekt? Strekken zich die Kweekeryen ver in de nabuurschap uit?

7. In welk een orde zaait men de Graanen? Laat men, by voorbeeld, op Tarwe, Gerst of Haver volgen, of op Rogge, Boekweit of Hennip, enz?

8. Zyn 'er verscheide soorten van Rogge, van Tarwe, van Haver, van Lynzaad, enz.? Welke zyn daar van de onderscheidende Charakters? Welk zyn die dezer Graanen, welke men de voorkeus geeft en het meest in het Land voortbrennen?

9. Welke Graanen gebruikt men om te zayen? Inlandsche of van elders ontbodene, en van waar? Om de hoe veel jaren vernieuwt men dezelve?

10. Veronderstellende dat men enen aanvang maakt met Tarwe, hoe ploegt men dezelve? of als men ze niet de hand bewerkt, hoe diep maakt men de vooren? en wanneer maakt men deze voorbereidzels?

11. Welke is de Zaaytyd, 't zy van Tarwe of van andere Graanen? Laat men de Zaaden vooraf enige toeberedzels ondergaan? waarom? en welke zyn 'er de uitwerkzels van?

12. Op welk ene wyze dekt men het gezaayde?

13. Hoe veel Zaads gebruikt men, in ene opgegevene mate gronds van onderscheide Zaden? Zaayt men met de hand of met enig werktuig? Indien het kleine Zaadkorrels zyn, als Raapzaad, zaayt men die met zand of met asche gemengd.

14. Welk ene zorg moet men dragen van den Zaaytyd der onderscheide Graanen tot den Oogst? Moeten zy gerold, gewied, van distelen gezuiverd worden, en met welke werktuigen? — Indien het gebruikelijk is water op 't Land te laten lopen, welke voorzorgen eischen die bevochtigingen?

15. Tot welk eene hoogte groeyen de Tarwe, de Rogge, de Tabak, enz.?

16. In welk een tyd bloeyen de Veldvrugten, en wanneer zyn ze ryp? Welke zorgen wendt men aan om ze in te zamenen, weg te voeren, te droogen, te bewaaren?

17. Welke zyn de voordeligste omtandigheden voor de Voortbrengzelen des Gewests? Welke de nadeligste, 't zy herkomstig uit de Lugtgesteltenis, 't zy uit die der Rivieren; of van wegen de verwoestende Dieren en verdelgende Infekten? Welke middelen heeft men om die rampen tegen te gaan?

18. Zyn 'er Planten schadelijk voor den nuttige Voortbrengzelen, of de bezaayde Landen? Welke zynze? Hoe noemt men ze in de Landtaale? Hoe zyn de regte Namen? Op hoedanig ene wyze poogt men ze uit te roeyen, of den schadelijken invloed te beletten?

19. Zyn de Graanen aan enige ziekten onderhevig? Hoe beschryft men ze? Wat gebruikt men 'er tegen?

20. Hoe groot is doorgaans de langte der Airen van de Tarwe, de Rogge, enz.; hoe dik zyn de kokers aan 't beneden einde? Hoe veel Airen dragen de Planten?

21. Legt men Konst-Weiden aan? Welke Planten gebruikt men daar toe? Welk een tyd neemt men in agt? Hoe dikwyl laat men ze maayen?

22. Op welke plaatzen brengt men het ingezamelde zamen? Brengt men het in Schuuren, onder Luifels, of laat men het buiten op Hoppen? Hoe maakt men die Hoppen, wat moeite wendt men aan om ze voor de nadelen der Lucht te beschutten? Blyven de Graanen of het Beestenvoeder wel bewaart? Dorscht men het ingezamelde op 't veld, of by huis, of op den dorschvloer, terstond na het maayen, of vervolgens?

23. Dorscht men met een Dorschvlegel, met een Stok, of laat men het door Beesten uittrappen? Hoe is de Dorschvlegel toegefeld? Welke reden heeft men om terstond na den Oogst te dorschen, of het uit te sellen?

24. Hoe veel Ponden versch of droog Voeder, hoe veel Ponden Graan of andere Voortbrengzels trekt men in gemene Jaren van een bepaalde grootte Lands? Hoe veel leveren de Planten voor één uit?

25. Hoe spant men de Paarden of Ossen voor den Ploeg? Van welk een grootte zyn ze? Hoe veel kunnen zy, op een middelmatig langen dag afleggen, verondersteld dat de Landen welke zy bewerken zes honderd Roeden van de Landhoeve afleggen?

26. Hoe veel kunnen twee Paarden of Ossen, op één dag eggen of rollen, hoe veel mest of lastwagens aanvoeren, op den afstand van zes honderd Roeden?

27. Hoe veel gronds kan één man bezaayen op één dag? Hoe veel met de Spade bearbeiten? Hoe veel Graans slaan, of andere Planten maayen?

28. Worden de Landhuuren in Geld of in Waaren betaald? Is de helft van het voortgebragte voor den Landhoevenaer en de andere voor den Eigenaar? Behooren de Beesten aan den Eigenaar, of aan den Boer, of aan beiden?

29. Welk is de Maat der Graanen in 't Land? Hoe is dezelve verdeeld, en welke namen hebben die onderverdelingen? Wat is elks zwaarte?

30. Zyn de Graanen en de Planten, welke men inzameld van ene goede noort? Waar in verschillen zy van de Voortbrengzelen der Nabuuren of niet wyd afgelegene Landschappen? Worden ze voor een hoger prys verkogt, en zya ze sterker getrokken?

31. Hoe bereidt men de Graanen, of andere ingezamelde Veldvrugten, om ze Menschen of Beesten ten voedsel te doen strekken; of om ze in Handwerken en Fabrieken te gebruiken; by voorb. Hoe gaat men met de Tarw, hoe met de Mee-krap, te werk?

32. Geven de Graanen, tot Meel gemalen, veel? Hoe veel voor ene opgegevene maat? Hoe maakt men ze?

33. Hebben het Vlas, de Hennip enz. beter hoedanigheden dan die van andere streken?

34. Hoe veel Lands met Tarw, Rogge, Hennip, Koolzaad, Mee-krap enz. reket men dat in een Landstreek van ene bepaalde grootte is?

35. Valt 'er in de Landstrekken meer dan nodig tot onderhoud van Menschen en Beesten? Indien niet genoeg, van waar haalt men het te kort komende? Indien te veel, waar slyt men het overschot?

36. Zyn 'er in 't Landschap Handwerken, waar in men de Planten daar toe dienstig ingezameld, gebruikt?

37. Is 'er in het Landschap veel Houts, veel Heide, veel Vaaren? Welke Bomen komen 'er meest voor? Groeyen ze weelig?

38. Teelt men 'er Beesten? Welke soorten? Zyn 'er Weiden om ze te voeden, en vet te mesten, of geschied het op de

Stallen, en waar mede? Op welk ene wyze voedt men de Dieren een geheel jaar lang?

39. Zyn 'er Paarden of Muilezelsfoeteryen, hoe is het dan gefeld met de Merrien en Springhengsten; met de verkleining dezer Dieren, waar aan fchryft men zulks toe?

40. Welke is de hoogte der Schapen? Hoe zwaar wegen ze? Welke is de hoedanigheid, de prys, het gewigt der Vagten, Gewasfen en Ongewasfen? Hoe wordt het Wolvec geweid en 't gehele jaar gevoed?

41. Op welk een ouderdom ontdoet men zich van de Schapen, van de Ofsen, van de Paarden, van de Muilezels, welk een gebruik maakt men 'er van? Hoe hoog is de gemiddelde prys van elk dezer Dieren, wanneer zy fris, gezond en in goeden staat zyn?

42. Welk is het voornaamfte voedzel der Inwoonders in een gansch Jaar? Op welk ene wyze bereiden zy 't zelve? Zyn de Inwoonders sterk of zwak, werlzaam of traag?

43. Is het een Land, waar Wynftokken zyn; hoe fnydt men de Wyngaarden? Welke zorgen vorderen dezelve? Hoe veel brengen ze doorgaans op? Van welk ene hoogte zyn de Wyngaardflaken enz.?

LETTERKUNDIGE ANEKDOTEN.

De Keizerin van *Rusland*, zond aan den Heer *Nicolai*, te *Berlyn*, wiens Schriften zy met genoegten gelezen hadde, in den jare 1783, de grootfte Gouden Medaille, ter waarde van 36 Dukaten, op welker ene zyde hare Beeldtenis, en op welker rewers het door haar opgerigt Standbeeld van *Peter I.* staat afgebeeld; en deed tevens den onflag, waar in dezelve gewikkeld was, van deze eigenhandige Regels verzeeld gaan: *Au Sr. F. Nicolai, Libraire a Berlin; et il est prie d'envoyer a St. Petersbourg, tout ce qui pourroit sortir de la plume de l'Auteur de Sebaldus Nothanker.* De Heer *Nicolai*, zond diensvolgens, zyne Schriften, gelyk ook zyne Reisbefchryving, na *Petersburg*; waar op hy in 't volgend jaar, van hare Keizerlyke Majesteit het Hoogduitsche Handschrift mogte ontvangen, van het vervolgens door hem gedrukte Werk: *Bibliothek der Grootvorsten Alexander &c.* behelzende het begin der Russische Geschiedenis. Voor aan dit Handschrift stond wederom het volgende door de hand der Keizerin, die dit Werk zelve hadde opgesteld, geschreven: *Traduction Allmande de la Bibliotheque Russe des Grands-Ducs, Alexandre et Constantin, pour Mr. Fr. Nicolai, en remerciement des ses ouvrages envoyés à Petersbourg.*

Een Pruisfche Geestelyke van het Land verzogt, op zekeren tyd, den laatst overleden Koning, om in zyn Kapel eens te mogen prediken, en hem als dan met deszelfs Tegenwoordigheid te willen vereren, welk een verwaand voorkomen dusdanig een verzoek van een Dorppredikant ook scheen te hebben, stond zyne Majesteit het zelve toe, en gaf hem te verstaan, dat hy hem een Text zoude opgeven, waar over hy

den volgende Zondag zou prediken, wanneer de Koning aannam om hem te komen horen. De Predikant wagtte, met angstvalligheid, van dag tot dag, op den Text, dien hy wenschte by tyds te mogen ontvangen, ten einde zig tot het houden van ene treffelyke Leerreden in staat te stellen: doch het wierd Zondag ochtend en 'er kwam geen Text. Hy klom egter op den Preekstoel, met oogmerk om de ene of andere voorheen gehouden Leerrede voor te dragen, in de onderfelling, dat de Koning de gemaakte afspraak vergeten hadde. Kort daar na egter verfcheen zyne Majesteit in de Kapel, en liet de Geestelyken een Briefje overryken, 't welk hy opende en las. Het zelve was van dezen inhoud: „Inlegend bevat uwe Text: „ ga terfoud aan 't prediken.“ Hy opende het stukje Papier, 't geen hy vond ingefloten: dog vond, tot zyne uitterfte verbazing, daar op niets gefchreven; hy bekeek het aan de andere zyde, en vond het even blank. Hy hield het voor 't oog der Toehoorders om het te bezien; zeggende: „Hier is niets,“ en het vervolgens omkerende, „en daar is niets, — en uit „ niets heeft God Hemel en Aarde gemaakt.“ Vervolgens een vers uit het eerste Hoofdst. van *Genesis* aanhalende, hield hy, voor de vuist, ene Leerrede daar over. De Koning vond zo veel behagen in 's mans vaardigheid en ongemene tegenwoordigheid van Geest, dat hy hem tot zyn Aalmoesnier aanfelde.

GEBOORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amsterdam* 19; in 's *Hage* 27; en te *Haarlem* 20, onder welken laatsten 12 beneden de 12 jaren.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN VAN INLANDSCHE BOEKEN EN GESCHRIFTEN.

In de Boekwinkel van A. LOOSJES, word ingetekend:

I. Op een geheel Nieuw HOOGDUITSCH THEOLOGISCH LETTERKUNDIG WEEKBLAD, onder den Tytel van *Annalende Neueften Theologischen Litteratur und Kirchen-Geschichte*, 't welke weerklyks door den beroemden Profefor *HASSEN-CAMP*, te *Rinteln*, zal uitgegeven worden. Breder omfchreven by een Bericht, 't welk in gem. Boekwinkel te zien is.

II. Op het 2de en laatste Deel der voortreffelyk Hoogduitsche Predikaten van den Eerw. *L. Roentgen*, Predikant te *Petikum*, onder den Tytel van *Versuche zur Beforderung des Wachstums an Christen Weisheit und Christen Tugend*. De Prys van dit Deel zal zyn 36 stuiv. Van het 1ste Deel zyn insgelyks, nog enige weinige Exemplaren, a 36 stuiv. te bekomen.

By gem. Boekverkoper is ook gratis te bekomen: het Bericht wegens ene voordelige aflevering tot de extra lagen Prys van *f* 4:— in plaats van *f* 9:5:— van slegts 40 Exemplaren van het nog nieuw en allerbelangrykst Werk, getyeld: *La Parfaite Intelligence du Commerce*, 3 vol. gr. 8vo.

Te Haarlem by A. LOOSJES.

A L G E M E N N E

KONST- EN LETTER-BODE,

VOOR MEER- EN MING-GEOEFFENDEN.

 Vrydag den 5. September.

B E R I G T E N.

R U S L A N D.

De Keizerin heeft den Schryver, zynde een *Schotsman*, ener Verhandeling: *Over de oorzaken van de ziekten der Zoldaten, zo in de Land- als Zee-Oorlogen, nevens de middelen tot voorkoming van dezelve*, ten blyke van hoogst derzelve goedkeuring, en onvermoeiden yver, om de nuttige Konsten en Wetenschappen, in dit Ryk, te bevorderen, een gouden Medaille met een Ketting vereerd, en hem, boven dien, nog een jaarlyks inkomen van 500 Roebels gegeven.

Ook laat Hare Keizerlyke Majesteit, op haar eigen kosten, een overheerlyk Kruidkundig Werk, onder den Tytel van *Flora Russica*, drukken; 't welk zes Delen in Folio zal uitmaken, en waar van ieder Deel 50 Konstplaten, buiten de gedrukte Verklaring, staat te bevatten. Men rekend, dat de prys van dit overkostbaar Werk, voor Kopers, op niet minder dan by de 100 Holl. Dukaten, zal te staan komen: schoon men geloofd, dat hetzelfde enkel zal geschikt wezen, om, ten geschenke, door Hare Majesteit uitgedeeld te worden.

D E N E M A R K E N.

Den 2 July laatstleden, is, te *Koppenbagen*, in het 78 jaar zynes Ouderdoms, overleden, de Heer *Peter Kofeod Anchar*, Koningl. Deensche Conferentie-Raad

Hoogleeraar in de Rechten en oudste der Universiteit aldaar.

P O R T U G A L.

Overeenkomstig met de Patriottische oogmerken onzer Souverain, vindt zich de Hoofdstad dezes Ryks eindelyk vereerd met de Intelling van ene *Koningl. Sociëit* tot aanmoediging van den Landbouw, Handwerken, Koophandel en Zeevaart. Zyne Exellentie, de Burggraaf *de Villanova, de Cerqueira*, is tot algemeen Voorzitter en Opziender benoemd. — Met het zelfde oogmerk is 'er een nieuwe Raad, aangesteld tot verbetering der Koninglyke Zyde Manufacturen.

G R O O T - B R I T T A N N I E N.

Men verzekerd, dat de Heer *Gibbon*, voor het Handschrift van zyn bekend Werk: *Over het verval en den ondergang des Roomschen Ryks*, 't geen hier ongenèen sterk getrokken word, van den uitgever een Somma van vier duizend Pondensterl. ontvangen heeft.

De Heer *Imison*, beroemd wegens zyne bekwaamheid in de Werktuigkunde, en Schryver van het fraaye Werk: *De School der Konsten* geheten, is den 15 Aug. laatstleden overleden.

De Heer *Mainwaring*, van het St. John's Collegie, is by de Universiteit van *Cambridge* tot Hoogl. in de Godgeleerdheid verkoren.

K

Lord

Lord *Stamford*, eedmoedigene Societeit ten dienste van den Landbouw, in *Cheshire* opgerigt hebbende; heeft Lord *Rawdon* 't zelfde gedaan in *Licestershire*.

F R A N K R Y K.

De *Akademie der Wetenschappen* heeft beslooten, door den Heer *Pasou*, het Borstbeeld des Barons de *Bretoul* van Marmer te laten vervaardigen, ten denkenken van hare erkenning aan dien Staatsdie naar.

De Ridder *de Quesnay*, die, te *Richmond*, de Hoofdstad van *Virginien*, ene *Akademie der Wetenschappen* en fraaye Konsten, heeft opgerigt, (zie Algem. Konst- en Letter-Bode, N. 4.) bevindt zich thans in *Parys*, en tragt aldaar de vereichte ondersteuning te bekomen, tot voortzetting van zyn Plan. Hy heeft 'er een Papier laten drukken, vervattende ene *Memoire en Prospectus*, nopens opgemelde *Akademie*, waar by hy ene *Intekening* opensteld.

De *Franche Akademie* heeft, den 21 Juny, den Burggraaf *d'Azur*, nevens den Ridder *de Boufflers* verkoren, om de plaatsen, open gevallen, door het overlyden van den Grave *de Buffon*, en den Aarts-Bischof van *Lyon*, te vervullen.

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

De Heer *Aug. Ferdinand Luder*, is tot gewoon Hoogl. in de *Geschied- en Staatkunde*, by de *Karoline*, te *Brunswyk* benoemd geworden.

De Heer *Meyer*, Boekery Opzigtter en Professor, te *Göttingen*, heeft zyne posten nedergelegd; voornemens zynde, naar *Engeland* te vertrekken.

De Heer *Hofraad Gruner*, te *Jena*, is, by de *Akademie der Wetenschappen*, te *Dyon*, tot buitenlandsch Medelid aangenomen.

Den 3den Juny, is, te *Stratburg*, in het 94ste jaar zyns Ouderdoms, overleden de Heer *Fr. Jacob Reuchlin*, Proost van het *Stift St. Thomas*, en eerste Hoogl. in de *Godgeleerdheid*.

By het Gereformeed Gymnasium, te *Halle*, is, in plaats van den Heer Professor *Stubenrauch*, die als Predikant naar *Drosfen*, in de *Nieuwmark*, op zyn vertrek staat, de tegenwoordige Directeur van het Gymnasium in den *Hamm*, de Heer *Theod. Frieder. Stange*, voorheen Rektor te *Köthen*, benoemd geworden.

De Heer Professor *Rouyer*, aan de *Joachimtsche*

Schole, te *Berlin*, is, wegens het volkomen verlies van deszelfs gezigt, genoodzaakt geworden, om deszelfs post van Hoogl. in de *Natuur- en Wiskunde*, met behoud van zyne jaarwedde, neder te leggen.

Zyne Majesteit, de Koning van *Prutysen*, heeft, by ene Kabinets order van den 1sten Augustus, aan den Opzigtter van deszelfs Schildery-Kabinet, *Pullis-man*, voor alle jonge Schilders verlof gegeven, om, des begerig zynde, de Stukken die in hoogst deszelfs Galleryen zig bevinden, te kopiëren: welke Kabinets-order, door de Koningl. *Akademie der Kunsten* en werktuiglyke *Wetenschappen*, vervolgens, by de *Nieuwstydingen*, openlyk bekend gemaakt is.

Opgemelde *Akademie* heeft langs denzelfden weg, ingevolge van een voorgaand beziigt, nopens de ten toon stelling van *Konststukken*, voor dit jaar, alle inen uitlandsche *Konstschilders*, *Tekenaars* en *Plaatfnyders*, *Beeldhouwers* en *Bouwmeesters*, als mede alle *Konst-Liefhebbers* en *Oeffenaren*, uitgenodigd, om derzelver voornaamste *Werken*, van den 1 tot 14 September dezes jaars, van 9 tot 12 uren des voormiddags, en van 3 tot 5 uren des namiddags, op de *Zaal van de Koningl. Konst-Akademie*, te brengen, ten einde dezelve, op de *Lyst*, die men voornemens is in 't ligt te geven, kunnen gebragt worden: zullende zy, die dezen bepaalden termyn laten voorby gaan, het voordeel verliezen, dat hunne *Werken* aan het *Konstlievend Publyk* bekend gemaakt worden.

De 13den dezer maand Augustus is, te *Berlyn*, in het 73ste jaar zyns Ouderdoms Overleden, de Heer *Johann George Unger*: een der grootste Meesters in de *Houtfnykonst*, hebbende dezelve, zonder enige opleiding, uit zig zelfen geleerd, en haar tot ene volkomenheid gebragt, waar van men, zedert het begin der 17de Eeuw, geen voorbeeld zag. Zyn vindingryke geest streefde in alle zyne *Werken* door. Dus, b. v. vond hy, voor zyn eigen gebruik, een *Pers* uit, waar op veel schieliker, dan op de gewone *Drukpersen*, kan gedrukt worden. Zyne laatste uitvinding was een *Heiblok*, waar van hy, nog maar weinig tyds geleden, een model aan den *Koningl. Staats-Minister*, *Vryheer van Heinitz*, hadde doen ter hand stellen, die 'er met veel *Lofs* van sprak.

DE KONINGL. MAATSCHAPPY DER WETENSCHAPPEN, te *Göttingen*, hield den 21 Juny laatstl. hare *Vergadering*: in welke de Heer *Hofraad Kästner* een geschreven *Verhoog inleverde* van den Heer *Opperampman Schriver*, over de *Zonnetoortsen* en *Zonnevlekken*. „Dezelve ontdekte op den 10 Nov. 1785, met een *Hertschelichen Telescoop*, by ene 140 malige vergroting, aan den oost- en westlyken rand der *Zonne*, waar geen donkere vlek nog ligte nevel te bespeuren was, dat egter de zuivere schynende *Zons-oppervlakte*, met verscheidene helderder *ligtvlekken*, geschakeerd was. Hy

twyffelde des niet langer, of dergelyke zig op de zuivre oppervlakte der Zonne bevindende ligtpunten, waren dezelfde, die de oude Sterrekundigen Zontoortfen noemden. Van dien aard hadde hy 'er zedert, met een Teleskoop van 7 voet, in ontelbare menigte waargenomen. Dezelfen zyn twee foortig: 1. Binnen de donkere Vlekken en derzelver fchaduw, en ten 2. Op de zuiver heldere Zonfchyf. Genen zyn reeds dikwyls befpeurd, en bevonden in weinige uren te veranderen; doch verdienen den eigentlyken naam van Zontoortfen niet: overmits de Teleskoop van *Herfchel*, die de deelen der donkere vlakken verder uit elkanderen brengt, duidelyk aanwyst, dat zy niet meer zyn, als de tusfchen ruimten dezer donkere deelen, waar door de heldere Zonfchyf, even helder, als deszelfs overig verligt deel, zig zien laat. Zomwylen egter vertonen zig ook in de donkere vlekken en derzelver fchaduw zelfs, op ene onbedrieglyke wyze, Ligtvlekken en Ligtftralen, die merkelyk helderder zyn, dan de overige zuivre Zonfchyf. Nog aanmerkelyker evenwel zyn die van de tweede foort, deels uit enkele, deels uit ene verzameling van Ligtvlekken en Stralen beftaande. De enkelvoudige Ligtvlekken hebben gemeenlyk gene fcherpe kanten, en zyn van verfcillende grootte en onregelmatige gedaante. Volgens zyne gisfing, hadde nog geen Ligtvlek over de 6 . . 8 feconden plaats beftaagen. Ook laten zig kleinere en grotere verzamelingen van Ligtvlekken en Stralen zien. Zedert den 10 Nov. 1785, wanneer hy voor 't eerst zyne opmerkzaamheid daar op vestigde, zag hy, by gunftig weder, nimmer de Zonfchyf zonder dergelyke Ligtvlekken, en dikwyls aan verfciedene plaatfen te gelyk. Men kan ze reeds met een goede Achromatifche Kyker van 3 voeten flaauw waarnemen. De Heer *Schroter* vond wyders in het 7de Deel van het oude *Hamb. Magazyn*, wat de Heer *Hofraad Kästner*, (in 1750) te *Leipzig*, met een gemene Kyker van 27 voeten waargenomen, en ook als een verfcynfel, 't geen den Heer *Gärtner* dikwyls was voorgekomen, opgegeven hadde. De 3 voets Achromatifche Kyker van den Heer *S.* toonde dit volkomen aan. De 7 voets Telescoop van *Herfchel* levert de pragtigfte tonelen op, die zig beter befchouwen, dan befchryven laten. Ten beteren verftande hadde de Heer *Schroter* afteekeningen bygevoegd, die egter geen agtereen volgende reeks behelzen; achtende het nodeloos, van ene menigte gelykfoortige waarnemingen, meer dan enkele voor beelden by te brengen. Enigen van deze verfcynzels ver gelykt hy by 't geen *Tycho* ontrent de Maanvlekken befpeurd hadde, en geloofit zekere verveenheden op de overige Zonfchyf ontdekt te hebben: fchoon het wel niet uit fchaduwen, gelyk by de Maan, te bewyzen is, dat dezelve met 'er daad Bergen zyn.

De volgende zyn algemene waarnemingen: zulke Ligtfchakeringen, welke nu eens uit enkelvoudige Ligtvlekken, dan eens uit een mengeling derzelven, en uit door elkanderen lopende Ligtftralen beftaan, dikwyls zig even als een opklarende ligtwolkte lugt, door middel van een rood koleurig bewaamt glas vertoonden, zomtyds egter niet on duidelyk de gedaante van afhellende Landen en oneffenheden hadden, vond hy niet alleen altyd onwiffelbaar meer helder, maar ook gewoonlyk meer fchitterende, dan de overige ongevlekte Zonoppervlakte, fchoon egter van gene fcherpe kanten voorzien. By ene zuivre lugt werden doorgaans, op meer plaatfen van den rand der Zonne, te gelyk gehele hopen van foortgelyke Ligtfchakeringen, en die dikwyls van ene aanmerkelyke grootte waren, waargenomen. De grootfte

Middellyn van zulke verzamelingen befloeg wel 1, 2 en zomtyds 3 minuten. Dezelfen dedden zig op alle plaatfen van den rand der Zonne, nu eens onder ene meerdere, dan onder ene mindere, Zuidelyke en Noordelyke afwyking, op, doch doorgaans om en by den Zons-*equator*, tot op ene wederzydfche afwyking van 18 tot 20 grad, waar men tevens de meeste donkere Vlekken befpeurd. — Alle de talleloze door hem waargenomene Vlekken enz. lieten zig meestal digt aan den rand, het duidelykfte zien, wordende, hoe nader dezelve aan het midden der Schyf kwamen, min duidelyk, en zelfs geheel onzichtbaar, eer zy nog zo verre genaderd waren, tot dat zy weder van daar aan den overrand komende, langs hoe meer helder zig vertoonden. — In de Tweede Afdeling handeld de Heer *S.* van de donkere Zonvlekken: terwyl de Derde waarnemingen vervat: omtrent de Oppervlakte en Dampkring der Zonne, nevens hare omwenteling om haar eigen as.

De Opperamptman hadde ook nog enige Hydragen gezonden op zyne te voren ingediende waarnemingen der Maan, die tevens ingeleverd wierden, — en waar uit bleek, dat hy, zedert, overtuigd geworden was, dat de befpeurde ligplekken in de donkere Maanfchyf, zo niet geheel, immers ten groten dele, voor verfcynzels te houden zyn, die enkel in de onderfcheidene terug kaatzing van het licht der Aarde derzelver grond hebben."

N E D E R L A N D E N .

's HAGE. HET GENOOTSCHAP *ter verdediging van den Kristelyken Godsdienst, tegen deszelfs Verfyderen*, alhier, in den jare 1786 opregt, heeft tot deszelfs Correfponderende Mededeleden aangenaamen: de Heren, Kerkeraad *D. Seiler*, te *Erlangen*; den Opper-Confiftoriaalraad en Superintendent. *Schnieder*, te *Efenach*; *D. Arnold*, Hoogl. in de Godgel. te *Herborn*; en *D. Bergius*, Hoogler. in de Godgel. te *Duisburg*.

HET DICHTLIEVEND GENOOTSCHAP, onder de Spreuk: *Kunftliefe spaart geen wylt*, alhier, heeft deszelfs Algemene Vergadering, den 26 dezer, op den Huize van Prins Mauritz van Nassauw gehouden. De Voorzitter *Mr. Thomas van Limburg* heeft de Vergadering geopend, en de zaken, betreffende het Genootfchap, in een Dichterlyke Redevoering, voorgesteld en den Aankwekeling, *Antonie Poife*, ene Eeren Prys toegeedeeld: zynde voorts de Leden ter hand gefield, het twaalfde Deels eerste Stuk, der Proeven van Poetifche Mengelftoffen, waar agter de Prysvaarten, behelzende: *de Mensch gefchikt voor de Eeuwigheid*, van den Heere *Lambertus van Oyen Az*, Mejuffr. *Maria Petronella Elter*, geb. *Woesboven*, den Heere *G. Brender a Brandis* en den Heere *Jan van Oz*.

AMSTERDAM. Op ingekomen bericht, is gebleken, dat de Schryver der Verhandeling over de Zedelyke Opvoeding der Kinderen, ten Zinfpreuk voerende: *Meng 't Nut steeds met genoeg en So.* en waar aan, door DE MAATSCHAPPY: *Tot nut van 't Algemeen*, de Zilveren Erpenning was toegewezen,

zen, is de Wel Eerw. Heer *J. Wigeri*, A. L. M. Ph. Dokt. en Leeraar der Hervormde Gemeente, in de *Beveerwyk*.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

DUITSCHLAND. *Gefchiede der Martyren &c.* Geschiedenis der Martelaren, of een kort Historisch berigt van de vervolgingen der Mennoniten, gr. 8vo. 15 vell. prys 22 gr. te *Koningsbergen*, by *Hartung* 1788. [De Schryver is vermoedelyk, of zelve een Mennoniet, of ten minsten van Mennonitische Ouderen, die, in *Koningsbergen* woonden, opgevoed, en met dezelve in 't jaar 1732, in zyn 7de jaar, uit het Land gedreven, — bevindt zig dus mogelyk nog in *Pruisfen*, overmits kort daar na het streng Edikt weder ingetrokken is, — omstandigheden die het gebrek in den styl enigermate verschoonen. — Het Boek bestaat grootendeels in een uittreksel uit den *Martelaars-Spiegel* van *Tb. Jansz van Bracht*: waar by nog een ander uit andere Schryveren gevoegd is, nevens een kort verslag van ene nieuwe vervolging der Mennonieten, in *Zevenbergen* en *Hengaryen*, in den jare 1763 en 1764, die aanleiding gegeven hebben, dat verscheidene Huisgezinnen dier Gezinte den wyk naar een meer verdraagzaam oord genomen, en zig in *klein Rusland* neder gezet hebben. 't Geen, in het slot, van het gebeurde in *Pruisfen*, gedurende de eerste 32 jaren dezer Eeuw, gemeld word, schijnt reeds uit andere brigten bekend te zyn. — In een voorberigt vind men een Schets der verbaasteringen in den Godsdienst, van eeuw tot eeuw; terwyl in een aanhangsel de bewyzen voor den Kinderdoop, nevens de antwoorden daar op van de Mennoniten, op de gewone manier opgegeven worden.]

Gefchiede der vervollkommung &c. Geschiedenis der volmaking van het Menschelyk Geslacht, door *Adam Weisbaup*, Hofraad des Hertogs van *Gotha*; eerste Deel, 8vo. 228 bladz. kost 16 gr. te *Frankfort* en *Leipzig*, by *Grattenauer*. [Dit Deel bevat drie Gesprekken, waar in de Schryver zig toelegt het kwaad, 't geen zig hier voor ons opdoet, te verdedigen: leggende hier voor ten grondslage de onderstelling, dat het kwaad niets wezenlyks heeft, en 'er gevolglyk geen kwaad in 't geheel bestaat. — Ondertusschen behelzen de Gesprekken, met opzigt tot het Zedenkundige, voortreffelyke Lessen over de wyze, op welke elk onheil, als een middel ter ware Gelukzaligheid, kan worden aangewend. Het 2de Deel staat de Toespasing op te leveren der hier geleegde gronden, op de werelyke Gebeurtenissen dezer wereld.]

Der Naturforscher &c. De Natuur Onderzoeker; 23ste stuk, 8vo. 224 bladz. met 2 afgezette Platen in 4to. te *Halle*, by *Gebauer*, 1788. [Dit Werk byft, by aanhoudendheid, een der beste verzamelingen van waarnemingen voor de Natuurlyke Historie.]

Caroli a Linné &c. Systema Naturae per Regna tria Naturae, secundum Classes, ordines, genera, species, cum Characteribus, differentiis, Synonymis, Locis, Tom. I. Editio Decima tertia, aucta, reformatata, cura Job. Fried. Gmelin, Prof. in Georgia Augusta &c. 8vo. 500 bladz. te *Leipzig*, by *Beer*, 1788. [Een

verbeterde en vermeerderde druk des Stelzels van *Linnaeus*; bepalende zig dit Deel alleen tot het Dierenryk. De menigte van nieuw ontdekte Dieren, zedert de uitgave van de laatste druk, in 1766, zo door de Leerlingen van *Linnaeus*, als andere Natuurkenners, alhier voorkomende, is genoeg blykbaar, daar de Beschryving, alleen der zuigende Dieren en der Vogelen, tot aan den *Kolobrius*, welke in den 12ten Druk slegs 193 bladz. besloeg, in deze uitgave 500 bladz. beslaat. Dit eerste Deel eindigt met den 2den Rang der Vogelen.]

Handbuch der praktischen Astronomie &c. Handboek der werkdadige Sterrekunde, voor eerst beginnenden en Liefhebbers, ter nuttige beschouwing van de voornaamste Hemelsche Lighaamen, zonder behulp van kostbare Werktuigen, en om het gebruik der voornaamste Sterrekundige Werktuigen te leeren kennen, door *M. Goss. Fr. Rosler*, Hoogleeraar te *Stutgard*. 1ste Deel, met 13 in 't koper gesneden Afbeeldingen, 8vo. 1788. by *Heerbrand*, te *Tubingen*, 537 blz. prys 1 Rthl. 20 gr. [Naar het oordeel der Schryver van de *Algem. Litt. Zeitung*, heeft de Schryver zyn gehele plan wel uitgevoerd, zulks het Werk ten volle aan den rytel beantwoord, en de Liefhebbers hier alles by een gevoegd kunnen vinden, 't geen men hier en daar in de meeste nieuwe Werken, over dit onderwerp, verftrooid vind.]

Bevtrage zu der neuesten Astronomischen Entdeckungen &c. Bydrage tot de nieuwste Sterrekundige Ontdekkingen, door *Job. Hier. Schröder*, Koninkl. Overamtman te *Lilienthal*, by *Bremen*, Lid van verscheidene geleerde Genootschappen, uitgegeven door *Job. Elver. Bode*, in groot 8vo. met 8 koperen platen; 304 bladz. te *Berlin* en *Strasburg*, by *Lange*, 1788. prys 1 Rthl. 12 gr. [De Heer *Schröder*, die op eigen kosten een Observatorium, te *Lilienthal*, heeft laten bouwen, en veele der nieuw uitgevondene Werktuigen zig aangechaft, hadde, van tyd tot tyd, aan den Heer *Bode*, verscheiden zynere Sterrekundige waarnemingen medegedeeld, als mede deze en gene door hem vertaalde Verhandelingen van buitenlanders toegezonden, die thans door den laatstgemelden in dit Boekdeel gemeen gemaakt worden. Van de 8 Verhandelingen, hier voorkomende, is de eerste, verre na, de volledigste en uitgebreidste, bestaende alleen 137 bladzijden. Dezelve vervat waarnemingen en gevolgtrekkingen, nopens de omwenteling (*Rotatio*) en Dampkring van Jupiter, met Afbeeldingen van den Schyff dezer Planeet. De Twede Verhandeling levert ene Beschryving en Afbeelding op des *Lamp Mikrometers* van *Herjohel*, uit het Engelsch vertaald. De Derde handelt over een *Scheiben-Lamp Mikrometer*, door den Heer *S.* onlangs uitgedagt, en dus gebsten, die niet slegs den Middellyn van een Planeet schyft, maar ook de ligging van ieder stip binnen dezelve aanwyst, nevens het gebruik daar van, zynde tevens verzel van ene Afbeelding dezes werktuigs. De Vierde over een Herfchelichen Telescoop van 7 voeten, met praktikale en volledige aanmerkingen en afbeeldingen van dit Werktuig, zo in deszelfs geheel als van deszelfs afzonderlyke Delen. De Vyfde vervat ene Beschryving en Afbeelding van een nieuw Projectie Werktuig, 't geen van dienst is by het aftekenen der Zons- en Maanvlakken: nevens ene uitvinding van den Heer *Schröder*. De Zesde, ene schets van ene Maanbeschryving (*Mondtopographie*), nevens algemeene aanmerkingen over de Maanvlakken, met Afbeeldingen. — Een

zeer belangrijk Stuk. — De Zevende hond een Brief in van *D. Herfel*, aan den Heer President *Banks*, over de ongemene vergrotingen, door den eeriten met het Telescoop gedaan: uit het Engelsch vertaald. De Achtfe Verhandeling, insgelyk uit die taal overgezet, deeld de gewiatige navorsching des Heeren *Hersfels* mede over de Paralaxen der vaste Sterren met Figuren.]

C. Valerii Catulli, *Carmina Variatae lectionis et perpetua ad notatione Illustrata*, a Fried. Guil. Loering, cl. Gymn. Gothani *Directore*; accedit *Index uberrimus*. Tomus prior, 1788. 342 bladz. te Leipzig, by *Herfel*. [De *Gottische Anzeigen* maken met lof van dit Werk gewag, en derzelver Schryvers verklaren met verlangen het zede Deel te gemooet te zien.]

Verscheide Predigten &c. Eetlyke Leerredenen, deels voor de Huis Godsdien toeffening geschikt, door *J. Tobler*, Archidiaken te Zurich, 8vo. 340 bladz. te *Ostend* aan de *Main*, by *Weiss* en *Breda*, 1788. prys 18 gr. [Byzondere opmerking verdienen onder deze Verzameling. 1. Ene Huis-Leerrede, wanneer zig een of meer zieken in een Huis of Vertrek bevinden. 2. Proeve ener Familie- of Gezelschaps-Predikatie. 3. Twee, ongemeen voortreffelyke Leerredenen over de Opvoeding. 4. Ene Kerkrede, by gelegenheid dat de Heer *Tobler* zyne vorige Gemeente, te *Ermatingen*, bezogt. 5. Herfst-Predikationen over *Jothams* gelykenis. 6. Leerredenen over de pligten der Heeren en Dienstboden. 7. Voor de Landlieden, over *Mark*. 10:23—37. 8. Om in een Gasthuis voor te lezen. 9. Ter lezing in een Weeshuis. 10. Predik. over Kristus verzoeking: een fraai model. Voor het overige is de manier van des Heeren *Toblers* voordragt genoeg bekend. Derselve is zeer bevattelyk, natuurlyk, hartelyk en indrukbaar: vry van opgefmutte, windrige en overdreven tegenstellingen, en andere gezogte redenkundige bloemen, waar mede *Hafels* en *Stolz*, doorgaans, en *Lavater* niet zelden, derzelver redenvoeringen overladen. *Agem. Litter. Zeitung*.]

Christliche Predigten. Kristelyke Leerredenen, van *Job. Otto Thies*, 8vo. 445 bladz. *Hamburg*, gedrukt by *Knauf*, prys 1 Rthl. [In deze Leerredenen word het regmatig denkbeeld, 't geen de Heer *Tb.* in ene Voorrede, nopens den Leertrant, die in kristelyke Predikationen behoord gehouden te worden, breder ontvouwd hadde, allezins in 't oog gehouden. In allen, zonder uitzondering, worden enkel praktikale, en ter bevordering van het waar geuk der Toehorenden dienende waarheden verhandeld. Dus handeld, by voorb. I. *Van het geuk der gehandhaefde Onschuld*, volgens *Euang.* 19 van *Trin.* De 3. *Van het Spel*, byzonderlyk in *Loteryen*, over *Efez.* 4:1—6. 6. *Over een welgegrond vertrouwen op God*, op een Nieuwjaarsdag, over *Pf.* 3:13—5. 11. *Over de hoog achting, welke men ieder mensch schuldig is*, en 13. *Over het vooroordeel, dat men, met betrekking tot den Godsdienst, altyd by het oude moet blyven*: in welke laatste de Heer *Th.* zeer juist ondercheid, wat Godsdienst is, en wat daar toe niet behoort, schoon het 'er gewoonlyk voor gehouden worde: over 't geheel zyn alle de voordragten wel ingerigt, bevattelyk voor ieder, zonder wonderigheid en in enen vloeyenden Styl.]

Bemerkungen &c. Aanmerkingen en Waarnemingen over de Kinderziekte, in de Epidemie van 1787. door *G. Fr. Hil-*

derbrandt, Hoogl. in de Ontleedkunde te *Brunswyk*, 8vo. 224 bladz. *Brunswyk*, prys 8 gr. Men kan dit Werkje, zeggende de bovengem. Recenfenten, als ene Theoretische en praktikale Verhandeling beschouwen over de Kinderpokjes, waar in de Schryver als 't geen de oude en nieuwen, over het onderwerp, met vrugt, bygebragt hebben, verzameld met eigene aanmerkingen, die zyne bekwaamheid, om grondig te redeneren, aan den dag leggen, vermeerderd heeft.]

Die Insel &c. Het Eiland van *Fr. Leopold*, Grave van *Stolberg*, 8vo. te *Leipzig*, by *Goscher*, 1788. [Een ideaal, in den innaak der Platonische Republiek, en andere soortgelyke, zedert in 't licht gekomen: alleen met dit onderscheid, dat het zelve uit ene Dichterlyke penne gevloeid, en, uit dien hoofde, des te meer opgefmut is.]

Van de onderstaande Werken zyn vervolgen uitgekomen:

LEIPZIG, by *Böhme*. *Predigten &c.* Leerredenen in de manier van vriendelyke Gesprekken, naar aanleiding van de Zondags en Feest-Euangelien, van *A. E. Jacobi*, Tweede Deel, 8vo. 408 bladz. prys 20 gr.

..... by *Crusius*. *Freye Nachabmtungen &c.* Vrynavolgingen van *Chrystostomus*, of Leerredenen over de Evangelisten, door *An. I. Reifig*, 1ste Deel. 5 ft. 186 bladz. 8vo. 12 gr.

..... by *Göfcher*. *Thalia*, uitgegeven door *Scheller*, 4 en 5de stuk, 8vo.

..... by *Beer*. *Gallerie &c.* Gaandery van 's menschen bedryven, in 't licht gegeven door *K. Hunnerdorfen*, 4de Viendeeljaars Strukje, 8vo.

..... in de Weidmannschen Boekwinkel. *Zesste Harzreise &c.* Zesde Reize naar de *Hars*, ten nutte en vermaak der Jeugd, door *J. A. E. Gote*, 8vo. 352 bladz. 18 gr.

..... by *Schneider*. *Felix von Freudenfels*, door *F. Th. Tilo*, 4de Deel, 8vo. 296 bladz. 18 gr.

..... by *Breitkof*. *Friederich met der gebisfen Wange*, 4de D. 8vo. 503 bladz. 1 Rthl. 12 gr.

..... by *Dyck*. *Sammlung &c.* Verzameling van uitgelezen Verhandelingen, ten gebruike van Praktiserende Geneesheren, 12 Dls. 2de ft. 9 gr. 8vo.

SALZBURG, in den Boekwinkel van *Wasfenhaus*. *Physikalisches Tagebuch &c.* Natuurkundig Dagboek voor Liefhebbers der Natuur, uitgegeven door *L. Hubner*, 4de jaarloop met Platen en Tafelen, 8vo. 319 bladz. 16 gr.

BRUNSWYK, in den Schoolboekwinkel. *Gartenkalendar*, voor het jaar 1787 en 88, door *C. L. Hirschfeld*, 6de jaarloop, kl. 8vo. 18 gr.

FRANKFORT AAN DEN MAIN, by *Varrentrapp* en *Wenner*. *Neues Genealogisches Reichs- und Staats Handbuch*, voor den jare 1788. 8vo. 1ste D. 412 blz. 1 Rthl. 8 gr.

FRANKFORT AAN DEN ODER, by de *Wed. Strauß*. *Handbuch &c.* Handboek voor aankomende Predikanten &c. 24ste en laatste Dl. 8vo. 264 bladz. 12 gr.

STUTGART, by *Mezler*. *Journal für die Gärtnerrey*. Hoveniers Dagboek, 14de ft. 8vo. 6 gr.

MESSEBURG, by *Laitenberg*. *Handbibliothek &c.* Handboekery voor ongeoeffenden, uitgegeven door *M. W. G. Georgi*, 2de jaarloop, 8vo. 1 Rthl.

ULM en FREIBURG, by *Wohler*. *Der Freimutige*. De Vrymoedige, 4de Dls. 2de ft. 8vo. 12 gr.

QUELENSBURG, by Ernst. *Reise Correspondenz*. Reis- briefwisseling in, door en uit, alle 5 Delen der waereld, 2de Deel, 8vo, 220 bladz 16 gr.

Zonder Drukkoord. *Die neuesten Religions begebenheiten*, voor den jare 1788. 11de jaariloop, 8vo. 12 gr.

NEDERLANDEN Goede Boeken hebben ene inwendige waarde; doch krygen, uit bykomende omstandigheden, soms ene meerdere waarde; of verdienen ten minsten meer de aandacht der Liefhebberen. In dit geval mogen wy beschouwen een Werk, in Zeven kort op elkander gevolgde Deeltjes, dit Jaar uitgegeven, by den Boekhandelaar *Ntema*, te *Amsterdam*, getiteld: *Beschouwing der Maatschappij en Zeden in Polen, Rusland, Zweden en Deenemarken, doorvolgt met voorvallen, enige uitstekende Charakters betreffende, door William Coxé. A. M. F. A. S. Lid van 's Konings Collegie te Cambridge, Kapelaan des Hertogs van Marlborough, Medelid van de Koninkl. Oeconomische Societeit te Petersburg, als mede van de Koninkl. Societeit te Kopenhagen*. Dezelfde hand, die de sterk getrokken Vertaling bezorgde van *Moore's, Beschouwing der Maatschappij en Zeden in Frankryk, Zwitserland en Duitschland, doorvolgt met voorvallen, enige uitstekende Charakters betreffende, onlangs by dien zelfden Boekhandelaar in dergelyke zeven Deeltjes uitgekomen, heeft zich de moeite gegeven om de *Reize van Coxé door opgemelde Noordse Ryken*, twee zware Boekdelen in 4to. beellaande uit, te verwerken, en 'er ene keuze van het gewigtigste uit te doen, en in ene Briefswyze gedaante te schikken, tot ene wedergade van *Moore*. — De Aankondingen, in de *Vaderlandsche Journaalen*, hebben reeds, met welverdiend lof, van dit Werk gesproken, éénstemmig het zelve toegejuigd, en de innerlyke waarde daar van volkomen erkend. De Oorlog, waar in drie der Ryken, hier beschouwd, zich ingewikkeld vinden, en het zydeelings aandeel, 't geen *Polen* enigermaate krygt in den Kryg, tuschen *Rusland* en de *Porte*, geeft 'er ene bykomende waarde aan, waarom wy 'er het oog op geslagen hebben, om 't zelve den zodanigen onzer Lezere, als het nog onbekend mogt wezen, aan te pryzen. Veel zouden wy, ten dien einde, 'er uit kunnen ontlenen; doch wy bepalen ons tot de opgave van de Land- en Zeemagt der drie Oorlogende Ryken, in den Jare 1778 en 1779. In het Werk zelve, met vele zeer wetenswaardige omstandigheden, breder omschreven.*

De *Russische* Zeemagt in de Havens aan de *Baltische Zee* en te *Archangel*, bestondt uit 38 Schepen van Linie, 15 Fregatten en 113 kleindere Schepen, ten Oorloge toegerust. Van de *Russische* Oorlogschepen aan de *Zwarte Zee* hadt de Heer *Coxé* geen voldoende verslag kunnen bekomen. — De geregelde *Russische* Landmagt bedroeg toen in *Vreestyd*, omtrent 130,000 Man meest voetvolk. Het getal ongeregelde Troepen, dat zeker zeer groot is, kan niet wel bepaald worden.

De *Zweedse* Zeemagt telde, volgens ene geschreven Lyst, 30 Schepen van Linie, (Schepen van 40 Stukken by Linie Schepen gerekend) 15 Fregatten, behalven de Galeyen en mindere Oorlogvaartuigen; doch dewyl verscheidene dezer Schepen oud en ten gebruike niet te herstellen waren, kon de dienstdoende Vloot niet meer dan 20 Schepen van Linie en 10 Fregatten tellen. — De Landmagt bestondt uit 12,700 Man geregelde Troepen, 34,800 Man Land Krygsvolk, en dus in 't geheel uit 47,500 Man, 20 Voetvolk, als Ruitery en Artilleristen.

De *Deensche* Zeemagt gaf een Lyst op van 38 Schepen van Linie, onder dezen 9 van 50; en één van 44 Stukken, en 20 Fregatten; doch wanneer men 'er van aftrok de afgekeurde en die alleen ten pronk diende, kon de Vloot niet meer dan 25 Schepen van Linie en 15 Fregatten-halen, tot den Zee-dienst geschikt. — De *Deensche* Landmagt, 20 Voet- als

Om 'er *Polen* by te voegen. De Koning heeft een Leger van 2000 Man in eigen Soldye, voornamelyk betaande uit *Ulanen*. Het getal der daadlyk in dienst zynde *Poolsche* en *Litbausche* Troepen beloopt 18,425 Man, op 1350 Man na volkomen zynde.

LAND- EN ZEEKAARTEN.

P A R Y S.

Carte des Voyages &c. Kaart der Reize van de Keizerin van *Rusland*, 320 Mylen van het Noorden naar 't Zuiden, en 200 Mylen, van 't Westen naar het Oosten, beellaande: by *le Rouge*, prys 30 f. en geillumineerd 3 Liv.

Carte des environs &c. Kaart van het omliggend oord, 3 a 4 mylen, rondom de Stad *Parys*: om in de zak te dragen, by denzelfden, prys 12 f. en geillumineerd 30 f.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

P A R Y S.

Offrande au Dieu Pan &c. Offer aan den God *Pan*, door jonge Grieken; een Konstplaat, in 't koper gebragt, door den Heer *Piquenot*, naar de tekening van den Heer *le Grené, den jongen*, by den *Maeker*.

Sensibilité &c. Aandoenlykheid van *Hendrik den IV.* ene Konstplaat, verbeeldende dezen goeden Vorst, op het ogenblik, dat hy *Sully*, op een draegstoel, gekwetst, weggevoerd wordende, na den Slag van *Ivry*, te gemoete treed: getekend door *Pernotin* en in 't koper gebragt, door *F. Hemery*, Lid van de Koninkl. Schilder-, Beeldhouw- en Graveer-Akademie &c. met ene Verklaring aan den voet, by *Méj. Bergay*, prys 3 Liv.

L'Irresolution &c. De Besluiteloosheid of het Vertrouwen, en de al te spoedige Wederkomst: twee Konstplaten van 14 duim hoogte en 10 breedte, die tegen elkanderen over gehangen kunnen worden: in 't koper gebragt door *J. A. Pierron*, by denzelfden te bekomen, prys 3 Liv. net ituk.

LEIPZIG.

De schone Plaat van den Heer Berger, te Berlyn. *Servius Tullius*, naar de Schildery van *Alejustre Augustina Kaufmann*, is, by den Boekhandelaar G. J. Giefven, voor 4 Rthl. te bekomen.

FRANKFORT AAN DEN MAIN.

De Boekhandelaar, *de Jager*, heeft een Intekening opengesteld, op een zo kostbaar als belangrijk werk, tot de Geschiedenis en Daden van wylen *Frederik den Groten* betrekkeelyk, 't geen hy voornemens is, in 't ligt te geven. Het zelve zal bestaan in 42 *Plans van alle de Veldslagen, Attaques en Belegeringen &c.* in den Oorlog van 1756 tot 1762, voorgevallen met ene bygevoegde duidelyke en nauwkeurige Verklaring, in 't Hoogduitsch en Fransch, met een nieuwe Letter gedrukt, van alle de *Standen, Aantogten en Terugwykingen &c.* op best fyn Hollandsch Mediaan Papier. Alles uitgevoerd onder het opzigt en hoofd beuur van den Lieutenant Ingenieur *Therbu*, die de Tekeningen gemaakt en de Verklaring heeft opgesteld. De 42 *Plans* zyn als volgt:

De Slag by <i>Lowofitz</i> , den 1 Octob.	1756.
De Blokkade van het Leger by <i>Perna</i> , van 10 Sept. tot 7 Octob.	—
De Actie by <i>Reichenberg</i> , den 21 April	1757.
De Slag by <i>Praag</i> , den 6 Mai	—
De Blokkade van <i>Praag</i> , den 7 Mai	—
De Slag by <i>Chotzemitz</i> , den 18 Juny	—
— by <i>Gros-Jägerndorf</i> , den 30 Aug.	—
De Actie by <i>Görlitz</i> , den 7 Sept.	—
De Inneming van <i>Berlyn</i> , den 16 Oct.	—
— van 9 Octob.	1760.
De Slag by <i>Rosbach</i> , den 5 Nov.	1757.
De Belegering van <i>Schweidnitz</i> , in de jaren 1757 en	1758.
De Slag by <i>Breslau</i> , den 22 Nov.	1757.
De Belegering van <i>Breslau</i> , in Decemb.	—
De Slag by <i>Lissa of Leubem</i> , den 5 Dec.	—
— by <i>Zorndorf</i> , den 25 Aug.	1758.
De Belegering van <i>Neiss</i> , in Nov.	—
De Slag by <i>Hochkirchen</i> , den 14 Oct.	—
— by <i>Palzig of Zullichau</i> , den 23 Juny	1759.
— by <i>Kunnersdorf</i> , den 12 Aug.	—
De Actien by <i>Kolin</i> en <i>Corbitz</i> , den 3 Dec.	—
— van 21 Sept.	—
De Slag by <i>Maxen</i> , den 20 Nov.	—
De Actie by <i>Landsbut</i> , den 23 Juny	1760.
De Slag by <i>Liegnitz</i> , den 15 Aug.	—
De Actie by <i>Strehla</i> , den 20 Aug.	—
De Slag by <i>Torgau</i> , den 3 Nov.	—
De Actie by <i>Mittel-peile</i> , den 16 Aug.	1762.
De Belegering van <i>Schweidnitz</i>	—

De Slag by <i>Freiberg</i> , den 29 Oct.	1762.
— by <i>Hastenbeck</i> , den 26 July	1757.
— by <i>Crevell</i> , den 23 Juny	1758.
— by <i>Sanderhausen</i> , den 23 July	—
De Actie by <i>Meer</i> , den 5 Aug.	—
De Slag by <i>Luterberg</i> , den 10 Oct.	—
— by <i>Bergen</i> , den 13 April	1759.
— by <i>Minden</i> , den 1 Aug.	—
De Actie by <i>Corbach</i> , den 10 July	1760.
— by <i>Warburg</i> , den 31 July	—
— by <i>Costercamp</i> , den 16 Oct.	—
De Slag by <i>Willinghausen</i> , den 16 July	1761.
De Affaire by <i>Wilhelmshall</i> , den 24 Juny	1762.
— by <i>Gruningen</i> , den 25 Aug.	—
De Slag op den Berg <i>St. Jan</i> , by <i>Friedberg</i> , den 30 Aug.	—

Het gehele Werk zal afgedrukt zyn op de Jubelate Misp van *Leipzig* 1789, en in vier reizen afgeleverd worden. De eerste van 10 Afbeeldingen tegen den laatsten October; de tweede van 10 Afbeeldingen tegen den laatsten December dezes jaars; de derde van 10 Afbeeldingen tegen den laatsten Febr. 1789; en de vierde en laatste, met een aan de verzameling passende Tytelplaat, tegen de gemelde Jaarnisse.

De Prys van elke Aflevering is 12 Livres Fransch geld, die men, naar welgevallen, kan betalen, 't zy by wege van vooraf betaling of Intekening; waar voor gelegenheid is by alle Boekverkopers van *Europa*. [Te *Amsterdam*, kan de Intekening geschieden by de Boekhandelaars *Mortier, Covens en Zwon*, op den Vygendam: by welken ook een breder berigt aangaande het Werk te bekomen is.]

NIEUW UITGEVONDEN WERKTUIGEN EN KONSTGEVAARTEN.

Het *Heywerktuig*, door den Heer *Unger* uitgevonden, (zie boven, onder de Berigten bladz. 74.) nu niet alleen uit door deszelfs uitgestrekt nut, maar ook door de eenvoudigheid van het maakzel, en ingevolge daar van, wegens de onkostbaarheid. By het zwaarste *Heyblok* heeft men niet meer dan agt personen nodig, en het zelve kan tot aan het einde van den hoogsten boom opgetild worden, 't geen den val van 't Blok ene ongemeene kracht byzet. Het *Werktuig* heeft ook dit voordeel, dat men het by alle andere soorten van *Heyen* kan voegen en daar aan vast maken; zelfs kan men het zelve aan plaatsen, waar by men met de gewone *Hey* niet komen kan, by voorb. aan hoeken, doen werken. De *Tyd*, die 'er vereischt word, om het aan den gang te houden, is niet langer, dan dien men reeds by de in gebruik zynde, byzonder als men de verpozingen mederekende, nodig heeft. Wanneer men nu hier by in aanmerking neemt, dat het Blok over de 30 voeten hoog kan

kan getild worden, daar, by de gewone, deze hoogte flegts 4 voeten bedraagt, zo doet deze hoge geweldige val ene werking, welke de Paal met ene snelheid in den grond dryft, waar by gene der gebruikelijke Heyblokken in aanmerking kan komen. Door deze laatsten kan de Paal in een harden grond in geen halven dag zo verre geflagen worden, als hier in een half uur geschied. En voegt men 'er dan nog by, dat in 't gebruik van dit Werktuig by de 24 arbeiders bespaard worden, zal men het gewigt dezer uitvinding ligt kunnen inzien. Het Bouw-Departement, te *Berlin*, heeft dan ook, zo als verzekerd word, het Werktuig niet alleen goedgekeurd, maar ook tevens reeds schikkingen gemaakt, om het, by het maken van de Vaart, te *Ruppin*, te bezigen. Men voegd 'er by, dat het Algemeen ene naauwkeurige Beschryving en Afbeelding daar van, in het Akademisch *Monatschrift* twagten heeft, welke, door den Heer *van Heinitz*, aan den Predikant *Riem*, zou opgedragen zyn.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

By den **FRANSCHEN SCHOUWBURG**, te Amsterdam, is gespeeld:

Maanlag 25 Augustus.
Beinsait Anonyme.
Alexis et Justine.

Dingsdag 26 Augustus.
Mélanide.
Les Chasseurs et la Laitière.

Zaturdag 30 Augustus.
Diên.

De beroemde *Abrice*, Mej. *Sophia Reinike*, by het Keizerlyk Hof-Toneel, te *Petersburg*, is den 25 July, aan de gevolgen ener Longkwale, overleden. Zy muntte even zeer uit in braafheid van Karakter, als in voortreffelyke gaven.

Het Hoogduitsch Hoftheater, nevens de Italiaansche Opera, in *Wenen*, is afgedankt: het eerste egter word door een Genootschap van patticulieren overgenomen.

In *Tweebruggen*, word, op aanmoediging van hoger hand, een Nationaal Schouwtoneel opgerigt.

LETTERKUNDIGE ANEKDOTEN.

De Ridder *de Florian*, Schryver van het beroemd Stuk, *Numa Pompilius*, onder het getal der *Veertigen van de Franfche Akademie*, aangenomen zynde, gaf

zekere Dame hare verwondering deswegens aan een Heer te kennen, om dat, gelyk zy aanmerkte, *de Heer de Florian niet dan Herderszangen gemaakt hadde*. Deze antwoordde haar niet min fcherp dan geestig: „Zie daar juist de Heer, *Mevrouw*, waar om „hy ene plaats bekommen heeft, *Het was nodig aan „Negen-en dertig Schapen een' Herder te geven.*”

J. J. Rousseau, op zekeren tyd, met een zyner vrienden koutende, viel het gesprek op *Voltaire*. *Hy heeft my*, zeide de Geneeffche Wysgeer, *al het kwaad gedaan, 't geen de ene mensch den anderen kan doen: maar ik ben daar over genoeg gewroken, door de Gekbeden, die by my gezegd heeft.*

GEBOORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amsterdam* 214: in 's *Hage* 33: en te *Haarlem* 16, onder welken laatsten 9 beneden de 12 jaren.

OPENBARE VERKOPINGEN VAN BOEKERYEN EN KONSTVERZAMELINGEN.

Ten Huize van den Overledenen, op de Keizersgragt, by de Runstraat, te *Amsterdam*, zal, op Woensdag en Donderdag den 17 en 18 September dezes jaars, verkogt worden: ene fraaye Verzameling van *Nederduitsche, Franfche en enige Engeljsche Boeken*, vervattende, onder meer andere voorname Werken: in Fol. *Bybelsche Figuren van Hoet, Houbraken en Picard; Weinman*, met gekleurde Platen; *Cau*, Groot Placaatboek, *Saurin*. In Quarto: *Buffon, Vosmaer, Chomel, Vondels* Werken; *Algemeen en Hedend. Historie*, compleet; *Encyclopedie*, 60 vol. *Belidor, Deidier, Bouguer*; *Histoire Generale des Voyages*, 25 v. *Memoires au de Chinois &c.* 8 v. *Voyages de Banks, Cook, Fleurieu, Forrest*; *Dictionnaires divers*. In Oef. *Holl. Maatschappij; Linnæus*, *Algem. Oeffenschool*; *Berkbey, Buis, Pluce, Nollet, Martinet, Luiken, Wolf, Gellert*, *Tegenwoordige Staat van alle Volkeren*; *Wagenaar*, *Vaderl. Historie; Voltaire, Rousseau, Rollin*, enz.

Als mede enige *Pourtraitten, Prenten en Kaarten*: *Phyfsche, Optische en andere Liefhebberijen*; waar onder een dubbelde *Lugtpomp, Planetarium, Telescoop en Microscoop, Brandspiegel, Tevelianaarn, Illumineerkaajen, Globens*, nevens een fraai *Pregafschip*, met volle Zylen en Takelagie.

Alles Dingsdags, voor den Verkoopdag te bezien.

Zynde de *Catalogus* te bekomen, by de Boekverkopers, *L. v. Hulst en G. Warnars*, te *Amsterdam*.

By den Uitgever dezes is thans te bekomen: *Heelkundige Mengelſchriften*, uitgegeven door den beroemden *J. L. Schmucker*, uit het Hoogduitsch vertaald door *Jeb. Daams*, 1. Deels 1. Stuk. Dit voor alle Genees- en Heelkundigen zo belangryk en onontbeerlyk Werk zal in 3 Delen, ieder uit drie Stukken bestaande, zo spoedig eene goede uitvoering enigzints toelaat, het licht zien.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

VOOR MEER- EN MIN-GEEOEFFENDEN.

 Vrydag den 12. September.

BERIGTEN.

Z W E D E N.

De Heer *Arvid Faxe*, Med. Dokt. en Adfifient by de Admiraliteit, te *Stockholm*, op deszelfs uitvinding van Steenpapier, tot Lid van de Koninglyke Akademie der Wetenschappen verkoren zynde; las, by gelegenheid van zyne Intrede by dezelve, in den voorledenen Jare, ene Verhandeling over deze zyne uitvinding voor, welke zedert in druk verſcheen. Uit zyne opg.ve en beſchryving van dit Zamenſtelzel, blykt, dat hetzelve niet door water kan ontbonden worden. Zeven uren gekookt, drie maanden onder een waterval geplaatst, aan den bodem van een Schip, 't geen een geheel jaar in Zee was, genageld zynde, kreeg het geen letzel. Het heeft gene aandoening vande Vorst. Hout, daar in gewikkeld, kan het vuur door ſtaan. Een beſtrykzel van Morter, rode Huisverf, of enigerhande olyagtige zelfſtandigheid, maakt, dat 'er geen water kan indringen. Het is van ongemeen nut, om tuſſchen de houten en koperen huid van een Schip gelegd te worden, als een behoedmiddel zynde voor het nadeel, 't geen het koper aan yzerwerk brengt. Ook kan het dienen, om de Kruidkamer voor het vatten van vuur te bewaren. En daar dit Papier ongemeen ligt, duurzaam en goedkoop is,

fchynt het by uitſtek geſchikt om voor Huisdak te dienen.

De KONINGL. AKADEMIE der fraaſe Wetenschappen, *Gefchiedenis en Oudboden*, te *Stockholm*, heeft den Biſchop, te *Lund*, *D. Olof Celfius*, tot Honorair- en den Hoogl. in de Welſprekenheid en Dichtkunde, *Heind. Gabr. Portban*, te *Abo*, tot mede arbeidend Lid verkoren.

I T A L I E N.

De Koning van *Napels*, heeft den Heer *Hackert*, den post. opgedragen, om naar alle de Zeehavens van zyn Koningryk te reizen, en aftekeningen te maken van de fraaiſte Gezigten derzelven.

By de Univerſiteit, te *Pavia*, zyn onlangs de volgende opmerkelyke Stellingen openlyk verdedigd:

"De Hoge Overigheid heeft regt om het Getal der Feestdagen te verminderen, by aldien het al te groot is."

"Het Huwelyk is zo wel een Verdrag als een Bondteken; gevolglyk heeft de Overigheid zo wel regt als de Kerk om daar omtrent verboden in te voeren."

"Men is niet van gedagten, dat de Priesters regt hebben, om het gebruik der Bondzegelen hunnen Leken te dikwyls op te dringen."

L

"De

" De Pynbank is geen wettig middel om de waarheid uit te vorfchen."

" De Paus heeft geen regt, om het Eigendom der Kerke te vervreemden, buiten toeftefning van de Kardinalen."

" Jezus Kristus gaf aan de Kerk geen magt in burgerlyke en tydelyke zaken."

" Joseph II. heeft zeer verftandig bevolen, dat de burgerlyke Actien der Geestelyken voor den waereldlyken Regter moeten gebragt worden."

" Het is blykbaar wreed en onrechtvaardig, dat Huisdievery met den dood geftraft worde."

" Ene uiterfte Wil, enige goederen tot Godvrugtige einden befprekende, heeft gene waarde, indien daar by niet alle in- en uitwendige Formaliteiten in agt genomen zyn."

" De Redenen, waar mede Gregorius VII. in zyn Brief aan Herimannus, zyn nieuw en zonderling begrip tragt te onderfchragen, als of de Kerk en de Opperprieftcr regt hadde, om Koningen te onttronen, zyn van allen grond ontbloot."

De KONINGL. AKADEMIE, te Mantua, heeft de volgende Prysfragen voor dit lopend Jaar opgegeven:

In de Wysbegeerte: *Is het Publiek Crediet beter bewaard in de hand van weinigen, dan van velen?*

Wiskunde: *Bediend men zig thans van de Begroting (Calculatio) in enen al te verregaanden graad? waar aan hebbe men dit toe te fchryven: welke nadelen kunnen 'er uit voortvloeyen: en welke regels hebbe men in agt te nemen, om het zelve binnen beoorlyke palen te houden?*

Fraaye Wetenschappen: *Welke zyn de Voor- en Nadelen van de zogenaamde Treurspelen voor 't Gemene Volk, met betrekking tot het Treur- en Blyfspel? En welke zyn de vaste Wetten voor dit foort van Toneelfpelen, afgeleid uit derzelve onderscheidene Hoedanigheden, volgens welke men kan aantonen, in hoe verre zy tot volkomenheid gebragt kunnen worden?*

De Antwoorden moeten in 't Latyn of Italiaansch gefchreven, en gezonden worden aan M. Marco Borla, aanhoudend Geheimschryver, voor het einde van December.

F R A N K R Y K.

De Heer Langles, te Parys, die de Wetten van Timour vertaald heeft, staat een Woordboek in 't ligt te geven van de Mantchou-Tartarysche Tale. Daar alle de Chineseche Boeken van enig belang in die taal overgezet zyn, zal onze kennis aan de Chineseche Letterkunde niet weinig daar door geholpen worden. Boven dien zal het een aanmerkelyk licht verfpreden over de Gebruiken en Zeden der Tartaren en Chi-

nefen, als mede over de Aardrykskunde en Natuurlyke Hiftorie van derzelver Landen.

Uit kracht van ene Koninglyke Keure, gedagtekend 30 Mey laatstleden, zal *Het Genootfchap van Landbouw*, by een Raadsbesluit van 1. Maart 1761, opgerigt; voortaan den naam dragen van *HET KONINGLYK GENOOTSCHAP DES LANDBOUWS*, en deszelfs Vergadering houden in de Kamers van het Stadhuis, te Parys, die daar toe staan gefchikt te worden. Dit Genootfchap zal uit 40 gewone Leden bestaan, uit hoofde van hunne Woonplaats in staat zynde, om zig, geregeld, op de Vergaderingen te vervoegen, welke des Donderdags in elke weke, uitgezonderd de Vacantien, zullen gehouden worden; als mede uit 40 Uitlandsche Leden, buiten het Koningryk gekozen. De tegenwoordige gewone Leden behouden derzelver rang en plaats, dog mogen gene anderen kiezen, voor en al eer hun getal beneden de 40 komt.

Het Genootfchap mag, boven dien, buiten de verbintenisfen, reeds met verscheidene Provinciale Genootfchappen van Landbouw aangegaan, 120 Inlandsche Correspondenten, en zo vele Uitlandsche kiezen, als het dienftig zal oordelen. Niemand egter kan naar dezen laatften tytel dingen, ten zy hy zig, door ten minften twee Vertogen, tot den Landbouw of de Land-Huishoudkunde betrekkellyk, heeft doen kennen.

Tot aanmoediging der Bouwlieden, die aan de oogmerken des Genootfchaps zullen beantwoorden, als mede, om den Landeigenaren, die op ene onderscheiden wyze den Landbouw zullen begunftigd hebben, een blyk van hunne verdienften te verlenen, zal hun, in de openbare Vergaderingen, een Gouden Eerpenning toegewezen worden. De Naam des genen, aan wien zodanig een Eerpenning gegeven word, zal om den rand dier Medaille gegraveerd worden.

Alle drie Maanden staat 'er een Boekdeel in 't ligt te komen, vervattende de Gefchiedenis des Genootfchaps, de waarnemingen en afzonderlyke verrigtingen, in de Vergaderingen opgetekend, de Verhandelingen der Leden en Correspondenten, benevens die der Buitenlander en, met byvoeginge, agter dezelve, van den naam des Schryvers, en van den genen der Leden, die dezelve zal medegedeeld hebben.

De FRANSCH E AKADEMIE, heeft in hare laatste openbare Zitting, den 25 Aug. onder anderen, den Prys der *Dicbikunde*, voor het aanstaande jaar, verduubeld: en tot een onderwerp gekoren: *Het Edict van Novemb. 1787, ten voordeele van de Onroomscheu.*

De Abt Raval, een Prys op den duur, voor een Letterkundig Werk, gefigt hebbende, geeft de Aka-

demie, voor den loop van 't volgende jaar 1789, ten onderwerp op: *ene Historische Redenvoering over het Karakter en de Staatskunde van Lodewyk XI.*

De AKADEMIE der Bloemenspelen, te Tolouse, zal, naar gewoonte, op den 3 Mai 1789, op het Stadhuis, de uitdeling harer pryzen doen.

Deze pryzen zyn: een *gouden Amaranth*, ter waarde van 400 Liv. voor ene *Ode*: een *gouden Eglantier*, ter waarde van 450 Liv. voor ene Redenvoering: *tot Lof van den Grave van Buffon*.

Genen der ingekomen Redenvoeringen, gedurende dit jaar aan het oogmerk der Akademie beantwoord hebbende, is de Prys ingehouden. Dan heeft de Abt Carré, Hoogl. in de welfprekerheid by het Koninkl. Kollegie, als Schryver van een Brief, onder den Tytel: *A. M. Pa... D... sur son Voyage dans la Grece*, den prys weggedragen van een *Zilveren Violier*, ter waarde van 250 Liv. die gefeld was op een Dichtstuk van bepaalde regels, of een Brief in Vaersfen: gelyk mede aan den Heer Blanchard is toegevoezen de prys van een *Zilveren Goudsbloem*, ter waarde van 200 Liv. op een *Herderszang*, ten tytel voerende: *L'Heroisme de l'Amour*.

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

De KONINGL. PRUISSISCHE AKADEMIE der Konsten en Werktuiglyke Wetenschappen, heeft, den 5 Juny laatstleden, den Heer Frederik Doll, Hoogleeraar en Hofbeeldhouwer des Hertogs van Saksen-Gotba, tot haar Medelid benoemd.

De Heer D. Gottlieb Huland, tot dus verre afzonderlyk Leeraar aan de Universiteit, te Jena, is tot openbaar buitengewoon Lektor in de Regten, aldaar benoemd geworden.

By de Universiteit te Lemberg, is de Geneeskundige Faculteit geheel opgeheven; hebbende de Hoogleeraars in dien tak reeds hunne Brieven van ontslag ontvangen. De Heer Prof. Capuano behoudt ene jaarwedge van 400 Flor. De Heer Marberr krygt ene schavergoeding van 1200 Fl. jaarlyks. De Heer Sederi gaat naar Wenen. De Hoogleeraars in de Scheikunde, en Natuurlyke Historie Schworek en Hacquet — welke laatste eerst kortlyngs van Laibach derwaarts beroepen was, — blyven nog een jaar in derzelver Posten. De Hoogleeraar in de Vec. Artzenykunst, die der Heelkunde, nevens den Prolektor, hebben inselyks eerst over een jaar deze verandering te wagten.

Het Genootschap van Landbouw en nuttige Konsten, te Krain, is, by een Hof-Decreet, van een openbaar in een afzonderlyk Genootschap veranderd

geworden. Deszelfs bezitting, by de 12000 Fl. belopende, word, met uitzondering der Bouw Gereedschappen, en een stuk gronds, 't geen het tegenwoordig afzonderlyk Genootschap, tot proefneming omtrent nuttige verbeteringen in de cultuur, nog in eigendom zal behouden, aan het Fonds der Normaal School overgegeven. Omtrent de Natuur- en Scheikundige Werktuigen, gelyk ook een Kabinet van Natuurlyke Zeldzaamheden, is nog gene beschikking gemaakt. Denkelyk zullen dezelve aan het Gymnasium komen, daar de Philosophische Faculteit, te Laibach, welke in den jare 1785 was opgeheven, ingevolge ene Keizerl. Ordonnantie van 17 Mey, tegen de aanstaande Herfstmaand weder geopend staat te worden.

Het opgeheven Franciskaner Klooster, in Laibach, zal voortaan voor een Schoolgebouw dienen: hebbende Zyne Keiz. Majesteit, tot de nodige verbeteringen daar aan, den Stenden ene Som van 12000 Fl. toegestaan.

In de Vergadering der KONINGL. SOCIETEIT der Wetenschappen, te Göttingen, den 21 Juny, laatstled. las de Hofraad Heyne een Latynsch opstel van hem voor: *de Spartano-rum Republica Judicium, sine cupiditate et ira factum*: behelzende de 1ste Afdel. en voornamelyk ingerigt, zo tegen de uitbundige Lofspraken, als tegen de veragelyke schetsen, die men aangaande de Lacedemoniers, zo in vroegere als latere schriftten, aantreft.

De Hoogl. Tychen leverde, by die gelegenheid, ene tweede Verhandeling over de Oosterfche Penningen, by de Boekery, in: tot opheldering dienende van de zogenaamde Dynastiepenningen. Deze Afdeling is ongelyk groter dan de vorige, daar dezelve een aantal van meer dan 70 Penningen vervat. Derzelver Verklaring egter is tevens aan groter zwarigheden onderworpen, deels overmits de meeste Penningen zeer bescheiden zyn, en zommigen enkele brokken opleveren, deels daar vele niets byzonders hebben, of van kleine onbekende Vorsten afkomstig zyn, waar omtrent gene Gefchiedkundige Opheldering kan gegeven worden: om van het onleesbaar schrift geen gewag te maken.

De KONINGL. AKADEMIE der Wetenschappen en fraaye Letteren, te Beryln, hield, den 21 August. laatstleden, hare openbare Vergadering, ter viering van den jaardag van 's Konings komst ten Troon.

De aanhoudende Geheimfchryver, de Heer Formey, opende de zitting met het houden ener Redenvoering over: *Den eerbied, die men den Overbeden schuldig is*.

Zyne Excell. de Grave van Herzberg, Curator der Akademie, las vervolgens de namen op der nieuw verkoren honoraire Leden; zynde de Heeren P. Kamper, beroemd Natuur- en Ontleedkundige, in Holland, een der agt buitenlandsche Leden van de Akademie der Wetenschappen, te Parys; Hirschel, vermaard Sterrekundige, te Londen; Georzi, Hoogleeraar te Petersburg; Schwab, Hoogleeraar in de Wysbegeerte, te Stuttgart; en Muller, Predikant te Schwelm, in 't Graafschap Mark, die zig met lof heeft doen kennen, door zyne

Schiffen, byzonderlyk door zyne Aardryks- en Sterrekundige Werken.
De Classe der *Franse Letteren*, die, ten onderwerp en Prysfrage, in het vorige jaar, hadde opgegeven:

„ In hoe verre de navolging der buitenlandsche Iet-
terkundige Werken, zo oude, als hedendaagiche, den
„ Nationalen smaak konne ontwikkelen en volmaken?”

heeft, met eenparige Stemmen, den prys aan ene Hoog'uit-
sche Verhandeling toegewezen, welke ten Zinspreuke voorde
Miraturque novos fructus et non sua poma. Waar van de schry-
ver, by het openen van 't Billet, bleek te zyn, de Heer *Jan*
Christophorus Schwab, dezeifde, die door de Akademie, onder
hare honoraire Leden is angenommen, en reeds voorheen by
dezelve zyne Verhandeling, over de *Algemeenheid der Franfche*
Tale, bekroond zag. Het *accessit* wierd toegekend aan ene
andere Hoog'uitfche Verhandeling, onder de Spreuk: *Imita-*
tione optimorum similia inveniendi facultas paratur.

Vervolgens las zyne Excell. de Grave van *Hertzberg*, ene
Verhandeling over ene *denkbeeldige fchets van e goede Gefchied-*
befchryving: waar in de vereischens en gronden aan den dag
gelegd werden, om in een Werk van dien aart wel te ftazen:
gevende voorts naar gewoonte een kort verslag van al 't geen
aanmerkelyks, zo binnen- als buitenlands, was voorgevallen,
gedurende het tweede jaar der Regeringe van *Frederik Wil-*
lem II.

De Zitting wierd besloten door den Raad en Rektor *Me-*
croto, die een beredeneerd uittrekfel voorlas van het be-
kroond Stuk, met bygevoegde oordeelkundige aanmerkingen
en bedenkingen.

N E D E R L A N D E N .

ROTTERDAM. Het BATAAFSCH GENOOTSCHAP afverteert, dat het dit Jaar gene Algemene Vergadering gehouden heeft; zo dat de tyd van de Prysfragen, die voor den eerften Maart dezès Jaars moesten beantwoord zyn, verschoven is tot den eerften Maart 1789 — Intuschen heeft men by de lefctuur der ingekomen Verhandelingen gooordeeld: Dat de Schryver van het Antwoord op de Vrage over het nuttig gebruik van het Roet: ondertekend met de Zinspreuk: *Tantum novimus quantum experiendo didicimus*; wel nader mogt onderzoeken, of de Bestanddelen in alle de foorten van Roet wel dezeifde, ten minste in dezeifde evenredigheit zyn; ten einde te kunnen opmaken, uit welk foort het meeste *Ammoniac Zout* te halen zy, en verder met Proeven meer in 't groot bepalen de door-
gaande hoeveelheid welke men van dat Zout uit ieder foort van Roet verkrygt.

Dat de Schryver van het Antwoord op de Vraag betrekke-
lyk de Reede van Helvoetsluis, met de Zinspreuk: *Tot nut van Helvoets Reede*; nier naar vereisch aantoonde, dat het Gat der Goedereede, door zyne voorgelassen middelen gene Verlam-
ming ondergaan, maar veelcer verbeteren zou.

Weshalven die Schryvers nog tyd gegeven word om hunne Antwoorden te verbeteren en volledigd te maken; terwyj andere die zelfde en andere Vragen kunnen beantwoorden tegen dien tyd, welke in het laatste *Programma* bepaald is, dat voor het overige zodanig dit Jaar blyft als het is opgege-
ven in de Rotterdamfche Courant den 23 Aug. 1787.

L. BICKER, Secretaris.

HAARLEM. By den Oeconomifchen Tak is gefteken, dat te Schryver der Verhandelingen, over het *Konken der Kon-*
ne I, en over de manier om op de voorde igitte en zekerfte wyze
de *Hooge Zand- en Geestgronden te beplanten met Hout*, was,
Kier Deelman, 's Lands Collector &c. te Oegstgeest, by *Ley-*
den, aan wien dus de *roze Zilverre Medailles* zyn afgegeven:

Het strekt dezen arbeidzamen en kundigen Man tot geneit geringen lof, en aanfporinge om met zyne bevindingen en waarnemingen het Vaderland van dienst te wezen, terwyjly-
dien ale hulpmiddelen, om in Konsten en Wetenschappen vor-
deringen te maken, steeds ontbroken hebben, alleen door
aanhoudende beoeffeningen, onvermouden vlyt, ket zo verre
heeft gebragt, dat hy het voor de eerfemaal zyns levens wa-
gende om met zyne gedagten in het openbaar te verfychnen,
het geluk had van in een en het zelfde jaar ene zynre Ver-
handelingen, aan de Maatschappye van den *Landbouw*, te *Am-*
sterdam gezonden, met ene *Goude*, en de voornoemde *Twee*,
aan den Oeconom. Tak gecommuniceerd, ieder met een *Zil-*
vere Medaille bekroond te zien.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN,
AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

FRANKRYK. *Moyse consideré comme Legiflateur &c. Moyse*
als Wetgever en Zedeleeraar befehouden, door de *Pastoret*,
Lid van verscheiden Akademien *Parys*, by *Buisson* 1788. prys
5 Liv. 10 f. [De Schryver overweerd, na een voorgaand
kort bericht aangaande het leven van *Mofes*, en de onderfchei-
dene gevoelens nopens diens afkomst, de Wetten en Leer-
van dezen Goddellyken Gezant: dezelve verdedigende tegen
de vityteren en tegenweringen van *Voltaire* en foortgelyke
beftryders der Openbaringe. De Schryvers van het *Journal*
Encyclopedique vinden veel overeenkomst in de denkwyze en
beftrippen van den Heer de *Pastoret*, met die van den Abt
Guerin du Rocher, en den Abt *Guente*, Schryver der bekende
Joodfche Brieven; en fpreken met veel lofs, zo van de be-
leezenheid en gezonde Wysbegeerte des Heren de *Pastoret*, als
van de order, inrigting en bevattelyken ftyl, in dit Werk
doorftalende.]

Hiftoire Naturelle &c. Natuurlyke Hiftoire der viervoetige
Diern, die uit Eyeren geborend worden (*Quadrupedes Ovipa-*
res: en der Slangen, door den Grave de la *Cépede*, opzigt
van 't Kabinet des Konings, Lid van verscheiden Akademien,
Tom. I. *Parys*, 1788 650 bladz. in 4to. met 41 Afbeeld.
[Het was op verzoek van den Heer de *Buffon*, die, in den
laaftten tyd zyns levens, zyne eigene kragten niet toereiken-
de oordeelde om dezelfs uitgetrekt Werk over de Natuurly-
ke Hiftoire te voltooien, dat de Graaf de la *Cépede*, den taak
op zig nam, om dat gedeelte daar van te befchryven, waar
mede hy in dit Eerste Deel een aanvang maakt: en waar in hy
tot dus verre, volgens het eenparig getuigenis der beste
Franfche Journalisten, zich by uitftek wel gekwetven heeft;
zulks, Hy, volgens derzelver oordeel, na genoeg den Heer
de *Buffon* evenare, vooral indien enige aangewezen gebreken
in den ftyl en wyze van voordragt, in 't vervolg konden
verbeterd worden. Onder de merkwaardige en nieuwe voor-
werpen, die dit werk met 'er daad van veel belang maken,
is een bericht, aangaande een tweevoetig Dier, 't geen tot
nog toe door genen Natuurkenner is befchreven, en waar
van een Reiziger gewag gemaakt heeft. De A. geeft het
den naam van *Camelé*: zynde het zelve gevonden te *Mexico*,
door

door den Heer *Vélosques*, een Spaansch Geleerden, die het naar *St Domingo* aan den kundigen Geneesheer *Polony*, aldaar zond; van waar het vervolgens, door de vriendelijke zorg van den Burggrave *de Fontanges*, Bevelhebber van dat Eiland, naar *Burzyk* is overgevoerd geworden.]

Fragmens des Lettres Originales &c. Fragmenten van oorspronkelijke Brieven, door *Mev. Charlotta Elizabeth van Beyren*, Weduwe van *Monsieur*, enigsten Broeder van *Lodewyk XIV.* geschreven aan den Hertog *Ant. Ulrich*, van B. . . . *W. . .* en aan de Princesse van *Wallas*, *Carolina*, geboren Princesse van *Anspach*, van den jare 1715 tot 1720. 2 Dl. in 2mo. *Parys*, by *Mirador*, 1788. Prys 3 Liv. 12 f. [De grote opgang, dien zeker Werk, onder den Tytel van *Caletie de l'Academie cour*, in 't licht gekomen, gemaakt heeft, voorspeld een gelyk met opzigt tot het voorhanden zyn de. Het zelve vervat ene met 'er daad vermakelyke verzameling van Anekdoten, nopens het Hof van *Lodewyk XIV.* en de minderjarigheid van *Lodewyk XV.* Het is noozzakelyk om de Geschiedenis der laatste Eeuw wel te lezen, en de bronnen te leren kennen, waar uit verscheiden wigtige voorvallen ontlean zyn. *Journal Encyclop.*]

DUITSCHLAND. *Annalen der aeltern Deutschen Litteratur &c.* Jaarboeken der oude Duitse Letterkunde, of Bericht en Beschryving van Boeken, in 't Hoofdduitsch gedrukt zedert de uitvinding der Drukkunst tot op den jare 1520, door *Panzer*, Predik. in de Hoofdkerk van *St. Sebalti*, te *Neurenberg*: aldaar by *Gruttenauer*, 1-88. gr. 4to 484 bladz. [De beoordeelingen van dit Werk, in de Hoogd. en andere Journalen, zyn zeer gunstig.]

Vom Papier &c. Over het Papier en de middelen waar van men zig om te schryven bediend heeft, voor deszelfs uitvinding, door *G. F. Webers*, 1ste Dl. te *Hanover*, 1788. in 8vo. 524 bladz. [De Schets van dit Werk in 1779 uitgekomen, is thans merkelyk uitgebreid door de aangebragte Bouwstoffen, zedert dien tyd, van de Heren *Breitkopf*, de *Murr*, *Astle* en *Beckman*, nevens de nauwkeurige navorschingen, door den Schryver zelve, nopens het onderwerp gedaan. Het Parke ment, Papier van Katoen en andere Planten, als mede van Zyde, worden daar by onderzocht. Schoon de Schryver den tyd der uitvinding van het Linnen Papier niet net bepaalde, houdt hy zich verzekerd dat het reeds in 1508 gemaakt wierd. In het 8ste Hoofdst. word gehandeld over het verval der Papier Fabrieken en de middelen van herstel.]

Lucianus van Samofate Sämtliche Werke &c. Alle de Werken van *L. van Samofaten*, uit het Grieksch overgezet, en met aanmerkingen en ophelderingen verrykt, door *C. M. Wieland*. 1 en 2de Deel. gr. 8vo. *Leipzig*, by de *Ervan van Weidmann*. [De *Göttische Anzeigen* maken met lof gewag van deze Vertaling, als welke niet zo zeer voor Taalkundigen, dan wel voor den gemenen man, en om dezen een regt inzien in de denk- en schryfwyze des Dichters te doen verwerven, geschikt is. Een 3de Deel van dit Werk staat nog te volgen.]

NEDERLANDEN. *Nieuwe Proeven omtrent ene ware kennis der Gal*, door *Sebastian Goldwitz*, Doktor in de Wysbegeerte en Geneeskunde. Uit het Hoogduitsch vertaald, te *Utrecht*, by *A. van Paddenburg*, 1788. in gr. 8vo. prys f 1:4. Na ene korte Inleiding, waar in de A. de volgens zyn inzien voornaamste middelen opgeeft, welke ter bereiking van ene

meerdere volkomenheid in de Geneeskunde, over 't algemeen beschouwd, dienen moeten, en waar onder hy natuurlyk de *Scheikunde*, als de bron, waar uit hy in deze zyne Verhandeling tot dat oogmerk geput heeft, gezinzints in de laatste plaats geteld wil hebben, wordt in de 2de §. dat gene opgegeven, 't geen de Geleerde *Goldwitz* tot de Historie der Gal berekelyk, uit de Schriften der oude, en enige nieuwere, heeft opgespeurd. — Voorts handeld, de Schryver, in de Eerste Afdeling, als 't ware, ter loops, (wyl hy zich byzonder tot het *Chemisch* onderzoek schynt bepaald te hebben) over 't geen, zo over de bereidingsplaats der Gal, de Gal zelve, en haare afscheiding, als over de bestaandelen derzelve, by onderscheidene Schryvers voorkomt; omtrent welke laatste hy dan ook, overeenkomstig zyn oogmerk, meer uitvoerig te werk gaat; en in welk gedeelte hy uit zyne gedane proefnemingen meent te mogen besluiten, dat noch *loozout*, noch *olie*, noch *licht*, noch *zyer*, gelyk die daar onder anders begreepen worden, als wezenlyke bestaandelen derzelve in de Gal enigzints aanwezig zyn; terwyl hy het, door *Cadet*, in de Gal erkende, naar *Melkzuiker gelykend zout*, ook slechts als *tervaltig* daar in aanwezig bevonden meent te hebben: en dat onder de ware bestaandelen der Gal, benevens het *water*, gene andere, dan het *vuur*, en de *aarde*, kunnen gerekend worden. — Eindelijk besluit hy deze Afdeling met noch kortelyk iets van de *afscheiding der Gal*, volgens zyne gelegd gronden, te zeggen. — De 2de Afdeling loopt, in de eerste plaats, over de *werking der Gal*, in 't algemeen, vervolgens over de *uiterlyke eigenschappen der Gal*, als gezinzints met dien ener *Zeeff* overeenkomende; — over de *werking der Gal op de Oliën*, die de Schryver by zyne gedaane Proeven ook niets van enigen zeeachtigen aart deest blyken: — over de *werking der Gal op Balzen en Harsten*: schynende de hier by genomene proeven den A. in zyne opgegeven gevoelen omtrent de niet zeeachtigen aart der Gal te bevestigen. Vervolgens gaat hy over om de *ware werking der Gal*, volgens zyn inzien, op te geven; en zulks door de *uitdrijving der Oliën uit haare samenmengzel*, door enige proeven, aan te tonen, waar door zelve dan der *Zeepe* regt tegen over staat, — als mede door de *verandering der oliën aan te tonen in enen Room*, welke de A. op zyne wyze door eenige proeven opheldert; en van welk vermogen der Gal, hy vervolgens de *Grenspalen* wederom uit enige proeven afleidt. Voorts handeld deze Afdeeling over *bet beletten der zure gisting door de Gal*, het *verstoppen der zouten door zelve*, en eindigt met de *wezenlyke bereiding van het melkvoet*, en de wyze waar op de Gal daartoe volgens des A. gevoelen medewerkt. — De 3de en laatste Afdeling levert enige vragen op, welke de Schryver dan volgens den Tytel dezzer Afdeeling opheldert, en met zodanige zaken verrykt, als, volgens zyn inzien, ten merkelyken nutte voor de beoefenaars der Geneeskunst strekken kunnen: — *zy zyn voornaamlyk deze: Belet de Gal bet strekken der Melk? — kan zy de lucht in de darmen verminderen? — kan zy in 't bloed te rug keren? — ontbind zy het zelve? — is zy een uitwerpsel? — ondergaat zy, by de bereiding van het Melkvoet, zelve verandering &c.* alle welke, de een van meer, de andere van minder, gewigt bevonden worden. — Daar, onaanziende vele gebreken, waar van men den inhoud dezes ook niet vry kan spreken, de Proeven, hier voor handen, volgens mede toeflemming van de beroemde onzer tegenswoordige *Recensenten*, de treffelykfte blyken opleveren van des Heren *Goldwitz* onvermoeide werkzaamheid, uitgetrekt geduld en welwikkend oor-

deel, geloven wy, door deze Vertaling, onaangezien den aart derzelve, den Nederduitfche Lezer geheel genen diendst gefchied te zyn; en 't is deze reden, welke ons genoopt heeft om van dezelve enigzints breedvoeriger te gewagen.

Volney, Gedachten over den Turkfchen Oorlog; te *Dordrecht*, by *A. Blusé en Zoon*, 8vo.
 Verzameling van Placaten en Resolutien, enz. 6 Delen; te *Campen*, by *Chalmot*, gr. 8vo.
Swadenberg, over de Ziel; in 's *Hage*, by *J. du Mee en Zoon*, gr. 8vo.
 Avondvertellingen; in 's *Hage*, by *du Mee en Zoon*, klein 8vo.
 Hiftorie van Stegfrid van Lindenberg, 2de en laafte deel met pl. in 's *Hage*, by *I. v. Cleef*, gr. 8vo.
De Witte, Dichtoffer aan *Tbemire*, met het portrait; in 's *Hage*, by *I. v. Cleef*.
 Nieuwe Brieven over *Amerika*; te *Amfterdam*, by *J. Roos en Zoon*, gr. 8vo.
 Onderzoek over de Opperfte Magt, gr. 8vo.
 Kunst word door *Arbeid verkreegen*, Taal- en Dichtlievende Oefening, 6 Dls. 1ste ft. gr. 8vo.
Hennert, Uitgelezen Verhandelingen, Vde Deel; te *Utr.* by *A. v. Paddenburg*, gr. 8vo.
W. L. Broxon, Redenvoering; te *Utrecht*, by *A. v. Paddenburg*, gr. 8vo.
Michaëlis, Inleiding in het Oude Test. 1 Deels 1ste ftuk; te *Haarlem*, by *F. Bobn*, gr. 8vo.
 Reize door de Barbaryfche Staaten; te *Dordrecht*, by *F. Wanner*, gr. 8vo.
 Lofzangen voor Kinderen; te *Dordrecht*, by *Wanner*, klein 8vo.
Kok, Vaderlandsch Woordenboek, XIX. Deel; te *Amft.* by *J. Allart*, gr. 8vo.
 Leerboek voor de Nederlandfche Jeugd; te *Leyden*, by *D. du Mortier en Zoon*, kl. 8vo.
Porjeere, Zanglievende Uitspanningen; te *Amft.* by *M. de Bruin*, gr. 8vo.
 De Godsdienst Vriend, N. I. (een Nieuw Weekblad); te *Amft.* by *M. de Bruin*.
 Lotje en Dantine; te *Zaltbommel*, by *H. H. de Meyere*, kl. 8vo.

LAND- EN ZEEKAARTEN.

Kaart der Ruffifche en Turkfche Landen, over en aan de zwarte Zee gelagen, volgens de nieuwfte Sterrekundige Waarnemingen, Aftekingen en Kaarten, zeer naauwkeurig, ontworpen door *D. F. Sotsmann*: en in 't koper gebragt, door den Heer *Carl Jack*, op groot Zwitfersch Papier gedrukt en afgez. kost 1 Rthlr. te bekomen, te *Berhn*, en by alle Factors van de Koninglyke Akademie der Wetenfchappen.

Tafchen Atlas &c. Zak-Atlas, of Geographifch en Staatkundig Handboek, voor alle waerelddeelen, ten eerzame onderrigting der Jeugd, met 42 Landkaar-

ten, in gr. 8vo. te *Berlin*, by *Arnold Werner*, prys 1 Thlr. 20 gr.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

L O N D E N.

A Collection of engravings &c. Ene Verzameling van Platen, tot opheldering dienende van de voortteling en verlosfing der Dieren, door *Thomas Denman*, M. D. in fol. by *Johnson*, 1788.

Tot nog toe is 'er flegts één ftuk dezer Verzameling in 't ligt gekomen. De Heer *Denman* bied het Publiek aan tot een ftaal van een groot Werk; welks onderneming hy egter boven het bereik der vermogens van een enkel mensch acht, en dierhalven de medehulp verzoekt der Natuurkundigen van onderfcheidene Landen. Om van den goeden uitflag te beter verzekerd te zyn, heeft hy een matigen prys met ene fraaye uitvoering willen verëenigen. Alle de Afbeeldingen zyn naar het Leven getekend.

Het tegenwoordig Stukje beftaat uit 9 Platen, met zeer beknopte uitleggingen in 't Latyn en Fransch. — De Eerfte verbeeld een Noot, met alle de delen, welke het Keen aan den Boom houden, door middel der vrugt &c. De Rups van een Nagtvinder, en de Eieren van een Zeekat (*Septia*).

De Eyerftokken van een Kikvorsch, op het ogenblik, dat dezelve zich van Eytjes ontlasten, ftaan op de Twede Plaat verbeeld. De Linker Eyerftok is ter zyde gekeerd, om, naauwkeurig, de Lyfmoeder en het beginzel des Eyerflokks te kunnen zien.

De Eyerftok ener Henne, nevens een Ey (gereed om gelegd te worden) in het Bekken (*infundibulum*), zyn de onderwerpen der Derde Plaat: dienende deze ter opheldering van *Harvey's* befchryving.

De Vierde vertoont ene fraaye Aftekening der Kamer van ene Koe, nevens een der Cotyledones, en een gedeelte der Vliezen: al mede ter nadere opheldering der Befchryving van *Harvey* nopens de verandering, die, op de bevrugting van deze foort van Dieren, voorvallen.

Op de Vyfde Plaat ziet men drie menfchelyke Fetus, weinig gevorderd. Een der Figuren verbeeld Twelingen, en men ziet zeer onderfcheidelyk het Middelfchot of *Septum*, 't geen dezelve afcheid. Dit Middelfchot is ook afzonderlyk getekend.

Op de Zesde vertoont zig een menfchelyk Eytje. De Naevelftreng en Moederkoek zyn vol van water gezwollen.

De fchoonfte Plaat, die mifchien ooit gezien wierd, is de Zevende, zynde van een Hoogduitsch Mecfter, *Hall* geheten. Dezelve vertoont een menfchelyk Eytje, op de derde maad der bevrugting.

Op de Achtfte befchouwd men de Lyfmoeder van ene Vrouwe, in de Barens weëen, overleden.

Eindelyk de Negende, vertoond de Afbeelding ener Lyfmoeder, die Twelingen bevat heeft.

MUZYK - WERKEN.

Troisème Concerto, voor de Forte Piano, of het Klawier, met accompagnement van 2 Violen, Alt en Bas, Walthoorn en Fluiten, naar welgevallen, door *Hermann*, Muzykant des Konings; te *Parys*, by den Aucteur en de gewone Muzykverkopers, prys 7 Liv. 4 f.

Six Sonates, waarvan 5 voor de Forte Piano, met accompagnement van 2 Violen, en de zesde met de Hautbois en Clarinetten, door *J. Navoizille*, *Parys* 9 Liv.

Douze Nouveaux Quatuors, voor 2 Violen, Alt en Violoncel; door *Cambini*, eerste aflev. 6 Liv.

Recueil de petits Aïrs et Pastorales, getrokken uit den Roman van *Estelle*, met accompagnement van de Forte Piano of Harp, door *Darondeau*, 6de ft. *Parys* 6 Liv.

Sonates Chantantes, voor 2 Fluiten of Violen, of voor een Fluit met een Viool, naar welgevallen; getrokken uit de beste Opera's, No. 4. te *Parys*, by *Mercier*, 1 Liv. 4 f. By Intekening betaald men voor de 12 Ns. 9 Liv.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK
NIEUWS.

Op den NEDERDUITSCHEN SCHOUWBURG, te Amsterdam, zal vertoond worden:

Zaterdag 13 September.

Cabinia, Treurspel.

Een Ballet.

De twee Jagers en het Melkmeisje, Kluchtspel met Zang.

Maandag 15 dito.

Antonius Hambroek, of de *Belegering van Formosa*, Treursp.

Een Ballet.

De Wiskunstenars, of het *Gevlugte Juffertje*, Blyspel.

Donderdag 18 dito.

Het School der Zeden, of de *Gevolgen van een slecht Levensgedrag*, Toneelstel.

Een Ballet.

Tennis en Teuntje, Toneelstel met Zang.

GEBORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloopen

week, is geweest: te *Amsterdam* 185: in 's *Hage* 24: en te *Haarlem* 11, onder welken laatsten 7 beneden de 12 jaren.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN
VAN IN- EN UITLANDSCHE BOEKEN EN
GESCHRIFTEN.

B E R I G T.

Nimmer wierd 'er zo veel van Verlichting (*Aufklärung*) gesproken, voor en tegen dezelve gefchreven en getwist, en ter harer bevordering, zo wel als onderdrukking, gearbeid, als tegenwoordig. Men gelooft dus, dat het, in dezen tyd, volstrekt nodig zy, het twistend gemeen, daar omtrent, geheel en al, onderling te bevredigen. Een Geschrift, daar toe dienende, kondigen wy, hier mede, onder dezen Tytel aan:

OVER DE VERLICHTING EN DE MIDDELEN OM
DEZELVE TE BEVORDEREN.

Ons doel is: 1. Het zo dubbelzinnig begrip van 't woord *Verlichting*, eindelyk eens en vaste mening by te zetten, en het Algemeen omtrent een bepaald en regelmatig denkbeeld, dien aangaande, te verenigen: vervolgens 2. Het ware wezen der Verlichting in dier voegen te kenfchetzen, dat men klaar en duidelyk konne zien, of, *wanneer*, en *in welker voege*, de Verlichting den Menschen dienstig is: 3. Aan te wyzen, welke dingen eigentlyk tegen de Verlichting overstaan, en, ingevolge daar van, tevens den *art en fchikpaalen des Bygeloofs en der Dwepery* op te geven, om daar uit met zekerheid af te leiden, hoe en waar men deze kwaden te keer moet gaan: eindelyk ten 4. Alle de *Middelen* voor te dragen, die tot dus verre aangewend zyn, of nog aangewend dienen te worden, om 's menschen Verlichting en Opklaring te bevorderen, waar by ten 5. alle *tegenwerpingen* tevens getoetst zullen worden, die tegen de werking of gepastheid van alle zodanige middelen kunnen ingebracht worden.

Om deze gewigtige en voor alle Menschenvrienden belangrijke onderwerpen te verhandelen, en zo bondig als mogelyk aan 't ligt te brengen, heeft zig een Genootfchap van Geleerde Mannen verenigd:

Men bied aan het Algemeen dit Geschrift ('t geen niet veel boven een Alphabeth in druk zal lopen) voor 16 Groschen, by Intekening, aan, in dier voegen, dat, na het verloop van den bepaalden tyd der Intekening, die niet langer dan tot de Leipziger Michaels Misf open staat, de Prys van het zelve, in de Boekwinkels, een Thaler zal wezen: verzoekende alle Vrienden der waarheid en der verlichting, om hunne Penningen, of aan den Heer Geheimraad *Baldinger*, in *Marburg*, of aan den Heer Prof. *Voigt*, in *Gotha*, of aan den Heer Operamptman *Bartels*, in *Halle*, of aan den Heer Predik. *Böhme*, in *Heidelberg*, voor de gemelde Misf toe te zenden: waar op zy, binnen weinige weken na die Misf, de bestelde Exemplaren met zekerheid kunnen wagten. Die 9 Exemplaren ontbied, en met 2 Dukaten betaald, bekomt het icde *Gratis*.

By

By den Boekverkoper *Holskop*, te *Amsterdam*, worden uitgegeven de weinige nog voor handen zynde Exemplaren van de volgende Werken, van den Hoog Edel Geftr. Heere Mr. *Laurens Pieter van de Spiegel*, Raad-Pensionaris van Holland. enz. enz. als:

I. Verhandeling over den Oorsprong en de Historie der *Vaderlandfche Rechten*, inzonderheid van *Holland en Zeland*, van de vroegste bekende tyden af, tot op de XIII. Eeuw. In IV. Hoofdstukken, als: I. Van de aloude bewoners dezer Landen, voor de Graaflyke Regeering. II. Van den Staat der Rechten in deze Landen, voor en tot den aanvang dier Regeering. III. Van denzelven, zedert den aanvang derzelfde Regeering, tot op den tyd der eerste Keuren en Handvesten, naamlyk de XIII. Eeuwe. IV. Voorbeelden dat de Costumen en Wetten, in 't vorige Hoofdstuk gemeld, onder onze eerste Graven in gebruik zyn geweest.

II. Historie van de Satisfactie, waar mede de Stad *Goes*, en het Eiland van *Zuid Beveland*, zich begeven hebben onder het Stadhouderschap van Prins *Willem van Oranje*, in het jaar 1577. Uit vele oorspronglyke Geschiedstukken zaamgesteld; benevens eenige Verhandelingen, betrekkelijk tot de Historie en Regeeringsform van dien tyd.

III. Ontwerpen van de *Unie van Utrecht*, benevens ene lyst van ongedrukte Stukken, tot de Historie van dezelve Unie betrekkelijk.

IV. Bundel van *Onuitgegevene Stukken*, dienende ter Opheldering der *Vaderlandfche Historie* en Regeeringsform, en voornaamlyk der Historie van de *Unie van Utrecht*. Met aanmerkingen vermeerderd. — Deze bundel bestaat uit 2 Delen, waar van het laatste is uitgegeven door den Wel Ed. Heer *Jacobus Ermerins*, Secretaris der Stad *Veere*, en versierd met het afbeeldsel van Graaf *Johan van Nassau*, Stadhouders van *Gelderland* en *Zutphen*. Dewyl het byschrift, onder het zelve gesteld, een tytel is, met welken de Stadhouders van *Gelderland* by onze Historiefchryvers weinig bekend staat, heeft (zegt de Heer *Ermerins*) de Heer van *de Spiegel* nodig geacht, in een afzonderlyk Vertoog, by dezen Bundel gevoegd, enig licht te spreiden over de aanleiding en oogmerken der waardigheid van Hoofd en Directeur van de *Unie*, waar mede Graaf *Johan* door de Bondgenooten is bekleed geweest.

By bovengenen. Uitgever zyn mede voor handen nog zeer weinige eerste afdrucken van het Afbeeldsel van Graaf *Johan van Nassau-Casfelenboogen*, Stadhouders van *Gelderland* en *Zutphen*, Hoofd en Directeur der *Unie van Utrecht*, naar het origineel van *Mierevelt*, uit het Kabinet van Z. D. II., door *Haag* getekend, en door *Pinkels* in 't koper gebragt.

Ook zyn by denzelven van de Pers gekomen, het eerste en tweede Deel van enen nieuwen Druk in gr. 8vo., om by de

Kerkelyke en *Vaderlandfche Geschiedenissen* te voegen, van *G. Brandts*, Historie der Reformatie, en andere Kerkelyke Geschiedenissen, in en omtrent de *Nederlanden*, met aantekeningen vermeerderd door *T. van Hamelsveld*, en versierd met een Tiental van nieuwe Portraits, eenige van welken in de vroegere uitgaven dezes Werks niet gevonden worden. Het derde Deel van dit Hoofdboek in de Geschiedenis der *Nederlandfche Kerkhervorming*, zo belangryk voor iederen bewoner dezes Lands, van welke Godsdiensige Gezindheid by ook zy, zal, zo ras mogelyk, volgen. — Enige eerste afdrucken der Portraits zyn ook apart te bekomen.

Nog heeft dezelve volledig afgedrukt en uitgegeven: *De Geest der Wetten*, door den Baron *de Montesquieu*, vertaald en met Wygerige en Staatkundige Aanmerkingen verrykt door Mr. *D. Hoola van Nooten*, Burgemeester en Raad der Stad *Schoonhoven*, X. stukken, in gr. 8vo.

By den gemelden Boekverkoper zyn onder andere ook deze Werken van de Pers gekomen:

I. *Geschiedenis van alle Volken*, door *A. J. Roustan*, Predikant te *Londen*, behelzende deze eerste afgafte, *de gawfche Oude Historie*; zullende eerlang van die der *Middelleeuwen* gevolgd, en voor het einde dezes jaars, met de *Geschiedenis van den Tegenwoordigen tyd* besloten worden.

II. *P. J. Kasteleyn's* Beschouwende en Werkende *Pharmaceutische, Oeconomische en Natuurkundige Chemie*, I. Dl. en 2. Dls. I. stuk, verrykt met de zo zeer gezochte Tafel van de Verwandschappen der Ligchamen, door den Hoogt. *Bergmann*, uitgegeven.

III. Brieven over het Bestuur der Colonien *Essequibo en Demerary*, gehouden tuschen *Aristodemus* en *Sincerus*, in *Demerary*, en met breedvoorige Voorredenen verrykt, door den *Nederlandfchen Uitgever* derzelven, XII. Delen.

IV. Alle de Werken van *Flavius Jofephus*, met aanmerkingen vermeerderd en uitgegeven door *J. F. Martinet*, A. L. M. Ph. r. en V. D. M. te *Zutphen*, IX. Deelen met nieuwe platen.

V. *Numa Pompilius*, tweede Koning van Rome, naar het Fransch van *de Florian*, in *Nederduitsche Vaersen*, II. Delen.

Aan het Letterlievend Publieck, word mits dezen bekend gemaakt, dat op Maandag den 5ten dezer, en vervolgens wekelyks by Vertoogen, in Quarto. met een daarby toepasfelyk Vignet, regens een en een halve fluyver, zal worden uitgegeven, by den Boekverkoper *Z. S. GELKE*, te *Amsterdam*, en verders alom, *Het Gerichtsbof van Hippocrène*.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R - E N M I N - G E O E F F E N D E N .

 Vrydag den 19. September.

B E R I G T E N .

S P A N J E .

MADRID. Behalven het bekende Journaal: *Foletto di Madrid*, en een ander, het welk driemaal in de week verschynt, en het wezenlykste uit de Europeaansche Maanden Weeckschriften behelst, heeft men hier een begin gemaakt met een derde, onder den Tytel: *Osservatore*, welks beoordeeling zig niet alleen tot de Kunsten en Wetenschappen, maar ook tot de Politie en 't algemere Regeringbestier uitstrekt. Dus ziet *Spanje* zig, zedert korten tyd, verrykt met drie onderscheidene Geschriften, welke wysgerige Opftellers, met de vereischte vrymoedigheid, niet weinig kunnen toebrengeu, om Koophandel, Kunsten en Wetenschappen met nadruk te bevorderen.

G R O O T - B R I T T A N N I E N .

Men heeft hier onlangs ene menigte Handschriften, in de Iersche tale, ontdekt, die volkomen zuiver bevaard zyn. Twee grote Koffers, daar mede gevuld, zyn naar de Universiteit te *Oxford* gezonden, om al 't geen daar in van enig nut of aanbelang zal geoordeeld worden, te vertalen. De *Colonel Vallancey*,

een beroemd Oudheidkundige en zeer bedreven in de Iersche tale, heeft dezelve reeds nagezien: hebbende, behalven verscheidene andere belangryke papieren, onder dezelve ook een keurig Affchrift gevonden van het Codex der *Bréhonische Wetten*, welken, gedurende ettelyke eeuwen, voor den tyd van *Hendrik II.* by de *Ieren* in kragt waren. De Koningl. Iersche Akademie laat 'er zig aan gelegen leggen, om ene naauwkeurige Vertaling van dit Codex, onder hare verzamelingen te krygen, en bediend zig daar toe van een kundig man, die thans met allen yver aan deze overzetting arbeid: zullende dezelve, voltooid zynde, op kosten der Akademie terstond gedrukt worden.

Op het Oost Ind. Huis, te *Londen*, is, dezer dagen, het Standbeeld geplaatst van den meer *Eyre Cooté*. Het zelve pronkt in ene Nis, op denzelfden Rey, waar in de Beeldentisten van *Lor Clive*, *Admiraal Pocock* en den *Generaal Lawrence* staan. De kleding van dit Standbeeld is in den hedendaagschen smaak, en men ziet het zelve met de Riddertekens van *bet Bath* omhangen.

Van *Madras* heeft men, dat ettelyke Heren onzer Volkplanting, aldaar, een Genootschap hebben opgericht ter bevordering van wysgerige nasporingen. In 't byzonder hebben zy ten oogmerk om demislagen, die 'er in de Aardryksbeschryving van het zuidelyk Halffond begaan zyn, zo veel mogelyk te verbeteren:

M

wy-

wyders zullen zy zig toeleggen om ene naauwkeurige opgave te doen van de natuur van den grond, nevens de voortbrengzels dier Eilanden, welken zo aan den Zeekant als in de Straat van *Malakka* gelegen zyn, het getal der Inwoneren, derzelver Zeden en gebruiken &c. zullende zy, van tyd tot tyd, den uitflag hunner naaporingen openlyk gemeen maken.

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

Den 4 Augustus dezes jaars, is te *Giesfen*, in het 67 jaar zynes Ouderdoms, overleden de Heer Dokt. *Johann Wilhelm Baumer*, Hefsendarmsche Bergraad, en eerste Hoogleeaer in de Geneeskunde, aldaar.

De KONINGL. SOCIETEIT DER WETENSCHAPPEN, te *Göttingen*, heeft, in hare Vergadering van 12 July laatst. den prys, op de gedane Vrage: *Is het raadzaam, by ene aanmerkelyke duurte van het Koren, het Jenever stoken te verbieden?* aan ene der ingekomene Verhandelingen toegewezen, welke ten Zinspreuke voerde: *Idem ratio, quod experientia docet*: en waar van, by 't openen van 't Billet de Schryver gebleken is te zyn, de Heer *Job. Chr. Gundelach*, Raad en Regerings Secretaris, te *Kasfel*.

Voorts zyn, by dezelve, behalven de reeds te voren opgegeven en nog niet beantwoorde voorstellen, de 2 volgende Prysvragen vastgesteld, te weten:

tegen July 1789.

- „ Is het voordeliger, het Bier, door by de Regering
- „ aangestelde bedienden, in openbare Brouweryen, vol
- „ gens ene bepaalde manier, of door afzonderlyke
- „ Burgers, in derzelver Huizen, te laten Brouwen,
- „ gelyk het Broodbakken aan de Bakkers gelaten word?"

en tegen November 1789.

- „ Welk voor- of nadeel is 'er van het invoeren des
- „ Wisfelregts te wagten, voor enen Staat, die nog
- „ geen drukken Buitenlandschen Handel, en ook slegts
- „ weinige Fabrieken en Handwerken, heeft?"

De Prys is van 12 Dukaten, voor het beste antwoord op elk voorstel, en de Verhandelingen moeten uitterlyk een maand voor de bovengemelde Tydsbepaling ingezonden worden.

N E D E R L A N D E N.

ROTTERDAM. De Wel Ed. Hooggeleerd. Heer *Johannes Adam Nodell*, onlangs, door de Wel Ed. Achtb. Heren Curatoren der *Erasmiaansche Scholen* alhier, tot Rektor derzelve beroepen, en vervolgens door de Ed. Groot Achtb. Vroedschap dezer Stad, tot Professor *Honorarius Historiarum, Eloquentiae et Poësis* aangesteld zynde, heeft, by gelegenheid der gewone halfjarige Promotie der Latynsche Schooljeugd,

den 8sten dezer lopende maand Sept. deze beiden waardigheden, met het uitspreken van ene Latynsche *Elegia*, ter aanpryzyng van de beoëffening der fraaye Letteren, aanvaard.

Alhier is, dezer dagen, in het 56ste jaar zyns Ouderdoms, overleden, de Wel Ed. Heer *Pieter van Swieten*, Med. Dokt. Directeur en tweede Secretaris van het Bataafsche Genootschap der Proefondervindelyke Wysbegeerte, te *Rotterdam*.

BODEGRAVEN. Donderdag laatst. den 11 dezer Maand, werd, des Namiddags, door den Schooim. *Aldert Boezel*, in het School alhier, in tegenwoordigheid van de Leden der Maatschappy *Tot Nut van 't algemeen*, Departement *Bodgraven*, en van andere liefdadige Menschenvrienden en Vriendinnen, voor de eerste maal Examen gehouden, omtrent de vorderingen van de Kinderen der minvermogenen, welken uit een byzonder Fonds van dat Departement onderwezen worden. Zynde by die gelegenheid aan de leerzame Jeugd prysjes uitgedeelt, bestaande meest uit Boekjes, door de Maatschappy *Tot Nut van 't algemeen*, uitgegeven. Gelyk ook aan den Meester, ter verdere aanmoediging, een Boekgeschenk gedaan werd. Aan den besten Schryver, Lezer en Speller, wierden de Pryzen, door den Wel Eerw. Heer *A. Langebeek*, met gepaste Vaersjes, overgeven, als ook aan den Meester: die, nevens een veelbelovend Jongeling, de Vergadering met een strelend Vaersje bedankte. — De plechtigheid werd door den Wel Eerw. Heer *Langebeek* met een gepaste Aanpraak, behelzende ene *Beschouwing van de waarde der Kinderen &c.* geopend. en vervolgens besloten met Lof en dankzegging aan de tegenwoordig zynde Donateurs en Donatrices, met uitnodiging ter verdere edelmoe-dige ondersteuning van het heilryk doel des Departements.

IETS OVER DE ARUNDELSCH E MARMERSTENEN, OF DE KRONYK VAN PAROS, (getrokken uit ene Verhandeling over derzelver Egtheid, gedurende dezen jare 1788, te Londen, in 8vo. uitgekomen.)

Bekend is de ophef, dien men zo lang gemaakt heeft van de Kronyk van *Paros*, of de vermaarde Marmerstenen, welke de Grave van *Arundel* liet opkopen en vervolgens naar *Engeland* voeren, waar dezelve als een schat der oude Tydrekening, aan de Universiteit te *Oxford*, gebragt en zedert bewaard wierden: Daar de dagtekening dier Kronyk overeenkomt met het 21ste jaar der Regeringe van *Ptolomeus Philadelphus*, en dus met ene Eeuwe, waar in de Letterkunde en Wysbegeerte, in *Egypte*, wel het meest schitterde. — Ondertuschen heeft men meermalen doen opmerken, dat de verhalen, daar by voorkomende, niet wel kunnen over een gebragt worden met de egte beschieden der Geschiedenis. De Ouden hebben 'er nimmer gewag van gemaakt: gelyk ook de Ridder *J. Newton*, en andere

dere Tydrekenkundigen zig, in genen gevalle, daar van be-
dienden. De Schryver der Verhandeling, egter, bovengem.
bepaald zig niet enkel, met in navolging van vele beroemde
Mannen, het gezag of de geloofwaardigheid van dit vermeende
stuk den hoge Aloutheid in twyffel te trekken: hy gaat een
flap verder, en is de eerste, die het wagen durft om de egt-
heid der Kronyk te betwisten, en rondout te beweren, dat zy
een verdigt stuk is der laatstverlopen Eeuwe.

Ziet hier de voorname redenen, waar op die Schryver zyn
gevoelen grond, en die, zo al niet voldoende geoordeeld,
ten minste der opmerking en enig verder onderzoek van alle
beminnaren der Letterkundige Oudheid waardig schynen.

1. Word beweerd, dat de Letters dier Kronyk, gene zekere
en ontwyffelbare kenmerken van Oudheid hebben: de Π en
de Σ alleen uitgezonderd, welke gedaante ene opzettelyke
Konstenary aanwyzt: gelyk trouwens de Oudheid van enig
opschrift altyd bezwaarlyk zou kunnen bewezen worden door
de enkele gedaante der Letteren, daar toch het oudste schrift
even gemakelyk nagebootst kan worden, als dat van een
Hedendaagsch Alphabeth. Wel is waar, dat 'er verscheidene
verletene uitdrukkingen in deze Kronyk voorkomen, dan deze
leveren veel er kenmerken op van bedrog dan van Oudheid:
overmits *Ptolomeus Philadelphus* gezins in ene onbchaafde,
maar in ene Eeuw leefde, waar in de Grieksche taal, het zu-
verst en vloeyendst gesproken en geschreven wierd.

2. Ene andere reden, door den Schryver bygebragt, is, dat
de Grieksche en Romeinsche Schryvers, lang na de dagteke-
ning van dit stuk, algemeen klagen over gebrek aan Tydre-
kenkundige berigten der Geschiedenis van *Oud Griekenland*.

3. Het stilzwygen der Ouden omtrent de Kronyk van *Paros*,
leverd, een derde en zeer sterk bewys op tegen hare Egtheid.
Waarom zouden *Diodorus van Siciliën*, *Plutarchus*, *Gellius*,
Lucianus en anderen Schryvers, niet zo wel gewag gemaakt
hebben van deze Kronyk als van die van *Apollodorus*, welke
laatste 120 jaren na de dagtekening der eerste wierd opgesteld,
indien deze niet 'er daad voor handen geweest ware, in hun-
nen leeftyd? Te meer, daar de daarby voorkomende verha-
len zonderling genoeg zyn, om de algemene aandacht tot zig
te trekken, en zy dus ongetwyffeld aangehaald zou zyn ge-
worden, door latere Schryvers. Onderitschen vind men by
genen der oude Dichters, Geschiedboekers of andere Schry-
vers iets, welk de minste overeenkomst heeft met de Kronyk
van *Paros*.

4. Integendeel schynen deze en gene verhalen, daarin ver-
meld, niet onduidelijk getrokken te zyn uit latere schryvers:
waar van de Schryver der Verhandeling, als een vierde reden
tegen hare Egtheid opleverende, enige voorbeelden bybrengt,
die zekerlyk vry sterk in 't oog lopen, en waar uit hy, met
grond meend te kunnen besluiten, dat deze *Arundelsche Mar-
marinfels* het gewrogt van veel later tyd zyn, dan derzelver
dagtekening aanwy't: gelyk hy ook opmerkt, dat derzelver
Geschiedenis, over 't geheel, vry duister en slegts weinig vol-
doende is.

Ten slotte geeft de Schryver zyne gissingen op omtrent den
waren tyd, waarop deze Kronyk verdicht is: die, naar zyn
inzien, moet gebragt worden tot op de rde of het begin der
17de Eeuw: als ongemeen vruchtbaar geweest zynde, in het
voor den dag brengen van zulke Tydrekenkundige en andere
Schriften, waar uit deze Kronyk van *Paros*, gemakelyk, konde
zamengesteld worden. „ De greitigheid,“ zegt hy, „ waar
„ mede men alle de overblyfsels der Oudheid byeenzamelde,

„ en de dure prys, waar voor men dezelve inkogt, waren
„ beweegredenen genoeg, voor luiden, die meer goouddorst
„ dan opregtheid bezaten, of zig in behoeftege omlandighe-
„ den bevonden, om hunne zamenraapzels op Marmor te
„ graveren, en dezelve naar *Smirna* te zenden, als een be-
„ kwame Stapelplaats voor voortgelyke zeldzaamheden.”

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

ITALIEN. *Risposta del Dottor Sc.* Antwoord van Dokt.
Filip de Carolis, van *Ravenna*, aan Dokt. *F. And. Piccioni*,
over de Vraag: Of de Teringziekte besmettelijk zy dan niet,
&c. *Romen*, by *P. Salvioni*, 1788. 8vo. [De Heer *Carolis*,
die reeds in den jare 1777, en in het begin zyner Prakteyk,
dezen Brief schreef, beantwoordt de Vraag op ene ontkennende
wyze, en staaft dit zyn gevoelen met redenen, die op de
volmaakte Theorie steunen. Sedert hebben de Heeren *Cecchi*
en *Castellani*, in *Italiën*, en *Portal*, in *Frankryk*, dit voet-
spoor gevolgd, en hun best gedaan om den schrik van 't ge-
meen te bedaren, voor de besmetting der Tering. *Efemeride*
Litt. di Roma.]

GROOTBRITANNIEN. *The History of the lives &c.* Le-
vens Geschiedenis van *Abigail* en *Eliza*: bevattende een
tydperk van 84 jaren, van 1079 tot 1163, nevens derzel-
ver echte Brieven uit de Verzameling van *Amboise*, 2de
druk, door den Wel. Eerw. Heer *Joseph Berington*, in 4to.
te *Londen*, by *Robinson*, 1788 prys 1 L 1 s. [Twe Karak-
ters van de schennis te zuiveren, waar mede dezelve, door de
Geschiedschryvers en Dichters, zo zeer beklad zyn, schynt
het voornaam doel des Autheurs. Hy bepaald zig egter niet
slegts hier toe, maar verder dan een Oordeelkundige Levens-
beschryver gaande, voerd hy de pen van algemeen Geschicht-
boek, in het schetsen van deze en gene voorname Gebeur-
tenissen, de Staatkunde en Godsdienst betreffende, welke het
tydgewrigt onderscheiden, waar in zyne Karakters zig opde-
den. De Schryvers der *Monthly Review* spreken met lof van
dit Werk.]

FRANKRYK. *M. N. Fr. Raugon*, *Considerations Patholo-
gico-Semestricæ*, 2de en laatste Deel, in 4to. 442 bladz. *Be-
jancon*, 1788. De voortreffelykheid van dit Werk (zo als
zy, die het eerste Deel bekend is, erkennen zullen) eischt dat
wy van dit 2de Deel onzen Lezers enig breedvoerig verslag
mededelen. — Het zelve bestaat uit Negen Hoofdstukken,
die uit verschillende § §, en onderdeelde Artikelen zyn zamen-
gesteld: in welker eerste de oordeelkundige Schryver over de
Ademhaling handelt, en de aandoeningen, welke van die wer-
king afhangen. In het 4de Hoofdstuk, waarin over de *inhalatie*
of *opsporing* gesproken wordt, handelt de A. met een kort
woord over het gene tot het *Dierlyk magnetismus*. 't geen, na
zo veel tyds der vergetelheid overgelaten geweest te zyn,
door *Mesmer* weder op 't tapyt gebragt, in onze dagen zo
veel ophafs maakte, betrekking heeft, gelyk ook over 't ge-
leerde onderzoek, dat de Heer *Thouret* daar op gedaan heeft.
By deze gelegenheid, dat over de opsporing, welke door de
kleine daartoe in ons ligchaam geschikte vaatjes, geduurig,
zo uit de inwendige holligheden onzes ligchaams, als op des-
zelfs

zels gehele uitwendige oppervlakte, en daar in te wege gebragte wonden en tegennatuurlyke vaneenwykingen der vaste deelen, plaats heeft, word gefproken; houdt de Schryver zich ook bezig met de verfchillende *Miasmata* of *Smetstoffen*, welke langs die wegen in 't lighaam worden opgenomen, en met de uitwerkzelen, die zy naar hunne onderscheidene geartheid daar in zo onderscheidentlyk te wege brengen. Hy befchouwt de *Electrike Vloestof*, onder alle betrekkingen, welke dezelve op het geftel des menfchelyken ligchaams heeft; terwyl hy dezelve doet voorkomen als een waar *Element*, 't geen alle ligbamen doortrekt en omgeeft, en gevolglyk ten aller uiterfte fyn en beweeglyk is; en 't geen daarom by de voortbrenging, in flandbou ding en vernietiging der natuurlyke wezens, eenen zeer voornamen rol fpeelt. — Eindelyk geeft hy hier by op den befmettelyken invloed, dien de bette, zo wel op de gezondheid, als op de ziekten bevonden wordt te hebben.

Over de *Miasmata* of *Smetstoffen* fprekende, die ons door de lucht worden aangebragt, handelt hy ook, op ene uitlokkende en hoogsmuittige wyze, over de nieuwe leer der verfchillende luchtfoorten: — en legt den invloed uit, welke het geftel des menfchelyken ligchaams van droogte en vogtigheid gewaar wordt, — en befluit dit met ook den aart en uitwerkzelen van onderscheidene andere befmettingen, op ene verftandige wyze, te verklaren.

Daar hy over 't vergift der *dolle bonds beet* handelt, pryst hy het *Cauterium* of de *Branding* boven alles aan; in 't algemeen laat hy zich dus hooren: „Zo dra een Mensch van een dol Dier gebeten is, moet men de daar door gemaakte wond ten allernaauwkeurigfte onderzoeken. — Een Dier, dat in enen aanval van dolheid byt, doet zulks met alle geweld, dat hy kan oefennen; zyne tanden houden niet op door de deelen door te gaan, alvorens zy enen tegenftand ontmoeten, die haare kragt te boven gaat; — de wond is dus al toos veel dieper, dan zy in den eerften opflag fchynt, het is nodig dezelve te fondeeren, om 'er zich behoorlyk van te verzekeren; als men de nette grootte en diepte der wond ontdekt heeft, moet men dezelve met het *Bistourie* verwyderen, om ene opening te hebben, van rondomme wyd genoeg, dat men tot op den grond der gemaakte wonde kan doordringen. — 't Is gevaarlyk, wanneer de wond reeds gecicatrizeerd is, wyl men daar door belet is over deszelfs rigting of diepte enigzints te oordelen: — en als men flegts het geringfte plaatsje overlaat, is al 't overige onnut, en de dolheid loopt grootst gevaar om, als of men niets gedaan hadt, uit te barften. — Men behoort te onderzoeken, welk foort van Dier de wond gebeten heeft; als ook den ouderdom van 't zelve, en deszelfs fterkte, vervolgens de manier en rigting waarop en langs de beet gedaan is, en hier van zo veel mooglyk onderrigt zynde, moeten diepe, uitgebreide en veelvuldige verwyderingen gedaan worden.”

De Heer R. pryst op gelyke wyze, in navolging van den Abt Fontana, de *branding* aan, in de *Slangen beetten*, als het daar by vermoogendst hulpmiddel.

Hoe zeer wy verzekerd zyn, geen onzer Lezeren ondiens te doen met hen ene meerdere kennis te doen krygen aan een Werk, dat een ieder, die het op waare geleerdheid en kennis van 't gene tot Genees- en Heelkunde betrekking heeft, toeflegt, niet genoeg kan worden aanbevolen, laat ons beftek echter niet toe, om 'er meer van te zeggen, dan dat hetzelve, buiten het reeds gemelde, noch enige Hoofdstukken bevat,

over de *Voeding*, de *Huurbhaarheid*, de *Maandfonden*, de *Bevruchtiging*, de *Zwangerheid*, de *Miskramen* en de *Verlofing*; onderwerpen in de daad, wier belangrykheid niet nodig heeft, dat men 'er ter aanprijzing van gewage.

DUITSCHLAND. du Fresnoy, *Des propriétés de la Plante appelée Rhus Radicans* &c. in 8vo. met pl' Leipzig 1788. — Een allerschadelykste Plant te doen veranderen in een waar specifiek hulpmiddel tegens twee ziekten, die, als 't ware, de fchandvlekken zyn der Geneeskunde, is de onfchatbaare dienst, welke de Heer Fresnoy, door zyne proeven met den *Toxicodendron* of *Vergif-boom*, het menschedom bewezen heeft.

Zyne waarnemingen zyn, in de eerste plaats, betrekkelijk tot het gebruik, 't geen hy van deze Plant by de behandeling oer 't Schurft, en fchurftachtige ziekten, en ter geneezing van de *Paralyfis* of *Lamheid* gemaakt heeft; vervolgens tot het opgeva van den netten tyd, gefchikt om dezelve te verzamelen, tot de wyze waar op de verfchillende uittrekzels daar uit vervaardigd worden; de *Chemifche Analysis* daar van; benevens ene Kruidkundige befchouwing. — In het laatste gedeelte handelt de A. over 't vermogen, 't geen de *Feld-Narcifien* tegen de *Stuipen* bevonden is te bevatten.

Ten opzichte van de eerste, de *Rhus radicans* namenteelyk; het gehele blad (zegt de A.) van dezen Vergif boom is zamengefteld uit drie kleine blaadjes. In den beginne maakte hy alleen voor zich zels gebruik van de *infusie* of 't *aftrekzel* van een dier verfche blaadertjes; maar deze *afis* gene merkbaare uitwerkzelen hebbende, heeft hy het getal derzelven op twaalf blaadertjes vermeerderd, waarop ene fterke uitwazeming en pifozing gevolgd zyn; terwyl hy ene ligte pyn in de maag ook daarby gewaar wierd. Zeven veel afdoende waarnemingen laat de A. volgen, die het groot nut van deze Plant in fchurftachtige gebreken buiten allen twyffel ftellen. Daarna ontmoet men in deze Verhandeling, op gelyke wyze, zeven lezenswaardige waarnemingen, die zo vele volkomene geneezingen der *Paralyfis* of *verlamming*, door deze *Rhus radicans* te wege gebragt, ten onderwerpe hebben; — alleen van de manier, waarop deze bladeren, aangezien hare vergiftigde geartheid, moeten verzameld worden, zullen wy het volgende van den Schryver overnemen. — „Wanneer (zegt hy) de bladeren tot hare volle grootte gekomen zyn, 't geen doorgaans in *Juny* plaats heeft, fnydt men dezelve met al de omzigtigheid, die men by zo ene gevaarlyke Plant behoort in 't oog te houden, af. De menfchen, waar van ik my hierby bedien, dragen handschoenen, die hen tot op het midden der voorarm komen; zy trekken dezelve dicht, door middel van een koord, om 't afzakken derzelve te voorkomen: — met deze voorzorg heeft de Plant hen nimmer eenig naadeel toegebragt, uitgezonderd een enigen, by wien de oogleden door de waasfem van de Plant zo dikwils ontfoeken raakten, als hy onderneemen wilde, dezelve te fnyden; terwyl anderen dezelve zonder handfchoenen zels plukten, zonder dat zy daar van 't minfte ongemak gewaar wierden.” — Iets 't geen ten nutte der Apothekaren dienen kan, wanneer zy in geval kwamen deze plant te moeten behandelen, is 't volgende, dat wy 'er nog willen byvoegen. By gelegenheid dat de Heer Fresnoy uit deze bladeren gedestilleerd water en Extract, op de gewone wyze, vervaardigd hadt, wilde men de afgekookte bladeren met de handen uit de Ketel doen, 't geen met dat gevolg gefchiedde, dat niet alleen de handen, maar zelfs de armen, rood en

en gezwollen wierden, 't geen met ene ondraaglyke jeukte gepaard ging, die enige dagen aanhield. — Wat voorts de hoeveelheid van het Extract belangt, 't geen uit de bladeren verkregen wordt. De A. geruigt uit 42 pond derzelven, 20 oncen Extract ontvangen te hebben.

Wat wyders het tweede, de *Veld Narcisfen*, aanbelangt: een zeer zonderlinge gelegenheid gaf tot de ontdekking van 't vermogen van deze Plant, tegens de stuipen en dergelyke schrikbarende ongesteldheden aanleiding. — 'Er is namentlyk mogelijk geen Stad in Vlaanderen, daar de Processiën algemener zyn, als te *Valenciennes*. De bewoners van allerlyen rang bestryden de Straten, door welke zy passerden, met Loof en zulke Bloemen, als het dan invallend Saisoen oplevert.

De Bloemen, die in de maand *April* het meest hier toe gebezigd worden, zyn die waar van wy handelen, welke de Boerenkinderen tot dat einde in de Stad komen verkopen.

„ In 't Jaar 1786 (zegt de A.) was het Weder in die maand „ zo slegt, dat twe van de drie Processiën, welke men in die „ maand gewoon is, niet konden uitgaan; 't geen gelegenheid „ gaf, dat een Meisje, zedert lange met toevallen en ligte „ stuipen dikwils aangedaan wordende, de Bloemen van deze „ *Narcis*, die zy anders voor 't bestryden der straat gefchikt „ hadt, in haar Kamer bewaren wilde.

„ 's Anderendaags, zeide zy my, dat zy in haar gestel ene „ ongelooftlyke verandering gewaar wierdt; dat zy gene stui „ pen gehadt en beter geslapen hadt; te dezer dagen in „ hare devotie alleen met de Heiligen bezig, wilde zy dit haar „ geluk ook aan niets anders dan aan den invloed, welke hare „ geduurig opgezondene gebeden daar by gehad hadden, „ hebben toegekend.

„ Ernstig op de oorzaak bedagt, welke die verandering hadt „ te wege gebragt, dacht ik dezelve veel eerder aan de Bloe „ men toe te moeten schryven, waar mede hare kamer was „ gevuld geweest: — En om zulks te beproeven; raadde ik „ haar dezelve te ververst, gelyk zy doen liet, en 't geen „ ten gevolge hadt, dat de volgende nacht zeer gerust en „ weder zonder eenige stuipen door haar wierdt doorgebragt, „ 't geen in zeer lang niet gebeurd was. — Den volgende dag „ liet ik de Bloemen opveegen en weggooyen, en gedurende „ den gehelen dag de vensters openhouden; de stuipen kwamen „ in den nacht te rug, en hielden twee agtereenvolgende da „ gen aan; vervolgens liet ik de kamer weder met Bloemen „ bestryden, en de Lyderesse kreeg daarna geen stuipen. — „ 'Er was derhalven geen twyffel meer, of zy hadt de vermin „ dering harer toevallen aan de zogenaamde *Spiritus Rector* „ te danken, die uit deze Bloemen uitwaasfemde; en ik wierd „ bedagt te onderzoeken hoe het met de *Antispasmodische* kragt „ van het Extract dezer Bloemen zoude gelegen zyn. 't Uit „ werkel overtrof verre myne verwachting, — 42 Kinderen „ zyn 'er door van de *Kinkboest* of *Coqueluche* (ene zware „ epidemische verkoudheid) die in 't einde van 1786, te *Pa „ lenciennes*, heerschte, hersteld geworden. Ik gaf dezelve 4 „ grein Extract in 4 oncen water, en liet 'er alle 3 uren een „ spyspel vol van gebruiken, 't geen de ziekte schielyk, door „ de hoest van dag tot dag te verminderen, deed ophouden. „ Zie daar een kort verflag van de allernuttigste ontdekkingen „ en proeven, die in dit pryzenwaardig Werkje bevat zyn.

Te *Heidelberg* hebben de Gebroeders *Pfäbler* gedrukt: *Die Abenteuer des Persiles und der Sigismunda, eine Nordische Geschichte*; naar het Spaansche van *Don Miguel de Cervantes*, on-

der den Tytel: *Los Trabajos de Persiles y Sigismunda, Historia Setentrional*. Dit Werk, door den beroemden Schryver van *Don Quixot*, op zyn doodbed voltooid, 't geen algemeen ge- tuigt wordt, door het belangryke zamenstel, een fyne Satyre en diepe nasporing van het menschelyke hart, uit te munten, kan niet nalaten, in een goede vertaling, de aandacht der minnaren van zodanige geschriften tot zich te trekken. (*Gott. Gel. Zeit.*)

NEDERLANDEN. *Schonck*, Stryd der Reuzen, in zes Zan- gen, te *Nymegen*, by van *Goor*, gr. 8vo
Kunsthefde spaart geen vlyt, Poëtische Mengelstoffen, 17de Deel, 1ste ft. te *Leyden*, by P. v. *Eyck* en D. *Vygb*, gr. 8vo.
Iselein, Geschiedenis der Menschheid (tweede uitgaaf: *Haarlem* en *Leyden*, by v. d. *Aa* en *Pluygers*, 2 delen, gr. 8vo. (Het Bericht *Gratis*).

Prysverhandelingen van het Genootschap: ter verdediging van den *Christ. Godsdienst*, voor 1787. 1 Deel, 2de ft. 's *Hage*, *Amsterdam* en *Haarlem*, by du *Mee*, *Allart* en van der *Aa*, gr. 8vo.

d'Albon, Geschiedenis der Europeefche Natien, 3de Deel, te *Utrecht*, by G. T. van *Paadenburg*, gr. 8vo
Verhandelingen van 't Genootschap van den *Landbouw*, te *Amsterdam*, 3de deels, 3de stuk, te *Amst.* by C. N. *Guerin*, gr. 8vo.

— 5de Deels 1ste stuk.
Apollonii Sapphica Lexicon *Iliadis* et *Odysseæ*, edit. *Tollii*. *Lugd. Bat.* apud *Luchtmans*, gr. 8vo.
Memorien enz. van den *Franfchen* Ambassadeur *St. Priest*, gr. 8vo.

LAND- EN ZEEKAARTEN.

Carte tres exacte, de la Rade de Cherbourg, par *Frieftman*, by G. *Hulst* van *Keulen*, Zee-Kaart- en Boekverkoper, te *Amsterdam*.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

P A R Y S.

Voyage Pittoresque &c. Schilderreize door *Frankryk*, word uitgegeven by No's in groot Folio. Dit Werk zal bestaan in een Kaart en een algemeen be- rigt van elke Provintie, met Afbeeldingen van de schilderagtigste en voornaamste Gezigten derzelve. Ettelyke stukjes zien reeds het ligt: dat van *Rouffillon* kost 3 Liv. Het gehele Werk zal op 678 Liv. te staan komen.

L'Indiscretion. Een Konstplaat in koleeren, naar de Tekening van *Laurence*, door *Fr. Jannet*, dienende voor een tegenhanger van *La Comparaison* et à l'*Aveu Difficile*. By den *Authour* en by *Esnauts* en *Repilly*. Prys 9 Liv.

Les Joins Mérités, in 't koper gebragt door *Loumay*, den jongen, naar het originele van *Laurence*. Schilder des Konings van *Zweden*, met dit tweeregelig Vaersje aan den voet:

Ce petit animal (*un Chien*) est aimé, comme il aime;
Il souffre: on veut sauver la fidélité même.

te *Parys*, by den *Authour*. Prys 3 Liv.

Plan de la Ville &c. Platte grond der Stad *Romen*, op een blad Atlas papier, Hollandsch maakzel, netjes geillumineerd, prys 6 Liv. *Plan &c.* Platte grond der Stad *Belgrado*, Hoofdstad van *Servien*, met hare nieuwe Vestingwerken: Atlas papier. Prys 2 Liv. by *Lauré*.

Vue &c. Gezicht der ruïnen van het Huis *Dorée*, te *Romen*, getekend door *Periguon*, en in 't koper gebragt, met koleuren, door *Guyot*, by den *Authour*.

Vues Pittoresque &c. Schilderachtige Gezigten en Plans, in koleuren, van de voornaamste Engelfche Tuinen in *Frankryk*, met derzelve beschryving, by *Simon* en *Guyot*.

SCHILDERYEN EN BEELDHOUSTUKKEN.

In het Koninkl. Paleis, te *Madrid*, bevinden zig niet minder dan 140 Schilderstukken van *Titiaan*, *Velasquez*, *Rubens*, *Murillo* en *Spagnolet*, waar onder 43 van den eersten. In het *Escorial* en op *Buen Retiro* hangen mede heerlyke Stukken, schoon in ene slegte rangschikking en een onvoordelig ligt: etteliken van dezen behoorden, voorheen, den ongelukkigen Engelfchen Koning *Karel I.* in eigendom toe.

In de Abtdy van *West-Munster*, te *Londen*, is, op ene vrywillige Inschryving, voornamelyk van het *Genootschap der Zeevaart*, een Gedenkteken opgerecht, voor den beroemden Menschenvriend en Reiziger *Jonas Hanway*, 't welk door de Heren *J. F.* en *James Moore* is ontworpen en vervaardigd geworden.

Uit het Voetsduk, waarop men de Inscripcie leest, ryst een Grafzuil, op welker top zig ene Lamp bevindt: lager ziet men het beeld des verstorvenen in een Medaillon, en onmiddelyk onder het zelve een *Sarcophagus* (*) boven met deszelfs Wapen versierd. In

(*) Een soort van Marmarsteen, by de Ouden gebezigt, om 'er Grafsteden van te maken, als de byzondere Eigenschap bezittende, om de Lyken spoedig te doen verteren: en om die reden, by de Heedendaagschen, als een gepast Zinnebeeld gebruikt der Sterfelykheid.

't midden der Grafzuil vertoonend zig *Brittagne* in bas relief, met hare Zinnebeelden van Regeering, Oorlog, Vrede, Handel, Scheepvaart, en de Leeuwen, een gantsch naakt jongken klederen toereikende, die door het zelve met vreugde en dankbaarheid aangenomen worden. Een ander jongke verzoekt om de zelve weldaad: een *Derde*, van een Scheepsroer voorzien, vlyt op zyn weldoener. Beneden waayde de Britsche Vlag over een veroverde, en daar tegen over de Vlag van het Genootschap der Zeevaart, waar op men deze woorden leest: „*Charity and Policy united.*” — Het Opchrift luidt als volgt:

Sacred to the Memory of

JONAS HANWAY,

Who departed this Life, Sept. 5. 1786. aged 74.

But whose Name liveth, and will ever live

Whilst alive Piety shall distinguish

The Christian.

Integrity and Truth shall recommend

The British Merchant.

And universal Kindness shall characterise

The Citizen of the World.

The helpless Infant, nurtured through his care

The friendless Prostitute, sheltered and reformed

The hopeless Youth, rescued from misery and ruin,

And train'd to serve and to defend his country,

United in one common strain of gratitude,

Bear testimony to their Benefactor's virtues:

This was the Friend and Father of the Poor!

[Dat is: Ter Gedagtenis van *JONAS HANWAY*, die den 5 Sept. 1786, in het 74 jaar zynes Ouderdoms, overleden is, doch wiens naam leefd en altyd zal leven, zo lang dadelyke Godsvrugt den *Kristen* onderscheiden, eerlykheid en goede trouw den *Britschen Handelaar* aanpryzen, en algemene goedwilligheid de *Burgers der Waereld* kenfchetzen zal Het hulpeloos *Weesje*, door zyne zorg opgevoed, de verlaten *Ligtekooy*, geherbergd en hervormd, de wanhopige *Jongeling* van elende en ondergang gered, ten dienste en ter verdediging van hun *Vaderland* opgetweekt, allen even zeer aan hem verplicht, tuigen van de deugden hunes *Weldoeners*, die de *Vriend* en *Vader* was der *Armen!*]

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

Op den NEDERDUITSCHEN SCHOUWBURG, te Amsterdam, zal vertoonend worden:

Zaterdag 20 September.

Zelmire, Treurpael.

Een Ballet.

Tewits en Teuntje, Toneelpel met Zang.

Maa-

Maandag 22 dito.

Don Louis de Vargas, Treurspel.
Een Ballet.

Dingsdag 23 dito.

Besliste Zwaantje, Blyspel.
Een Ballet.
De Puitervoensche Helleveeg, Blyspel.

Woensdag 24 dito.

Sigismundus, of *het Leven is een Droom*, Treurspel.
Een Ballet.
De vermakelyke Rouw, Kluchtspel.

Donderdag 25 dito.

De Beklaaglyke Dwang, Treurspel.

De Bedrogen Bakker, Fantomime.

Vrydag 26 dito.

De Malle Wedding, of *Gierige Gerard*, Blyspel.
Fantomime als voren.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART,
LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS-
HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA-
BRIEKEN, BETREKKELYK.

De Vaart en Handel op de *Oost-Indien* is, voor de Engelschen, thans zo voordelig, dat de ingekomene Schepen dier Natie, reeds in dit jaar, in de Magazynen der Comp. aan goederen hebben aangebragt, voor de waarde van 2,500,000 Pflr.

In hoe verre de Engelschen van de Vaart en Handel op de Noord Amerikaansche Staten meester zyn, kan alleen daar uit worden opgemaakt, dat van de 95 Europeaanfche Schepen, te *Newjork*, van Mey 1787 tot Mey 1788, binnen gelopen, 81 Engelsche waren, 7 Franfche, en de rest Hollandfche en Vlaamfche.

'Er groeyen thans reeds honderden van *Kaneelbo men* op het Eiland *Jamaica*; zynde voor korte jaren twee jonge Bomen, uit een Fransch Vaartuig, 't geen door den Adm. *Rodney* genomen was, aldaar gebragt en vervolgens met zo veel vlyt gekweekt, dat de Afzetfels daar van over 't gantsche Eiland verspreid zyn.

Ook tierd 'er de *Palma Christi* zo ongemeen, dat de Inwoonders aan de *Lamp-Oly*, uit deszelfs Peul-

< rugt geperst, reeds een genoegzamen voorraad hebben, om de *Vischöly* of *Traan*, uit *Amerika*, te kunnen misfen: terwyl dezelve veel beter koop uitkomt en ook helderer en minder nadelig is, dan de laatste.

Het volgend *Middel om druiven te bewaren*, vindte wy in het *Journal General de France* opgegeven.

„ Men neemt een Vaatje of Tonnetje, wel gekuipt „ zo dat 'er geen lugt door de opening der duigen „ kan komen: vervolgens voorziet men zig van Tar- „ we Zemelen, wel gedroogd op den Oven, of van „ gezifte Asch. Men bestroyt hier mede den bodem, „ in ene genoegzame dikte, en legt op dit bed, de „ Trosfen Druiven, die in den namiddag, by droog „ weder, en ter deeg ryp, moeten gefneden worden: „ wel zorge dragende, om de Trosfen niet op of te „ digt aan elkanderen te leggen, op dat zy elkande- „ ren niet drukken. Men strooit dan weder een laag „ Zemelen of Asch op dezelve, en gaat dus voort „ by beurtwifeling, tot dat het Vaatje na genoeg „ vol is, om de bovenfte laag Druiven, met een dik „ bed van Zemelen of Asch te kunnen bedekken. „ Dit gedaan zynde, kuipt men het Vaatje digt, of „ fluit het van boven, in dier voegen, want hier „ komt het voornaamlyk op aan, dat 'er geen lugt „ kan indringen. De Druiven, dus bewaard, zal „ men, na verloop van 8 of 10 Maanden, of zelfs „ een Jaar, het Vaatje openende, de Trosfen by na „ zo gaaf en frisch vinden, als toen men ze inpak- „ te.

„ Om 'er de volkomene frischheid aan weder te „ geven, snydt men het boven einde van 't steeltje „ af, en laat de Tros drenken, gelyk men een Bloem- „ ruikertje laat drenken: met dat onderscheid egter, „ dat men, in plaats van Water, zig van Wyn be- „ diend, en wel van witten Wyn voor de witte, en „ van roden voor de rode Druiven. De Geest van „ den Wyn, door de Tros dringende, trekt wel dra „ door de Druiven, en geeft haar de qualiteit we- „ der, die zy mogen verloren hebben.”

In een Buitenlandsch Nieuwspapier word de vol-
gende

*Manier, om de kragt der Hop in Bier
brouwen te doen trekken.*

als de beste opgegeven. — De gewone manier is, de Hop, zonder enige voorafgaande bereiding, in het sterke Bier- of Ale-Geyl te storten: 't geen ten gevolge heeft, dat, hoe vetter en beter het Geyl is, hoe weniger het van het wezen der Hoppe zal aannemen. Deszelfs vertigtheid sluit de poren der Hop toe, en onlymdt, als 't ware, de blaadjes, zo dat
het

het Geyl bezwaarlijk iets van de vereischte eigenschap der Hop konne uittrekken: daar dezelve, in dunne en schrale Geyl gefort, de poren ligt ontsluit en zelfs het dunne Bier al te bitter maakt. Men moet, om die reden, eer men de Hop in zware en vette Bier-Geyl mengt, dezelve, alvorens in een of twee Emmers heet water laten weeken. Om deze waarneming opgehelderd te vinden en van derzelver juistheid overtuigd te worden, neme men een vierde deel van een once beste groene Thee, en, in plaats van 'er zuiver kokend water op te gieten, zo laat eerst in het water dezelfde hoeveelheid Zuiker smelten, als men gemeenlyk nodig agt om het Aftrekzel zoet te maken, wanneer men bevinden zal, dat de zoetheid van het water, het uittrekken der aangename bittere geur van de Thee, zal beletten.

GEBORTE. TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloopen week, is geweest: te *Amsterdam* 146: in 's *Hage* 18: en te *Haarlem* 12, onder welken laatsten 4 beneden de 12 jaren.

In het laatst van Augustus is, te *Kielby*, by *Talingham*, in *Lincolnsire*, zekere *Mary Ram*, een Weduwe, in het 107de jaar hares Ouderdoms, overleden; hebbende, tot op weinige weken voor haren dood, het volkomen gebruik harer Zintuigen genoten.

OPENBARE VERKOPINGEN VAN BOEKERYEN EN KONSTVERZAMELINGEN.

P. Gillissen en Zoon, zullen, op Maandag, den 6 October 1788, en volgende dagen, ten Sterfhuize van den Overledenen, in de *Langedelft*, te *Middelburg*, Verkopon: Ene extra fraaye *BIBLIOTHEEK*, bestaande in de beste *Godgeleerde*, *Hiftorische*, *Astronomische*, *Geographische*, *Natuurkundige*, en andere *Boeken*, ontgemeen zindelyk geconditioneerd: als mede ene schoone *Party Prentkonst*, *Portraits*, *Tekeningen*, *Ertzen*, *Mineralen*, *Hoorns*, *Schulpen* en *Zeegewasfen*, *Opgezette Vogels* en *Kepellen*, in glazen *Kastfen*, *Infeffen* op *Liquor*, *Scbilleryen*, *Medailles*, gebronste en andere *Pleisterbeelden*, ene menigte *Astronomische*, *Optische*, *Mechanische* en *Matematische Instrumerten*, fraaye *Boekeka-fen* en *Byzonderheden*.

Alles net veel moete en kosten verzameld en Nagelaten, door den Heere *Leendert Bomme*, in zyn Ed. *Leven*, *Direk-*

teur van de *Commercie Compagnie*, te *Middelburg*, *Lid* van verscheide *Geleerde Genootschappen*, enz.

De *Catalogus* is alomme, in de *Zeven Provincien*, en in *Vlaanderen* en *Brabant*, by de voornaamste *Boekverkopers*, en by bovengemelden, gratis te bekomen. *Particuliere Liefhebbers*, des begeerande, gelieven zig, per *Misfive*, doch *Frauco*, te adresfeeren aan de voorn. *Boekverkopers*.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN VAN IN- EN UITLANDSCHE BOEKEN EN GESCHRIFTEN.

By den *Boekhandelaar Erbstein*, te *Meissen*, is ene *Intekening* geopend, op ene *uitgave*, in druk, van het *Boerneraansch Handschrift des N. Test.*, 't welk in de *Keurvorstelyke Boekery*, te *Dresden*, bewaard, en waar van de *Ouderdom* op 800 jaren berekend word. Daar het *Werk*, naast het nu onlangs, te *Londen*, in 't ligt gekomen *Alexandrynsche Handschrift*, zal verdienen geplaatst te worden, beloofd de *Uitgever* het zelve met gelyke fraayheid en volmaaktheid in druk te versieren, als waar mede de meesterachtige *Werken* der *Engelschen* pronken. Het zelve zal op het fraayste *schryfpapier*, in groot 4to. met alle mogelyke naauwkeurigheid gedrukt worden, en van 4 in 't koper gefneden *Tafels* verzeld gaan: waar van een 't *Tyfelblad* zal opleveren, twee, zo vele *Plaatdrukken* van twe *bladzyden* van het oorspronglyk *Handschrift*, en de vierde een *plaatdruk* van de *Abrevatien* staat te bevatten. De *Intekenings prys* is 2 *Rthlr* 12 gr. *Sächs. Convention*. (na genoeg op een *Hollandische Dukaat* uitkomende). Tot op *Paaschen* 1789 zal de voorafbetaling kunnen gefchieden: waarna, vermits 'er niets meer dan 225 *Exemplaren* van 't *Werk* gedrukt zullen worden, de overblyvende *Afdrukzels* voor onglyk hoger prys zullen verkogt worden.

In alle de voornaamste *Steden* van *Europa* kan de *Intekening* gefchieden. Hier ten *Lande* hebben zig, op verzoek des *Uitgevers*, tot het aannemen daar van wel willen verledigen, de *Heren Prof. Wyttenbach*, en *Do. Mutzenbecher*, te *Amsterdam*, *Prof. Rhunkinius*, te *Leyden*, en *Prof. Waslenberg*, te *Francker*, by welken ook een *breedvoeriger* berigt, in 't *Latyn* en *Hoogduitsch*, aangaande het *Werk* te bekomen is.

Liefhebbers een *Exemplaar* op *Pergament* begeernde, worden verzogt zig hier voor, by tyds, aan den *Uitgever* te willen melden.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

VOOR MEER- EN MING-GEOEFFENDEN.

Vrydag den 26. September.

BERIGTEN.

RUSLAND.

Uit ene korte beschouwing van het Keizerlyk Adelyk Land-Kadetten Kweekschool, te Petersburg, in een aldaar kortlings gedrukt Blaasje voorkomende, blykt, dat het Gebouw, daar toe dienende, 1253 Kamers bevat, 102 Kookhaarden, 27 Schoorstenen, 813 Kachels, 1571 Deuren, 2922 Vensters 173 Trappen: — dat te Bewoners van dit grootsch Gestigt niet minder dan een getal van 2253 opleveren, waar onder zig 600 Adelyke en 80 Burgerlyke Kweekelingen bevinden. Alle deze Kwelingen zyn in 5 klasfen, naar derzelver ouderdom, onderscheiden. Een Kadet van de eerste klasfe kost jaarlyks 200 Roebels, van de tweede en derde 275, en van de vierde en vyfde 360: het geen, door malkanderen gerekend, voor elk op 294 Roebels uitkomt. Het eten kost dagelyks, door een geflagen, voor een Kadet 18 Copeiks: en, in de 15 jaren, die de Kwekelingen in het Huis doorbrengen, komt elke Kadet op 4410 Roebels aan de Kroon te staan. Het dagelyks onderwys is in 25 Klasfen verdeeld, wordende by elke Klasfe 4 Lesfen, die ieder 2 uren duren, gehouden. De Kadets worden onderwezen in den Godsdienst, het Lezen, Schryven en Rekenen, in de Rusfische, Hoogduitsche en Fran-

sche Talen, in de Aardryks-, Geschied-, Staats- en Krygskunde, de Vestingbouw, Meerkunde, Algebra, Reken-, Natuur- en algemene Bouwkunde, het Tekenen, en verdere fraaye Wetenfchappen. In de tusfchenuren leren zy insgelyks het Paardryden, Dancen, Schermen, Voltigeren, Konstdraayen, Kaatfen, Muzyk, Veld opnemen, Opzeggen, enz.

Het is niet te beschryven, welk ene vaderlyke moeyte en vlyt, omtrent deze belangryke Inftelling, zo in 't grote als kleine, in 't algemeen, en in alle byzonderheden, dagelyks, onvermoed befteed word, door den Keizerlyken Generaal Adjutant en Ridder van de Andreas orde, den Graaf *Frederik van Anhalt*, die zig aan het hoofd dezer Stigting bevind. Deze word ook, uit dien hoofde, by alle verftandigen en braven, geagt en bemind. Zyne dagelykſche tegenwoordigheid houd alles en allen in leven, werkzaamheid en regelmatige orde.

S P A N J E.

Te *Madrid*, is enigen tyd geleden, op 's Konings order, ene School voor de Natuurkundige Wetenfchappen opgerigt. Men houd 'er ook Lesfen over de *Scheikunde*, en het gehele onderwys word voor niet gegeven. — Ook staat, in deze Hoofdstad, eerlang, in navolging van *Parys*, *Londen*, *Eerlyn*, *Petersburg* enz. ene *Koninkl. Akademie der Wetenfchappen* opgerigt te worden.

N

Van

Van de verscheidene Geleerden Byênkomsten en Oeffeningen, waarmede het laatst gehouden *Fees*t van *St. Karel*, in vele Steden van dit Ryk, gevierd is, verdient die, welke in *Kartagena*, by die gelegenheid plaats hadde, ene byzondere melding. Deze was de eerste in hare foort, en toegewyd aan de *Natuurlyke Historie*, ter gelegenheid van den nieuwen aanleg van enen *Botanischen Tuin*, ingevolge de edelmoedige en weldadige schikking van onzen Monarch. De Bestierder en Hoogleeraar der Kruidkunde aan dien Tuin, *Don Gregorio Pacas e Velasco*, hield, in tegenwoordigheid ener talryke en aanzienlyke Vergadering, ene lange Redenvoering, die ook gedrukt, en onder de aanwezigen, is uitgedeeft, over: *het gewigt der nieuwe Instelling, en de grote voordelen, welken men daar van te wagten heeft*. In de daad de Luchtgesteldheid van *Kartagena*, zeer geschikt zynde ter *Naturalisatie* van de Planten en ryke voortbrengzelen, uit het goeyend Ryk van *Afa* en *Amerika*, beloofd, met den tyd, door middel van deze wyze en zedert zo lang gewenschte Instelling, gere geringe voordelen, mogelyk aanmerkelyke Rykdoumen, en ongetwyfeld enen onsterfelyken Roem, aan onze Natic en aan de Regering van *Karel den Derden*. — *Don Alfonso Albuquerque*, Intendant der Marine, te *Kartagena*, een yverig Voortfander van opgemelden Kruidtuin, heeft, by gelegenheid dat men deszelfs Terrassen bedekte met de aarde, waar onder het *Romeinsch Amphitheat*er van deze Stad begraven lag, een voorftel gedaan, om het zelve geheel op te delven en te herftellen. Indien dit denkbeeld volkomen ter uitvoer gebragt word, gelyk men verwagt; zullen wy ons mogen beroemen, aan ons Schier Eiland, een der schoonste aldaar overgeblevene Gedenkstukken der Romeinsche Groothed te bezitten.

I T A L I E N.

De Heer *Santini* heeft, enigen tyd geleden, te *Rome*, een Huis gekogt, op last en voor rekening der Keizerin van *Rusland*, om 'er ene *Akademie der Tekonst*, ten dienste der *Russische Natic*, op te rigten, gelyk *Lodovyk de XIVde*, ten behoeve der *Franche* gedaan heeft.

De openlyke Leerschool der Geneeskunde van *Dieren (Veterinaria)*, te *Padua*, onder het opzigt staande van den Heer *Joseph Orus*, van *Parma*, is tot ene *Universteit* overgebragt, en tot een Hoogleeraarstoel van *Genees-, Heel- en vergelijkende Ontleedkunde*, verheven. Een *Cursus* van Lessen daurd twee jaren. In het eerste jaar word den Leerlingen onderzigt medegedeeld omtrent de inwendige ziekten der *Huisdieren*, en worden zy onderwezen in die *Anatomische Kundigheden*, welken betrekking hebben op het Geneeskundig gedeelte, en welken dus de gehele *Physiologie* bevatten.

In het tweede jaar, gaat het onderwys over de uitwendige Ziekten: waar by gevoegd worden alle de Heelkundige Operatien op levende Dieren, en over het verder gedeelte der *Ontleedkunde*, het welk geheel voor de Heelkundigen dient. Vreemdelingen, zo wel als Inboorlingen, die genegen zyn, zig in dien rak van Kunde te oeffenen, kunnen te *Padua*, gemakkelyk inwoning krygen, en zig by den Hoogleeraar vervoegen, die gelegenheid heeft, om hen, ter spoediger versterking en meerder nut voor hun zelve, in de oeffening, zo van praktyk, als *Ontleedkunde*, met zyne twee openlyke Assistenten, te gebruiken.

Volgens berigten van den *Venetiaanschen Abt Toderini*, die 6 jaren te *Konstantinopolen* gewoond, en een werk, over den Staat der Litteratuur, by de *Turken*, uitgegeven heeft, zyn derzelve Letteroeffeningen en Vorderingen aanmerkelyker, dan men gemeenlyk denkt. Zy kennen, in meerdere of mindere volmaaktheid, alle de Takken van Wetenschap, die in *Europa*, onder de *Kristenen*, geacht zyn, en geleerd worden. Men heeft, te *Konstantinopolen*, een School voor de Zeevaart, door den tegenwoordigen Kapitein *Basia*, opgericht, en dezelve van Instrumenten, Kaarten en Boeken voorzien, waar onder aanmerkelyk zyn de Sterrekundige Tafelen van den *Hr. de la Lande*, in 't *Turksch* overgebragt. Den 29 October 1784, is ook aldaar, onder opzigt van *Ibrahim Effendi* door twee *Europesche Ingenieurs*, ene *Proefondervindelyke Akademie* voor de Zeevaart ingevoerd. De *Memoires de Vanhan* zyn in 't *Turksch* vertaald en gedrukt.

GROOT-BRITANNIEN.

In het Dorp *Killearn*, onder 't Graaffchap *Sterling*, in *Schootland*, is men thans bezig met het oprigten van een Gedenkteken voor den overleden *Schotischen Geschiedschryver en Dichter Georges Buchmann*: bestaande in ene *Sterfnaald*, ter hoogte van 100 voeten. De kosten hier van zyn by Inschryving gevonden, en de Bouw word bestierd door den Heer *Greigh*, Architect van *Edenburg*.

In *Oxford*, is thans een Kerkelyke bezig met het vervaardigen ener Vertaling van *ZÖLLIKOFFER'S Leeredenen over de waardye van den Mensch*: ene Proeve, hoe men zig ook in dit Ryk meer en meer op het overbrengen van nuttige buitenlandfche werken begint toe te leggen.

F R A N K R Y K.

Den 4den February laatstl. is, te *Parys*, overleden de Heer *Sawary* (de bekende Vertaler van den *Ko-*

ran, en Schryver der *Lettres sur l'Égypte*, alsmede der *Lettres sur le Grèce, faisant suite de celles sur l'Égypte*) aan een verfopping in de Lever, en daar op gevolgde Waterzucht, welke hy zig, door al te aanhoudend zitten en arbeiden, op den hals gehaald hadde. Hy was geboren te *Vitre*, in *Bretagne*; had, te gelyk met *Mr. le Chevalier de Parny*, te *Rennes* gestudeerd; was, kort daar op, naar *Egypte* gereisd, alwaar hy zig, 3 Jaren, en vervolgens nog 18 maanden, op de Eilanden van den *Archipel*, ophield, en in 1780 te rug gekomen. Hy arbeide aan een groot Arabisch Woordenboek en ene Grammatica, toen hem de dood overviel; eger was de laatste genoegzaam voltooid. Zyn waarnemingen over *Griekenland* had de hy met zynen gewonen yver reeds by een verzaameld, en in orde gebragt.

De KONINGL. SOCIETÉIT DER GEZESKUNDE, te *Paris*, heeft, in hare Vergadering van 26 Aug. laatstl. besloten, om de vrage over de overlevende Ziekten op nieuw op te geven, voor het jaar 1790, en tevens, voor dat zelfde jaar, de twee volgende Vraagstukken vastgesteld:

1. Te bepalen, hoedanige na- en voordelen uit het gebruik van Puurgemiddelen, als mede van het bloed stellen aan de open lugt te wachten zyn, in de onderscheidene tydperken der ingesente Kinderziekte, en in hoe verre de gevolgen der waarnemingen, daar ontrent gedaan, kunnen toegepast worden op de behandeling der natuurlijke Kinderpokjes.
2. Op te geven, door een reeks van waarnemingen, welke de goede en kwade gevolgen zyn, die uit het gebruik der verschillende soorten van Zemelen voortvloeyen, tot vaedzel, en als een geneesmiddel in de Dierlyke Artzenykunde, gebruikt.

De Prys voor de eerste Vraag is 600 Liv. en die van de tweede 200 Liv. moetende de Antwoorden, vragsvry, voor 3 Decemb. 1789, gezonden worden aan den Heer *Vivante d'Azv*, aanhoudend Gebetschryver.

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

De beroemden Abt *Wolff*, te *Helmstedt*, als werkelijk Opper Kerkenraad, en eerste Hoogleraar in de Theologische Faculteit, te *Wolfenbüttel* beroepen zynde, heeft dat beroep aangenomen, en laat staande Paaschen, den tyd, waar op de *Bulkower* Hoge School zal vereenigd worden, gerwaards te vertrekken; zynde dit de Zevende plaats, welke deze eerwaardige en verdienstelyke Geestelyke bekleeden zal.

De Heer Proost *Teller* is, tot Adjunct van den President der Academie der Wetenschappen, alsmede tot Directeur der Philosophische Klasse, met een jaarlyks Inkomsten van 1600 Daalders, aangesteld.

De Heer Proost *Spalding*, deszelfs Ampt nedergelegd hebbende, word het zelve, door zynen Opvolger, den Heer *Pred. Zöllner*, inmiddels waargenomen.

Zyne Koningl. Majesteit van *Pruisen*, heeft, ter bevordering en aankweking der Konst, aan de Akademie der Konsten en werktuiglyke Wetenschappen, te *Berlyn*, onder anderen, een Fonds aangewezen, waar uit jaarlyks de volgende aanzienlyke Premien zullen betaald worden.

Voor de SCHILDERS.

1. Een Prys van 5 tot 600 Ryksd. voor het beste Schildery, uit de Vaderlandsche Geschiedenis.
2. Een Tweede van 4 tot 500 Ryksd. voor het tweede Historystuk.
3. Een van 3 tot 400 Ryksd. voor de beste Theat- of Perspectief-schildering.
4. Een van 2 tot 300 Ryksd. voor het beste Landschap.
5. Een van 150 tot 200 Ryksd. voor het beste Portrait in Olyverf, Crajon of Miniatuur.

Voor de PLAATSNYDERS.

Vier Prynzen van 400, 300, 200 en 100 Ryksd. voor de beste Prenten, naar fraaye Schilderyen of Originelen.

Welke Prynzen, jaarlyks, by de openlyke ten toonstelling der Schilderyen, door de Akademie, zullen worden toegewezen.

Ene kortlings, te *Berlyn*, in 't laat gekomen verhandeling: *over de Verlichting, of dezelve voor den Staat, Godsdiens &c. gevaarlyk zy*, is met zo veel gretigheid ontfangen, dat de eerste Druk, in 5 dagen, geheel uit verkogt wierd, en een Tweede insgelyks aan den man geraakt is. 'Er zyn ongeveer 7000 Exemplaren geseeten, en men is thans werkelijk wederom bezig, met een derden Druk te vervaardigen. Ondertuschen is 'er reeds een tegenschrift op uitgekomen, onder den Tytel: *Opheldering van het Sijnge*, over de Verlichting, door een Patriot, die nog Priester nog Leviet is. Men voorziet een hevigen en algemenen Pennestryd over dit onderwerp.

De regerende Vorst van *Waldeck*, heeft een Gedrukken ter geheugenis van het verblyf des Overleden Koning van *Pruisen* te *Pyrmont*, aan den voet van den Koningsberg, aldaar, laten opregten, waarop het volgend Opschrift, door den Heer Prof. *Kamler*, te *Berlyn*, vervaardigd, te lezen is:

FREDERICUS MAX.
FONTE SALUTIFERO
VIRI RESTAURATURUS
HOC SECESSU
GAUDEBAT.

Het is bekend, dat de Doorluchtige Keizerin van *Rusland*, het Geschrift van Mevr. van der *Recke*, betreffende den berugten *Cagliostro*, met zeer veel goedkeuring bejegend; ja ter waarschuwing tegen Dwepery en Bygeloof, in het *Russisch* doen overzetten, en den Vertaler zeer rykelyk beloond heeft. Dezelfde kundige Dame heeft onlangs een ander stuk over het zelfde onderwerp, tegen den eersten Hof prediker *Starck*, te *Darmstad*, vervaardigd, en van de voornoemde Vorstin den volgenden eigenhandigen Brief, ten bewyze van goedkeuring, ontfangen.

Aan Mevrouw van der *Recke*.

„ Het Tweede Stuk, van U ontvangen, heeft my „ even zeer behaagd, als het Eerste. Beiden dragen „ zy het kenmerk van een hart, welk een diep ge- „ voel heeft van waarheid, en te gelyk van een op- „ geklaard en veel bevattend verstand. Men moet „ zig ongetwyfeld beklagen, dat zig, op het einde „ der agttiende Eeuw, op nieuws gevoelens uitbrac- „ den, welke reeds duizend jaren tevoren, als valsch „ en tegen het gezond verstand aanlopende erkend „ zelfs in die tyden, door het 's Menschē geest „ zo diep ontterend bygeloof besmet, veracht en ver- „ worpen waren.

„ Dan, al had de menigte van Bedriegers weder- „ om de overhand genomen; al ware het getal van „ hun, die zig hadden laten bedriegen, naar evenre- „ digheid vermeerderd, zo is het eger te denken, „ dat alle dezen Aanhangeren van *Ijis* Tempelbedryf „ het zelfde verval van hun bygeloof, met alle des- „ zelfs dromeryen zou beschoren zyn, als in vorige „ dagen; vooral, wanneer zulke goede pennen, als „ de uwe, den Sluier van het onverstand, waar me- „ de deze geheime Guichelaryen gehuld zyn, afruk- „ ken, en niet ophouden, om den Menschē de iterk- „ ste gronden daar tegen in handen te geven. Hier „ mede bevele ik U, Mevrouw van der *Recke*, der „ Goddelyke hoede, en blyve uwe zeer genegene

„ CATHARINA. ”

Czarskoje-Selo
den 17 Juny 1788.

HET BEDROG VAN 'T MAGNETISEREN ONTDEKT.

Het *Dierlyk Magnetismus* heeft onlangs een gewel-
digen krak gekregen, door een schranderer inval van
een Geleerd man, te *Brunswyk*. De Graaf de *Sen-
tillier* deed zig aldaar, als een Leerling van *Mesmer*
op, en gaf voor op meer dan ene wyze te zullen
werken en genezen. Hy beloofde, by enen zieken,
zonder in één Vertrek met denzelven te zyn, en dus
op een afstand, in elk deel des Lighaams, 't geen
men hem zou aanwyzen, gewaarwordingen, en voor-

namelyk ene meerdere warmte te zullen verwekken.
De Heer Prof. *Hildebrandt* schreef meermalen de
Delen, op welken de Graaf werken moest, op een
Briefje, 't welk hy dezen besloten overgaf, zonder
dat de Graaf, zo lang hy in 't Vertrek bleef, het
zelve opende. De zieke klaagde niet altyd over de
aangewezen Delen, maar dikwyls over aandoening in
anderen, of wel in 't geheel niet. De Graaf wist dit
altyd goed te maken: egter bemerkte de Heer *Hil-
debrandt*, in de weinige overeenkomstige gevallen,
omstandigheden genoeg, die aanleiding gaven om enig
bedrog te vermoeden. Met dit alles waren de ver-
schynzels, welken hy, by zeker Meisje van 14 jaren,
waarnaam, schoon by het Magnetiseren altyd, in me-
nigte bespeurd, onverklaarbaar, en van dien aart, dat
zy den Heer H. enigmate aan 't wankelen brag-
ten, als, in dit geval, niet voor het gevolg van wry-
ving en prikkeling der Huidzenuwen kunnende ge-
houden worden, vermits de persoon, by welken zy
zig vertoonden, niet aangeraakt wierdt. Uit agting
voor den Graaf, en wegens de eenvoudigheid en
onnozelheid van 't Meisje, mogt de Heer H. hier
aan gene gemaktheid en vreze, om den rol niet wel
genoeg te spelen, denken, en schortte openlyk, in
het *Brunswyckche Magazyn*, zyn oordeel op, tot dat
hy, door meer proeven, beter zou onderregt wor-
den.

In dit Weekblad verhaalde hy alles zeer omfandig
en onzijdig: dog stelde de zaak van te veel belang
voor, en toonde zig, blykbaar, te twyffelachtig; daar
hy nog geen lust gehad hadde, om over het Magneti-
smus te lezen en te denken. Dit gedrag enes Ge-
neesheers, die agting verdiend en geniet, 't geen men
wyders zag, en nog meer 't geen men hoorde ver-
halen, konde niet misfen de aandagt gaande te maken,
en misfchien by velen voor den Graaf geloof win-
nen. — Ondertusfchen vond zig de Graaf, door
een onverwagt toeval, gedrongen, om *Brunswyk* te
verlaten. De Prof. *Emperius* begon kwaad vermoeden
te krygen omtrent de eenvoudigheid en onnozel-
heid van het Meisje. „ Hy wist, ” liet hy zig by de
aanwezenden, zeer droog en koeltjes ontvallen, „ dat
„ men personen, die in enen Magnetischen slaap
„ waren, de hand konde affnyden, en ze, zonder
„ dat men 'er pyn van gevoelde, 'er weder aanzet-
„ ten, buiten enige gevolgen. Hy wilde thans deze
„ gewigtige proef eens nemen! ” Het onnozel Meisje
sprong op, en schreeuwde; „ men mogt haar om Gods
„ wil verfhonen, zy had zig alleen Slapend moeten
„ houden. ” Op die wyze ontdekte zig het wonder van
't Magnetismus te *Brunswyk*. Na het vertrek van
den Magnetiseur, poogde een beroemd man aldaar het
voorzegde Meisje, door ene geld belofte, over te
halen, om de manier, op welke het bedrog gespeeld
was, te vertellen. Dan zy weigerde zulks met de
bedenkelyke woorden: „ *Wat de Graaf dan wel zou
zeggen, als hy te rug kwam.* ”

N E D E R L A N D E N .

UTRECHT 22 September Heden heeft de Hooggeleerde Heer *Henricus Joannes Aratzenus*, voor enigen tyd, als *Profesor Juris Civilis*, ac *Historia Juris*, van Groningen, aan dezer Stads-Akademie beroepen zynde, dezen post aanvaard met ene plegtige Oratie: *De Optima Juris Romani Antecessoris forma*, in Gerardo Noadrio, *Naxiomago, spectata*.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN,
AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

SPANJE. *De la Agricultura General y Gobierno &c.* Over den Landbouw in 't algemeen en 't bestuur der Landhoeven, door *Jof. Ant. Valcarlos, Valenz*, 6 Delen.

ITALIEN. *Galeotto Manfredi Principe di Faenza*, Treurspel van den Abt *Finc. Monti*. Rome 1788. by *Fucinelli*.

Intorno alla preservazione et cura dell'umana salute. d. l. Proeven over de bewaring en zorg voor de Menschelyke Gezondheid, door *P. Baldini*, Lyfarts van het Kon. Huis van *Napels*, 3 Dl. 8vo. *Napels*, by *P. Saggi*. De onderwerpen, in dit Werk behandeld, zyn zeer populair en belangryk, over de Lighaams oefeningen, Jagt, Paardryden, Viscchen, enz. gebruik van Baden en Badtoven. Voedsels, verkoelende Dranken, Vrugten enz. als mede over enige Geneesmiddelen.

Della Forza della Musica &c. Over het vermogen der Muzyk op de Hartstochten, Zeden en Ziekten, en over het Geneeskundig gebruik van den Dans, door *J. F. Zulatti*, 1787. 8vo. *Venetien*, by *Bajeggio*.

Memoria di Fr. Henrion; Lettere de Serafino Serratti, en *Lettere de Fr. Henrion*; 1787. *Florence*, by *Cambiagi*. Allen ten onderwerp hebbende de besturing der Aeroftaten door de lugt, waarop deze beiden Geleerden elk ene byzondere manier menen uitgevonden te hebben.

Trattato di Anatomia &c. Leerftelzel van Ontleedkunde en Physiologie, door *L. Mannoni*, Heelmeester van het Groot-Hertoglyk Hof van *Toscane*, 1788. *Sienna*, by *Bindi*, 2 vol. 4to. Dit word als een origineel en volledig Leerftelzel aangeprezen.

Institutiones calculi Differentialis, Aufter *L. Eulero*, *Editio nova*. *Ticini*, apud *P. Galeatti*. Deze uitgave van dit uitverkogt en zeldzaam voorkomend Clasfisch Werk, word door den Vader *Speroni* bezorgd, en zal met ene lyst van alle de Schriften van *Euler*, de Loffreden op denzelfden, door den Heer *de Condorcet*, en enige Aantekeningen vermeerderd worden. Het 1ste Deel is in 1787 in 't licht gekomen.

Educazione delle Api &c. Over de Byën-teelt in *Lombardien*. *Milan*, by *Galeazzi*, 1788. 8vo.

Maria Peregrina Amoretti, eneliensis, *J. U. Doß*. *De juré Datum*, apud *Romanos*, *Liber singularis*. *Mediolani*, apud *Ca-*

leazzi, 1788. Deze Geleerde Vrouw, welken de Latynsche taal uitmuntend schreef, en in de Rechtsgeleerdheid ongemeen bedreven was, is onlangs overleden.

Opere di Metastasio, Firenze 1788. 8vo. Eene nieuwe volledige en naauwkeurige uitgave.

Memoria o Dissertazione sopra la nuova China China del Regno de S. Fe &c. Verhandeling over een nieuwe soort van Kooitsbast uit het Ryk van *Santa Fe*, in *Zuid-Amerika*, benevens enige aanmerkingen en proeven daar ómtrent genomen, door den Heer *Felice Asti*. *Mantua*, 1786. 4to. 63 bladz. De Heer *Asti* verheft de Eigenschappen dezer nieuwe soort van *China China* ten hoogften, en pryst derzelver gebruik ten sterksten aan.

Elementi di Mineralogia Analitica e Sistemata. Beginzelen van Analytische en Systematische Analogie, door den Abt *Serafino Volta*, *Theol. Doß*. *Pavia*, 1787. 8v. De uitmuntende Verzameling der Akademie van *Padua*, onlangs zo door de bestendige gunstige zorg der Regering, als door de ryke giften van den Heer *H. Scopoli*, aanmerkelyk verrykt, heeft den Heer *Volta* ten grondslag van dit Werk gediend. Het is gezins uit andere Schryverren zamengefteld, maar, in vele opzigten nieuw en oorspronkelyk. Onder anderen steld de Schryver, in het Ryk der Mineralen, een Manlyk en Vrouwlyk beginzel, als mede voorafbestaande Zaden. Hy is dus over de vorming der Metalen, en vooral der Krystallen, zeer byzonder en lezenswaardig. En hy beloofd, dit vreemd gevoelen, in enige afzonderlyke, op nieuwe proeven gebouwde, Verhandelingen, verder te zullen verklaren, en, in de kleinste omftandigheden, in 't licht te stellen.

Storia della Letteratura Italiana &c. Geschiedenis der Italiaansche Letterkunde, door den Abt *Gizalomo Tirabocchi*, Raad en Bibliothecaris des Hertogs van *Modena*. Nieuwe, aanmerkelyk vermeerderde en verbeterde Druk, 1787. *Modena*. De verbeteringen en vermeerderingen zyn voor de bezitters der vorige uitgave ook afzonderlyk te bekomen.

Viaggio di Gerusalemme &c. Reize van *Jeruzalem* naar de Kusten van *Syrie*. *Livorno* 1787. by *Maffi*, 2 Del. 8vo. Deze Reize is door den Heer *Mariti* gedaan, en zeer bevallig en belangryk geschreven. 'Er zyn enige Geleerde Verhandelingen bygevoegd, als ene over de Geschiedenis der *Facobiten*, enz. over het vertinnen van koperen Vaten, in de Oosterfche Gewesten, en over de bereiding van het *Sal ammoniac*, en nog drie anderen, de Natuurlyke Historie betreffende.

Topographie Medicale de Chamleri, par *M. Daquin*, *Docteur en Médecine*, 1787. 8vo. Schoon dit Werk niet doorgaans belangryk zy, bevat het egter niet weinig, dat tot eer van den Schryver strekt. Vooral is het Kruidkundig gedeelte aanmerkelyk: men vind daar in verscheiden Planten der omringende Gewesten aangetekend, die zeldzaam zyn, en der nalporingen van vorige Kruidkenneren aldaar ontflipt waren.

Memorie della Societa Agraria di Torino, Tom. 3. in 8vo. *Turin* 1788, by *J. M. Briotti*. Dezelve bevatten een aantal Verhandelingen over gewigtige onderwerpen, ichoon veel al lokaal.

CRODT:

GROOTBRITANNIËN. Te Londen, is, onlangs, de reeds voor lang aangekondigde Verzameling der Werken van den Geleerden *Bischop van Gloucester, Dr. W. Warburton*, uitgegeven, onder den Tytel: *A complete Edition of the Works of W. Warburton, including the ninth Book of the divine Legislation of Moses, and several other pieces; never before printed.*

Het gantsche Werk, waar onder verscheidene nog onuitgegeven Stukken, beslaat 7. Delen, in 4to. en kost 6 Pfl. en 6 f. na genoeg f 75:—

Additions and Corrections &c. Byvoegzels en verbeteringen op de vorigen uitgaven van *Dr. Robertson's* Geschiedenis van Amerika, 8vo Londen, by *Cadell*, 1788. prys 6 d. De berrispende aanmerkingen van den *Abt Clavigero*, in deszelfs *Geschiedenis van Mexico*, tegen den *Heer Robertson*, hebben dezen aanleiding gegeven om dit zyn Werk over te zien en te onderzoeken, hoe verre de tegen hem ingebrachte beschuldigingen op de waarheid gegrond waren. Op velen derzelver antwoord hy den *Abt meesterlyk*, en verdedigde zig ten volle. Omtrent anderen, erkend hy gulhartig derzelver gegrondheid, en zet, langs dien weg, zyn Werk ene meerdere waarde by. — De Byvoegzels wyzen op de Octavo druk van 1783.

Voorz. zyn, gedurende de maand *Augustus*, alhier de volgende Nieuwe Werken en Geschriften uitgekomen: als in het Vak der

GODGELERDHEID EN ZEDENKUNDE.

Proposals for printing a New Translation of the Bible &c. Voorstellen tot het in druk uitgeven van ene nieuwe overzetting des Bybels, met verschillende Lezingen, Aantekeningen en oordeelkundige Aanmerkingen, door *A. Geddes*, D. D. gr. 4to. prys 2 sch. 6 d.

Exposition of the Old Test. Verklaring van het Oude Testament, door *wylen den Wel Eerw. Job Orton*, Deel I. 8vo. 6 sch.

A Letter adresed to the Ministers of Baptists &c. Brief aan de Predikanten der regtzinnige of Kalvinistische Doopsgezinden; de onbestaanbaarheid van derzelver gedrag en Godsdiensfelzelz &c. aanwyzende, 8vo. 3 d.

Essay on the Kingdom of Christ. Proeve over het Koningryk van Kristus, door *Abt. Booth*, 1 sch.

Sermon on the best means of Communicating Religious knowledge &c. Leerredenen over de beste middelen om der Jeugd Godsdiensfelzige Kundigheden mede te delen, door *T. Kenrick*, 8vo. 1 sch.

Religion the only Security of Society Godsdienst, de enigste Veiligheid van den Burgerstaat: een Leerreden, door *W. Holcombe*, 1 sch.

Essay on the Folly of Scepticism &c. Proeve over de dwaasheid van het Scepticismus &c. Ene bekroonde Prysverhandeling van *Teylers Godgeleerd Genootschap*, 8vo. 2 sch. 6 d.

Letters to a Young Infidel &c. Brieven aan een jong Heer, die reeds vroeg de beginzels van het ongelooft hadde ingezogen, 1 sch.

GENEES-, HEEL- EN VROEDKUNDE.

Treatise on Fevers &c. Verhandeling over de Koortfen, waarbij derzelver oorzaken uit een nieuw oogpunt beschouwd

worden, 8vo. 1 sch. zynde een antwoord op de Prysragen der Koningl. Societeit te Parys.

Brand's, Essays on Ruptures, Proeven over de Breuken, 2 sch.

Neale, on Nervous complaints Over Zenuw-zukkelingen, 8vo. 1 sch. 6 d.

Thopbam, on the Diseases of Cattle. Over de Ziekten van het Hoornvee, 8vo. 6 sch.

GESCHIEDKUNDE, LEVENS- EN PLAATS-BESCHRYVING.

Hist. and Antig of Durham. Geschiedenis en Oudheden van Durham, door *W. Hutchinson*, F. A. S. Deel II. 1 L. 1 sch.

Hist. of Peter the cruel King of Castile &c. Geschiedenis van Pieter den wrede. Koning van Kastilie, 2 Dl. 8vo. 10 sch.

Account of the Shipwreck of the Antelope Packet. Verhaal des Schipbreuk van de Paketboot Antelope, 3 sch.

History of the Island of Veritas. Geschiedenis van het Eiland Veritas, in de Zuidzee ontdekt door *Kapit. Richardson*, 2 sch. 6 d.

Tower's, Life of the late King of Prussia. Leven van den laatst overleden Koning van Pruissien, 2 Del. 8vo. 12 sch.

WISKUNDE &c.

Solution of the Quadratura of the Circle, door *B. Lucas*, 2 sch. 6 d.

Mathematical Essays. Wiskundige Proeven, door *Hellins*, 4to. 7 sch. 6 d.

On the superiority of Iron to Stone &c. Proeven om aan te tonen, dat yzer beter dan steen kan dienen om Koorn te maalen &c. door *W. Waltham*, 6 d.

DICHTKUNDE.

A Collection of Psalms & Hymns &c. Verzameling van Psalmen en Liederen voor den Openh. Godsdienst, zonder enige innengzels der bewistene Hoerft lingen van enigerhande Gezindheid, 8vo. 3 sch. 6 d.

Poetical Works &c. Dichtkundige Werken van den *Deken Smith*, nevens azeweltz Levan. 1 sch. 6 d.

Gray's Elegy, in 't Hoogelsch, Franssch en Latyn, 1 sch.

NEDERLANDEN. Reeds in een onzer Nummers kondigden wy de Vertaling aan van het Geschrift van den *Heer Nacker, sur l'Importance des opinions religieuses*, onder den Titel *Het wigtighe der Goddienstige Begrippen*. De grote Staatsman verwaardigde het zelve, wanneer hy zich, als 't ware, verlaaten vond van de gewigtige belangen des levens, en zyne werkzaamheid, als een veelst Patriot, ten algememen nutte besteedde: dan, daar tegenwoordig het oog van gantsch Europa, op dezen groten Man, by zyne herstelling tot *Directeur der Financien*, en by zyne benoeming tot *Minister van Staat*, gevestigd is, verdient het oec aublyde opmerking. De behartigling vank Nederlandsche voorzamenne belangen, door Staatsmannen, wier denkwyze en handeling dikwyls ene gehele Natie vormt; en dat wel onder het geleide der bondigste redeneringen; lanes het righvoer van een juist oec teel, en met die bevalligheid van schryfwyze, welke het onderwerp zelf veelevendigt, verdient ongetwyfeld de dankbaarste goedkeuring.

van ieder Menschenvriend. En het is ook dit, welk, hoe zeldzaam, van het voor handen zijnde Geschrift, zonder enig de minste grootfpraak, moet erkend worden. De Schryver geheel en al afwykende van den gewonen trant, op welken zyn onderwerp door menigen Godgeleerden is behandeld, be- toogt de onontbeerlykheid van den Godsdienst voor den Staat voor de Overigheid, voor den Vorst, in een woord, voor de gehele Maatschappij, zo klemmend en beslisschend, da- wy van ieder Lezer, die dit Stuk met enige aandacht leest, gerustelyk vertrouwen, het zelve niet te zullen neder leggen, zonder enen geheiligden eerbied voor den Godsdienst te ge- voelen, zonder den beroemden Schryver in zyn hart te ze- genen voor den gewigtigen dienst, welken hy in dit opzigt aan de zaak van waarheid en deugd bewezen heeft. Zie hier den inhoud der Hoofdstukken:

- I. Hoofdst. Over de betrekking der Godsdienslige Begrippen, op de algemeene orde.
- II. *Vervolg van dit Onderwerp: — Vergelyking tus- schen den invloed der Godsdienslige Begrippen, dien der Wetten, en dien van het algemeen denk beeld of Volksbegrip.*
- III. *Tegenwerping, afgeleid uit onze natuurlyke nei- ging en vermogens tot het goede.*
- IV. *Tegenwerping, afgeleid uit het goed gedrag van verscheidene ongodsdienstige Menschen.*
- V. *Inloed der Godsdienslige Begrippen op het Geluk,*
- VI. *Inloed van de Deugd op het Geluk.*
- VII. *Van de Godsdienslige Begrippen in derzelver betrekking tot de Vorsten.*
- VIII. *Tegenwerpingen, afgeleid uit de Oorlogen en Beroerten, welke gesproken zyn uit Godsdiens- lige Begrippen.*
- IX. *Tegenwerping, afgeleid uit den Rustdag.*
- X. *Aanmerking op eene byzondere omstandigheid der openbaare verrichtingen van den Godsdienst.*

'Dit Werkje, gr. 222 blad. is uitgegeven, te *Amsterdam*, by *M. Schalekamp*.

Dicht- en Zedenkundige Bepiegelingen over *Hagar* en *Ismaël Gouda*, by *Verlaanw*, in gr. 8vo.
Amsteldam en zyne Geschiedenissen in 't kort, 1e Deel met Prentverbeeldingen, te *Amst* by *Allart*, in 12mo.

Cook, Clerke en *Gore*, Reis naar den Stillen Oceaan van 't Jaar 1776 tot 1780. te *Rotterdam*, by *Bothol* en *D. Vis*, in 4to.
Agis of de Republiek *Sparta*, Treurp. door *G. Paape*, te *Antwerpen*.

Hermani-Royards, Oratio: Pro ordinis ratione, qua Deus in patefacienda Religione, ufus sit Trajecti ad-Rhenum ex *Officina Abr. van Paddenburg*, gr. 4to.

LAND- EN ZEEKAARTEN.

Te *Napels*, is uitgekomen N. 171 der Zeekaarten, bevattende de Golven van *St. Eufemia en Gioia*. In deze Verzameling, die vervolgd wordt, zal men de gehele Kust van dat Ryk nauwkeurig afgetekend vin- den. Het gedeelte, welk reeds het licht ziet, gaat van den Berg *Circello*, tot op de Grenzen van den

Verkelyken Staat, en vervolgd langs de Kust van de *Liddelandsche Zee*, tot aan *Calabria Ulteriore*. Het door de edelmoedige medewerking des Konings, in den yver van den Minister *d'Alton*, tot stand ge- bracht. Er zal insgelyks eene naauwkeurige Geogra- phische Kaart van het gehele Ryk bygevoegd wor- den, waar aan men reeds werkt.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

L O N D E N .

Denman. *Tabula duae aenae, exhibentes Rupturam, et inversionem Uteri*, gr. 4to. prys 3 sch.

Thirty-eight Plates &c. 38 Platen met Verklarin- gen tot opheldering van het Stelzel van *Linnæus*, over de Planten, door Prof. *Martin*, 9 sch. en af- gezet 18 sch.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

Op den *NEDERDUITSCHEN SCHOUWBURG*, te *Am- sterdam*, zal vertoond worden:

Zaterdag 27 September.

Ifigenia in Aulis, Treurp.

De Bedrogen Bakker, Pantomime.

Maan'ag 29 dito.

De Min in 't Lazarusbuis, Blyspel.

Het Feest der Zotten, Divertisement.

Dingsdag 30 dito.

De Min in 't Lazarusbuis, Blyspel.

Het Feest der Zotten, Divertisement.

Woensdag 1 October.

De Min in 't Lazarusbuis, Blyspel.

Het Feest der Zotten, Divertisement.

Donderdag 2 dito.

Krispyn, Medevryer van zyn Heer, Kluchtsp.

Zemire en Azor, Zangspel met Balletten.

Vrydag 3 dito.

De Gewaande Heidin, of de bedrogen Gelukzoeker, Kluchtsp.

Zemire en Azor, Zangspel.

Te *Faenza*, ene kleine Pausfelyke Stad in *Romagna*, is een zeer fraaye Schouwburg gebouwd, en, op de luisterrykste wyze, den 12 Mey laatstleden, geopend. De Heer *Joseph Pissocchi*, een beroemd Bouwkundige, heeft den opbouw bestuurd.

**NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART,
LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS-
HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA-
BRIEKEN, BETREKKELYK.**

In *Spanje*, zyn, by ene Ordonnantie des Konings, verscheidene heilzame inrigtingen gemaakt, ter vermindering en uitrooying van de Vosfen en Wolven, die aan de Schaaphoedery een alleraanmerkelykst na-deel toebrengen. Onder anderen, zal, tweemaal 's jaars, op dezelfde uren, door het gehele Ryk, ene algemene Jagt gehouden worden: hoedanig een middel, ongetwyfeld, van veel uitwerking zal zyn.

De voordelen, welken dat Ryk van de Wolteelt trekt, zyn zo gewigtig, dat zy die moeyte en alle verdere voorzorgen ter bescherming en bevordering daar van aangewend, te overwaardig zyn. — Men rekend de jaarlyksche Hoeveelheid van Wol op 300,000 Quintalen, die, onbewerkt, niet minder dan 6 Millioenen zware Stukken van Achten, waardig zyn.

Het *Huishoudkundig Genootschap*, te *Spallatro*, in *Dalmatie*, heeft, reeds in de eerste jaren van deszelfs oprigting, zodanige voordelen te weeg gebragt, dat men, van dien tyd af, den aanvang van welvaart in *Venetiaansch Dalmatie* rekenen mag. Het houdt zig, met enen standvastigen yver bezig in de bevordering van Landbouw, Fabrieken en Koophandel. Men heeft bereids aanmerkelyke verbeteringen gemaakt in de cultuur en inzameling van verscheidene Producten, den *Mastix*, de *Manna*, *Olyfölie*, enz. Andere soorten van Planten zyn, met enen gelukkigen uitflag, ingevoerd en aangekweekt, gelyk de *Tabak*, het *Moisterzaad*, *Katoen*, en anderen.

Volgens de nieuwste Berigten staat de Bevolking van *Italien* op den volgende voet.

<i>Napels</i> en <i>Cicilien</i> bevatten een aantal In- woneren van	4,985,634
De <i>Kerkelyke Staat</i>	2,200,000
<i>Toskanen</i> en <i>Lucca</i>	1,200,000
<i>Modena</i> &c.	370,000

<i>Parma</i> &c.	250,000
<i>Oostenryksch Italien</i>	340,000
<i>Sardinische Staten</i> , buiten het Eiland	zelve
<i>Venetie</i> , omtrent	2,600,000
<i>Genua</i> , omtrent	2,000,000
	600,000

makende een geheel van 14,485,634

Men is bezig Lysten van de Bevolking voor geheel *Spanje* te maken.

GEBORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amsterdam* 197: en te *Haarlem* 9, onder welken laatsten 6 beneden de 12 jaren.

**BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN
VAN IN- EN UITLANDSCHE BOEKEN EN
GESCHRIFTEN.**

De Heer van *Arckenholz*, te *Hamburg*, bekend door zyne Beschryving van *Engeland* en *Italien*, is voornemens, by Intekening uit te geven: *De Nieuwste Geschiedenis van het Britsche Ryk, met den beginne van het Jaar 1788.* onder den Titel van *Brittische Annalen*, waar van ieder jaar een Band zal worden uitgegeven: De Intekeningprys is 1 Rthl. 8 gr. in *Louis d'Or*, en de Intekening zelve, itaat by *Hoffmann*, te *Hamburg*, tot ultimo *September* open. In *December* zal het 1ste Deel in 't licht komen.

Door den Boekverkoper *J. Allart*, te *Amsterdam*, is ene Intekening geopend, die niet voor den laatsten *December 1788* zal gefloten worden, op ene Beschryving van het *Leven van Frederik II. Koning van Prujsien* &c. 't welk door een *Nederlandsch Geleerden* zal geschreven, en op best groot Mediaan Papier, met ene gehele Nieuwe Letter, gedrukt worden. Het zelve zal uit niet minder dan 5, en uit niet meer dan 6 Delen in gr. 8vo. bestaan, waar van men het 1ste Deel, in de maand *May 1789*, en het 2de nog in dat zelfde jaar, en voorts alle jaren 2 Delen zal afleveren. Voor het 1ste Deel zal het *Portrait* des Konings naar de beste originelen, door *R. Vinkeles* gegraveerd, geplaatst worden. De Prys der Intekening is 2 stuivers voor ieder Vel, te betalen, tegen quitantie, by de Aflevering: zullende het Werk, compleet zynde, voor die niet ingetkend hebben, tot een derde in prys verhoogd worden.

De Inschryving kan geschieden, in geheel *Nederland*, by de Boekverkopers, waar een breedvoeriger Berigt *Gratis* word uitgegeven.

Te Haarlem by A. LOOSJES.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

VOOR MEER- EN MIN-GEOEFFENDEN.

 Vrydag den 3. October.

BERIGTEN.

RUSLAND.

De Oorlogs-drukke brengt enigen stilstand te wege, in de Letterkundige Bezigheden van dit Ryk. Men kan dus hier omtrent weinig aanmerkelyks melden.

Ondertusfchen zyn de *Reizen van Job. Anton Guldenstadt*, door *Rusland*, en in het Gebergte van *Kaukasus*, eindelyk in 't ligt gekomen: zynde dezelve, op bevel van de Rusf. Keizerl. Akademie der Wetenschappen, door den Heer *Pallas*, uitgegeven. Ene korte Levensbefchryving van den braven Autheur gaat voor het Werk: 't geen wyders verfiert is met Platen en ene Kaart, ten Tytel voerende: *Nieuwe Kaart van Kaukasus*, merendeels, uit de nagelatene eigenhandige Schetsen van *Guldenstadt*, zamengefteld. Dit Werk, met welks uitgave, op ene onverantwoordelyke wyze, gezameld is, vervat op lange na niet, alle die waarnemingen, welken de Schryver op zyne Reize gelegenheid hadde, op te doen. De meesten derzelven zyn door hem, gedurende dezelve, als Memories aan de Akademie ingezonden; ene omftandigheid, welke geweten diend te worden, om hem, als fchryver, regt te doen; hoe weinig ook zyn verkregen roem zulk ene verfhoning nodig hebbe. — *Guldenstadt* wierd, waarlyk, zyn Vaderland te vroeg

ontfikt. Zeldzaam vond men zo vele kundigheden, mer zo veel redelyke Vaderlandsheide, en zo veel werkzame Menschlievendheid gepaard, als by dezen man. Van zyne Kundigheden kan zyn geleerde arbeid getuigen: zyn Patriotismus bleek inzonderheid in zynen yver, om de ontdekkingen en waarnemingen der Reizende Akademisten praktikaal te maken en voor de ogen van het Hof en het Rusfifch Publiek ten tone te ftellen; terwyl zelfs zyn dood een bewys van zyne Menschlievendheid opleverde. Daar hy zig in de Geneeskunst geoeffend hadde, nam hy voor niet de bezorging van arme Lyderen op zig, 't geen hem, by ene befmettelyke ziekte, het leven kostte. Hy was de Stigter van een Hoogduitsch Lees-Genootfchap, 't geen nog, tot opheden, onder het bestuur van den Hofraad en Ridder *Euler*, ftand houd.

De Heer *Sjzew*, Lid van de Akademie, heeft ene *Reisbefchryving van St. Petersburg naar Cherfon*, in de jaren 1781 en 1782, in de Rusfifche Tale laten drukken, waar in vele zaken van het uitterst belang voor de Aardryks- en Staatkundigen voorkomen.

P O R T U G A L.

Ten blyke, dat ook, in dit Ryk, meer opgeklaarde denkbeelden, met betrekking tot het Godsdienftige en het Kerkelyk Regt, van tyd tot tyd, beginnen door te ftralen, dienen de volgende

RECHTS-

O

RECHTSGELEERDE STELLINGEN, openlyk verdedigd aan de Univerfiteit van *Combra*, onder voorzitting van zyne Koninglyke Hoogheid, den Prins van *Breſſe*, in 1787.

- I. Men moet zorg dragen, dat het getal van Letterkundige Genootſchappen en Geleerden van profefſie even min te ſterk toenemen, als dat der Geestelyke ordens.
- II. Alles, wat de Kerk in den Staat bezit, bezit zy door de gunst van den Souverein. Derhalven kunnen de Donatien, aan de Kerk, door den Souverein gedaan, ook indien zulks nodig is, zonder omſchenkomst van het kerkelyk gezag, wederom, naar goedvinden herroepen worden.
- III. De openlyke oefening, van wat Godsdienst het ook zy, wanneer de veiligheid van den Staat daar door niet benadeeld wordt, kan niet alleen in den Staat geduld, maar ook, zo zulks tot algemeen welzyn dienſtig is, zonder enig vermoeden van Ongodsdienſtigheid door de Wetten geregeld worden.
- IV. De Kerk oeffend ook zomyds verdraagzaamheid, wanneer zy de dwalenden, naar tyds omſtandigheid, met wonderbare toegevendheid verdraagt; ſchoon zy die zomyds, om de zaken niet te ver te doen komen, uit de Chriſtelyke Maatſchappij verwydere.
- V. De Huwelyken kunnen niet alleen door Burgerlyke Wetten belet, maar ook, zo zy in weêrwil van dezen voltrokken zyn, vernietigd worden.
- VI. Wanneer de Souverein, ten algemenen beſte, den *reſcurſus ad Pontificem Romanum* belet, is het de plicht der Biſchoppen, op hun eigen gezag de diſpenſatien, in zaken, die geen titſtel kunnen lyden, toe te ſtaan.
- VII. De Gelovigen kunnen door de Kerk alleenlyk met geestelyke ſtraffen worden aangedaan.
- VIII. Men is het niet eens, of een ongelovige, dan of een dweeper den Godsdienst meer ſchade toebrengt. Wy verſoefien te beiden, doch denken, dat de Godsdienst van den ongelovigen het meeste gevaar te vreezen heeft.
- IX. *Joſeph I.* verewigder gedachtenis, heeft de Pauslyke bullen in *Coena Domini* en de *Inſtitutes expurgatorias*, liſtig in Portugal ingevoerd, geheel afgeſchaft, en door het eerſte het Koninglyk gezag uit de kaken van het Roomſche Hof ontrukkt, door het andere onze gemoederen van enen allerondragelykſte Slaverny verlost, by zyn decreet van April 1768.
- X. Het ſtaat onzen Souverein vry, de Apostoliſche Nunciuſen, even als andere Afgezanten, buiten de Grenzen van het Portugeeſche Ryk te verwyderen; en, indien zulks nodig is, alle gemeenſchap tuſſchen de Portugeeſche Onderdanen, van wat rang en ſtaat ook, en de onderhoorigen van het Roomſche Hof af te ſnyden, zonder dat zulks gerekend kan worden den Godsdienſt te benadelen.
- XI. Wy houden ſtaande, dat de Kerklyke Ban en Straffen, welken den Koninglyken Miniſters, buiten kennis des Konings, mogen opgelegd worden, als met de Wetten en oude gebruiken des Ryks ſtrydende, deswegens nul en van gener waarde zyn.

S P A N J E.

De OECONOMISCHE en VADERLANDSCHE GENOOTſCHAPPEN, van *Bilboa* en *Jaen*, hebben verſcheidene Medailles en Eerpryzen uitgelooft voor de beantwoording van etelyke Vragen, den Landbouw en de Fabrieken betreffende, waar van de onderwerpen alleregewigtigſt, dog meest plaatſelyk, zyn,

Een Lid van het Vaderlandſch Genootſchap, te *Madrid*, Don *Francesco*, *Malo de Medina*, Priester, heeft, in zyne Geboorteplaats, *Villacagnas*, een Weeshuis geſtift, en alle zyne Goederen, die zeer aanzienlyk zyn, tot deſzelfs onderhoud geſchikt. Het zelfe is, door den Koning, inſgelyks aanmerkelyk begiftigd.

Nopens de Letterkundige Societeit van Vrouwen, in *Madrid* opgerigt, (waar van met een kort woord in No. 6. der *Algemene Konſt- en Letterbode*, gewag gemaakt is) kan men thans enig nader en meer nauwkeurig berigt mededelen. Zie hier de aanleidende oorzaak nevens den waren aart van dit Genootſchap.

Twee Vrouwen van den eerſten rang, namelyk de Hertoginne van *Oſfuna*, Gravinne van *Benevente* en Donna *M. Iſidora Quentana e Lacerda*, Marquiſſinne van *Monte Algré*, hadden, tot in het laatſt van het afgelopen jaar, deel genomen aan de *Oeconomiſche Maatſchappij*, in die Hoofdstad. Zyne Koninglyke Majesteit, onderdriegt zynde, dat vele andere Vrouwen, van het meeste aanzien en den eerſten adel van *Spanje*, in enen dergelyke eer wenschten te delen, gaf aan de Maatſchappij kennis, dat 'er gene beletzelen in den weg waren, om aan enen zo prysfelyken yver te voldoen: waar op dan de Maatſchappij 14 van deze eerſt aanzienlyke Vrouwen, behalven de twee eerſtgemelden, onder het getal harer Leden heeft aangenomen; terwyl inſgelyks de Princeſſe van *Aſturien*, en de Infanten *Donna Marianna Victoria* en *Donna Maria Joſepha*, haar de eer aandeden, van zig hier by te voegen. Deze Vrouwen een Gezelſchap op zig zelve uitmakende, niet min talryk dan aanzienlyk, zullen weeklykſche Vergaderingen, afzonderlyk van die der Mannen, houden: zynde de Hertoginne van *Oſfuna* tot Voorzitter, en de Marquiſſinne de *Montego* tot Geheimſchryfter gekozen.— By die gelegenheid, hield Don *Joſeph Guerara Vasconcellos*. Cenſor der Maatſchappij, ene korte en fraaye Redenvoering: over het Nut en Gewigt der onderwerpen, door zyne Majesteit aan de zorg en yver der Maatſchappij aanbevolen. Daar een dier voorwerpen beſtaat in het beſtuur der vier Scholen voor jonge Jufvrouwen, in de vier Kwartieren der Hoofdstad, waar dezelve in die ſoorten van Arbeid en Handwerken geoeffend worden, welken voor hare

Kun-

Kunne gefchikt zyn, zyn 'er agt Vrouwen benoemd geworden, om Twee aan Twee, het opzigt over de School, in elk Kwartier, te hebben. Men beloofd zig, met veel gronds, aanmerkelyke voordelen uit deze aanzienlyke Vergadering.

I T A L I E N.

De Koning van Zweden, by zyn laatste verblyf in *Romen*, door de Arkadische Akademie der Letter- en Dichtkunde, tot Lid aangenomen, of wel voor Arkadisch Herder, onder den naam van *Alessandro Chorneo*, verklaard zynde, heeft, zedert, ten blyke van deszelfs genoeghen hier over, zyn konstiggeschildert *Portrait* aan de Akademie gezonden, 't geen vervolgens plegtig in de Arkadische Zaal ten toon gehangen is.

Vader *Jacquier*, van de Orde der Minderbroeders, Emeritus Proffesl., beroemd Wiskundige en Lid van verscheiden Akademien, geboren in Fransch *Vitri*, is dezer dagen, te *Romen*, overleden. Hy wierd, in zyne jeugd, derwaarts gezonden, en bragt 'er meer dan 50 jaren door, tot gene geringe eer voor zyne Natic, zyne Orden, en voor de Konsten en Wetenschappen. Hy trok twee jaarwedden van den Koning van *Frankryk*, die hy egter, geheel, ten behoeve der Armen besteedde.

De AKADEMIE DER ARKADIËRS hield, den 5 Juny, hare openbare Vergadering, welke zeer luisterryk was. De Geleerde Vader *Jacquier*, oudste Lid van dit lofelyk Genootschap, opende de Zitting met ene Redenvoering over de Pyramiden en Obeliken der Ouden, waar in alle de duide-lykheid en juistheid uitblonk, die men van een zo beroemd Wiskundigen kon verwagten. Over de Obeliken redene-ende, en bepaaldelyk over die der Zonne, die zig te *Rome* bevind, wees hy, zeer wysgerig, het Sterrekundig gebruik aan, welk de ouden daar van maakten, en nam wyders daar uit gelegenheid, om den tegenwoordigen Paus *Pius VI.* den verdienden lof toe te zwaaien, als die, op zulk ene luisterryke wyze, de fraaye Konsten in deze Hoofdstad, begunstigd. Vervolgens wierden, door de Leden, verscheidene Klinkdichten gelezen, tot lof van den Geleerden Redenaar, en betrekkellyk op de genoemde Verhandeling, als mede andere fraaye Dichtstukken gelezen: wordende de Vergadering be sloten, door den Grave *Giovanni Fantoni*, met het voorlezen van ene voortreffelyke Ode, van zyn eigen maakzel.

Den 12 Juny, daar aan volgenden, hield de Akademie, op nieuws, ene buitengewone en openbare Vergadering, ten gevallen van enige Letterkundigen uit het Departement van *Parma*, die zig te *Romen*, bevonden: welke byeenkomst de Ka'dinaal *Valenti Gonzaga* met deszelfs tegenwoordigheid vereerde, en welke door verscheidene andere lieden van aan zien, zo buitenlandsche als Nationale, wierd bygewoond. Deze Zitting wierd geopend door den Grave *Antonio Cerati*, Voorzitter by de Klasse der Wysbegeerte, aan de Universiteit te

Parma, met ene doorwrogte Verhandeling over de Vraag: „ Of de Geest der Wysbegeerte van deze Eeuwe, voor- dan „ nadelig aan de Dichtkunde en fraaye Konsten was? ” Hy behandelde dit Stuk met zeer veel oordeel en welsprek- heid, en toonde aan, dat alleen het misbruik der Wysbe- geerte der Dichtkunde hinderlyk kan wezen. De Redenaar wierd algemeen toegejuicht, en men las een aantal Klink- dichten ten zynen Lof. Verscheidene vreemde Arkadiërs lazen vervolgens allerhande s'chone Dichtstukken, wordende daar in vervangen door derzelver Medebroeders van *Romen*. De Zitting wierd besloten, door den Abt *Luigi Godard*, met het voorlezen van enige losse Vaersen, vol vinding, over den oorsprong der Italiaansche Tale, van de Latynsche af- komstig.

F R A N K R Y K.

Den 26 July laatstl. overleed, te *Parys*, de Heer *Guillaume de Rochefort*, Medelid van de Akademie der Opschriften en fraaye Wetenschappen, geboren te *Lyon*, 1731. Men heeft van hem een Franche Overzetting der *Iliade* en *Odyssea*, in Vaersen; ene wederlegging van het *Système de la Nature*; ene Ver- handeling over de begrippen der Ouden, nopens het Geluk; ettelyke Toneelstukken; ene overzetting van *Sophocles*, in Vaersen, nevens verscheidene Verhan- delingen in de Schriften der Akademie der Opschrif- ten.

In *Parys*, is een grote Horologie-Fabriek aange- legd, die de beste voordelen beloofd. Niet te vrede zynde met den gewonen arbeid, maar de Konst tot den hoogsten trap van volkomenheid willende bren- gen, zal men daar by jaarlyks pryzen uitdelen, aan zulke Leerlingen van het Handwerk, die, 1. in het Horologiemaken, 2. in de Wiskunde, 3. in de Teken- konst, 4. het Orneren, of 5. de Schryfkunde, boven anderen uitmunten.

Men zal 'er thans ook Vrouwsperfonen by aan- kweken, als hebbende deze van Nature ene betere gefchiktheid voor deze Konst, dan de Mansperfonen, ontfangen.

OVER DEN BRANDENDEN BERG DER MANE.

(Van den Heer *de la Londe*.)

„ Den 13 Maart, van 7 tot 9 uren, wierd door „ den Heer *Nouet*, een der Sterrekundige van het „ Koninglyk Observatorium, in het onverligte deel „ der Mane, zodanig iets waargenomen, als *Hirobel* „ den brandenden Berg der Mane genoemd heeft, ge- „ lykende naar een Ster van de zesde grootte, of „ var ene kleine Nevelster, welker ligt allengskens „ toenam, als by flikkering. Hy toonde dezelve ook

„ een andere Sterrekundigen, door ettelyke Verre-
 „ kykers: ook hadde de Heer *de Villeneuve* haar
 „ reeds den 22 May 1787, waargenomen. Men kan
 „ derhalven het bestaan van zodanig een Vuurberg
 „ in de Maan geenzins in twyffel trekken.
 „ De Heer *Hirchel* heeft denzelven, zedert 4 May
 „ 1783, en inzonderheid den 17 April 1787, waar-
 „ genomen; gelyk men zien kan in de Philosophi-
 „ sche Transacties van het laatste jaar. Reeds in de
 „ Eclips van 24 Juny 1778, hadde de Heer *d'Ul-*
 „ *loa*, een zeer bekend Spaansch Sterrekundige, op
 „ de zwarte Schyf der Mane, een liggende stip ge-
 „ zien: en in de volkomene verduistering van 1715,
 „ zag men 'er, als 't ware, flikeringen op. Onder-
 „ tuschen is 'er geen Dampkring aan de Maan te
 „ bespeuren. — De Schetkundigen mogen twisten
 „ over de benaming van Vuurberg, maar de naam
 „ doet hier niets af. — De Vuurberg der
 „ Mane is gelegen in het Noord-Oostelyk deel, op
 „ drie Minuten van den Rand der Mane, omtrent de
 „ vlak, *Helikon* genoemd, en gemerkt No. 12. op
 „ de Maans-Afbeelding, welke in myne Sterrekun-
 „ de te vinden is.

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

De Heer *J. N. Bischoff*, tot dus verre Geheim-
 fchryver by den Geheimraad van *Hardenberg-Re-*
ventlow, te *Brunsvyk*, is tot buitengewoon Hoog-
 leeraar in de Rechten, te *Helmslad* benoemd gewor-
 den.

De Heer Hofraad *Zimmerman* is, in het laatst der
 vorige maand *Augustus*, van zyne tweejarige Geleer-
 de Reize te rug gekomen.

Naar men verneemd, is het *Pruissische Religie-Edict*
 van 9 July, door een Koninglyk Rescript aan den
Staatsraad, zo al niet weder ingetrokken, ten minsten,
 in de strafte Artykelen buiten kracht gesteld; gelyk dan
 ook, tot nog toe, gene Predikanten, die hun ontslag
 verzogt hadden, hetzelfde bekomen hebben, nog ook
 zedert ergens enige werking daar van bespeurd is. Men
 schryft zulks ten groten dele toe aan de Vertogen
 van een beroemd en verligt Minister.

De Regerende Hertog van *Mekelenburg Schwerin*,
 heeft den Heer *Dr. Koppe*, tegenwoordigen Univerfi-
 teits-Secretaris te *Rostock*, tot Bibliothecarius by de
 Boekery van *Rostock* en *Butzow*, welken by de her-
 eniging, by een gevoegd staan te worden, onder ene
 jaarwedde van 250 Ryksd. benoemd. Opgemelde Hr.
Koppe is, by het Hertoglyk Duitsch Genootschap,
 te *Helmsladi*, tot Medelid aangenomen.

Aan de Universteit, te *Halle*, zyn de Doktoren
 in de Geneeskunde *F. A. Richter*, *J. C. Wilh. Jun-*

ker en *A. G. Weber*, tot buitengewone Hoogleeraren
 in die Wetenschap bevorderd: ook staat de tegen-
 woordige Rektor, te *Buckenburg*, *F. S. Gunther*
Wahl, als buitengewoon Hoogleeraar in de Wysbe-
 geerte en Translateur der Oostersche Talen, aan die
 Universteit te komen.

In een onzer beste Letterkundige Dagfchriften,
 vind men de volgende uitrckzels uit de Brieven van
 twee Reizende Natuuronderzoekeren.

„ Myne Reize tot aan *Valencia* is zeer voorspoed-
 „ dig geweest. Den 1 en 2 Jan. trokken wy over
 „ 't *Pyraeneesch* Gebergte, 't geen, aan dezen kant,
 „ meer langzaam opgaande dan steil is, dog daar en
 „ tegen een brederen rug schynt te hebben, als aan
 „ de zyde van *Bayonne*, waar het meer steil oploopt.
 „ Van de Spaansche Grenzen tot hier toe, is de
 „ Landtreet doorgaans bergachtig. De Bergen zyn
 „ meestal kaal, met geen aarde in 't geheel bedekt,
 „ en gevolglyk zeer onvrugbaar, 't geen den gehe-
 „ len oord een zeer woest aanzien geeft. De Dalen
 „ zyn wel bebouwd, maar steenachtig, door de af-
 „ gerolde of by watervloeden afgeschuurde brokken
 „ der Bergen: en zy zyn dus niet zo vrugbaar,
 „ als zy, volgens de natuur en het gunstig klimaat
 „ konden zyn. De foorten van Bergen, in dezen
 „ oord, tot aan *Barcelona*, bestaan meestal uit *Gra-*
 „ *nith*: beneden deze Stad treft men doorgaans over-
 „ stroomde Bergen aan, nu eens uit *verharde Kley*,
 „ dan uit *Pleisterkalk* en *Mergel*, zo verreik bespeu-
 „ ren konde, betaande. *Spanje* ligt onder een ge-
 „ lukkig Luchtreet. Wy gevoelden op onze ge-
 „ hele Reize gene koude, entroffen doorgaans zulke
 „ warme dagen aan, als men, in *Duitschland*, tegen
 „ het einde van *Mey* heeft. De Peulvrugten zyn
 „ hier reeds ryp, en de Persik, *Abricoos*, *Kers* en
 „ *Pruim* staat in vollen bloey. *Valencia*, den 13
 „ Jan. 1788.

„ Sedert den 24 April, de dag, waar op ik de *Co-*
 „ *runna* verliet, is dit de eerste plek vasten gronds,
 „ dien ik weder betrede. — Dit Eiland is rondom
 „ met Bergen omgeven, en zo verre ik, in den kort-
 „ ten tyd, waar op wy aan Land gegaan zyn, alleen
 „ om versch Water en Levensmiddelen in te nemen,
 „ kan waarnemen, bestaan deze Bergen uit Toets-
 „ steen, Kalk en rode Biksteen, die, onder elkande-
 „ ren gemengd, op een gepakt, een vervaarlyk hoog
 „ Gebergte vormen. De *Piek*, aan welker voet deze
 „ Stad ligt, is bekend wegens hare hoogte, leverende
 „ ook een duidelyk blyk hier van op, daar zy
 „ met haar blanken top, die met altoosdurend sneeuw
 „ bedekt is, zig zeer verre in Zee laat beschouwen.
 „ Alle Bergen zyn hier kaal, steil opgaande en met
 „ gene aarde bedekt; zulks de Landbouw hier zeer
 „ gering is, en het weinige, 't geen men daar van
 „ in

„ in deze Stad bepeurd, is bovendien, in enen sleg-
 „ ren staat. *Puerto de Sancta Cruz*, op het Eiland
 „ *Teneriffe*, den 8 Mey 1788.”

N E D E R L A N D E N .

ROTTERDAM. Het Dicht- en Letterlievend
 GENOOTSCHAP: *Studium Scientiarum Genitrix*, heeft, den
 25 der Maand September, in den *Staa's Doele*, alhier, des-
 zelfs algemene Vergadering gehouden. Na het openen van
 dezelve, door den Voorzitter *A. H. Hagedoorn*, met ene
 Dichtmatige *Schets van 's Menschen voortreffelykheid*, deed de
 Heer eerste Secretaris verslag van de voornaamste handelingen
 des Genootschaps, op en zedert de algemene Vergadering van
 1786 voorgevallen: waar op, door den Voorzitter, de uit-
 deling van de *Gouden Eerpenning* aan den Heer *Lambertus van*
Ooyen, Az. te Rotterdam, en die van den *Zilveren*, aan den
 Heer *Jacob van Dyk, te Nieuwerkerk*, aan den *Tyfel*, werd
 gedaan, wegens hunne bekoonde Dichtstukken; behelzende
Henrik van Brederode, Hoofd der zaamverbondene Edelen, enz.
 Voorts werd berigt, dat het Genootschap, op deszelfs Prys-
 stof: *Het Karakter van Jesus Christus ons ten voorbeelde*, drie
 Dichtstukken hadde ontvangen, getekend met de volgende
 Spreuken, als:

Het Eerste. *Die zegt, dat by in Hem blyft, die moet ook welve
 also wandelen, gelyk Hy gewandeld heeft.*

JOANNIS, 1ste Brief.

Het Twede. *Hoort Hem, den Zoon van God gegeven,
 Gelukbegerend Waereldronk!
 Een bron van vreugd, een weg ten leven,
 Is elke les uit Jezus mond.*

VAN DER PALM.

En het Derde. *Die zegt, dat hy in Hem blyft, moet also
 wandelen, gelyk Hy gewandeld heeft.*

JOHANNIS.

Dat de gemelde Dichtstukken, naauwkeurig onderzocht en
 overwogen zynde, met algemene Stemmen, was geoordeeld,
 dat onder dezelveu slegs een Vers werd gevonden, dat enige
 aandacht zoude verdienen, dewyl 'er verscheidene Dichterlyke
 trekken in voorkomen, en de Dichter, hier en daar, zynde
 denkbeelden met vuur heeft uitgedrukt; doch dat het onder-
 werp te oppervlakkig, te los en te onnaauwkeurig behandeld
 is, en 'er, boven dien, vele profaïke bewoordingen en men-
 nigvuldige Feilen in gevonden worden: waarom zelfs dit Vaers
 niet bekoond konde worden. En zyn, hier op, de drie
 Briefjes, tot de gemelde Dichtstukken behorende, ongeopend
 verbrand.

Voorts heeft het Genootschap besloten, de voorn. Prysfot:
Het Karakter van Jesus Kristus, ons ten voorbeelde, andermaal,
 ter beantwoordinge voor het volgende Jaar op te geven: en
 bied, op den voet van vorige jaren, ene *Gouden Eerpenning*,
 ter waarde van 25 Dukaten, aan den Dichter van het beste

Nederduitsche Dichtstuk, dat dezelve stof voldoende beant-
 woord, en ene *Zilveren Eerpenning*, van denzelfden stempel,
 aan den zamensteller van het Vaers, dat het best naast by
 komen zal.

De Dichtstukken moeten leesbaar geschreven; en voor, of
 op den laaften van *Bloeimaand* 1789, aan den Eersten Secre-
 taris dezes Genootschaps, *Abt. Wynants*, vracht vry, gezon-
 den worden, vergezeld met een gezegeld Briefje, waar in de
 Namen en Woonplaatsen der Opstellers uitgedrukt staan, en
 ten opschrift hebbende ene Spreuk, waar mede ook de Dicht-
 stukken getekend zyn.

Voorts werd den aanwezenden Leden het uitgegeven Stuk
 der Dicht- en Letterlievende Werken dezes Genootschaps ter
 hand gesteld; en zyn de verdere verrigtingen dezer Maatschap-
 pye met enen vriendelyken Maaltyd besloten.

AMSTERDAM. De MAATSCHAPPY tot bevordering van
 des Landbouw alhier, ingevolge haar Programma van January
 laastsleden, voorgesteld hebbende het uitdenken van een
 middel, ter voorkoming en genezing van een niet zeer be-
 kend en gemak onder de Schapen, 't welk zig aan de klaau-
 wen dier Dieren openbaard, en dezelveu vervolgens zodanig
 aantast, dat ze erlang genoodzaak zyn op de knien temoc-
 ten loopen, en eindelyk sterven, heeft hier over te dier tyd
 geen voldoende Bericht ontvangen. — Dewyl ondertusfchen
 die kwaal thans wederom vry aanmerkelyk (vooral in *Noord-
 Holland*) toegenomen is; zo beloofd de Maatschappy aanden
 genen, die, voor primo January 1789, een door proeven
 geshaafd Geneesmiddel, of wel een behoedmiddel, om deze
 kwaal voor te komen, gevonden zal hebben, ene Præmie
 van *Tien Dukaten*, benevens ene *Zilveren Medaille*, op den
 Stempel der Maatschappy geslagen. — De Berichten en Ge-
 tuigschriften moeten voor of op den eersten February 1789,
 franco worden toegezonden aan de Heren *J. de Bosch Ter-
 ninus*, op de Keizersgragt, over de Groenlandfche Pakhui-
 zen, en *Mr. H. Calkoen*, op de Keizersgragt, by de Beere-
 straat, Secretarissen derzelve Maatschappy.

Voorts heeft zig by de Maatschappy, ingevolge haar laas-
 ste Programma, over het afwijfelen der Wei- tot Bouwlanden,
 als Schryver van de Verhandeling onder de Zinspreuk: *Werk
 terwyl het Dag is*, bekend gemaakt de Wel Eerwaarde Heer
Leendert Calff, Predikant te *Haringhuizen*, onder *Alkmaar*,
 aan wien dan ook de Gratificatie van *Tien Dukaten*, of een
 Stuk *Zilver* van gelyke waarde, is toegekend.

Wy zyn verzogt, het volgend Bericht ene plaats, in ons
 Weekblad, te geven.

†† Buiten myne kennis, en gevolglyk ook zonder myne
 toestemming, is 'er, in den NIEUWEN EUROPIŒCHEN STAATS-
 SECRETARIS, voor de maand *Augustus* 1788 pag. 175. een
 zogenaamd volhedig verslag, wegens de onenigbeden in de *Luther-
 sche Kerk te Amsterdam*, geplaatst.

Ik kan, wel is waar, niet duidelyk genoeg zien, hoe over 't
 geheel het verhaal van enen Kerkelyken twist, in enen *Nieuwen
 Europeischen Staats-Secretaris*, te pasfe kome; maar dit weet ik
 zeker, dat myn in 't *Duitsch Museum*, voor *Maart* dezes jaars,
 geplaatste Brief, die met opzet geen volledig, maar alleen
 voor zo ver, berigt van 't voorgevallene stond te geven, als
 tot wederlegging van geheel valsche Verhalen, die men na

Duitschland gezonden had, volstrekt nodig ware, in genen dele de aandacht van 't Hollandsch Publiek; vooral tegenswoordig in Aug. daar, Gode zy dank! de storm schynt be- daart te wezen; verdiende. Immers behelsd dezelve niets, dan 't geen men in Holland reeds beter en vollediger weten kon. Voor Duitschland kan iets nieuw en belangryk zyn, 't geen het juist voor Holland niet is; en even zo omgekeerd. Ook zie ik dit ten klaarsten, schoon ik algeen geboren Nederlander ben, dat, althans, die man of die vrouw (waarlyk, ik weet niet, met wien ik hier eigenlyk te doen heb) mynen brief niet had behoren te vertalen; want hy of zy verstaat my blykbaar niet. Zie hier enige proeven: *ex ungue Leonem!* pag. 178. „*Er mag nun eine kritische Conjectur wagen:*” dit heet by onzen Vertaler: „hy mag nu ene kritieke omstandigheid opgeven,” — „*ein Philolog,*” — „een redekundige,” — „*Er hat von Pr. Rbunken einen Codex der vier Evangelien zum conferiren erhalten,*” — „hy heeft van Prof. R. een boek over de vier Euange- „lien ter onderhandeling verkregen.” „*Ich könnte ihm wol eine kritische conjectur hier uber mittheilen, aber ich will seinen kritischen Genius nicht vorgreifen.*” — „ik zou hem hier wel ene „oordeelkundige omstandigheid over kunnen mede delen, „maar ik wil zynen oordeelkundige geest niet vooruitloopen.” Al dezen onzin leverd slegts ene enkele bladzijde op! — Hier uit oordele men over 't geheel, waar in meer feiten zyn, als onreinigheid in de Stal van *Augias*. En om dien te zuiveren, bezit ik te weinig van den moed van *Hercules*. Slechts ene enkele belagchlyke feil moet ik nog aanstippen, om myn oordeel over de jammerlyke houding der Vertaling te rechtvaardigen. In 't oorspronglyke staat, door een drukfout, *man hat gewüßt, und wüßlet noch*, en al wie maaren weinig Hoogduitsch verstaat, ziet uit den samenhang, dat 'er staan moet: *man hat gewüßt, und wüßlet noch*. Dan, wat doet onze Vertaler? — Met ene bewonderingwaardige, onnavolglyke getrouwheid vertaald hy, (p. 191.) Men heeft verkoren, en verkiert nog, om die onrusten te vereeuwigen! *O sancta Simplicitas!!!* Hoe zeer beklag ik ieder myner Duitse Landgenoten, die 't onuitspreeklyk ongeluk heeft, om in de handen van zulk enen Vertaler te vallen; en hoe zeer dien goeden in 't Hoogduitsch onkundigen Nederlander, die tot zulk enen vertaler zyne toevlugt neemt. Dan, het is te hopen, dat 'er niet meer dan ene enkele Genie van die grootte, gelyktydig, zig in onze Zeven Verenigde Provinciën op doe.

Om intuschen alle onaangename en verkeerde gevolgen voor te komen; en tevens 't gerugt te keer te gaan, als of ik van dit fraaye stuk, 't welk men zelfs in de Couranten zorgvuldig onder myn naam aangekondigt heeft, de maker of hand- langer ware, zo verklaar ik hier mede, voor de ogen van 't Nederlandsch Publiek, dat ik 't gemelde optitel, 't geen men in den *Europischen Staats-Secretaris* vindt, niet voor 't myne erkenne, maar 't zelve, met al deszelfs zin en onzin, late voor rekening van den Vertaler. Het schynt my toe, dat die man juist tot dat zelfde soort van ontydig dienstvaardige Lie- den behoort, waar over ik in mynen Brief in 't *Duitsch Museum* geklaagd heb; terwijl een derzelven oorzaak was, dat ik, tot verdediging van myne vrienden en van my zelven, ten-minsten in *Duitschland*, iets over ene zaak zeggen moest, die my zulk een treurig jaar veroorzaakte. Dan, dank zy der Voorzienigheid, zy is voorby! Mogt zy in eeuwige ver- getelheid geraken; en, ten minsten, niet, tot schande van onze tyden, ooit te rug keren!

Amsterdam,
december 1788.

E. H. MUTZENBECHER.

PRYSVRAGEN, vastgesteld by de Algemene Vergaderinge des **ECONOMISCHEN TAKS**, van de *Hollandsche Maatschappye der Wetenschappen*, gehouden in 1787 en 1788. De *Algemene Voorwaarden* zyn dezelve zo als in de voorgaande Prysfragen te zien is.

LANDBOUW.

Aan den genen, die door ene ondervinding van 20 jaren met voldoende Proeven zal hebben aangetoond, dat ene Gulikse of andere Ploeg, tot nog toe in de Republiek niet bekend, beter geschikt is tot bevordering van den Landbouw in Kley- of Zandgronden, de Præmie van 100 Dukaten. Berichten en Getuigschriften in te leveren met ult. Sept. 1794. Zullende ingeval meer dan ene Proeve mogt genomen zyn, de volgende naar waarde worden beloond.

Aan enen Nederlandsche Jongeling, der Fransche Tale machtig, die, na in Frankryk in de *Ecole Veterinaire*, (zynde het School opgericht tot onderzoeking en geneezing der Ziekten van het Vee) ten minsten twee jaren lang gestudeerd te hebben, 't huis gekomen, voldoende blyken van bekwaamheid geeft; een Præmie van 200 Dukaten. — Doch zal deze Præmie niet worden betaald, dan na dat dezelve zyne Konst drie jaren lang, hier ten Lande, zal geoeffend hebben.

Voor het beste verslag van Proeven, gedaan met enig INSTRUMENT tot hier toe by ons in den Landbouw niet gebruikt wordende; mits daar door enig meerder voordeel in den Landbouw verkregen worde, dan men nu heeft door de maniere tegenwoordig in gebruik; ene Præmie van de *Gouden Medaille*. Het Bericht met het nodig bewys der genomene Proeven, in te leveren voor of op ult. Sept. 1790. Strekt zig uit tot ult. Sept. 1792.

Aan den genen, die voldoende opeeft, met Proeven van drie jaren bevestigd, en met nodige Getuigschriften staft, het beste Voedzel en Drink voor het nog gezonde *Hoornvee*, wanneer de besmettelijke Ziekten zig op een Stal heeft geopenbaard, om daar door, ware het mogelyk, de Ziekte, zo niet geheel voor te komen, althans min gevaarlyk te maken; een Præmie van 100 Dukaten. De Berichten en bewyzen in te leveren voor ult. Sept. 1792.

Aan den genen, die de grootste hoeveelheid van *Witte Geerst*, (dewelke ook Oosterfche Manna genaamd word) op niet minder dan een quart Morgen Lands, zal hebben gezaaid, als mede van de inzameling voldoende Monsters, gelyk ook de manier van bebouwing, en inzameling aangetoond zal hebben; een Præmie van 25 Dukaten. De Berichten en Getuigschriften in te leveren, voor of op ultimo Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Dewyl de ondervinding leert, dat de *Koeyen*, zo wel in de Weiden als op de Stallen, zeer dikwils hare *Kalveren verleggen of afzetten*, en de Landman daar door zeer veel schade lyd, zo is de vraag uit welke *orzaken* zulks ontstaat, en welke *middelen* daar tegen gebruikt zouden kunnen worden, waar

van

van de Landman zich gemaklyk zou kunnen bedienen, zo dra hy bemerkt dat de Koe Kalf draagt, of het Afzetten zou kunnen voorkomen, zo dra men bespeurt, dat de Koe daar mede bezig is.

Aan den genen, die deze Vraag best beantwoord, en een, door behoorlyke Proeven getsaafd, middel aan de hand geeft, zal een Præmie van de tweede *Gouden Medaille* en 25 *Ducaten*, of 50 *Ducaten* worden gegeven. Het Bericht en de Getuig-schriften in te leveren, voor of op ult. Sept. 1789. Strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Die het gemaklykste, onkostbaarste en zekerste middel, buiten de genen, waar mede men zich tot hier toe behelpt, tot het weren van de nadelen der *Boom of Plantluizen*, uit de omdervindingen met Proeven getsaafd, zal opgeven, mits de Planten daar door niet benadeeld worden, een Præmie van 30 *Ducaten*. De Berichten in te leveren voor of op ultimo Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die het beste middel, door Proeven getsaafd, aanwyst, om het Land van zeker onkruid, *Rosjement* genaamd, te zuiveren, mits de Koorn- of Weilanden daar door niet benadeeld worden, en de kosten het nut niet overtreffen, een Præmie van 50 *Ducaten*. De Berichten en Getuig-schriften in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Voor den genen, die de beste wyze uitvindt, om goeden Hennip op de minst kostbare wyze te teelen, en in staat is, om ze tot die zagte, zuiver- en fynheid te brengen, dat ze, zonder geklopt te worden, kan worden gebruikt om Touw van te slaan, met Proeven getsaafd: ene Præmie van 25 *Duc.* De Berichten en Bewyzen in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. strekt zig uit tot ult. Sept. 1792.

Welke zyn de gebreken van best zwaar *Kleyland*, 't zy het zelve als Bouwland, of als Weiland worde gebruikt? welken van die gebreken ontstaan, uit den aard dier gronden, en welken komen uit de behandeling voort? en welken zyn de beste middelen om die gebreken weg te nemen? Voor het beste antwoord uit ieder der Zeven Provinciën van de Republiek, en voor het beste dat uit het resort der Generaliteit zal in-komen, en met Proeven getsaafd, voor of op den laatsten Sept. 1790. de *Gouden Medaille* of 50 *Ducaten*. Strekt zig uit tot ult. Sept. 1792.

Aan den genen, welke het meest voldoende door Proeven zal bepalen, of tot bemestinge der *Koornlanden*, even zo goed *Koe*, *Paarden*- of *Schapen* mest met Zand kan toegemaakt worden, als met heide plaggen? en zo ja, welk Zand daar toe voldoende, en welk het beste zy? een Præmie van 50 *Duc.* De Berichten en Getuig-schriften in te leveren voor of op ult. Sept. 1790. strekt zig uit tot ult. Sept. 1792.

Aan den genen, die *Bouw*-, *Weide*- of *Hooyland*, het welk ten minsten in de drie laatste jaren niet bemest of toegemaakt is geweest, met onvermengde *Haard-Afsche*; het zy dan *zuivere Turf*- of *Hout-Afsche*, het zy die beiden door elkanderen; zal hebben toegemaakt, met dat gevolg, dat het enen even

goeden of beteren Oogst oplevere, als of het met ene soort van Mestinge van meerderen prys toegemaakt ware, en tevens opgeeft ene berekening der gemaakte onkosten, in tegenoverstelling van andere bemestingen, en de wyze, op welke hy die bemesting heeft gedaan.

Voor de *grootste Quantiteit*, ten minsten van zes morgen *Bouw*- en twee morgen *Weyde* of *Hooyland*, of *vice versa* van zes morgen *Weyde* of *Hooyland* en twee morgen *Bouwland*; de tweede *Gouden Medaille* en 5 *Ducaten*, of 30 *Ducaten*.

Voor de *tweede Quantiteit*, ten minsten van vier morgen *Bouw*- en twee morgen *Weyde* of *Hooyland*, of *vice versa* van vier morgen *Weyde* of *Hooyland* en twee morgen *Bouwland*; de *Zilveren Medaille* en 14 *Ducaten*.

Voor de *derde Quantiteit* niet minder dan twee morgen *Bouw*- en twee morgen *Weyde* of *Hooyland*; een Præmie van 10 *Duc.* en de *Zilveren Medaille*.

Voor de *vierde Quantiteit*, ten minsten van een morgen *Bouw*- en een morgen *Weyde* of *Hooyland*; een Præmie van 6 *Duc.* en de *Zilveren Medaille*.

En voor de *vyfde Quantiteit*, niet minder dan een half morgen *Bouw*- en een half morgen *Weyde* of *Hooyland*; een Præmie van 2 *Ducaten* en de *Zilveren Medaille*.

Indien meerdere Mededingers zich in gelyken graad bevinden, zullen de voorgestelde Vyf Præmien, in *geld*, naar evenredigheid tusschen dezelve gedeeld worden. De Berichten en Bewyzen van een en ander op te geven voor of op ultimo Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

De helft der voorgestelde Præmien zal naar evenredigheid verdtend worden, voor die genen, welken hunnen Proeven alleen op *Bouw*- ofte wel op *Weiland* gedaan mogten hebben.

Aan den genen, die de meeste hoeveelheid, ten minsten een morgen *Klei-Bouwland*, 't geen noodzaaklyk bemest moet worden, alleen met *ongebiuschte Kalk* zal bemest hebben, een Præmie van 6 *Ducaten*. Het Bericht, nopens het succes van het daar op gezaaide Graan, en de manier, welke by de bemesting in agt genomen is, met ene berekening en vergelyking tegen de gewone bemesting, benevens de Getuig-schriften moeten ingeleverd worden voor of op den laatsten Sept. 1790. Deze Præmie strekt zig uit tot Sept. 1792.

ROOPHANDEL EN COLONIËN.

Aan den genen, die de beste middelen aan de hand geeft, om den onderlygen Koophandel met *Noord-America* op enen goeden voet en in bloey te brengen, zodanig, dat daar uit een wezentlyk voordeel voor ons *Vaderland* voortspruite: De *Gouden Medaille*, te beantwoorden voor ult. Sept. 1789. en strekt zich uit tot ult. Sept. 1792.

Aan hem of hun, die 't *Vaderland* leveren twe duizend pond *Tabak*, in onze *Colonien* gegroeid, welke zo goed is,

als de beste *Tabak* van de Rivier *d'Oronoue*, en welken tot denzelfden prys kan geleverd worden; een Præmie van 100 Duc. De Monstres en Getuigfchriften in te leveren voor ult. Sept. 1790. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1793.

Aan den genen, die de meeste Quantiteit van de *Radix Julappa*, die *Resinens* is, in de Colonien van den Staat aantweekt, de *Gouden Medaille*. De Berichten en Bewyzen aan de Algemene Vergadering in te leveren voor of op ult. Sept. 1790. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1793.

Aan den genen, die de meeste Quantiteit van de *Gutta Gamba Bomen* aankweekt in de Colonien van den Staat; de *Gouden Medaille*. De Berichten en Bewyzen aan de Algem. Vergadering in te leveren voor ultimo Sept. 1790. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1793.

Aan den genen, die de meeste Quantiteit van het *Semen Amomi* of *Ammi*, gelyk aan die van Jamaica, in de West-Indische Colonien van den Staat teelt, de *Gouden Medaille*. De Berichten en Bewyzen aan de Algemene Vergadering in te leveren voor ult. Sept. 1790. En strekt zig uit tot ult. Sept. 1793.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

In de Boekwinkels van *Gartman, Vermandel*, en *Smith*, te *Amsterdam*, word thans uitgegeven: Het vyfde Stel *VADERLANDSCHE GEZIGTEN*, of Afbeeldingen, behuende tot den tegenwoordigen Staat der *Verenigde Nederlanden*, 5de Deel, naar het leven getekend, door *J. Bolthuis*, en in 't koper gebragt, door *K. F. Bendorp*: Dit Stel bestaat uit 20 Gezigten; behelzende *Amsterdam, Gouda* en *Rotterdam*, de prys is f 1:18:— Proefdr. f 2:10:— en gr. Pap. f 2:10:—

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

Op den *NEDERDUITSCHEN SCHOUWBURG*, te *Amsterdam*, zal vertoond worden:

Zaterdag 4 October.

De Spilpenning, of *Verkwistende Vrouw*, Blyspel.

Zemire en Azor, Zangspel.

Maandag 6 dito.

De Grote Bellizarius, Treurspel.

Een Groot Ballet, Pantomime.

Dingsdag 7 dito.

De Burgerlyke Edelman, Blyspel.

Pantomime als voren.

Woensdag 8 dito.

Het veranderlyk Geval, of *Standvastige Liefde*, Blyspel.

Pantomime als voren.

Donderdag 9 dito.

De Cid, Treurspel.

Pantomime als voren.

Vrydag 10 dito.

De Ingebeelde Zieke, met de *Promotie*, Blyspel.

Pantomime als voren.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN, TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART, LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUISHOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FABRIEKEN, BETREKKELYK.

Het Kanaal van *Faënza*, tot aan *Primaro*, in den Kerkelyken Staat lopende, welk de Ridder *Scipio Fanelli*, thans bezig is te laten graven, is byna voltooid. Het zelve geeft niet alleen, aan een gedeelte van het Binnenland van *Romagna*, ene communicatie met enen Landweg naast het *Apennynsche* Gebergte, maar is tevens dienende, om de Vaart uit de *Adriatische* Golf naar de *Middelandsche Zee* gemakkelijker te maken. 'Er zal een ligte Tol op de Goederen, langs dit Kanaal vervoerd wordende, gelegd worden, waar van de inkomsten aan opgemelden Ridder en deszelfs Erven vergund zyn.

GEBOORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverlopende week, is geweest: te *Amsterdam* 216: in 's *Hage* 17, en aldaar de naastvoorgaande Week 16: en te *Haarlem* 4, welken laatsten alle beneden de 12 jaren.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R - E N M I N - G E O E F F E N D E N .

 Vrydag den 10. October.

B E R I G T E N .

D E N E M A R K E N .

De Heer Profesf. en Predikant *Adler* is tot buitengewoon Hoogleeraar in de Godgeleerdheid; Prof. *Gamborg*, in de Wysgeerte; en de Magister *Sneedorf*, in de Gefchiedenis, by de Univerfiteit, te *Koppenbagen*, aangefield geworden.

De uitgebreide en vermaarde Boekery van *Otto de Thott* staat in 't openbaar verkogt te worden. De veiling neemt een aanvang met 't begin van demaand *October*, en wel met dat deel, 't geen de fraaye Letteren inhoud, vervat in 4 Deelen van de Katalogus, die in 't geheel uit 8 Deelen, in 12mo. beftaat. De Godgeleerde Boeken, in het 1fte Deel vervat, zullen vervolgens, in het begin van *April* 1789 geveild worden: en de Verkoping zal, gedurende de Lente, voortgaan, en met den Herft weder hervat worden.

G R O O T - B R I T A N N I E N .

De Heer *Thomas Scheridan*, Zoon van wylen Dr. *Scheridan*, Boezemvriend van den Deken *Swift*, is den 24 Augustus in *Murgate*, werwaarts hy zig, uit

hooft zynen wankelc Gezondheid, en om de Zeelugt te fcheppen, begeven hadde, overleden: zynde in het Jaar 1720, in *Ierland* geboren. Hy studeerde in zyne vroegere Jeugd, en wddte zig vervolgens aan het Toneel. In *Dublin*, leefde hy als Schouwfpeler en Direkteur van een Toneelgezelfchap, het geen zeer geagt was. Hy gaf verfeheidene Schriften over de Opvoeding uit: en leidde zig byzonder toe op de kennis zynet Moedertale en der Welfprektheid. Hy had het geluk, zynen Zoon *Brindley Scheridan*, die nog onlangs in zyn meesterlyk pleit tegen *W. Hastings*, zo veel roems behaalde, als den eerften Redenaar, den *Cicero* der Engelfche Natie, te horen roemen. Zyn voornaamte Werk is een Engelfch Woordenboek, waar in hy de Engelfche Taal, die, ten aanzien van de uitspraak, zo moeylyk is, voor Inboorlingen, zo wel als Vreemdelingen, veel gemaklyker gemaakt heeft.

D U I T S C H L A N D en Naburige Ryken.

De Koninglyke Akademie der Wetenschappen, te *Berlyn*, hield, den 25 Sept. laatstleden, ter gelegenheid van 's Konings Geboortefeest, ene openbare Vergadering; by welken de Kroonprins nevens de Prins *Lodewyk*, en de beiden Zonen van Prins *Ferdinand*, als mede de Hertog *Frederik van Brunswyk*, de Erfprins van *Oranjen*, en de Vryheer van *Dahl*.

Dahlberg, Coadjutor van *Mainitz*, tegenwoordig waren. De Zitting werd geopend door den aanhoudenden Secretaris en Geheimraad *Formey*, met ene gepaste Redenvoering over het Onderwerp van den dag: waar op de Curator, Grave van *Hertzberg*, ene korte Verhandeling voorlas, over het Buiten- en Binnenlands Ryksbestuur van den voorleden jare, dienende ten vervolge op de voorgelezene bredere Verhandeling van den 23 Aug., en te gelyk kennis gaf, dat de Heer Coadjutor van *Mainitz*, met een parige Stemmen, tot honorair Lid der Akademie benoemd was: 't geen, door dezen, dankelyk aangenomen werd, ontvangende tevens het deswegen vervaardigde Diploma.

Zyne Excellentie van *Wöllner*, werkelyke Geheime Staats- en Justitie-Minister, las hier op ene Verhandeling, over: „het toenemend gebrek aan Eikenbast voor de Verweryen, en op welke wyze deze man „gel mischienen te verhelpen ware:” kondigende tevens, op bevel van zyne Majesteit den Koning, een Prys van 100 *Dukaten* aan, welke den genen staat toegewezen te worden, „die, door ergens enige „Bergstoffen te ontdekken, dit gebrek aan Eikenbast „voor de Verweryen zal weten te gemoet te ko men.”

De Heer Direkteur *Achard* las ene Memorie over de Elektriziteit, nevens een ander Vertoog: „over „enen, uit *Tangermunde* (ene kleine Stad in het „Brandenburgsche) ingezonden, en om streeks die „plaats, by het opdelven van den grond, gevonden „Ader, van ene aardagtige zelfstandigheid, welke „week en vettig is, dog, aan de lucht bloot ge „steld, ene schonne blauwe koleur aanneemd.” Op gemelde Heer *Achard*, overreikte insgelyks, aan de aanzienlyke Vergadering, zyne weerkundige Waarnemingen, van 1 December des vorigen, tot 1 Sept. dezels lopenden jaars, in den form van Tafelen gebragt.

De Heer *Denina* deelde ene Verhandeling mede: „over de verdienste van het Huis *Brandenburg Hohenzollern*, en over den voortgang der Wetenschap pen in *Duitschland*.”

De Heer Prof. *Bode* las ene Verhandeling voor: „over de Natuur van de door *Hirchel* en andere „Sterrekundigen, ontdekte Sterrehopen, Nevel- en „Ligtvlekken, als mede over derzelver verdeling in „het Ruim:” Hy lag tevens zyne algemene Hemelkaart voor, waar in hy over de 1100 dezer Lighamen, naar derzelver Classen, met stippen van onderscheidene koleur, aanwyst.

Eindelyk besloot de Opper-Consistoriaal Raad *Erman* deze Zitting, met het voorlezen ener Verhandeling: „over den invloed der Taal- en Letterkundige misvattingen op de Mythologie der aloude „Volkeren.”

De Heer *Müller*, voorheen Predikant in *Lipstadt*, is tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, te *Duis-*

burg, aangesteld: ook is *D. Bathe*, tot buitengewoon Hoogleeraar in de Rechten, te *Halle*, benoemd geworden.

De Heer *Fr. Aug. Ludw. von Bartsdorf*, Koningl. Pruisische werkelyke Geheimraad, is by het Koningl. Keurvorstel. Genootschap van Landbouw, te *Celle*, onlangs tot Medelid aangenomen.

De beroemde *de la Grange*, een der voornaamste Buitenlandische Medeleden van de Akademie, te *Berlyn*, die reeds in den Jare 1787 die Stad verlaten, en zig mer 'er woon naar *Parrys* begeven hadde, is, kortlings, tot Directeur der Koningl. Akademie, in deze laatste Stad, verheven. Hy was reeds, lang een der Buitenlandische Leden derzelve.

Te *Magdenburg* is, den 6 April dezes jaars, aan een verval van kragten, overleden, de Heer *Johan Friedr. Schröter*, Koningl. Pruisische Regerings- en Consistoriaal-Secretaris, hebbende den Ouderdom van 79 jaren bereikt, en gedurende den tyd van 52 jaren deszelfs post met alle getrouwheid waargenomen. Hy was een ongemeen braaf, menschlievend en arbeidzaam mensch. De voornaamste Schriften, door hem nagelaten, zyn de volgende: 1. Algemene Geschiedenis der Landen en Volkeren van *Amerika*, met ene Voorrede van Dr. *Baumgarten*, in 2 Delen, gr. 4to. welke 1757, te *Halle*, in 't ligt kwam, en deels ene Vertaling, deels eigen opstel van den Autheur, beheeld: 2. *Ferreras*, Geschiedenis van *Spanje*, in 6 Stukken, uit het Fransch overgezet: 3. Leven en Lotgevallen van *Joseph Thompsons*, 2 Delen, uit het Engelsch: 4. Vrouwelyke Vermakelykheden, 4 Del. 8vo. uit vercheidene Talen overgezet.

De eertyds zo bloeyende, doch zedert in verval geraakte, Rooms-katholyke Scholen, te *Emmerik*, op goedvinden des Konings, aan het Bestuur der Canonie van de Kruisheeren aldaar overgedragen zynde, beginnen thans het hoofd weder op te beuren. 'Er zyn niet alleen de nodige Leermeesters van alle de lagere Classen reeds by aangesteld; maar ook een bekwaam Hoogleeraar gekoren, die, tegen het einde dezer maand October, Lessen in de Wysgeerte, de Wis- en Aardrykskunde zal geven: terwyl ook, nog dit Jaar, openbare Lessen in het Kerkel. Regt staan gehouden te worden.

Zaturdag den 27 September, heeft de Heer *Blanchard*, te *Berlyn*, in het aanfchouwen van zyne Pruisische Majesteit. het gehele Hof, en ene ontelbare menigte uit allerley Standen, zyne 33ste *Luchtreis* ondernomen en gelukkig volbragt.

Des namiddags, 40 minuten na 3 uren, steeg de onverfchrokken Reiziger, met zyn gevulde Bol, naar de hoogte: wordende door den wind, die uit het Zuidwesten kwam, Noordwaarts over de *Spre* gedre-

dreven. Omtrent 7 minuten na zyne opvaart, liet hy 2 Hondjes, aan ene *Parachute* vastgemaakt, van ene hoogte van ongeveer 3000 voet neder, die langzaam dalende, onbeschadigd beneden kwamen. Kwartier over 5 uren kwam de Hr. *Blanchard* zelve, tusfchen de Dorpen *Buch* en *Caroux*, omtrent 2 mylen van de plaats, waar hy opsteeg, weder op de Aarde. De Koning, die derwaarts enige Jagers te Paard gezonden hadde, liet hem vervolgens, met een Wagen uit deszelfs eigene Stal, te rug halen, en befchonk hem met een Gouden Snuifdoos, gevuld met 400 Gouden *Frederiks Willemsz*, gelyk mede de Prinffen en Prinffesfen van 't Koninglyk Huis hem aanzienlyk presenten dedden.

N E D E R L A N D E N.

HAARLEM. Het *Utrechtsch* Provinciaal, als mede het Bataafsch Genootfchap, te *Rotterdam*, hebben den Heer Hofraad *Gruner*, Hoogler. in de Geneeskunde, te *Jena*, tot Medelid aangenomen.

Wy hebben gemeend onzen Lezeren geen ondiens te zullen doen met de mededeling van de volgende korte

LEVENSBYZONDERHEDEN van wylten den Zwitferfchen Geleerden ABRAHAM TREMBLEY.

(Getrokken uit de gedrukte *Memoire Historique*, van deszelfs Leven en Schriften, zedert, in 't Fransch, te *Neuchatel*, in 't ligt gekomen.)

Deeze groote Natuurkundige was geboren te *Geneve*, en had zich, van zyn eerste jeugd af aan, met een gelukkig gevolg, op de Mathematifche Wetenschappen toegelegd. *Calandrini* was zyn voornaamfte Leermeester. Zyn geluk in andere Gewesten willende beproeven, geraakte hy naar *Holland*, en wierd aldaar Onderwyzer van den jongen Grave van *Bensink*. Zedert den Jare 1736 hield hy zich inzonderheid bezig met de Natuurlyke Historie, waar toe hy, door de Schriften van *Reaumur*, inzonderheid was aangelekt. Reeds in den Jare 1740 kwam hy op de ontdekking der Polypen; welke onderzoekingen hy zedert, onafgebroken, voortzette: ook zag hy dezelve met den gelukkigften uitflag bekroond. De Heer *Reaumur*, dien hy zyn waarnemingen had medege-deeld, fchatte ze op hare waarde, en moedigde hem aan daar mede belydend voort te vaaren. Nu vertrok hy naar *Engeland*, waar men hem een pensioen van 300 Pfl. bezorgde; en in *Frankryk* ontmoette hy by de Heeren *Reaumur* en *Jusfien* alle de achting, die hy zo billyk verdiende. Zyn omgang was zonder eenige gemaaktheid of hoogmoed, eenvoudig, edel, vrienfvaardig, en vol gevoel voor al wat fchoon,

goed en nuttig was. Naderhand bevond hy zich in het gevolg van den Hertog van *Richmond*, op deszelfs Reize in *Duitschland* en *Italië*. Eindelyk huwde hy in zyn Geboorteflad, en wierd, zo wel in het Phytieke als Moreele vak, een uitmuntend Opvoeder zynzer Kinderen. Getuigen aan van strekken zyn *Instructiöns d'un Pere a ses Enfants, sur la Nature & la Religion*; in 2 Delen. De oneenigheden, welke in de laatfte dagen zyn Geboorteflad verdeelden, en tot welker tevrediging hy onophoudelyk, hoewel vruchteloos, de ernstigfte pogingen aanwende, bragten hem, eindelyk, den 12 May des jaars 1784, in een Ouderdom van 74 Jaren, ten Grave; terwyl 's Mans nagedachtenis nog lang in zegening zal blyven.

Eerste Vervolg der PRYSVRAGEN, vastgesteld by de Algemene Vergaderinge des OECONOMISCHEN TAKS, van de *Hollandfche Maatschappye der Wetenschappen*, gehouden in 1787 en 1788.

HANDWERKEN EN FABRIEKEN.

Aan den genen, die binnen deze Republiek fabricceert de beste zogenaamde *Schots*, als mede de beste *Yslandsche Kousfen*, ten gebuikte van den gemenen Man gefchikt, in deugd en prys ten minften egaal aan de bovengemelden, en in staat is om daar van binnen een Jaar, na dat hem de Præmie is geadjudiceerd, te leveren honderd douzynen, ten pryze bovengemeld; aan elk van de twee foorten ene Præmie van 50 Ducaten. De Monfters en Getuigfchriften in te leveren voor ult. Sept. 1789. Deze Præmie frekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die hier te Lande fabricceert Witte Zyde *Kousfen*, egaal in prys en deugd aan de Buitenlandsche, en waar toe de Zyde hier te Lande bereid is, en daar van, na de bekroning van zyn Werk, binnen een Jaar in staat is, zes douzynen Paaren af te leveren; ene Præmie van de Zilveren Medaille en 25 Ducaten: en vervolgens deze Fabriek op voorschrevene wyze continuerende, zodanig, dat aanneemt, des gerguireerd, twaalf douzynen Paaren van dezelfde Qualiteit en Prys ieder Jaar te leveren, nog 10 Ducaten jaarlyks gedurende de eerste drie Jaren.

NB. Dit voorstel bedoelt voornamentlyk ene verbetering in het zuiveren en bereiden der Zyde. De Monfters van ten minften drie Paaren met de Getuigfchriften in te leveren voor of op ultimo Sept. 1789. Deze Præmie frekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die de beste *Originele Patronen* maakt voor Zyde Wevers, in een geheel nieuwe fmaak, tot gebrocheerde Stoffen op geruit Papier van 400 Koorden, op 8, 10, 5 en 6 Spoelen ftekens; een Præmie van de Zilveren Medaille en 20 Ducaten. In te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie frekt zich uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die binnen deze Republiek de beste *Veldrets* fabricceert, in deugd en Prys gelyk aan de beste Buitenlandsche, een Præmie van 40 Ducaten voor het eerste Jaar, en

nog voor de drie eerstvolgende Jaren dat de Fabriek in dier-voezen continueert, en in staat is 50 Stukken jaarlyks te leveren, voor ieder Jaar nog 15 Ducaten. De Proeven hier van in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die de beste Gekeperde Boezels, van 1½ El breedte, levert, welke in plaats van Kroon-Saayen voor Gordynen kunnen gebruikt worden, en na rats der qualiteit, niet hoger dan de Kroon-Saayen in prys uitkomen; ene Præmie van 20 Ducaten: en, indien deze Fabriek gedurende drie Jaren continueert, zodanig, dat 50 Stukken, van gewone breedte en lengte, ieder Jaar aanneemt te leveren, nog 10 Ducaten jaarlyks. De Monsters en bewyzen in te leveren voor ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die binnen de Republiek, van zo veel mogelijk Inlandfche Materialen, Harde Seep zal maken, en in staat is, om daar van 6000 Pond in een Jaar te leveren, egaal in deugd en prys aan de Buitenlandfche; 50 Ducaten: en nog drie Jaren continueerende, voor ieder jaar 15 Ducaten. Een Monster van 20 Ponden, en de Getuigfchriften, rakende de Materialen en de menigte Ponden, welken in dusdanige Fabriek gemaakt zyn, gelyk ook de Prys, waar voor dezelve by de 100 Pond gebiteerd word, in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die binnen de Republiek een Fabriek op richt van Yzlen en Raspens, gelyk in prys en deugd aan de Buitenlandfche, en daar van in het eerste Jaar, na de vertoning van het Monster, van ten minsten 100 stuks in foorten, aanneemt 3000 stuks of meerder te leveren; een Præmie van 100 Ducaten: en daar en boven gedurende ieder van de vyf volgende Jaren, 40 Ducaten. De Monsters met gepaste Getuigfchriften in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den Eersten, die aan den enen of anderen Fabriekur volledige ontdekking zal doen van de wyze, op welke het Yzer op de Taergietery, te Carron, in Schotland, gebezigt word, zo met opzicht tot de Specie van het Yzer, als tot deszelfs Vermenging en Smelting; als mede welke Stoffagien aldaar tot het maken van onderscheidene Vormen gebruikt worden, en zulks met dat effect, dat op deszelfs Taergieteryen, binnen deze Republiek, daar van zodanig gebruik gemaakt word, dat dezelve daar door in staat geraken, om het Yzerwerk zo zuiver, zagt en dun te gieten, als op de gemelde Carron-Fabriek geschied, en dat het zelve teffens tegen sterke Vuuren, zo goed en zonder te barsten, bestand zy; ene Præmie van 300 Ducaten, of de Gouden Medaille en 250 Ducaten. In te leveren op ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die aan ene Commissie uit H. H. D. D. na met dezelve over de waarde dezer ontdekkingen overeen gekomen te zyn, openbaart het Geheim om Blik te fabriceren, in prys en deugd egaal aan het beste Buitenlandfche; ene Præmie van 150 Ducaten: zullende daar en boven aan een Vreemdeling voor Reiskosten nog 100 Ducaten worden goedgeedaan, blyvende H. H. D. D. gequalificeerd, om van dit Geheim ten nutte van het Vaderland behoorlyk gebruik te

maken. De Proeven in dezen te doen, zullen in tegewoordigheid van ene Commissie uit H. H. D. D. met asumptie van des kundigen moeten geschieden voor of op ultimo Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Indien zig twee of meer ter ondekkinge van dit Geheim te gelyk in persoon aanboden, zal de Præmie aan den genen, die het best aan zyne Proeven voldoet, toegewezen worden.

Aan een ieder, welke by Certificatie van een Fabriekur binnen de Republiek, aan de Commissie van Directie, in zyn of een naastby gelegen Departement voldoende vertoont enige Quinette Garens, van de beste foorten, onder zyn opzicht gesponnen, en in allen dele egaal aan zeker Monster, waar mede de Secretaris van het Departement, des gerequireerd, door Heren Directeuren zal worden voorzien, aan enen Fabriekur geleverd te hebben; voor ieder Pond 1½ Stuiver. — Deze Præmie zal uitgedeeld worden tot ult. Sept. 1789. En strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

(Het vervolg hier na.)

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

ZWEDEN. Kongl. Vetenskaps Akademens Nya Handlingar &c. Nieuwe Verhandelingen der Koninkl. Akademie der Wetenschappen, voor de Maanden July, Augustus, Sept. 1787. met 3 koperen Platen. — Voor de Maanden Octob., Novemb. Decemb. — Deel IX. voor de Maanden Jan. Febr. Maart 1788. 79 bladz. 8vo. met 2 koperen Platen. Stockholm, by J. G. Lange. In het eerste vierendeeljaarsstuk vind men de volgende Verhandelingen. 1. Gezigt. Natuurkundige Proeve over de warmte van enkele Zonnestralen, nevens andere daar toe behorende navorschingen, door Prof. Norðmark. 2. Beschryving van drieërlei Schildpadden, zynde de *Tessitudo Japonica, Rostrata* en *Arenata*. 3. Een nieuw Geslacht en 50 nieuwe foorten van Insekten, beschreven door Nilf. S. Suederus. 4. Enige Proeven en Aanmerkingen omtrent den Berghaan, zo wel in deszelfs wilden als tammen staat, door E. G. Adlerberg. 5. Aanmerkingen over het water in de Stad Karlskrona, en de daar uit ontlaande Ziekten, door A. Faxæ. 6. Over de hoogte van het Land van Noorwegen, boven de Zee, van J. Tornsteen, de grootste hoogte is 3326 ellen. 7. Berigt nopens een Slangenbeet, door ene zwangere Vrouw ontvangen, en het uitwerkzel daar van op haar Vrugt. 8. Berigt wegens een bruine verw van zekere Boomluizen. 9. Middelen om de Muggen, in den Zomer, uit de Huizen te verdriven. Het roken met Kamfer word hier als nuttig aangeprezen.

Met het zede vierendeeljaars Stuk word het 8ste Deel der Akademische Verhandelingen besloten. Het zelve vervat, onder anderen, 1. Aanmerkingen tot de kennis der Zweedsche Plantgewasfchen, 1ste Stuk van A. Afzelius. 2. Vervolg der Beschryving van 50 nieuwe foorten van Insekten, door N. S. Suederus. 3. Solandra, een nieuw Plantensoort in de Weste-Indien, van O. Zwartz. 4. Beschryving ener nieuwe Slang van Java, door C. F. Hornstedt. 5. Beschryving der Levenswyze en Huisbouding van zeker soort van Kraayen, *Caracis Garrula*, door C. N. Hellenius.

In het eerste vierendeeljaars Stuk dezes jaars 1788. trefmen

de volgende Stukken aan: 1. Over twee, aan de Zweedsche Zeeftanden waargenomen, verschynzels, door *N. J. Wetterling*. 2. Over zeker Zout uit fap van Kersten, door *P. J. Hiem*. 3. Over een ongenome kleine Vloot (*Pulex penetrans proboscidea Coryporis Magnitudens*), in de warme streken van *Amerika*, die in de Huid dringt, en daar hare Eieren legt, 't geen de pynlykste gevolgen verwekt, indien zy niet by tyds daar uit geligt worden, van *Swarz*. 4. *Trigla kubicunda*, ene onbekende en sonderlinge Visch, van *C. E. Hornstedt*, met ene Aftekening. 5. Beschryving van 3 Vischen, door *B. A. Euphrasyn*. 6 tot 10. Bedekking van Jupiter door de Maan, den 14 Maart 1788. te *Stockholm*, *Upsala*, *Abo*, *Lund* en *Stara* waargenomen. 11. Over het flikkeren der Bloemen, van *L. C. Haggren*. 12. Tafelen over de dagelykche afwykingen der Kompasnaald, op *Island*, van *P. de Löwenstörn*.

DENEMARKE. *Fragmenta Patrum Graecorum*, edidit et illustravit *Fr. Munter*, *A. M. Fasciculus I. te Koppenbagen*, by *Prost*, 1788. gr. 8vo. van 146 bladz. Deze Fragmenten zyn van *Papias*, *Irenes*, *Eusebius* en *Theodoros van Mopsuestia*. Het Werkje munt uit in fraayheid van Letter en Papier, en doet der Deensche Drukkers niet weinig eers aan.

Regii instituti Veterinarii Hafniensis brevem Historiam scripsit P. C. Abilgaard, M. D. artis Veterinariae Professor. Koppenbag. by *Kraegen*, 1788. 8vo. Ene verdediging tegen zeker Schot (Schrift van enen *Riegel*), met ene korte aanwyzing van den tegenwoordigen staat dezer Leerschool, aan welker hoofd zig de Hoogleraar bevind, en welke ook door Buitenlandere schynt bezogt te worden.

ITALIEN. *Filippo Strozzi*, Tragedia, enz. *Philippus Strozzi*, Treurspel, van den C. . . . te *Florenzen*, in 8vo. 84 biz. De dood van *Phil. Strozzi* viel op een tyd voor, wanneer de vryheid der Republiek van *Florenza* den laatste snik gaf, en heeft zeer veel overeenkomst met dien van *Cato*. Het onwaarschynlyk, 't geen hier en daar in de innengzels van dit Toneelstuk voorkomt, ter zyde gefeld zynde, is het met oordeel en smaak opgesteld. De Gesprekken zyn zeer natuurlyk en belangryk, en de Vaerzen vloeyend en welluidend.

DUITSCHLAND. *Predigebuch für Christliche Landleute &c.* Bundel van Leerredenen voor Kristelyke Landlieden, dienen de om in Huis of in de Kerk voorgelezen te worden: op alle Zon en Feestdagen des gehelen jaars, volgens de Euangeliën: uitgegeven door *R. Dapp*, Predikant te *klein Schönebeck*, by *Berlyn*. Te *Berlyn* en *Stettyn*, by *Nicolai*, 1788. 4to. 791 bladz. prys 1 Rthl. 16 gr. Deze Leerredenen worden door de Schryvers der *Alg. Litt. Zeitung* aangeprezen, besluitende dezen hunne bredere opgave daar van met deze Loffpraak op den Opsteller. „Van hem kunnen aankomende Predikanten reden, populair, zonder tot fraataal te vervallen, „bondig, zonder geleerde talen en ophelderingen, figtelyk, „zonder fleets de Hartstogten te roeren, en zedenkundig, „zonder droog, te prediken.”

Predigten, by besonderen Gelegenheiten. Leerredenen, by byzondere gelegenheden, gehouden door *Dr. Job. Georg. Rosenmüller*. *Leipzig*, by de *Wed. Haugr*, 1788. 8vo. 284 bladz. prys 12 gr. [Twaalf Predikationen, in enen, niet enkel woordryken en windrigen, ook niet in den veel al gewonen

stordigen, maar in enen populairen mannelijken styl, opgesteld, zo als billyker wyze alle Kerkredenen behoorden ingerigt te zyn.]

Anatomisches Handbuch &c. Ontleedkundig Handboek, door *Dr. F. Cbr. Loders*, Hofraad en Hoogl. te *Jena*; eerste stuk, behelzende *Osteologie*, *Syndesmologie* en *Myologie*, met Platen, 8vo. 709 blz. te *Jena*, in den Akademischen Boekwinkel, 1788. prys 1 Rthl. 8 gr. Indien beknoptheid, klaarheid, verzameling der nieuwste en uitkiezing der beste Schryveren, betrekkeelyk elke Afdeling, zaken zyn, waar door ene Handleiding, welke inzonderheid ten grondslage van Akademische Lesien moet dienen, zig voornamenlyk moet aanprezen, heeft de Schryver van het voor handen zynde Werk deze allen, in het zyne, verenigd. *Algem. Litt. Zeitung*]

Ueber Aufklärung &c. Over de Verlichting; -- of zy den Staat, den Godsdienst, of in 't algemeen gevaarlyk zy en wezen konne. Een woord tot nadenkinge voor Regenten, Staatsperfonen en Kerkelyken. Een Fragment, 8vo. 72 bladz. *Berlyn*, te bekomen in de Koningl. Pruisische Akademische Konst- en Boekwinkel. Dit Stukje, 't geen, by gelegenheid van het bekende Religie-Edict van July dezès jaars, opgesteld en met veel vuurs geschreven is, wordt in het bovengemelde Lettek. Dagchrift geprezen. -- De Schryver heeft zedert, in antwoord op een Tegenschrift, een *Tweede Fragment*, als een uitlegging van het eerste in 't ligt gegeven, onder enige verandering van Tytel; doch heeft zig, onder het optellen daar van, te zeer door zynen yver laten weg voeren, en is zelfs daar in van onvoorzigtigheid en onbefeeldheid niet vry te pleiten. Ongelyk veel meer gematigheds, zeggen de Schryvers van het opgenoemd Blad, koelzinnigheid en geregeldheid van voordragt legt de Schryver van het vo'gende, by hen hoog geroemd, Geschrift aan den dag:

Fremdbilige Betrachtungen &c. Vrymoedige Bedenkingen over het Edict van 9 July 1788. nopens de inrigting van den Godsdienst in de Pruisische Staten; 8vo. 64 bladz. te *Frankfurt* en *Leipzig*. Waar in de Auther, zo bondig als bescheiden, niet alleen de nutteloosheid in het gevaar, maar ook de onuitvoerlykheid van allen onredelyk bedwang omtrent Godsdienstige begrippen, aantoonde, en zyne aanmerkingen hier omtrent, schoon met ene byzondere toepassing op de aanleidende oorzaak van zyn schryven, nochtans in dier voegen inrigt, dat zy overal, en by alle gelegenheden, der overweging waardig zyn: en zyne kunde en oordeel, zo wel als zyn hart, niet weinig eers aandoen.

NEDERLANDEN. *Waarnemingen over de Aardrykskunde, de Natuurkunde, den aart en de zeden der Menschen*, door *Johann Reinold Förster*, Hoogleraar in de *Natuurkunde te Halle*, Lid van verscheidene Geleerde Genoschappen: naar de Hoogd. vertaling, en met de aanmerkingen van zynen Zoon, en Reizenoot *Georg Förster*, Hoogleraar aan het *Carolinum te Casfel*. Eerste stuk, gr. 8vo. te *Haarlem*, by *A. Loosjes*, 1788. De Naam en Verdienste van *Förster* zyn by allen, die gene volslagene Vreemdelingen in het Gemeenbest der Letteren zyn, te wel bekend, om den Nederduitschen Vertaler van deze oordeelkundige en lezenswaardige waarnemingen. genen dank te weten, voor zyne aangewende moeyte, om dezelve, ook ten

nutte zyner Landgenoten, in een Hollandsch gewaad te slegen. Dezelve zyn, op des Heren *Förstlers* bekende Reize om de Waereld, in den jare 1772 en enige volgenden, door hem verzameld, en hebben dus veelal, zo niet byna geheel, betrekking tot de Oorden en Plaaten, door hem bezogt: byzonderlyk tot het zuiderlyk deel des Aardbojems. Men kan dezelve dus beschouwen als ene volledige Historie der Nature, in hare onderscheidene Ryken, zo als deze zig in de bezogte Wateren, Lugtstreken en Eilanden, welken voornamelyk die der *Zuidzee* zyn, voor den opmerkzamen beschoouwer opdoet. Dit eerste Stukje, 't geen van nog twee anderen van voortgelyke grootte, met doorlopende Talletters der bladzijden, om die allen eindelyk zamen in een Deel te kunnen voegen; staat gevolgd te worden, handeld I. *Over den Aardbodem en het Land, deszelfs verhevenheden, Laagen en Grondstoffen.* II. *Over het Water en den Oceaan.* III. *Over den Dampkring, deszelfs veranderingen en verschynzelen.* IV. *Over de veranderingen van den Aardbol, zo regelmatige als toevallige.* en V. *Over de Bewerk- of bezintigde (organische) Ligbamen.* Zullende de Waarnemingen, in de twee volgende Stukken, zig tot het *Menschelyk Geslacht* bepalen: en gevolglyk de Geschiedenis opleveren der onderscheidene Bewoners van de Zuidzeefche Eilanden, derzelver afkomst, gedaante, geaarteheid, zeden en gebruiken, Godsdiensstige begrippen en Plegtigheden, beschaving en vordering in de Konsten en Wetenschappen, enz. Daar dus het volgend deel van dit Werk wel het belangrykste is, hoe zeer het reeds voor handen zynde, dezer Vertaling, ook de aandacht van elken weetgierigen verdienet, mag men hopen, dat de verdienstelyke Overzetter ruimte van tyds genoeg zal vinden, om het geheel, binnen kort, aan zyne Landgenoten te kunnen schenken. Men kan 'er nog byvoegen, dat deze Nederd. Overzetting een voor regt heeft boven het oorspronglyk Werk, 't geen door den Heer *Förster* in 't Engelsch geschreven was, als naar de Hoogd. Vertaling gevolgd, en met Aanmerkingen van deszelfs Zoon en Reisgenoot, gelyk mede met cttelyke ophelderende aantekeningen van den Nederduitsche Vertaler zelve, verrykt zynde.

Stichtelyke Dichtstukjes van Mr. *H van Alphen*, op Muziek gebracht door *F Nieuwenhuizen*, Organist te *Utrecht*; te *Utrecht*, by de Wed. *Jan van Terveen* en Zoon en *G. van den Brink* *Jansz.* lang 4to.

Staats- en Karakterkundige Byzonderheden, betreffende *Frederik de IIde*, Koning van Pruisen, uit 't Hoogduitsch, naar den 3de druk, 4de Deel, 8vo. te 's *Hage*, by *I. van Cleef*.

Description Physique de la contrée de la Tauride Relative-ment aux trois regnes de la Nature. Traduite du Russe et enrichie de Notes, a la *Haye*, chez *I. v. Cleef*, gr. 8vo.

Het Schouwtoneel voor jonge Lieden, door Mevrouw de *Gentis*, uit 't Fransch vertaald, door *E. Bekker*, Wed. *Ds. Wolff*, 4de Deel, 's *Hage*, by *I. v. Cleef*.

Leopoldus van Mansveld, eene Geschiedenis in Brieven, te *Rotterdam*, by *Jan Meyers*.

Almanach der Natuur, voor November en December, *Amst.* by *J. de Jongh*, kl. 8vo.

Adolph en Johanna, in Brieven, door *Johan Thiard*, naar 't Hoogduitsch; te *Leyden*, by *Pluigers*.

De beroerten in de Verenigde Nederlanden, van den jare 1300, tot op den Tegenwoordigen tyd, 9de Deel.

Amsterdam in zyne Geschiedenissen, Voorregten, Koophandel, Gebouwen, Kerkenstaat, Schoolen, Schutteryeen, Gilden en Regeringen, beschreven om te dienen ten vervolge op het Werk van *Jan Wagenaar*. Historieschryver der Stad, 14de stuk. Te *Amsterdam* en *Harlingen*, by *P. Conradi* en *V. van der Plaats* 1788. als bezitters der uitgegevene 13 stukken in 8vo.

G. de Haas, Akademische Verhandelingen, uit het Latyn vertaald door *J. Amersvoordt*, te *Amst.* by *Wesling* en *Allart*.

Merkwaardige Levensgeschiedenis van *Frederik*, Vryheer van der *Trenck*, beschreven door hem zelve. naar de nieuwe vermeerderde en verbeterde uitgave, die te *Berlyn*, met Privilegie van den Koning gedrukt is, uit het Hoogduitsch vertaald, en door enige aantekeningen opgeheldert, met platen, 2de Deel, te *Amst.* by de *Bruin*.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

Gesigt van de Heimans Watering en Smolenaarsbrug, by *Alphen*, vertoonend als een Avond-Gezigt, by het *schynen* der Volle Maan, in een bewolkten Hemel: Ene zwaarte Konstplaat, vervaardigd door *H. Kobell* en *R. Brookshaw*. De prys is van de ord. Letterdr. 25 stuiv. en van de Proefdr. 36 ft. van de laatste zyn niet meer dan 20 Exemplaren. Dezelve zyn te bekomen, te *Amsterdam*, by *G. Bom*, *J. Roos* en Zoon, *J. en W. Vermandel*, *J. W. Smit*, *W. van Vliet* en *W. Wynands*.

GOUDEN EN ZILVEREN GEDENK-PENNINGEN.

In *Engeland* word thans, op order des Koningl. Ceremonie-Meesters, een Gedenkpenning, ter grootte van een Kroon, gemunt op het laatst verblif zyner Majesteit te *Cheltenham*. Dezelve voerd aan de ene zyde dit Opschrift: *Georgi III. Principi Optimo*: zynde op den tegenkant de Gezondheidsbron verbeeld, mer het volgend Randschrift: *Ob salutem restauratam S. Morcau Arbit. Elegant. Cheltenham, excud. cur.* 1788.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

Op den NEDERDUITSCHEN SCHOUWBURG, te *Amsterdam*, zal vertoond worden:

Zaterdag 11 October.

Monzongo, of de Koninglyke Slaaf, Treurspel.

Een Groot Ballet, Pantomime.

Maandag 15 dito.

Scilla, Treurspel.

Een Ballet.

Donderdag 16 dito.

Het valsche Vooroordeel, of de Triompherende Vrouw, Blyspel.

Een Ballet.

Rosje en Colas, Klugspel met Zang.

**NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART,
LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS-
HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA-
BRIEKEN, BETREKKELYK.**

Door een vreeslyken Storm, welke in de maand Augustus, in *Maryland* en *Virginie* heeft plaats gehad, zyn de Veldvrugten, inzonderheid de Tabak, neffens de Goederen in de Magazynen, aanmerkelyk beschadigd geworden; onder anderen heeft deze Storm te *Baltimore*, alleen aan Tabak, ene schade van niet minder, dan 60000 Pfl. veroorzaakt: te *Dumfries* en *Alexandria*, waren over de 4000 Vaten bedorven geworden, en men vreesde nog voor droeviger Berigten uit andere plaatfen.

Zyne Keizerlyke Majesteit heeft bevolen, dat de Boeknegotie en Boekdrukkery, in de Keiz. Koninkl. Erflanden, als vrye Ambagten en Konsten, voortaan zullen aangemerkt en beschouwd worden, en alleen aan de openbare Politieke- en Censuur-Wetten onderworpen wezen.

In de Provintie *Limburg* worden thans 7500 Werklieden geteld, die zig bezig houden met Linnen te Weeven voor de buitenlanders, en, maandelyks voor 60000 Guldens verwerken.

Men rekend, dat het zesde deel der Engelsche Natie zig in behoeftige omstandigheden bevindt, tot welker onderhoud de overigen een som van by de 3 Mill. Pfl. jaarlyks opbrengen.

**HUISHOUDELYKE NARICHTEN, NOPENS
HET KONINGRYK VAN NAPELS.**

(Getrokken uit een Italiaansch Werk, getytdel: *Reflessione, del Sign. Marchese Palmieri, Consigliere delle Reali Finanze di Napoli, sulla pubblica Felicità, relativamente al Regno di Napoli*: in 't jaar 1787. in 8vo. aldaar in 't ligt gekomen.)

„De volkrykheid van het Koningryk *Napels* zou veel groter zyn, by aldien het bederf der Zeden en

de Weefde in de Stad, nevens de zwaarheid der belastingen, gevoegd by de nadelige wyze van inzameling op het Land, de geneigtheid tot den Echt niet tegen gingen en verhinderden. Des niet te min zou de bevolking, zo als dezelve thans is, een genoegzaam aantal van menschen opleveren, ter vermeerdering en verbetering van den Landbouw, de Zeevaart, en alle andere nuttige Kunsten. Indien zulks geen plaats heeft, zo is de oorzaak niet gelegen in volkomen gebrek aan Volk, maar aan gebreken in het gebruik dat daar van gemaakt, en de Clasfen, waar in het verdceld wordt. Al vermeerderde het getal des Volks tot het dubbel, zou, by de onevenredige verdeling der bezigheden, waartoe het gebruikt wordt, de staat der Natie dezelfde blijven. En zo de vermeerdering alleen plaats had in de onnutte Clasfen, zouden dezen het overichot, dat tot onderhoud der Natie diend, en haar rykdom uitmaakt, nog vertceren, en dus was elende en ondergang onvermydelyk en blykbaar. Het is derhalven voor het welzyn der Natien noodzakelyk, dat het Volk toeneeme in de nuttige Clasfen, of door vermeerdering in het geheel, of door verbetering in de evenredigheid der verdceling. Om dit einde te bereiken, moesten daar toe Wetten, Instellingen en Zeden ingericht zyn. Gene Natie bezit zo vele liefdadige Gesichten als de onze, die gedenktekenen zyn van de menschlievenheid en Godsvrucht, maar geenszins van het doorzicht onzer Voorvaderen: zulke inrichtingen strekken alleen om het getal der nutteloze en lediglopende Clasfe te vermeerderen. Zo de rykdom ener Natie afhangt van de vrugt aanbrengeude Clasfen, zo haar geluk bestaat in de bezigheid van elk *Individu*, dan is het klaar, dat die afzonderlyke Gesichten armoede, en elende, moeten baaren. Men heeft vrylyk Instellingen gemaakt voor het onderhoud der Vondelingen. Men had de zorg moeten uittrekken tot derzelver opvoeding, en de middelen, om ze nuttig te maken voor zich zelven en de Maatschappy. Onze Zeden strekken nog ter vermeerdering van deze onheilen. De Adelyken en de Burgers, weten geen weg met hunne Zonen, dan dien, waar door of de wanorde, die uit het onmatig groot aantal van menschen in zommige Clasfen ontstaat, nog vermeerd word, of die hen doet kwynen in ledigheid, ten nadeele der openbare veiligheid. Ondertuschen ontbrekt het den Koophandel aan handen, en de Kunsten aan bestier en onderneming. Het voordeel en vreemde voorbeelden nodigen ons te vergeefs uit, om zo vele ledige posten te vervullen: en slegts weinige bieden zich daar toe aan. Het lager gemeen, waar aan de Handwerken en de Landbouw gebrek hebben, bevindt zich in overtollige menigte in Livery of Kloostergewaad: het behoort tot schande en last der Natie in groten getale tot de bende der Bedelaren. Het bevindt zich tot groot nadeel en overmaat, in menigte onder de Clasfe der mindere bedienden, die

in de zo zeer vermenigvuldigde onderscheidene takken van publiek bestier geplaatst zyn, en eindelyk, maakt een groot gedeelte daar van door het ganfche Land ene hoop Lediglopers uit, die de openlykerust ea veiligheid ftoren."

OVER DE VEEHOEDERY IN NAPELS.

„Niet alleen leveren de Provincien van *Apulia* en *Abruzzo* voedsel op voor talryke kudden van groot en klein Vee; maar 'er is gene Provincie van het gehele Ryk, waar men niet in het een of ander gedeelte kudden Vee aantreft; ondertusfchen is het groot Vee niet talryk genoeg, om de behoeften der Natie te vervullen, ter oorzaak van het gebrek aan kunstig toebereide Weiden, van de zware belastingen, en van het verbod tegen den uitvoer van Rundvee uit het Ryk, zonder byzonder verlof. Men heeft, door nauwkeurige telling, ondervonden, dat de vryheid, om uit zekere diftricten jaarlyks 2000 stuks Vee uit te voeren, het getal van Rundvee niet vermindert, maar aanmerkelyk vermeerderd hadde."

„De Marquis *Alexander Quinzi*, te *Aquila*, heeft Proeven genomen met Rundvee, dat byna het gehele jaar in wel verzorgde, naar de onderscheidene Saifoenen gefchikte, Stallen gehouden, en met Hooi gevoed werd. Dezelve zyn, de evenredigheid van het voedsel en van de voordelen van Boter, Kaas, Mest, enz. in acht genomen zynde, zeer wel geftaagd."

GEBORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amftterdam* 216: en te *Haarlem* 2, onder welken laatften 4 beneden de 12 jaren.

Onlangs is in *Ierland*, in de Kerk van *Ferns*, een man begraven, *Kirwan* geheten, die den Ouderdom van 127 jaren bereikt hadde. — Nog is, kort geleden, zekere *Ann. Mallison*, te *Midhop*, by *Schefield*, in haar 109de Jaar Overleden; hebbende, tot aan haar dood, het volkomen gebruik van haar geheugen en uitterlyke Zinnen behouden.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN VAN IN- EN UITLANDSCHE BOEKEN EN GESCHRIFTEN.

Ursal. Daar het fchatbaar, dog uitgebreid Werk over de Infekten van den Zweedfchen Baron *de Geer*, zo fchaars thans te bekomen is, hebben de Heeren *Adam Afzelius* en *Nic Sam. Swederus*, ondernomen om daar uit een Kort be-

grip, in de Latynfche taal, met verfcheidene verbeteringen, te trekken; waar aan Profef. *Thunberg* zyne hulpe beloofd heeft te zullen verlenen. Dit Werk zal in 4to. in 24 Nummers uitgegeven worden: inhoudende 238 Platen, en omtrent 90 Vellen Letterdruk, waar van 3 of 4 gedurende den loop van dit Jaar ftaan uit te komen, en het geheel voor het einde van 1790 zal geleverd worden. De prys voor de Intekenaars is 5 Hollandfche Dukaten, en de intekening ftaat tot het laatst van October open.

* * *

Het voor alle Kristenen zo belangryk, en byzonderlyk voor Kristen Leeraars, en die tot den Predikdienst zig bekwaam maken, zo ongemeen nuttig, ja volftrekt onontbeerlyk Werk: *Inleiding in de Goddelyke SCRIFTEN DES N. VERBONDS*, door den Geleerden en verdienstelyken Ridder, en *Göttingfchen Hoogleeraar* J. D. MICHAËLIS, uit het oorspronglyk Hoogin het Nederduitsch, met overleg van den Schryver, en onder het opzigt van een zynen Vrienden, den Wel Eerw. zeer Gel. Here *Rutz*, Luthersch Predikant, in 's *Hage*, vertaald, en bestaande in 5 Stukken, gr. 8vo. die, behalven het Voorwerk en de Registers, ruim 2500 bladz. beftaan, wordthans, by gelegenheid der uitgave van het 1fte Stuk der *Inleiding tot de Schriften des Ouden Verbonds*, van denzelfden beroemden Schryver, door de Eigenaars, aan den Liefhebber der Gewyde Letterkunde, voor de verminderde Prys van f 8: 10: in plaats van f 13: 10: onder de volgende Voorwaarden aangeboden:

1. Deze Afgave zal gefchieden, by infchryving of befpreking, welke open ftaan zal tot den 15 November, dezès Jaars 1788.
2. Ingevalle het getal der aangegeven of besproken Exemplaren 200 bedraagt, zal de Aflevering, vastelyk, voortgang hebben, en, in dien gevalle, met 1 December beginnen.
3. Zo eger, tegen verwagting, gene 200 Exemplaren besproken waren, behouden de Uitgevers het regt aan zig, om de Aflevering al, of geen voortgang te doen hebben: waar omtrent zy zig verbinden, het publiek, by Advertentien, in de Couranten, kennis te geeven.
4. By de aangave of befpreking word geen geld gevorderd, maar alleen by de Aflevering, die, op boveng. tyd, in eens gefchieden zal.
5. Na den 15 November zullen gene opgave van Exemplaren tot den verminderden Prys worden aangenomen.

Verbindende zig de Uitgevers wyders ten plegtigften, om buiten de aangegevene of besprokene Exemplaren, geen, aan iemand, af te leveren, dan tot den gewonen prys van f 13: 10:.

De Aflevering gefchied, te *Haarlem*, in den Boekwinkel van *A. Loosjes*; en de Exemplaren kunnen besproken worden, by de voornaamfte Boekhandelaars, in alle de Steden van ons Vaderland; alwaar een gedrukt breder Berigt, *Gratis*, te bekomen is.

Te Haarlem, by A. LOOSJES.

A L G E M E N E
KONST- EN LETTER-BODE;

VOOR MEER- EN MIN-GEOEFFENDEN.

Vrydag den 17. October.

B E R I G T E N.

GROOT-BRITANNIEN.

Den 27 Jan. van dit Jaar, is, te *Londen*, in *Great Eastcheap*, een Kapel, de Kerk van 't *Nieuw Jerusalem* geheten, voor de eerstemaal betrokken, door ene Secte van *Mistyken*, die den berugten Baron van *Swedenborg* voor een Profeet houden, door God gezonden, om de regte Leerstellingen van 't Kristendom aan te wyzen, en te bepalen. Zy bedienen zig van een bepaald Formulier van Gebeden, op den leest van dat der Hoofdkerke geschoeid: en lezen tot onderlinge stigting en onderwys enige Hoofdstukken uit de Schriften van *Swedenborg*.

Volgens de berekening van den Heer *Maskelyne*, Koningl. Sterrekundige, te *Greenwich*, zal de grote COMEET of STAARTSTER, die omtrent 129 Jaren tot deszelfs omloop om de Zon besteed, en welke allereerst in den Jare 1532, door *Appius* ontdekt, in den Jare 1661, op nicuws door *Herclius* is waargenomen, wederom boven onzen Noordlyken Horizont verschynen, in het laatst der aanstaande maand *December*, en wel den 23 dier maand en vervolgens: zullende egter merkelyk vroeger aan de Kaap de Goede Hoop, of de Falklands Eilanden te zien wezen.

Dezelve zal in zyn *Perihelium*, of naasten stand aan de Zon, op den 1 January 1789 zig bevinden.

Vrydag, den 26 Septemb. overleed, te *Newington Butts*, de Heer *George Robertson*, Landschapschilder: en daags daar aan ontviel ons de brave en door kundige Heer *Robert Taylor*, vermaard Bouwmeester en Opzigter over de Bank: de eerste in zyn 41ste, en de laatste in omtrent het 74ste Jaar des levens. Ziet hier enige *Levensbyzonderheden* van deze beiden Konstenaren.

„*George Robertson* wierd in het Jaar 1747 te *Londen* geboren. Een sterke natuurlyke Genie voor de Tekenkonst in zig bespeurende, ging hy, in zyne vroege jeugd, naar *Romen*, om zig daar in te oefenen: van waar hy, na een langen togt door *Duitschland*, *Holland*, enz. in Gezelschap van den Hertog van *Dorset*; *W. Beckfort*, Schildknaap van *Somerly*, in *Suffolk*, (zyn braven Patroon en Vriend) en enige andere Heren, omtrent 18 Jaren geleeden, in *Engeland* te rug keerde. Zyne Tekeningen naar 't leven, als mede enige weinige Schilderyen, uit de Kabinetten van *Dresden* en anderen gecopieerd, die hy op zyne Reize maakte, zyn in het bezit van den Heer *Beckford*: alle Stukken, zo wel als zyn overige Kryt-tekeningen, naar *Claude* en andere Landschapschilders (die ene aanmerkelyke plaats in de Gaandery van den Alderman *Boydell* besaan), welken geenweder-

dergade hebben. *Ro'ertson* was niet zeer bekend in de wereld; zyne zedigheid en zugt naar filite deed hem meest alleen t'huis zitten, of zyne verkering tot den kring van weinige uitgekozen vrienden bepalen: schoon hy egter niet onbekend was by verscheidene van de eerste Familien. Byzonderlyk leidde hy zig toe op het Schilderen met Water-verw; waar in hy ene ongemene bekwaamheid en behendigheit verkrygen hadde, arbeidende, in dien trant, met een spoed en gemak, hem alleen eigen.

Zyne Stukken van deze soort doen het zelfde effect als of zy met Oly-verw geschilderd waren. Zyne Beelden en Beesten, dog vooral zyne Bomen, zyn uitstekend."

„ De Heer *Robert Taylor* was geboren in 't Jaar 1714. Zyn Vader, een voornaam Metzelaar van zyn tyd, schoon veel gelds winnende, liet hem, wegens zyne ruime levenswyze, gene goederen na. Hy bevond zig te *Rome*, om zig in de Konsten te oeffenen, toen de oude man overleed: van waar hy zig, op het ontvangen van tyding hier omtrent, tertond naar *Engeland* te rug begaf: zig van stonde aan met yver toeleggende, om, door het geen hy geleerd hadde, een eerlyk bestaan te krygen. Zyne vrienden hielpen hem aan de benodigde penningen, om zyne Konst voort te zetten, en hy zelve deed al wat hy konde, om zyne verkregene kundigheden en bekwaamheden meer en meer uit te breiden. In korten tyd was hy zo verre gevorderd, dat, toen het Monument van *Cornwall* stond opgeregt te worden, men algemeen verlangde dat *Taylor* de maker daar van mocht wezen. Zyn beste werk, als Beeldhouwer, was het Praalgraf van *Guest*, naast de Noorder deur der *Abdy*.

De Britsche Maagd aan de Bank, en het Basrelief boven het Deurkopyn van het *Manfion* huis, zyn van zyn maakzel. Zedert liet hy het Beeldhouwen varen; nu en dan slegts, by gelegenheid, zig tot Huisversierzels verledigende; en leidde zig geheel en al toe op de oeffening der Bouwkunde, in welke hy de grootste vorderingen gemaakt hadde. Een groot aantal van fraaye Huizen en Gebouwen zyn, onder zyn opzigt, en naar zyne Bestekken en Tekeningen, gemaakt. Ook bouwde hy voor zig zelve een ongemeen schoon Huis, in Springgarden, 't geen, zo met opzigt der bezuiniging van grond, als wegens vindingryke inrigting en veelvuldige gemakken, alles overtreft, wat *Londen* opleverd en waardig is, om door Vreemdelingen bezigtigd te worden."

„ Voor zyn grootte Werk mogen de bygevoegde Gebouwen aan de Bank gehouden worden: die, toen de Heer *Calonne*, een man van den eersten smaak, dezelve bezigtigde, door dezen, voor het eerste bouwkundig Werk in *Londen*, buiten de *St. Paulus* Kerk, verklaard wierden."

„ Buiten het opzigt, 't geen hy voerde over ontelbare Gebouwen en Landgoederen van afzonderlyke Personen, onder welke laatste dat van *Pulney*, het

geen voor het voornaamste Goed in het Ryk gehouden word, boven al uitstek, was hy ook opzigtig over het Admiraliteits- en het Vondelinghuis, als mede, zedert den dood van *A. Stuart*, over het Hospitaal van *Greenwich*."

Zo vele voordelige posten, gepaard met ene spaarzame levenswyze, en bezuiniging zo van tyd als geld, (schoon men hem den lak van gierigheid niet mag aanwryven, als levende, byzonderlyk in de laatste Jaren, zeer gastvry, hoe matig en sober ook voor zig zelve, en ongemeen mildadig zynde,) konden niet misfen, hem een aanzienlyken fchat te doen opleggen: gelyk dan ook zyne Nalatenschap die van enigen zynen Voorgangeren en Mededingersen, verre overtrof. *Kent* liet na 10,500 Pftl. *Gibbo* omtrent 25,000 Pftl. de Heer *C. Wien* 50,000 Pftl. schoon deze, behalven het grote Paleis, het groot Gasthuis, de Hoofdkerk *St. Paulus*, het Hospitaal te *Greenwich* en *Hampton-Court*, vyf en vyftig Kerken, het Monument en andere openbare Gebouwen, gemaakt hadde. De Nalatenschap van den Heer *Taylor* word op niet minder dan 180,000 Pftl. begroot. Deze verbazende opitapeling, van niets begonnen, was inzonderheid de overwinst van de laatste 40 Jaren zyns Levens.— Men verzekerd dat zyne bezitting, in het Jaar 1768 40,000 Pftl. waardig was. Dog hy had reeds van dien tyd af, zo uit de renten van zyne uitstaande Gelden, als uit de winsten van zyn beroeps-bezigheid, een jaarlyks inkomen van 8000 Pftl. Ondertuschen verteerde hy langen tyd niet boven de 800 Pftl. in 't Jaar: en het was niet voor 't Jaar 1773 dat hy Rytuig begon te houden, en ene meer kostbare levenswyze aan te vangen. Zyn Zoon en Erfgenaam, de Heer *A. Taylor*, die buiten een uitzet van 20,000 Pftl., nevens nog een rente van 2,000 Pftl. jaarlyks, zedert zyne komst in 't Huis der Gemeente, hem door zyn Vader geschonken, veel schats met zyne Vrouw behuwelykt heeft, is tegenwoordig Lid van 't Parlement, wegens *Pool*, in *Dorsetshire*."

F R A N K R Y K.

De KONINGL. AKADEMIE der Wetenschappen, te *Parys*, heeft den Abt *Tesfier*, nevens de Heeren *le Roi* en *Buache* benoemd, om een naauwkeurig onderzoek te doen, nopens den toedragt en alle byzonderheden van den geweldigen Storm en verwoestende Hagelbui, die den 13 July dezès jaars, in een gedeelte van *Frankryk*, gevallen is: ten einde, uit de ingekomen Berigten en gedane Ontdekkingen, daar omtrent, een verhaal van alles, met ene Kaart der verwoeste Landen, in 't ligt te geven.

Met den dood van den onlangs in het 98ste Jaar zyns Ouderdoms Overleden Hertog van *Richelieu*, heeft de Franfche Akademie een harer Veertigen verloren.

DUIJSCH-

Mits de verandering van de naam der Akademie
DUTSCHLAND en Naburige Ryken.

Om den verdienstelyken Direkteur der Akademie der fraaye Kunsten en werktuiglyke Wetenschappen, te *Berlyn*, de Heer *Rode*, in zyne klimmende jaren te hulp te komen, heeft de Koning goedgevonden den Secretaris *Chodowitzy* denzelven toe te voegen, en tot Vice-Direkteur aan te stellen; zynde hier op de post van Geheimfchryver aan den Heer Predik. *Riem*, tot hier toe honorair Lid en Asfessor, opgedragen. Voorts zyn tot honoraire Leden der Akademie aangenomen, de Hr. Coadjutor van *Mantz*, nevens de Heren Geheim Opper-Financie-Raad *Gerhard*, te *Berlyn*, de Legations-Raad *Bertuch*, te *Weymar*, Justitie-Raad *Hirschfeld*, te *Kiel*, en Hofraad *Pfeffel*, te *Colmar*.

De Heer Prof. *Pott*, in *Helmstadt*, is tot gewoon Hoogleraar in de Godgeleerdheid, met ene vermeerdering van 200 Ryksd. zyner jaarwedde, benoemd.

De Heer *Anschel*, voorheen Hoogl. in de Natuurkunde, te *Laibach*, is, by een Hofdecreet, tot Hoogleraar in die zelfde Wetenschap, aan de Univerfiteit te *Wenen* beroepen.

De aanzienlyke Boekery, van de opgeheven Abdy *Sittich*, staat eerlang, nevens ettelyke Handfchriften uit de *Wener Hof-Bibliotheek*, naar *Laibach* vervoerd, en by de Boekery van het Lyceum, aldaar, ten gebuike der openbare Leerfcholen, gevoegd te worden.

N E D E R L A N D E N .

BRUSSEL. De Infallitie der uit *Leaven* herwaarts overgebragte drie Faculteiten, namelyk: der Rechtsgeleerdheid, Geneeskunde en Wysbegeerte, heeft, den 2den dezer lopende maand *October*, plaats gehad.

De Reëtor der Univerfiteit, nevens de Leden der opgenoemde Faculteiten, begaven zig, na alvorens, in de Parochie-Kerk van *Caudenberg*, ene plegtige Misfe bygewoond te hebben, naar het *Therijhaansch* Collegie, welks Vertrekken voor dit nieuw gebruik, alvorens, bekwaam gemaakt waren.

Terftond daar op bezag zig ook derwaarts Zyne Excellentie de Gevolmagtigde Minister, wordende, by zyne aankomst door den Reëtor en de Leden ontvangen en begroet. Hy bezag de Zalen, voor het openbaar Onderwys gefchikt, en gaf zyn genoege deswegen te kennen. — Zyne Excellentie vertrok den zynde, wierden de Patenten en Infructies, welken door het Gouvernement ingezonden waren, aan de Faculteiten voorgelezen. — Des anderdaags wier-

den de eerste Lesfen gegeven. De nieuwe Direkteurs en Profesoren der overgebragte Faculteiten zyn de volgenden: In die der **BEIDEN RECHTEN**, van *der Heiden*, Direkt. *Goesens*, *Leplat*, *Lambrechts* en *van Cuijsem*, Profesl. In die der **GENEESKUNDE**, de Heeren *Molli*, Direkteur: *Jacquelari*, *van Bouchante*, *Smidt*, *Marusca*, *Jacobs*, *Brabander* en *Coxk*, Profesl. In die der **WYSBEGERTE**, de Heeren *Meyer*, Direkteur: *Hermans*, *Minklers* en *Ferry*, Profesl. *Hahn*, adjunct; zynde de Heer *Thysbaert*, Deken van St. Jakob, te *Leuven*, tot Opzigt over het Kabinet van Natuurkundige Werktuigen benoemd, en tevens tot de waardigheid van Vice-Kanselier der Univerfiteit verheven. — Van deze nieuwe inrigting voorfpend men zig het meeste algemeen nut, uit die der Geneeskundige Faculteit: welke, aan de Leuvenfche Univerfiteit, enigermate in verval geraakt was, dog waar aan men thans, zo door het vermeerderen der Leerftoelen, als door het vaststellen van de aanzienlykfte Jaarwedden aan de Profesoren, een nieuwen en best mogelyken luister heeft getragt by te zetten.

Twede Vervolg der PRYSVRAGEN, vastgesteld by de Algemene Vergaderinge des **OECONOMISCHEN TAKS**, van de *Hollandsche Maatschappye der Wetenschappen*, gehouden in 1787 en 1788.

H A N D W E R K E N E N F A B R I E K E N .

Aan hun, welke aan een of meer Godshuizen binnen deze Republiek, van welke Gezindheid zy mogen wezen, *Inlandsche Carfaayen*, tot kleding der Kinderen, zullen hebben geleverd, na den eerften Juny 1788. zal de Oeconomische Tak ene vergoeding geven van een halve ftuiver per El, en daar en boven nog een halve ftuiver aan het Godshuis, ten behoeve van het welke de Carfaayen zyn geleverd. Deze Præmie zal worden betaald van de Carfaayen, welken tot primo Maart 1789. zullen afgeleverd zyn.

De Verhandelingen, benevens onwederfprekelyke Bewyzen, dat de geleverde Carfaayen binnen deze Republiek gefabriceert zyn, en dat de Godshuizen declareren gezien te hebben, dat aan de Carfaayen, by hen gekogt, het Lood op de Stads Halle was geflagen, moeten ingeleverd worden voor of op den laaftten Maart 1789. by dat Departement, alwaar de Levering gefchied is. Deze Præmie zal voor eerst gegeven worden tot de fomma van 10000 Guldens.

Aan den genen, die de *Aarde*, uit de Beddingen onzer Rivieren gebaggerd, zo weet te bereiden, dat daar van *Pannen* kunnen gebakken worden, die in deugd en prys gelyk zyn aan zulken, die thans van *Aarde*, uit het vaste Land gegraven, worden gemaakt; een *Gouden Medaille* of 50 *Ducaten*. En, zo tevens het Geheim, en de manier van behandeling, voldoende word opgegeven, zo, dat daar van een genoegzame Quantiteit voor handen is, om in de Pannebakkerijen met voordeel te kunnen worden gebruikt, noch daar en boven 50 *Ducaten*. De Monfers van ten minften 50 ftuks *Pannen*, met

met de Bewyzen en Getuifchriften in te leveren voor ultimo Sept. 1789. Deze Præmie ſtrekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die de *Aarde* voor *Grof Aardewerk*, zodanig kan bereiden, dat de daar van gemaakte Stukken bekwaam zyn, om in dezelve ſcherpe Vochten en andere Scheikundige Ontbindingen te doen uitdampen en te zuiveren, zonder enig nadeel aan gemelde Vochten en Ontbindingen te veroorzaken, en vervolgens van zulk Aardewerk, tot een' billyken prys, allerleye Potten, Pannen, Schalen enz. van zodanig Fatfoen als begeert word, kan maken; ene Præmie van 50 *Ducaten*: mits dat hy, na dat deze uitvinding bekend is gemaakt, van voornoemde Aardewerk een getal van 500 Stukken geleverd zal hebben, en aanneemt ten minſten een getal van 1500, des gerequireerd wordende, te bezorgen. De Monſters en Getuifchriften in te leveren voor ult. Sept. 1789. en ſtrekt zig uit tot Sept. 1792.

Aan den genen, die de *Aarde* tot *Grof Aardewerk*, zodanig kan bereiden, dat de daar van gemaakte *Snel-Kroezen* een genoegzaam ſterk Vuur, zonder ſpoedig te barſten, kunnen doorſtaan, en in het gebruik niet minder als de Buitenlandſche bevonden worden; ene Præmie van 50 *Ducaten*; mits dat hy, na dat zyn uitvinding bekend is gemaakt, van deze Kroezen 500 zal geleverd hebben, en aanneemt een aantal van ten minſten 1000 ſtuks, voor een' billyken Prys, des gerequireerd wordende, te leveren. De Monſters en Getuifchriften in te leveren voor ult. Sept. 1789. en ſtrekt zig uit tot ult. Sept. 1792.

Aan den genen, die in de Republiek bekwaame *Aarde*, en ter genoegzame hoeveelheid, zal ontdekt hebben, om daar uit een Fabrick van *Aardewerk*, egaal in deugd en prys aan het beste Engeliſche, Witte of Geele, tot Tafel en Theefervieſen, of beste Rode of Zwarte tot Ornamenten, te formeeren; de *Gouden Medaille* en 50 *Ducaten* of 75 *Ducaten*. De Bewyzen rakende de ontdekte Aarde, met de Monſters, in te leveren voor of op den laaſten Sept. 1798. Deze Præmie ſtrekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die binnen de Republiek *Drinkglazen* fabricceert, of doet fabriceren, gelyk in prys en deugd aan de Buitenlandſche, en in ſtaat is, om daar van binnen het Jaar, na de vertoning van het Monſter, ten minſten 6000 Stuks te leveren, 100 *Ducaten*; mits zich verbindende, om met zyne Fabrick binnen de Republiek te blyven, ten minſten voor zes Jaren. De Getuifchriften met de Monſters te vertonen voor of op ultimo Sept. 1789. Deze Præmie ſtrekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den eerſten, die den *Inlandſchen Tabak*, binnen de Republiek kan bereiden tot *Carotten*, in qualiteit, prys en deugd, egaal aan de *Duinkerkſche*, en de behandeling daar van bekend maakt, een Præmie van 50 *Ducaten*. De Monſters en Getuifchriften in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie ſtrekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den eerſten, die binnen deze Republiek het *Koper*, door middel van *Piet rollen*, tot zodanig ene dunheid weet te brengen, zo goed als het beste Buitenlandſche, zo als het verſicht word tot het bekleden van den huid der Schepen; een

Præmie van 100 *Ducaten*. Een Bericht met Proeven geſtaafd in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie ſtrekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die met Proeven, voldoende Bewyzen en Berekening, de beste behandeling en het voordeligſte gebruik aantoon, dat men van de Inlandſche, en wel byzonder de *Noordhollandiſche Wol*, in de Fabrieken zou kunnen maken, van dat dezelve onder handen genomen word, tot de volle bereiding, en het dagelyks gebruik ingefloten, een Præmie van 50 *Ducaten*. In te leveren voor ult. Sept. 1789. Deze Præmie ſtrekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die het beste binnen deze Republiek het *Incarnaat Rood*, op *Garen*, van *Katoen of Vlas* geſponnen, zo vast en duurzaam kan Verwen, dat het in het wasſchen en gebruik niet van koleur verandere, en zich verbindt, tot een gelyken prys met het tegenwoordige, de Fabrickeurs en Kooſlieden, des begerende, daar van ter goeder trouw te bedienen; een Præmie van 50 *Ducaten*, voor die naast daarby komt 25 *Ducaten*, en die daar op volgt 12 *Ducaten*. Ene Proeve van deze koleur op *Katoen of Garen*, van ieder 6 pond, moet met de nodige Bewyzen worden ingeleverd voor ultimo Sept. 1789. En ſtrekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, welke binnen de Republiek op *Garen*, uit *Vlas* en *Katoen* geſponnen, de ſchoonſte *blauwe Koleur*, en teffens zo vast, dat in het werken, door de gewone behandeling der ſcheering, 't zy deze koleur alleen, of met witte en andere Garenen vermengd, zy, niets van het blaauw of gele afgeven, verwen kan tot de gewone pryzen, naar rato de verſcheidenheid van ligt en donker; en zulks vervolgens, ten minſten voor den tyd van 6 Jaren, zonder enige vermindering van deugd, ten dienſte der Fabrieken, continueren; en daar van tot ene Proeve van het *Katoene Garen*, in de hoopſte koleur 6 pond, en van het *Vlaſſen Garen* in de helder en donkerſte koleur ieder 2 pond, met de genoegzame bewyzen, vertoont voor of op ultimo Sept. 1789. een Præmie van 150 *Ducaten*, zullende 50 *Ducaten* aanſtonds, en na expiratie van de 6 Jaren de andere 100 *Ducaten* betaald worden. Deze Præmie ſtrekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die binnen het Territoir van deze Republiek, of van de Colonien van den Staat, *Vollers Aarde*, gelyk in deugd en prys aan die, welke in onze Fabrieken gebruikt word, ter quantiteit ten minſten van 10 Vaten, ieder een Aam houdende, zal ontdekt hebben, en in ſtaat is te leveren, 50 *Ducaten*. Het Monſter en de Getuifchriften in te leveren voor of op den laaſten Sept. 1789. Deze Præmie ſtrekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die aanwyst zodanige *Aarde*, binnen de Republiek, of in de Colonien van dezen Staat vallende, welke, in Eigenſchappen en gebruik, met de *Doornikſche Aarde*, dewelke als een Inmengzel in de Fabrieken van Aardewerk wordt gebruikt, in zo verre overeen kwam, dat die, in plaats van dezelve, met voordeel kan worden geëmployeerd, en daar door de Fabrick, even goed en deugdzaam als thans geſchied, geheel met Inlandſche Aarde kon worden geëxerceerd; mits dat de Aarde van die plaats, daar dezelve gevonden word, in zodanige quantiteit kan worden bekomen, dat de Aarde-

werks-Fabrieken daar van genoegzaam konden worden voorzien; een Præmie van 100 Ducaten. Het Monfter en de vereischte Getuigfchiften in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. En strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die binnen de Republiek het beste *Wit* of *Geel Aardewerk* fabricceert, egaal aan het Engelsche in Deugd, Raafoen en Glans, en voldoende Bewyzen geeft, dat zyne Fabriek in prys niet hoger zal wezen dan de Engelsche, mits zich verbindende, ten minften daar van het eerste Jaar 10 Tafelferviefen, ieder van 250 stukken, het tweede Jaar 25, en voorts Jaarlyks 50 dito Serviefen, des gerequireerd, ten voorschreven pryze te leveren; voor het eerste Jaar de Gouden Medaille en 200 Ducaten, en voor de negen volgende jaren 100 Ducaten voor elk jaar. De Monsters en Bewyzen in te leveren voor ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

(Het vervolg hier na.)

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

FRANKRYK. *Nouveau Systeme &c.* Nieuw Stelzel van Mythologie, door P. A. Girardet, Kanunnik van Nozeroy, 4to. Te Dyon, 1788. Het begin van een groot Werk, het geen de Schryver voornemens is geheel uit te geven, byaldien het tegenwoordig Stuk wel ontvangen word. Het voornamelijk onderwerp van dit Deel is *Bethelismus*, welk woord de Heer G. van het Hebreuwfche *Bethel* afleid. Hy vind ook zulk ene overeenkomst in den Griekfchen eigennaam *Homerus*, en het Hebreuwfche zelfstandig woord *Homeroos*, welk woorden betekend, ene benaming gewoonlyk aan Dichterlyke verhalen gegeven, dat hy 'er gelegenheid uit neemt, om in ene Aantekening zyn twyfel, nopens het bestaan van den ouden Griekfchen Dichter, aan den dag te leggen. De Schryvers van het *Journal Encyclopedique* ondertusfchen befchouwen het als een zeer geleerd en fraai Werk.

Memoires sur les Hospitiaux de Paris. Verhandelingen van de Hospitalen van Parys, door den Heer Tenon, 4to. 546 blad. en 15 pl. Parys 1788. De Heer Tenon was een der Commisfarijfen, door de Akademie, ingevolge 's Konings order, belast, om de Memorie, door den Heer Cogneau, in 1785 in 't licht gegeven, met een daar by gevoegd Plan van den Bouwmeester Poyet, over het verplaatfen en op nieuw opbouwen van het *Hotel Dieu*, te onderzoeken, ten einde zyne Majesteit van den besten raad daar omtrent te dienen. Hy befchouwde en onderzocht ten dien einde alle de Godshuizen, zo van Parys, als in de Provinciën: won de vereischte berichten in, nopens die van andere Ryken en Landen, van *Seotland* af tot *Italië*: en flak in perfoon over na *Engeland*, om aidaar de Hospitalen te bezigtigen, en zig van alle, daar toe betrekkellyk, naauwkeurig te onderrigten. De voor handen zynde Memories vervatten een verslag van alles, dat geen door de Commisfie allereerst aan de Akademie is overhandigd, en vervolgens, op haar goedvinden, door den druk gemeen gemaakt. Tot dus verre bepaald zig de Heer Tenon tot de Hospitalen van Parys: in een volgend Stuk zal hy over de Buitenlandschen handelen.

Het Werk is oorspronkelyk in zyn foort: ongemeen klaar en bondig gefchreven, en van algemeen belang voor alle Natien.

Le Francois a Constantinople. De Franschman in Konstantinopolen; een Werkje dienende om een klaar en naauwkeurig denkbeeld aan de hand te geven, nopens de Turkfche Natie, hare Zeden, Gewoontens en Manieren, de Konsten, Godsdienst, Wetten, Form van Regtspleging, Land- en Zee-magt, Koophandel, Ryks-inkomften, Aardryksbefchryving zo oude als hedendaagfche, met een woord, alles wat het Ottomannisch Ryk betreft, in 8vo. Parys, by Buisson 1788. prys 1 Liv. 4 f. De tegenwoordige omtandigheden, maken dit Stukje, welk spoedig en met vermaak kan doorbladerd worden, belangryk.

DUITSCHLAND. *Disputatio de Quæstione: quæ fuerit Artium Magicarum Origo? Quomodo illæ ab Asiæ Populis ad Græcos atque Romanos, et ab his ad Ceteras Gentes sint Propagata, quibusque rationibus adducti fuerint ii, qui ad nostra usque tempora easdem vel defenderent vel oppugnarent?* Ene bekroonde Prysverhandeling by de Societeit der Wetenschappen, te Göttingen, ab D. Trelemanno, Philos. in Acad. Marp. Prof. 4to. 158 blad. te Marburg, in de nieuwe Akadem. Boekwinkel, 1788. Prys 1 Rthl. Deze voortreffelyke Verhandeling, waar in het bygeloof van vroegere en latere tyden zo mannyk te keer gegaan word, en welken dus byzonderlyk in oorden, waar nog vele menschen met dit euvel befmet zyn, met vrugt kan geluizen worden, is onderscheiden in 3 Afdelingen. De Eerste handeld over de Natuur der Toverkonst; de Tweede vervat het voornaamfte van derzelve Gefchiedenis; en in de Derde worden de bewyzen getoetst, welke voor en tegen de mogelykheid, het bestaan en de waardy dezer Konst te bane gebragt worden.

Algemeine Geschichte der Christlichen Kirche &c. Algemeene Gefchiedenis der Kristl. Kerke, naar tydvervolg. Een Akademische Handleiding van Dr. H. Ph. Canr. Henke, Hoogl. in de Godgeleerdheid te Helmftad, 11te Dl. 1788. 8vo. 290 blad. Brunswyck. De Schryvers der *Göttische Geh. Anzeigen* maken met lof van dit Werk gewag.

Neue vermischte Schriften &c. Nieuwe Mengelfchriften van Job. Aug. Eberhard, Hoogl. in de Wysbeg. te Halle, 8vo. 402 blad. te Halle, by J. Gebauer 1788. prys 1 Rthl. De meesten der hier voorkomende Stukken, zyn reeds uit het *Berliner Monatschrift* bekend; onder de tot nog onuitgegevene behoren: I. Over het *Melodrama*. II. Over *waarheid en doing*. III. Over de *Sterrekunde van Thales en Pythagoras*. IV. Onderfcheidene Vertogen over de *Vryheid van den Wil*, door Mendelsohn, Klewitz, en den Schryver. V. Over den *zedelyken Zin*, of het zedelyk Gevoel. De Heer Eberhard is bekend voor een zo geleerd en schrandter als waarheidslievend Schryver.

Geographie der Griechen und Römer &c. Aardrykskunde der Griek-n en Romeinen, uit derzelve Schriften opgemaakte, van Mr. Konrad Mannert, Lektor aan de St. Sebalduschool te Neurenberg, gr. 8vo 413 blad. te Neurenberg, by Gratenauer, 1788. Een lang gewensht en nuttig Werk of liever een begin van het zelve: behelzende negt ene proeve.

van een bredere Verhandeling. Dit eerste Deel bepaald zig, na ene voorafgaande inleiding tot de Aardrykskunde der Ouden, en de opgave van derzelver voornaamste stelsels, alleen tot Spanje, als het eerste Land in Europa. Het vervolg, 't geen met verlangen te gemoet gezien wordt, staat stukswyze uit te komen: zullende de Auteurs in het naast komende over Gallie en Britanniën, voorts over Duitschland en de overige Noordlyke Landen van Europa handelen.

Der Zustand des Staats &c. in Großbritannien &c. Gesteldheid van den Staat, Godsdienst, en der Geleerdheid en Konsten in *Grootbritanniën*, op het einde der 18de Eeuwe, door Dr. *Gerb. Fr. Aug. Wendeborns*, Pred. te Londen, 4de en laatste Stuk, met een volledig Register over het gehele Werk, 8vo. 554 bladz. *Berlyn*, by *C. Sjener* 1788. Prys 1 Rthl. 12 gr. Dit Werk, waar van de drie eerste Stukken, gene geringe toejuiching in *Duitschland* ontmoetten, is de vrugt van een 16 jarig vertoef in *Engeland*; gedurende welk de Schryver, al het merkwaardige, de drie Ryken en de Britsche Natie betreffende, met zeer veel oplettendheid en yver verzameld, en vervolgens in enen geregelde order op het papier gebragt heeft. Ene Engelsche Overzetting, door den Schryver zelve, staat eerstdaags in 't ligt te komen.

Neues Geographisches Magazin &c. Nieuw Aardrykskundig Magazyn, van *J. Ernst Faber*, 1, 2, 3de Deel, nevens 1 en 2de Stuk van het Vierde, 1785-1788. te Halle, in het Weeshuis, de prys van ieder Stukje is 9 gr. De beste Duitsehe Journalisten spreken met lof van dit Werkje; 't geen ene Verzameling beheld van eigenhandige berigten, beoordelingen van Boeken, Kaarten, Gezigten, platte Gronden en korte gemengde Aantekeningen; welke laatste veelal van belang zyn.

Ueber den Thierischen Magnetismus, van *C. Meiners*, 8vo. 340 bladz. te Lemgo, by *Meyer*, prys 16 gr. „ Zelfs het „ gematigd Magnetismus, zo als het in zommige oorden van „ *Duitschland* in praktyk gebragt is, ontdekt reeds terstond „ zeer veel, 't geen aan de gewone manier van denken by „ alle verstandige en geoeffende lieden, noodwendig, zeer „ veel aansloots moet geven: en ik houde my verzekerd, „ dat, schoon ook de geheimvolle nevel, welke over het „ Magnetismus verspreid ligt; nimmer opklaren mogte, deze „ nieuwe Geneeswyze egter zeer bezwaarlyk op den duur, „ by dat deel der Natie, welk gewoon is op haar zelve te „ denken, ingang zou verwerven. Alle Toevormiddelen, waar „ van men onder woeste en onbeschaafde Volkeren droomde, „ zouden, by aldien ze gelyktydig, by de hand genomen „ konden worden, naauwlyks aan zo veel misbruiks onder „ hevig zyn, en zulke verwarringen in de gehele mensche- „ lyke Maatschappy, en in alle zaken, het gemene Leven „ betreffende, aanregten, als de Magnetische Stoffe, zo als „ zy van hare Voorstanders beschreven word.“ Op deze „ wyze denkt de Schryver over het Magnetismus; en de gronden „ zyner mening zyn vervat in het voor handen zynde „ Werk, waar in men den van alle dweepery vervreemden „ den door ondervinding en uitgebreide belezenheid geholpen „ Natuurkenner, op elke bladzijde aantreft. [*Algem. Litter. „ Zeitung.*]

NEDERLANDEN. Handboek voor Hoeffmits, Koetziers; Landlieden, en voor alle Liefhebbers van Paarden en Veehouders, of Verzameling van de voornaamste Genees- en Heelmiddelen in de Vee-Artzenykunde, getrokken uit de Werken van de Heer *Bourguelat*, Stalmeester des Konings van Frankryk en bestierder van deszelfs Academie te Lyon, &c. &c. Te Deventer, by *G. Brouwer*.

Verhandeling over de voornaamste Kwetturen die den Heelmeesteren in de Legers, in Belegerde Steden, en op Schepen van Oorlog en elders kunnen voorkomen, door gevallen dien aangaanden gesterkt; mitsgaders over het niet of al nodig afzetten der Leden, door *G. van Haaf*, 2de en vermeerderde druk, te Rotterdam, by *G. A. Arrenberg*.

Werken van het Dicht- en Letterlievende Genootschap, onder de Spreuk: *Studium Scientiarum Genitrix*, in Prysvaersen, 1ste Deel, 1ste Stuk, te Rotterdam, by *A. G. Arrenberg*.

J. D. Michalis, N. Overzetting des O. Testam. met Aantekeningen voor Ongeleerden, in 't Nederduitsch overgebragt, door *W. F. de Perponcher*, 8ste Deel, behelzende 't Boek van Ruth en der Richteren; te Utrecht, by de Wed. van Schoonhoven.

Placaat der Negotiatie, by wyze van de vyf- en twintigste Penning, van Hun Ed. Groot Mog. 4to. 's Hage, by *J. Sebeltus*.

LAND- EN ZEEKAARTEN.

Atlas Historique et Geographique &c. Historische en Geographische, zo oude als hedendaagse Atlas, door een Genootschap van Geleerden: 5 Delen, in folio, bevattende 332 Kaarten, door den Heer *Bay de Morvan Parys*, by *Desnos*. Rue de St. Jacques, du Globe, No. 254. De Prys is 250 Liv. afgezet op gr. pap., 200 Liv. op Mediaan en 160 Liv. op klein papier, postvry te zenden.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

P A R Y S.

La Visite au Grand-Pere: Konstplaat in de manier der Engelschen, naar *Smith*, door *le Cœur*, 3 Liv. met koleuren 6 Liv.

Erigone & Ariane, abandonnée par Thérèse: Twee Platen, in de manier der Engelschen, getekend door *le Roy*, en in 't koper gebragt door *le Grand*, 6 Liv. 't stuk.

De Heer *Helman*, Plaatfnyder van Madame, Rue St. Honoré, tegen over het Hotel de Noailles, geeft thans uit vier nieuwe Chinesehe Konstplaten, tegen 12 Liv. verbeeldende, „ de eerste: Een Festein, door „ den Keizer *Kien Long* aan alle Grysarts van zyn „ Ryk gegeven; de Tweede: Het Vertrek van dien „ zelfden Keizer om de Grafomben zyner Voorvaders, deren te bezigtigen; de Derde: Deszelfs plechtige „ verrigtingen voor die Graftomben; en de Vierde:

„ Den-

„Denzelfden, Keizer, Loffdigten ter cere van deze zyne Voorvaderen opzeggende.” Aan den Voet van deze Platen, vind men ene korte en nette aanwyzing ter Verklaring van de daar in voorkomende onderwerpen.

NIEUW UITGEVONDEN WERKTUIGEN EN KONSTGEVAARTEN.

De Heer Lenz, Hoogl. der Wysbegeerte, aan het Lyceum, te *Klagenfurt*, heeft een Snaphaan uitgevonden, en met eigen handen vervaardigd, waar mede 6 a 7 malen kan gefchoten worden, zonder meer dan eens te laden. — In zyn Hof heeft hy, door middel van een door hem zelve gemaakt Werktuig, twee gemetzelde Kolommen, van de ene plaats op de andere verzet.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

Op den NEDERDUITSCHEN SCHOUBURG, te Amsterdam, zal vertoond worden:

Zaterdag 18 October.

Alzire, Treurspel. j

Een Ballet.

Rosje en Colas, Klugfpel met Dans.

Maandag 20 dito.

De Vrouw Regter en Party van haar Man, Blyfpel.

Een Ballet.

De Dejerieur, Zangfpel.

Dingsdag 21 dito.

Het Eiland van Verwarring, Blyfpel.

Een Ballet.

De Dejerieur, Zangfpel.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN. TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART, LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS- HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FABRIEKEN, BETREKKELYK.

Er zyn in *Parys* 48 Hospitalen of Godshuizen, waar van 22 voor Zieken, 20 tot andere Liefdadige einden; en 6 voor ongelukkigen van onderscheidene foort. Het getal der noodlydenden, in die allen, word gerekend op ongeveer 6,236 Zieken, 14,105 andere ongelukkige Voorwerpen, en 15,000 Vondelingen. Dus verlenen de Gasthuizen in *Parys* een dagelykschen onderstand aan 35,341: een getal 't welk tot het geheel der Stads Ingezetenen staat, als 1 tot 18 $\frac{1}{2}$.

De Vondelingen daar van af gerekend, is de evenredigheid als 1 tot 33 $\frac{1}{2}$: en de Zieken alleen geteld is dezelve als 1 tot 10 $\frac{1}{2}$. Het getal van deze laafften, welken in het *Hôtel-Dieu*, opgepast worden, met dat der andere Gasthuizen vergeleken, is als 5 tot 12.

In *Henegouwen* en het *Doornikfche*, rouleren thans VALSCHE Fransche Kronen, die, zo 't fchynt, afgevormt zyn, op de Kronen, in 1774 te *Pau* gellagen. — Dezelve zyn ligt kenbaar, zo aan den omtrek als het Gewigt, welk omtrent $\frac{1}{4}$ van ene ounce lighter is, dan dat der goede Kronen; ook hebben dezelve een geflippelde grond, en gene Letters om den rand.

Vervolg en Slot DER HUISHOUDELYKE NARICHTEN, NOPENS HET KONINGRYK VAN NAPELS.

V I S S C H R Y E N.

De Zee, welke dit Ryk omringt, levert gene byzondere foort van Visch in overvloed op, waar van men enen Tak van Handel zou kunnen maken, zo als by voorbeeld, Haring of Kabeljauw. De foorten, welke de Zee hier oplevert, zyn nauwlyk genoegzaam voor het dagelyks gebruik der Natie. Ik weet niet of de oorzaak hier van gelegen is in de geringe Vischrykheid der Zee of in gebrek aan Vischfchers. Daar zyn gene anderen dan de *Napolitanen* en de *Tarentynen*. Men heeft dus, op andere plaatsen, geen goede Visch, dan wanneer deeze Liedea aldaar komen Vischen. Mooglyk is gebrek aan vryheid om te Vischen, gevoegd by bezwarende lasten, daar van ene oorzaak. Op zommige plaatsen moet men die vryheid kopen. De betaling daar van neemt een gedeelte van den ontvangst der Vischfchers weg. De Knevelaryen der opzichters en invorderaars, en de Impositien, ter plaatse daar de Vis verkogt wordt, verflinden byna al het overige. Het geringe, dat 'er overschiet, na zo veel afreks, is niet genoegzaam, om by zodanig ene handtering te beftaan, en kan dus niet vele menschen aanlokken, om zich daar mede bezig te houden. De elendige staat zelf van die genen, die 'er zich op toeleggen, is ene voornane oorzaak van de bovengemelde fchaarsheid. Om de Vischery ter hand te nemen, zyn 'er vooraf uitgaven nodig, voor Schuiten, Netten, enz. en zeer weinig zyn in staat om die uitgaven te doen. En al ware het bewezen door de ondervinding, welke tot nog toe daar omtrent niet geraadpleegd is, dat de Vischery in dit Ryk geen aanmerkelyk tak van Koophandel zou kunnen opleveren, dezelve zou nogthans, tot meerder volkomenheid gebragt zynde, aan de behoeften der Natie kunnen voldoen, en dus niet alleen haar gemak en genoegen, maar ook hare Rykdommen vermeerderen. De ondervinding bewyst, dat

zò 'er al genen zo grote overvloed van Visch is om aanzienlyken uitvoer aan het Ryk te bezorgen, 'er nogthans veel kleine takken zyn, die niet behoorden verwaarloosd te worden. Van dien aart zyn de *Tonnynen (il tonna)*, de Sardynen, de Anchovis, nog eene foort van Visch, *Castardella* genaamd, naar *Palmyra* gelykende, die op zommige plaatfen zo talryk is, als de *Haring* in den Oceaan, en die, gezouten zynde, den Handel van zeer veel voordeel zou kunnen zyn. Doch de *Vischeryen*, in plaats van voorwaards te gaan, raken meer en meer ten agteren.

De *Vischrykte Meeren* zyn die van *Lefina*, van *Varano*, en van *Versentino*, allen in *Apulie*. Het drogen en zouten van Visch was weleer een voornaame tak van bestaan voor deze Provincie, doch thans is die kunst aldaar byna gantsch in verval.

ZEEVAART, KOOPHANDEL,
WETTEN, enz.

Het is door geheel *Europa* bekend, met hoe veel yver de Koning van *Napels* zyne Zeemagt verbeterd. Men is dit verschuldigd aan het beleid van den schrander Staatsminister Ridder *Adon*. Daar de bevolking toeneemt, naar mate de middelen van bestaan vermeerderen, kan de Zeevaart niet anders dan de zelve bevorderen: iets, dat op reden gegroed is, en door de ondervinding bevestigd wordt. *Moljetta*, *Giovenazze* en *Mola*, kleine Plaatsjes in de Provincie van *Bari*, konnen hare bewoners binnen de Muren niet meer bevatten, uit hoofde van derzelver vermeerderd aantal, door middel van de Zeevaart, en dus heeft men Voorfteden aangelegd, uitgestrekter dan de Steden zelve. Over 't algemeen, heeft men ten dezen opzichte de heuglykte vooruitzichten in het toekomstende. Het opheffen der belasting te *Vilafraanca*, gedeeltelyke vryheid tot uitvoer van Graan, volkomene vryheid van andere Waren, zyn zo vele blyken van de wyze en weldadige oogmerken der Regering, die ene verderen bloei aan de Zeevaart beloven. Het vermeerderd aantal Oorlogfchepen belooft haar veiligheid en bescherming; ook is 'er geen twyffel aan of de verdere beletzelen, die den Handel te Land stremmen, de onbruikbare en onveilige wegen, de belastingen, de onregtmatige en geweldige afpersingen van dezelve enz. zullen insgelyks worden uit den weg geruimd.

GEBOORTE. TROUW. EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloopen week, is geweest: te *Amsterdam* 199; in 's *Hage* 21, en aldaar de naastvoorgaande Week 16: ente *Haarlem* 9, onder welken laatsten 6 beneden de 12 jaren.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN
VAN IN- EN UITLANDSCHE BOEKEN EN
GESCHRIFTEN.

* * Het Letterlievend gedeelte onzer Natie kan zig thans voorzien van een Werk, waarin de eerste beginzelen van den gehele kring der Algemeene Geleerdheid, beknoptelyk en op een zeer aangename en onderhoudende wyze, in Samenpraken, verrat zyn; waarom dit Werk den naam draagt van: *CATECHISMUS DER WEETENSCHAPPEN, SCHOONE KUNSTEN EN FRAAYE LETTEREN*. Het gehele Werk is, volgens het uitmuntend Plan van den doorgeleerden Baron van *Bielfeld*, bewerkt, en wel, na deszelfs Schets, die hy daar van in zeker Fransch Werk, betyeld: *Premiers traits de l'Erudition Complete*, ontworpen heeft. 'Er zyn thans reeds 3 Delen van in 't ligt, welke de *Wetenschappen van den Geest en des Parnys* bevatten, onder welke eersten die der *Godgeleerdheid, Rechtsgeleerdheid, Geneeskunde en Wysbegeerte*, gerangfchikt zyn; daar de *schoone Kunsten*, als alleenlyk in de *Werkzaamheid des Vernyfs* bestaande, den tweeden rang beftaan. Het derde Deel, dat nu reeds op de Pers is, zal de *Wetenschappen des Gebeugens* bevatten, onder welke men de fraaye Letteren, *Ouâbeid-, Penning- en Geschiedkunde*, begrepen heeft, met alle de *Hulpwetenschappen*, die tot de *Hifloriekunde* betrekking hebben. Het Werk is doorgaans voorzien van de nodige ophelderende Afbeeldingen, onder welke een fraaye *Ordinanantie* van den grooten *Picard*, dienende om het fchoone in het ordineren in de Schilderkunst aan te wyzen; en ene uitmuntende Kunstplaat van *J. de Witt- en J. Punt*, dienftig om de uitdrukking van het teder verhevene in de Dichtkunst zinnelyk te doen gevoelen, uitmunten. — Voorts is dit Werk nog voorzien van *Anatomifche, Pbyfiofyfche* en andere Platen, tot deszelfs opheldering dienende: Onder andere van een fraaye nieuw geïnventeerde en geillumineerde *Mathematifch Geographifche Waereldkaart*, en een insgelyks fraay afgezet *Hemelsplein*, waarop de nieuw ontdekte Sterrebeelden op derzelver plaats aangewezen zyn. De prys des gehelen Werks is f 10: 10: — in drie nette halve Engelfche banden f 12: — Men kan het by den Uitgever dezes in voorraad vinden: gelyk ook te *Amsterdam*, by *A. Fokke Sz.* 's *Hage Wynands en Thierry*, *Utrecht A. v. Paddenburg. Otterloo* enz., *Rotterdam van den Dries, D. Vis*, *Leyden Onnekink*, *Delft de Groot*, *Zwol Hoogop*, *Breda Oukoop*, 's *Hertogenbosch Palter*, *Middelburg Abrabams, Gillijfen, Keel*, *Dordrecht Blufé*, van *Braam en de Haas*, *Harlingen van der Plaats*, en *Vliffingen Carbelyn*.

De ondergetekende, van verfehiden kanten gehoord hebbende, dat zommige luiden hem houden voor enen der Schryveren of Handlangers van het bekende Werk, *de Recensent* genoemd, heeft zeer gewigtige redenen, om het *Nederlandsch Publiek*, met opzigt op dit ongerecht vermoeden, te desäbuseeren; en verklaart hier mede openlyk, op zyne eer, welke hem zo dierbaar als yven leven is, dat hy geen deel ter waereld aan het gemelde Gefchrift heeft, en nimmer, het zy directelyk, het zy indirectelyk, zyne Pen daar aan geleend, of iets, hoe genaamd, daar toe bygedragen heeft.

Utrecht,
11 October 1788.

PAULUS VAN HEMERT.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R - E N M I N - G E O E F F E N D E N .

 Vrydag den 24. October.

B E R I G T E N .

G R O O T - B R I T A N N I E N .

Het Kabinet en daar by gevoegd Observatorium van onzen beroemden *Hirchel*, by *Windsor*, wierd, dezer dagen, door de Koninglyke Familie bezogt; wanneer men deze en gene Proeven nam en waarnemingen deed. De Verzameling van Sterrekundige Werktuigen, welken zig daar bevinden, word hoe langs hoe meer kostbaar en pragtig, en gaat byna alle beschryving te boven. De nieuwe *Telescoop*, van verbazende grootte, waar aan de Heer *Hirchel* zedert enigen tyd bezig was, is byna in gereedheid. Hy heeft alrede twee der Manen van *Uranus* ontdekt; en men heeft reeden om te verwagten, dat hy weldra in staat zal wezen, een derde voor 't gezigt te brengen.

Onder de Natuurlyke Zeldzaamheden, mag gerekend worden een Ros-Kastanjeboom (*Castanea Equina*), op de Buitenplaats van den Heer *Hester*, te *Surbiton*, by *Kingston*, aan den *Thems*, die thans in bloei staat. Het verdiend opmerking, dat deze Boom, zedert ettelijke Jaren reeds, in den *Herst* een voorkomen van de *Lente* heeft, en nieuwe bladen en bloeifems draagt, terwijl alle andere Kastanjebomen, by denzelven, zig naakt en doodsch vertonen.

De Overleden Heer *R. Taylor* heeft aan vierzyner Leerlingen en Assistenten in de Bouwkunde, ieder 500 Pft. by uittersten Wille besproken, en voorts een som van niet minder dan 120,000 Pft. bepaald, tot het Stigten van een afzonderlyk Collegie aan de Universiteit te *Oxford*, die van zyne ryke Nalatenschap moet uitgekeerd worden, ingevalle zyn enige Zoon en Erfgenaam, zonder Kinderen na te laten, mogt komen te overlyden.

D U I T S C H L A N D en Naburige Ryken.

De Keurvorst van *Saxen* heeft, uit zugt voor de Wetenschappen, de som van 300 Ryksd., welke tot dus verre jaarlyks besteed wierd tot vergroting der Keurvorstelyke Boekery, tot op 3000 Ryksd. jaarlyks vergroot, en het der zorge van den Opper-Bibliothekaris, den Heer Hofraad *Adelung*, aanbevolen, om deze kostbare Boekenschat, welke reeds 140,000 Boekdelen bevat en thans op de eerste en tweede Verdieping van het Japansche Paleis ten toon staat, tot de eerste Boekery van geheel *Duitschland* temaken, Ingevolge hier van heeft opgemelde Hofraad onlangs, de schone Verzameling van den Heer *Appelat*. Gericht-Secretaris *Grundmanns*, welke uit ettelijke honderde Saxifche Documenten, zeldzame Handschriften, en Staats-Registers, als mede uit de voornaamste gedrukte Werken over de Saxifche Vaderland-

R

fche

sche Geschiedenis, met byvoegzels, verbeteringen, uit oorspronkelijke Papieren, en andere gescrene Aanteekeningen, verleid, bestaat, voor 1000 Kyksd. gekogt.

Wyders beloven zig de Liefhebbers der Waarheid en Letterkunde, te *Dresden*, niet weinig goeds van den toegang, die aldaar thans geopend is, tot lang bedekt gehouden ryke bronnen van Wetenschap; daar de Opper-Kamerheer, Graaf *Martolini*, gaarne de kostbaarste Codices en andere Handschriften, ten algemenen gebruike, tegen behoorlyke borgtogt, laat uitreiken.

De Heer Dr. *Hofmann*, Hoogl. in de Geneeskunde, te *Altorf*, heeft aldaar, als Stads-Doktor, ontrent 2 jaren geleden, ene Stigting ten behoeve van arme Kranken, ingevoerd, waar uit deze noodlydenden, zo in als buiten de Stad, voor niet genezen, en van Artzeny middelen voorzien worden. — Een tweledig nut is aan deze liefdadige Stigting verbonden, daar te gelyk de Studenten in de Geneeskunde aldaar, hier door gelegenheid hebben, om, ter betere oeffening in de praktyk, deze Kranken, onder het opzigt der Heren Profesoren, te gaan bezoeken. Een gedrukt Berigt, nopens het getal, de Ziekte en Geneeswyze, der bediende Kranken, nevens opgave van ontfangst en uitgave, komt jaarlyks in 't ligt. Van de 79 Zieken, gedurende dit Jaar, by deze Stigting aangenomen, zyn 'er slechts 4. gestorven.

Zyne Koninkl. Majesteit heeft den Heer Hofraad en Göttingfche Hoogl. *Michaëls* tot Justitie-Raad, Dr. *Miller*, Hoogl. in de Godgeleerdheid tot Konfistorie-Raad, en de Heren Profesf. *Lichtenberg*, *Meiners*, *Gmelin*, *Blumenbach* en *Spittler*, tot Hofraden benoemd.

Den 21 Sept. overleed, te *Lunenburg*, in het 41ste Jaar zyns Ouderdoms, de Heer Protofyndikus, *All. Jakob Kraut*, een man van grote bekwaamheden en veel verdiensten: hy was een der Schryveren van de *Brunswyks-Lunenburgfche Annalen*; en heeft verscheidene Stukken, in 't *Hanoverfche Magazyn* en andere Tydschriften, geleverd.

Ook stierf den 22 dier maand, de Heer Dr. *Ernst G. Bose*, Deken der Geneeskund. Faculteit en Hoogl. te *Leipzig*: gelyk mede, enige dagen te voren, de Heer Okt. en Stads Geneesheer te *Bauzen*, *G. C. Feller*; de laatste, die zig door etrelyke kleine Geneesk. Schriften bekend gemaakt heeft, in het 32ste Jaar zyns Ouderdoms.

N E D E R L A N D E N.

BRUSSEL. Het Gouvernement heeft den Ingezetenen van de Provincie *Limburg* vergund, om Les-

sen in de *Wystegerste*, by de Profesoren te *Luxemburg*, te nemen, zittende de Studenten van daar, op een gunstig getuigenis van dezen, tot de hogere Faculteiten, te *Brussel*, toegelaten worden.

's GRAVENHAGE. HET GENOOTSCHAP, tot verdediging van den Christlijken Godsdienst tegen deszelfs bedendaegfche Bestrijders, opgericht in 's GRAVENHAGE, heeft deszelfs Algemeene Vergadering gehouden, op Donderdag den 2. October 1788.

In deeze Vergadering, welke vereerd werd met de hooge tegenwoordigheid van ZYNE DOORL. HOOGHEID, DEN HEERE PRINSE ERFPSTADHOUDER, heeft de Heer J. W. TE WATER, Profesfor der H. Godgeleerdheid en Kerkefijke Geschiedenis aan 's Lands Hooge School, en Predikant der Gemeente, te LEIDEN, eene Redenvoering gedaen, behelzende aenmerkingen „ over de wijze der bevestiging en verdediging van den Christlijken Godsdienst, zoo verre die „ verschillen moeten, naer maete de wijze, waer op de „ Waarheden van denzelven bestreden worden, verschilt van „ die der vorige tijden;” en vervolgens verslag gedaen van de voornamfte verrichtingen des Genootschaps, federt de vorige Algemeene Vergadering.

Naer het eindigen deezer Redenvoering is de plegtige uitspraak gefchied over de ingekomene Antwoorden op de eerste Prijsvraag, uitgefchreven in 't Jaer 1786. In hoe verre zijn de aenvalfen der bedendaegfche Bestrijderen van de gewichtige Waarheden, en in 't bijzonder van de Verborgenen van den Christlijken Godsdienst, deszelve met die der vorige, en in hoe verre verschillen zij daer van? en is de Eerprijs van een Gouden Medaille of honderd Dukaten toegewezen aen den Schrijver der Verhandeling, welke ten Spreuke hadt: *Accipiens Danam infidias & crimine ad una Dicte omnes*. Vire, welker Schrijver bij opening van 't Billet bleek te zijn: de Heer THEOPHILUS CÆLESTINUS PIPER, S. S. Theologia in Academia Gryphiswaldens Doctur & Profesfor, & ad adem. St. Jacobi Pastor.

Op het eerste Voorstel, in 't verleden Jaer opgegeeven, om voor den eersten April deezes Jers te worden beandwoord, luidende: „ Vermits de tegenwoordige Bestrijders „ van den Christlijken Godsdienst hunne gevoelens trachten te verangenaemen, door het voorgeeven, dat zij de „ Leere van Jesus zoeken weder te brengen tot haere oorspronkelijke eenvoudigheid, gezuiverd van alle menschelijke bijvoegzelen, zoo vordert het Genootschap eene „ duidelijke en volledige opgave van de Leere van Christus en de Apostelen, uit vergelyking van hunne eigene „ voorstellingen in de Schriften des N. Test. afgeleid:” zyn geen voldoende Antwoorden ingekomen, waarom het Genootschap andermaal een ijgelijken noodiat ter beandwoording van 't zelve Voorstel, voor den 1. September 1789.

Op het tweede Voorstel: „ Naerdien de Bestrijders van het „ Christendom, aen den verderfelijken invloed der verleiding blootgesteld, voornaemlijk in het leezen van Gods „ Woord hunne sterkte en bevestiging vinden kunnen, verlangt men eene Verhandeling, in welke het ondrzoek „ der H. Schrift den Christenen, zoo voor zich zelven, als „ met hunne Huisgenooten, aangeprezen, en tevens getoond wordt, hoe hetzelfde op de meeste gevoeglijke wijze, tot recht verstand en troost volle bevestiging der „ Waarheid, kan worden in 't werk gefeld:” zyn mede geen

een voldoende Antwoorden ingekomen. Echter heeft het Genootschap twee Verhandelingen ontvangen, de een onder de Spreuk: *Zie, zij hebben des Heeren woort verwoepen; wat wijsheid zouden zij dan hebben?* Jer. VIII: 9. en de andere met het Opchrift:

Ὁρθόδοξος τὸν Ἐπιστολὸν τῆς γνῶσεως ἐψηρήσαμεν.
DAMASCENUS;

Waarin veele goede aanmerkingen over het leezen der H. Schrift gevonden worden, maer welker Schrijvers niet genoeg in 't oog gehouden hebben, dat het Genootschap eene Verhandeling vorderde, in welke het onderzoek der H. Schrift den Christenen, zoo voor zich zelve, als met hunne Huisgenooten, wordt aangeprezen, en tevens wordt aangehouden, hoe hetzelfde op de meest gevoeligke wijze tot recht verstand en trouwvolle bevestiging der *Waarheid* kan worden in 't werk gesteld. Hierom noodigt het Genootschap een ijelijken, ook de Schrijvers der genoemde Verhandelingen, nochmaels ter beantwoordinge van hetzelfde voorstel; zoo, dat de twee gemelde bijzonderheden worden in 't oog gehouden; en verwacht de Antwoorden op het zelve voor den eersten April 1789, ten einde daer over in de Algemeene Vergadering van dat Jaer uitspraak te doen; gelijk ook dan geschieden zal over de Verhandelingen, welke ingekomen zijn ter beantwoording der Voorstellen en Vraegen, tegen den eersten September deezes Jaers uitgefchreven.

Voorts noodigt het Genootschap, een ijelijken, die daer toe lust en vermoogen heeft, om, voor den eersten September 1789, te beantwoorden de volgende Prijsvraegen en Voorstellen:

1. Daer veele hedendaegsche Bestrijders van het Christendom de zeer verschillende wijzen, waerop onderscheidene Menschen en Volken God zoeken te dienen, genoegzaam keuren ter verkrijging eener waerengelukzaligheid; verlangt het Genootschap een voldoende Antwoord op deeze Vraag: Moet de weg tot waere gelukzaligheid, in deezen staet van algemeen bederf, voor alle menschen wat het wezenlijke betreft, een en dezelve zijn, en door eene Godlijke Openbaering bekend worden?
2. Ook begeert het Genootschap een oordeelkundig Verloop over het vereischt gebruik, en hedendaegsch misbruik der Critiek, in de behandeling der H. Schriften, gestaafd door voorbeelden van onzen tijd.
3. Benevens eene kortbondige verdediging van de echtheid dier Boeken des O. en N. Testaments, welke in onze dagen meest beftreden worden.
4. Alsmede eene voldoende Proeve over de beste manier, om de Christelijke Jeugd, in de geopenbaerde Geleef- en Zedenleere, zoo te onderwijzen, dat zij al vmpreg, tegen de verleiding der dwaelingen deezzer eeuw, gelettert en beveiligd worde.

Men biedt den'geenen, die eene deezzer Vraegen of Voorstellen 't best, en aan het oogmerk meest voldoende, beandwoord hebben, een Gouden Medaille, op den stempel des Genootschaps, of vijfzig Dukaeten, ter keure der Schrijvers, aen.

Het Genootschap verzoekt, dat de Schrijvers hunne Antwoorden, leesbaer gefchreven, en liefst in 't Latijn of Nederduitsch opgefeld, voor den bepaelden tijd, vragtvrij, gelieven te zenden aen D. ADRIANUS VAN ASSENDELFT, Predikant te Leiden, Secretaris van het Genootschap.

De Schrijvers moeten hunne Naemen niet bij de Verhandelingen stellen, maer dezelve met een Spreuk onderschrijven, en 'er bijvoegen een verzegeid Briefje, dezelfde Spreuk ten opschrifte hebbende, waer in de Naemen en Woonplaatfen der Schrijveren gemeld zijn.

Hier, de Dirigeerende Leden alleen uitgezonderd, zal naer den Prijs moogen dingen, ook de Correspondeerende Leden, die echter verplicht zullen zijn hunne Verhandelingen, door eene andere hand gefchreven, aen het Genootschap toe te zenden.

De Prijzen zullen aen de Schrijveren der best gekeurde Verhandelingen worden uitgegeeven, onder voorwaerde, dat zij dezelve noch afzonderlijk, noch in eenig ander werk, zullen moogen uitgegeeven, zonder bewilliging des Genootschaps.

Het Genootschap behoudt aen zich het recht, om, naer goedvinden en ten algemeenen nutte, gebruik te maeken van alle de Antwoorden, en dezelve, schoon 'er de Prijs niet aen toegewezen is, geheel of ten deele gemeen te maeken, 't zij met bijvoeging der Zinspreuken, door de Schrijvers gebruikt, 't zij met uitdrukking van hunne Naemen, indien zij, daer toe verzogt wordende, dezelve gelieven te openbaeren.

En, hoewel het Genootschap, in vorige Programmata, kundige liefhebbers en voorstanders van het Christendom, niet zonder vrucht, heeft uitgenoodigd, om door hunnen arbeid de belangen der *Waarheid* te helpen bevorderen, en daer van eertlang enig bewijs zal geeven door eene of andere wel bewerkte Verhandeling, met de naemen van derzelve Schrijveren, in 't licht te geeven; vindt het zelve echter goed, tot meer aenmoediging van alle buiten- en binnenlandsche Godgeleerden, die lust en bekwaenheid tot het opstellen van vereischte Verhandelingen hebben, om eene Zilveren Medaille, op den stempel van het Genootschap geschroefd, of eene Premie van tien Gouden Dukaeten, ter keure der Schrijveren, uit te looven.

1. Voor eene voldoende Verhandeling over eenig voornaem leerstuk des Christendoms, 't welk in onze dagen door de zoogenaemde nieuwe hervormers beftreden wordt
2. Voor eene bondige wederlegging van eene der dwaelingen, welke thans door die zelfde worden aangeprezen, en veld winnen.
3. Voor eene oordeelkundige opheldering en handhaefing van eene of meer der voornaemste bewijsplaatfen uit het O. of N. T., bekend onder den naam van *Loca Classica*.
4. Voor eene voldoende befehdeide en duchtig wederleggende Recensie van eenig nieuwlings uitgekomen *Waarheid* ondermijnend of Godsdiens hoonend gefchriit.
5. En voor een uitneemend Vertoog over een of ander stuk van de beoefenende Godgeleerdheid.

Welke Optellen aan den Secretaris van het Genootschap vrachtfrij moeten gezonden worden, op dezelfde wijze, als ten opzichte der Prijsvraegen gemeld is, voor den eersten September 1789.

Men verwacht, dat de Schrijvers zich zoo dicht mogelijk zullen houden bij het bijzonder Plan en voornaem oogmerk van dit Genootschap, en deszelfs inrichting.

HAERLEM. De zogenaamde *Herfstraden* vloegt den 15 dezer lopende Maand *October*, te *Amsterdam*, in zo grote menigte door de lugt, dat men de Landen rondom die Stad, met dezelve, als met sneeuw bedekt zag, en de Zon haar schynbeeld, daar in, als in het water te rug kaatste. By deze gelegenheid heeft de Heer C. PEREBOOM, Med. Dokt. aldaar, ontdekt, dat de *Herfstraden*, welken men tot dus verre, in 't algemeen, als een verhuizing van Spinnen hield, aan *Torren* moeten worden toegeschreven. Opgemelde Geneesheer bezit thans een *Tor*, met derzelver *Herfstradaad*, levendig en werkende, om die nog te vergroten. Deze *Tor* heeft op den rug een *Blaas*, waar uit, ter wederzyden, na agteren, twee *Draden* voortkomen, die over het agter einde van den rug heen lopen, en in enen dubbelen *Draad* eindigen, zo myds ter lengte van 10 of meer *Ellen*. Dag en nacht is de *Tor* aan haar werk bezig, *Gevangen* wordende, was zij verzeld van 4 *Vliegen*, waar van slechts een nog levend overig is, die allen insgelyks een *Blaas* op den rug hebben, en door den Heer *Peereboom*, als gedaante verwisfelingen der *Torren* beschouwd worden. De *Eyeren* en *Vliegen* meend hy, op andere *Herfstraden*, gevonden te hebben.

Derde Vervolg der PRYSVRAGEN, vastgesteld by de Algemeen Vergadering des OECONOMISCHEN TAKS, van de *Hollandische Maatschappye der Wetenschappen*, gehouden in 1787 en 1788.

HANDWERKEN EN FABRIEKEN.

Aan den genen, die de beste manier zal aanwyzen, om ons *Inlandsch Plateelbakkers Goed* zodanig te maken, dat het *Verglaas* daar op vaster hegte, en in het gebruik blyke niet aan het afschilferen onderhevig te zyn, het zy zulks gevonden worde in het maken van een *Verglaasfel*, of wel in ene specie van *Aarde*, daar het *Verglaas* der *Plateelbakkers* vaster op hegte; ene *Premie* van 100 *Ducaten*. Het Bericht, de *Monsters* en *Getuigfchriften* in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze *Premie* strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den eersten, die een beter en voordeliger gebruik aanwyst, dan tot nog toe in ons Land plaats heeft, van ene der onderscheidene soorten van *Inlandsche Wolle* in de *Manufacturen*, en het zelve met voldoende *Proeven* aantoon; ene *Premie* van 50 *Ducaten*, voor of op den laatsten Sept. 1789. De ze *Premie* strekt zich uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die in een Jaar tyds binnen deze Republiek *Ruw Linnen*, breed een en 5 agtste *Ellen*, zal hebben

gefabriceerd, egaal in deugd en prys aan het *Flaamsche Linnen*; het welk tot ligte *Zellen* voor *Schepen* by ons gebruikt word; voor elk stuk, ten minsten 80 *Ellen* lang, 4 *Gulden*. Aan die de meeste *Stukken* gefabriceerd zal hebben, of onder zyn opzicht zal hebben doen fabriceren, ten minsten 200 *Stukken*, 50 *Ducaten* boven dien. De *Getuigfchriften* en *Monsters* in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze *Premie* strekt zich uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die 50 *Stukken Linnen*, ieder ten minsten 80 *Ellen* lang, egaal in prys en deugd aan het *Osnabrugsche*, voor *Kleding* van *Slaven* in de *West-Indiën* dienende, in platten Lande, of in de *Steden* van de *Republiek*, laat *Weeven*, 50 *Ducaten*; en voor elk der 6 eerstvolgenden *Jaren*, dat zodanige *Fabriek* word aangehouden, 25 *Ducaten*. De *Bewyzen* te vertonen voor of op ult. Sept. 1789. Deze *Premie* strekt zich uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die binnen de *Republiek* zal fabricereen, enige *Baayen*, egaal in prys en deugd aan de beste *Buitenlandische*, en daar van de beste *Monsters* levert, mits zich verbindende, van die zelve *Manufacturen* 100 *Stukken*, van gewone breedte en lengte, te leveren binnen 't Jaar na het vertoende *Monster*; voor ieder voor 50 *Ducaten*; de 4 volgende *Jaren* insgelyks 50 *Ducaten*, ten zy vallen in de *Termen* van de vorige *Prysvrage* van de *Handwerken*, als wanneer die *beloning* zal kunnen verkiezen. De *Bewyzen* en *Monsters* in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze *Premie* strekt zich uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die binnen de *Republiek* de beste *Saayen* en *Flanelen* fabricereert, welke gedrukt en veel tot *Mans japonnen* gebruikt worden, egaal in deugd en prys aan de beste *Schotfische*; een *Premie* van 50 *Ducaten*; mits aannemende daar van 50 *Stukken* voor het eerste Jaar te leveren, en daar mede continuerende, zal dezelve nog genieten, gedurende de 6 eerstvolgende *Jaren*, voor ieder Jaar 10 *Ducaten*. De *Monsters* en *Getuigfchriften* in te leveren voor of op ultimo Sept. 1789. En strekt zich uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die ene voldoende *Stoffagie*, tot nog toe voor de *Hoede-Fabrieken* niet bekend of in gebruik, aanwyst, en waar van ene genoegzame *Quantiteit* te bekomen is, en het zelve met *Proeven* staaf, of het beste *Middel* aan de hand geeft, om de tegenwoordig in gebruik zynde *Stoffagie* zo te verbeteren, dat de *Hoeden* zo goed als thans of beter kunnen gemaakt worden; 30 *Ducaten* of meer, naar mate van het gewigt der ontdekking. De *Proeven* en *Getuigfchriften* in te leveren voor ult. Sept. 1789. Deze *Premie* strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die zal aantonen een *Fabriek* te oeffenen van een of meer soorten van *Zaerwerk*, met den *Handhamer* gewerkt, dat anders van buiten word ingevoerd, en daar mede een geheel Jaar door, ten minsten aan 6 *Knegts* werk gegeven te hebben, een *Premie* van 20 *Ducaten*, aan 12 *Knegts* 20 *Ducaten*, aan 20 *Knegts* 60 *Ducaten*, en aan 30 *Knegts* 100 *Ducaten*. De *Berichten* en *Getuigfchriften* in te leveren voor of op ultimo Sept. 1789. Deze *Premie* strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die binnen deze Republiek het *Hoorn* fabricceert, in dunte, wit en doorschynendheid, mitsgaders in grootte en prys, egaal aan het beste Buitenlandsche, mits zig verbindende om, des gerequireed, binnen het jaar na vertoning van het Monfter, daar van 1000 Stukken ten zeldnen pryze te leveren; een Præmie van 50 Ducaten: en gedurende de tien eerstvolgende Jaren, dat by dezelve Fabriek op gelyke wyze continueert, voor elk Jaar 10 Ducaten. De Getuigfchriften en een Monfter van ten minften 12 Stukken, in te leveren voor of op ultimo Sept. 1789. en strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, welke met genomene Proeven het besre en voldoende zal aantonen, op welke wyze het *Inlandsch Vlas*, door ene tot hier toe onbekende behandeling, zodanig kan worden verfynt, dat het zelve van meerder waarde, en in het gebruik aanmerkelijk verbeterd worde; een Præmie van 25 Ducaten. De Berichten en Getuigfchriften in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den Fabriekenr, die een Stuk *Gevlamde Zyde Taf*, binnen de Republiek geleverd en geweven, zo goed als die van *Lions*, zal vertoond hebben, en aanneemt, om van de zelve ten minften 25 Stuks van dezelfde qualiteit in het eerste Jaar te leveren; een Præmie van 60 Ducaten en de *Gouden Medaille*. De vertoning van een Stuk en de Getuigfchriften moeten ingeleverd worden voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, welke uit *Inlandsch Materiaal Vool* of an dere *Snaaren* hier te Lande zal bereiden, welken de beste Vreemden in deugd naast by komen, mits voldoende bewyzen de, dat zy door hem zelve gemaakt zyn; de tweede *Gouden Medaille*, of 25 Ducaten. De Monfters en Getuigfchriften in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan zulk enen, die ene *Fruit-Drogerij*, even als in *Frankryk* gebruikelijk, binnen deze Republiek opricht, en daar van ten minften jaarlyks 1000 Pond leveren kan; een Præmie van 25 Ducaten, of de tweede *Gouden Medaille*. De nodige Berichten en Monfters in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die, met daar toe dienende Bewyzen en Monfters, zal kunnen aantonen, *Garen Kantens*, van gelyke deugd en waarde als de Brabandsche, binnen deze *Nederlanden* te kunnen werken of doen werken, en daar van voor denzelfden Prys, waar voor de Brabandsche kunnen gekogt worden, aanneemt jaarlyks 1000 Ellen, ten minften ter breedte van 1 1/2 Ellen, te leveren; een Præmie van 50 Ducaten. De Monfter en Getuigfchriften in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. En in cas van Mededinging zal de Præmie verdeeld worden. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

De Pryspraak, over de *Inlandsche Winkels* boven de 6000 Guldens, is by deze Vergadering tot het Jaar 1791 geconinuereerd.

(Elat vervolg hier na.)

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

GROOTBRITANNIEN. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London*, vol. LXXVIII. part. 1. for the year 1788. 4to. 218 pag. 2 plat. Price 8 f. — Dit Deel bevat in zich:

Art. 1. *Of the methode of manifesting the Presence, and ascertaining the quality, of small quantities of natural or Artificial Electricity.* Over de manieren om het aanwezen te ontdekken, en de hoedanigheid te bepalen van kleinste hoeveelheden, zo van natuurlyke, als door konst gemaakte Elektriciteit, door *T. Cavallo F. R. S.* Na een Historisch verhaal tot de *Electrometers*, den *condensateur van Volta*, en het *werktuig ter verduubeling der Elektriciteit*, onlangs door *Bennet* opgegeven, betrekkelyk, gaat de Geleerde Schryver van dit eerste Stuk voort met zyne eigene proeven, die hy met het laatstgenoemde Werktuig genomen heeft, den beoeffenaren van dezen zeer voornamen tak der Natuurkunde mededelen. Zy kunnen niet dan voor den zodanigen hoogst belangryk beschouwd worden. Ons bestek duld byna niet, dat wy van al dergelyke wydropige Geschriften mèr, dan dat zy in 't ligt bragt zyn, berichten; ware het anders, wy zouden gaarne enigen van dezelve onzen Nederduitschen Lezeren mededelen: zeker althans zouden wy de Bescryfving van het Werktuig, dat den Heer *Cavallo* tot het doen van zyne proeven aanleiding gaf, en de veranderingen, die, door hem, daar in zyn gemaakt geworden, hier overnemen; daar (hoe wel men niet ontkennen kan, dat enig spoor van het zelve by vroegere Schryvers gevonden wordt) het zelve voor het meerder deel der Liefhebbers van dezen tak nog onbekend vooronderfeld mag worden.

Art. 2. *The Croonian Lecture on Muscular Motion.* Voorlezing over de beweging der Spieren, door *George Fordyce, M. D. F. R. S.* Wy mogen ons met den Doctoor, aan wien de Koninglyke Maatschappye dit Stuk te danken heeft, beklagen, dat zo veel, als van tyd tot tyd over dit onderwerp geschreven is, nog dat niet heeft kunnen uitwerken, dat het zelve, ten minften voor zulk ene Maatschappye, een onwaardig onderwerp geworden is. Des niettegentiaande is het, inzonderheid wanneer het zo behandeld wordt, als door den A. gedaan is, de aandagt daar van ten hoogste waardig. Hy maakt de bewegingen tweefoortig, en noemt dezelve *oorsprongelyke*, die zonder uitwendige aandryving of prikkeling veroorzaakt worden; en *medegedeelde*, die door werking van andere lighamen van buiten worden te wege bragt: — en het gebruik, dat hy van deze onderscheiding maakt, kan men niet zeggen, of is verstandig, en daarom die verdeling zelve wel uitgedagt. De beweging der Spieren wil hy tot de eerste klasse van *oorsprongelyke* beweging bragt hebben, en wyl hy derhalve daar toe zulke hulpmiddelen niet nodig heeft, beweert hy dat de Hypothesis van een aangenomen Zenuwvugt, de trilling der deeltjes, of de werking van ene naar Elektriciteit gelykende Stoffe, op loutere hersenschimmen neêrkomt, die geheel door gene proeven of zekere bewyzen gebouwd zyn. — Alles gefchied op ene wyze, die zekerlyk verdient, dat men dit Geschrift den Geleerde Lezer ter onderzoeking aanpryze.

Art. 3. An Account of a mass of native Iron found in North-America. Een Bericht van een klomp natuurlyk Yzer gevonden in Noord Amerika, door *Don Michael Rubin de Celis*. De A. van dit Arijkel wil dit product aan ene voor lang gebeurde *Volcanische explosie* hebben toegeschreven.

Art. 4. Frigorific Experiments on the Mechanical Expansion of Air, explaining the cause of great Degree of Cold summets of high mountains, the sudden condensation of aërial Vapor, and of the perpetual mutability of atmospheric Heat. Proeven over de werktuiglyke uitzetting van de Lucht, ter uitlegginge en verklaringe van de oorzaak dier groote graad van koude, welke men op de toppen van hoge Bergen waarneemt, van de schieleke verdikking der luchtachtige dampen, en van de gedurige veranderlykheid van de warmte in den dampkring, door *Erasmus Darwin, M. D. F. R. S.* Dit in de daad schone Stuk, behelst voornamelyk een nauwkeurig onderzoek, hoe ver, en onder wat omstandigheden, de zuiver mechanische uitzetting, of verdikking van de lucht, als een ligzaam beschouwd, op deszelfs gematigdheid kan invloed hebben.

Art. 5. Some observations on the Heat of Wells and Springs in the Island of Jamaica, on the Temperature of the Earth below the Surface in different Climates. Enige waarnemingen op de warmte van Bronnen en Fonteynen op het Eiland *Jamaica*, en op de gematigdheid van de Aarde, onder den bovengrond in verschillende Climates, door *John Hunter, M. D. F. R. S.* De opgave van een aantal wel ingerichte Proeven, op de temperatuur of gematigdheid der Bronnen en Fonteynen in *Jamaica*, maakt het hoofdzakelyke van dit Stuk uit, welke inzonderheid aanmerking waardig is, om de gevolgen, welke de schrandere Schryver hier uit getrokken heeft, en die voornamelyk op deze beide, die hoogst nuttig zyn, nederkomen. Voor eerst: dat deze gematigdheid aan de gemiddelde jaarlyke hette van de plaats, daar de waarneming geschied, beantwoordt: en ten anderen, dat de vooronderstelling van enige andere hette, die uit de geheele masse der Aarde zoude voortkomen, en welken men daarom de *midelpunts-hette* genoemd had, ongegrond en valsch is; wyl het klaarblyklyk is, dat, zo de gematigdheid van de inwendige delen der Aarde, in 't algemeen, door enige andere hette, als die der Zonne aangedaan wierde, dat de Fonteynen hier de ware gemiddelde hette van 't *Climaat* niet zouden volgen; maar zeker veel heter zyn, dan men door gedane Proefnemingen bevonden heeft. Moesten wy alleen de voortreffelykheid van dit Stuk in 't oog houden, wy zouden 'er breder van gewagen.

Art. 6. A Table of the mean Heat of every month for Ten Years in London, from 1763 to 1772 inclusively. Een Tafel van de middelbare hette van ieder maand, gedurende tien Jaren, van 1763 tot 1772 ingesloten, gemaakt te *London*, door *William Halderde, M. D. F. R. S. en A. S.* De naam des Waarnemers laat niet toe dat men de volkomene nauwkeurigheid van dezen Tafel enigzints in twyffel trekke.

Art. 7. On Centripetal Forces. Over de middenpuntzoekende kragten, door *Eduart Waring, M. D. F. R. S.* Dit Geschrift schynt ingericht om over de reeds door *Newton* en andere gedane ontdekkingen, op dit onderwerp ene meerdere duisterheid te verspreiden; niettegenstaande het zeker is, dat men hier omtrent nog wel ene meerdere verlichting nodig had.

Art. 8. Experiments on local Heat. Proeven op de plaatfelyke warmte, door *James Six, Esq.* Uit deze Proefnemingen

blykt het, dat 'er dikwyls by nacht ene grotere vermindering van hette digt by den grond plaats heeft, dan op ene meerdere hoogte in den dampkring, zo verre die onder het bereik der hier gedane Proeven gevallen is, zynde daar by de grootte graad van koude altoos het naast by de oppervlakte der Aarde waargenomen; ja zelfs dat dit in alle Jaarstijfen, onder bepaalde omstandigheden, als ene standvaste en geregelde werking der natuur mag worden aangenomen. Om dit verschil van graden, naar de meerdere of mindere hoogte, enigzints van belang te doen zyn, moet de lucht stil en volmaakt onbewolkt zyn, niet tegenstaande de vogtigste dampen, zo als de A. meent opgemerkt te hebben, gelyk de daauw en mist, niets doen om die verkoeling te verhinderen, maar veel eer mede werken om dezelve te vermeederen. De waarneminge zelve, op dit onderwerp gedaan, zyn bevat in 8 of 9 Tafelen; en verdienen de aandagt van ieder, die zig op *Meteorologische* onderzoekingen toelegt.

Art. 9. Observations on the Manner in which Glas is charged with the Electric fluid, and discharged. Waarnemingen op de manier, waar op 't Glas met Elektrike Rosf geladen en ontladen wordt, door *Eduart Wärbaker Crag, M. D. F. R. S.* Hoe zeer het onder de Beminnaren der Elektriciteit ene aangenomene grondwet zy, dat het Glas op de ene zyde van deszelfs oppervlakte gene de minste hoeyvelheid van Elektrike stoffe kan aannemen, zo niet te gelyker tyd ene gelyke hoeyvelheid van de tegen overgestelde zyde van het zelve afgaat; schynt echter de A. van deze waarnemingen daar aan te twyfel en, en stelt desaangaande een geheel overgesteld denkbeeld voor. Hy wil, namentlyk, dat de lading ener vles niet bestaan zoude in de ophoping der stoffe aan de ene zyde van dezelve, terwyl daar toe de andere zyde geheel van Elektrike stof ontledigd word, zo dat die stoffe van daar, door middel van geleiders, met die zyde gemeenschap hebbende, van de Vles word weggevoerd: maar dat dezelve, zonder dit laatste, alleen door ene zekere verschikking, van kleine hoeyvelheden dezer Elektrike stoffe, van de beiden zyden onderling, zouden veroorzaakt worden. De ontlading wil hy op gelyke wyze in ene tegen overgestelde verschikking gezogt hebben; wyl 'er anders (zo als hy beweert) by de ontlading ener Vles, altoos een zeker oogenblik zyn moet, waar op de Vles zelve zonder enige Elektrike stof aan beiden de zyden wezen moet, en wyl anders de gehele lading ener Battery, op dit oogenblik in den conductork, dietsusfen de beiden zyde *communicatie* maakt, en die maar zeer klein behoest te zyn, bevat moet wezen. Ons betek duld niet hier meer te zeggen, de beoordeling van dit gevoelen, laten wy gaarne aan de Liefhebbers der *Elektriciteitkunde* over.

Art. 10. Experiments on the cooling of Water below its freezing Point. Proeven op de verkoeling van 't Water, beneden deszelfs Vriespunt, door *Karel Blagden, M. D. Sec. R. S. en F. A. S.* De hier beschreven Proeven en daaruit ontleende gevolgen, welke derzelver A. eer aan doep, verdienen de aandagt van ieder Natuurkundigen, en zeker is 't, dat enige zwaarigheden dit onderwerp drukkende, door denzelfden zyn weggewomen en opgeklaard.

Art. 11. Experiments and observations relating to the Principle of acidity, the composition of Water, and Plogiston. Proeven en waarnemingen tot het zuurachtig beginzel, de zamenstelling van Water en Plogiston, betrekkellyk, door *J. Priestley*.

Deze

Deze Proeven en waarnemingen voldoen aan het denkbeeld, dat men, derzelver Auteur kennende, van dezelve moet koesteren.

Art. 12. *Some observations on the Irritability of Vegetables.* Enige Waarnemingen omtrent de irritabiliteit der Planten, door *J. E. Smith, M. D. F. R. S.* Deze Waarnemingen ver dienen ten hoogste de aandacht der Kruidkundige niet alleen, maar van ieder, die het op een redelyk onderzoek aangaande de huishouding der *georganteerde* of bewerktuigde wezens toelegt.

Art. 13. *An Account of Experiments made by Mr. John Mac Nab, relative to the freezing of nitrous and Vitriolic acids.* Bericht van enige Proeven, door *J. Mac Nab* op de bevroezing van 't Salpeter- en Vitriool zuur, door *H. Cavendish*. Een belangryk onderwerp, een bredere opgave, als wy hier doen kunnen, overwaardig.

DUITSCHLAND. *Oeuvres posthumes de FREDERIK II. Roi de Prusse.* Berlin, chez *Vosjet et Fils, et Decker et Fils*, XV vol. gr. 8vo. 1788. met het Pourtrait des Konings, van den Hofschilder *Frisch* en den Heer *Berger*. Het zelfde Werk, in het Hoogduitsch vertaald, onder den Tytel: *Hinterlassene Schriften, Friederiks II. Königs von Preussen*, kost in 't Fransch 18, en in 't Hoogd. 15 Ryksd. Geheel Europa heeft met het grootste verlangen deze nagelatene Schriften des overledenen Konings te gemoet gezien, en niemand kan twyffelen of zy zullen volkomen aan de algemene verwagting beantwoorden: hebbende zig de Vorstelyke Schryver, boven een *Horatius* zelfs, daar in een Gedenkteken *Ere Perennis* opgerigt. De 5 eerste Delen van het Werk houden Geschiedschriften in, welken een tydperk van 1740 tot 1778 bevatten. *Fraderik* verzwigt in dezelve zo min zyne eigene misdagen, als die zyners Medevorsten, doet zelfs zynen Vyanden, op de edelaartigste wyze, regt; en beoordeeld dezen en derzelver Schriften zo onzydig als verstandig. Buiten ene getrouwe opgave van Gebeurtenissen, welke reeds algemeen bekend zyn, vind men hier ook nog de geheime Onderhandelingen der Kabinetten, in de verscheidene tydperken, ten volle ontwikkeld. De verdeling van *Polen* in 't byzonder, word hier, met alle de beweegredenen, en aanleidene oorzaken, in het klaarste ligt gesteld. Behalven de Historische, vervat deze Verzameling ook nog afzonderlyke *Verhandelingen*, deels van enen Staatkundigen, deels van Wysgerigen inhoud, die ongemeen belangryk zyn. Hier op volgen de *Gedichten*, zo ernstige als schertsende. De eersten zyn ongelyk ryker van gedagten, dan de voorheen gedrukte *Poesies diverses*: terwyl de laatste blyken opleveren van dat bevallig en treffend vernuft, 't geen den Koning even zeer als zyne overige uittekende Talenten kenfchetste. Eindelyk volgt 's Konings *Briefwisseling*. Men vind hier dikwyls zyne geheimste aandoeningen geuit: gelyk by voorb. in de Brieven aan den *Marquis d'Argens*, gedurende den 7 jarigen Oorlog, wazn onder verscheidene, die een gevoelig hart niet zonder tranen lezen kan. Zelfs de Brieven van later tyd, waar van de jongste van 21 May 1786 is, gaan niet enkel over Letterkundige, maar ook over Wysgerige onderwerpen, waar omtrent de Koning even onbewimpeld zyn gevoelen uitdrukt, als of hy dagt onder vier ogen zig te bevinden. De Brieven der Heren *Jordan, d'Argens, d'Alembert*, zyn grotendeels Meesterstukken, en verdienen, schoon ook niet aan enen Koning gerigt, als de fraayste Modellen van goede Brieven beschouwd te worden.

NEDERLANDEN. Oden en Gedichten van *Mr. J. P. Kleyn*, en *Viouwe A. Kleyn*, geb. *Ockerje*, gecomponeerd voor de Zang en het Clavier of Fluit, Viool en Bas, door *C. F. Ruppe*, te *Leiden*, by *A. en J. Honkoop*, 1788.

Pharmacopœia Collegii Regalis, Medicorum Londinensis, editio Nova. Augustini Batavorum, apud *A. en J. Honkoop*.

Uitleghkundig en Godgeleerd Magazyn van *Dirk Cornelis van Voorst*, Predikant te *Hien* en *Dodewaerd*, te *Stuk*, te *Leyden*, by *A. en J. Honkoop*.

Geschiedenis van alle Volken, door *A. J. Roustan*, Predikant te *Londen*. 4e. 5e. en 6e. Deel, te *Amst.* by *Holtrop*.

De School voor de Vaders, Blyspel, in 5 bedryven, uit het Fransch van den Heere *Pieyra*, Lid van de Koninglyke Academie te *Nimes*, te *Amsterdam*, by *W. Holtrop*.

Geloofsbelydens van zyn Koninglyke Hoogheid *Prins Frederik Willem*, Kroonprins van Pruisfen, benevens de aanspraken en de Leerreden, by deze gelegenheid gedaan. Op hoog gunstig bevel in 't licht gegeven, door *Fr. Sam. Godfr. Sack*, Koninglyken Hofprediker, Opper Conistoriaal en Kerkenraad, uit het Hoogduitsch vertaald, in 's *Gravenbaga*, by *J. du Mee*, 1788.

Wysgerige Verhandelingen, Brieven en Gesprekken, van *Mozes Mendelszoon*, uit het Hoogduitsch vertaald, en met aantekeningen, en het leven van den Auteur, verrykt, door *G. Brender a Brandis*, 2e; Deel, met het Pourtrait van den Auteur, te *Leiden*, by *P. Pluigers*.

P. Vaa, Christelyk Kinderfchool en Huisoeffeningen, vierde druk, te *Leyden*, by *David du Mortier en Zoon*.

Gemengde Dichtproeven van enige Letterlievende Vrienden te *Dordrecht*, by *A. Blusij en Zoon*.

Adeline of aangezekende Byzonderheden ener jonge Juffer op hare driejarige Reize, door *Frankryk*, door haar zelve beschreven, 1ste Deel.

Maria of het bekoorlyke der Deugd, en de schadelijke gevolgen der Ondeugd, met platen, geen Roman, te *Amsteldam*, by *J. Kok*.

Tafel, aanwyzende den Vervaltyd der Wifselbrieven, dewelke op een zeker getal van dagen of weken getrokken of geaccepteerd zyn, te *Amsterdam*, by *J. Kok*, 1787.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK- NIEUWS.

Op den NEDERDUITSCHEN SCHOUWBURG, te *Amsterdam*, zal vertoond worden:

Maanlag 27 October.

Melanide, Blyspel.

De Gewaande Tovery, Zangspel.

Dingsdag 28 dito.

Clementina, Treurspel.

De Gewaande Tovery, Zangspel.

NA

**NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART,
LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS-
HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA-
BRIEKEN, BETREKKELYK.**

De 58 Schepen, dit Jaar voor *Holland*, naar *Groenland*, ter Walvischvangst geweest zynde, kwamen allen behouden te rug, en hebben gevangen 167 Vifſchen 2944 Vaten Spek. — Van de 11 *Hollandsche* Schepen, die naar *Straat Davids* geweest zyn, is 'er een voor *Amsterdamsche* Redery verongelukt. — Dezen hebben gevangen 21 Vifſchen 903 Vaten Spek. — De Walvischvangst is dus voor de Reders hier ten Lande, over 't geheel, ſlegt geweest, en op verre na geenzins toereikende ter goedmaking van de kosten der uitrusting. Het verlies zou zelfs, voor verre het grootſte deel der daar by belang hebbende, aanmerkelyk wezen: zo niet de Præmie van den Staat daar aan, op ene gepaste wyze, te gemoet kwame.

De Engeliſchen, die een ongelyk groter aantal Schepen, zo naar de ene als andere Viſchplaats gezonden hadden, zyn, naar evenredigheid, gelukkiger geſlaagd.

Door 34 Schepen van *Hamburg*, die dit Jaar ten Walviſch- en Robbenvangst uitergert waren, zyn gevangen 40½ Vifſchen, 821 Vaten en 1217 Vaten Robbenſpek, en door 9 van *Altona*, 16 Vifſchen, 272 Vaten, en 648 Vaten Robbenſpek.

De Regering van *Madrid*, heeft den uitvoer van Vreemde Lakens, naar de Spaanſche Bezittingen in *Amerika*, verboden.

De Keurvorst van *Saxen* heeft tot meer aanmoediging van Nationale Industrie, van Handwerken en Koophandel, 58 onderſcheidene Præmien uitgeloofd, waar van de hoogſte 200 Ryksd. beloopt: en hier van het noodig berigt, by openlyk aangeplakte Biljetten, alom in zyn Keurvorstendom doen verſpreiden.

GEBOORTE. TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatſtverloopen week, is geweest: te *Amſterdam* 196: in 's *Hage* 16: en te *Haarlem* 12, onder welken laatſten 7 beneden de 12 jaren.

Onlangs overleed te *Romaldkirk*, een klein Dorp in het Noorden van *Yorkshire*, zekere *Mary Wilkinſon*, in den Ouderdom van 109 Jaren: hebbende dus onder de Regering van 4 Koningen geleefd: op haar 90ſte Jaar, was zy nog zo ſterk, dat zy van haar Woonplaats naar *Londen*, zynde een affand van 290 mylen, in 5 dagen en weinige uren, te voet, wandelde.

**OPENBARE VERKOPINGEN VAN BOE-
KERYEN EN KONSTVERZAMELINGEN.**

De Heer Dokt. *A. Houttuyn*, te *Amſterdam*, is van oogmerk, in 't voorſte des volgende jaars, of eerder, aldaar in publieke Veylinge te Verkoopen: Het Reſtant zyner uitmuntende *Collectie NATURALIEN* van allerlei foort, namelyk: Oost en West-Indiſche Gedierten en Planten, in Meſen, Uit en Inlandſche Capellen, en andere Inſeſſen, *Hoorens*, *Schulpen* en *Zeegewasſen*; *Japaneſche*, *Javaanſche*, *Ceylonſche*, *Kaapſche Herbariſuſen*, met vele nog onbekende *Plantgewasſen*, ene menigte *Uitheemſche Zaden* en *Vrugten*; veelerlei *Houten*, *Petrefakten* of *verſteende Zaken*, *Jaspisſen*, *Achaten*, *Edele Stenen*, *Kryſtallen* en *Mineralen*, benevens enige *Raritèiten*, *Mathematiſche*, *Phyſiſche* en *Chemijſche Inſtrumenten*, *Kaarten*, *Prenten*, &c. alles volgens *Catalogus*, die daar van in tyds zal uitgegeven worden; zynde inmiddeſs deze *Collectie* geheel of gedeeltelyk uit de Hand te koop.

Luzac en van *Damme*, Boekverkopers te *Leyden*, zullen op den 17 en 18 *November* aanſtaande (en niet in de *Maand Oktober*, zo als op de *Catalogus* geſield is) Verkoopen:

De uitmuntende Verzameling van *Phyſiſche*, *Mathematiſche* en *Werktuiglyke INSTRUMENTEN*, Nagelaten door wylen den Hooggel. en vermaarden Heere *J. N. S. ALLAMAËRD*, *Philof. Doct.* en *A. L. M.* Hoogſteller in de *Wiskunde*, de *Wysbegeerte* en *Proefnemende Natuurkunde*, op 's Lands *Univerſiteit te Leiden*, Lid van meest alle de *In- en Uitlandſche Maatſchappijen* en *Geleerde Genoſſſchappen*. Het voornaamſte Gedeelte van deze Verzameling beſtaat uit de *Werktuigen*, door de beroemde 's *Graafſtads* en *Muſſchenbroek*, beſchreven en afgebeeld, met vele nieuwe uitgevondenen van andere Geleerde Mannen. Byzonder munten uit verſcheiden *Modellen* van *Wind- en Watermolens*, *Heiwerken*, enz. Voorts enige *Prisma's* van *Yslandsche* en andere *Chryſtallen*, verſcheidene byzondere *Stukken* van *Konst-Magneten*, van allerlei grootte; iſgelyks *Natuurlyke Magneten*, waar onder een uitmunt van ongemene grootte, trekkende, als dezelve wel gevoerd word tot 100 Ponden, *Rhynl. Gewigt*, zynde zeer wel geconferveerd.

Op *Woensdag* den 29 *Oktober* 1788, zal, ten Huize van *Will. Vermandel*, in de *Gasthuismolenſteeg*, te *Amſterdam*, verkopt worden, ene zeer pretieufe Verzameling van *PRENTEN* en *PORTRAITEN*, betreffende de *Gefchiedenis der Nederlanden*, waar onder die extra raar zyn: allen door de voornaamſte *Nederlandſche Meesters*, uitmuntend van *Druk* en *Conditie*, liggende in *Konstboeken* met *maroquine banden*: vervolgens *PRENTEN* en *PORTRAITEN*, door *Franſche*, *Engeliſche* en *Nederlandſche Meesters*, als: *Juff. Katſſinan*, *Bombury*, *West*, *Knigt*, *Vernet*, *Wouwerman*, *C. de Viſcher*, enz. en daar onder verſcheiden in de manier van *Tekening*: laatſtelyk een *ATLAS* VAN *AMSTERDAM*, en enige losſe *Prentwerken*: breder by *Catalogus*, die by bovengemeldene te bekomen is.

A L G E M E N N E

KONST- EN LETTER-BODE;

V O O R M E E R - E N M I N - G E O E F F E N D E N .

Vrydag den 31. October.

B E R I G T E N .

I T A L I E N .

De Hoogl. *Mascagni*, te *Sienna*, heeft zyne Ontleedkundige Tafelen uitgegeven, die met ongemene graagte ontvangen zyn. De Groot-Hertog van *Toscane* heeft hem, ter beloning van zynen arbeid, een geschenk van 500 Dukaten of Zechinen doen ter hand stellen, en zyne Jaarwedde verduubbeld. De Prys dier Tafelen is 25 Zechinen.

Italië heeft, in dit Jaar, ettelyke voorname Geleerde Mannen verloren, als *Pompej*, den Grave *Betti*, te *Verona*, den Marquis van *Vavano*, te *Ferrara*, den Ridder *Filangieri*, te *Napels*.

Vader *Fontana*, Hoogl. by de Adelyke School in *Mailand*, heeft het Leven van *Pompejus* beschreven, 't geen in de Verzameling van *Fabron*, *Vita Italorum*, staat in 't licht te komen.

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

De Heer *Joh. J. H. Wild*, in het Wynthuis, den Roomschen Keizer, te *Neurenberg*, heeft, ten be-

hoeve van In- en Uitlandsche Konstminnaren, een *Konstkabinet* aangelegd, welk dagelyks, op alle uren, voor een Convent. Gulden te zien is. Het zelve bevat uimuntende Schilderyen van Italiaansche, Nederlandsche en Duitsche Meesters: originele Tekeningen van beroemde Konstnaren; voorts verscheidene gesneden en geboetserde Beelden, Basreliefs en Groepen, zo van Hout, Yvoor als Steen en Was: als mede antieke Urna's, gebronste Beelden en andere oude Zeldzaamheden: onder anderen ene Egyptische Mumie: en eendelyk, nog ene aanmerkelyke Verzameling uit de drie Ryken der Natuur, namel. Delfstoffen, Petrefakten, Hoorns en Schelpen enz.

Dat zelfs Edellieden van goeden Huize, naar Hoogleeraarsplaatsen staan, schynt iets zeldzaamst op te leveren, vooral wanneer deze Posten zo weinig voordeel aanbrenge, als in de Keiz. Kon. Staten. Onder tuschen is de Graf *Schatgotsch*, Keizerl. Koningl. Landraad, een doorgoeffend man in de Wiskunde, éen der Mededingers naar de opengevallen plaats van den Overledenen Hoogl. *Tesaneck*, te *Praag*. Aan de Universiteit aldaar, staat een nieuw Profesfor voor de Huishoukunde, en mogelyk ook een voor de Vaderlandsche Geschiedenis te komen.

Thans is reeds de beschikking omtrent de *Buzowsche* Hoogleeraren gemaakt. De Heren Justitieraden *Martini* en *Toze*, uit de Regtsgeleerde-; Prof. *Graumann*,

mann, uit de Geneeskundige Faculteit, en de Heren Hofr. *Tyebfen*, Hoogl. in de Oosterfche Talen, Hofr. *Witte*, Hoogleer. in het Recht der Natuur en der Volkeren, *Hacker*, Prof. in de Natuur- en Wiskunde, en *Karsten*, Prof. in de Huishoudkunde en Finantie Wetenschap, gaan, in deze zelfde Hoedanigheden, met Païfcaen, tot de *Rostockfche* Akademie over. Daar en tegen zullen de Geestelyke Heren, Konfiftoriaal-Raden en Hoogl. in de Godgeleerdheid, Dr. *Döderlein*, *Maurette* en *Müller*, nevens den Hoogl. in de Verloskunde, met behoud van derzelver Jaarwedden, tot nader order, in *Buzow* blyven; gelyk reeds te voren de Hofraad *Spangenberg*, mede met behoud van Tractement als Prof. als Lyfarts der Hertoginne Weduwe naar *Rostock* vertrokken is.

De Heer *Joh. H. O. König*, tot dus verre buiten-gewoon Hoogl. in de Rechten, is tot gewoon Hoogl. in de zelfde Wetenschap, als mede tot Byzitter der Rechtsgeleerde Faculteit, te *Halle*, benoemd.

De Heer *G. E. Schulze*, Adjunct der Philosophifche Faculteit, te *Wittenberg*, gaat als gewoon Hoogl. der Wysbegeerte naar *Helmftadt*: Prof. *Eggers* is tot Hoogler. in het Staatsregt, te *Koppenhagen*, benoepen.

Den 9 July is het Ontleedkundig Teneel, te *Wurzburg*, plegtig geopend. De Vorst, het Domkapittel, het gehele Hof, nevens de Leden der Univerfiteit waren 'er by tegenwoordig. De Candidaten in de Geneeskunde ontvingen den Vorst in den Kruidhof. De Zoon van Prof. *Siebold*, deed enen fraaye Aanspraak aan Hoogstdenzelven. *Siebold*, de Vader, las ene Verhandeling voor over het nut en de noodzakelykheid der Ontleedkundige Oeffening, en verhandelde daarby tevens de Gefchiedenis dier Wetenschap aan de Hoge School.

De beiden Broeders *A. L. Möglich*, Tekenmeester en Plaaftnyder te *Neurenberg*, en *E. Möglich*, Konst- en Portraitchilder, te *Romen*, zyn, by een Diploma van 20 Sept. tot Medeleden der Konst-Akademie te *Augsburg*, aangenomen.

De Opper Konfiftoriaal-Raad *Bufching* heeft, met het thaas in 't ligt gekomen 22ften Deel, deszells Magazyn besloten: van de Bydragen tot de Levensbefchryving van beroemde Mannen, heeft men ook niets meer te wagten. Reeds in den voorledene Jare zyne wekelykſche Narigten besloten hebbende, ſchynt hy zig, in zynen toenemenden Ouderdom, enkel by het afwerken van zyne Aardrykskunde te zullen bepalen.

N E D E R L A N D E N .

UTRECHT. De Hooggel. en Hoog Eerw. Heer *Dr. Philippus Joannes Bachiene*, heeft, den 9 dezer maand October, zynen nieuwen Post van gewoon Hoogleeraar in de H. Godgeleerdheid, aan de Hoge Schole dezer Stad, plegtig aanvaard, met het houden ener Openbare Redenvoering: *de Jesu Christo, Praeceptorum, informandis Evangelii Praeconibus, Exemplo*.

ALKMAAR. Den 23ften dezer Overleed, alhier in den Ouderdom van ruim 52 Jaren, de Heer en *Mr. Rutgerus Paludanus*, Oud Burgemeester en Raad dezer Stad, enz. Lid van verscheiden Geleerde Genootſchappen; een man die niet alleen uit hoofte van zyn braaf Karakter en bekwaamheden ene algemene achting verworven, maar ook door zyne kundigheden, byzonderlyk in het Vak der Gefchied-, Oudheid- en Staatkunde, zig in het Gemeenbest der Letteren niet weinig verdienstelyk gemaakt hadde. Zyne Oudheid- en Natuurkundige Verhandelingen, in den Jare 1776 in gr. 8vo. in druk uitgekomen, zyn met ongemene graagte ontvangen. Zyne nagelaten nette en uitgestrekte Boekery bevat, onder anderen, ene keurige Verzameling van Handvesten, Privilegien, Odroeyen enz. aan welks completering hy thans nog bezig was, terwyl hy ook nog voornemens was verscheidenen Ontwerpen te voltoeyen, waar door hy zyne Landgenoten niet weinig nut zoude toegebracht hebben.

HAERLEM. De Heer *Dokt. Pereboom*, heeft ons zedert de uitgave van ons laatste No. wel gelieven te vereeren met het volgend

NADER BERIGT WEGENS DE HERFSTDRADEN.

„ De Tor ging by my voort aan haren draad te
 „ ſpinnen, tot op den 18 October, wanneer zy in
 „ een Pop veranderd en ingekrompen was. Inmid-
 „ dels hadde zy alle de Vliegen opgevangen, en tot
 „ ſpyze genuttigd. Na drie dagen kwam 'er uit de
 „ Pop een Vlieg, als de voorgaande, ten voorſchyn,
 „ die zig op den gefponnen draad plaatfte, dog al-
 „ daar, zekerlyk by gebrek aan Voedzel, ſchielyk
 „ ſtierf; en dusdanig door my bewaard word.
 „ Voor 't overige zie ik de Herfstdraden van die
 „ aangelegenheid aan, dat ik aan de nyverheid der
 „ Natuuronderzoekers den voorſlag verde, om ze
 „ niet alleen in derzelver oorsprong verder na te
 „ ſporen, maar ook, zo mogelyk, aante kweken, ten
 „ einde Proeven te kunnen nemen, om 'er Zyde van
 „ te winnen.

Vierde Vervolg en Slot der PRYSVRAGEN, vastgesteld by de Algemene Vergaderinge des OECONOMISCHEN TAKS, van de Hollandsche Maatschappye der Wetenschappen, gehouden in 1787 en 1788.

WERKTUIG- EN SCHEIKUNDE.

Aangezien de Veerkrachtige Harst van Cayenne, van zeer veel nut is in de Heeskunde, in zo verre uit dezelve verscheide nuttige Werktuigen kunnen bereid worden; doch de ontbinding van die Harst, en het bereiden van die Werktuigen, tot nog toe onderhevig is aan vele zwarigheden, word beloofde Præmie van 100 Ducaten, aan den genen, die het beste Middel bekend maakt, om deze Harst te ontbinden, en daar uit op een gemaklyke wyze de Werktuigen te bereiden, met behoud van deszelfs Veerkracht en onoplosbaarheid in waterige Vogren. De Berichten moeten, met Proeven behoortlyk geltaafd, ingeleverd worden voor ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die de beste Bereiding opgeeft van een Compositie, tot nog toe onbekend, welke, volgens genomene Proeven, op nat Hout hechten wil, en waar mede men in staat zou zyn lekkende Vaten, zo met Wyn, Bier, Genever, als andere Vochten gevuld, zonder dezelve ledig te maken, zodanig digt te smeren of te stoppen, dat zy voor den tyd van ten minsten vier Maanden buiten verdere lekkagie zouden byven, en overhinderd konden gerold of verwerkt worden; ene Præmie van de Gouden Medaille en 25 Ducaten, of 75 Ducaten. Deze Compositie zoude echter geen nadeel moeten toebrengen aan dat gene, het welk zich in de gemelde Vaten bevond, als mede enigen tyd kunnen bewaard worden, zonder dat men genoodzaakt zoude zyn, voor ieder gebruik op nieuws te bereiden. De Berichten en Getuig-schiffen in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. En strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die de gemaklykste en minst kostbare manier aanwyst, door Proeven geltaafd, om een Schip, 't welk op Strand zit, en byna vier of vyf voeten hoger geligt moet worden, dan de a'daar hoogste Vloed het brengen kan, van Strand af te brengen, 't zy dan op een Zandigen, of wel op een Kleiachtigen, byzonder op een Moerasigen grond, wanneer men niet in staat is om een Anker agter uit te brengen, door welk middel men een Schip daar van zou kunnen afwinden; in beide gevallen, de Gouden Medaille en 100 Ducaten. Het Bericht en de Getuigschiffen in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ultimo Sept. 1791.

Is het mozelyk, vaste Regelen te geven, naar welke de Schoorstenen, in Keukens of Vertrekken aangelegd, ten allen tyde, bevryst zyn van het roken, en teffens, zo veel mogelyk is, de hoeveelheid der Brandstoffen bezuinigen? zo ja, welken zyn die?

Tot oplossing dezer Vraag word vereischt:

Ten eersten, algemens, of in alle gevallen, toepasfelyke Regelen, waar door bepaald worde de grootte der Schoorstenen, in vergelykinge van de Vertrekken, waar in zy geplaatst zyn; de wyde der Schoorsteentoppen, derzelver verwyding of vernauwing, in vergelyking der Schoorstenen, waar van zy den Rook moeten afleiden; en eindelyk, op wat wyze het neerlaan van den Rook, door de Valwinden veroorzaakt, voor te komen is.

Ten tweeden, de juistheid van deze Regelen, uit Natuurkundige Grondbeginzelen af te leiden, en door in het byzonder daar toe genomene Proeven te bevestigen; welke Proefnemingen klaar en duidelyk moeten medegedeeld worden.

Aan den genen, die deze Vraag best beantwoord en de juistheid zynere opgegevene Regelen zal bewezen hebben door het aanleggen van twaalf zodanige Schoorstenen, welken, volgens het oordeel van die Personen, welken de Oeconomische Tak tot derzelver Infpectie zal benoemen, aan de vereischten voldoen zullen; een Præmie van de Gouden Medaille en 50 Ducaten. Het Bericht en gepaste Getuigschiffen in te leveren voor of op ultimo Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die het eerst tweemaal 's Jaars 100 Ponden versche Olæum Ricini, uit de West-Indische Colonien van den Staat hier te Lande bezorgt, en voor 3 Gulden het Pond kan verkopen; een Præmie van 20 Ducaten, of de tweede Gouden Medaille en 8 Ducaten, en zo daar mede nog twee jaren continueert, voor ieder Jaar 10 Ducaten. Het Monster en de Getuigschiffen in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die enen nieuwe vaste Couleur, uit Planten, Insekten of Mineralen, in ons Vaderland vallende, dienstig tot Manufacturen, zal vinden, en daar van Proeven produceren: een Præmie van 50 Ducaten. Deze Proeven, met behoortlyke Getuigschiffen of een Bericht van Gecommitteerden, uit het naastby gelegen Departement van den Oeconomischen Tak, in welker tegenwoordigheid de Proeven gedaan zyn, moeten voor of op ult. Sept. 1789. overhandigt worden. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die, uit Inlandsche Geyosjes, de beste bruikbare Soda weet te branden, en daar van een Monster van 100 Pond met gepaste Getuigschiffen, voor of op den laatsten Sept. 1789. vertoond, en tevens de Planten aanwyst, waar uit dezelve gebrand is, de Gouden Medaille, en indien deze Soda bevonden word egaal in deugd aan de beste Spaansche, daar en boven een Præmie van de Gouden Medaille of 50 Ducaten. Deze Præmie strekt zig uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die het beste Loogzout vindt, dat in aart, hoedanigheid en prys gelyk is aan de Barille, (de welke men in de Rolderyen en Glasblazeryen gebruikt, en die sedert enige jaren zeer hoog in prys is geweest,) mits de Uitvinder zich verplicht, om des gerequireerd, binnen de vier eerste jaren te zamen gerekend, daarvan 25000 Ponden te leveren, ene Præmie van 200 Ducaten, te betalen op het einde van het vierde jaar. Het Monster en de Getuigschiffen in te leveren

voor of op ultimo Sept. 1789. Deze Præmie strekt zich uit tot ult. Sept. 1791.

Aan den genen, die best aanwyst, de Oorzaak waar van daan kome, dat Zwart geveerde Stoffen, in het gebruik, onsterker zyn dan die van andere Couleuren, mitsgaders een voldoende Middell om het zelve voor te komen, met Proeven geflaafd, aan de hand geeft; ene Præmie van 50 Ducaten. Het Bericht en de Bewyzen in te leveren voor of op ult. Sept. 1789. Deze Præmie strekt zich uit tot ult. Sept. 1791.

Aandengenen, die ene voldoende Tekening opgeeft van een Watermolen, die niet door den Wind bewogen word, en gemaklyk aan den gang gebracht en gehouden kan worden, en in grote en kleine Polders, tot hoge en lage opmalingen gebruikt, niet kostbaarder is van structuur en onderhoud, dan de gewone Watermolens; voor de Tekening een Zilveren Medaille, voor een voldoende Model 50 Ducaten, en wanneer zulk een Molen in het groot vertoont, en aan den gang brengt, en aan het oogmerk voldoet, een Præmie van 100 Ducaten. De Bewyzen en Getuigfchriften in te leveren voor of op den laaftten Sept. 1789. Deze Præmie strekt zich uit tot ult. Sept. 1791.

ZEEVAART EN VISSCHERYEN.

Nadien in de laaftte Jaren de Zalm op onze Rivieren, en inzonderheid de Rivier de Leck, merkelyk minder vernomen word, dan in vroeger Jaren; zo word een Præmie van een Gouden Medaille aangeboden aan den genen, die de Middelen ter verbetering weet aan te wyzen, zodanig dat dezelyen uitvoerlyk en voldoende bevonden worden.

Nadien de Plakgebodende Zeeschepen, voor onze Rivieren, Kysten en Zeegaten, het voordeligste, en tot het dragen van meerdere Last bekwaam zyn; zo word een Præmie van 1000 Ducaten en ene Gouden Medaille beloofd aan den genen, die in staat is, door duidelyke Proeven, in het groot gedaan, zulke Verbeteringen in derzelve Constructie, Takelagie en besturing op te geven, waar toe zy in staat zyn, zo spoedig als de rond- of scherpe gebodenden, hunne Reizen te bevoornden, zonder dat zy hier door in bovengemelde voordelen merklyk worden verkort, of ook verzwakt, en aan meerdere gevaren of gebreken, uit den aart van derzelve constructie voortkomende, worden blootgesteld: wordende hier by teffens vereischt een nauwkeurige Mal, met de juiste opgave der Voetmaten, plaaffing en zwaarte der Masten, Rondhout, en verdere Takelagie. De Getuigenisten, Maten en Bewyzen in te leveren voor of op ult. Sept. 1790. en strekt zich uit tot ult. Sept. 1793.

Aan den genen, die een beter, dan tot nu toe bekend, Middell uitvindt en opgeeft, en met Proeven staft, het welk diens kan om Scheepslieden te reddden, die in gevalle van Stormwind en lager Wal, met hunne Schepen (zelfs de diepstgaanden) tegen onze Zeeftanden aankomen; ene Præmie van 200 Ducaten. Het Model en de Getuigfchriften in te leveren voor of op ult. Sept. 1790. En strekt zich uit tot ult. Sept. 1793.

Aan den genen, die de beste en door Proeven gestamde

Middelen aan de hand geeft, om het Vuur in het Eike bouw in deszelve voortgang in de Schepen voor te komen; ene Præmie van 100 Ducaten. Het Bericht en de Getuigfchriften in te leveren voor of op ult. Sept. 1790. Deze Præmie strekt zich uit tot ult. Sept. 1793.

NUTTIGE VOORSTELLEN.

Aan den genen, die de beste Zwarte Konst-Prent, van 10 duim breed en 12 duim hoog, of 12 duim breed en 10 duim hoog, naar ene Schildery van een Nederlandsche Meester schraapt, zo goed als de Engelschen; een Præmie van 30 Ducaten; te vertonen voor of op ultimo Sept. 1790. Deze Præmie strekt zich uit tot ult. Sept. 1793.

Aan de Twee eersten Jongelingen, welke, naar het leggen van behoorlyke Gronden van Tekening en Graverkunde, zich na Parys zullen begeven, om zich daar in hunne Konst te volmaken, na dat zy zich aan den Oeconomischen Tak zullen aangegeven hebben, en onderzocht zyn; een douceur van 50 Ducaten, voor elk Jaar aan een ieder hunner, en zulks gedurende den tyd van drie Jaren, mits dat zy telkens voldoende bewyzen van hun verbyf in Parys, goed gedrag en vorderingen geven. Deze Prys expireert met ult. Sept. 1789, en strekt zich uit tot ult. Sept. 1792.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

ITALIEN. Te Florence, zyn onlangs twee Werken van belang in 't licht gekomen; zynde *Les Actes du fameux Synode de Pistoja*, in een Deel 170. van 400 bladz. en die de *Assemblée des Archevêques & Evêques de la Toscane, tenue dans cette Ville en 1787*. Dit laaftte Werk befaat 7 Delen in 400. nevens een 8ste Deel in 8vo.

ZWEDEN. De Hooggel. Heer *Tbunberg*, te *Upsal*, heeft, zedert April 1787 ene reeks van kleine Schriften (*Dissertationes*), onder den Tytel: *Miscum Naturalium Academiae Upsaliensis*, behelzende ene aanwyzing der *Naturalia*, die in het Akademisch Kabinet aldaar, uit geschenken verzameld zyn, begonnen uit te geven. De eerste Handelen over de Dieren, meestal volgens het Zamenfel van *Linnæus*. Onder de Infekten zyn zoamige nieuwe beschreven en afgebeeld. Van denzelfden Schryver, is over het Plantgeflagt *Moraea* ene afzonderlyke Disertatie, met de afbeeldingen van 5 soorten, in het licht gekomen. Onder zyne Voorzitting zyn nog de drie volgende Akademische Schriften, over het Grasgeflagt *Restio*, over de *Arbor toxicaria Macassarientis*, of *Boa Upos*, en de *Moxae atque ignis in Medicina rationali usu*, (over het gebruik van de *Moxa*, en het Vuur in de Geneeskunde), verdedigd. In deze laaftte word het geval beschreven van ene Verlamming van de Tong, die de Heer *Wählin*, door de *Moxa* agter beiden de Oren aangebragt heeft genezen.

GROOTBRITANNIEN. *The Athenaid*, a Poem. by the Author of *Leonidas*, 3 vol. in 12mo. Te Londen, by *Cadell*. De Heer *Glover* is, over het algemeen, door zyn *Leonidas* be-

bekend, als een van de beste Dichters, waarop de Britten in de laatste dagen mochten roemen. (*) Deze *Athenaide* kan, in zekeren opzichte, aangewerkt te worden als het vervolg van den *Leonidas*, en eindigt met de nedertaag van het Perzische Heir, onder *Mardonius*, by *Platae*. Men zal 'er ook ligtelyk dezelfde hand des Dichters, dezelve verheven gevoelens, deugtheid en rykdom van schilderachtige Tafereelen in ontdekken.

ZWITZERLAND. *Codé du Bonheur &c.* Geluks-Wetboek, vervattende de Grondregelen en Voorfchriften van 's Menschen pligten, omtrent zig zelve, zynen Evenmensch en God: door den Heer *R. L. d'Erlach*, Lid van den hogen Regeringsraad der Republiek van *Bern*; te *Luzanne*, 1788 VII Deelen, 8vo. De uitgebreidheid van dit Werk is niet enkel toetschryven, aan de menigte van zaken, welken de Schryver als onderwerpen der zedelyke Wysgeerte beschouwd, maar ook aan de manier zelve, waar op ny ze behandeld. Het eerste Deel bevat alleen, na enige algemene Overwegingen omtrent de Gelukzaligheid en de Menschelyke Natuur, een kort begrip der Natuurkunde, onder welken mede de Starren- en Delfstofkunde begrepen is, als een *algemeen tegen gift voor de meesten onzer bedorvenheden*, onder welke de Schryver byzonderlyk het Bygeloof teld, ook gaat by dikwyls, by de aanvoering van Zedelessen, in het vak der Staatkunde over. — Wat zyne schryfwyze belangt; doorgaands ondersteund hy zyne eigen gedagten met de gezegden van andere zo vroegere als latere Schryveren, waar uit hy meermalen lange aanhalingen bybrengt, terwyl voorts zyne bekleedzels van zelve wydropigheid medebrengen. Het minste komt hier voor als enkele overdenkingen, maar het meeste by vorm van Dromen, Brieven, Gesprekken, Idyllen, Anekdoten, Uittreksels uit Handschriften enz. Het Werk is aan de Keizerin van *Rusland* opgedragen, welker daden, nevens die van *Joseph II.* en *Frederik*, dikwyls als voorbeelden door den Schryver bygebracht worden. Hoe zeer ondertuschen deze Zedekunde de uiterlyke gedaante en kolear der grote waereld heeft aangenomen, zyn egter hare grondregels zo zuiver en onopgesmukt, als welligt, uit het tot dus verre daar omtrent gemelde niet te vermoeden ware. Schoon nochtans billyk te wagten van een man, die een Medelid der Hoge Regering van een Zwitsersche Gemeenbest, en Vader van Zonen is, voor welken, grootdeels, het Werk regtstreeks geschikt was. Ons beslek laat niet toe over den inhoud, en de velerleye belangryke, en voor alle Standen nuttige onderwerpen, die hier voorkomen, uit te weiden. Genoeg is het, met een der beste Journalisten te zeggen, dat zo wel de bedoelingen en edele gronden, als de belesenheid en vlyt, welken dit Werk aan den dag legt, elken Lezer met-hoogachting voor den Schryver moeten vervullen.

DUITSCHLAND. *Abhandlung über die Venerische Krankheit.* Verhandeling over de Venusziekte, door *Christ. Girtanner*, Doct. in de Genees en Heelkonst, Correspondent van de Koninkl. Societeit der Wetenschappen te *Göttingen*. Te *Göttingen*, by *Dietrich*, 1788. gr. 8vo. 459 bladz. Op dit Dael, staat nog een tweede te volgen, waar in men een zo veel mogelyk nauwkeurige Lyst der uitgekomen. Schriften over

(*) *Hy Overleed in den Jare 1785, in den Ouderdom van 73 Jaren.*

deze Ziekte, met korte aanmerkingen over 't geen elk derzelven byzonderlyk eigen is, te wagten heeft. Het voorhanden zynde is verdeeld in 5 Boeken, waar van het eerste de Geschiedenis dezer Ziekte behesht. De Schryvers der *Gotz. Gel. Anzeigen* spreken met Lof van dit Werk.

Fortsetzung der Entdeckungen &c. Vervolg der Ontdekkingen van den jongsten tyd in de Geneeskunde, door *Job. Aug. Pbil. Casner*, 4de Deels, 1ste Stuk, 8vo. te *Nördlingen*, 1788. Het loflyk en nuttig doel dezes Werks, waar van het eerste Deel reeds in 1778 uitkwam, is, om praktiserende Geneesheren, die geen tyd hebben veel te lezen, een kort uittreksel te geven van alle goede stellingen, waarnemingen, ondervindingen en proeven der laatste Jaren, beginnende met het Jaar 1740. Het voorhanden zynde Stuk loopt van 1774 tot 76. Jammer is het, dat deze nuttige arbeid zo traag voortgezet word.

Archiv für Rosartzte &c. Archief voor Paardmeesters en Paarden Liefhebbers, door *J. D. Busch*, Med. Doct. en *H. Daum*, Stalmeester van den Burggraaf van *Hachenburch*, te *Marburg*, in den Akad. Boekwinkel, 8vo. 8½ vel drukt. Een eerst Stukje ener voorgenomen Verzameling, zo van eigen waarnemingen als die van andere kundige Lieders, waar van de bekende bekwaa- enervarenheid der Schryveren veel goeds doet hopen. De Verhandelingen in dit eerste Stukje gaan over de *Kloofboeven*, het voor- en nadeel van het *Aserlaten*, de *Koller* en *Spat*. Met betrekking tot het laatste ongemak worden de *Zuurzouten*, en vooral de *Spanische Vliegen*, voor het beste Geneesmiddel opgegeven. Een gemene Boer, omstreeks *Marburg*, bediend zig daar toe met het beste gevolg van de bekende *Robertson'sche Zalve*, uit *Euphorbium*, *Spanische Vliegen*, *Rottekruid*, *Sublimaat* en *Varkens reuzel* aangefield.

Neues Systematisches Conchylien Kabinet &c. Nieuw Systematisch Kabinet van Schelpgewassen, vervolgt en besloeten door *J. H. Chemnitz*, Predik. by de Hoogd. Guarnisoenskerk te *Kopenhagen*, &c. 1ode en laatste Deel, met 38 kop. Platen, naar de natuur getekend en met levende koleuren afgezet, te *Neurenberg*, 1788. prys 20 Ryksd. De verdienstelyke Schryver voltooid hier mede, op ene roemryke wyze, een Werk, met oneindigen vlyt, ongelovelyke moeite en verwonderingswaardige konst bearbeid; een Werk, welk eenwenagter een deszelfs waarde behouden zal, en alles, wat omtrent deze Wetenschap kostbaars in vroegere tyden uitgekomen is, verre den loef afsteekt. Het schynt, zeggen de Schryvers der *Algem. Litt. Zeitung*, die 'er met lof van melden, als of beiden de Authour en Uitgever 'er zig byzonder op toegelegd hebben om het laatste deel, zo door de zeldzaamheid der daar in beschrevene Stukken, als door de schoonheid der Afbeeldingen, de fraayheid van afzetten, en de sierlykheid van druk, alle de vorigen te doen overtreffen. De bygevoegde 38 Platen bevatten van Fig. 1271 tot 1692, in alles 421 Afteekeningen, voor 't merendeel dezelfde foorten van Schelpen, en slechts weinige veranderingen, of deze en gene noodzakelyke verbeteringen. By de Voorrede geeft de Heer *Ch.* zyn, voor de Liefhebbers ongemeen welkom, voornemen te kennen, om alle 2 Jaren een deel in 8vo. onder den naam van *Conchylienfreund* uitgegeven, 't geen nieuwe ontdekkingen, verbeteringen, en veranderingen, Levensbeschryvingen der beroemde Kunstkenneren.

in dit Vak en meer dergelyke byzonderheden omtrent dat deel der Natuurkennis zal opleveren. De Heer Super-intendent Schröder heeft een Alphabetisch Register, op alle de 10 Delen van het tegenwoordig Werk, in gereedheid gebragt, 't geen op de Michiels-Miste, by denzelfden Boekhandelaar stond uit te komen.

Kritische Uebersicht der neuesten Schönen Litteratur &c. Oor deeltkundige nalezing der nieuwste Duitse Werken over de fraaye Wetenschappen, gr. 8vo. Leipzig, by Göschen, 1788. 10 gr. Een eerste Stukje, van een Letterkundig Geschrift, 't geen zig ongemeen wel opdoet, en 't geen men hoopt, dat op den duur zig, op dien trant, zal weten staande te houden.

Bergmannisches Journal &c. Journaal voor de Bergwerkers, 11te Deel, 1, 2 en 3de Stukje, 8vo. te Freyberg, by Craz, 1788. kost in 't jaar 4 Ryksd. Dit Tydschrift word door de beste Hoogduitse Journalisten zeer geprezen.

Job Heer. Scharff, Recepte Über verschiedene Gattungen von Farben. Voorschriften omtrent verscheidene soorten van Verwen. Te Göttingen, by van der Haak en Ruprecht 1788. 8vo. 1ste Stuk, behelzende de manier om Scharlakken te Verwen, en enige andere Conchenille koleuren te leggen. De Scharfsche Kamelot- en Barakan-Fabriek, by Göttingen, heeft zig voornamelyk bekend gemaakt door deszelfs uitstekende hoogrode koleuren, overtreffende zelfs het Gobelins Scharlakken in schoonheid en gloed. De ongenoemde Uitgever maakt hier een deel der eigenhandig opgetekende Verw Recepten van den Heer Scharff gemeen, en helder, in het Voorberigt, ettelijke dingen op, de bereiding der Compositie of de 'tin oplossing, als mede de behandeling by het Verwen zelve, betreffende. Dit Stukje, in twee Afdelingen onderscheiden, geeft eerst de hoogrode, en vervolgens de Carmosyn-Rozen en Inkarnaat koleuren op, wyzende by allen de Compositie, de Sop, de menging voor het bewerken aan. By de hoogrode koleuren komt het voornamelyk aan op het leggen van den gelen of oranje koleurigen grond der Stoffe. De Curcuma, of *Terra merita*, versterkt de Heer Scharff voornamelyk door Zeezout, en de Avignonsche Besfen die ook nog uit hoofde van derzelve vasthoudenheid aan geprezen worden, door Wynsteen, Sal amoniac, witte Styfzel en Sterkwater. Daar en boven bespaard een byvoegzel van Curcuma, wanneer de Cochenille te gelyk daar mede gezet word, zeer veel van deze laatste kostbare Verwstoffen. De Uitgever merkt aan, dat de andere Cochenille koleuren, die het glan rykten zig op doen, onder de koleuren met Saxisch blaauw mengzel, en ook gedeelyklyk onder die, welken met Krap, geel of andere Verwen vermengd zyn, voor den dag gebragt kunnen worden.

NEDERLANDEN. De Geschiedenis van Rome, een Leesboek voor Kinderen van 7 tot 15 Jaren, door M. F. Ebeling, Hoogleeraar te Halberstadt, naar het Hoogduitsch, 1ste Deel, met pl. in 's Hage, by I. v. Cleef.

Zephire, door J. E. de Witts Junior, niet vertaald, in 's Hage, by v. Cleef.

Tableau de l'Angleterre et de l'Italie, par Mr. d'Archenholz, ancien Capitaine au service de sa Majesté le Roi de Prusse, 3 vol. a la Haye, chez I. v. Cleef.

Essai sur la Vie & le Regne de Frederic II. Roi de Prusse, pour servir de Préliminaire à l'Édition de ses Oeuvres Posthumes. Berlin, chez George Jacques Dekker et Fils, 1788.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

KOPPENHAGEN.

Alhier is een uitmuntende fraaye Plaat uitgegeven, met het Onderschrift: *Socrates, dédié a Monsieur Charles Bonnet, Membre de plusieurs Academies, a Geneve* Abilgaard, Pmx. J. P. Clemens, sculps. Schilder en Plaatfnyder hebben hier mede groten roem behaald. *Socrates* vertoond zig in ene peinzende houding, met de linker arm op de linker knie, steunende het hoofd dat men in profiel ziet. De rechterhand ligt in den schoot. In den donkeren agtergrond zweven, nauwlyks zichtbaar, zyn beide met elkandere strydende Geniën. Het licht valt geheel op de Hoofdfiguur, en doet de heerlykste werking. De Plaat is, by Inkeuring, gedrukt, voor den prys van 2 Ryksd. en 3 mark Deersch. Dezeifde Plaatfnyder arbeid thans voor een prachtige uitgave, in het Deensch, in 4to. van Klaas Kluis onderaardsche Reis, mede naar uitvoerige Schilderyen van Abilgaard: zullende in het geheel aan deze uitgave, nog arbeid, nog kosten gepaard worden.

W E N E N .

By den Konstverkoper Kurzböck, verscheen onlang een prachtig en gewigtig Werk, onder den Tytel: *Choix des Pierres gravées, du Cabinet Imperial des Antiques, représentées in 40 Planches, decrites & expliquées, par Mr. l'Abbé Eckhel, Directeur de ce Cabinet. & Professeur des Antiquités en l'Université de Vienne.* 1788. 16 Thln. De Platen zyn allen in den waren antieken smaak, getekend door Kihler, en graveerd door Kohl, Mark, Schütz, Ponbeimer, Adam, Durmer en Mansfield. Het Graveeryzer van Kohl wordt uitstekende geroemd. De Abt Eckhel heeft zig alleen tot zodanige Stenen bepaald, die, of niet bekend waren, of als keurige Kunststukken meerder verdienden bekend te worden. De beroemde vergoeding van Augustus is het uitmuntendste kleinood in deze Verzameling, waar by de tekst 23 folio bladen beslaat.

P A R Y S .

Alhier word uitgegeven: *Vues des plus beaux Monumens & Edifices de Paris:* getekend door den Architect Durand, gegraveerd door Janinet, en met kleuren gedrukt, in 50 Nummers, ieder Nummer a 12 fous. — En van dezelfde Meesters: *Diverses Vues, en grand,* in 19 Ns. elk 2 Liv.

Als

Als mede: *Histoire de France, representée par des Figures, accompagnées de discours; les figures gravées par les plus celebres Artistes, d'après Mr. David; les Discours par Mr. l'Abbé Guyot.* Deze Geschiedenis, in Platen, waar van om de twee maanden een aflevering geschied van 3 bladen, elk tot 8 Liv. zal in het geheel twee delen in 4to. bellaan.

NIEUW UITGEVONDEN WERKTUIGEN EN KONSTGEVAARTEN.

De volgende Nieuwe Werktuigen. zyn te *Osna-brug*, door enen *Chr. Lud. Reinhold* uitgevonden en reeds allen vervaardigd.

1. Een zeer eenvoudige *Zaag-Machine*, welke, zonder behulp van Wind of Water, enkel door de kracht van één man, het grootste Blok, door middel van 12 Zagen, op eenmaal doorsnyd. Alle de 12 Zagen doen haar snede in gelyken tyd, als een enkele, by de gewone Zaagmolens. De Machine, draagbaar gemaakt zynde, kan aan alle plaatfen in 't werk gebragt worden.

2. Ene nieuwe *Olypers*, waar mede, een man, veel schieliker, dan in de ordinaire Olymolens, de Oly uit Raap- of Lynzaid, en uit alle andere Olygevendes Zaden, kan persen. De gehele toefsel bestaat in ene zeer eenvoudige Kneus- of Plet-Machine, waar door het Zaad gebroken en fyn gemalen word, nevens ene eigenlyke Olypers, die te gelyk de id om de Koeken te maken. Het een en ander, 't geen ook voor het bereiden van fyne Oliën, by de Apotheken in gebruik, kan getfeld worden, is van weinig omflags, kunnende in een ruime Kamer of in een Voorhuis opgeflagen, en voor geringe kosten bekomen worden.

3. Een nieuwe Boek-Drukpers, die, zonder behulp van de Schroef, der gewone Persfen, met de vereischte kracht drukt. De Drukker houdt, onder de bewerking, beiden zyne handen ruim, daar de Machine, met den voet, door middel van ene trede, bewogen word; en wel in dier voegen, dat elke half Blad, of de gehele Form, welks afdruk anders een dubbele aanzetting, met al de kracht van 't lighaam, vorderd, door dit Werktuig, met ene enkele tree, in eens word afgedrukt. De Pers heeft ook niet zo veel nodig gestut te worden als de ordinaire, en is dus minder nadelig voor de Gebouwen dan dezen. En daar zy de kostbare Schroef niet nodig heeft, kan dezelve voor de helft van 't geld aangelegd worden, terwyl, bovendien, de konsteloze eenvoudigheid van het maakzel, ieder Handwerker in staat iteld, om, ingevalle 'er enig letzel mogt aankomen, dit te verhelpen.

4. Een nieuw *Schep- of Dwingrad*, 't geen, aan den gang gebragt, zig zelve $\frac{2}{3}$ kracht in omloop of dwang geeft. Het zelve kan by Molens, die weinig

water hebben, met veel voordeel angebragt worden, ook kan door het zelve het water tot ene merkelyke hoogte gevoerd en uit drasfige plaatfen weggemalen worden.

De Uitvinder heeft van alle deze Werktuigen afzonderlyke Beschryvingen, met Platen opgehelderd, by Intekening, aan het Publick aangeboden, die, nog dit Jaar, in druk zullen uitgegeven worden en in de voornaamste Steden van *Duitschland* te bekomen zyn. Ondertusfchen schynt het ons toe, dat wat althans de twee Eerfte Werktuigen betreft, dezen minder opmerking hier ten Lande verdienen, dan mogelyk in Gewesten en Plaatsen, waar de *Zaag- en Olymolens* niet in vergelyking kunnen komen, by onze Wind-Molens van beiderlei foort.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

Op den NEDERDUITSCHEN SCOUWBURG, te Amsterdam, zal vertoond worden:

Maanlag 3 November.

Mabomet, Treurfpel.

Een Ballet.

Fanfan en Klaas, Toneelfpel.

Dingsdag 4 dito.

Wilhelmina van Blondheim, Toneelfpel.

Een Ballet.

Fanfan en Klaas, Toneelfpel.

De Toneeldichter *Carlo Goldoni*, niet te onrecht de Italiaansche *Moliere* genoemd, en wiens onuitputtelyk vernuft het Theater zyners Landgenoten, met niet minder dan 199 Stukken heeft verrykt, gaf, onlangs, in den Ouderdom van 80 Jaren, te *Parys*, een Geschiedenis van zyn Leven en Werken in het licht, onder den Tytel: *Memoires de Mr. Goldoni, pour servir a l'Histoire de sa Vie & a celle de son Theatre*, 3 vol. 8vo. De hupsche grysaard verhaalt daar in niet enkel wat hy zelf verricht heeft, en wat hem is overgekomen; maar ook, in den aangenaamsten, vrolyken toon, wat hy in vercheidene Steden van *Italiën*, en gedurende zyn 25 Jarig verblyf in *Parys*, beleefd, gezien en waargenomen heeft. In den Jare 1708, in aanzien en overvloed geboren, leerde hy, na den dood van zynen Grootvader, reeds vroeg, door ondervinding kennen, wat het te zeggen is in zynen stand merkelyk te moeten afdaalen. Hy studeerde eerst in de Theologie, toen in de Medicynen, vervolgens in de Rechten, waar in hy ook de waardigheid van Doktor verkreeg; wierd hier op Schryver by een' Prokureur, toen Adjunct en vervolgens Coadjutor by den Criminelen Kanselier te

Chioz-

Chiozza, daarna Advokaat te *Venetië*, verzelde voorts den Venetiëaanfchen Afgezant naar *Maryland*, en wierd toen Secretaris van een Ambassade te *Crema*: hier op verscheen hy als Toneeldichter te *Verona*, en tosn te *Venetiën*, als Consul van de Republiek *Genoa*, welke Post hy vrywillig verliet, om Cantates en kleine Toneelftukken voor den Vorst *Lobkowitz* te schryven, waar na hy zig als Advokaat te *Pisa* nederzette, en zig geheel aan den arbeid voor het Theater bepaalde. Het bekleeden van zo vele Posten, het gestadig omzwerven door zo verschillende Steden van *Italien* was ongemeen geschikt, om hem die uitgestrekte waereld- en menschenkennis te verschaffen, welke men op ieder blad van zyne werken ontdekt. Egter getuigt hy zelf, dat hem hier toe de Posten, die hy by den Criminelen Kanselier te *Chiozza* en *Feltre* waarnaam, het meeste van dienst waren. Wy herinneren ons, by deze gelegenheid, dat ook de beroemde *Fielding* getuigde, hoe hy zyn verkregen menschenkennis, voornamelyk aan zyn ampt als Vrederechter, te danken had. Aanmerkelyk is het, dat onze Italiaanfche Schryver, door eigen arbeid en verkering met de geestrykfte vernuften, het, na een verblyf van 9 Jaren in *Frankryk*, zo verre bragt, dat hy voor het Hoofdtheater dier Natie, een Stuk in het Fransch schreef, onder den Tytel: *Le Bourru bienfaisant*, (de weldadige Knorrepot,) het geen met ongemeene toejuiching wierd ontvangen, en waardig geoordeeld van een' der beste Nationale Blypeldigers geschreven te wezen. Daar onze *Galdoni* zich inzonderheid bevylytig om een menigte van Anecdoten en omstandigheden te verzamelen, die aanleiding gaven tot het opstellen zyner Stukken, en hun geluk of ongeluk by de voorstelling bewerkten, begrypt men ligtelyk dat dit werk zeer geschikt is, zo wel om den jongen Toneeldichter te vermaken en stoffe aan de hand te geven, als ons in het byzonder met het Karakter en de zeden der Italianen, op de leer-rykfte wyze, bekend te maken.

**NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART,
LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS-
HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA-
BRIEKEN, BETREKKELYK.**

By het nieuwe Commerce Tractaat, tusschen *Portugal* en *Rusland*, den 18 Juny dezes jaars gefloten, zyn, aan wederzyden, de volgende voordelen, betrekke-lyk den Tol en inkomende Regten, bedongen en toegeftaan.

Aan den kant van *Rusland*.

1. De in *Portugal* gezeten Rusfische Kooplieden, mogen, even als de Engelschen, hunne befchermen-

de Rechters hebben, en zig, in zaken den Handel betreffende, tot den Kommercieraad wenden.

2. De Portugefche en Rusfische Kooplieden, betalen flegts den halven Tol van Delen, Scheepshout, Masten, Hennip, Lyn- en Hennip-Oly, Staven Yzer, Ankers, Kanonnen, Kogels, Bomben, wanner dezelve uit Portugalfche of Rusfische Schepen, voorrekening van elkanders Onderdanen, in *Portugal* ingevoerd worden.

3. Wanneer aan andere Natien, in 't vervolg een vermindering van Tol, op de uitgaande Wynen, toegeftaan word, zal dezelve insgelyk aan de Rusfische Schepen, die Wyn uitvoeren, verleend worden.

4. Rusfisch Zeildoek, de zogenaamde Vlaamsche Revendoues en Calamanores, betalen, by den invoer in *Portugal*, niet meer dan den halven Tol, gelyk ook, aan den anderen kant, Boom-oly, Indigo, en Brazilfche Tabak, flegts den halven Tol betaald, in *Rusland*.

Aan de zyde van *Portugal*.

1. De Portugalfche Onderdanen kunnen in *Rusland* den Tol in Rusfisch Courantgeld betalen, dog alleen te *Riga*, moet dezelve in Ryksd. betaald worden.

2. Alle Portugalfche Wynen, als mede die van *Madera* en van de *Azorifche* Eilanden, die met wederzydsche Schepen, voor rekening van wederzydsche Onderdanen, naar *Rusland* gebragt worden, betalen alleen 4 Roebels en 50 Kopeiks voor een Oxhoofd van 6 Ankers.

3. De Portugefche Schepen mogen jaarlyksch naar *Reval* en *Riga* 600 Lasten Portugalsch Zout brengen, waar van flegts den halven Tol betaald word.

GEBORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amsterdam* 191: in 's *Hage* 19: en te *Haarlem* 14, onder welken laatften 8 beneden de 12 jaren.

**BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN
VAN IN- EN UITLANDSCHE BOEKEN EN
GESCHRIFTEN.**

Men heeft in *Frankryk* aangekondigd een prachtig Werk, om in zes afleveringen uitgegeven, waar van de eerfte reeds het licht ziet, betyted: *Voyage Pittoresque d'un Observateur; ou Description des principaux Monumens d'Europe, d'Asie, d'Afrique et d'Amérique; ouvrage enrichi de la Vue de divers Monumens, tant antiques que modernes, des Cartes Geographiques & du Portrait des Personnages celebres*. Het Werk zal 2 Folio Delen beftaan, en kost, elke aflevering, voor de Intekenaar 12 Liv.; voor die niet ingetekend hebben, 18 Liv.

Te Haarlem, by A. L O O S J E S.

A L G E M E N E
KONST- EN LETTER-BODE;

VOOR MEER- EN MING-GEOEFFENDEN.

Vrydag den 7. November.

B E R I G T E N.
P O L E N.

De Heer *Kniasir*, die zig aan het Hof van den Vorst *Czartorinsky* ophoud, en, by de Poolfche Natie, als Dichter, ongemeen hoog gefchat word, heeft de *Anakreon* in Poolfche Vaerfen overgezet; welke overzetting men thans bezig is te drukken.

I T A L I E N.

De met Was ingebrande Schilderftukken, welke de Keizerin van *Rusland*, onder het opzigt van den Heer Hofraad *Reiffeslein*, tot verfiering van een harer Vertrekken, te *Romen* heeft laten vervaardigen. (zie *Algemeen. Konst- en Letter-Bode*, No. 6. p. 42.) zyn, aldaar, in het Paleis des Ruffifchen Confuls, de Heer *Santoni*, gedurende 8 dagen, openlyk ten ton gefield geweest. De Heer *Nesfelbaler*, uit *Beyeren*, die, tot nog toe, voornamelyk in deze manier van Schilderen uitmuntte, heeft de groe Historifche Stukken gemaakt. De kleineren zyn van de Heren *dell'Era*, een *Mailander*, en *Gianni*, een *Bologneesch*. Twe Landfchappen zyn van *Campovecchio*, een *Romein*, en de overige Sieraadjen van *Angeloni*, mede een *Romein*.

By de vertoning der Stukken van de Franfche Akademie, te *Romen*, heeft dit Jaar byzonder uitgemunt een Schildery van *Gauffier*, *Kleopatra* voor *Augustus* verbeeldende, nevens ene Schets van denzelven, de aankomst van den eerften Schipper op het Eiland, naar *Geszner*, vertonende. *Faufe* heeft een uitmuntend Portrait van een zyner Vrienden gemaakt. De Akademifche Beelden waren flechts middelmatig. Bouwkundige beftekken waren 'er in 't geheel niet. 't Geen egter deze Vertoning byzonder belangryk maakte, waren de nagelaten Stukken van *Dronais*, die, in den voorleden Winter aan de Akademie, in het 23fte jaar zynes Ouderdoms, overle d. Deze Jongeling is, zedert *Raphaël*, het enigfte voorbeeld, 't geen, in zulke vroege jaren, door Meesterftukken uitmuntte. De Stukken die nog te zien waren, beftonden in ene Beeldtenis van den verlaten *Philoteus*, een Copy naar *Dominichius*, en in een Tekening, het fcheidende van *Kajus Gracchus* en deszelfs Vrouw verbeeldende. De Konften hebben een allerzwaarst verlies, door zyn dood, geleden. Het klein Gedenkteken, 't geen zyner Vrienden en mede Leerlingen, hem toegedagt hebben, staat, binnen kort, in de Kerk, *S. M. in Via lata*, op de plaats, waar hy begraven ligt, opgericht te worden. Het zelve beftaat in een Basrelief, waar in de drie verenigde Konften de Beeldtenis des verstorvenen, in een Medaillon, kronen, met een bygevoegd opfchrift. De arbeid is van *Michallon*, in enen zeer goeden ftyl.

T

De

De Franfche Minderbroeders, te *Romen*, zullen hun laatst overleden Medebroeder, Vader *Jacquier*, die zig door verſcheidene Wysgerige en Wiskundiſche Schriften in *Europa* bekend gemaakt heeft, een kleine Graffaald in hun Kloosterkerk, *S. Trinita de Monti*, oprigten.

De Heer *Wilb. Tischbein*, uit *Kaſſel*, heeft van de Koningin van *Napels*, voor het Portrait van den Erfprins, een Gouden Doos met 200 Unzen ten geſchenke ontvangen.

De kortlings te *Napels* overleden Ridd. *Filangieri*, zou nog verſcheidene Papieren nagelaten hebben, om ten vervolge te dienen op zyne 7 uitgegeven Delen over de Wetgeving: welken men hoopt, dat in 't ligt zullen komen.

Een Schat van Penningen, ter waarde van wel 2000 Scudi, in den nagt tuſſchen den 18 en 19 October, uit het Kabinet van Gedenkenpenningen, aan de Uni-verſiteit te *Ferrara*, geſtolen zynde, heeft men zig terſtond alle moeyte gegeven, om dezen Roof te agterhalen, 't geen ook weldra gelukt is. Op een afgekondigd Decreet, waar by niet alleen vergiffenis, maar zelfs eene beloning van 100 Dukaten beloofd wierd, aan den Dader, indien hy zig wilde ontdekken en den geſtolen buit aanwyzen, met melding van zyne medeplichtigen, heeft zig, terſtond één der Dieven bekend gemaakt en de plaats aangewezen, waarwaarts deze Penningen vervoerd en geborgen waren. Men heeft dezelve allen daar gevonden en in het Kabinet te rug gebragt: hebbende de Dader de beloofde vergiffenis en Premie reeds ontvangen; terwyl men bezig is met het proces zynet door hem genoemde Medemakkeren op te maken.

DUITSCHLAND en Naburige Ryken.

De Hoogler. *Hedwich*, te *Leipzig*, is by de Maatſchappij der Wetenschappen, te *Londen*, tot Mededlid verkoren.

De Hofraad *Eichborn*, tot dus verre Hoogl. in de Ooſterſche Talen, te *Jona*, is als gewoon Hoogler. der Wysbegeerte naar *Göttingen* vertrokken.

Te *Aldorf*, is den 28 Sept. overleden, de Heer *J. A. M. Nagel*, Hoogl. in de Ooſterſche talen, Bovennatuurkunde en Welprekenheid, als mede Opzigt der Bibliotheek en Senior der Uni-verſiteit aldaar, in het 78ſte jaar zyns Ouderdoms.

SCHETS van den Staat der Wetenschappen, in REGENSBURG.

De Heer *Nicotai* merkt, in zyne Reisbeſchryving,

omtrent *Regensburg* aan, dat de Ingezetenenen dezer Stad in zekeren Klasſen verdeeld kunnen worden, die niet weinig van elkanderen afſteken. Men zoude ook dusdanig ene verdeling, met opzigt op de verſtandelyke oeffeningen, aldaar kunnen maken. 't Geen tot den Ryksdag, zo wel als tot het Taxifche Hof, behoort, de Stadsregering, nevens de Burgery, de Vo:st Biſchop met de Ryksſtiffen, Kloosters, Beambten en onderhorigen, maken met 'er daad drie Hoofdklasſen uit, welke wederom verſcheidene kleinere opleveren. Het Diplomatiek Corps houd zig veelal bezig met het lezen en uitrekken der Deducties en Stukken, die by den Ryksdag omlopen, en het opſtellen van dezelfs berigten.

De enge kring van dezelfs Geleerde oeffeningen, is nogthans een weinig verbreed, door de nieuwe Verhandelingen over het Juſtitie wezen van 't Kamer-Gericht. Slechts weinigen leggen zig toe op de beoeffening van het Staatsrecht, waar in egter, te *Regensburg*, afzonderlyke Leſen gegeven worden. Ondertuſſchen verſchaft de omloop der bovengenoemde Staatsſtukken, aan ettelijke vernuften, zo in- als uitlandſche, ene afzonderlyke bezigheid. De meesten Gezantſchappen en Correfpondenten hebben laſt, om alle gedrukte Papieren, die by de Ryksvergadering omlopen, te kopen en te verzenden. Dit, gepaard met een doorgaand gebrek aan Schryfftof, bevordert dit Letterkundig vertier niet weinig. Wanneer dus ſlechts hier of daar, in het Duiſche Ryk, iets voorvalt, 't geen van enig belang voor de Ryksvergadering kan wezen, komen 'er terſtond een aantal van Geſchiedkundige verhalen, ophelderingen, bedenkingen en voorſlagen voor den dag. Men laat ze doorgaans voor eigen rekening drukken, geeft den Verkoper enige bedongen prCenten, en ſtrykt den overigen winſt naar zig.

De Stad, in den meer bepaalden zin des woords, heeft zeer goede en bekwame lieden in haar kring, maar de bezoldingen zyn ongemeen zober. Deze omſtandigheid, in ſtede van ſchrandere vernuften zig te doen toeleggen op enige andere geoorloofde middelen van beſtaan, maakt in tegendeel dezen enigermate moedeloos, 't geen eindelyk op onverſchilligheid begint uit te lopen.

De Roomschezinde Klasſe is, over 't geheel, nog meer ten agteren, dan die der Stad. De vette Ampten en Kerkeleyke voordelen brengen by deze even 't zelfde te wege, als de ſchrale inkomſten doorgaans by genen. Het ontbreekt egter ook hier aan gene bekwame lieden, ſchoon weinigen yvers genoeg hebben, om door te ſtuderen.

De Beyerſche Geſchiedenis, zegt men, is nog de de enigſte Studie, buiten de Wetenschappen, waar van zy moeten leven, nam. de Godgeleerdheid en de Rechten, waar op zy zig toeleggen.

Aan het zogenaamd Evangelisch (of Luthersch) Gymnaſie, worden de vereiſchte voorbereidings-Wetenschappen, door bekwame Mannen, geleerd. Men

rekend het getal der Scholieren op omtrent 100. Burger-kinderen en armen kunnen, zondergeld te geven, lessen ontvangen. Anderen moeten 'er voor betalen. De Jesuiten hebben een groter getal Leerlingen; dog het merendeel is in behoeftige omstandigheden. De Vorst Bischof heeft voordezen enige nieuwe gepaste Leerboeken ingevoerd, en de Faculteiten vermeerderd.

By die van den Lutherfchen Godsdienst is, over enige jaren, een Duivel-banning, by den Doop, afgeschafte, en een nieuw Gezangboek, schoon egter niet zonder tegenftribbelen, ingevoerd. De Oorbiegt nogthans blyft by dezelve nog in gebruik. Onder de Proteftantfche Geestelyken, zyn brave Mannen en enige zeer goede Predikers.

De twee openbare Boekeryen, te *Regensburg*, konden veel nut aanbrenghen, byaldien 'er beter gebruik van gemaakt wierde. Die der Stad ziet 'er fraai uit, en is uitgebreider en meer volkomen ten aanzien van het vak der Gefchiedenis, dan die van 't Taxifche Hof. Deze bevat daar en tegen meer nieuwe, kostbare en algemeen nuttige werken. Beiden staan ettelyke uren des namiddags op twee dagen van de week open. Men kan ze egter ook op andere tyden bezigtigen, mits men zig by de Opzitters melde. De Abdy van *St. Emerin*, en het Sch. Ienklouster bezitten insgelyks aanmerkelyke Boekeryen.

By de Stadsboekery is de Leesgezelschap opgericht: bestaande uit in 30 Leden, zo uit het Diplomatiek Corps, als de Stadsregering, nevens enige Domheren en een paar Kloosterbroeders. Ieder Lid betaald jaarlyks 6 Guldens, nevens een Nieuwjaarsgifte aan den Oppasser, die de Boeken rond brengt en afhaald. Na dat de Boeken en Journalen de ronde gedaan hebben, behoren ze aan de Bibliotheek. Men leest 'er Gefchied- en Staatkundige Dagfchriften, ook Reisbeschryvingen en andere Boeken, die opmerking verdienen, of, naar tyds omftandigheid, in 't licht komen. Eigenlyke Belles Lettres zyn, zo ver men weet, uitgezonderd. Schriften van dezen aart zyn te *Regensburg* in gene agting.

Verfcheidene van de zig aldaar bevindende Gezanten, nevens een a twee Burgerlieden, bezitten fraaye Boekeryen, en lenen 'er gaam uit. De Verzameling van Disputen, by den Stadskamaraar *Dietrichs*, is zonder weerga. Het ontbreekt dus in *Regensburg* aan gene gelegenheid, om zig in de Wetenschappen te oefenen.

Een goed Toneel zou ongetwyfeld veel tot verbetering van den smaak kunnen toebrengen: dog de de twee Schouwburgen, die men 'er vind, zyn daar toe niet behoorlyk ingerigt. De beste Duitfche Stukken worden 'er jammerlyk verhanzeld, en nog boven dien, door de onbekwaamheid der Spelers, slegt uitgevoerd. Behoefte men meer, om over den smaak, zo der Toneelbestierers als van het Gemeer,

te oordelen, dan slegts te melden, dat, in zeker Toneelftuk, de Aanschouwers onthaald worden, op de vertoning van Perfonen, die op den Pynbank liggen?

De *Regensburgfche* Schryvers kan men uit *Meuzels* geleerd *Duitschland* leren kennen: derzelver getal is juist niet zeer aanmerkelyk. In dezen toestand van zaken, kan men gemakkellyk begrypen, dat het vertier van den enigften Boekwinkel, aldaar, niet zeer groot moet zyn, vooral wanneer men dat der bovengemelde Ryksdagsstukken daar van afzonderd.

De Muzyk alleen is, aan het Taxifche Hof, in ongemeenen bloey. De Vorst onderhoud ene talryke Kapel van de uitgelezendste Meesteren. Daar by staat de toegang tot het Vorstelyk Concert, 't geen des Winters alle Donderdagen gehouden, en door den gehelen Adel bygewoond word, voor elk welgekleed perfoon open. De andere Kunsten maken in *Regensburg* geen opgang. Schilderyen en Prenten, byzonderlyk de laatste, en onder dezen by voorrang de Engelfchen, vinden enige Liefhebbers. Bykans elk man van aanzien heeft, in zyn Spreekkamer, Prenten agter glazen hangen. Verzamelingen zyn 'er slegts weinigen. *Regensburg* heeft aan den overleden *Assessor Hartlaub* veel verloren. Deze was, zo men verzekerd, een der grootfte Konstkenneren. De Stad heeft zyne voortreffelyke Verzamelingen, die uit meer dan 1400 Engelfche, 5990 Fransche en 5806 Italiaanfche Prenten, en uit 1850 Portraits, zo van Schilders als Konstnaren, bestond, verloren. De gehele Schat is aan een Kunsthandelaar, te *Wenen*, voor 21000 guld. verkogt. Het is, voor den Liefhebber der Konst, een onherstelbaar verlies, dat de uitgebreide Lyst der Werken van afzonderlyke Meesters, in 9 Folio banden vervat, waar aan de Heer *Hartlaub*, vele jaren, met vlyt gearbeid, en welke hy met vele bondige en nuttige aanmerkingen verrykt, hadde, mede in den koop bedongen wierd: daar het van den tegenwoordigen bezitter, om Negotie redenen, niet wel te wagten is, dat hy 'er iets van in 't licht zal geven.

Het besluit uit deze korte Schets valt ligt op te maken. Religie vooroordelen, ruime en schrale bezoldingen, Ampstverrigtingen, die men met slegts middelmatige kundigheden kan waarnemen, gelegenheid tot afleidingen, zwaar eten en nog harelyke drinken: — mogelyk ook ene laakbare trotsheid des Adels, omtrent ieder een, zelfs den bekwaamsten en verdienstelyksten man, die van Burger afkomst is, — zyn hinderpalen en zwarigheden, welken maar weinigen weten te boven te komen.

N E D E R L A N D E N .

AMSTERDAM. Ecne Maatschappij van Liefhebbers van Wetenschappen, Fraaye Letteren en Schoone Kunsten, alhier in het Jaar 1777. onder den Tytel

tel van *Felix Meritis* opgericht, en daarom ook onder den naam van *Maatschappij der Verdiensten* bekend, in de laatste Jaaren met een groot aantal Leden vermeerderd zynde, en de verschillende werkzaamheden, in welke zy zig oefenen, meer uitgebreidheid verkregen hebbende; besloot zy, in het voorleden Jaar, een Gebouw, dat voor alle de Departementen, in welke zy verdeeld is, volmaakt geschikt zoude zyn, te sichten; en daar hetzelfde reeds zo verre gevordert is, dat de Concert Zaal, die men zekerlyk onder de schoonste, en voor de uitoeffening der Muzyk geschiktste, stellen mag, geheel voltooid is, en de *Entrée* Kamers, en eenige andere Vertrekken, gebruykt kunnen worden, hebben de Heeren Commissarissen en Leden der Maatschappij het betaamelyk geacht, dit Gebouw, op Vrydag den 31 laatsteleden, op eene deffige wyze in te wyden: naamelyk door het houden van eene Redenvoering, en een buitengewoon Concert, beide op de omstandigheid toepasfelyk.

Men nodigde, ter viering dezes Feests, niet alleen alle de Leden der Maatschappij, maar ook de Wel Ed. Groot Achtb. Heeren Schout, Burgemeesteren, Regerende Schepenen en Vroedschappen dezer Stad, de Heeren Profeforen en eenige weinige Gasten, die allen met behoorelyken eerbied en onderscheiding werden ontvangen, en in de kleine *Entrée* Kamer ingelaaten. Na dat alle de Leden der Maatschappij zig in order uit de groote *Entrée* Kamer in de Concert Zaal, die op eene sierlyke en, hier ten Lande, nieuwe wyze, met Lampen van den Heer *Argaud*, verligt was, getreden, en allen op hunne bestemde plaatsen gezeeten waren; werden de twee Heeren Regerende Burgemeesters, de Heeren Scheepenen en Raaden, die het Gezelschap met hunnen tegenwoordigheid verëerden, door den President Commissaris, onder het uitvoeren van een fraay Muzykstuk ter Zaal ingeleid; waar op, de Heeren Profeforen, Gasten en Honoraire Leden, insgelyks door de overige Heeren Commissarissen begeleid, volgden. Zo dra het geheele Gezelschap, ten getale van ontrent Vier honderd Menschen, plaats genoomen hadt, werd 'er door het geheele Orchest eene fraaye *Ouverture* gespeelt. Vervolgens deed de kundige en Hoogg. Heer Prof. VAN SWINDEN, uit naam der Maatschappij, eene zo doorwrogte als sierlyke en gepaste Redenvoering, waar in zyn Hooggeleerde „het nut aantoonde „ te geeve de beoeffening van Wetenschappen, fraaye „ Letteren en Kunsten, aan haare beoeffenaren, in alle „ hunne betrekkingen aanbrengt; en vervolgens verklaarde, hoe de inrichtingen dezer Maatschappij eigenaartig geschikt zyn, om dit nut ten hoogsten te bevorderen.”

By de Redenvoering volgde het groot *Vocaal- en Instrumentaal* Concert, door den Heer SCHMIDT gecomponeerd, en waar in verscheide *Aria's*, *Recitativen* en *Choorzangen*, alle op de omstandigheid van dit Feest betrekkekyk, door Zangers en Zange-

resfen opgeheeven, en door het geheel Orchest met de stemmen, uit honderd en vier Persoonen beitaande, ondersteund werden. Na het eindigen van het Concert, leide men de Regeering, Profeforen, Gasten en Honoraire Leden, onder het geluid van een Muzykstuk, wederom in de kleine *Entrée* Kamer, alwaar dit Gezelschap, voor de eere, der Maatschappij aangedaan, bedankt wierd, en nog een weinig vertoefde.

Daar de gewoone Concerten, die de Maatschappij op Saturday houd, niet alleen voor de Heeren Leden, maar ook voor de Dames, die 'er door de Leden genodigd worden, geschikt zyn, oordeelden de Heeren Commissarissen het betaamelyk te zyn, op Saturday den Eersten November, het buitengewoon Concert van den vorigen dag, met den zelfden luister voor de Dames te herhaalen. De Heeren Commissarissen en Directeuren deden op dien dag de Honours van de Zaal, en waren met de Honoraire Leden de eenige Heeren, die zig voor dit maal in het Gezelschap der genodigde Dames bevonden; terwyl de overige Leden, ter vermyding van alle verwarring, en op dat de Zaal niet te veel opgepropt zoude worden, de goedheid hadden, of in de *Entrée* Kamers, of in het *Coridor*, dat langs de Concert Zaal gaat en het uitzigt op dezelve heeft, te vertoeven. Na dat de *Ouverture* gespeelt was, deed de Hooggel. Heer Profefor VAN SWINDEN, uit naam der Maatschappij, eene sierlyke en uitmuntende Aanfpraak aan de Dames, om haar Eds. met haar eerste verschyning in deze nieuwe Zaal te verwelkomen, en gebruikte deze gelegenheid om den invloed, dien de beschaving der Mannen, door beoeffening van Wetenschappen, fraaye Letteren en Schoone Kunsten, op het geluk der Vrouwen heeft, af te maalen, en tevens aan te toonen, op welke wyze, en hoe verre die beoeffening in de schoone Sexe, niet alleen een Cieraad, maar ook een bron van huisfelyk genoeven en waar geluk voor de Vrouwen worden kan. Na deze Aanfpraak, en een kleine vertoeving, die men gebruikte om de Dames eenige ververfing aan te bieden, werd het Concert van den voorgien dag herhaald.

Men zal van nu af de Vergaderingen van ieder Departement in dit Gebouw houden, uitgezondert dat der Tekenkonst, het welk dezen Winter in het oude Huis zal blyven: en zo dra het Vertrek, dat voor ieder Departement geschikt is, in gereedheid zal zyn, zal het zelve zyne Vergaderingen aldaar, en wel met eene plechtige Redenvoering, beginnen. Men hoopt dat de Zaal voor de Departementen van Koophandel en Letterkunde, met het begin van January, gereed zal zyn.

De Departementen zyn; de Koophandel, die op Donderdag vergaderd:—de Natuurkunde op Vrydag; dog voor de beoeffening der Wiskunde, op Dingsdag; — de Letterkunde, op Woensdag; — de Tekenkunde, voor het tekenen naar het Leven of naar Pleister, en Boetfeeren, 's Maandags en Dingsdags:

behalven Prentbefchouwing, die eens s'Maands plaats heeft: — de Muzyk op Saturdag.

Veellicht zal men de Redevoeringen, die by deze gelegenheid uitgesproken zyn, of nog staan te worden, uitgegeven: waar door men een naauwkeurig denkbeeld van de inrichting der geheele Maatschappij zal kunnen verkrygen.

Het Gebouw zal tot Cieraad der Stad verftrekken, en wordt door des kundigen ten hoogften gerocmd. Het is volgens het Plan van den Heer *Ottien Husly*, en onder zyne Directie, gemaakt.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

ITALIEN. *Tabulae Anatomicae ex archetypis egregii pictoris Petri Berettini Cortoneensis expressae, & in aë incisae. Opus Chirurgiae & pictoribus apprime necessarium. Alteram hanc editionem recensuit, notas iconas expunxit, perpetuas explicationes adiecit Franciscus Petraglia, Philosophia & Medicina Professor. Romae 1788.* Fol. max. cum Fig. impensis Venantii Monaldini. De Schryvers der *Efermerische Letterarie di Roma* maken van dit Werk met ongemenen lof gewag, als niet alleen wegens de fraaiheid der Platen, maar ook uit hoofde der gepastheid en oordeelkundig van de bygevoegde Verklaringen, Beschryvingen en Aanmerkingen, van ongemeen belang en nuttigheid, zo voor de Genees- en Heelkundigen als voor Schilders en Tekenaars.

Observationi botanicae, con un Saggio &c. Kruidkundige Waarnemingen, nevens ene Proeve, ten vervolge op de *Flora pedemontana* van den Geneesheer *L. Bellardi*, omtrent enige Planten, van welken verslag gedaan word in de Geneeskundige Beschryving van *Chambery*. Turin, by *F. Prato*, 1788 8vo. Dezelven behelzen gewigtige ontdekkingen, en geven ene beschryving van ettelijke Planten, die in de beroemde *Flora pedemontana* niet geneld worden.

Metodo di fare le semente di Fiori &c. Manier om Bloemen te zaayen, byzonderlyk de Angelerien; door *G. Piccoli*, 2de druk. Florence, by *G. Tosani*, 1788. 8vo. Dit Stukje kwam eerst in 't licht in de *Nouveau Magasin de Toscane*, 7de Del. De bekwame kweker heeft verscheidene nieuwe Proeven gedaan, om die van *P. F. Arena* te bevestigen, omtrent de konstige bevrugting der Bloemen, en is 'er in geslaagd Hy heeft vervolgens gelijke Proeven in 't werk gesteld op de Schelvrugten en andere Planten.

Orlando Furioso de Ludovico Ariosto &c. De razende Roeland, door *L. Ariosto*, nieuwe verbeterde druk. Florence, by *G. Molini*, 1788. 5 Del. 12mo. Deze druk verdiend verre den voorrang van genoegzaam alle voorgaanden, en komt zeer na aan die van 1545. by het leven van den Schryver uitgekomen. Het Dichtstuk zelve is in de eerste 4 Del. vervat. Het 5de beheld enige byvoegzels in profa, tot opheldering van het zelve, als mede aanwyzingen tot verbetering vande feilen, in andere gebrekkige uitgaven ingesloopen.

DUITSCHLAND. De palen van dit ons Letterkundig

Weekblad gehengen niet, om van alle Schriften te spreken, welken omtrent den Overledenen Koning van Pruisjen in 't licht gekomen zyn. Trouwens wat zal men, onder anderen, ook al veel van de *Verzameling van Anekdoten* zeggen, zo lang men voor derzelver eetheid niet kan instaan. Enigen hebben zig het zonderling begrip litten ontvallen, dat de feilen en zwakheden des groten Monarchs niet aan 't licht behoorden gebracht te worden: dan dezen schynen den grondregel, welken men in het zamenstellen ener Geschiedenis moet volgen, uit het oog verloren te hebben. 't Geen zy vorderen, zouden wy niet eens in enen Lofredenaar kunnen duiden. Een groot Man is niet juist daarom groot, om dat hy zonder feilen is, maar om dat hy by zyne gebreken grote en uitmuntende hoedanigheden bezit. Die feilen te gispen is mischien het werk van lage zielen, maar dezelve te bedekken is wederom zo veel, als de waarde van den groten Man te verkleinen; also de bewondering over *Frederik*, natuurlyker wyze, moet aangroeyen, wanneer men, uit zyn gebrekkig Spellen bespeurd, hoe veel wezenlyk deel hy zelve in zyne eigene beschaving gehad hebbe: en, zo hem al, by mangel aan ene goede Opvoeding, velerley gebreken bygebleven zyn, dan ryst juist daar door de hoogachting voor zyne overige verhevene hoedanigheden, welken hy door de Natuur en eigen oefening verkregen had. De Brieven dezes groten Konings dienen enigermate tot opheldering van zyne Geschiedenis. De *Correspondence familiare et anicale de Frederic second, Roi de Prusse, avec P. F. de Subm*; tom. I en II. 1787. by *Vieweg*, verspreid enig licht over de laatste jaren, die de Koning, als Kroonprins, in *Reinberg*, doorgebracht heeft. 'Er blykt zo veel uit, dat de verstandige *Subm* niet weinig tot zyne beschaving heeft toegebracht. — Van meer gewigts egter zyn de *Memoires du Baron de la Mothe Fouqué*, by *la Garde*, inzonderheid met betrekking tot de Geschiedenis der Veldtogten, van 1759 en 1760, in den Zevenjarigen Oorlog. De Heer *S. F. Bourdais*, Hoogleraar in de fraaye Wetenschappen, by Hare Koninkl. Hoogheid, Mevrouw de Princesse *Wilhelmina van Pruisjen*, heeft ene Schets van het Karakter van *Frederik den II.* in 't licht gegeven, onder den Titel van *Portrait de Frederic le Grand*, welke mede in 't Hoogduitsch overgezet, en by *la Garde*, te *Berlyn*, te bekomen is. Het is duidelyk, dat de Schryver zig heeft toegelegd, om zyn verhaal door ingevlogten aanmerkingen, en uitweidingen, aangenaam te maken; en egter bleek het onderwerp, ook zonder dezen, gewigtig genoeg te wezen. Eindelyk is in 't licht gekomen: *Essais sur la Vie et le Regne de Frederic II. Roi de Prusse, pour servir de Preliminaire a l'edition de ses Oeuvres posthumes*; by *Decker* en *Zoon*, 1788. gr. 8vo. Dit Werk zoude dus tot een Voorberigt en Inleiding moeten dienen van de Schriften des groten Monarchs, nu onlangs in 't licht gekomen. Deze Vorst verdiend steeds veeleer onze aandagtige bewondering, wanneer wy hem z's mensch beschouwen, zo als hy wezenlyk was, dan wanneer wy hem aan ons voorstellen als een bovenmenschelyk wezen, als hoedanig een al te verregaande verbeeldings kragt van zommigen hem gaarne zoude willen aangemerkt hebben. Het gemelde eenvoudig, ongedrongen en manlyk verhaal zal den zulken niet zeer behagen, die aan den schranderden en geestigen styl onzer dagen, met wysgerige aanmerkingen doordreven en opgesmukt, gewoon zyn; voor hun egter, die waarheid en bondigheid als de voornaamste veretschten, in een Geschiedverhaal, aanmerken, zal juist dit een bewys op-

leveren, dat zy zig voor geen schrandere vernuft of geestvervoering behoeven te wagten. Na alles, 't geen wy over *Frederik* gelezen hebben, komt het ons eger voor, dat de zaken in het genoemde Levensverhaal, die ons bekend waren, duidelyk en naar waarheid genoeg voorgedragen zyn, terwyl hetzelfde teffens velerlyke gewigtiger bevat, waar aan wy tot hier toe geen kennis hadden. Het Werk bestaat uit twee Delen, waar by nog een derde zal gevoegd worden, onder den Titel: *La Prusse littéraire ou l'état des Lettres & des Arts, sous Frederic II*. Het eerste Deel bevat 27, en het tweede, beginnende met den jare 1770, 16 Hoofddeelen, waar by nog een 17de gevoegd is, over het Karakter en Ryksbestuur des Konings. De gevoelens, in dit Hoofddeel voorkomende, worden daar in met zo veel bescheidenheid voorgedragen, en zyn zo redelyk, dat men niet kan weigeren, zyne goedkeuring 'er aan te hegten, wanneer men zelve redelyk denkt. Nieuwe trekken van 's Konings Karakter hebben wy, wel is waar, 'er niet in gevonden; eger verdienen alle de onderscheidene oogpunten, waar uit hetzelfde beschouwd word, by elkanderen genomen zynde, noch lofspraak, noch berisping, zelfs de inrigtingen der Finantie, des Koophandels en der Monopolien, worden van twee kanten beschouwd.

De Schryver, de Heer *Abt Donina*, een verdienstelyk en geacht Letterkundige, is een zeldzaam voorbeeld enes Buitentanders onder de Duitfchers, met wier Taal- en Letterkunde hy zeer gemeenzaam bekend is. Hy was dus in staat om alles, 't geen aangaande *Frederik* in deze taal geschreven is, te kunnen lezen. Hy geeft dit zelve in de Voorreden te kennen, en rekent deze kundigheid voor hem van zeer veel belang, gelyk hy ook teffens, p. 13 en p. 368, met enen gepasten Lof spreekt van *la Vie de Frederic*, van den Here *de la Vaux*, 't geen in *Straatsburg* gedrukt is. Ondanks dit alles eger, was de Heer *Donina*, uit hoofde zynere betrekkingen in *Berlyn*, in de beste gelegenheid, om verscheidene nog niet bekende, mondelinge of eigenhandige berichten te kunnen verzamelen; zo als hy ook toen reeds de Schriften van *Frederik*, eer zy in druk kwamen, in handen had. Daar dezen nogthans meer van andere Ryken en Vorsten spreken, dan wel van hem zelve, oordeelde men deze Levensgeschiedenis van *Frederik* nodig als ene voort van Inleiding tot zyne Schriften, ten einde daar in kortelyk de omstandigheden, aanleidingen en doeleinden van 's Konings ondernemingen, zyn inwendig bestuur, en zelfs den oorsprong zynere Werken (*l'Origine de ses Ouvrages*) aan te wyzen. Ongetwyffeld leverden de Jaren, verandering van begrippen, uitgestrektere oogmerken, tyd en omstandigheden, in het Karakter en de handlingen van *Frederik*, ene verscheidenheid op, welke de Heer D. ook in acht genomen heeft. De Krygszaken voert hy slechts in 't algemeen aan, spreekt alleen van die Anekdoten, welken hem het geloofwaardigst toefchenen, en van dat geen, 't welk niet uit de algemene Geschiedenis bekend is, word onder aan het Werk, in aantekeningen, de Eghtheid aangewezen. Nog deze voort van Schriften, nog het bestek van ons Weekblad, gehengene korte opgave van den inhoud dezzer Werks, en nog minder ene beoordeling of waardering der narigten. Wy zullen eger enige staaltes bybrengen, waar uit men zal kunnen opmaken, hoe vele, en hoe weinige bekende en gewigtige zaken het zelve bevat. Pag. 17. by gelegenheid van het Pleiteeding, welk *Frederik Willem* over zynen Zoon voerde, liet de Koning zig alle de Papieren brengen; hy zond dezelve

vervoergeis, verzegeld, in de Archive te rug, en men heeft reden, om te geloven, dat hy 'er enige bladen van verbrand heeft. De eigentlyke toedragt der zake zal dus wel nooit volkomen bekend worden. Onderzuchten is het uitgemaakt zeker, dat *Voltaire* zeer ten onregt, en tegen alle waarheid aan, den Graaf van *Seckendorf* voor den man heeft gehouden, die de onthoofding van *Frederik* zoude voorgekomen hebben; het was de Commissie zelve, die hem redde; *Seckendorf* goot veelcr oly in 't vuur. Pag. 87 enz. bevat de eerste Dichterlyke Proeven van *Frederik*, en zyn eerste gedicht, zynde een geestig Heldendicht, onder den Titel: *Palladium*, pag. 91 spreekt van het deel, welk de Graaf van *Hertzberg* gehad heeft in het zamenstellen der *Memoires p. J. a' H. de Br.* Op pag. 120 word gezegt, dat *Voltaire*, behalven zyne Reisbeschryving, te *Berlyn*, nog een ander Geschrift vervaardigd heeft, 't geen nog verfoelyker moet wezen dan het eerste. Op pag. 125 en vervolgens, word gesproken van de aanleiding, welke *Frederik* zelve, door zyne rondborstige taal, gegeven heeft tot de verbittering van Keizerin *Elizabeth* en het *Russische* Ministerie. Zo men na dit alles moet oordelen, heeft de Koning zyn Zevenjarigen Oorlog zo goed als zelve op den hals gehaald. De Anekdoten van den *Spanischen* Officier, op pag. 146. die oorzaak was, dat de *Slag van Collin*, door *Dawn* gewonnen wierd, herinneren wy ons, op zyn tyd, uit den mond van geloofwaardige Officieren gehoord te hebben. Volgens pag. 190 enz. was eger de *Slag by Liegnitz*, en deszelfs gelukkig gevolg, eer en uitwerking van louter toeval, dan van het beleid des Konings. Het Gift, 't geen de Monarch by zig zoude gedragen hebben, bestond, pag. 218, in 20 Sublimaat pillen, die hy in een doosje om zynen hals droeg. Op pag. 173-209, geeft de Schryver verslag van de vrugteloze pogingen des Konings, om *Rusland* wederom in zyne belangen te krygen. De Zevenjarige Oorlog kostte den Pruisfische Monarch 114 Millioenen; en eger is het algemeen bekend, dat, na den Oorlog, van 's Konings schatten een gedeelte naar *Magdenburg* te rug gevoerd is; welk een en ander op pag. 228 enz. te vinden is. Daar en tegen waren 'er alleen, volgens pag. 333. aan de kosten van den korten Oorlog over de *Beyerfche* successie, over de 20 Millioenen besteed. Zoude de Koning *Gotscheden* zo dikwyls gesproken hebben, als op pag. 237 verzekerd word? Van het Verbod der *Abregé de l'Histoire eccle. de Fleury*, te *Bern*, word op pag. 225 en 226 gesproken. Op pag. 223 verzekerd de Schryver, dat nog de Koning, nog deszelfs Zuster, nog de Koninginne Weduwe van *Zweden* tot de omwenteling van den jare 1772 aanleiding gegeven hebben. Over de *Lettres sur l'amour de la Patrie* oordeeld de Heer D. zeer juist op pag. 345 enz., gelyk ook op meer plaatfen over 's Konings afkerigheid van de Duitfche Letterkunde, welke eger in de laatste jaren zyns levens merklyk verminderde. Bens schreef hy aan *d'Alembert*, dat hy wel zag, zo hy goede Boeken wilde lezen, dat hy zig by zyne Duitfche Schryvers moest houden, pag. 351; en toen 'er van *Wieland* gesproken wierd, zeide hy, volgens pag. 412: „het is toz wonderlyk, dat ik hem, wyl hy zo zeer beroemd is, is, niet kenne.“ In zyne laatste jaren zoude hy gezegd hebben: dat hy zig gaarne een zynere *Vingaren* wilde laten a'nyden, wanneer hy de Zeden der Duitfche Natie in die staat mogte agterlaten, waar in hy dezelve gevonden had, pag. 456. Het is te verwonderen, dat de Koning niet op de gedagten gevallen is, om ene Volkplanting van Soldaten

aan te leggen, pag. 165. Men staat in 't algemeen toe, dat deze Vorst in het Beleggen, Vestingbouwen en Verdedigen het minst kundig was, en de Vestingen te zeer verwaarloosde: trouwens zyn bekende grondregel was: dat grote Veldstagen den Kryg beflissen. [*Gouwingchen Anzigen.*]

NEDERLANDEN. *Fanny*, een Fragment, door Mr. *Rhyms-Feitb*, 2de druk, te *Amst.* by *J. Allart*, gr. 8vo.
Leerredenen, van wylen den Wel eerwaardigen en zeer Geleerden Heere *Ericus Fredericus Alberti*, 4to. te *Amst.* by *H. eegs*.

De Republiek der Vereenigde Nederlanden, zinds de *Noord Americaansche* Onlusten, behelzende al het merkwaardige, voorgevallen in de Vereenigde Nederlanden, tot op den tegenwoordigen tyd, met pl. en pourtr. 1ste Deel, gr. 8vo. te *Amst.* by *J. Allart*.

Zedelyke Verhalen, 1ste Deel, gr. 8vo. te *Amsterdam*, by *J. Allart*.

Egte bescheiden aangaande het gebeurde aan Hare Koninglyke Hoogheid Mevrouw de Princesse van *Orange en Nassau*, geboren Princesse van *Pruisfen*, op Hoogst derzelver Reize van *Nymegen*, naar de *Orangezaal*, den 28 Juny 1787. 2e stuk, te *Nymegen*, by *A. v. Goor*, gr. 8vo.

Geschiedenis van de Negen en dertig jarige gevangenis van den Heer *de la Tude*, behelzende de middelen en wegen, die hy aangewend heeft, om ontslag uit de *Bastille*, en tweemaal uit de *Gevangen Toorn*, te *Vincennes*, te ontkomen, en de daar uit ontsane gevolgen, door hem zelven beschreven, gr. 8vo. *'s Hage*, by *D. Munier*.

Kempfer en van *Dornbach* of vertrouwde Briefwisseling van *Academische Vrienden*, uit het Hoogduitsch, in *'s Hage*, by *J. Plaai*, kl. 8vo.

Audoris Incerti Chronicon Tielense sive Majoris Chronici pars ultima & Maxime Notabilis ex Archetypo Primus edidit, Adnotationesque Addidit Joh. Did. van Leeuwen, Trajecti ad Rbenum typis et Impensis B. Wild en J. Altheer, gr. 8vo. 2 part.

Institutiones Juris Belgici civilis de auditione Hominum ex Legibus Patriis digestis Hen. Joan. Arntzenius, J. V. D. Juris Civilis in Academia Groninga Omlanda Professor ordin. Pars prior, Groningae, apud Abr. Groenewolt et Jac. Dikema, 2 partes, gr. 8vo.

Laudatio Car. Andr. Dukeri, in solenni Hominum Eruditorum, Panegyri die tertio mensis Aprilis Anno 1788. Peracta, Interprete Christ. Saxio, cum Academiae Rbeno-Trajectinae Magi stratu se tertium abdicaret, Onomastici Literarii Partis Sextae Corollarium Sto Trajecti ad Rbenum, apud Barth. Wild et Joh. Altheer, gr. 8vo.

Christi Saxi Onomasticon Literarium, sive Nomenclator Historico-Criticus Praefantissimorum omnis aetatis, Populi Artiumq. Formulae Scriptorum. Item Monumentorum Maxime Illustratum, ab orbe Conditio usque ad Saeculi, quod Vivimus, Tempora Digestus et Virisimilibus, quantum fieri potuit, Annorum notis Accommodatus. Pars sexta Trajecti ad Rbenum. G. T. a *Paddenburg & Filium*, *Abrah. a Paddenburg*, *B. Wild en J. Altheer*, et *Joh. van Schoonhoven viduam*, gr. 8vo.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

De Fransche Plaatfnyder *Morelle*, te *Romen*, die zig reeds door verscheidene Gravures naar *Pb. Mac-*

keri bekend maakte, heeft thans ene *Konstplaat*, naar den beroemden Schotfchen Landfchapfchilder *Moore* in gereedheid. Dezelve verbeeld een *Bad van Diana*, by *Maanfchyn*. Hy houdt zig verder bezig met een *Tegenhanger* te vervaardigen, zullende de *Jagt van Diana*, op een vroege morgen, verbeelden. De *Schilder* dirigeerd zelve den arbeid des *Plaatfnyders*: en, na de *Stukken van Woollet*, zal misfchien, wat byzonder het effect betreft, weinig fraayers van dien trant gezien worden. Men kan 'er op tekenen, om de beste *Afdrukken* te bekomen. De *Afgave ondertusfchen* staat, niet voor dat de *Tegenhanger* gereed is, te gefchieden.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN, TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART, LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS- HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA- BRIEKEN, BETREKKELYK.

In *Frankryk*, is, by een *Arrest* van 's *Konings* *Staatsraad* van 28 Sept. de *Invoer* van *Walvischtraan* en *Spermacety* van vreemde *Visfcheryen*, over het gehele *Ryk* verboden.

GEBORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der *Doden*, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amsterdam* 197: in *'s Hage* 19: en te *Haarlem* 13, onder welken laatsten 8 beneden de 12 jaren.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN VAN IN- EN UITLANDSCHE BOEKEN EN GESCHRIFTEN.

De Heer *Mercier* is thans bezig aan ene nieuwe, volledige, uitgave van alle de *Schriften* van zynen *Vriend J. J. Rousseau*: welke uitgave, volgens een breedvoerig *Ontwerp*, den *Intekenaren* zal afgeleverd worden, zo verre wy kunnen opmaken, in 34 quarto en 96 octavo *Delen*; elk deel in 4to. voor 12 *Liv.* en in 8vo. voor 5 *Liv.* en op zogenoemd *Pergamentpapier*, het eerste *Formaat* voor 24, en het tweede voor 12 *Liv.* Het *Werk* zal met 90 *Platen* van *Moreau*, *Ponce*, *Marillier*, en andere voornaame *Meeesters*, verferd worden.

Alle *Liefhebbers* van *Prenten* kennen ongetwyffeld een *Werk*, geryteld: *Dictionnaire des Artistes, dont nous avons des Estampes, avec une notice detaillee de leurs Ouvrages graves*. Dit *Stuk* verscheen in het *Jaar* 1782 in 't *ligt*, en men wagte tot dus verre op het *vervolg*, hebbende de *Uitgever*, tegen zyn gegeven woord, het *Werk* laten steken: Thans maken de *Boekhandelaars Breitkopf*, te *Leybzig* en *Berlyn*, het *publiek* bekend, dat zy het *vervolg* op dit *Werk*, 't geen in 't geheel 10 *Delen* zal bestaan, zullen uitgeven. Om het

min kostbaar te maken, heeft men het een weinig veranderd en de Stoffe bekort. Elk Deel zal 1½ Alphabet groot wezen en 2 Rkd. Saxisch voor de Intekenaars kosten. Het 2 en 3de Deel ziet reeds het licht.

Onder den Tytel van: BEYTRAGE ZUR NATURGESCHICHTE, ben ik voornemens, *Bejcbryvingen* in 't ligt te geven van tot nog gebrekkig beschrevene of wel geheel nieuwe soorten van *Dieren, Planten en Delfstoffen*, met byvoeging van goede, naauwkeurig naar 't leven getekende en afgezette Afbeeldingen; in dier voegen egter dat alle Ontleedkundige Figuren, by aldien byzondere omständigheden het afzetten daar van niet vereischen, zwart blyven, overmits dezelve niet, door het bestryken met Verwe, hare duidelijkheid verliezen, en zelden veel daar by winnen. Afbeeldingen van Delfstoffen hebben alleen dan enige waarde, wanneer zy derzelver uitterlyke gedaante of koleur iets byzonders, 't geen in 't oog loopt, en niet duidelyk genoeg door woorden kan uitgedrukt worden, opleverd: veelal zyn zy dus, daar dit zelden het geval is, nutteloos en geheel overbodig: om deze reden, zal ik ook maar alleen dan, wanneer het voornoemde geval werkelyk plaats heeft, zodanige Afbeeldingen geven. Alle vierendeels jaren zal een Stukje van 12 koperen Platen, met omtrent 20 veel bladen Text, in zeer klein Folio format, in 't ligt komen. En wel by wege van Intekening, het Stukje tegen 6 Rd. te betalen in Louis d'Or, tegen 5 Rd. gerekend, of in Dukaten, tegen 8 Rd. 20 Gr. Tot aan *Nieuwjaars Misje*, staat de Inteke-

ning open voor het eerste Stuk, 't welk ik, ingevalle zig; met dien tyd, een genoegzaam aantal Intekenaars zal opgedaan hebben, op de *Leipziger Pauch Misje*, hoop uit te geven. Na dien tyd kan ik gene Exemplaren beneden 9 Rd. afgeven. Het eerste Stuk, waar ia ik my tot de *Slangen* en soorten van *Hagedijsen*, welker Geschiedenis nog zo zeer in 't duistere ligt, denke te bepalen, zal ook afzonderlyk, onder den Tytel van BEYTRAGE ZUR GESCHICHTE DER AMPHIBIEN, in 't ligt gegeven worden. Wanneer men op dit Stuk alleen, en niet op het gehele Werk, verkiest in te tekenen, betaald men, tot enige ichavergoeding; 7 in plaats van 6 Rd. voor uit.

De Intekening kan in *Holland* geschieden, by *A. Loosjes* boekhandelaar te *Haerlem*. ook kunnen zy, wien deze plaats te afgelegen mogt zyn, zig direkt by my vervoegen, mits Brieven en Penningen vragtvyr zendende. De Intekenaars gelieven, voor het aflopen van de Termyn der Intekening, hunne Namen en Tytels naauwkeurig op te geven, ten einde dezelve voor aan by het eerste Stukje kunnen geplaatst worden.

BLASIVS MERREM,

Duisburg 1 Oct. 1788.

Philos. Dr. Math. en Phys. Ordin. Prof. Honor. Lid van het Berlynsch Genootsc. van Liefhebberen der Nat. Gesch. Correspondent van het Koninkl. Genootj. der Wetenscb. te Göttingen.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,

TE HAARLEM.

1788. November.	Barometer.	Thermometer, de Schaal van FAHRENHEIT.	Windstreek.	Luchtgesteldheid.
ten 8 uren, 's morgens	30. 4	48½	West	betrokken
Saturd. 1. ten 11 uur, 's middags	—	50	Zuid	omtrent helder
ten 10 uren, 's avonds	30. 3	45	—	helder
Zondag 2. 's morgens	30. ½	40	Zuid ½	helder
's middags	29. 11½	49	—	—
's avonds	29. 10	45½	Z. ten O.	—
Maandag 3. 's morgens	29. 8½	52	Z. ten W.	omtrent helder
's middags	29. 8	56½	Zuid	—
's avonds	29. 6	56½	—	helder
Dingsdag 4. 's morgens	29. 4	53½	Zuid	omtrent helder
's middags	29. 6	56	—	—
's avonds	29. 8	50½	Zuid-oost	regen

Te Haarlem, by A. LOOSJES.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

VOOR MEER- EN MINGEOEFFENDEN.

Vrydag den 14. November.

B E R I G T E N.

I T A L I E N.

Bechalven de twe Antieke Gedenkzuilen, die reeds, onder de Regering van den tegenwoordigen Paus, in *Romen* zyn opgerigt, heeft men onlangs nog ene Derde, op kosten van zyne Heiligheid, opgegraven, en op nieuw gepolyst; zynde men thans bezig met dezelve te plaatfen op het Plein voor het Regthuis van *Innocentius*.

GROOT-BRITANNIEN.

Den 29 October. is, te *Norwich* Overleden, de Wel Eerw. *Robert Plumptre*, D. D. Meester van het Koninginne Collegie, en Hoogleeraar te *Cambridge*.

Onze beroemde Verzameling van Klasfikale Schryveren is, onlangs, op nieuw vermeerderd met enen allerfierlyksten Druk van *CATULLUS*, dien de Heer *Wilkes* in 't ligt gegeven heeft. Deze Druk is zo naauwkeurig, dat 'er geen enkele Lettergreep, of zelfs Stip, misgesteld of uitgelaten is. Ondertusfchen heeft dezelve op het Tyteblad gene verdere aanpryzyng dan deze: *Recensit Johannes Wilkes, Anglus*: daarmen zig herinnerd, dat by de uitgave van den *Glasgowfchen* Druk van *Horatius*, in den Jare 1774, die insgelyks voormaakt is, de afgedrukte Bladen telkens in

het Collegie opgehangen wierden, met aanbieding ener beloning voor elke fout, die 'er in gevonden mogt worden. *Wilkes* heeft, in dezen Druk, zig voornamelyk bediend van dien van *Vulpus*, in het Jaar 1737, te *Padua* uitgekomen. — 'Er zyn drie Exemplaren op *Pergament* getrokken, om welke volmaakt te hebben, het *Pergament* uit *Italien*, en de Inkt uit *Parys* ontboden was. Van dezen heeft het Britsch Mufeum, de Koninglyk Maatfchappy, en de Keizerlyke Ambaffadeur, welke laatfte den Heer *Wilkes* op het denkbeeld van deze uitgave gebragt hadde, elk een Afdrukzel, ten gefchenke, ontvangen.

F R A N K R Y K.

Het Hof heeft, den 17 October, het Dagverhaal, met de daar by gevoegde Kaarten en Brieven, ontvangen, van den *Grave de la Prouse*, die zig, zedert ruim 3 Jaren, op enen Zeeogt bevond. De Heer van *Lesfeps*, Onder-Consul van *Kroonftad*, die voor *Rusfifche* Tolk op dezen Tocht in dienst gesteld, en aan het Schier-Eiland *Kamschatka*, aan Land gestapt was, heeft het een en ander overgebragt: hebbende zedert 27 Jan. te Land gereisd, en, in dien tyd, enen weg van 4000 Mylen, door weinig bewoonde Landen, en langs ongebaande wegen, afgelegd. Op zyn Tocht, van *Petersburg* naar *Versailles*, heeft hy niet meer dan 20 dagen doorgebragt. Zie hier een Uittrekzel van het opgemaelde Dagverhaal.

's Konings Fregatten, *La Boussole* en *L'Asrolabe*, het eerste gecommandeerd door den *Grave de la Prouse*.

rouse, Kapitein en Opperbevelhebber der Expeditie, het tweede, door den Kapit. Burggrave *de Langle*, gingen onder Zeil, van de Rhee van *Brest*, op den 1. Aug. 1785. om ontdekkingen te doen. Na de Eilanden *Madera* en *Teneriffe*, ten einde zig aldaar van nog wat Wyn te voorzien: die van *Martin-vas* en *la Trinite*, om derzelver Aardmeetskundigen stand te bepalen; en dat van *St. Katherina* van *Brezil*, om 'er enige ververschingen in te nemen; aangedaan te hebben; deed de Graaf *de la Perouse*, enige navorschingen in de *Zuid Zee*; voer de Straat *la Maire*, den 25. Jan. 1786, zynde 69 dagen na zyn vertrek van het laatste Eiland, door; en bereikte, den 9 Febr. den *grooten Oceaen*, gemeenlyk de *Zuid*, of de *Stille Zee*, gheten. Den 24 dier Maand, wierp hy het Anker in de Baai van *La Conception*, (een Stad in *Chili*) en vertrok van daar 19 Maart. Den 8. April ontdekte hy het *Paasch-Eiland*, waar hy aan Land stapte. Den 23 Mai kwam hy onder het Eiland *OthabYTEE*, een der *Sandwichsche* Eilanden, waar Kap. *Cook* zo ongelukkig het leven liet. De Graaf *de la Perouse* legt zig voornamelyk toe, om die Eilanden op te nemen, die de beroemde Engelfche Zee-Reiziger niet heeft kunnen bezigtigen. Hy verliet de *Sandwichs* 1 Juny, zette koers naar *Noord-Amerika*, en bereikte aldaar den 23. dier maand, de hoogte van *Mont-Saint-Elie*, op 60 graden Breedte. Van zyne landings plaats tot aan de Haven van *Monterey*, op 36 graden en 2 minuten Breedte, nam hy de Kust op; 't geen Kapit. *Cook*, door tegenwinden belemmerd, slechts gedeelytelyk, en van afstand tot afstand, hadde kunnen doen, zynde niet verder geweest dan 43 graden. De Graaf heeft zyne ontdekkingen gevoegd by die van den Engelfchen Zeevaarder, en by de opnemingen, die, zo ten Lande, als ter Zee, door de Spanjaarden van *Kalifornia* gedaan zyn. Hy vertrok uit de Haven van *Monterey* 24 Sept. Stak den *grooten Oceaen* over, naar het vaste Land van *Asia*, en ontdekte, op dezen Toegt, enige onbewoonde Eilanden.

Den 15 Decemb. raakte hy in 't Gezigt van *Afonfong*, een der Eilanden onder de Kust van *China*, en wierp den 3 Jan. 1787. het Anker voor *Macao*. Van daar vertrok hy 6 Febr. en liep den 28. in de Baai van *Manille*, voor *Cavita*, om zig van enige ververschingen en levensmiddelen voor zyn laatste Toegt te voorzien. Hy verliet de *Manille* 9 April, en ten Oosten *Formosa* voorby zeilende, zette hy koers tuschen door de Eilanden *Japan* en *Korea*, bezag de Oostkust van dat Schier-Eiland, en voer op tot 52 graden Breedte, door een vry enge Straat, by de Zeevaarders onbekend, en gevormd, van de ene zyde door de oostelyke Kusten van *Tartaryen*, en van den anderen kant, door twee grote Eilanden, waar hy aan Land stapte, en welken hy, gedeelytelyk, bezigtigde. Het Noordelyk einde dezer Zee-enge door Banken bezet vindende, welken den doortogt ondoenlyk maakten, wendde hy te rug naar het Zuid; en

zyne nasporingen voortzettende, ontdekte hy, op 46 graden Breedte, een Straat, die hem in de Zee bragt, gelegen ten Oosten der *Kurillefche* Eilanden, tuschen welken hy een weg vond, langs welken hy naar de Haven van *Avatska*, aan de zuidzyde van het Schier-Eiland *Kamtschaka*, kon zeilen. Aldaar wierp hy den 6 Sept. het Anker."

Deze Scheepstogt, van 5 maanden, in ene onbekende Zee, onder byna onophoudelyke zware Nevens, was inderdaad niet min gevaarlyk dan moeilyk: dezelve kan egter niet weinig ter opheldering dienen van een vooruaam punt der Aardmeetskunde; zullen de, gevoegd by de ontdekkingen, die de Russen in dit Noordelyk deel des Aardkloots gedaan hebben, ons nauwkeurig kennis doen verkrygen aan een uitgebrekt Land, welks bestaan tot nog toe betwist wierd. De Volken, die de Eilanden bewonen, door den Graaf *de la Perouse* bezogt, hadden gene kennis aan de *Europeanen*, zo min als aan de overige bewoners van het grote vaste Land: zy zyn vriendelyk en gastvry: dog hun grond levert gene voortbrengzels op, welken de Handeldryvende Natien derwaarts kunnen lokken."

By het vertrek van den Heer *Lesseps*, den 30 Sept. 1787. bevonden zig de Officieren en Gemenen der beiden Fregatten, in den besten staat van Gezondheid; en schoon meer dan 2 Jaren de Zee doorkruist hebbende, hadde de Scheurbuik zig onder dezelven nog niet ontdekt."

De Graaf *de la Perouse*, na enigen voorraad te *Avatska* ingescheept te hebben, was voornemens den 1 Oct. wederom Zee te kiezen, om de nog overblyvende nasporingen in het zuidlyk Halfronde te doen: men meend, dat hy, in de maand *July* of *Aug.* van 1789 in *Frankryk* te rug zal kunnen wezen.

Eene Proefneming met het onlangs uitgevonden *Slagzilver*, door den Heer *Bartolet* (zie Alg. Konst- en Letter Bode, bladz. 33.) is dezer dagen, van een aller ongelukkigst gevolg geweest. Opgemelde Heer, nevens de Heer *Lavorfier* en *le Tors*, naar de Kruitmolen van *Esfone*, omtrent 8 Mylen van *Parys*, gelegen, gegaan zynde, om deze proefneming aldaar te doen, was de laatste, met de Zuster van den Directeur der Kruitmolen, slechts weinige minuten in het Stookhuis geweest, of men hoorde een verschrikkelijken slag; en daar op toeschietende, vond men de Juffrouw dood en geheel verpletterd, en den Heer *le Tors* genoegzaam aan stukken geslagen: gevende kort daar na den geest. Men schryft dit akelig toeval aan een onvoorzigtige aanraking van het *Singzilver*.

De KONINGL. SOCIETEIT van *Konsten en Wetenschappen*, te Metz, heeft in hare Vergadering van 16 October, den Prys, op de reeds in 1785, opgegevene en vervolgens nog eens herhaalde Vrage: *Is het mogelyk, om de Foden, in Frankryk, nuttiger en gelukkiger te maken, en door welke middelen?* onder de Schryvers van drie ingekomene Verhandelingen,

Ieder voor een Derde, befloten te verdelen, als, boven de overigen Antwoorden, de beloning waardig gekeurd zynde, alhoewel geen derzelven den gehelen Prys verdiende. Deze Verhandelingen zyn, by de opening der Billetten gebleken, tot Schryvers te hebben, de Heeren *Gregoire*, Vicaris van *Embermentil*, by *Luneville*; *Tbierry*, Advokaat van *Nancy*, en *Zaskind Hourvitz*, een *Polak*, die zig thans te *Parys* bevindt. Opmerkelyk is het, dat alle de drie Verhandelingen, schoon geschreven door lieden van verschillende beroepen, woonplaatsen, en waarschynlyk ook van onderscheidene Gods dienftige belydenis, nogtans op dezelfde beginzels gegrond zyn, dezelve bewyzen aanvoeren, een gelyk doel hebben, en nagenoeg dezelve middelen aan de hand geven.

DUITSCHLAND en naburige Ryken.

Den 26 Aug. dezes jaars, overleed, te *Praag*, by de Bermhartige Broeders, de Geleerde Gelukzoeker *Heinrich Keller*, in *Swaben* geboren, die voor Toneel-speler, Soldaat, Lugtbal-maker, Schryver, alles onder een, in de voornaamste Steden van *Duitschland* speelde. Het ontbrak hem aan gene vermogens, maar zyn onrustige geest, zyn gestadig woelen, en bele digend schryven haalden hem vele vyanden op den hals, terwyl zyne losbandigheid hem altyd arm hield en met schulden beladen. Te *Dresden* tragtte hy Konstenaars en Geleerden nader als elkanderen te verbinden, en stigtte een zogenaamd *Pantheon*, waar in alle Vreemdelingen konden komen, kennis aan Geleerden, Konstenaars en Edeellieden krygen, ook Konststukken beschouwen, beoordeelen, kopen enz. De meeste vreemde Gezanten, de voornaamste Adel, verscheidene Geleerden en Konstenaars hadden ook werkelyk daar op ingetekend, Schilderyen, Prenten enz. in een fraaye gehuurde Zaal, toegebragt; dog het Werk bleef weldra steken, uit mistrouwen, partytschap enz. De inval was zekerlyk niet onaartig, en wel waardig werkelyk tot stand gebragt te worden, overmits de Konstenaars, buiten hun Vak, merendeels Vreemdelingen, en ondertuschen de Geleerden zelden Konstkenners zyn: 't geen te dikwyls aanleiding tot nutteloze pennestryden geeft. Zyn laat ste en beste Werk was het *Dresdner Künstler Lexicon*, 't geen, alhoewel onvolledig, nogtans zyn yver eer aandoet.

Drie kostbare Schilderyen, waar van een het *Oor deel van Paris*, door den Ridder van der *Werf*, het ander ene *Magdalena*, van *Corregio*, in een zilvren Lyst, met fyne Stenen omzet, gevat, en het derde de *Kop van een Oud Man* verbeeld, uit de Keurvorstelyke Gaandery, te *Dresden*, in den nacht tusschen 21 en 22. Octob. by geweldige Inbreking gestolen zynde, heeft men terstond zyn best gedaan, by openbare Advertentien, en onder aanbieding van ene Premie van 1000 Dukaten, voor den ontdekker en aanhouder, in de In- en Urtlandsche Nieuwspapieren,

om deze Stukken, waar het mogelyk, te agterhalen. Deze pogingen zyn alrede in zo verre geslaagd, dat twee daar van, korte dagen, na den Roof, te rug gezonden zyn. Het Stuk van *Corregio* blyft nog alleen agter.

Het Hertoglyk Kabinet van Natuurlyke Zeldzaamheden, te *Meiningen*, waar over de Heer Raad en eerste Bibliothekaris, *B. G. Walch*, het opzigt heeft, en waar in alrede ene zo keurige als complete Verzameling gevonden wierd, zo van Zee- en Schelpegewasfchen, als Petrefakten, en ruwe zo wel als geslepen Gesteenten, is, onlangs, op nieuw verrykt geworden door ene schone Verzameling van Delfstoffen, die, voor 't merendeel, zeldzame en fraaye Stukken bevat.

Het Kabinet bezit een Fonds in zig zelve, waar door het zig waarschynlyk nog verder kan uitbreiden: als bevattende enen zo ruimen voorraad, zo wel van Schelpegewasfchen, als edele Gesteenten, byzonderlyk van Egyptische Keitjes, Granit- en Porphyrtenen, Orientaalfche, Italiaanfche, Portugesche, Korsikaanfche, Lotharingfche Jaspissen, van Achaten, Kornaalen, Topafen, Amethysten, Sardonix, Onix, Lapis Lazuli, van Pudding-steen en Afroitren, dat het menig Kabinet daar uit kan verryken en daar en tegen, by ruiling, zig zelve de nog ontbrekende Zeldzaamheden aanschaffen. Ook is men 'er tot ene zodanige ruiling gereed, zo dra daar mede zulke Stukken kunnen ingeworven worden, als men verder nog meend nodig te hebben. — Het Kabinet staat, op bepaalde dagen der weke, voor alle Liefhebbers open, en Vreemdelingen kunnen alle uren toegang tot het zelve krygen. Onder de Verfteningen bevat het verscheidene zeldzame Stukken uit de Verzamelingen van *Scheuchzer* en *Woodward*.

De Heer *Hugo*, tot dus verre onderwyzer des Erfprinsfen van *Desfau*, die, enige jaren geleden, den prys by de Rechtsgeleerde Faculteit, te *Göttingen*, wegdroeg, is aldaar, tot buitengewoon Lector in de Rechten benoemd geworden. — De Heer *Dokt. en Bibliothecarus Kopp*, te *Roslock*, is tot Honorair Lid van het Hertoglyk Duitsch Genootschap te *Helmstadt* verkoren.

N E D E R L A N D E N.

ROTTERDAM den 8. November. De Heer *Lambertus Bicker*, Medic. Dokt., Direkteur en Eerste Secretaris van het Bataafsche Genootschap der Proefondervindelyke Wysbegeerte te *Rotterdam* &c. &c. van den laatsten Post aftand hebbende gedaan, en tevens door het Overlyden van den Heer *P. van Swieten*, de Posten van Direkteur en Tweden Secretaris vakant geworden zynde, hebben Heren Direkteuren

van dit Genootschap tot Directeur en eerste Secretaris aangeesteld den Heer *Gerhardus Gysbertus ten Hoff*, en tot Lid en Tweden Secretaris den Heer *Oliver Christiaan Eickma*, beiden Med. Doktores te Rotterdam: wordende by dezen de genen, die aan het Genootschap iets hebben toe te zenden, verzogt zulks voortaan te doen aan den voornoemden Eersten Secretaris.

VLISINGEN. Het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen alhier, heeft, in zyne Algemene Vergadering, den 29 October gehouden, den Gouden Eerprys toegewezen, aan den Heer *A. Bonn*, *Anat. et Chir. Prof.* aan het illustre Athenaeum te Amsterdam, na dat, uit de opening van het billet, gebleken was, dat hy onder de Zinspreuk: *Concordia res parva Crescunt*, &c. Schryver ware van het Antwoord, op de Vraag: betreffende „de Vereeniging en samenwerking „der geleerde Maatschappijen in ons Vaderland tot haar „algemeen doel: de bevordering van nuttige Kunsten en „Wetenschappen;“ gelyk ook dien Eerpenning aan den Heer *A. van Solingen*, *Med. Doct. te Middelburg*, is toegekend, na dat hy, door de opening van het Billet, als Schryver was ontdekt van 't meest voldoende Antwoord, op de Vraag: raakende „de meer in trein bringing der Wis-, Natuur- en „Tekenkunde.“ Het Antwoord: onder de Zinspreuk: *Experientia est Magistra rerum*, op de Vraag: omtrent „de Ziek „ten der Negers in de Nederlandsche Volkplantingen, in „de West-Indien, &c.“ heeft men, als onvoldoende, niet kunnen bekronen.

Het Genootschap ziet met verlangen meerdere Verhandelingen te gemoet, voor den eersten van Louwmaand des Jaars 1789, ter beantwoording der Prysragen, voorgesteld in het Programma des Jaars 1787; vernieuwt de Vraag: omtrent „de Ziekten der Negers;“ onder belofte van den gewonen Gouden Eerprys aan hem, die dezelve voldoende beantwoordt, wanneer het ook zyn zal; en steld voor de eerstemaal, om beantwoordt te worden voor den eersten van Louwmaand des Jaars 1790, onder dezelfde belofte, voor de twee volgende Vragen: „Hoe is de Aardrykskundige gesteld- „heid van Zeeland, voornamelyk ook betrekkelyk tot de „Rivieren en Stroomen, geweest, van de oudste tyden, dat „het zelve bekend is geraakt, tot aan het begin der Graaf- „lyke Regering? Welke veranderingen zyn in dezelve voor- „gevallen, zedert dat laatste tydperk, tot aan het einde „der veertiende Eeuw? Is naderhand hare gesteldheid dezelfde „gebleven, of heeft zy ook merkelyke veranderingen onder- „gaan? Zo ja! Welken waren deze? En van welken invloed zyn alle die veranderingen geweest, zo op het „Huishoudelyk bestaan, als op het Staatswezen van dat „Landschap?“ En ten tweeden: „Wat is de reden, dat de „Kinderpokjes (*variola*), op onderscheidene tyden en plaat- „sen, zomyds onverwacht zig openbaren, en zeer geweldig „woeden; terwyl anderen, zelfs in de nabuurschap daar „van, op den zelfden tyd geheel bevryd zyn? Hangt zulks „af van ene byzondere gesteldheid in den Dampkring; van „de hoedanigheid der Steden en Plaatsen; van het voedsel, „of andere oorzaken? Zyn 'er ook voorbehoedende mid- „delen ten dien opzichte te bedenken?“ Men wenschte by de beantwoording dezer Vraag, de redeneering, zo veel mogelyk, bevestigd te zien door wezenlyke gebeurtenissen,

uit de ondervinding opgemaakt. Eindelyk word, boven de Gouden Medaille, 40 Gouden Ducaten aan den genen beloofd, die, op de best voldoende wys, voor 1 January 1791, de Keuren van Zeeland, in ene goede Nederduitsche Taal, met korte Aanmerkingen oorgehelder, voorsteld.

De Antwoorden op alle de gemelde Vragen en Voorstellen moeten, op de gewone wys en voorwaarden, in elk Programma des Genootschaps te zien, toegezonden worden aan den Heer *A. Dreyfhouit*, *A. L. M. Phil. et Theol. Doct. en Predikant te Middelburg*; of aan den Heer *H. van Royen*, *Reiz. der Latynsche Scholen te Vlissingen*, Secretarissen van het Genootschap.

Tot Directeuren van dit Genootschap zyn, zedert de vorige algemene Vergadering aangeesteld, de Heren *Pet. Alex. Borel de Matregnauit*, Schepen en Raad te Goes; *Mr. Nic. Job. van Hoorn van Burgb*, Raad te Vlissingen; *Mr. Ap. Jan Corn. Lampfins*, Bailliuw wegens zyne Doorl. Hoogheid den Heer Prins van Orange, te Vlissingen; *Jan Stavovinus*, Schepen te Middelburg; *Mr. Gysb. Car. van Hogendorp*, Pensionaris der Stad Rotterdam; *Mr. Job. Adr. Moens*, Raad te Vlissingen; *Mr. Adr. Fr. Lammens*, Schepen en Raad te Vlissingen.

En tot Leden zyn in deze Vergadering verkozen de Heren *Mr. Baron van Hupsb*, Lid van verscheidene Akademien en Gel. Genootschappen te Keulen; *Seb. Just. Brugmans*, Prof. Botan. te Leiden; *Rudolph. Forsten*, Anat. en Chir. Prof. te Harderwyk; *Fred. Will. van der Leeuw*, Med. Doct. Anat. et Chir. Lector te Dordrecht; *P. J. Thomassen a Thuesen*, A. L. M. Phil. et Med. Doct. in 's Hage; *Job. H. van der Palm*, Predik., thans wonende te Middelburg; *Jac. de Puit*, Stads Operateur en Vroedmeester te Middelburg; *J. de Kanter*, Phz., Notaris te Zierikzee.

HAARLEM. In de laatstgehoudene grote Vergadering van *Teylers Fondatie*, binnen deze Stad, hebben Heren Directeuren en Leden geoordeeld, dat het ingekomene ter beantwoording van de Vraag in de *Schilderkunde*, by het *Tweede Collegie* dezer *Fondatie*, voor den Jare 1787, uitgeschreven, niet voldoende was om bekroond, of onder de Stukken der *Fondatie* uitgegeven te worden.

Zynde die Vraag deze geweest:

„Zou 'er mogelykheid zyn, van, met enige zekerheid, „na te gaan, hoedanig de *Schilderkunst der Ouden*, ten aanzien van 't *werktuiglyke*, geweest zy? van welke *Verfstof-* „fen zy zig bediend, en hoe zy die op hunnen taferelen „gebezigd hebben? welke veranderingen en verbeteringen „zyn daar in door de lateren, die men *Moderne* heet, van „de *vroegste* tyden, tot hedentoe, uitgevonden en gebruik? „En wat is 'er thans voornamelyk te zegen ter verklaring, „of ook ter verbetering indien dit mogelyk is, van de te- „genswoordig in gebruik zynde *Teken- en Schilderwyze*, de „*Steffen*, waar mede en waar op getekend en geschilderd „word, betreffende?“

Welke Vrage, wegens hare gewigtigheid, geoordeeld is in aanmerking te komen, om nog eens, by ene volgende gelegenheid, herhaald te worden, waar toe, wanneer dit zo word besloten, nadere aankondiging, ter behoorlyker tyd; zal gedaan worden. Ondertusschen heeft men het thans nodig geacht te herinneren de waarfchuwing, by die van het *Tweede Collegie*, in hun Programma voor den Jare 1786, aan de Schryvers van Antwoorden gedaan, van zich te wachten *hunne Verhandelingen, met hunne eigen' hand* geschreven, toe

toe te zenden, of daar in bunne hand, hier en daar, te laten zien, vooral de geuen, die weten, dat hunne handen by de Fondatie bekend zyn; alzo de Stukken, in welken ene bekende hand ontdekt word, tot het mededigen na den prys niet toegelaten zullen worden, even als of zy met der Schryveren eigen naam ondertekend waren.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

FRANKRYK. *Disertation sur l'Extraction des Corps Etrangers des plaies, & Specialement de celles, faites par armes a feu &c.* Verhandeling over het uitsnyden van vreemde Lighamen uit Wonden, byzonderlyk zulken, die door Schietgeweer veroorzaakt zyn: met de Beschryving en Afbeeldingen van verscheidene Werktuigen, onlangs uitgevonden, om deze Operatie meer gemakkellyk en zeker te maken, door den Heer *Thomasjen*, Chirurgyn by het Koningl. Krygs Hospitaal, te *Neuf Brisach*, Lid van verscheidene Akademien, 8vo. Te *Straatsburg*, by *Treuttel* 1788. Dit Werk is verdeeld in vier Afdelingen. In de eerste onderzoekt de Schryver de Natuur en de verscheidenheid der vreemde lighamen, en geeft een denkbeeld van de toevallen, welken zy kunnen veroorzaken. De tweede geeft de bewyzen voor en tegen de uitsnyding, volgens de onderscheidene gevallen, aan de hand. In de derde brengt de Heer T. alle Werktuigen ter toets, die men voor deze Operatie kan uitdenken, met aanwyzing van derzelve gebreken en voordelen. De laatste bepaald zig byzonderlyk tot de onontbeerlyke Instrumenten, beschryvende de A. hier in een van zyn eigen vinding, met opgave van de wyze op welken anderen kunnen verbeterd worden, als mede van de regels, zo der Theorie als Praktiky, welken men, by het gebruik daar van, in agt te nemen hebbe.

Londres et ses Environs, ou Guide des Voyageurs &c. Londen en hare Buitenstreken, of Gids der Reizigers, Nieuwsgierigen en Liefhebbers in dat deel van *Engeland*, aanwyzende alles, 't geen voor de zulken, in derzelve onderscheidene Standen, van enig belang kan zyn, met onderrigtingen, omtrent 't geen, voor het aangaan der reize, noodzakelyk dient geweten te worden, en ene opgave van de voornaamste Koop- en Manufaktur-Steden door de drie Ryken: versierd met Gezigten van de voornaamste Gebouwen en Koningl. Huizen, nevens een Kaart, in 't koper gesneden. Geschreven te Londen, door *M. D. S. D. L.* 2 Del. in 12mo Te *Paris*, by *Buisson*, prys 5 Liv. Een nuttig Werkje, niet slegts voor Reizigers, die Londen willen gaan zien, maar ook voor Kooplieden, die kennis en Correspondentie verkiezen te krygen met de voornaamste Huizen van Negotie in die Hoofdstad.

Estella, Roman Pastoral. Estella, ene Herderlyke Roman, door den Heer *Florian*, Lid van verscheidene Akademien. *Paris* 1788. 8vo. 235 bladz. De Heldin dezer Roman bezit al de kieschheid, waar door de Schriften van den Heer F. uitmunten. Verscheidene omstandigheden, eger hier voorkomende, gelyken te zeer op de Geschiedenis van *Eloise*, om het Werkje als oorspronkelyk te beschouwen: met dit alles vloeyd het over van fraaye Schilderyen, terwyl de styl zo bevallyg als vloeyend is.

De Heer *Faninet* gaat voort met weeklyks zyne *Costumes & Annales des grands Theatres de Paris* uitgegeven. Het Werk behelsd ene Geschiedenis van elk Schouwtooneel, korte opgaven van alle de voorname Stukken, daar op vertoond, en Aneclotes omtrent dezelve en de beroemfte Spelers, en vermeld van de Afbeeldingen dezer laatste. Intekeningen tegen 30 Liv. in 8vo. en 36 Liv. in 4to. worden aangenomen ten Huize van den Heer *Ratinet*, rue Haute Feuille, No. 5. te *Paris*.

DUITSCHLAND. *Andachtsbuch für das Weibliche Geschlecht &c.* Godvrugtige Handleiding voor de Vrouwen en byzonderlyk voor het meest goeoffend deel derzelve, door *S. G. Marezoll*, 1ste Deel. *Leipzig* 1788. gr. 8vo. 410 blz. 18 gl. Dit Stuk, welks Schryver een vriend van wylen den Heer *Zöllhofer* is, vervat, na eenige Inleidende beschouwingen over de bestemming, en de uitoeffening der vrouwlyke bekwaamheden, drie Afdelingen, waar van de eerste Overdenkingen omtrent de bestemming des vrouwelyken Gestagts, in 't algemeen, de tweede aansporing tot de voornaamste deugden en waarfchuwing tegen de heerschende seilen der Vrouwen, en eindelyk de derde beschouwingen van enige der voornaamste hinderpalen en bevorderings middelen der aangepreze Deugden, bevat. De Schryvers der *Gotbaische Gelehrte Zeitung* pryzen dit Werkje vooral aan haar, voor welken het byzonder geschikt is, met veel nadruk aan, als uitmuntende, door ene oordeelkundige uitkiezing van vele nuttige en gepaste zaken, klaarheid en duidelykheid van begrippen, ligt te volgen aaneenschakeling van denkbeelden, en enen aangenamen en overredenden voordragt, vol vuur en leven, zonder redenkunstig Klatergoud of verlepte Dichterlyke Bloemen.

Ueber den umgang mit Menschen. Over de Verkering met Menschen, door *A. Vryheer van Knigge*, 2 Delen, 8vo. *Hannover*, by *Schmidt*, 1788. 1 Rthl. 16 gl. De Schryver, wiens omstandigheden en bekwaamheden ten volle blyken berekend te zyn voor de moeyelyke taak, die hy in dit Werk op zig nam, doorloopt in etelyke Hoofddelen alle bedenkellyke Standen en betrekkingen der Menschen, engeeft ene menigte leerzame voorschriften aan de hand, die niet slegts voor den onkundigen ter onderrigting dienen, maar ook den meer goeoffenden, ter heilzame Erinnerung, te stade kunnen komen. Zyn Schryfftyl is zuiver nauwkeurig en vloeyend, en alles leverd blyk op van 's mans braafheid en edelaartige bedoeelingen.

Recueil des Deductions, Manifestes, Declarations, Traites et autres Actes & Ecrits publics, qui ont été rediges et publiés pour la cour de Prusse, par le Ministre d'Etat Comte de Herzberg, depuis le Commencement de la Guerre de Sept ans 1756 jusqu'à celui de la Guerre de Baviere, 1778. vol. I. *Berlyn* 1788. by *Haude en Spener*, 3 Rthl. 12 gr. Deze Verzameling van Staatschriften is van des te meer waarde, daar voortgelyke Stukken, gelyk in de Voorrede te recht word aangemerkt, van hoe veel belang ook voor den Historieminnaar, na enige tyd verloop ligt verloren raken, en dikwyls met veel moeyte naauwlyks op te sporen zyn; gelyk alrede de berugte *Memoire raisonné* van den Jare 1756. zeer zeldzaam geworden was. De Verzameling behelsd, behalven dit en de daar toe

onmiddelyk betrekkelijke Stukken, nog een aantal van 31 andere Staatschriften. Aan de Voorrede is een zeer opmerkelijke Brief gehegt, dien de Graaf van *Herzberg*, zonder nams tekening, in het Jaar 1757, aan *Frederik den Groten* schreef: als mede twee Brieven van Prins *Hendrik van Pruisen* aan opgemelden Staats Minister.

Reliqua Librorum Frederici II. Imperatoris, de arte venandi cum avibus, pars I. uitgegeven door Prof. *Schneider*. *Leipzig*, by de Erven *Müller* 1788. Buiten de Voorrede des Uitgevers, en den Text, die naar den Augsburgsche Druk van 1596 gevolgd is, beheld ook nog dit Deel enige Hoofdstukken: *de Falconibus, Alaudibus & Accipitribus*, uit het 23ste Boek, *de Animalibus* van *Albert Magnus*. De voortreffelyke Ontleed- en Natuurkundige aanmerkingen, welke meestal op eigen ondervinding grondend zyn, en velerleye eigen ge maakte Waarnemingen omtrent de Levenswyze en aandrif, niet slegs der Roofvogelen, maar ook van andere soorten dezer Dieren, de beschryvingen der soorten van Valken, die men op de Jagt gebruikt, nevens de onderrigtingen voor de behandeling daar van, zetten dit kleine Werkje des groten Keizers, onder alle de vreemdheid en barbaarsheid van Styl, ene waarde by, welke die der meesten nieuwe Schryveren, zo over het Onderwerp als over de kennis der Vogelen in 't algemeen, verre overtreft: en men mag te meer nut van deze nieuwe uitgave wagen, deels daar het Stukje thans weinig meer bekend, deels wegens verscheiden ingemengde oude Italiaansche en Fransche woorden, zeer moeylyk te verstaan was. Schoon dus wel de oorspronkelyke Druk naauwkeurig gevolgd is, heeft egter het Stukje ene nieuwe en meer bevallige gedaante gekregen uit de handen van enen man, die reeds meer blyken zynen grondige taalkennis en zynen bekwaamheid gegeven heeft, zo in het ophelderen van duistere plaatsen by oude Natuuronderzoekers als in de Ontleedkunde der Dieren, byzonder der Vogelen. Zyne Aanmerkingen staan in een tweede Deel te volgen, waar by insgelyks enige Platen tot opheldering zullen gevoegd worden. De Voorrede beheld enige narigten nopens 's Keizers verdiensten by de Wetenschappen, deszelfs Gedichten, en pogingen om de kundigheden der Arabieren, in *Italien* en *Frankryk* te verbreiden, enz.

Hamburger Schiffer Calender. *Hamburgerische Schippers Almanach* voor den Jare 1788. *Hamburg*, by *Hofmann*, 8vo. 226 bladz. Deze Almanach is byzonderlyk ten dienste van Scheepvarenden opgesteld en zeer gepast daar toe ingerigt, De Schryver is de Kapitein *Muller*, te *Stade*.

NEDERLANDEN. *Bespiegelingen der Vier Levensstanden van den Mensch*, met plat. gr. 8vo. *Haarlem*, by *A. Loosjes*. De verdeling van 's Menschens Leeftyd, in de vier perken of Getyden van het jaar der Natuur, is zeer gebruikelijk by goede Schryvers, en op haar zelve niet ongepast. De Schryver van het voorhanden zynde Werkje, dit denkbeeld volgende, bepaald dus zyne *Bespiegelingen* tot de Vier Levensstanden van den Mensch, nam. de *Kindschheid*, *Jongelingschap*, *Manneelyke Jaren* en *Ouderdom*, die als *Lente*, *Zomer*, *Herfst* en *Winter* van 't Leven kunnen beschouwd worden. Ieder van welken ene Schets of Tafreel beheld, van 't geen elken Levensstand byzonder eigen is, doorvlogten met leerzame bedenkingen en de nutte Lesfen. Het een en ander word

voorgefeld in enen vloeyenden en bevalligen Styl, hier en daar met Dichterlyke Bloemen beftrooid. De twee laatste *Bespiegelingen* overtreffen ongetwyfeld de beiden voorften: die ook trouwens reeds afzonderlyk voorheen in het ligt gegeven waren: een blyk dat des Schryvers kundigheden, oordeel en bekwaamheden, gedurende dezen zynen arbeid, zig meer en meer ontwikkeld hebben. Echter loopt deze enigzins ongelijke behandeling, van het onderwerp, hier minder in 't oog, daar zy, schoon toevallig, in ene opklimmende volkomenheid voortgaat, welken niet kwalijk schynt te pasfen, aan de trapswyze vordering van den Mensch, en deszelfs vermogens en vatbaarheden. Het geheel ondertuschen verdiend aanpryzing: als aanleidelyk tot het verkrygen van nuttige Menschekennis, gezonde begrippen van Godsdiens en indrukken van deugd en braafheid; en als in dier voegen ingerigt, dat zo wel het opgroeyend Kind, als de meer vatbare Jongeling, de volwaschen Man zelve, en afgaande Grysaart, een heilzaam voedzel, beiden voor het verstand en het hart, uit het een en ander konne trekken. De bygevoegde vier Platen verbeelden de onderscheidene Levensstanden; zynde een derzelve aan het hoofd van elke *Bespiegeling* geplaatst. Men kan dit Werkje, onzes bedugkens, met veel nut, als een Prys van naarfigheid, aan de katechiferende Jeugd uitdelen.

NIEUW UITGEVONDEN WERKTUIGEN EN KONSTGEVAARTEN.

Ten behoeve der Katoen- en Spaansche Wolfspinners, heeft de Hof-Instrumentmaker en Werktuigkundige *Christiaan Storch*, te *Offenbach*, ene geheel nieuwe en zeer net bewerkte *KAM- of KAARD-MACHINE*, in gereedheid bragt, welke door één persoon behandeld word. Derzelve Eigenschappen zyn: 1. Dat zy de Wolle van zelve opfehuift, en de Vlokken, op de volmaakte en fynste wyze, weder aftrekt, zo als zulks by het Wolkaarden vereischt word: 2. Dat met behulp van dit Werktuig, een enkel persoon, ingelyken tyd, zo veel doen kan, als anders 12 personen; en 3. Dat de Machine ook kan getield worden, om door het water bewogen te worden, wanneer zy nog ongelijk meer voordelig werken moet.

Een volledige beschryving zou te wydropig vallen. Het Werktuig is, nevens de daar door gekaarde Wolle, voor ieder by hem te zien. Wyders zyn by hem gereed gemaakte Spin-Machines van goede qualiteit tot 30 Spullen te bekomen. Buitenlanders, ene nadere beschryving van het Werktuig verlangende, worden verzogt, de Brieven Vragtvy te zenden.

TONEEL- EN ANDER KONSTVERMAAK NIEUWS.

Op een der Tonelen, te *Parys*, is onlangs, met ongemene goedkeuring, ene *Pantomime* vertoond, ten onderwerp hebbende: *de dood van Kapitein Cook*. De uitvoering geschiedde in den besten smaak, en de Decoraties waren geheel nieuw.

Nicolet, een der bestierders van de *Petits Spectacles*, op de Boulevards, te *Paris*, heeft een Brief ontvangen van den Baron *Trenck*, over deszelfs Toestuk: de *Baron Trenck*, 't geen een en andermaal met toejuiching vertoond is. Om den twyffel weg te nemen, aangaande het werkelyk bestaan van dezen Baron, die by velen schein plaats te hebben, heeft *Nicolet* dezen Brief openlyk bekend gemaakt.

Dezelve was van dezen inhoud:

„ Ik hebbe, Myn Heer! een afdrukkel ontvangen van uw behaaglyk Stuk, en verwonderde my, dat gy op de gedagten konde komen, om den jammerlyken reeks myner onafgebrokene onheilen, gedurende 43 Jaren; in een Toneelstuk te brengen. By aldien gy 'er enig voordeel uit ge haald hebt, zal ik 'er hartelyk over verblyd wesen: en ik ben 'er grootsch op, wanneer ene Natie, zo hoog by my geschat, my naam en wederwaardigheden hare goedkeuring niet onwaardig vind: U verzekerende, dat my dit niet weinig troost verschaft, na myne langdurige en harde gevangenis. Ik zal den aanstaanden Winter te *Paris* wezen, en mogelyk een Stuk van myn eigen maakzel vertonen. Ik hebbe 4 a 5 Vertalingen van myne Romaneske Geschiedenis gelezen, en ze allen verminkt of vervalscht gevonden. Thans ben ik bezig aan een egt en getrouw verhaal van alles op te stellen, 't geen ik, bin nen kort, denke uit te geven. Intusschen ben ik uw ootmoedige Dienaar:

FREDERIK, Baron TRENCK.”

De eigendomlyke waarde der Schouwburgen is, zedert de laatste Jaren, in *Engeland*, en vooral in de Hoofdstad, op ene verbaasende wyze aangegroeid. Men weet niet, voor hoe veel, en onder welke voorwaarden, de Familie van *Rich*, allereerst, de beiden onbepaalde Patenten bekomen hebbe, uit kracht van welke zy, ettelyke jaren, de drie Tonelen, *Drury-lane*, *Lincoln's-Innfields* en *Covent Garden*, ophield; maar het is zeker, dat, omtrent den Jare 1760, de Heer *Rich*, met den beroemden *Thornton* in onderhandeling was over den gehelen Eigendom daar van, voor 40,000 Pflr. schoon de Koop, door de tegenkanting van enen *Skipwith*, die eisch op het ene Patent maakte, toen niet doorging. Sedert egter; dit geschil vereffend zynde, bedong de Heer *Rich*, voor het afstaan van zyn recht, een vermeerderde som van 60,000 Pflr. In het Jaar 1774, verkogt *Colman*, een der Kopers, zyne vierde portie voor 21,000 Pflr., en men zegt, dat zedert deze en de andere Portien nog daurder gekogt zyn, door den Heer *Harris*.

De Eigenaars van het *Drury-lane* Toneel hebben

Oftroy voor 21 Jaren, waar van de vernieuwing aan het goedvinden der Krone staat. De Heer *Garsick* droeg zyn helft in den Eigendom daar aan, in het Jaar 1776, voor 85,000 Pflr. over, en de helft hier in, zynde een vierde van den gehelen Eigendom, is onlangs aan den Heer *Sheridan* voor 18,000 Pflr. verkogt.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART,
LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS-
HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA-
BRIEKEN, BETREKKELYK.

De verslagenheid over de breuk van zo vele Handelhuizen, byzonder in de *Lynwaten*, te *Dublin*, houd niet slegts aan, maar word staag groter, overmits die Bankeroeten invloed over het gehele Ryk hebben, en dagelyks meer Negotianten zig genoodzaakt vinden, om met betalen op te houden. Men is niet zonder reden bedugt voor de ergste gevolgen, welken daar uit voor de Fabrieken ontstaan zullen; daar het Crediet der Fabriekers in *Antrim*, ene Provincie, die enkel door den Handel in *Lynwaten* bestaat, ten enemale geknakt is.

Het Steedje *Swabach*, in 't Markgraaffschap *Anspach*, munt uit in velerhande voordelige en bloeyende Fabrieken. Men rekend, dat 'er alleen met de Koussen-Fabriek aldaar 180,000 Florynen, en met die der Naalden, waar van 200 Millioenen geleverd worden, 130,000 Flor. jaarlyks gewonnen worden.

In den Jare 1767. waren, in *Rusland*, 165 Yzer- en Koperhuten aan den gang, die 3.4.97315 Pud gesmeed Yzer, en 1.9.5679 Pud Koper uitleverden. Het Pud Yzer, op 80 Kopeiks gerekend, brengt de waarde der gehele masfa tot 2,7,97852 Roebels; en dat van 't Koper, tegen 8 Roebels geschat, brengt de waarde van het geheel op 1,5,65432 Roebels. Het produkt van beiden beliep dus 4,3,63284 Roebels. De inkomsten der Krone hier uit bedroegen zuiver 4,03583 Roebels, zonder het Muntgeld van het daar van geflagen Kopren geld te rekenen.

Uit *Zweedsch Pommeren* worden jaarlyks, 8 jaren door elkanderen gerekend, 1828 Lasten Rogge, 803 L. Tarwe, 851 L. Gerst, 380 L. Haver, 381 L. Erwten uitgevoerd. Van 1778-84 leverde het naar buiten 15,568 Centner Tabak in Bladen, en 118,311 pond gewerkte. De waarde der uitgevoerde Paarden bedroeg in 8 jaren 77,728 Ryksd.: de Hoeveelheid Wol, in dienzelfden tyd 1,676,230 pond. Men kan rekenen dat 'er in 't gehele Land 250,000 Schapen zyn. De uitvoer van Mout beliep op 1,557,968 Rksd. volgens specifieke Lysten van 1778-83, bedroeg de

waar-

waarde van alle uitgevoerde Produkten en Goederen 3,613,797 Rksd. en der ingevoerde 2,373,607 Rksd. van welke beiden, een fom van 5,317,380 Ryksd. op de balans van den Zeehandel, en flegts 1,170,024 Ryksd. op die van Landhandel kwamen. De Land inkomsten bedroegen in 1785 een fom van 230,762 Ryksd. en de uitgaven waren 229,059 Ryksd.

De aangroei en het gewigt des Deenfchen Afiatifchen Handels word, in het *Hamb. Polit. Journal*, volgender wyze opgegeven.

Tydvakken.	Jar. Lad.	waarde.
Voor den I Zee-O. v. 1775-77.	3.	28. 8,017,353 Dl.
gedur. denzelven v. 1778-82.	5.	78. 23,903,173 Dl.
Sedert den Oorlog v. 1783-86.	4.	102. 33,329,593 Dl.

LETTERKUNDIGE ANEKDOTEN.

Ter tyde van Koningin *Anna*, was het, in *Engeland*, een gebruik, wanneer een der Kapellanen van 't Hof een Dekens Ampt kreeg, den Kapellaans Tafel met een Zilveren fchotel te verëeren. Een derzelven

tot Deken van *Peterborough* (welk Dekenschap ongemeen fchraal van inkomsten is) verkonen zynde, en zig wat huiverig tonende om het gewoon gefchenck te doen, wierd, op zekerer dag, aan Tafel daar over gerailleerd: „ach! myne Heren;” fprak hy koeltjes, „men kan niet verwagten, dat ik U een *Zilveren* „Schotel zal verëeren; gemerkt ik flegts Deken van „*Pewter-borough* ben.” [*Pewter* betekend in het Engelsch *Tin*.]

Men vroeg eens den Generaal der Jefuiten, *Oliva*, hoe het kwame, dat 'er onder zyne Orden, waar van het merendeel uit zeer fyne en fchrandere verftanden beftond, zig nog zo vele domören en halzen bevonden. „Wy moeten Heiligen hebben,” antwoordde de Generaal.

GEBORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amfterdam* 163; in 's *Hage* 27; en te *Haarlem* 12, onder welken laaften 8 beneden de 12 jaren.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN, TE HAARLEM.

1788. November.	BAROMETER.	THERMOMETER.	STREEK DER WINDEN.	LUCHTSGESTELDHEID.
Woensdag 5.	's morgens 29. 10 's middags — 's avonds 30.	47½ 50½ 47	Zuid-west West Z. ten O.	helder — —
Donderdag 6.	's morgens 30. 2 's middags — 's avonds 30. I	47½ 48 45	Zuid-oost — —	helder — —
Vrydag 7.	's morgens 30. I 's middags 29. II 's avonds 29. 10	42 45 39	Zuid-oost — —	helder — —
Saturdag 8.	's morgens 29. 10 's middags 29. 9½ 's avonds 29. 8½	38 48 38	Zuid-oost — —	helder — —
Zondag 9.	's morgens 29. 8½ 's middags 29. 8 's avonds —	40 45½ 42	Zuid-oost — —	helder — —
Maandag 10.	's morgens 29. 7½ 's middags 29. 9 's avonds 29. 9½	39 46 42	Zuid-oost — —	helder — —
Dingsdag 11.	's morgens 29. 10 's middags 29. 10½ 's avonds 29. II	45 53 44	Zuid Z. ten W. Zuid west	helder — —

Te Haarlem, by A. LOOSJES.

A L G E M E N N E
KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R - E N M I N - G E O E F F E N D E N .

Vrydag den 21. November.

B E R I G T E N .
R U S L A N D .

Den 7den der maand October, werd, by de Keizerlyke Akademie der Konstjen, voor den Hofmeester, Geheimraad en Ridder van verscheidene Ordens, Grave *Alexander Andreewitsch Besboradko*, een byster groot Standbeeld, de Godin *Cybill*a verbeeldende, uit geel koper gegoten. Het Model daar van was, door den beroemden Konstenaar, en Medelid der Akademie, den Heer *Rachette*, in den smaak der Oude Grieksche Statuten, vervaardigd, en verdiend te byzondere goedkeuring der Konstkenneren. Het gegoten Stuk weegt 200 Pud (*), en is geschikt, om in een Tempel, op de Buitenplaats van zyne Doorlugtigh. geplaatst te worden.

I T A L I E N .

De vernieuwde uitbarfing van den *Vesuvius* heeft een groot aantal van Vreemdelingen tot zig gelokt, om dit verschynzel van naby te beschonwen. De Stroom van *Lava*, welken zy opwerpt, is ongemeen sterk, dog dezelve heeft, tot nog, geen nadeel aan de Velden toegebracht, overmits deszelfs loop dezelf de strekking heeft als in vorige tyden.

De Univerfiteit, te *Turin*, bezit ongeveer 50,000 Boekdelen en 3000 Handfchriften, onder welken een

(*). *Tusfchen de 6 en 7 duizend Ponden, Amsterdams Gewigt.*

Thucydides, *Sextus Empirikus* en *Theokritus* nader verdien en onderzocht te worden. — Ondertusfchen is het aldaar met de Geleerdheid zo fleg gesteld, als men zig naauwlyks verbeelden kan. De Graven van *Saluzzo* en *Marozza*, enige Abts, gelyk de Wiskundige *Caluzo*, die zig aan het hoofd der Akademisten bevinden, uitgenomen, kan men vry zeggen, dat *Turin* ene Univerfiteit, zonder Geleerden, bezit. De Griekfche Letterkunde in 't byzonder, word aldaar, gelyk aan meer Italiaanfche Univerfiteiten, dermate verwaarloosd, dat 'er gene Lesfen meer in die Taal gegeven worden, vermits niemand lust heeft om ze te leren. Men legt 'er zig nog het meeeft toe op de Scheikunde en Natuurlyke Hiftorie.

G R O O T - B R I T A N N I E N .

De Heer *Edward Christian*, Schildkn. M. A. van St. John's Collegie, is tot Hoogler: in het Staats-Recht, by de Univerfiteit, te *Cambridge*, benoemd.

By een der Gezelfchappen (of Clubs) die dezer dagen, in *Londen*, elk om ftryd, het Ecuwfeest der Omwenteling, in dit Ryk, by de landing van *William III.* vierden, is befloten een Zuil op een der Pleinen dier Hoofdfad, ter gedagtenis dezer gebeurtenis op te rigten: zynde daar toe 500 Pflr. uit de gemene Kas weggelegd, terwyl boven dien, terfchond, door de tegenwoordig zynde Jeden, tot ene fomma van 1000 Pflr. daar voor werd ingefchreven.

F R A N K R Y K .

Door het Overlyden des Maarschalks de *Chastelux*
X

is een der 40 Stoelen by de Fransche Akademie opengevallen. Het Gemeen bestemd vry eenparig deze cerplaats voor den Heer *Necker*.

De Heer *Argand*, een Zwitser van Geboorte, een nieuwe manier om ene betere foort van Brandewyn te stoken uitgevonden hebbende, en dezelve, by de Akademie van *Montpellier* onderzocht en goedgekeurd zynde, heeft, onder begunstiging der Regering, een Etablissement daar toe opgericht, waar van men zig veel goeds voor den Handel beloofd: gemerkt, by deze manier, veel in de kosten en tyd word uitgewonnen; terwijl tevens zyn Brandewyn ongelijk aangemer en sterker is, dan die men tot dus verre wist te stoken.

De Heer *Meister*, een Zwitser, die zig thans te *Parys* bevind, en aldaar afzonderlyke Lesfen geeft, heeft voor zyn Geschrift: *de la Morale Naturelle*, van de Keizerin van *Rusland*, ene gouden Erpenning ontvangen.

Z W I T S E R L A N D:

De Hoogl. *de Saussure*, te *Geneve*, heeft zig met zyn Zoon, in de maand *July*, gedurende 14 dagen, op den zogenaamden *Reuzenbals*, die midden in de *Savoyische* Ysbergen ligt, en zig 1760 Toifsen boven de oppervlakte van het Meir verheft, opgehouden; zullende zyne aldaar gemaakte belangryke waarnemingen eerstdaags het algemeen mededeelen.

De Heer *Sennebier*, mede aldaar, zal, binnen kort, een Werk, onder den Tytel van: *Experiences sur l'influence de la lumiere solaire dans la Vegetation*, 't geen als een vervolg op de 4 Delen over *L'influence de la lumiere solaire dans la Vegetation* kan beschouwd worden, in 't ligt geven.

DUITSCHLAND en naburige Ryken.

Het kostbare Keurvorstlyk Kabinet van Penningen en Medailles, te *Dresden*, is met de tweede Madafische Muntverzameling, bestaande uit 9212 Penningen der *Middel-Reuuen*, en een reeks van kleine Munten uit alle Ryken en Elanden, verrykt geworden.

By de Keurmainzische Akademie der Wetenschappen, te *Erturt*, zyn, den 2 Aug. de Heren Raad *Curvius*, Prof. *Poszelt*, Geheim Hofr. *Schlöser*, Prof. *Tittel*, Dr. *Mieg*, Domhr. *Moydieu*, Hofgerigtsraad *Bodman*, Prof. *Engel*, Prof. *Klüber*, Dokt. *Heim* en Prof. *Galotti*, tot *Honoraire* Leden aangenomen.

N E D E R L A N D E N.

BRUSSEL. De KEIZERL. EN KONINGL. ACADEMIE der Wetenschappen en Schone Kunsten, opgerecht binnen deze Stad, hield den 27 en 28 Octob. hare gewone Vergadering, ter uitleidinge der Jaarlysche Pryszen.

Dezelve heeft den Prys op de Vrage, in den Jare 1786 voor de Klasse der Natuurkunde opgegeven, en verval in deze bewoordingen: *Welken zyn de Iulandsche Aardgewassen, bekwaam om Oly op te leveren, die met vrugt en zonder gevaar in plaats van Boom-Oly zoude kunnen gebruikt worden? Welken zyn de manieren van bewerking, om dusdanige Oly te bereiden en te bewaren? En eindelyk, wat zal 'er de Prys van zyn: onder voorafgaande prysbepaling der Materialen, waar uit zy getrokken word? aan den Schryver toegewezen van ene Nederduitsche Verhandeling, ten Zinspreuke voerende: Ut quid perditio haec? die, byde opening van het Billet, gebleken is te zyn de Heer *Wouters*, Geneesheer te *Wetteren*, by Gend: en het *Accessit* daar van aan ene Franfche Memorie, onder de Zinspreuk: *Est semper aliquid ad publicam utilitatem afferendum*: waar van de Schryver, by het openen van zyn Billet, bevonden is te zyn: de Heer *J. B. van den Sande*, Apotheker en Chymist, te *Brusfel*.*

De Akademie, gen voldoende Verhandelingen ontvangen hebbende, over den Hertog *Ghislebert*, Zoon van *Reinier* met den langen Hals, welk onderwerp voor de Geschiedkundige Klasse, in dit Jaar, was opgegeven, heeft met leedwezen, dit Voorstel moeten ter zyde stellen; en geeft, voor die zelfde Klasse, tot een Prysfrage voor het Jaar 1790 op: *Ene aanwyzing van Caesars Krygstochten in de Nederlanden*.

„ Zy, die naar dezen Prys dingen, moeten zig byzonderlyk toeleggen, om de Hedendaagfche Namen der Plaatsen „ op te geven, van welken de Schryvers, en bepaaldelyk „ *Caesar*, gewag maken: en, by aldien de hedendaagfche „ naam, met die, welke oudtyds daar aan gegeven wierd, „ niet mogt overeen komen, moeten zy, zo naauwkeurig „ mogelyk, de ligging der plaats aanwyzzen.”

Eindelyk seld zy tot een Prys, in de Klasse der Natuurkunde, de volgende Vrage voor: *Welken zyn de Geneeskruiden, die van zelve groeyen in de Oostenryksche Nederlanden, waar van geen gewag gemaakt is, by enige Auteurs, het zy vroegere of lateren, die over de Kruidkunde der gemelde Provincien, of der naburige Landen, gescreven hebben*.”

„ De Akademie vorderd, dat zy, die naar dezen Prys „ dingen, het Stelzel van *Linnaeus* volgen, in de rangschik- „ king der klassen en soorten van de Geneeskruiden, die „ zy zullen opgeven, onder ene naauwkeurige aanwyzing „ der plaatsen, waar zy dezelve zullen gevonden heb- „ ben.”

De Prys voor elk dezer Vraagstukken is ene Gouden Medaille van 25 Dukaten zwaarte.

De Verhandelingen moeten in het Latyn, Fransch, of Nederduitsch geschreven zyn, en Vragtvy, voor den 16 Juny 1790. gezonden worden aan het Adres van den Heer *Abt Mann*, aanhoudend Geheimschryver.

De Akademie eend uitterste naauwkeurigheit in de Anhalingen: ten welken einde de Schryvers zorg hebben te dragen, om de Drukken en Bladzijden der Boeken, welken

zy aanhalen, aan te tekenen. — De overige Voorwaarden zyn dezelfde als die van alle andere Akademien en Geleerde Maatschappyn.

LEUVEN. Het staken der Lesfen. onlangs, by de overgebragte Faculteiten, te *Brusfel*, bragt zomigen in den waan, dat dezelve hier weder zouden te rug keren. Dog de Lesfen zyn zedert hervat; ook blykt het, uit alle de nieuw gemaakte schikkingen, dat men op zodanig ene terug kering te vergeefs wacht.

Daar deze nieuwe schikkingen, zeer vele wezenlyke en gewigtige verbeteringen staan op te leveren, voor den aanleg en vordering der Studien aan de Univerfiteit alhier, welke, ondanks hare vermaardheid, aan niet weinige gebreken laboreerde, zal het niet ongepast wezen, enig breder verflag daar omtrent te geven.

Men beklagt zig bykans overal, dat 'er te veel tyds word doorgebragt met het leren der Latynfche en andere Talen, en te weinig befteed aan de beoefening der Wysgeerte. Men heeft dus, by het nieuwe ontwerp, aan dit gebrek, allereerst nodig geächt, te gemoet te komen. Het zelve bepaald den Cursus der Letterkunde tot 6 of 5 Jaren, en verlengt, daar en tegen, dien der Wysgeerte, met één Jaar, zullende voortaan 3, in plaats van 2 Jaren, duren. De Redenkunde, nevens de beginzels der Overnatuurkunde, de Wiskunst, in hare eerste gronden, en eindelijk de Natuurlyke Gefchiedenis, zullen de voorwerpen der Studie, in het eerste Jaar, opleveren. Het Tweede zal befteed worden voor de Natuurkunde, de Natuur-wiskundige Wetenfchappen, en het eerste gedeelte der Algemene Gefchiedenis. Eindelijk, zullen, in 't derde Jaar, de Lesfen over de verhevener Overnatuurkunde; de zedelyke Wysgeerte; de *Aethetica* of Theorie der fraaye Konften, en het overige der Algem. Gefchiedenis, gaan.

'Er zullen zes Hoogleraren zyn, die in deze onderscheide Wetenfchappen onderwys geven; te weten, een voor de Reden-, Overnatuur- en Zedekunde; een voor de eenvoudige Wiskunde en derzelve toepassing; een voor de Natuurlyke Hiftorie; een voor de Natuurkunde; een voor de Algemene Gefchiedenis, en een voor de *Aethetica*.

Voorts is, om van minder belangryke Artykelen niet te gewagen, by het 8fte van het Nieuwe Plan, vastgefteld, dat 'er, in plaats van openlyke Stellingen, en andere Akademifche acta, welke tot dus verre in den wysgerigen Cursus plaats hadden, op het midden of einde van elk Jaar, de strengfte Examens zullen gehouden worden door den Hoogl. van elke Wetenfchap, en wel in tegenwoordigheid van den Direkteur, of ten minft van een Lid der Faculteit. Na deze Examens zullen de plaatsen aan de Studenten, naar derzelve bekwaamheid, toegewezen worden, zullende zy steeds in 3 Klasfen onderscheiden

zyn. Ily, die blykbaar alle zyne Medeleerlingen, gedurende den Driejarigen Cursus, overtroffen heeft, zal *Primus* verklaard worden, en by aldien verſcheiden Studenten gelykelyk naar deze oer dingen, zal de beste gefchreven Verhandeling, over een hun opgegeven onderwerp, de keuze bepalen.

De benoeming van dezen *Primus* zal voortaan zonder die luidrugige vertoning, van welke zy tot dus verre verzelde ging, gefchieden: dog dezelve zal daar en tegen een Gouden Gedenkpenning ontvangen en boven dien, gedurende 4 Jaren, ene Gratificatie van 100 Kruisryksd. genieten.

Doordien de Studenten veel tyds verliezen met het fchryven der Lesfen op de voorlezingen der Profeforen, is het Dicteren by het Nieuwe Reglement afgefchaft, en geordonneerd, om, in plaats hier van, zig van gedrukte Werken te bedienen, ter keuze van elken Hoogleeraar, dog altyd onder goedkeuring van het Gouvernement. Nog is by het zelve vastgefteld, dat, in het vervolg, alle de Hoogleeraarsplaatfen by onderlinge zamenftemming zullen begeben worden.

Ziet hier wyders den woordelyken Inhoud van het Reglement, van 30 Sept. zullende wy het zake-lyke der nieuwe Plans voor de overige Faculteiten, in 't vervolg, en van tyd tot tyd, mededelen.

REGLEMENT VOOR DE UNIVERSITEIT VAN LEUVEN.

Art. 1. Het *Rectoraat* der Univerfiteit zal voortaan voor een Jaar wezen. De Rektor zal, by beurtwifeling, uit elke Faculteit gekozen worden. De verkiezing zal plaats hebben met het begin der 1ode Maand van het Akademifch Jaar, en onderworpen zyn aan de bekragtiging van 't Gouvernement, 't welk, ingevalle de stemmen ſteken mogen, zal beflifchen.

2. Het Jaar van 't Rectoraat zal met den eerften dag van 't Akademifch Jaar een aanvang nemen, en eindigen op den laaften dag der volgende Vacantien.

3. Wanneer de Rektor een uit de 3 Faculteiten, welke te *Brusfel* zig bevinden, moge wezen, zal hy een Vice-Rektor, te *Leuven*, aanftellen.

4. Daar en tegen, wanneer de Rektor van de Theologifche Faculteit zal zyn, zal hy een Vice-Rektor, te *Brusfel*, aanftellen.

5. De Direkteurs der Faculteiten, by het Gouvernement bepaald, zullen, boven het Opperbewind der Faculteit, met het opzigt en de Direktie over de Studien belast wezen. Het zal hun post zyn, de Vergaderingen der Faculteit te beleggen, in welken zy zullen Voorzitten, en by meerderheid het befluit opmaken: indien zy egter, by de overweging van zaken, de Politie van derzelve Faculteit, of der Univerfiteit, betreffende, dringende reden hadden, om van een tegengefteld gevoelen te zyn, zullen zy het befluit daar omtrent opfchorten, en de zaak ter kennis brenge van de Koninkl. Commiffie voor de zaken der Univerfiteit. — Aan de Direktie der Studien zal verbonden zyn, dat zy zoige

dragen, dat de Lesfen der Faculteit, overeenkomstig de voorgeschreven orde en leerwyze, gehouden worden; dat de Profeforen hunne posten wel waarmemen; dat ieder deel der oefeningen, van tyd tot tyd, tot een hoger trap van volkomenheid gevoerd worde, en niets verzuimd, van het geen ter bevordering van het welzyn des Lands kan strekken, en tevens den roem der Univerfiteit, onder de Buitenlanders, meer en meer verbreiden: waarom het aan de Direkteurs vry zal ftaan, om, zo dikwyls zy zulks nodig zullen oordelen, de Lesfen by te wonen. — De Stellingen der Disputen, wanneer zy gehouden zullen worden, als mede de inanzurale Difertaties, zullen den toets van Direkteuren onderwoopen zyn, om daar by goed- of afgekeurd te worden. — Wyders zullen de Direkteurs, uit kragt hunner Bedieningen, by aanhoudendheid, aan de Koninkl. Commissie van 't Gouvernement voor de zaken der Univerfiteit bygevoegd wezen, en dezelve van berigt dienen, nopens als wat de Politie van derzelver Faculteit of der Studien betreft.

6. De Deken ener Faculteit zal naast den Direkteur rang hebben; zullende de Profeforen dezen post beurtlings jaarlyks bekleden, volgens rang van jaren. De Deken moet op alle Schrifuren de dagtekening fteflen van derzelver overgave of inlevering, 't zy dezelve Verzoekfchriften, Aanschryvingen, Besluiten, of andere Stukken behelzen, die aan de Faculteit houden, en der Vergadering berigten nopens derzelver inhoud. Alles, wat door de Faculteit ftaat verzonnen te worden, moet getekend zyn, door den Direkteur of Deken, die den post van Voorzitter zal bekleden by afwezigheid of verhindering van den eerstgemelden.

7. Elke Faculteit zal een Geheimschryver hebben, die de besluiten en handelingen optekend, en wat meer daar aan vast is waarneemd.

8. Al wie, in een der vier Faculteiten, wil ftuderen, moet zyn Voor- en Toenaam, als mede de naam zynrer Geboorteplaats, by den Rektor, op de Lyst der Univerfiteit, als mede in die der Faculteit, by den Deken, laten aanschryven.

9. De Rektors, Direkteurs, Dekens en Profeforen, zullen zamen ene Vergadering of Senaat der Univerfiteit uitmaken, die enen afzonderlyke Geheimschryver zal hebben.

10. De Senaat zal, zodra mogelyk, zig bezig houden met het ontwerpen van een Reglement, 't geen ter approbacie van 't Gouvernement zal moeten ingeleverd worden, op alles 't geen dienftig zal blyken te zyn voor de Stigting en ter handhaving van goede tucht onder de Studenten der afzonderlyke Faculteiten.

11. Alle zaken, die by den Rektor van ene ernftige natuur befchouwd worden, zullen in dezen Senaat overwogen worden.

12. Zaken van minder aanbelang zullen afgedaan worden by den Rektor en de Gedeputeerden.

13. De Dekens der Faculteiten, nevens den Geheimschryver der Univerfiteit, zullen gewone Gedeputeerden zyn.

14. De Bedieningen van Diktator, Fiscaal en Syndicus, als nutteloos zynde, zullen afgefchaft worden.

15. Afzonderlyke zaken van loutere Discipline, zullen door den Rektor afgedaan worden, wien het vry zal ftaan, om, in dien gevalle, de Gedeputeerden der Univerfiteit te raadplegen.

Gedaan, te Brusfel, by Rade van het Gouvernement Generaal der Nederlanden, den 30 Sept. 1788.

Paraph. T R. vt.
(getekend) WIL D. T.

FRANEKER. Den 3den dezer Maand *November*, heeft de Hooggel. Heer *Nicolaus Smalenburg*, J. U. D. deszelfs nieuwen post van Gewoon Hoogl. in de Rechten, aan 's Lands Hogefchool, alhier, plegtig aanvaard, met het houden ener Latynfche Redenvoering: *De Officio ejus, qui Jura Romana tradere studet*: of over den pligt des genen, die de Romeinfe Rechten tragt te onderwyzen.

HAARLEM. De byzonderheid van enen, in *Engeland*, ten tweden male bloeyenden Ros-Kaftanjeboom, waar van in onze vorige No. 17. is gewag gemaakt, is dit Jaar, insgelyks te *Amsterdam*, waargenomen. Een onzer Correspondenten meldt ons, van daar, zodanig enen bloeyenden Boom, voor het Huis van den Mr. Schilder en Aanfpreker *Jan Jansen*, wonende in de Vinkeftraat, van half October, tot aan den derden *November*, dagelyks gezien te hebb n. De Bloemtrofsen egter waren geknot, ontbrekende de *Flos terminalis* in allen. De Boom droeg meer dan 100 Bloemtrofsen.

Van *Zaandam* heeft men, dat aldaar dezer dagen Overleden is, *Jochem de Vries*, een man, die, schoon een Kladschilder van zyne Hantering, zig egter, al vroeg, en voornamelyk door eigen oefening, aan de behandeling van 't Penfeel gewend hadde, en zo in het Tekenen als Schilderen op het paneel en doek, gene geringe vorderingen gemaakt. Byzonderlyk muntte hy uit in het Tekenen en Schilderen van Schepen, waar van hy beiden Hol en Takelaadje, ja zelfs het byzonder kenbare van 't geheel, zo volmaakt wist te treffen, dat Scheepsbouwers en andere Kenners betuigen, nimmer zyn weerga gezien te hebben. Zyne Konst, gepaard met zyn braaf Karakter en gedrag, hadde hem ene algemene agting by zyne Medeingeren doen verwerven, en hield hy, met de voornameite en aanzienlykfte derzelven enen gemeenzamen omgang. Verscheidene Stukken, zyn 'er van hem voor handen, die, by de Liefhebbers zynrer Konst, aan den *Zaankant*, bewaard worden; en die, waarfchynlyk, na 's mands dood, zynen roem, groten-deels gedurende zyn leven alleen aan zyne Geboorteplaats bepaald, verder zullen verbreiden.

TEKENINGEN EN PRENTEN.

P A R Y S.

L'Hermite; ene Konstplaat, in 't koper gebragt door *Marais*, naar de originele Schildery van *Grauze*. By *Masard*, Plaatfnyder des Konings, *Rue et porte St. Jacques*, No. 122. prys 16 Liv.

Prise de Thionville, par le Duc d'Engien, (den groten Condé) 16 Aug. 1643. in 't koper gebragt door *Picquetot*, naar het originele van *Martin*, by den Autheur, *Rue des Carmes, au College de Presles*: prys 6 Liv.

AM-

AMSTERDAM.

In den Boek- en Kunst- Winkel van *J. W. Smit*, worden thans uitgegeven: Twe Nieuwe TONELEN van den *Amsterdamfche Schouwburg*: verbeeldende 1. *De Romeinfche Hof-Gallery*, gefchilderd door *Andriessen* en *Iluman*, getekend door *J. Buldbuis*, en in 't koper gebragt door *J. de Wit*, waarin vertoond word *Titus*, Treurfpel, met een geheel nieuw gegraveerde Rand, mede door *J. de Wit*: 2. *De Legertienten*, gefchilderd door *P. Barbiers*, mede getekend door *J. Buldbuis*, en in 't koper gebragt door *P. H. Jonvis*, waarin vertoond word *Achilles*, Treurfpel. De Prys is f 1:5:- Proefdr. 1:10:- Proefdr. zonder Letter f 1:16:- en zonder den Rand 15 ft. Dezelve kunnen, even als de vorigen in 't licht gegevene, by de Toneelftukken, ingeoyegd worden.

SCHILDERYEN EN BEELDHOUSTUKKEN.

Ingevolge het grootsch ontwerp der Heeren *Boydells*, zyn ettelyke bekwame Meesters, in *Engeland*, zedert enigen tyd bezig, met het arbeiden aan de voornaamfte Tonelen, uit de Schouwfpelen van *Shakespeare*, die, overeenkomstig dit Plan, eerst gefchilderd en vervolgens ook in Prent gebragt, opentlyk, ten nutte der Konstwekelingen, itaan ten toon gehangen te worden; en waar voor men te gelyk bezig is, ene fraaye Zaal, in *London*, te bouwen.

De Stukken, welken, of reeds geheel, of gedeelte-lyk, vervaardigd zyn, vinden wy, als volgd, opgegeven.

De Heer *Jofhua Reynolds* heeft byna in gereedheid het vervaarlyk Toneel van den dood des *Kardinaals Beaufort*, uit het tweede Deel van *Henry the Sixth*.

De Heer *West* heeft een Toneel gefchilderd van *Lear in the Storm*; 't geen de Heer *Scharpe* begonnen is, in 't koper te brengen.

De Heer *Barry* heeft *Lear*, met *Cornelia* dood in zyne armen, afgebeeld. Dit Stuk is insgelyks onder handen van den *Plaafnyder Legat*. Voorts is de eerste bezig aan ene tweede Schildery van *Jachimo*, uit het *Koffer fpringende*, in het *Vertrek van Imogen*, uit *Cymbeline*.

De Heren *Romney*, *Gilpin* en *Hodges*, arbeiden te zamen, aan het gemengd Tafereel in het *Bosch van Arden*, waar *Jaques* het gewonde Hert befchouwd, uit *As you Like it*.

De Heer *Fafeli* heeft zyne Stukken voltooid, van *Lear* verftotende *Cornelia*, 't geen thans onder het Graveer-zyer van den Heer *Earlom* is; van *Macbeth* en *Benquo* de Toveressen raadplegende, in *the Storm*; gefchikt, zo als uit de voorwaarde blykt, voor den Heer *Bartolozzi*; van *Hamlet*, den Geest zyns Va-

ders volgende; van *Hendrik V.* de Zamenzwering van *Scroop*, *Cambridge* en *Grey* ontdekkende; en men verneemt, dat die zelfde Konstenaar zig gereed maakt om ook nog het Toneel, uit de *Midsummer Night's Dream*, van *Titania*, hare Nymfen naar de *Vallei* bringende, te vervaardigen.

De Heer *Opie* is gereed met zyn *Julia*, als dood beweend, uit *Romeo and Juliet*: en legt de laatste hand aan een Schilderftuk uit de *Winter's Tale*.

De Eerw. Heer *Peters* heeft een Toneel vervaardigd uit *Much Ado about Nothing*, verbeeldende *Beatrice* in het *Priëel*, *Hero* en *Urfula* iets inluisterende.

De Heer *Northcote* heeft ten einde gebragt de ontmoeting van *Eduard I.* en diens Broeder, in den *Tower*; nevens den Moord dier Prinsfen, beiden uit *Richard III.*, en de voorstelling van den jongen Prins aan *Eduard IV.*, uit het derde gedeelte van *Henry VI.* Het tweede dezer Stukken word reeds in 't koper gebragt, door den Heer *Legat*.

Van den Heer *Hamilton* is reeds te zien een vrolyk Toneel uit *Love's Labour lost*, en van het *Huwelyk van Orlando*, uit *As you Like it*: welke beiden Stukken men verneemt dat door *Bartolozzi* itaan in 't koper gebragt te worden.

De Heer *Rigaud* heeft byna zyn Stuk af, uit de *Comedy of Errors*, het 1ste Ton. van 't 5de Bedryf.

De Heer *Downman* heeft gefchilderd, *Rosalinde*, de Dapperheid van *Orlando* belonende, uit *As you Like it*.

De Heer *Wheatly* heeft zig verledigd voor een Toneel uit de *Winter's Tale*, en voor nog een ander uit de *Thaning of the Shrew*.

Wyders heeft men berigt nopens een Schilderftuk door den Heer *Durno*, te *Romen*, verbeeldende *Falfaff's* Werfvolk voor den Wethouder *Shallow*: als mede, nopens een Toneel, 't geen, fchoon laatst gemeld, egter niet van 't flegfte is, uit *Titus Andronicus*, door een Konstenaar, wiens naam het geheugen ontflipt is.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART,
LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS-
HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA-
BRIEKEN, BETREKKELYK.

De Akfyns-inkomften in *Engeland* zyn, zedert de laatste 16 Jaren, op ene ongelofelyke wyze toegenomen. In den Jare 1772 bedroeg het nette provens van dien tak der publieke Inkomften, en dus na aftrek van alle onkosten van gadering enz. ene fomma van 3,784,643 Pft. 17 f. 8½ d. en dat van het tegenwoordig Jaar, gerekend naar 't geen het laatste vierendeel jaar opbragt, zal weinig minder dan 6½ Millioen Pft. wezen.

In een Engelsch Nieuwpapier vinden wy de volgende

Lyst van jaarlyksche BANKROETEN, zedert 1740 tot op voor weinige weken.

In't Jaar 1740	In't Jaar 1764
41	65
42	66
43	67
44	68
45	69
46	70
47	71
48	72
49	73
50	74
51	75
52	76
53	77
54	78
55	79
56	80
57	81
58	82
59	83
60	84
61	85
62	86
63	87
270	332
265	254
247	283
196	283
187	352
207	295
167	333
167	287
208	118
190	173
212	180
183	231
166	381
250	450
232	430
220	565
274	491
284	450
334	435
289	560
231	542
198	531
236	507
259	494
	507

En in het tegenwoordig Jaar, tot den 25 October, teld men reeds niet minder, dan 587 Bankroeten; weshalven het getal, eer het Jaar om is, veel groter zal wezen, dan immer voorheen plaats hadde.

In de eerste 19 Jaren, te weten: van 1740-1758 zal men zien, dat het getal 4250 geweest zy. In de tweede 19 Jaren, van 1759-1777, klom het tot 5320. En van dien tyd af tot 25 Octob., schoon nog gene volle 11 Jaren, zal men dit getal 5369 vinden.

Te *Hull* zyn, zedert weinige Jaren, ettelyke Molens gebouwd: onder welken een Zaagmolen, die door den wind gedreven word, een Oly- en een Papiermolen, die door een Stoom-Machine werken, en Oefrooi hebben. Men is thans bezig met aldaar mede op Oefrooi een Meel- of Koornmolen op te regten, ingerigt volgens het model der Albion-Molens, te *Londen*, die voltooid zynde, gerekend word, met 4 paren Fransche Stenen, 36 Schepels, in één uur, te zullen kunnen malen.

Het Britsch Gouvernement heeft, zedert 2 Aug. 1786, tot aan 2 Nov. dezes jaars, voor 3,243,300 Pflr. aan onderscheidene Acties ingekogt, en daar voor betaald ene somma van 2,421,450 Pflr. 3 f. 10 d.

Men heeft opgemerkt, dat, zedert het sluiten van het laatste Handeldverdrag, tuschen *Frankryk* en *Engeland*, de Balans des Handels, tuschen de beiden Ryken, merkelyk voordeliger voor het eerstgemelde geworden is. In den Jare 1784, leverde *Frankryk* nog gens 2400 Vaten Wyn, aan alle de drie Ryken van *Groot-Brittanje*, en in 't laatst voorleden Jaar, zyn alleen in *Londen*, van de maand Mey tot December, 6000 Vaten, ieder van 4 Oxhoofden, ingevoerd, zonder de gesloken Wyn te rekenen, die na genoeg op dezelfde hoeveelheid gerekend word. De afzet van Wyn-Azyn, Brandewyn, Olyen, Zeep, gedroogde en gecorfituurde Vrugten, Snuifdozen en andere Galanterie Waren, is naar evenredigheid vermeerderd, en de Verkoop van fyne Lynwaten en Batisten bykans verdubbeld. — Van den Wynbouw leven in *Frankryk* 4 Mill. Menschen.

Enige Jaren door elkanderen gerekend, leverd het *Bannaat*, jaarlyks 350,000 Centner Wolle op: Hier van 150,000 Cent. fyne, tegen 15 Gl. en 300,000 Cent. gemene, tegen 7 Gl. 3 Kr. gerekend, brengt de gemaakte prys voor het geheel op 3,750,000 Gl. Daar egter in den voorleden jare de Prys der fyne Wolle tot 26 Gl. 40 Kr. en die der gemene tot 13 Gl. 20 Kr. gestegen was, heeft het gehele produkt toen niet minder dan 6,666,666 Gl. 40. Kr. opgebracht.

In het vorige Jaar zyn 28 Engelsche Oost-Indische Comp. Schepen. 5 Hollandsche. 3 Fransche, 2 Deensche, 2 Zweedsche, 2 Amerikaansche, 1 Pruisische en 1 uit *Livorno*, te *Canton* in *China* aan en afgevaren. De grote toevoer van Europefche Koopgoederen, hier door aangebragt, hadde den prysdaarvan niet weinig doen dalen.

Het Gewas van Appelen en Peren schynt dit jaar, overal, even ongemeen voordelig geweest te zyn. Als ene byzonderheid haer omtrent word, uit *Engeland*, gemeld, dat een Heer, in *Kent*, 14,000 Schepels Appelen geplukt heeft.

In een Buitenlandsch Nieuwpapier word de verschillende Staat van bevolking, in enigen der voornaamste Steden, zedert ene Eeuwe, op de volgende wyze opgegeven:

Getal der Inwon. in den Jare 1688.	en in 1788.
Te <i>London</i>	696,000 . . . 1,100,000
<i>Parys</i>	488,000 . . . 800,000
<i>Marfeille</i>	200,000 . . . 180,000
<i>Lyons</i>	250,000 . . . 150,000
<i>Napels</i>	200,000 . . . 354,000
<i>Rome</i>	200,000 . . . 157,400
<i>Amsterdam</i>	187,000 . . . 185,000

Venetien	134,000 . . .	100,000
Bourdeaux	100,000 . . .	200,000
Dublin	69,000 . . .	170,000
Rouan	66,000 . . .	10,000
Brijfol	48,000 . . .	50,000
Cork	40,000 . . .	90,000
Leverpool	20,000 . . .	60,000

LETS WEGENS PORTUGAL.

Portugal, alhoewel een klein Land, is, naar gelang van deszelfs grootte, een der ryksten in *Europa*. De Belastingen egter zyn 'er verre van drukkende: maar integendeel zeer gematigd. De Handel, dien het Ryk met deszelfs bloeyende Volkplantingen in drie Waerdelcken voerd, houd etelyke duizenden, zoop Zee als ten Lande, bezig, en brengt onnoemelyke Schatten aan; behalven de voordelen, die de Portugesche uit den Handel met de meeste Volken van *Europa* trekken. *Portugal* beslaar slegts ene lengte van 500 Mylen, en is niet breder dan van 100 tot 60 Mylen. Des niettegenstaande is deszelfs Schatkist altyd wel voorzien: de Staat der Financien in goede order, de Handel bloeyend, en het Volk wel te vreden. De jongere Takken der Koningl. Familie strekken de Natie tot geen last; daar elk derzelven rykelyk onderhoud vind, in de onderscheidene Staten, in de Kolonien daar voor geschikt, en de benodigde Geldsommen geregeld voortvangt, met de Vloot van *Goa*, *Brazil*, en de overige Bezittingen aan de Goukust van *Afrika*. Door dit voorzigtig bestuur blyven de Koningl. Inkomsten onbezwaard, en daar het Hof ene zuinige levenswyze houd, schiet 'er jaarlyks meer dan genoeg over om aan de behoeften van den Staat te voldoen, zonder het Volk te belasten, of Nationale Schulden te maken.

GEBOORTE. TROUW. EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloopen week, is geweest: te *Amsterdam* 191: in 's *Hage* 23: en te *Haarlem* 25, onder welken laatsten 7 beneden de 12 jaren.

Uit *Engeland* heeft men, dat, onlangs, het berugte Reuskind van *Worcestershire*, te *Tork*, waar men het voor Geld liet kyken, Overleden is. Dit Kind was, laatstleden Juny, eerst 5 Jaren oud geweest; zynde een Meisje. Het was 4 voeten lang, en 4 voeten en 2 duimen dik, om de borst, en nog 2 duimen dikker om de heupen, en 18 duimen om de armen. Het woog byna 200 ponden, en was met dit alles zeer wel geproportioneerd, schoon, vlug en bevalig.

In een der Herbergen van *Londen*, waar men, de-

zer dagen, de Honderdste verjaring der Omwenteling vierde, was een persoon tegenwoordig die nog geheugenis van die gebeurtenis hadde, zynde 112 Jaren oud. Hy hield thans zyn verblyf in het Fransche Hospital, in *Oldstreet-road*, waar in tegenwoordig 10 personen zyn, op dien tyd geboren, bereikende, met elkanderen, 1000 Jaren.

OPENBARE VERKOPINGEN VAN BOEKERYEN EN KONSTVERZAMELINGEN.

Op Vrydag, den 9. Dec. 1788. en de 4 volgende dagen; zal, door den Boekhandelaar *P. F. Gosse*, in 's *Gravenhage*, publiek verkogt worden de nagelaten, uitgebreide en kostbare BIBLIOTHEEK, van wylen den Hoog Ed. Geb. Heer Jonkheer *Jacob Jan, Grave en Baanderbeër van Wasjenaar tot Wasjenaar en Zuidwyk, Vrybeër van Obdam, Hentbroek, Spierdyk, Wogmeer en der Vrye Heerlykheid Lage, Heer van Wellam en Oudam, in deszelfs Leven, beschreven in de Orden der Ridderfchap van de Provincie Holland en West Vriesland &c. &c.* Vervattende ene uitgezotte Verzameling van allerleye grotendeels zeer aanzienlyke Werken, in alle Talen, voornamelyk Franfche schryveren, waar onder velen, die zeldzaam voorkomen, allen wel geconditioneerd en de meesten zeer netjes ingebonden. (muntdende, onder meer anderen, te veel om op te tellen, in deze Verzameling byzonder uit: in FOLIO: het *Corps Universel Diplomatique du Droit des Gens*, par *J. Dumont*, nevens het *Supplement*, par *Dumont* en *Roussset*, in 15 half roodl. banden, onafgefn. *Encyclopedie ou Dictionnaire Raisonné des Sciences, des Arts & des Metiers*. *Prem. Edit. Origin. de Paris*, 35 vol. in kalfsld. banden, zynde een keurlyk Exempl. met fraaye Proefdrukplaten. *Cabiers de la Description des Arts & Metiers, de l'Academ. Royale des Sciences, de Paris*, met kopereen platen, 52 stuks, die afzonderlyk of by elkanderen, naar goedvinden der Liefhebberen, zullen geveild worden. *Buchoz*, 640 Planches, 7 Delen, als mede 50 *Plantes* van denzelven, heerlyk gefned. Een uitmuntende *Herbarius Vivus*, zeer zindelyk bewaard en gebonden in 6 Parysche banden, leggende in een daar toe gemaakt kasje. *L'Antiquité Expliquée*, par *B. de Montfaucon*, avec le *Supplem.* 15 Delen, gr. pap. proefdr. In *QUARTO*, *Physiognomie*, par *Lavater*, met ene menigte fraaye platen, 3 Del. *Description des Arts & Metiers*, par *Bertrand*, 18 vol. in halve Eng. band. *Encyclopedie, d'Yverdon*, 58 Delen, in dito banden. *Oeuvres Complètes du Comte de Buffon*, 28 Del. in gelyke banden, schoon Exempl. *Hist. Nat. des Oiseaux*, par *Buffon* en *d'Aubenton*, avec 1008 Planches, keurlyk ingebonden, zynde een Vorstelyk Exempl. *Memoires de Branderbourg*, 3 vol. eerste fraaye druk. *Voyages du Capt. Cook*, 13 vol. *Collection Academique*, 18 vol. *Dyon* en *Paris* 1754-1779. In *OCTAVO*, *Recueil Historique*, par *Roussset*, 23 vol. een zindelyk Exempl. *Oeuvres Complètes de Buffon*, 50 vol. in halve Eng. band. *Histoire Naturelle*, door denzelfden, 31 vol. in 19 banden. *Histoire de la Vie de Henry IV.*, par *de Bury*, 4 vol. Dit Exempl. pronkt met de Portraiten der voornaamste Mannen van dien tyd; onder dat des Konings vind men de originele Handtekening van denzelven, gelyk ook die van *Sully*, onder diens Afbeelding. *Vie des Hommes Illustres de France*, par *Lezigny*, 23 vol. &c. &c.]

Voorts

Voorts ene Verzameling van MUZYKWERKEN, PRENTWERKEN, TEKENINGEN, LOSSE PLATEN en ZWARTE KONSPPRENTEN, van de beste Meesters, zo uit *Italien*, a's *Frankryk*, *Engeland* en de *Nederlanden*.

Zynde de Catalogus, tegen 2 stuiv. voor den Armen, te bekomen by bovengemelden Boekhandelaar, die ook Commissies van buiten aanneemt.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN
VAN IN- EN UITLANDSCHE BOEKEN EN
GESCHRIFTEN.

** JOH. PLAAT, Boekverkoper op de Kalvermarkt, in 's Hage, geeft uit en heeft alom verzonden, KEMPFER en VAN DORNBACH, of *Vertrouwde Briefwisseling van Academische Vrienden*. „Ene grote verscheidenheid van Karakteren, die elk op zig zelve wel uitgewerkt zyn, zet deze „Brieven, die natuurlyke Schilderyen zyn van de Harts- „tochten en de Geestneigingen der onderscheidene Schryvers, zeer veel fraayheid by: Bovenal vervatten deze „Brieven voor de Jeugd eene Verzameling van aandacht „uitlokkende gevallen, die te gelyk zeer veel leerzaams „beheizen.” de Prys is 14 stuiv.

In de voornaamste Boekwinkels van Nederland, gelyk ook by den Uitgever dezes, is te bekomen: DE VERSCHIEDENE TYDPERKEN DES MENSCHELYKEN LEVENS, gefchetst in een Zestal REDENVOERINGEN, over de *Geboorte*, *Kindschheid*, *Jongelingschap*, *Mannelyken Ouderdom*, *Grysheid* en *Dood*, voorgelezen in, en opgedragen aan de Maatschappy der Verdiensten, onder de Zinspreuk: FELIX MERITIS, vergaderende binnen *Amsterdam*; door A. FOKKE SIMONZ., Medelid derzelve Maatschappye, enz. in 8vo. f 1:16:.

** A. LOOSJES, Boekverkoper te *Haerlem*, geeft uit en heeft alom verzonden J. L. SCHMUCKERS, *Heelkundige Mengelschriften*, re. Deels 2e. Stuk, met plat. a 14 ft. Van het 1e. Stukje zyn ook nog Exemplaren a 14 stuiv. te bekomen, als mede van de volgende Werken:

J. HUNTER, *Natuurlyke Historie der Tand en van den Mensch*, gr. 4to met overheerlyke pl. f 2:12:.

Praktikale Verhandeling over de ongemakken der Tand en van bet Tandvelesch, gr. 4to. a 16 ft.
STOLPERTUS, of de *Jonge Artz*, by bet *Ziekbedde*, gr. 8vo. a 15 ft.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN, TE HAARLEM.

NB, *De Schaal der Barometer is die van Fahrenheit: de Duimen zyn Engelsche.*

1788. November.	BAROMETER.	THERMOMETER.	STREEK DER WINDEN.	LUCHTSGESTELD HEID.
Woensdag 12. 's middags	29. 11	53½	West	betrokken
's avonds	29. 10	54	Zuid-west	omtrent helder
Donderdag 13. 's morgens	29. 11	53	West	betrokken
's middags	29. 7½	52	West	zeer betrokken
's avonds	29. 7	50	W. ten N.	betrokken
Vrydag 14. 's morgen	29. 7½	44	West	regent
's middags	29. 8	46	W. ten Z.	regent
's avonds	29. 8½	45½	West	betrokken
Saterdag 15. 's middags	29. 8½	44	W. ten N.	omtrent helder
's avonds	30. 1½	36	Noord-west	regent
Zondag 16. 's morgens	30. 1½	34	Noord-west	helder
's middags	30. 1	40	—	—
's avonds	—	58	—	—
Maandag 17. 's morgens	29. 10½	38	W. ten N.	helder
's middags	29. 9½	42	Noord-west	—
's avonds	29. 8	45	—	—
Dingsdag 18. 's morgens	29. 9½	42	Noord-west	betrokken
's middags	29. 9½	44	—	regent
's avonds	29. 10	40	—	—

Te Haarlem, by A. LOOSJES.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

VOOR MEER- EN MIN-GEOEFFENDEN.

Vrydag den 28. November.

B E R I C H T E N.

S P A N J E.

De Heren *Hypolite Rios*, *Jozeph Dabon* en *Isidore Galves*, zyn, in het laatst der maand September, van hunne gedane Reize naar *Peru*, werwaarts zy, op order des Konings in de maand October van 1777. vertrokken waren, om ontdekkingen voor de Kruidkunde en Natuurl. Historie te doen, met het Fregat *Dragon*, laatstkomende van *Callao*, te *Kadix*, behouden te rug gekomen. Deze Geleerden hebben de uitgestrekte Gewesten van *Peru* doorkruist, en aldaar enen kostbaren schat verzameld van Natuurlyke voortbrengzels in alle de drie Ryken. Ondertuschen hebben zy het ongeluk gehad, dat ettelyke van hunne Papieren en Kruiden, door een toeval van Brand, gelyk ook nog 53 Kisten . met het verongelukte Schip *St. Pierre d'Alcantara*, verloren geraakt zyn. Zy hebben verscheiden Kruiden, ene menigte van Afgezette Teekeningen van anderen, nevens de beschryving van meer dan 2000 Planten, mede gebragt. Onder de laatsten bevinden zig ettelyke onbekenden, gelyk mede 70 Heester Gewassen, in vollen groei, en in enen zeer goeden staat overgekomen.

I T A L I E N.

De Heer Advokaat *Galanti* is thans bezig aan het schryven van ene nieuwe Historische en Aardmeet-

kundige beschryving van beiden *Stalieu*, welken te *Napels* uitkomt, en waar van reeds 2 Delen het licht zien; zullende door meer anderen agtervolgd worden. In de reeds voor handen zynde geeft hy, onder anderen, een *Schets van den Staat der Wetenschappen en Konsten in Napels*, waar van het ons niet ongepast voorkomt, onzen Lezeren, een kort begrip mede te delen.

„ Volgens de opgave des Heren *Galanti*, zyn de „ Napolitanen, met betrekking tot de Wetenschap- „ pen en Konsten meer agterlyk, dan de overige „ Gewesten van *Italien*. Hy schryft dit voornamelyk toe aan derzelve Nationalen Tongval. De „ verbetering der Tale blyft geheel verwaarloosd, „ bedienende men zich, nog heden ten dage, by de „ meeste openbare handelingen en in gedrukte Schrif- „ ten, van een barbaarsch Latyn. De Jesuiten zyn, „ volgens zyn begrip, de voornamelyk hinderjalen voor „ de Opklaring geweest. De Akademie der Wetenschap- „ schappen, zedert den Jare 1780, met een inkomste van 10000 Dukaten, opgerigt, heeft tot nog „ weinig uitgevoerd.

„ De Akademie van *Herculaneum*, in den Jare „ 1753 gestigt, is alrede te niet gegaan, na dat zy „ slegts een Deel der Beschryving van de 3 ontdek- „ te Steden in 't licht gegeven hadde. De Univer- „ siteit in *Napels*, van *Frederik II.* gestigt, is nog „ zeer gebrekkig, schoon 'er van tyd tot tyd nieuwe „ Leerstoelen bygevoegd zyn. Ondertuschen kost „ zy jaarlyks niet weiniger dan 12700 Dukaten. In „ de Hoofdstad bevinden zig ook nog, ene menigte „ Collegien en Seminarien, gelyk in de meeste Pro- „ vin-

vircale Steden Scho'en zyn; dog allen onder het opzigt en beflit der Geestelykheid. Zy komen, met elkanderen, jaarlyks ongeveer der Krone op 21000 Dukaten te staan. Schoon de Operaftukken in *Napels* den voorrang van anderen verdienen, en men 'er voortreffelyke Virtuofi heeft, zo in de Muzyk als het Danzen, en voor de Pantomimen, heeft men 'er gene kennis aan goede Treur- en Blyfjpielen. De Napolitaanfche Tongval is nog te zeer onbefchaafd en ruuw daar voor; en het Tooneel is verre van ene Oeffenſchool der Zeden, der Tale, der Welgemanierdheid en van den goeden ſmaak te zyn.

Tot nog is 'er, in *Napels*, gene Akademie der Konſten, en men ſchynt, zedert enige jaren, te vergeeffch aan ene voortgelyke inrigting te arbeiden: niettegenſtaande 'er reeds een voortreffelyk Plan van gemaakt is. *Napels* heeft thans gene Konſtenaars van betekenis, behalven enige vreemde Duitſchers, in dienst des Konings.—De grootſte Napolitaanfche Meester was ongetwyfeld *Giorolamo Licciolante* van *Sermoneta*, een leerling en navolger van *Raphaël*, ſchoon in *Napels* weinig bekend: zynde zyne meeste Stukken in *Romen*.

De 45 Boekdrukkeryen in *Napels* zyn de enigſte in het gehele Koningryk; ſchoon men 'er zig by na geheel met drukken van Pleitgedingen en ande e publieke Schrifften bezig houd. De meesten en genoegzaam alle Geleerde Werken worden van buiten ingevoerd: en *Napels* betaald, jaarlyks, voor Boeken, aan *Frankryk*, *Zwitſerland* en *Holland* 15000 Dukaten: aan *Venetiën* ene gelyke Somme, en aan *Toſkanen* 2000 Dukaten.

GROOT-BRITANNIEN.

De Wel Eerw. Dr. *Ogle*, Deken van *Wincheſter*, heeft, dezer dagen, den eerſten Steen gelegd aan een Obeliſk, welken men bezig is op te regten, op zekere plaats, *Peahill* geheten, digt by zyn Huis, te *Kirkley*, in *Northumbreland*, ter gedagtenis van de Landing van Koning *William III.* en de roemryke omwenteling, daar op gevolgd.

Enige Arbeiders, omlangs aan het uitbaggeren zynde van een oude vervuilde Sloot, digt by een Put, in het Vlek *Dorven*, in 't Graaffchap *Denbich*, haalden een Aarden Pot op, waar in enige honderden kleine Zilvren Penningen, zamen ter waarde van 8 Pfſt. gevonden wierden. Deze Penningen dragen het Opſchrift: *Edwardus, Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ*; en op de tegenzyde: *Civitas London.*

Onder de velerley Legaten, door wylen de Hertogin van *Kingſton*, aan hare Vrienden gemaakt, is een aanzienlyk Kabinet van Natuurlyke Zeldzaamhe-

den, 't geen zy aan den Heer *Barrington* beſproken heeft. De Liefhebbers der Natuurli. Hiſtorie verheugen zig, dat deze ſchat in zulke goede handen geraakt is.

F R A N K R Y K.

De KONINGELIJAATSCHAPPE der Geneeskunde, te *Paris*, in den Jare 1787 het Voorſtel opgegeven hebbende: om nauwkeurig aan te wyzen, Of 'er, uit de manier, op welke men het *Plas* en *Kennip* laat rotten, ook nadelige gevolgen voortſpruiten voor de Gezondheid van Menſchen en Beesten? welke deze nadelige gevolgen zyn? en of 'er water, waar in deze rotting geſchied, by dezelve ſchadeliker boedantigheden aanneemd, dan door het roeken van andere Plantgewaſjen; heeft den eerſten Prys, voor het zelve geſchikt, beſtaande in ene Gouden Medaille van 150 Liv. waarde, toegewezen aan ene Verhandeling van den Heer *Salva Campillo*, van *Barcelona*, en de tweede, zynde inſgelyks een Gouden Gedenkpenning, aan ene Memorie van den Heer *Villermoz*, ſils, te *Lyon*.

By de AKADEMIE van *Amiens*, welke den 25 Aug. hare openlyke Zitting hield, heeft de Heer *J. B. Fresnoi*, de *St. Quentin*, Profefor te *Paris*, den eerſten Prys voor de Welſtonkenheit gewonnen, op ene ingeleverde Loſreden op den Grave de *Vergennes*. Miniſter en Secretaris van Staat, by het Departement der Buitenlandſche Zaken: Het werktuig van 's Konings wyſheid, ter beſtelling van den Vrede in de vier Waerelddeelen. Deze Prys beſtaat in ene Gouden Medaille van 1200 Liv. zynde 1200 Liv. daar toe, door enen onbekenden geſchonken, en nog 300 Liv. byde gewone Medaille der Akademie gevoegd, door enen anderen onbekenden, die zig alleen by den naam van een *Geneſch Burger* heeft willen kenſchetzen. De Tweede Prys voor het zelve Onderwerp van 300 Liv. is den Heer *Mayer*, Officier by de Cavalerie, te beurt gevallen.

De gedane Vrage nopens het *Plas*, niet naar genoegen beantwoord zynde, heeft zy dezelve, op nieuws, voor het Jare 1789, opgegeven, onder toezegging van enen Gouden Eerpenning, ter waarde van 300 Liv. Dezelve is van dezen inhoud: 1. Welken zyn de middelen, om, in *Ficordyen*, de *Vlaesteel* meer wis en voordelig te maken? 2. Welke zou de beſte manier zyn, om het *Plas* te doen rotten, en woorts te bereiden zot dat het geſponnen kan worden?

Wyders zal de Akademie, in hare openbare Vergadering van 1789, een Gouden Eerpenning, ter waarde van 300 L. uitdelen, op de beſte Verhandeling: Over den grond van *Ficordyen*, en over de *Delfſchabaten* die 'er in opgſloten liggen.

De AKADEMIE DER WETENSCHAPPEN, te *Lyons*, heeft in hare Vergadering van 26 Aug. uit de ingekomen Antwoorden op de Vraag van het voorleden Jare: Welke zyn de Inſekten in *Frankryk*, die als vergiftig bekend ſtaan? Van doezantigen aard is derzeelver *Verny*? Welken zyn de middelen om het uitwerkzel daar van voor te komen? den Prys ener Gouden Medaille, uit het Fonds van den Heer *Adamoli*, toegewezen aan ene Verhandeling, ten Zinſpreuke voerend: *Morfu et Punſtura, contactu exhalatione et haſſu*: waarvan d. ſchryver

is gebleken te zyn, de Heer *Amoretus*, Jun. M. D. Lid van de Universiteit van *Montpelier* &c.

De Akademie, voorheen ene Verhandeling bekroond hebbende, waar in werd aangetoond: „de gevaarlijke gevolgen van het mengen van *Aluin* in den *Wyn*,” hadde voor dit Jaar een voorfil opgegeven: (onder toezegging van twee Gouden Medailles, ieder van 300 Liv. waarde), „de eenvoudige middelen aan de hand te geven ter ontdekking van de *Aluin* en de hoeveelheid daar van in den *Wyn*.” Op welk voorfil verscheidene Antwoorden zyn ingekomen: dan vermits 'er een zo groot aantal proefnemingen vereischt worden, om dezelve te beoordelen, heeft de Commissie haar uitspraak daar over tot de Vergadering van December uitgesteld.

Voorts zyn de volgende Prysfragen voor het Jaar 1789 opgegeven:

1. „Ene manier uit te vinden, om Leder zodanig te tounen, dat het zelve waterdigt is, zondel dat de sterkte of lenigheid daar van enig nadeel lyde, of ook de prys te veel verzwaaard word.”
 2. „Zelfstandigheden uit het Ryk der Dierm of der Planten, door middel van *Klimos*, byzonder *Orseille*, zo levendig en verscheiden te verwen, dat zy wegens een goede en vaste kleur uitmunten.”
 3. „Was de ontdekking van *Amerika* voordelig aan het Menschdom? zo ja; welken zyn de middelen, om die voordelen te behouden en te vergroten? zo neen; langs welken weg kan het nadeel best te keer gegaan worden?”
 4. „Is de Leer van de indrukking der Aarde, by de Polen, louter Hypothetisch, of kan dezelve gedemontreerd worden?” zynde de Prys voor deze Vraag ene Gouden Medaille, ter waarde van 300 Liv.
 5. „Op te geven, wat men tot dus verre weet nopens de Natuurlyke Historie der Planten, welken door *Ray* en *Linnaeus*, onderscheiden worden onder de benaming van *Stellata*: Naauwkeurig aan te wyzen de *Genera*, die in *Europa* daar van gevonden zyn, en te bepalen, of die, welken door de hedendaagfche Kruidkenners opgegeven worden, natuurlyke of konstmaige zyn. Naauwkeurig te beschryven elke Europeische soort, in bewoordingen die by de hedendaagfche Kenners verstaanbaar zyn, en overeenkomen met de manier van *Linnaeus*. De wezenlyke verscheidenheden, byzonderlyk in het *Genus Gallium*, juist aan te wyzen. Eindelyk by de beschryvingen de Synonima der beste schryveren te voegen, met overwyzingen op de Afbeeldingen, welken zy in 't licht gegeven hebben: en, zo mogelyk, gedroogde Proeven te zenden van de soorten of verscheidenheden, welke aanleiding tot nieuwe waarnemingen kunnen geven.”
- De Prys voor de eerste Vrage is ene Gouden Medaille, ter waarde van 300 Liv.: voor de tweede, twee Gouden Medailles, ieder van 300 Liv. waarde: voor de Derde 1200 L. uit het Fohns van den Abt *Raynal*. Voor de Vyfde een Gouden Medaille van 300 Liv. voor de eerste Verhandeling, en twee Zilveren voor het accessit. De Voorwaarden zyn naar gewoonte. De Verhandelingen, in 't Fransch of Latyn geschreven, moeten voor den 1. April 1789, Vragtury gezon-

den en geaddressseerd worden aan den Heer de *la Tourbise*, *Secrétaire perpetuel, pour la Classe des Sciences, Rue Boisjoc, a Lyon.*

N E D E R L A N D E N .

LEUVEN. By onze vorige No. het gearresteerde algemeene Reglement, voor de Universiteit alhier, en te *Brusel*, medegedeeld hebbende, gaan wy heden over, ingevolge onze gedane belofte, met de opgave van den korten inhoud der nieuw ontworpen Plans of Reglementen voor de afzonderlyke Faculteiten. Ziet hier het Hoofdzakelyke van het

Nieuw Reglement voor de Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

De Hoogleraren van deze Faculteit zullen voortaan 6 in getal zyn: te weten 1. een voor het Recht der Natuur, het algemeen Staatsrecht en het Recht der Volkeren. 2. een voor de Geschiedenis en Instituten van het Roomfche Recht, als mede voor het Crimineel Recht. 3. een voor het Roomfche Recht, volgens de order der Pandekten. 4. een voor het Kanoniek Recht, zo algemeen als afzonderlyk; 5. een voor de Geschiedenis en het Staatsrecht des Roomfche Keizeryks en der Nederlandsche Provincien. 6. eindelyk een voor de Staatkunde en de kennis der Staten.

De Curfus der Rechtsgeleerde Lesfen zal van vier Jaren wezen; waar van het eerste zal besteed worden in de beoeffening van het Natuurlyk-, het algemeen Staatsrecht en dat der Volkeren, waar by tevens lesfen over de Kerkelyke Geschiedenis zullen gevoegd worden: wordende hier by den Hoogleraar in het Natuurlyk Recht aanbevolen, om zyne Vertogen, door feiten en voorbeelden, uit de Geschiedenis getrokken, op te helderen: als mede, dat hy, in het les geven over het Recht der Volkeren, zig niet enkel bepale tot bewyzen, uit het Natuurlyk Recht ontleend, maar 'er tevens de Verdragen byvoege, zo geschrevene als ftilzwygende, welken tusfchen de Natic van *Europa* stand grypen.

De Historie en Instituten van het Roomfche Recht, het Crimineel Recht, de Staatkunde en kennis der Staten, zullen de onderwerpen der Studie voor het Twede Jaar opleveren. In de Lesfen over de Instituten, zal de Hoogleraar zig toelleggen, om de overeenkomst van het Roomfch- met het Natuurlyk Recht aan te tonen; en, wanneer hy over louter stellige Wetten gaat handelen, zal hy zorg dragen, omde byzondere omftandigheden van het Roomfch Gemeenest op te geven, welken daar toe aanleiding gaven, of anders derzelve overeenkomst doen opmerken met de bezingelen van het algemeen Staatsregt. Ten aanzien van het Crimineel Recht, welk de leer der Misdadten en Straffen, nevens den loop der Criminele Procedures vervat, zal de Hoogleraar zig flijt houden aan de Wetten en Gewoonten by de Landen in gebruik.

Deze tak van Wetenschap, die ten doel heeft, uitmunten-de Regenten te vormen, en hun de regmatigfte begrippen in te boezemen, zo omtrent het inwendig beheer der Staten, als omtrent de befcherming, welke men aan den Handel

en Landbouw schuldig is; om den Rykdom, en gevolglyk den weivaart van het algemeen en van elk afzonderlyk te bevorderen; en eindelyk, omtrent de wyze en het hefften en beheren van 's Lands penningen; — deze tak van Geleerde oeffening is geheel nieuw voor de Leuvenfche Univerfiteit: ook is dezelve niet oud voor de rest van Europa. Zonder den Hoogleeraar in dit Vak te verbieden, om zo van zyne eigene begrippen, die hy moege overdagt en uitgewerkt hebben, als van de Werken van onderscheident Auteurs, die over de Stoffe gefchreven hebben, gebruik te maken, worden hem, in 't byzonder, die van den Keizerl. Raad *Sonnenfels* aangeprezen, als niet flegts by de Oostenrykfche, maar ook by alle andere, Akademien in *Duitschland*, in gebruik zyn de.

Men voegd by deze Studie, die van de Kennis der Staten, als daar uit van zelve voortvloeyende: waar omtrent de Hoogleeraar, na alvorens zyne Studenten een korte Schets te hebben gegeven van de Gefchiedenis, nevens het Staatsrecht der Natien, en der Buitenlandfche Steden, vervolgens breder zal hebben uit te weiden, over derzelver Handel, Inkomsten, Krygsmagt, met een woord, derzelver Staatkundige Gefteeldheid, in den uitgebreidten zin des woords.

De Lesien van het Derde Jaar zullen gaan over de Pandekten, de Gefchiedenis van het Duitsch Keizerryk en der Oostenrykfche Nederlanden. Deze Gefchiedenis zal de Hoogleeraar na onderscheidene voorname Tydperken verdeelen: elk derzelve beginnende met den voordragt, van 't geen betrekking heeft tot de Gefchiedenis, zo der Volkeren, die oorfpronkelyk Duitfchers zyn, als van het Ryk der Franken, en het eigentlyk gezegd Keizerryk van *Duitschland*; en vervolgens daar aan dat gedeelte der Nederl. Gefchiedenis hegende, welk op dat Tydperk staat. Voor al moet hy zig roelegen op het ontvouwen der Gebeurtenisfen, feiten en omwentelingen, welken dienden, om de Staatsgefteeldheid der onderscheidene Volkeren, in verschillende Tydperken, te vestigen; zyne Voordragten daar omtrent, zo veel mogelyk is, met bewyzen uit gelyktydige Gefchiedfchryvers getrokken, of liever met de Diploma's, en andere openbare Bewysftukken, ftavende. Gelyken weg zal hy hebben in te slaan, met betrekking tot het Staatsregt, wanneer het ftelzel en de Conftitutie van het Bondgenootfchappelyk Duitsch Keizerryk, nevens de wyze van uitoeffening der Opperte Magt, by het zelve, moet verklaard worden: als mede wanneer hy de Voorregten, Rechten en Vryheden, en eindelyk de fundamentele Wetten der Nederlandfche Provintien gaat aanwyzen en ontvouwen.

Belangende de Pandekten, zal de Hoogleeraar flegts met een kort woord gewag maken van de Wetten, thans in onbruik geraakt, maar des te uitvoeriger dezulken verklaren, die als nog in volle kracht en werking zyn: boven al zorg dragende, om, by elken tytel der Pandekten, te voegen het geen tot de algemene Wetten des Lands, en de algemeen aangenomen gebruiken, in de Oostenrykfche Nederlanden, is behorende.

Eindelyk zal het Vierde en Laatste Jaar van den Curfus befteed worden ip het Kanontiek Recht, zo algemeen als afzonderlyk. Zo nogtans, dat het Onderwys van het eerste, dat van het laatste zal voorgaan: moetende het een en ander toegelpast worden op 's Lands Wetten en gebruiken.

(Het Vervolg in onze eerstkomende.)

VLASSINGEN. Behalven het reeds, van hier, gemelde in No. 20. van de Algem. Konst en Letter Bode, nopens het verrigte, ter laatste Verzadering van het ZEEUWSCHE GENOOTSCHAAP der Wetenschappen alhier, heeft het Genootfchap, by deszelfs uitgegeven Programma, van dit Jaar, nog boven dien, deszelfs uitnodiging aan de Geleerden vernieuwd, zonder hen aan enige tydsbepaling te binden, tot het fchryven van:

„ Een volledig en beknopt zamenftel van het Staatsrecht „ der Zeven Vereenigde Nederlanden, met aanwyzing der „ bronnen, waar uit-men nadere en uitvoerige kundigheden, „ belangende de byzondere punten van dit Recht kan ha- „ len.” — Gelyk ook van

„ Een Tydrekenkundig en naauwkeurig bericht van alle „ Inlandfche en Uitheemfche fchryveren en Schriften, die „ ter opheldering der Nederlandfche Gefchiedenisfen en „ Oudheden ftrekken, zedert het begin der Graaflyke Re- „ geringe tot op dezen tyd.”

En te gelyk de drie Vraagftukken erinnerd, die voor den iften van Louwmaand des Jaars 1789. moeten beantwoord worden, zynde die Vragen van den volgende inhoud:

1. „ Dewyl het gereede gebruik van Penningen de Ziel „ is van alle Handelingen en bedryven; op welke wyze „ kunnen eerlyke en naarfte Kooplieden, Commiffio- „ narisfen of Ondernemers van Fabrieken en Traffen, „ (die gene Obligatien of zoortgelyke Effecten bezitten, „ om tot pand der minne te kunnen overgeven, maar „ voorzien zyn van vaste Panden, of Pakhuizen, Zol- „ ders, Kelders of Winkels, met genoegzamen voorraad „ van Goederen,) in deze Provincie van *Zeeland*, ge- „ legenheid bekomen, om Gelden a Deposito, of op „ Wifsel, voor zekeren tyd, magtig te worden, ter „ voortzetting hunner zaken; zo dat teffens de Geld- „ fchieters zekerheid hebben voor de veilige herkryging „ van Hoofdfofm en Interesfen?
2. „ Hoedanig is de Staat der Zeden onzer Natie geweest, „ zedert de oprichting van ons Gemenebest, tot op „ dezen tyd? Welken waren de oorzaken hunner ver- „ betering of verérgering? En welken zyn de beste „ middelen ter meer algemene verbetering onzer Natie- „ nale Zeden?”
3. „ Zyn 'er gene algemene en byzondere gebreken in de „ inrichting en leerwyze onzer Vaderlandfche Hooge „ Scholen? Welken zyn de voornaamften? En wat kan „ tot verbetering daar van in 't werk gefteeld worden „ tot fpoediger voortzetting van allerlei Wetenschappen „ en ter meerdere befchaving onzer Natie?”

ROTTERDAM. Den 15 dezer maand November is alhier, in 't 74fte jaar zyns Ouderdoms overleden, de beroemde Konftenaar *J. Koppen*, die, in zyn leven, voornamelyk heeft uitgumint in het fnyden van fraaye Zeegezigten, en andere Konftftukken, van Papier.

HAARLEM. Maandag avond, den 24 dezer maand Nov. is, alhier, aan ene fpoedig toenemende Borstkwale, in den Ouderdom van ruim 30 Jaren, overleden,

den, de Heer *Willem Brouwer Bosch*, Medic. Doct. Lid van de Hollandfche Maatschappij der Wetenschappen, als mede van *Teylers* corité Genootfchap. De Geneeskunst, in alle welker betrekkelijke Wetenschappen hy zeer aanmerkelyke vorderingen gemaakt hadde, en welke zo gelukkig beoefende, lyd geen gering verlies in dezen jeugdigen en nog zo veel belovenden Arts: wiens reeds verkregen en ftaag toenemende kundigheden, bekwaamheid en yver, gepaard met een by uitftek minzaam en braaf karakter, hem meer en meer belangryk maakten, zo voor de Geleerde waereld als voor de Burgerlyke Maatschappij, in onderfcheidene zeer gewigtige betrekkingen; gelyk het een en ander hem, naar verdienfte, ene algemeene toegenegenheid en agting by zyne Stadgenooten hadde doen verwerven. Buiten de takken van Wetenfchap, van welken hy zyne hoofdbezigheid maakte, hadde hy zig ook byzonder toegelegd op de Proefondervindelyke Natuurkunde, in welke hy, zints enigen tyd, eens ter weke, gedurende de Winteravonden, aan een bepaald Gezelfchap van goede Vrienden, afzonderlyke Lesfen gaf, met bygevoegde Proefnemingen.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

ITALIEN. *Nuova Descrizione Storica e Geografica delle Sicilie, &c.* Nieuwe Gefchied. en Aardmeetkundige Befchryving der *Sicilien*, door den Adv. *Galanti*, 1ste en 2de Deel. *Napels*, 1787 en 88. De Opfteller dezer befchryving der beiden *Sicilien*, welke buiten twyffel een der voornaamfte en belangrykfte voortbrengzels is, door *Italien*, in den tegenwoordigen tyd, opgeleverd, is reeds door vorige gunftig ontvangene Schriften bekend. Op elken Regel ontdekt men den man, die den aart der Staten, de Staatkundige inrigting van derzelver delen, en het huishoudelyke van het geheel, als Wysgeer befchouwd. Liefde voor de waarheid, gepaard met ene edele zugt voor 't Vaderland, befcheidene vrymoedigheid, van alle wonderigheid vervreemd, order en klaarheid kenschetzen zyn fchryfftyl. Hy kend het ingeworteld gebrek der tegenwoordige inrigting, fpoort het zelve in zynen oorsprong op, gaat dezelfs voortgangen na, en toond de noodzakelykheid aan van enezelfs kragttdadige verbetering. De voorhanden zynde eerste Delen (die nog door 3 anderen ftaan agtervolgd te worden) handelen van *Puglia* of het Koningryk *Napels* alleen; de Schryver, die van begrip is, dat het Eiland *Sicilie* eertyds aan het vaste Land gehegt was, geeft eerst ene Natuurkundige Befchryving van *Napels*, vervolgens de Gefchiedenis van dat Ryk, en handeld daar na over de Regeringsform, Magiftrature en Wetten, de Krygsmagt, Geestelykheid, de Kunsten en Wetenschappen; en eindelyk, over den Huishoudelyken Staat en het Finantiewezen.

GROOTBRITANNIEN. *Sermons on Various Subjects.* Leerredenen over verffchillende onderwerpen, door wylen den Eerw. Heer *Tb. Leland*, D. D. 3 Delen, 8vo. gedrukt te

Dublin en te bekomen te *Londen*, by *Longman*, 1788. prys 75 fch. Van een zo beroemd Schryver, als de Vertaler van *Demofthenes* en de Gefchiedfchryver van *Ierland*, kan ene belangryke Proeve van Welfprekenheid des Prediktoels, in zyne nagelatene Kerkredenen, verwt worden. En de Lezer zal zig, by het doorbladeren van dit Werk, hier in niet te loor getfeld vinden. Enigen van deze Predikationen handelen over de bewyzen voor den geopenb Godsdiens; enige weinige, by byzondere gelegenheden gehouden, verffchenen reeds, voor heen, in 't licht: de overigen gaan over praktijale en algemeene nuttige Stoffen. Voor af gaat een wel opgesteld berigt aangaande het Leven en de Schriften van den Heer *Leland*. [*Month. Rev.*]

Abftract and plain Exposition of the Old Testament, with devotional and Practical Reflections &c. Korte en duidelyke Verklaring van het Oude Testam. met Godvrugtige en praktijale Bedenkingen, ten dienste van Huisgezinnen; door *J. Orton*, naar dezelfs Handfchriften in 't ligt gegeven, door *R. Gentelman*, 1ste Deel, 8vo. *Londen*, by *Longman*, 1788. 6 f. Dit Werk word by tekening gedrukt, en zal tot 5 of op zyn hoogst 6 Delen uitloopen. Het wort, in de *Month. Rev.* als een nuttig en aangenaam Huisboek aangeprezen. De Heer *Orton* die meer goede Schriften uit gaf, was een zeer geagt Predikant onder de Disfenters in *Engeland*.

Tables of the apparent Places of the Comet of 1661. whose Return is expected in 1789. Tafels der fchyndbare Plaatsen van de Staatfter van 1661. die in 1789. wederom verwt word. Waar by gevoegd is ene Nieuwemanier om het Inftrumet, door *Dr. Bradley* uitgevonden ter afmeting der nette grootte van de Eclipsen (*Reticule Rhomboid*) te gebruiken. Door den Heer *Heur. Englefield*, 4to. *Londen*, by *Elmsley*, 1788. 2 f. 6 d. De Schryvers der *Month. Rev.* fpreken met lof van dit Werk. Het zelve is ondertusfchen alleen voor Sterrekundigen gefchikt.

Military Antiquities, respecting a History of the Engelfch Army: Krygskundige Oudheden, dienende tot ene Gefchiedenis der Engelfche Legermagt, van de Verovering tot op den tegenwoordigen tyd; door *F. Grofe*, Esq. F. A. S. 4to. 2 Del. *Londen*, by *Hooper*, 1788. 4 L. 4 f. — Een Werk, 't geen met ongemenen vlyt, en tevens zeer veel oordeel en fmaak is zamengefeld; fchoon gróttendeels van het meeste belang voor Engelfche Lezere.

A Defence of the Constitutions of Government of the United States of America. Verdediging der Regerings-inrigtingen by de Verenigde Staten van *Amerika*, door *John Adams*, L. L. D. Lid van de Akademie der Konsten en Wetenfchappen, te *Boston*, 3de D. 8vo. te *Londen*, by *Dilly*, 1788. prys 6 f. By de Recensie van dit Deel, waar in de Schryver voortgaat met de reeds aangevangen befchouwing der Italiaanfche Republieken, in de Middel Eeuw, en 'er vervolgens een Stuk byvoegd, onder den Tytel van: *De welgefelde inrigting enes Burgerftaats ter toefte gebragt*; beklagen zig de Schryvers der *Monthly Review* over hun te voren geveld min gunstig oordeel omtrent dit Werk, als onkundig geweest zynde, dat hetzelfde ftond vervolgd te worden. Het evengemelde Stuk, 't geen voornamelyk een toets beheld, van een in den Jare 1656

door *M. Nedham*, in 't ligt gegevene Verhandeling over „de voortreffelykheid van enen vryen Staat, of de regte Constitutie van een Gemeenebest;” schyny voornamelyk genoemde Recensenten met den Schryver bevredigd te hebben. Althans zy geven nu van het Werk dit getuigenis: „Het is niet zo zeer, gelyk de Tytel inhoud, ene verdeliging der Ameri-
 „kan'sche Regeringsvormen; maar een sterk pleit voor die
 „van Grootbrittanniën. Het is de beste Anti-Democratische
 „Verhandeling, welke wy zagen; blykende de Heer *Adams*
 „bedugt te zyn, datzyne Landgenoten tot dit uitterste natuur-
 „lyker wyze konden overflaan: en hierom zyn best doende
 „tot voorkoming van dit kwaad. — Het voorhanden zynde
 „Deel eindigt met een Affchrift der nieuwe Regerings-Con-
 „stitutie voor *Amerika*, by de meeste Staten reeds aangenomen:
 „men: In de laatste afdeling wederlegd de Schryver enige
 „begrippen van *Montesquieu*, waar in men reeds te lang,
 „zonder onderzoek, berust heeft. 'Er is een breedvoerig
 „Register by alle de drie Delen gevoegd.
 „In 't algemeen, beschouwen wy, dit laatste Deel van het
 „Werk, als een belangrijk toevoegzel aan den gedrukten
 „stapel van Staatschriften. De Schryver geeft hier blyken
 „van uitgestrekte belesenheid: niet van die soort van belezen-
 „heid, welke enkel bestaat in het opzamelen van Namen
 „en Dagtekeningen, maar welke onderscheid weet te maken
 „tuschen zyn en schyn, en die voorgingen, van werke-
 „lyke oorzaken, schift. De Geschiedenis is zo schaarsch in
 „dien trant beoeffend, dat, zo *Dr. Adams* immer tyd mogt
 „vinden, om dit gedeelte van zyn Werk over te zien en daar
 „aan den fynsten scharf te leggen, het, onzes eragten een
 „zeer aangenaam geschenk voor het Gemeenebest der Let-
 „teren zou opleveren, daar het konde dienen, om verschei-
 „dene Volksdwalingen te verbeteren, welken reeds te lang
 „by het menschedom in zwang gegaan zyn.”

NEDERLANDEN. Geschiedenis der Verenigde Nederlanden, voor de Vaderlandsche Jeugd, met pl. en pourtr. 116. Deel, te *Amsterdam*, by *Job Allart*, kl. 8vo.

Verzameling van Plakaten, Resolotien en andere authentike Stukken, betrekking hebbende, tot de gewigtige Gebeurtissen, in de maand Sept. 1787. enz. 7e Deel, te *Campen*, by *Chalmot*, gr. 8vo.

Nymegen, de oude Hoofdstad der *Batavieren*, in Dichtmaat beschreven, en met Aantekeningen, de Oudheden van de Stad en die van het Quartier van *Nymegen* betreffende, opgehelderd door *H. R. Arkstée*, met Printverbeeldingen. Nieuwe druk, veel vermeerderd en verbeterd, te *Nymegen*, by *I. v. Campen*, gr. 8vo.

Waarnemingen wegens de Omwenteling van de Lyf- of Baarmoeder, door *G. Bodenslaf*, Chirurgyn en Amptsvroedmeester des Ampts van *Tusschen Maas en Wbaal*; te *Nymegen*, by *I. v. Campen*, gr. 8vo.

Carolina van Lichtfeld, naar 't Fransch vertaald, 1e. en 2e. Deel, met pl. te *Leyden*, by *A. en J. Honkoop*.
 De Geschiedenis van *Joseph*, in Leerredenen, door *Felix Herder*, naar 't Hoogduitsch, te *Leyden*, by *A. en J. Honkoop*.

Brieven over Egypten, in welken de Zeden van 's Lands Oude en Hedendaagse Inwooners met elkander vergeleken, en den tegenwoordigen Staat des Lands, zyn Koophandel, Akkerbouw, Regeringswyze en oude Godsdienst, benevens de Landing van *Lotewyk den Negenden*, Koning van *Frankryk*, te *Damiats*, volgens het Verhaal van *Joinville*, en zommige Arabische Schryvers, beschreven worden, door den Heer *Savary*, uit 't Fransch in 't Nederduitsch overgebracht, met de Aantekeningen zo van den Hooggeleerden Heer *Johan Godl. Schneider*, Hoogler. te *Frankfort aan den Oder*, uit de Hoogduitschen druk ontleend, als van den Nederduitsche Vertaler vermeerderd, 1e. Deel, met pl. en Landk. te *Amsterdam*, by *M. de Bruyn*.

Redevoering, uitgesproken voor de Maatschappy tot Bevordering van Kennis en Gedienstigheid, onder den Gemeenen Man, binnen *Londen*, op den 21. van Slag maand 1787. door *Johan Newton*, Predik. aldaar; benevens Gedachten over den Africaanischen Slavenhandel, door denzelven; waar agter gevoegd is, Bericht van den Slavenhandel op de Kust van *Afrika*, door *Alex. Falconbridge*, onlangs Heelmeester op de Afrikaanische Vaart. Alles uit het Engelsch vertaald, door *M. van Werkhoven*, te *Amsterdam*, by *M. de Bruyn*.

Over het schryven der Geschiedenis, of de wyze hoe dezelve behoorde geschreven te worden, door den Heer *Abt de Mably*, uit het Fransch vertaald en met enige Aanmerkingen vermeerderd, door *Laurens van Limburg*, te *Amsterdam*, by *Emenes en de Vries*.

Anekdoten van *Frederik den Groten*, Koning van *Pruisjen*, en van enige Personen die gemeenzaam met hem verkeerden; benevens verbetering van zommige reeds gedrukte Anekdoten, uitgegeven door *Frederik Nicolai*, 1e. Stuk, te *Amsterdam*, by *Emenes en de Vries*.

Arcania en Loizetta, eene Vorstelyke Roman, het oorspronkelijke Spaansch vry gevolgd, door *G. van Antwerpen*, eerste Stukje, te *Dordrecht*, by *J. Krap*, Az.

Salzman, Stichtend en Vermskend i eeraar van Kinderen en Kindervriend, in 8vo. te *Leyden*, by *A. en J. Honkoop*.

Vervolg op *Chomel's* Wordenboek, 6e. Deel, by *Chalmot en Yntema*.

La Vie de Frideric Baron de Trenck, Traduite de l'allemand, par *M. le Tourneur*, avec fig. 2 part. a *Amsterdam*, *Leiden*, *Rotterdam* en *Utrecht*, chez les Libraires Associés.

Nagelaten Schriften van *Margaratha Klopstock*, uit het Hoogduitsch, te *Amsterdam*, by *W. v. Vliet*.

Eleonora, geen Roman, ene ware Geschiedenis in Brieven, naar het Hoogduitsch, 2 Deelen, in 's *Hage*, by *I. v. Cleef*.

Immanuel beschouwd, in vier Kerkleerredenen, over *Phil.* 2. vs. 6-11. door *M. de Bleyker*, te *Amsf.* by *C. de Vries*.

WARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
TOT DEN HANDEEL EN SCHEEPVAART,
LAND- EN VEËBOUW, als mede de HUIS-
HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA-
BRIEKEN, BETREKELYK.

By ene Ordonantie van 7 Sept. 1788. des Konings van Engeland, als Keurvorst van Hannover, zyn enige aanzienlyke Voordelen en Premien beloofd, ter aanmoediging van den Zeevaart en Handel onder de Onderdanen van dat Keuryorftendom, als: 1. halve Tolvryheid van de nodige Materialen en Waren, tot de bouw- en bevrachting van Schepen, aan de Maas: zullende wel den geheelen Tol, op de gewone wyze moeten worden betaald, dog de helft gefreiteerd by het Handel-Collegie, op behoorylyke vertooude Documenten van de Rheders en bevrachters. 2. Een Premie van 3 Thl. per Last a 400 pond, op een Schip van 20 tot 100 Lasten, en van 4 Th. per last op een Schip van meer dan 100 Lasten, 't geen in de Keurvorstelyke Landen, voor eigen rekening der Ingezetenen gebouwd word en by aanhoudenheid ter Zee uitgerust. 3. Ene opschieting van 3 prCt. (des verzogt zynde, by het Handel-Collegie) der waarde van het vierde gedeelte der Koopgoederen, 't zyn 'n landsch gefabriceerde Waren, of ongewerkte Produk- ten, die voor rekening der Landzaten, over Zee, naar elders ingefcheept worden; de waarde gerekend naar den cours ter plaatse der Injaling. 4. Ene Premie van 2 Thl. voor ieder Matroos, een Landskind zynde, op zulk een Zeevaarder geplaatst, na het volbrengen der Reize, aan de Rheders te betalen. 5. Eindelyk voor Schepen ter Walvisch- of Robben vangst, of ter Haringvangst, uit de Maas uitgerust, ene Premie van $\frac{1}{2}$ Thl. voor ieder Var Traan, welk uit de Vangst geftookt word, en van $\frac{1}{4}$ Thl. voor elke Ton gezouten Haring.

De Staten van Oostenryksch Vlaanderen, hebben by een Provinciaal besluit van 8 Nov. toegeftaan, om ten behoeve van zyne Keizerlyke Majesteit, op het Credit der Provincie, ene Geldening te openen van 3 Millioenen Guldens tegen 4 pCt. interest.

By de Engelsche Nieuwspapieren is het volgend Extract, ten behoeve der Zeevarenden bekend gemaakt.

London, Trinityhouse.

„ Daar word hier mede bekend gemaakt, dat 'er onlangs een Zandplaat is aangevoerd na het Z. O. van de Zandbank, genaamd *Halsborough*, liggende met de volgende streken van 't Kompas.
„ De Kerk van *Winterion* trekt van het Zuid-end van die Zandplaat na W. by Z. van daar loopt het na N. O., tot dat de Kerk van *Halsborough* zich

„ uit schiet na het W. by N. — De meeste hoogte van die Zand-plaat ligt aan het Zuid-End, heeft met lang water niet meer dan 9 voet water, en gaat trapswyze diep na het N.O. End. Gemelde Zandplaat ligt circa een en een halve Myl van de Zandbank van *Halsborough*, en is zeer nauw.”

Met *Braband* heeft men, dat de *Uitvoer* van *Gra- nen* aldaar verboden is.

De Staten van *Holland* hebben, by ene Publicatie van 15 Nov. dezes jaars, een Havengeld gelegd van 1 stuiver per Last, op alle Schepen, zo vreedme als Nationale, (s Lands Oorlogfchepen alleen uitgezonderd) die in *Texel* en in 't *Vlie* t'huis komen; als mede van 3 stuivers per Last, op alle uit- en thuiskomende Schepen, die van de Haven in 't *Nieuwe Diep* gebruik maken, met afkorting egter van de ene stuiver, die reeds in *Texel* of in 't *Vlie* mogt betaald wezen; gelyk dezelve, na de betaling, van het volle Havengeld in 't *Nieuwe Diep*, van dat in *Texel* en in 't *Vlie* zullen be.ryd zyn; terwyl ook, om dezen last te ligter te dragen, de Schippers van de Ontvangers der Ladingen, hier voor zullen mogen vorderen, een penn. van ieder Gulden vragt, wanneer dezelve minder dan 8 Duizend Guldens bedraagt; en van $\frac{1}{2}$ penn. per Gulden, ingevalle de vragt hoger loopt.

GEBOORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloopen week, is geweest: te *Amsterdam* 197: in 't *Hage* 21: en te *Haarlem* 17, onder welken laatsten 15 beneden de 12 jaren.

OPENBARE VERKOPINGEN VAN BOEKERYEN EN KONSTVERZAMELINGEN.

De Makelaars *Pb. van der Schley*, *C. Ploos van Amstel*, *Jac. Cornz*, *H. de Winter* en *J. Toer*, zullen, op Maandag den 8. December 1788. en volgende dagen, in het O. Heeren Logement, te *Amsterdam*, Verkopen: ene fraaye Collectie SCHILDERYEN, TEKENINGEN en KAPITALE ZWARTEKONST- en andere PRENTEN, allen door beroemde Nederl. en andere Meesters; zindelyk getoonden, en *Losse Prentwerken*, *Plans van Steden*, *Land- en Wapen Kaarten*, *loperen gegraveerde Platen en Pakketten*, met deszelfs Afdraken: alles nagelaten, by wylen den Heer *F. W. Greebe*, Konsthandaar: waar van de Catalogus, vroegtijdig, by gemelde Makelaars zal te bekomen zyn.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN VAN IN- EN UITLANDSCHE BOEKEN EN GESCHRIFTEN.

De *Nederlandsche Geleerden*, welke begerig zyn naar de Uitgave van den *Codex Boernerianus*, door den Hoogleraar

Matthei, te *Neißen*, gelieven hunne nsaamen voor den eersten Januarij 1789, aan den Heere *Murzenbecher*, Predikant te *Amsterdam*, of wel aan den Drukker van dit Weekblad, op te geven. De prys der Intekening, voor een Exemplaar daar van, is een halve Louis d'Or; het geen, met de transportkosten, omtrent 5 Guldens Hollandsch zal bedragen. Men kan ter gemelder plaatse nog enige gedrukte Aankondigingen bekomen, welke een breder Bericht van de inrichting dezes Werks behelzen.

De Heer F. C. SCHMIDT, in *Colba*, heeft onlangs een Werk aangekondigd, bestaande in Ontwerpen en Aanwyzingen tot een fraaye en gemaklyke burgerlyke Bouwkunde. Het zelve zal ten Tytel voeren: *De burgerlyke Bouwmaester; of Betoog dat men overal op een bekwame wyze kan bouwen*. Het Werk zal 32 Bladen in 8vo. befaan, verfierd met 110 Platen in folio, gegraveerd door dezelfde hand, waar aan men de fraaye Prentverbeeldingen in *Hirschfelds*, *Theorie der Tuinkunst*, te danken heeft. De prys der Intekening is een en een halve Louis d'Or (ruim 14 Guldens Hollands). Men kan, by den Uitgever van dezen *Konst en Letterbode*, daar op intekenen; by wien ook een breedvoeriger Bericht van het Werk zelve *Gratis* wordt uitgegeven.

* P. PLUIGERS, Boekverkoper, te *Leyden*, zal in het

Nederduitsch doen Vertalen en Uitgeven: *UEBER DEN UMGANG MIT MENSCHEN*, 2 Th. 8vo. 1788. Van welk Werkje in No. 20 van dit Weekblad gesproken is. Gemelde Boekverkoper heeft thans alom verzonden; *ADOLPH* en *JOHANNA*, in Brieven, door den Heer *Johan Tbiard*, naar het Hoogduitsch, proper gedrukt en in Carton gebond. a 18 st. — aan Eerlykheid en Liefde tot de Waarheid zyn deze Brieven hun betaan verschuldigd. — Om bedorven harten te recht te brengen, door onvervalschte Voorbeelden, zo als de Tonelen des Levens die opleveren, in derzelve eenvoudige gedaante aan te voeren, was het doelwit des Schryvers, en kan zyns oordeels, de beste overtuiging worden te weeg gebragt.

†† Het geen in de Alg. Konst. en Letterbode, No. 20. aangaande de Vertalingen der Levens Geschiedenis van den Baron van der *Trenck* gezegd is, moet alleen verstaan worden van de Fransche, Engelsche, en andere Overzettingen, die buiten ons Vaderland vervaardigd zyn, en in genedele worden toegepast op de Nederduitsche Overzetting, die woordelyk naar den Hoogduitsche Tekst gemaakt is, en van welke de Baron van der *Trenck* zelf, in een' Brief aan den Vertaler, een allerloflykst getuigenis gegeven heeft.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN, TE HAARLEM.

NB. *De Schaal der Thermometer is die van Fahrenheit: de Duimen der Barometer zyn Engelsche.*

1788. November.	BAROMETER.	THERMOMETER.	STREEK DER WINDEN.	LUCHTSGESTELDHEID.
Woensdag 19.	's morgens	29. II	—	—
	's middags	29. 10½	Noord west	betrokken
	's avonds	29. 12	—	omtrent helder
Donderdag 20.	's morgens	29. 10	N. ten W.	—
	's middags	29. II	N. N. O.	omtrent helder
	's avonds	30. 0	Zuid-west	betrokken
Vrydag 21.	's morgens	30. ½	Zuid-west	—
	's middags	30. I	—	omtrent helder
	's avonds	—	Z. Z. W.	—
Saterdag 22.	's morgens	30. I	West	betrokken
	's middags	—	Zuid-west	—
	's avonds	—	West	—
Zondag 23.	's morgens	30. ½	Zuid west	omtrent helder
	's middags	—	W. Z. W.	betrokken
	's avonds	30. 0	Noord oost	—
Maandag 24.	's morgens	30. ½	Oost	helder
	's middags	30. 0	Noord	—
	's avonds	—	—	betrokken
Dingsdag 25.	's morgens	30. I	N. N. O.	helder
	's middags	30. 2½	Oost	—
	's avonds	30. 2	Noord-oost	—

Te Haarlem, by A. L O O S J E S.

A L G E M E N E
KONST- EN LETTER-BODE,

VOOR MEER EN MINGEÖEFFENDEN.

Vrydag den 5. December.

B E R I C H T E N
I T A L I E N.

Men is thans te *Sabaio* bezig, met een Triomfboog, van gehouwen Steen, op te regten, ter eere van den tegenwoordigen *Paus*, zullende met de daar aan passende Zinnebeelden en Opichriften verhierd wezen. Men begroot de kosten daar van op omtrent 100,000 schudi.

By de Univerfiteit, te *Napels*, is een Collegie ingevoerd, waar by Lesfen over den Landbouw zullen gegeven worden, volgens de manier van bearbeiding by de Engelfchen en Fränschen in gebruik.

F R A N K R Y K.

De KONINGL. AKADEMIE der Opfchriften en fraaye Letteren, te *Parys*, heeft, in hare Vergadering van 12 Aug. den Heer *Ameillon*, Penfionaire dier Akademie, verkoren ter vervulling van de open gevallen plaats, door den dood des Heren *de Rochefort*, by het Comité, door den Koning ingevoerd, om te arbeiden over de Handschriften zyner Boekery.

DUITSCHLAND en naburige Ryken.

Onder alle Verzamelingen, zo van Natuurlyke als andere Zeldzaamheden, die, in enige Landen, by af-

zonderlyke Liefhebbers gevonden worden, is 'er miskhien gene, welke zo veel opmerking verdiend, en welke met zo veel oordeel en fmaak by een gebragt is, dan het Kabinet van den Baron *van Hupsch*, beroemd wegens zyne veelvuldige ontdekkingen en geleerde Werken. Dit Kabinet, in deszelfs Huis, te *Keulen*, geplaatst, bevat ene menigte van ongemene Stukken, te veel om allen op te tellen; dog waar van enigen ene byzondere melding overwaardig zyn.

By voorb. vind men 'er, in de talryke Verzameling van *Oude Handschriften*, uit alle Landen, een *Chineesch Geestelyk Boek*, van ene byzondere Zeldzaamheid, daar zulk slag van Boeken nauwlyks in *China* te krygen zyn. Het zelve bestaat uit een rol Papier van Zyde gemaakt, gefchreven met Chineefche Letters, en ettelijke Spreuken uit de Leer van *Confucius* behelzende. Wyders een *Hebreuwfch Handschrift*, 't geen inzonderheid uitmunt, door deszelfs fraayheid van Letter, antieke afgezette Figuren en andere verhierzels, waar mede het opgefchikt is. Dit Handschrift vervat Joodfche Gebeden, zynde van de 13de Eeuw.

Onder de *Romeinfche Oudheden* verdienen de volgende Stukken bövenal opgemerkt te worden: Een metalen Afdrukzel van een Stuk Gelds, door Keizer Augustus gemunt: Enige namaakzels van Romeinfche Penningen, uit ene onbekende Compositie, van welke waarfchynlyk de valfche Munten zyn, ten tyde der Romeinen, bedienden; wyders glazen Paerlen van den tyd der Romeinen.

Men vind ook in dit Kabinet, ene Verzameling van stukjes of lappen van *Oude gewooven Zyden Stoffen*.

in de Middeleeuwen gefabriceerd, en waar van enigen al zeer oud zyn; zommigen hebben een Gouden en Zilveren Inslag, en van deze soort ziet men 'er die tusfchen de 6de en 9de Eeuw gewerkt zyn; dezelve overtreffen in fraaheid van tekening, en keurige bewerking, fchoon een weinig ftyver zynde, het geweeftel van de 13de en 14de Eeuw.

Voorts ene Verzameling van *Oosterfche en Weterfche Klederftukken*: welke, over enigen tyd, vry aanzienlyk vermeerderd is, door een gefchenk van de Maatfchappy der Wetenfchappen, te *Batavia*, aan den Baron, in verfcheidene foorten van Chinefche Dragten beftaande. Ene vergelyking van deze onderfcheiden Klederen heeft den Baron van *Hupfch* op de niet onwaarfchynlyke onderftelling gebragt: dat de *Chinezen of andere Afiatfche Volkeren, misfchien reeds veel vroeger gemeenfchap met de Amerikanen gehad hebben, dan de Europeanen*, aangezien men in deze Verzameling zekere Sieraadjen vind, die de *Iroquoifen, Brafilianen*, enz. aan hunne Wapens en Pluimen voegen, en die, naar alle waarfchynlykheid, van de Afiatfchen ontleend zyn.

Ettelyke Jaren geleden, gaf de Baron ene Verhandeling in 't licht, in welke hy den waren oorfprong van het *Keulfche Omer* aanwees, en langs dien weg aanleiding gaf tot enen vry voordeligen Handel naar buiten, met dit produkt van het Keurvorftendom *Keulen* en de Hertogdommen *Gulik* en *Berg*. Hy toond, in die Verhandeling, op ene overtuigelyke wyze aan, dat deze Aardverw ontftaan is, uit verterd hout, van gehele bofchden, die in de Aarde begraven liggen. Uit zyne verzameling is op te maken, dat de Bomen een foort van Noten moeten geweest zyn, die veel overeenkomst hebben met de *Juglans nigra* der Amerikanen.

Het ontbreekt ons niet aan verfcheiden Werken, die over de *Mythologie* der oude Egyptenaren, Grieken en Romeinen handelen; dan 'er zyn weinige Schryvers, die de *Mythologie* der Landen van den *Lewant*, en andere Gewesten, naar eifch befchreven hebben. In verfcheidene Reisbefchryvingen ontmoet men, wel is waar, een groot aantal Befchryvingen van de Afgoden en Godsdienst-leer der Indianen; maar dezelve zyn niet dan Fragmenten. — Om een nieuw licht over de Historie van den Godsdienst der Afiatfche Volkeren te verfpreden, heeft de Baron van *Hupfch* ene Verzameling begonnen te maken van *Oosterfche Afgoden en Godbeden*, onder welke byzonderlyk uitmunt de vermaarde Chinefche Godes *Fulda*, in brons afgebeeld. Van dit zeldzaam ftuk vind men ene befchryving in het 2. Cap. van het 3de. Deel, van 't verhaal, 't geen *Vader Kircher*, in *China*, heeft laten drukken (*). Zy word aldaar verbeeld op een Plank,

(* *China monumentis qua Sacris, qua profanis, nec non Variis Naturæ & Artis Spectaculis illustrata, &c.* Part. 3. Cap. 2. pag. 142. Tab. kk.

in de gedaante ener zittende Vrouw, met 18 armen. Wyders ziet men 'er een *Burchan*, of God der *Kalmukken, Dfcbak Dfchimuni*: die gehouden word den Godsdienst van *Lamia* te hebben ingevoerd, en die in 't algemeen by alle de *Kalmukken* aanbeden word; gelyk de Heer *Pallas*, in zyne befchryving der zuidelyke delen van het *Rufifch Keizerryk*, heeft aangemerkt.

Hier op volgd'ene niet-min zeldzame Verzameling van *Kerkplegtige Oudbeden*, onder welken een klein *Huis Alaar*, van den tyd van *Charlemagne*: *Reis-Altaren der vroegero Kristenen* (*Arte Viatorie, Altaria portatilia*) en zoortgelyke Stukken in menigte, welke tot opheldering der Kerkelyke Gefchiedenis en van het Kerkplegtige der oude Kristenen kunnen dienen.

Onder de Verzamelingen van Edelfteentten, vind men een grote *Oosterfche Topaas*, van byna 2½ duim lengte, omtrent 2 duimen breedte, en byna 1½ duim dikte. Dezelve overtreft in fchoonheid, gloed, polyst en waarde, die, welke aan het Graf der drie Koningen, te *Keulen*, gezien word.

Eindelyk word, in de Verzameling van Delfstoffen, de byzondere oplettenheid bepaald by een *Endje Kaars*, als een dier aanmerkelyke verfchynzels opleverende, welken meermalen in den boezem der Aarde zig voordoen. Dit Stukje Kaars is gevonden in een diep hol, onder een *Barg*, in *Bergfand*, alwaar het, waarfchynlyk, Eeuwen geleden, door *Myngravers* agter gelaten is. — Het zelve naauwkeurig befchouwende, bifeurd men, dat enige grovere delen, kringf wyze, door onderaardsche Dampen ontbonden zyn, en anderen droger en harder geworden, zulks men kan opmaken, dat dit Stukje fmeer tot ene foort van verftening begon over te gaan: hoe onbegrypelyk het ook voorkome, dat een vertig lighaam kan verftenen. De Baron van *Hupfch* zal van dit zonderling verfchynzel, in het Ryk der Delfstoffen, ene befchryving geven, in zyne *Hiftorie Naturelle de la Bafte-Allemagne*, waar van het 1fte Deel over enigen tyd is uitgekomen.

HAMBURG. De Heer van *Archenholz*, te *Brunfwyk*, ontfangt nog by aanhoudenheid Vorftelyke gefchenken, voor zyne Gefchiedenis van den *Zevenjarigen Oorlog*; hebbende hem de Hertog van *Courland* ene Gouden Medaille gezonden, en daar by alle zyne Schriften van hem gevraagd; gelyk ook de regerende Vorst van *Waldeck* hem een pragtige Gouden Doos gefchonken heeft.

N E D E R L A N D E N.

Verzolg van het Nieuw. Reglement voor de Rechtsgeleerdé Faculteit, te Leuven.

„By Art. 6. is bepaald, dat ieder Hoogl. alle dagen twe-

Leu-

Lesfen zal houden, elk van een uur, uitgezonderd Donderdags en Woensdag na den middag. Deze laatste halve dag zal dienen voor de inaugurale Disputen en de fcherpe Examens.

„Alle de Lesfen zullen, des voormiddags, van 8 tot 10 uren, en des namiddags van 3 tot 5 uren, gehouden worden: kennende de tyd van 10 tot 12 uren, nevens het overige van den dag, na 5 uren, mede befteed worden aan het houden der gem. Disputen en Examens; by aldien de namiddag van Woensdag daar aan niet mogte toereikken. Van den tyd der Leshouding zal nimmer mogen afgeftuiperd worden.

„Geen Student, een Oostenryks Onderdaan zynde, mag toegelaten worden tot de Studie der Rechten, ten zy voor zien van een Getuigfchrift; dat hy den wysgerigen Curfus vol uit gehouden heeft; desgelyks zal hy gene Lesfen mogen nemen in de Inftituten en het Crimineel Recht, voor en al eer hy het Natuurlyk Recht, nevens het algemeen Staatsrecht en dat der Volkeren gehouden heeft, ook moet hy den Curfus van de Inftituten en het Crimineel Recht door lopen hebben, eer hy Lesfen over de Pandekten mag houden. — Het zal aan alle Studenten vryftaan, om de beoefening der Staatkunde, der Kennis van de Staten, der Gefchiedkunde en van het Staatsrecht, in 't afzonderlyk, tot het 5de of 6de jaar uit te ftellen. Men zal egter geen Les kunnen nemen in het laatste Vak, voor dat men de Collegien over de Gefchiedenis des Duitfchen Keizerryks en der Nederlanden zal bygewoond hebben: op gelyke wyze zal men, om tot de Lesfen over het Kerkelyk recht: toegelaten te worden, vooraf die over de Kerk-Gefchiedenis, het Natuur-Recht, het algemeen Staatsrecht, en dat der Volkeren moeten horen. — Vreemdelingen zullen volkomen vryheid hebben, om de Lesfen by te wonen, in die order, in welke zy zullen verkiezen.

„Elke Hoogleeraar zal, met den aanvang van 't Jaar, een Lyst maken van alle zyne Toehoorders, die ten minften van vier Kolommen moet zyn, waar van de eerste de Naam en Toenaam, de tweede het Vaderland van den Student, en de derde ene aantekening van zyne vordering bevat, zul lende de vierde dienen, om 'er op te zien hoe hy het over 't geheel gemaakt hebbe. — Om van de vordering der Kwekelingen des te meer verzekerd te zyn, zal de Hoogdagelyks een gedeelte van zyn Les uren befteden, in nu den een, dan den anderen, zonder onderscheid, of zonder order of rang in agt te nemen, te ondervragen over de Stukken, die hy zo even ontvouwd heeft. Die afwezig zyn, of zig van het antwoord onttrekken, zullen, als afwezig, aangetekend worden; en die genen, welken zig, gedurende 3 volle maanden, afwezig gehouden hebben, zullen van de Lyst der Toehoorders uitgefchraapt worden, ten minften, zo zy gene voldoende reden van het afwezen weten by te brengen.

„Behalven de dagelyfche Examens, zullen 'er twee algemene, op het einde van elk half jaar, gehouden worden, in tegenwoordigheid van den Directeur der Faculteit, over alle de Stukken, die, tot dien tyd, zullen ontvouwd wezen. — De Directeur zal den dag dezer Examens bepalen, waar van de Hoogl. zyne Toehoorders kennis zal geven. Een bepaalden dage en ure, zal deze den Directeur een dubbel overhandigen, van zyne Aantekeningen nevens de vordering zynrer Studenten; en vervolgens tot het Examen overgaan:

zullende de Directeur ook altyd de magt hebben, om de gedane Vragen van den Hoogl. verder aan te dringen, en 'er nieuwe by te voegen. — Die genen der Kwekelingen, die zig het meeste ten voordeligfte zullen onderscheiden hebben, zo in de dagelyfche Examens, als in het groot Examen, zullen aangefchreven worden voor de eerste Klasfe.

Op het einde van elk half Jaar, of ten minften van elk gedeelte der Rechtsgeleerde Studien, zal het, aan een of twee Studenten, die uitgemunt hebben, vryftaan, om ene Stelling in het openbaar te verdedigen, over de Stoffen, welken het gegeven onderwys inhielden. Alle andere gewone publieke Akten zullen afgefchaft zyn.

Van gelyken worden afgefchaft de graden van Bachelaurus en Licentiaat; behoudende men alleen dien van Meester. Om dezen te verwerven, moet men vooraf drie fcherpe Examens ondergaan; waar voor allen, zonder onderscheid, zullen toegelaten worden, die de vereifchte Collegien, 'tzy aan deze Univerfiteit, of aan ene andere, zullen gehouden hebben.

Het Naturregt, het algemeen Staats- en Volkenregt, het algemeen Kanoniek recht, zal de Stoffe van het eerste Examen voor het Meesterschap opleveren. Het tweede zal over het burgerlyk Roomsche Recht, de algemene Lands Wetten en het Crimineel Recht gaan. Eindelyk, zal het derde de Gefchiedenis en het afzonderlyk Staatsrecht, de Staatkunde en kennis der Staten, ten voorwerpe hebben. De Candidaat, die in het eerste Examen zal ontvangen zyn, mag zich ook voor het tweede aanbieden. By aldien hy afgewezen word, moet hy zig ten twedenmale aanbieden, zonder een later Examen te kunnen ondergaan, wanneer hy het voorgaande niet doorgeftaan heeft. Zy die alle de drie Examens doorgeftaan hebben, zullen toegelaten worden tot het opstellen van ene inaugurale Disfertatie, waar van het onderwerp aan de vrye keuze van ieder gelaten word.

By aldien deze Disfertatie goedgekeurd word, zal de Candidaat een inauguraal Disputat mogen houden, 't geen hy, zonder behulp van een Voorzitter, zal moeten verdedigen. Na het aflopen van deze Formaliteiten, zal het den Candidaat vergund worden, den graad, de waardigheid en rechten van Meester te ontvangen. Deze Plegtigheid zal in het Gebouw der Univerfiteit verrigt worden, alwaar de Directeur, de Kanselier, de Directeur der Rechtsgel. Faculteit, de Dekens van de Faculteiten der Rechtsgeleerdheid, Geneeskunde en Wysbegeerte, nevens de Secretaris der Rechtsgeleerde Faculteit, by die gelegenheid zullen moeten tegenwoordig zyn. Men kan ook afzonderlyk den graad van Meester in het Kanoniek Recht bekomen, waar voor men flegts twee Examens zal behoeven te ondergaan; namel. een over het Natuurlyk- het Staatsrecht en dat der Volkeren; en het ander over het Kanoniek Recht, zo algemeen als afzonderlyk.

Men zal voortaan de Faculteit kunnen bekomen, om Repetitor in de Rechten te wezen.

UTRECHT. De Wel Ed. Heren *A. Harlingh*, en *L. Kuiper*, Med. Dokts., neffens de Heren *B. van Senus* en *J. de Wids*, Chirurgyns, als mede *J. van de Water*, Leerling by gem. *B. van Senus*, alhier, op den 29 Aug. laatstleden, het Agtjarig Zoonrje,

van zekeren Gruttersknecht *H. le Pondre*, welk voor dood uit het water gehaald was, gered en in 't leven te rug gebracht hebbende; is hun daar voor, en tot aansporing van hunnen yver, op gepast. Woensdag, door de Maatschappy, tot Redding der Drenkelingen, te *Amsterdam*, in den Jare 1767 opgericht, elk ene *Zilveren Medaille* geschonken geworden. De ene zyde van deze Gedenkpenning verbeeld een Drenkeling, liggende op den Oever enes Grafs uitgestrekt. De dood, die zich vleide hem te doen sneuvelen, word door de Menschlievenheid te rug gehouden, die met haar linkerhand zyne Zeis wechhoudt, en met haar regter het hart van den ongelukkigen bedekt. en zig gerced maakt, om alle middelen, tot behoud van 't leven, in 't werk te stellen. Naast haar ziet men een Flesje, met geestryke Dranken, een Tabaksklysteer, een gewone Tabakspyp, en de schede van een Mes. In 't verschiet vertoond zig een Huis, om den Drenkeling te ontfangen. Het omschrift bestaat in een Latynsch Vaers, van den beroemden Hoogleraar *Pieter Burman den tweeden*, luidende:

Redditur hic enebus aquis Parruque Suisque,
dat is:

Deze, in de Wateren gesmoord, word het Va-
derland en den zynen wedergegeven.

Op de tegenzyde ziet men een groene Bykenkrans of Kroon, welken de Romeinen verleenden aan elk die een Burger behouden had. Binnen dezen Krans staat den naam gegraveerd van hem, wien de Praemie is toegevezen, met het Jaargetal, wanneer hy dezelve verdiend heeft.

Rondom den Krans leest men dit Opschrift:

Ob servatum civem, ex dono Societ. Amstelad.
C1810CLXVII. dat is:

Wegen het reddten van een Burger, tot een Geschenk
van de Maatschappy, te Amsterdam opgericht in
den Jare MDCCLXVII.

De Medaille is getekend, volgens een opgegeven ontwerp, door den Plaatfnyder *Vinkles*, en de stem-pel door den Medailleur *Hulsbey* vervaardigd.

AMSTERDAM. De Maatschappy, tot Nut van 't algemeen heeft, uit de ingelcomen Stukken, op de Vraag, aangaande een verbeterd Rekenboek, waar op zy een dubbele Gouden Medaille gesteld hadde, drie derzelve in aanmerking genomen, welke, schoon niet in allen deele, aan de vereischen der Vraag beantwoordende, egter ene behoorlyke beloning zyn waardig gekeurd.

Zy heeft dus aan den Schryver der Verhandeling ter Zinspreuke voerende: *Iets volmaakter te maaken, word door het vermogen van een Sterveling niet volbragt*, den gewonen Gouden, - en aan de Schryvers onder de Zinspreuken:

In numero est omnis Operatio ejus.

en

Die Kunst waardeert, door yver leert.

Elk een Zilveren Eerpenning toegewezen, onder de Voorwaarde, dat de gemelde drie Schryvers zich onderwerpen aan zodanige Voorstellen, als hen, wegens de Maatschappy, zullen worden gedaan.

Zy worden derhalven verzogt, hun naam te openbaren, of gelegenheid te geven, aan den ondergetekenden, om met hun te Corresponderen, uitterlyk voor het einde dezes Jaars; zullende anders, zodanige schikkingen daar omtrent gemaakt worden, als men nodig zal oordelen.

M. NIEUWENHUIZEN, Med. Dokt.
Secretaris der Maatschappy.

HAERLEM. Teyler's Godgeleerd Genootschap heeft, in deszelfs laatste Byeekomst, goedgevonden, het volgende Voorstel op te geven:

„Hoe zal men den Grondregel der Protestanten, dat
„ieder Christen, zynes verlands magtig, gerechtigd, en
„naar zyne bekwaamheid, verplicht is, om in zaken
„van den Godsdienst voor zig zelve te oordelen, dui-
„delykst verklaeren, en deszelfs aannemelykheid ten
„bondigste bewyzen?

De Prys, aan het bestgekeurde Antwoord op deze Vraag toegelegd, is ene Gouden Medaille, ter waarde van 400 Hollandse Guldens, buiten den Stempel. Die naar dezen Prys willen dingen, moeten hunne Antwoorden adresseren, aan het Fundatiehuis van wylen den Heer *Pieter Teyler van der Hulst*, by het Slepershooft, te *Haarlem*, voor den Eersten December 1789; om beoordeeld te kunnen worden voor den Aagsten April 1790.

De Antwoorden moeten in goed leesbaar Nederduitsch, Latyn, Fransch of Engelsch, geschreven zyn, verzegeld met een Cachet, en alleen ondertekend met ene Spreuk, waar by een insgelyks gecacheteerd Briefje; dezelve Spreuk ten opschrift hebbende, en van binnen des schryvers Naam en Adres bevattende.

Voorz houdt zig het Genootschap aan de Voorwaarden van deszelfs Bericht, in de *Hedendaagse Vaderlandsche Letteroeffeningen*, in de Boekzaal, in de *Gazette Littéraire*, en in het *Monthly Review* te vinden; gelyk ook in een afzonderlyk Blad, in het Najaar van 1778. by de Boekverkooper *Enschede en van Waalre*, te bekomen.

**NIEUW UITKOMENDE BOEKEN,
AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.**

FRANKRYK. *Lettres de Theotime le Philantropie a Mad la Comtesse de B*** &c.* Brieven van Theotimus den Menschenvriend, aan de Gravinne van B***, over enige Letter- en Zedekundige onderwerpen. Paris, 8vo. 1788. Deze Brieven wil men dat door den Burggrave de *Touffain-Richebourg*, aan de Gravinne *Beaubarnois* geschreven zyn. De Fransche Journalisten spreken 'er hoog van. Dezelve doel is edel: strekkende om de overeenstemming te betogen van den Gods dienst, de liefde voor 't Vaderland, en de Wysbegeerte.

Encyclopedie par ordre des Matieres. Parys 1788. Zeven- en twintigste Aflevering; bestaande in het I. Deels 1. Stuk der fraaye Konsten; of het Woordboek der Schilders, door *Watelet* en *L'Esques*; I. Deel 1. Stuk der Bouwkunde, door de *Quincy*; III. Dl. 1. St. der Politike Huishoudkunde, door *Demeunier*; en I. Dl. 2. St. der Godgeleerdheid, eindigende met *Eseebiel*. De prys dezer vier Stukken is 24 Liv.

Eclaircissemens Historiques sur les Causes de la Revocation de l'Edit de Nantes &c. Geschiedkundige ophelderingen omtrent de oorzaken der herroeping van het Edict van *Nantes*, en over den Staat der Hervormden in *Frankryk*, zedert den aanvang der Regering van *Lodewyk XIV.* tot aan onzen tyd, 2. Delen, 8vo. Een der beste Schriften, waar toe het laatste Edict in *Frankryk*, betreffende de Protestanten, aaneleiding gegeven heeft.

Plan d'une Restauration Générale des Finances, &c. Plan ener algemene herstelling der Financien, of ener belasting op de Landeryen: overeenkomstig de bestieringsgronden van *Sully* en *Colbert*, toegepast op den tegenwoordigen toestand van *Frankryk*: door den Grave de *la Merville*, 4to. Straatsburg, 1788. Uit de Voorrede, verneemd men, dat het zelve uit de nagelaten Papieren des Overledenen *Dauphins*, Vader des tegenw. Konings, gesproten is; zynde de Schryver gelast geweest, om die Papieren in order te brengen. Men vind in dezelve de begrippen van dezen Prins, over een in te voeren stelzel van Finantieel bestier, ontvouwd; welken hier op neer kwamen, om het merendeel der belastingen op de Landeryen te leggen, alle indirecte Schattingen op te heffen, en den binnensten Handel in 't gehele Ryk vry te stellen. Het Plan, waar in de Schryver deze begrippen by een gevoegd hadde, stond by ene Commissie van den Staatsraad onderzocht te worden, toen de dood des *Marfchalks de Mury*, die de zaak voornamelyk doordreef, en de Amerikaanische Oorlog tuschen beiden kwam. Zes jaren geleden wierd het den Koning voorgelegd, die het met genoegen ontving; dan de Nayver der Ministers wist het onderzoek aan een kant te doen zetten, en de Schryver ene Ballingschap te bezorgen. By ene volgende verandering van het Ministerie, ontving de Controllleur Generaal op nieuw last, om het Plan ter toets te brengen, en deze schein geneigd om deswegen op ene gunstige wyze aan de Commissie der Finantie te berichten, wanneer by van zyn Post ontzet wierd. — Het tegenwoordig Finantieel Systema, in *Frankryk*, is gelyk de Schryver zig uitdrukt, een oud Gebouw, 't geen van tyd tot tyd opgetrokken is, en dikwyls verbeteringen ondergaan heeft, zonder dat enig Bouwmeester het Plan daar van ont-

wierp, of de uitvoering, onder zyn opzigt, tot stand deed brengen. — Hy merkt onder anderen aan, hoe het tegenwoordig verderfelyk Systema van Geldleningen de waarde der Landeryen in *Frankryk* staag meer en meer verminderd, zulk 'er thans 4000 Adelyke Landgoederen te koop waren, die geen koper vinden, nog naar behoren bebouwd kunnen worden, overmits het aan Geld en aan Liedien, die verkiesen op Landeryen geld te schieten, mangeld. — Het hier by voorgeslagen Plan komt zo zeer over een met de wenschen en de denkbeelden der Natie, dat men slegts de voordragten harer opperste Gerechtshoven, die de Schryver, na de Jaren in welken zy ingeleverd wierden, bybrengt, behoefd in te zien, om overtuigd te worden, dat dezelve, ten aanzien van hare voornaamste delen, in zeker opzigt, uit deze voorgeslagen zelve ontleend waren. Dit nieuw Systema verenigd de grondregels van *Sully* met die van *Colbert*: deszels invoering dreigt het Ryk met gene de minste geweldige verandering, blyvende de Rechten van alle deszels afzonderlyke Leden en Standen geheel ongekrenkt. Het zal slegts op de uitvoering van deszels grootst denkbeeld aankomen, te weten, 's Konings Schatkist meer te verryken, terwyl de Natie minder betaald, de Binnenlandfche Induftry te verlevigen; terwyl men de drukkende lasten voor dezelve weet weg'te nemen; en voornamelyk om het publiek Crediet, door ene trapswyze aanhoudende aflossing der byster groote Nationale Schuld, op enen vasten voet te brengen; ondertuschen geeft het Plan de vereischte middelen voor het een en ander aan de hand.

DUITSCHLAND *Fruchts der vorzüglichsten Philosophischen Begriffen, nebst den nothigen Beylagen &c.* Tydperken der voornaamste wysgerige begrippen, nevens de nodige Bylagen Eerfte Deel: Tydperken der denkbeelden, aangaande enen Geest, aangaande God en de Menschelyke Ziel, door *Christoph. Gottfr. Barilli*, Mr. der Wysbeg. &c. in gr. 8vo. Halle, by *F. J. Gebauer*, 12 gr. Ene ongemeen verdienstelyke Proeve van enen nog jongen Wysgeer, wiens manier van denken, yver en kundigheid, nog vele verdere ophelderingen in de Geschiedenis der Wysbegeerte beloofd, strekkende om den oorspronk der denkbeelden aangaande enen Geest, aangaande God en de menschelyke Ziel in 't algemeen, derzelver voortgang en verdere ontwikkeling, uit de bronnen der wysgerige Geschiedenis natefporen; alles met zo veel onvermoelden arbeid, met zulk enen wysgerigen Geest, geschreven, en zo wel gestaafd, dat het Werkje tot een model van soortgelyk kan dienen. De Tydperken brengt de Schryver tot 4, waar over hy in zo vele Afdelingen handelt, te weten, het versterings Tydperk, dat des redetavelenden Verstaads, dat der Kristelyke Openbaring; en eindelyk, dat der Kartesiaanfche Wysbegeerte: voorts volgen enige fraaye algemene aanmerkingen over den invloed van een zuiver begrip der Godheid op het hart, en over de dwaasheid der Twyfelary.

Ueber die Europäische Republik. Over het Europeesch Gemenebest, 1ste en 2de Deel, 8vo. Frankfurt aan den Main, by *Varrentrap* en *Wenner*, 1787 en 1788. De Heer *Profes. N. Vegt*, in *Mainz*, die de Schryver van dit Werk is; handelt in het eerste Deel over het Staatkundig, en in het 2de over het Huishoudelyk Systema, der Europeesche Republik;

zullende nog een derde out de *Euroopefche Geleerde Republiek* volgen. Volgens de beoordeeling en bredere opgave, in de *Alg. Litt. Zeitung*, verdiend dit Werk gelezen te worden.

Bevtrage zur Naturgefchichte des Herzogthums Wirtemberg. Bydragen voor de Natuurlyke Hiftorie des Hertogdoms *Wirtemberg*, volgens de rangfchikking en oorden der aidaar doortromende Rivieren, door *G. Fr. Käfer*, 1fte ftuk, 8vo. *Tubingen*, met een platte grond der Gebouwen &c. tot de Hertoglyke Zout-Fabrieek te *Sultz*, aan den *Necker*, behorende. De Schryvers der *Göttingifchen Anzeigen* agten, dat dit Werkje, niet alleen by Duitfche Inboorlingen, maar ook by Buitenlanders, die de Natuurl. Hiftorie beoeffenen, welkom zyn moet. De Schryver van het zelve bepaald zig niet zo zeer tot byzondere, ten zy tevens blybaar nuttige, dan wel tot algemeene Natuur voortbrengzels, gelyk mede tot de Inwoners, derzelve Landbouw en verdere Handelingen, Zeden en Klederdragen. Vooraf gaat een Bericht nopens de algemeene en byzondere Kaarten en Afbeeldingen, die ter opheldering der *Wirtembergfche Nat. Hiftorie* dienen kunnen, als mede iets over de verdelingen van dat Hertogdom.

NEDERLANDEN. Grafzang by het Overlyden van den Wel Ed. Geftr. Heer en *Mr. A. Paludanus*, overleden den 23. van Wynmaand 1788. te *Alkmaar*, by *H. Hartemink*, gr. 8vo.

Zelie in de Wildernis, uit het Fransch vertaald, 2 Deelen, te *Leyden*, by *Meerburg en Pluigers*, kl. 8vo.

Fragmenten, door *J. E. de Witte*, 2e. Stuk, in 's *Hage*, by *J. van Gemert*, gr. 8vo.

Oude Joodifche Brieven, Zamenfpraken van zommige Tydennoten des Zaligmakers, gevolgd naar het Hoogduitsch van *Pfenninger*, 4e. Deel, te *Leyden*, by *L. Herdingb*, gr. 8vo.

Reize door Duitschland, in 't Hoogduitsch befchreven door den *Baron Riesbeck*, in de vorm ener Vertalinge der Brieven van enen Franfchen Reiziger aan zynen Broeder te *Parys*, naar de tweede Hoogduitsche uitgave in 't Nederduitsch overgezet, 1e. Deel, te *Leyden*, by *L. Herdingb*, gr. 8vo.

Elliot ou le Geneereux Americain: traduit de l'Anglois, 2 part. *Amsterdam, Leyden, Rotterdam, et Utrecht*, chez les *Libraires Associés*, kl. 8vo.

Fanny Wilkes, zo goed als uit het Engelsch vertaald, 1e. Deel, te *Amsterdam*, by *J. Allart*, gr. 8vo.

Aangenaam Kinderfchool, tweede vermeerderde en verbeterde uitgave, te *Amsterdam*, by de *Wed. J. Doll*, kl. 8vo.

Zes Muzieklukjes, gecompon. voor de Proeve van kleine Gedichten voor Kinderen, van *Mr. Hieronymus van Alphen*, gecomponceerd door een eerst Liefhebber der Muziekkunst en fraay in 't koper bragt, door *C. H. Koning*, No. 1. te *Amst.* by *J. Roos en Zoon*, kl. 8vo.

Hartenfe, een Fragment, door *J. E. de Witte Junier*, te *Amst.* by de *Wed. J. Doll*, 12mo.

Etude de la Nature, par *Jacques Henri, Bernardin de Saint Pierre*, *Troisième Edition revue, corrigée et augmentée*, 4 vol. 12 fig. *Bruxelles*, chez *B. le Francais*, 12mo.

Les Imprudences de la Jeunesse, par l'Auteur de *Cécilia*, trad. de l'Anglois, par *Mad. la Baronne de Vasté*, 4 vol. 12mo.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN. TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART, LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS- HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA- BRIEKEN, BETREKKELYK.

De belastingfinkomften van het Koningryk *Napels*, worden, jaarlyks, op ruim 9 Millioenen Dukaten gerekend. Hier van brengt het Aardfede geld (waar van egter de Geestelykheid, de Adel, Staatsbeamtten, de geleetterde Klaffe, picuïe Gefligten, en enige andere bevoorregten, vry zyn) ene fomme op van 2 Mill. 527,891 Duk. De Aklynsen en Tollen bedragen ongeveer 1,434,569 Dukat. De Belastingen op de Oly, Zyde, Saffraan, &c. op het verkopen van Zout, Buchkruid enz. nevens andere Regalien- en Inkomften uit de Posteryen, de Jagt, het Lottofpel, Eyken van Maten en Gewigten, Zee-Asfurantie, Speelkaarten, Gezegeld Papier, Kermifsen, Jaarmarkten, enz. brengen omtrent 3,665,450 Duk. op. — Ieder pond Zyde betaald 38 Grainen, en men rekend de jaarlykfche teeld, het ene jaar door het ander gerekend, op 1 Mill. en 100,000 ponden, waar van egter flegts 800,000 aangegeven worden. Op de Saffraan, die meestal in de beiden *Abbruzzo* gekweekt word, is een zware belasting gelegd; alhoewel die belasting een merkelyk verval in de teeld gebracht heeft, wordende thans flegts by de 5000 pond gewonnen, daar voor heen het produkt ruim viermalen zo veel was. Het Zout is niet verpagt, en brengt der *Krone* jaarlyks een inkomen van 1,800,000 Dukaten aan. 'Er zyn 3 Zoutwerken in 't gehele Ryk. Te *Barletta* en *Autrana* maakt men Zee-zout: in *Kalabrie* word het Delfzout gevonden. Het Lotto geeft een zuiver inkomen van 271,000 Dukaten. — De afzonderlyke pagten in de Stad *Napels* bedragen 895,245 Duk. De vermaarde *Schaap-weiden* des *Zomers*, in het Gebergte van *Abbruzzo*, en des *Wintes*, in de grazige Vlakten van *Puglia*, brengen jaarlyks 499,255 Duk. op. Eindelyk bedragen de *Weg-tollen*, die op 245 plaatfen geheven worden, ene fomme van 73,500 Duk. Deze Tollen behoren meestal aan Particulieren, die ze gekogt hebben. Ondertusfchen heeft de tegenwoordigen Koning ene afzonderlyke Schatting ingevoerd, tot onderhoud der wegen, welke 240,924 Duk. jaarlyks opbrengt, en waar toe ook de Adel en Geestelykheid 10 pCent. betaald.

De Handel balans was in den *Jare 1771* meer ten voordele van het Ryk, dan vroeger of later. *Frankryk* deelde wel voornaamlyk in den Handel, vervolgens *Engeland* en *Holland: Duitschland, Zweden* en *Rusland* hadden 'er weinig van; dog de *Italiaanfche* Staten en de *Levant* des te meer.

De waarde der in- en uitgevoerde Goederen be-
droeg

droeg circa 18 Mill. Duk., waar van een half Mill op de balans, ten nadele van *Napels*, stond.

De Koning van *Denemarken* heeft onlangs, in *Genève*, ene Geldlening van 10 Millioenen Genuefche Livres, tegen 5 prCt. laten regeeren.

Op de laatste *Leipziger Michiels Misse*, zyn maar weinige Rusfische Kooplieden geweest. De Poolfche Joden kwamen eerst in de tweede Week. Dit maakte vry goed vertier, byzonderlyk in de *Zyde Stoffen*. Men zegt, dat 'er uit *Rusland* omtrent 130,000 Dld aan *Remises*, wegens de hoge cours, agtergebleven zyn. Ondertusfchen zyn 'er meer dan 200 Wagens met Pakgoederen derwaarts afgezonden. *Turksleder* was 'er weinig of niet. Daar tegen is 'er veel *Peltwerk* ter Markt gebragt. *Hazevellen* waren zeer duur en de meesten zyn naar *Hamburg* gegaan.

De gehele *Massa* van circulerend Geld, in *Polen*, bedraagt, volgens de berekening der Bankiers *le Blanc* en *Tepper*, die het meeste omzetten, omtrent 40 Mill. Poolfche Guldens. Hier van nothans bepaald zig $\frac{1}{3}$, of ten minsten de helft, tot *Warschouw* of den omtrek dier Stad. Gedurende de Regering des tegenwoordigen Konings, zyn, van 1764 tot 1779 48 Mill. Poolfche Guldens gemunt geworden, waar onder 7 Mill. Koper-, 1,296,000 Goud- en 39,704,000 Zilvergeld. De omloop gaat tragelyk voort, wegens de geringe industrie in dat Ryk, bepalande zig de meeste handteringen tot *Houtkloven*, *Potaschbranden*, enz. als mede ter oorzake van het gebrekkige in het Poolfche Muntwezen.

PRYS DER IN- EN UITLANDSCHE EFFECTEN.

INLANDSCHE. *Holland.* Recipist. 25fte Penn. ordin. 2½ prCts. 78½ a 79. Dito 30 jar. Rent. 5 prCts. 78 a 78½. Dito Lotery 1782. 2½ prCts. 77 a 77½. Oblig. op naam en met Pap. 2½ prCts. 72 a 77. *Zeeland.* 4 prCts. 90 a 92. Dito 3 prCts. 75 a 77. Dito 2½ prCts. 62 a 64. *Friesland.* 2 prCts. 60 a 62. *Utrecht.* 2½ prCts. 73 a 75. *Generaalsteit.* 3 prCts. 82 a 85. *Z. Doortl. Hoogh.* 3 prCts. 82 a 90. Dito 2½ prCts. 78 a 80. *O. I. C. Lot.* 3 prCts. 78 a 80.

ENGLISCHE. Bank-Akt. — O. Ind. — Z. Zee. — O. Z. Z. Ann. — Dito nieuwe — 3 prCts. Geconf. 74½ a 77. Dito gerd. 73½. Dito 1751. — 4 prCts. Geconf. 93½ a 8. 5 prCts. dito — Lange dito — 30 jarige dito 1770. — Loten; 16 Pflr. 9 f. 6 d.

FRANSICHE. O. I. C. Akt. van L. 2500. L. 1800. Dito van L. 1000. L. 990. Disc. Kas L. 4000. Lotery; April 1783. L. — Dito Octob. L. 478. Dito Empr. 200 Mill. 80 prCt. Dito 125 Mill. 84 prCt. Dito 80 Mill. 87 a 88 prCt. Dito zooder Bullet 83 prCt. Dito 120 Mill. L. 679. [*Par.* 28 Nov.]

DIVERSE BUITENLANDSCHE. *Amerika.* 5 prCts. 96 a 97½. Dito 4 prCts. 96 a 97. *Kwik en Wenerbank* 4½ prCts. 100 a 100½. Dito 4 prCts. 96 a 98. *Spanje.* 5 prCts. 100 a

101. Dito 3½ prCts. 84 a 85. *Frankr. Gener. Guar.* 4 prCts. 96 a 97. *Rusland.* 5 prCts. 100. Dito 4½ prCts. 98 a 98½. Dito 4 prCts. 95 a 96. *Zweden.* 5 prCts. 100 a 101. Dito 4½ prCts. 99 a 99½. Dito 4 prCts. 96 a 97. *Denemarken.* Toll. 4 prCts. 96½ a 97½. Dito *Holt.* 4 prCts. 96½ a 97½. Dito *Leen.* en *Wist. B.* 4 prCts. 95 a 96. Dito *Kroon.* 4 prCts. 95 a 96. *Polen.* 5 prCts. 99 a 100. *Saxen.* Onverwist. *Steuer* 3 prCts. 34 a 34½ ftv. Dito *Ordin.* 3 prCts. 35½ a 36 ftv. Dito *Kamerist.* 3 prCts. 34½ a 35 ftv. Dito 2 prCts. 31½ a 32 ftv.

NB. Deze Lyst zal voortaan, by elke eerste No. van de Maand, agtervolgd worden.

LETTERKUNDIGE ANEKDOTEN.

Gedurende den tyd, waar op zig *Voltaire*, voor de laatste maal, te *Parys* bevond, ontving hy dagelyks bezoeken van allerley slag van lieden. Een jong Auteur, van flegts middelmatige bekwaamheden, dog te gelyk van verregaande verwaandheid, begreep, dat hy insgelyks verpligt ware, om aan den Nestor der Letterkunde een compliment te gaan maken. Hy liet zig des, op zekeren dag, by *Voltaire* aandienen: en in het Kabinet des Wysgeers gelaten zynde, sprak hy dezen volgender wyze aan: *Grote Man! het mag my thans gebeuren, om myne opwagting by Homerus te maken: ik zal morgen Sophocles en overmorgen Plato bezoeken . . .* Hy ging nog voort, toen *Voltaire* hem in de rede viel en te gemoet voerde: *Kleinmanne! Ik ben al oud, zoud gy alle uw bezoeken niet op een en denzelfden dag kunnen afleggen?*

Het is bekend, dat de Dichter *Milton*, in den bloei zynet Jeugd, en terwyl hy te *Cambridge* studeerde, ongemeen fchoon was. Op zekeren Zomerfchen dag, verre buiten het gebied der Univerfiteit, op het veld wandelende, wierd hy zo verhit en vermoeyd, dat hy zig aan den voet van een Boom nederleidde en weldra in floop viel.

Eer hy wakker wierd, kwamen twee vreemde Jufvrouwen, in een Rytuig, dien weg henen. Verrukt door het beminlyk uitzigt des Jongelings, ftapten zy af, begluurden hem een poos, zonder door iemand, zo zy meenden, gezien te worden; eindelyk nam een der Jufvrouwen; de fchoonfte van de twee, een ftukje Papier, fchreef met *Potlood* enige regels daar op, en ftopte het vervolgens, met een trillende hand, in die des flapenden. Zy gingen vervolgens heen. Enige Makkers van *Milton*, van verre dit bedryf befchouwd hebbende; fchoon zy, door den aftand, den flapenden niet hadden kunnen onderkennen; vertelden hem; by het ontwaken, wat 'er gebeurd ware. *Milton* opende hier op het Briefje, en las met verbazing de volgende *Vaerfen* van *Guarini*:

Occhi, Stelle Mortale!
 Minifri de miei mali:
 Se chiufe m'accidete,
 Appareq desorere?

Dat is: „Ogen! sterflyke Sterren! bewerkers my
 „niet verrukking! indien gy, gesloten zynde my dus
 „weet te treffen, wat zou 'er van my geworden zyr
 „waart gy geopend geweest:” Van dit ogenblik
 reikhalzende, om de Schone onbekende te ontdek-
 ken, doorreisde *Milton*, te vergeefs, alle oorden
 van *Italien*. Zyn Dichterlyk vuur ontvlamde meer
 en meer door het denkbeeld, het geen hy zig van
 zyne Verwonderaarster gevormd hadde. En het was
 aan *haar*, dat wy grootdeels, de vurigste en verruk-
 kelykte trekken, in zyn *Paradys verloren*, te danken
 hebben.

GEBOORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloopen
 week, is geweest: in 's *Hage* 22: en te *Haarlem* 22
 onder welken laatsten 14 beneden de 12 jaren. De
 opgave van dat te *Austerdam* hebben wy heden niet
 ontvangen.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN VAN IN- EN UITLANDSCHE BOEKEN EN GESCHRIFTEN.

Door het herdrukken van enige mankerende *Nrs*, is 'er
 rhans wederom een aantal van 150 compl. Exemplaren voor
 handen, van het WEEKBLAD VOOR NEDERLANDSCH
 JONGELINGSCHAP, bestaande in 4 Delen, groot 8vo en
 behelzende 208 oordeelkundige en leerzame Verzoegen, by-
 zonderlyk voor de Jeugd, zo tot Nicuujars. geschenken,
 als Pryszen van Naarftigheid, gefchikt. als dienende, om
 naar, op ene aangename wyze, ter deugd op te leiden, en
 tot nuttige en gelukkige Leden der Maatschappye vormen:
 voor weinige Jaren in enen vloeyenden en bevalligen styl
 gefchreven, door den Wel Eerw. Heer A. STERK, thans
 Predikant by de *Lutherfche Gemeente te Amfterdam*. Dezelfen
 worden nogmaals, tot den voorheen verminderten Prys van
 f 7:00. het Exemplaar ingenaait, aangeboden, en gedu-
 rende dit Jaar, afgeleverd.

Deze Aflevering gefchied, te *Haarlem*, in den Boekwinkel
 van *A. Loosjes*, en by de meeste Boekverkopers in ons Va-
 terland; waar een breder Bericht *Gratis* te bekomen is, en
 wy welken de Exemplaren kunnen bestel'd worden: dewyl
 het gering aantal niet toelaat, om dezelfen in 'Commisfie
 te verzenden.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN, TE HAARLEM.

1788. November.	BAROMETER.	THERMOMETER.	STREEK DER WINDEN.	LUCHTGEFELDHEID.
Woensdag 26.	's morgens 30. I 's middags 30. $\frac{1}{2}$'s avonds 30. I	27 $\frac{1}{2}$ 32 26	Noord' O. N. O. Noord	helder betrokken
Donderdag 27.	's morgens 30. 0 's middags 29. 10 $\frac{1}{2}$'s avonds 29. 10	25 $\frac{1}{2}$ 27 26	Oost O. N. O. Noord-oost	helder betrokken
Vrydag 28.	's morgens 29. 9 $\frac{1}{2}$'s middags 29. 9 $\frac{1}{2}$'s avonds 29. 9	24 $\frac{1}{2}$ 28 26 $\frac{1}{2}$	Noord-oost Oost	betrokken fneeuw betrokken
Saturdag 29.	's morgens 29. 10 's middags — 's avonds 29. 9 $\frac{1}{2}$	28 29 27	Noord-oost — O. ten N.	betrokken fneeuw betrokken
Zondag 30.	's morgens 30. 0 's middags — 's avonds —	28 30 30	Noord-oost N. ten O. O. ten N.	betrokken — —
December.	's morgens 29. 11 $\frac{1}{2}$	30 $\frac{1}{2}$	N. N. O.	fneeuw
Maandag 1.	's middags — 's avonds 29. 9 $\frac{1}{2}$	29 26 $\frac{1}{2}$	Oost Noord-oost	helder fneeuw
Diingsdag 2.	's morgens 29. 8 's middags 29. 7 $\frac{1}{2}$'s avonds 29. 7	20 24 21	O. ten N. Oost N. N. O.	fneeuw betrokken —

Te Haarlem, by A. LOOSJES.

A L G E M E N N E

KONST- EN LETTER-BODE,

V O O R M E E R - E N M I N - G E O E F F E N D E N .

 Vrydag den 12. December.

B E R I G T E N .

I T A L I E N .

De Heer *Pasferoni*, te *Pavia*, die zig reeds op het voordeligst heeft doen kennen door zyn Dichtstuk *Il Cicerone*, en door zyne Fabelen, waar van reeds 6 Stukken in 't ligt zyn, heeft, onlangs, een 7de Deel der laatsten uitgegeven. Men kan dezen Dichter enen anderen *Gellert* noemen, en zyne Werken verdienen ook aan de Buitenlanders bekend te worden.

De Heer *Spallanzani* blyft nog by aanhoudendheid in *Sicilien* Reizen, ten einde de verborgene Natuur-schatten van dat Eiland, van welke men, tot nog, slegts ene gebrekkige kennis heeft, na te vorschen. De Heer *Partocini*, Hoogl. der Proefondervindelyke Natuurkunde, te *Mantua*, doet insgelyks een Reize in het Koningryk *Napels*; terwyl de Ridder *Landuani* zig op enen togt door *Europa* bevind, en zig, in *October*, te *Londen* ophield. Het ontbreekt dezen 3 Geleerden van *Oostenryks Lombardye*, die in dienst des Keizers zyn, aan gene bekwaam- en gelegenheid, om ten nutte der Wetenschappen te arbeiden; en men ziet de verhalen en vrugten hunner Reizen, als een schat van kundigheden en zeldzame Waarnemingen, met verlangen te gemoet.

De verdienstelyke Aarts-Bisfchop *Airoldi*, die, in zynen gehelen Letterkundigen arbeid, enen edelen yver voor zyn Vaderland, en de bevordering van

ware Geleerdheid doet uitblinken, heeft onlangs ene Verzameling van Landkaarten uitgegeven, die van ongemen belang voor de Geschiedenis zyn. Deze Kaarten zyn Aardmeetkundige vergelykingen van *Sicilien*, in onderscheidene tydperken, met de uiterste nauwkeurigheid, en in de beste order, vervaardigd. *Sub Sicanis et Siculis, sub Graecis & Carthageniensibus, sub Romanis, sub Byzantinis, sub Saracenis, sub Northmannis*. Men kan ligt naargaan, welke uitgestrekte naarvorschingen voor dusdanig een Werk vereischt wierden; inzonderheid wegens de wanorde, waar in zig de Geschiedkundige Gedenkstukken van een Land bevinden, 't welk zo vele verwisfelingen ondergaan heeft. Ondertusfchen straalt overal, in deze Kaarten, de grootfte nauwkeurigheid door.

In de onderaardsche overblyfzels van *Pompeja*, te *Napels*, zyn, onlangs, ettelijke Kamers of Vertrekken ontdekt, die blyken opleveren van een uitgetrekt Gebouw. Dezelve zyn met verscheidene Konststukken versierd. Men heeft in een derzelve een Vrouwenbeeld gevonden, met Gouden Armingen opgeschikt; en het zelve in het *Museum* van *Portici* ter bewaring gebragt.

N E D E R L A N D E N .

BRUSSEL. Het Gouvernement heeft, by enes aanschryving van 12 Nov. aan de Geneeskundige Faculteit der Leuvenfche Univerfiteit, ten behoeveder Studenten in de Heelkunde, welken geen Latyn verstaan, en ten einde dezen intusfchen tyd te geven,

om z' in deze Tale te oeffenen, toegeftaan, dat 'er gedurende 3 agtereenvolgende Jaren, dog ook niet langer, door vier Hooggeleeraren, in het Hospitaal van *St. Pister*, weeklyks, enige afzonderlyke Lesfen, buiten de gewone, in het Franschen Vlaamsch, zullen gegeven worden, zo in de Kruid-, Schei- en Heelkunde, als in de verdere daar toe betrekkeelyke Wetenschappen.

HAARLEM. In onze No. 27. onder *Zwitserland*, gewag gemaakt hebbende van des Heren *de Saussure's* vertoef, gedurende ettelyke dagen, op een der hoogste *Alpen*, menen wy thans onzen Lezeren geen ondiens te zullen doen, met het breder verhaal van den togt derwaart, en de byzonderheden van dit verblyf, door hem zelve aan de Schryvers van het *Journal de Physique* opgegeven, mede te delen. Ziet hier den inhoud van dit verhaal, zo als het door ons uit het opgemeld Journal is overgenomen.

Beschryving ener Reize naar de ALPEN.

Wanneer de Natuurkundigen en Natuuronderzoekers den top van dezen of genen hogen Berg gaan bezoeken, schikken zy het doorgaans in dier voegen, dat zy dien op het midden van den dag bereiken; en haastenzig vervolgens met het doen van hunne Waarnemingen, om voor den avond weder naar beneden te kunnen komen. Zy bevinden zig des op de grote hoogten, altyd, op gelyke uren, gedurende slechts weinige oogenblikken; en kunnen, gevolgelyk, geen rechtbeeld bekomen aangaande de luchtgesteldheid, op andere gedeelten van den dag, en nog veel weiniger nopens die van den nagt.

Het kwam my van belang voor, deze gaping in de onder onze Kundigheden nopens den Dampkring, indien mogelyk, aan te vullen, met op enen verheven top zo lang te vertoeven; als genoegzaam ware, om den dagelykschen loop van onderscheidene lugmetkundige Werktuigen, als van Barometer, Thermometer, Hygrometer en Electrometer &c. te kunnen opmaken, en om aldaar den oorsprong der onderscheidene Luchtverschynzels, gelyk den Regen, de Winden en Onweders waar te nemen.

De begeerte hier, na was niet weinig by my toegenomen, zedert ik getragt hadde, om ettelyke Proeven op *Mont blanc* te nemen, dan, in welker uitvoering ik, door de korthed des tyds, en het ongemak, door de ylheid der lucht veroorzaakt, verhinderd geworden was.

De zwaarigheid was alleen, hoe best een gevoeglyke plaats te vinden; lieft hadde ik dezelve op omtrent de hoogte van 1800 Toises; (*) ook diende dezelve rondom open te wezen, zo dat de Winden en alle Luchtverschynzels 'er vry door spelen konden. Men kon wel, zonder veel moeyte, een befneeuwden top vinden, aan welken alle deze hoedanigheden eigen waren; maar op de sneeuw was het niet mogelyk een verblyf van enigen duur te houden, zo uit hoofde van het niet genoeg vaststaan der Werktuigen, die 'er moesten geplaatst worden, als ter oorzake van de koude en voegsigheid; ook was het moeylyk op onze *Alpen*, ter zodanige hoogte, een Rots te vinden, die van sneeuw ontbloot, en te gelyk be-

klimbaar was, als mede breed genoeg, om 'er een foort van Huisje op te zetten.

Ondertuschen verzeerde my de Heer *Exchaquet*, dien ik over het ontwerp raadpleegde, dat ik, op den nieuwlings ontdekten weg, van *Chamouni* naar *Courmayeur*, over de *Tacul* gaande, zulke Rotten, als ik verlangde, zoude vinden.

My op zyn woord verlatende, maakte ik, in het laatste Voorjaar, de nodige toebereidzels voor dezen togt; en ging, in het begin van de maand *July*, met myn Zoon, naar *Chamouni*, om aldaar goed Weder af te wagten, en 'er my, op deszelfs komst, van te bedienen.

Ik nam twee kleine linnen Tenten mede, dan ik wilde nog, boven dien, gaarne een Stenenhuisje hebben. Ik hadde meer dan ene schuilplaats, of afgeheide ne verbliven, nodig, niet slegs voor onze personen en voor onze Gidsen, maar ook om dat de Magnetometer en het Kompas voor de verandering der afwykingen van elkanderen dienden verwyderd te zyn, om geen invloed op derzelver onderlingeafwykingen te hebben. Ik zond derhalven vooraf Werklieden, om zodanig een Huisje te bouwen.

Dit gereed zynde, vertrokken wy, zo dra het schoon Weder my bestendig voortkwam, van *Chamouni*. Den eersten dag, zynde den 2. *July*, bereikten wy *Tacul*, en sloepen aldaar des nagts, onder onze Tenten. Men geeft dezen naam aan ene grazige Vallei, welke aan den oever ligt van een klein Meir, tuschen het einde der *Ysbeddingen* van *Bois*, en den voet ener Rotte, welke den naam draagt van *Montagne du Tacul*. Des anderdaags 's morgens, om half 6 uren, vertrokken wy van daar, en kwamen tegen half 6 en by ons Huisje. Ik hebbe deze plaats den naam van *Col du Geant* (*Reuzenhals*) gegeven, om dat dezelve werkeelyk gelegen is aan den ingang van ene Engte, door welke men naar *Courmayeur* aftaald, en om dat de Berg, daar aan zig digst naby verlonende, en die deze Engte bestrykt, de *Geant* (*Reus*) is, ene hoge spitzige Rots, die men zeer duidelyk van den oever van ons Meir kan zien.

Van *Tacul* naar *Col du Geant* gaande, konden wyniet over de *Ysvelden* van *Trelaporte* trekken, gelyk onze Voorlopers het jaar te voren gedaan hadden; de spleten deze *Ysbeddingen* waren open en met geen sneeuw bedekt, zulks dezelve volstrekt ontgeengelyk waren. Wy waren des genoodzaakt beneden een hogen top, *la Noire* geheten, en langs sterk afhellende sneeuw-hopen, die met diepe spleten doorbord waren, om te lopen. Onze Gidsen verzeerden ons, dat deze weg veel gevaarlyker is, dan dien zy voortleden jaar genomen hadden; schoon ik egter niet veel op hebbe met hunne verzekeringen; deels om dat een tegenwoordig gevaar altyd groter schynt, dan het geen voorby is; deels daar deze luiden geloven, dat zy den Reizigers dienst doen met hun te zeggen, dat zy grote gevaren te boven gekomen zyn. Met dit alles, is het waar, dat deze weg van *la Noire* met 'er daad gevaarlyk is. Zelfs zou het, daar het 's nagts gevrozen hadde, onmogelyk geweest zyn, over de harde sneeuw hopen te komen, zo niet ons Volkje, daags te voren, terwyl de sneeuw week door de Zon gemaakt was, een pad gebaad hadde.

Daar na liepen wy nog gevaar, gelyk op *Mont blanc*, van de spleten; die onder een dum dekzel van sneeuw verborgen lagen. Deze Kloven worden enger en weiniger in getal by den top des Berge, en wy vleyden ons, dezelve na genoeg

(*) Een Toise, of halve Roede, heeft de lengte van 6 voeten.

over te zyn, toen wy op het onverwagst hoorden schreeuwen: *Koorden! Koorden!* Men riep om deze Koorden, ten einde een der Dragers van ons Reistuig, *Alexis Balmar*, die ons omtrent 100 pasfen voor uit, en eensklaps van tusfschen zyne makkers, in enen Yspleet, van ongeveer 60 voeten diepte, verzonken was, weder naar boven te halen. Gelukkig was hy, ter halver diepte, door een klomp sneeuw, in de engte vastgeklemd, opgehouden: en daar op gevallen, waar door hy 'er met slegts enige schrammen in 't aangezicht afkwam. Terfcond liet zig zyn Vriend *P. J. Favret* aan het touw binden, en naar beneden zakken, om hem deste beter vast te maken. Men haalde eerst zyn pak, en vervolgens de twee mannen, een voor een, na boven. *Balmar*, fchoon een weinig verbleekt, fcheen geheel niet ontfeld; hy nam onze Matras, waar in zyn last befcond, wederom op zyn nek, en hervatte den togt, zo gerust als vroerhen.

Het oogenblik onzer komfte aan het einde van onzen weg was voor ons niet zo genoeglyk, als het doorzaans is. Ik zag terfcond, en met leedwezen, de gelegenheid van ons Huisje met andere my bekende hoogten vergeelykende, dat zy geen 1800 Toifas bereikte, zo als men ons hadde doen hopen: wyders bevond ik ons Huisje zeer klein; het was niet meer dan slegts zes voeten in 't vierkant, en zo laag, dat men 'er niet regt over einde in ftaan konde; terwyl boven dien de ftenen zo flegt gemetfeld waren, dat 'er de sneeuw was ingedrongen, en het byna half gevuld hadde.

De rand der Rofsen, waar op onze Tenten gefpannen moesten worden, en aan welks uitftekenden hoek ons Huisje ftond, was befloten tusfschen twee zeer fnalle, ongelyke, Ysbeddingen, die rondom omzoomd waren met heiringen van sneeuw, en zulke fteile Rofsen, dat men ze bykans afronden mogt heten. Voor een verblyf van ettelijke dagen gaf deze ftand juist geen aangenaam vooruitzicht; dan dezelve was, voor een fraayen uitkyk, met 'er daal heerlyk. Van den kant van *Italien* hadden wy een Gezichtfeinder van onmeetyke uitgefprektheid, beftaande uit een dubbele keten van Bergen, gedeestelyk met sneeuw bedekt, tusfschen welken men egter enige Bosfschen, en enige vrolyke en bebouwde Vallèyen, ontdekte. Aan de zyde van *Savoyen* leverden *Mont-blanc*, de *Celan*, en de tusfschen beiden komende toppen, een ongemeen groot, verfscheiden en aantrekkelek, fchouwtonnel op.

De dragers van het Reistuig en der Werktuigen vertrokken terfcond naar *Chamouni*; doch ik hield, behalven myn Knecht, vier van de beste Gidfen by my, om, beurtlings, Kolen en Leeftoeg van *Courmayeur* te halen.

Na wat uiterust en zich verfrifcht te hebben, wilde ik dat zy de nodige toebereidfels voor ons verblyfzouden maken; dan ene nog overgebleven vermoefenis, gepaard met het vooruitzicht van de ongemakken, welken zy uit dit verblyf te wagten hadden, maakte hen flap en moedelooz. Toen ondertusfschen de koufte van den avond zig begon te laten gevoelen, begrepen zy nodig te hebben, om aan ene verfschulling voor den nagt te denken. Zy begonnen daar op de grote losfe Stukken Granitfteen, die den grond van onze Standplaats uitmaakten, een weinig in order te fchikken, en 'er de Tenten op te fpannen, om daar in den nagt door te byengen; want in het Huisje was het niet uit te ftaan, voor en, ni. er. men het ontruind hadde, van een bed hard Ys.

't geen beneden de sneeuw lag, waar mede het opgevuld was.

Wat my betreft, ik hadde terfcond een begin gemaakt, met het nazien van myne Werktuigen, en die genen ter Proefneming te fteflen, welken niet voorafbehoefdengereed gemaakt te worden. Tot myn fpyt, vond ik myne twee Barometers ontfeld; de grote droogte, zedert ons vertrek uit *Chamouni*, hadde ze beiden van den gang geholpen. Ondertusfschen was 'er nog geen lucht ingedrongen, en het gelukte my, een derzelve te herftellen, door het aanwenden van een middel, 't geen de oorzaak van dezen ramp my van zelve aan de hand moest geven.

Wy fleepen dien nagt, fchoon op een gebrekkig leger, egter tamelyk wel; waar door wy nieuwe krachten en moed verkregen. Des morgens begaven wy ons met yver aan het ys uit ons Huisje te halen, en het zo hoog op te trekken, dat men 'er regt over einde in ftaan konde: voorts maakten wy Voetfukken voor de Magnetometer, het Kompas, ter waarneming van de verandering der Miswyzingen, en het vlak om den Meridiaan te trekken, en namen zelfs enige Waarnemingen. Onze Gidfen, die ene verandering van Weder te gemoet zagen, deden inzonderheid hun best, om onze Tenten ter dege vast te zetten, 't geen niet gemakkelek op onze Standplaats te doen was, als finalier zynde, dan de Tenten zelve, ongelyk, en uit grote losfe brokken beftaande.

Getukkig voor ons, dat wy deze voorförg genomen hadden; want, in den volgende nagt, zynde die van 4 tot 5 July, wieden wy door den verfschrikkelekten Storm overvallen, waar van ik ooit getuige was. Tegen 1 uur, na middernag, ftak de wind zo geweldig, uit het Zuid-oost, op, dat ik ieder oogenblik dagt, dat dezelve het Stenen Huisje, waar in ik met myn Zoon te fapen lag, zoudt wegvoeren. Deze wind was des te meer zonderling, daar dezelve telkens door doodfille tusfschenpozen vervangen wierd; gedurende welke tusfschenpozingen, wy den wind, beneden ons in de Vallei van de witte Allée, hoorden loeyen; terwyl het geheel fil was rondom ons Huisje. Dan op deze ftillen volgenden rukwinden van onbefchryfflyk geweld; men hoorde dubbele vlagen, even als of 'er ettelijke Stukken Gefchut losbrandden. Wy voelden den Berg zelve, onder onze Matrafen, bewegen; de wind gierde door de reten der Stenen van ons Huisje; ligtte zelfs het dek, waar onder ik lag, op, en deed my, van 't hoofd tot de voeten, verflyven. Met het kriecken van den dag, begon de wind een weinig te gaan leggen; dog wakkerde weldra weder, en ftak op nieuw op, verزد van een Sneeuwjagt, die aan alle kanten in ons Huisje doordrong. Dit deed ons naar egn der Tenten den wyk remen, om 'er een betere verfschulling te vinden. Ondertusfschen moesten onze Gidfen de ftaken gefaadig vast houden, uit vreeze dat de wind dezelve zou omverrukken, en met de Tent wegvoeren. Tegen 7 uren, des morgens, kwam by den Storm ook een Hagel en Donderbul, volgende de vlagen elkanderen onophoudelyk. Een der blizemftralen viel zo naby ons, dat wy onderfcheidenlyk een vonk zagen, die langs het Linnen, over de Tent gefpannen, heen ziste, vlak agter de plaats, waar myn Zoon zig bevond.

De lugt was zo vol van Elektrik vuur, dat zo als ik maar het puntje van den Geleider van myn Elektrometer, uit de Tent ftak, de bolletjes zo verre van elkanderen verwyerden als de draden konden reifen; en de Elektrometer wierd, by na

na by elken Donderflag, negatiff van positiff, of omgekeerd. Om zig een denkbeeld te vormen van de hevigheid des winds, zal ik alleen melden, dat onze Gidfen, tot tweemalen, levensmiddelen uit de andere Tent willende halen, en hier voor een enigzins stiller buit afgwachtende, ten halver wege, schoon de afstand der ene Tent van de andere niet boven de 16 of 17 treden was, zig door zulk een geweldige vlaag winds belopen vonden, dat zy, om niet van boven neder geworpen te worden, verplicht waren, zig aan een Rots, die gelukkig op de helft van den weg stond, vast te houden, en aldaar 2 of 3 minuten te blyven staan; terwyl de wind hunne klederen om hunne hoofden geslagen hield, en hunne lighamen niet weinig door den hagel geteisterd wierden, eer zy het durfden wagen weder voort te stappen.

Tegen den middag klaarde het Weder op, en de Heer *Exchaquet*, die, daags te voren met vier Gidfen ons een bezoek was komen geven, en het ongeluk hadde, met ons te delen in dezen kwaden nacht, en stormenden morgenstond, maakte gebruik van het bedaard Weder, om te rug te keren; hy verliet ons en klonf af over *Courmayeur*.

Ons aangaande, wy waren ongemeen in onzen schik, te bepeuren, dat wy, met onze Schuilplaatfen, hoe elendig zy ook waren, de zamengespannen Elementen konden wederstaan; en, ons verzekerd houdende, dat het bykans onmogelyk ware, om door slechter Weder belopen te worden, agtten wy ons veilig voor de meest gevaarlyke onweersbuien, die men ons op deze hoogten gefield hadde. Wy gingen des yverig voort, met de nodige schikkingen voor onze waarnemingen te maken. Wy begonnen 'er mede, des anderen daags, op ene regelmatige en onafgebroken wyze. Het Weder niet al te slecht zynde, stond myn Zoon des morgens ten 4 uren op, om een begin te maken met de Weerkundige Waarnemingen: ik zelve rees niet voor 7 uren, dog bleef, in vergoeding hier van, tot midden nacht op, terwyl myn Zoon tegen 10 uren te bedde ging. Op den dag, hadden wy elk onze afzonderlyke bezigheden.

Deze gefladige bezigheid deed den tyd spoedig voor ons omgaan. Ondertusfchen hadden wy niet weinig te lyden van de koude, in het slechte Weder, en op de meeste avonden, zelfs van de schoonste dagen. Bykans alle avonden, tegen 5 uren, stak de wind op van den kant der befneeuwde Afhellingen, die boven ons, ten Noorden en Oosten, uit staken. Deze wind, dikwyls van sneeuw en hagel verzeeld, was ongemeen koud en hinderlyk. De warmste klederen, zelfs peltwerken, konden ons voor de koude niet beschutten.

In onze linnen Tenten, konden wy geen vuur stoken, en onze elendige Hut, zo doorluchtig, dat 'er de dag doorpeelde, was niet warm te krygen, met onze kleine Komforen. Zelfs de Kolen brandden niet dan slechts flauw, in deze yle lucht. Men hadde gefladig nodig, om ze aan te blazen; zo dat, wanneer wy al eens onze benen en voetzolen verwarmd kregen, ons lighaam voor 't overige altyd verlyfd van koude bleef, door den wind, die in onze Hut gierde. Zulke oogenblikken dedden ons minder berouw hebben, dat wy ons slechts op de hoogte van 1765 toifes, boven de oppervlakte van het Meir bevonden: door dien, op ene grotere hoogte, de koude ons des te meer ongemaks zou veroorzaakt hebben. Boven dien troosten wy ons hier over met de gedagten, dat wy ons nog 180 Toifes hoger bevonden, dan de top van *Buet*, die, voor enige jaren voor den hoogften beklimbaren kruin der Alpen gehouden wierd.

Tegen 10 uren 's avonds ging de wind leggen: tegen welk uur ik myn Zoon, in ons Huisje, zig ter ruste liet begeven; terwyl ik my teritond naar de Tent, waar het Kompas voor de verandering der Afwykingen stond, begaf, en my, in myn Pels gewonden, en met een heten steen onder myn voeten, aan het in het net fchryven zette, van de aantekeningen, die wy des daags gemaakt hadden. Nu en dan liep ik eens naar buiten om myne Werktuigen waar te nemen, en de lucht te beschouwen, die, vervolgens, byna altyd ongemeen helder was. By uitstek aangenaam waren my deze twee uren van afzondering en bespiegeling: na verloop van welken ik my, in ons Huisje, op een kleine Matras, naast die van myn Zoon op den grond liggende, ging nedervleyen, slapende aldaar ruim zo goed als op myn beste gefpreid bed.

De 10de en laatste avond, dien wy op *Col du Geant* doorbragten, was verrukkelyk schoon. Het schein of ons deze hoge toppen niet zonder meert wijden laten vertrekken. De gure wind, die ons, de meeste avonden, zo hinderlyk geweest was, waaide thans niet. De Bergkruinen, die boven ons uit staken, en de sneeuw hopen, die dezelve van elkanderen fcheidde, stonden in de fraaite fchakeringen, van rozen en karmyn koleur gerwerd. De gantfche Italiaanfche Gezichteinder vertoonde zig met een purpen zoom omgeven; en de volle Maan verhieff zig van agter dezen zoom, met de Majesteit ener Koninginne, en met het schoonste vernisjoen beschilderd. De lucht, rondom ons, was zo volmaakt zuiver en helder, als *Homerus* die van den *Olympus* schetst: terwyl de Valleyen, met nedergewallen dampen vervuld, zig als een duister en fchaduwagtig verlyf opdeden.

Hoe zal ik egter den Nacht best affchilderen, die op dezen schonen Avond volgde, wanneer, op de fchemering, de Maan, alleen aan den Hemel fchitterende, de ftralen van haar zilver licht over den uitgeftraken kring van sneeuwtoppen en Rotfen, die onze Hut omringden, uitschoot? welk een verbazend en verrukkelyk Schouwtooneel leverden de sneeuw- en ystoppen op, wier glans by het licht der Zonne niet te dragen valt, onder dit flauwer fchynzel van den Nagfakkell! Hoe luisterlyk staken thans de Rotfen, van gebruineerd Granit, en zo net en stout afgefneeden, te midden van deze fchitterende befneeuwde kruinen af! Welke gunstige oogenblikken voor de bespiegeling! Voor hoe veel moeyte en gemis van foortgelyke oogenblikken, ftrekken zy in vergoeding! De Geest verheft zig, dezelfs befchouwingen fchynen zig te verwyden, en men verbeeldt zig, te midden dezer majestieuf silzwygenheid, de stem der Nature te horen, en een vertrouwcling te worden van hare geheimfche verrigtingen!

Des anderen daags, den 19 July, de Waarnemingen en Proeven, die wy ons voorgenomen hadden, volbragt hebbende, verlieten wy onze verblyfsplaats en gingen af naar *Courmayeur*. Het eerfte gedeelte van den weg, benedenwaarts over losse Rotfen gaande, loopt zeer steil af en is dus moeylyk, schoon egter geheel niet gevaarlyk, en dus, ten dezer aanzien, in gene vergelyking komende, met dien van *Aiguille du Gouté*, waar meder men dezelve gelyk gefield hadde. Aan den voet deze Rotfen, komt men in Weiden, beneden welken men Boschaadje vind, en eindelyk bebouwde Velden, langs welken men te *Courmayeur* komt. Alhoewel nu deze gehele weg zeer gemakkelyk is, hadden wy daar op ondertusfchen niet weinig ongemaks uit te staan, zo wegens de hitte die ons, uit ene zo koude luchtstreek komende, in den begin.

gijne ondragelyk viel, als ook en wel inzonderheid wegens den honger.

Wy hadden enige levensmiddelen voor dezen korten togt bewaard, dan dezelve waren 's nagts te voren verduwen. Wy hadden een sterk vermoeden, dat enigen onzer Leidslieden dezelve ons ontvreemd hadden, niet zo zeer om 'erzelven gebruik van te maken, dan wel ten einde ons in de volstrekte noodzakelykheid te brengen, om te vertrekken. Het verveelde hen dodelyk op *Col du Geant*, en onze verrukking van 's avonds te voren, nevens het hartzeer 't geen myn Zoon hadde laten blyken, hadde hen doen vrezzen, dat wy ons verblyf zouden hebben willen verlengen. De hitte en gebrek aan voedsel deeden myne kragten bezwyken; ik kreeg zelfs beginsels van flauwte en begon ligt in 't hoofd te worden, zodat ik gene woorden meer wist uit te brengen, om myne gedachten mede te delen. Myn Zoon en myn Huis knecht hadden het insgelyks kwaad, dog op verre na zo erg niet als ik. Myne zwakheid deed onzen gant vertragen, en onthield ons, zelfs hier door, des te langer, het hulpmiddel. Wy bereikten, niet voor 7 uren des avonds, het Dorp *Entreve*, waar de eerste huizen waren, in welken wy iets te eten konden krygen. Een dag uitrustens egter te *Courmayeur* herstelde my volkomen. Van daar kwamen wy, over *Col Ferret*, te *Martigny*, en vervolgens te *Chamonix*, alwaar wy nog drie dagen doorbragten, om enige waarnemingen te doen, welken wy konden vergeelyken met die, welken wy op *Col du Geant* gemaakt hadden. Van daar kwamen wy, tegen het einde van *July*, te *Geneve* te rug. In een der eerstvolgende Journalen, zal ik enige onzer waarnemingen breder opgeven en beschryven.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

SPANJEN. *Historia del Luxo y de las Leyes Sumptuarias de España* &c. Geschiedenis der weelde en der verkwestingswetten in Spanjen, door den Advok. *Giovanni Semper*, 8vo. 2 Del. *Madrid*, 1788. De Staat- en Huishoudkundigen van *Europa* zullen, zelfs na het lezen van *Montesquieu*, *Melou* en *Hume*. met nut en vermaak, dit Werk over de weelde der Spaansche Natie kunnen doorbladeren. De Heer *G. Semper*, reeds bekend, by het Gemeenbest der Letteren, door zyne vorige Schriften, heeft deze Stof met zeer veel oordeel weten te behandelen. Hy toond een zo diep denkend Wysgeer als getrouw Geschiedboek te zyn. Zyn Styl is fraai, en overall geeft hy blyken van ongemene belazenheid en een fyn oordeel. De Geschiedenis begint van den tyd der Karthagers, en loopt tot aan de gelukkige Regering van *Karel de III.*

ITALIEN. *Dell' arte Ostetricia* &c. Over de Verloskunde; een Tydschrift, met afgezette Platen. Eerste vierendeeljaars Stukje, 8vo. *Bologne*, ter Drukkery van *S. Tommaso d'Aquino*. De Schryvers dezer bladen zyn de Heren *Cettani* en *Neruzzi*, die voortnemers zyn, in het Italiaansch, ene volledige Verhandeling over de Verloskunde uit te geven. Het voorhanden zynde iste Stukje beheld de beschryving der Vrouwelyke uit- en inwendige delen; nevens die der Borst en Buikspieren. Uit de manier, waar op dit Werk begint, mag men verwagen, dat het niet min belangryk voor

lieden van de Konst, dan vermakelyk en lezenswaardig voor anderen staat te worden.

Prospecto delle Malattie &c. Beschouwing der uitwendige Ziekten van 't Hoornvee, met derzelver onderscheidene behandelingen, getrokken uit een aantal van beroemde Schryvers, door *M. Francesco Bonfi de Rimini*, 2de druk, 12mo. *Florence*, by *Mouché*, 1788. De Schryver teld 30 uitterlyke Ziekten by het Hoornvee; zullende mogelyk ook de inwendige kwalen opgeven. De beschryving van elk ongemak, nevens de afzonderlyke behandeling daar van, word in weinige regels, en voor elk verstaanbaar, opgeven. De Autheur staat bekend voor een der eerste Vee-Arten van *Italië*, en tevens voor een zeer bekwaam Schryver. De waarde van dit zyn Werkje, hoe klein ook, als slegs 48 bladzyden beslaande, overtroft, zondert tegenpraak, die van een menigte uitgebreider Schriften over deze Stoffe.

Te *Turin*, is dit jaar, het 3de Deel uitgekomen, der Verhandelingen van de Koninkl. Akademie der Wetenschappen, voor de jaren 1786 en 1787. in 4to. van omtrent 700 bladz. met platen: behelzende, buiten het Voorbericht, een aantal van 30 belangryke Verhandelingen, Proeven en Waarnemingen.

DUITSCHLAND. *Gesichte des Holländischen Handels* &c. Geschiedenis des Holländischen Koophandels, na *Luzac's Holländisch Rykdom* bearbeid, door *A. F. Luder*, gewoon Hoogl. der Geschiedenis enz aan het *Karolinum*, te *Brunswyk*, gr. 8vo. *Leipzig*, by *Crußius*, 2 Kthl. De Hoogl. L. heeft in dezen enen arbeid ondernomen, die niet weinig danks verdiend, als ten minsten hier ene Geschiedkundige Proeve gevende over den zo aanzienlyken Holländischen Handel, welke niet te ontkennen is, dat hem veel moeite moet gekost hebben en blyken opleverd van 's mans ongemene kundigheden. Hy heeft zig, zonder een enkel uittreksel te maken, van de beiden Werken des Heren *Luzac*, *Hollands Rykdom*, en *la Richesse de Hollande*, 't geen reeds te voren uitgegeven en in den Jare 1778. te *Leipzig*, in 't Hoogduitsch vertaald, was, bediend, waar hy zulks met vrugt konde doen, en de daar uit ontleende Berigten deels beknopt byeen getrokken, deels verbeterd en aangevuld: veel egter geheel zelve bearbeid, met een woord een nieuw, beter ingerigt, minder omslagtig, en, by ene meerdere beknoptheid, veel volkomener Werk over deze Geschiedenis, van zyn eigen maakzel geleverd; schoon by tevens erkend, hoe veel hy nog, by mangel aan betere hulpmiddelen, te kort geschoten is, en deze Geschiedenis slegs enige schreden nader aan de volkomenheid heeft weten te brengen. Uit drie Boeken bestaat dit Lezenswaardig Werk, waar van het Eerste, in 3 Afdelingen, de Geschiedenis beheldt van de *Scheepvaart* der *Holländeren*; derzelver *Visseryen*; *Manufakturen* en *Handel*, van de vroegste tyden af tot op den *Münsterschen Vrede*. Het Tweede vervat deze Geschiedenis tot op den tegenwoordigen tyd; terwyl het Derde over de oorzaken van den *bloey* en het *verval* des *Holländischen Handels* gaat, met aanwyzing, alhoewel slegs in 't algemeen, van de middelen, om dien op nieuw te herstellen. Hoe veel moeite zig de Heer L. gegeven heeft, alleen in het naspreken der hulpmiddelen voor zyn Werk, en tot slaving zynor opgaven, blykt uit de overall aangewezen bronnen, de veelvuldige tuschen beiden ingevlogte Lysten van in- en uitgevoerde waren, en uit de by-

gevoegde Tafels, die dusdanige, of spofprijzelyke opgaven in hielden. [*Halffche Gelebrte Zeytungen*]

Füßliche Beschreibung der gemeinnützlichen Künste und Handwerke. Bevatlyke Beschryving der algemeen nuttige Konsten en Handwerken, of ook der eenen anderen Tytel: *Zwoyte Theil der Unterhaltungen für junge Leute.* (Tweede Deel der onder- rigtingen van de Jeugd,) 8vo. met 48 kopre platen, door *Vöigt*, Archidiaken en Profest. te *Schwefinfurt: Neurenberg*, by *Wöiger* en *Sneider*, prijs 2 Rthl. De Heer V. bepaald zig in dit Deel alleen tot die Konsten en Handwerken, waar van in het eerste nog niet gehandeld was; gevende daar omtrent zo duidelyke onderrigtingen, als buiten ogeneschouw, kan verlangd worden. De bygevoegde Afbeeldingen, voor welkeer nauwkeurigheid de Schryver zig alle moeyte gegeven heeft, dienen in dezen tot verdere opheldering. De be- nooptheid en klaarheid doet dit Werkje alle anderen, van dien aart, overtreffen.

NEDERLANDEN. Wy zyn, door de vriendelyke bezorging van eenen onzer Begunfigers, in Staat getield, om onze Lezers te berigten, dat, in dit lopende Jaar, de naysy gende *Geneeskundige Verhandelingen*, onder meer anderen, ten de Hoge School, te *Leyden*, ter verkryging der Doctorale waardigheid, verdedigd zyn. Te weten: *Observationes Chemicae de qui usdem Salibus, essentialibus Vegetabilium, physice defensio.* (Scheikundige Waarnemingen over enige wezenlyke zouten der Planten.)

PETRI JACOBI GROËN VAN PRINSTERER, Dissertatio Med. inaug. publicae defensa, siliens nonnulla Calcularum Genesin, naturam & cum topbis podagricis convenientiam spectantia. Quibus accedit singularis Icteri periodici, depositione materiae Calciosae ad cutim soluti, Historia. (Enige byzonderheden over de groeying en de natuur der Steenen in 't menschelyk lighaam, en derzelve overeenkomst met de jigtige Kalkbuisen. Waarby gevoegd is ene beschryving van ene zonderynge periodieke Geelzugt, die, door het neerzetten van ene steenagtige Stof onder de huid, genezen wierd.)

CORNELII VAN GALEN, Diss. med. inaug. de Urinarum Statu & Significatione in morbis. (Over de gesteldheid der Urine, en derzelve betekenis in de ziekten.)

THOMAE TOMSON, Diss. med. chem. inaug. de Alkali volatili (Over het vlugge Loogzout.)

Schoon de natuur van ons Blad ons niet toelaat, een uittrekel van deze lezenswaardige Akademische Verhandelingen mede te delen, mogen wy eger onzer Lezers niet geheel onkundig laten, van het zeer zonderling geval der *periodieke Geelzugt*, door den beroemden Leydschen Hoogleraar *F. F. Voltelen* waargenomen, en aan den Heer van *Prinsterer* zelve ter hand geteld.

Ene gezonde, sterke, 20 jarige aanzienlyke Vrouw, die, zedert haar Huwelyk, in het jaar 1778. een en andermaal zwanger geweest was, en, behalven de Pokjes, Mazelen en andere zware Ziekten, in 1782. ene anderdaagse Koorts kreeg, waar van zy door den Koortsbast genezen wierd, hield daar uit ene zwaarte en pynelykheid in de regterzyde

van den Buik, die twe Jaren daarna, door een schrik, zeer toenamen, en van eneligte en kortstondige geeligheid der huid gevolgd wierden. In December 1784, kreeg zy ene hardnekkige Geelzugt, met de gewone toevallen, die in February 1785 byna verdween; doch in Maart, daarna in Juny, en vervolgens van tyd tot tyd, altoos met geweldige verheffing van pyn in de regter zyde, in den rug, en in den regter schouder, vernieuwde. Alle aangewende middelen waren vrugteloos. De Heer *Voltelen* wierd, tegen het einde van September des laatstgemelden Jaars, over deze verzwakte te *Lyderes* geraadpleegd. Schoon de omstandigheden enen Steen in de Galblaas deeden vermoeden, scheen 'er gene hoop te zyn, om dezen vyand, door de gebruikelijke middelen, in een uitgeput lighaam, te overwinnen. Ten einde derhalve de spysvertering te bevoornden, en den Buikloop, die zeder enige weken plaats had, te heer te gaan, gaf de Heer *Voltelen* eerst ene matige gift *Rhabarber*, en vervolgens een drankje met een halve ounce *Extractum Cort. Salicis Alae*, waar mede de afgang geregeld, en alle de omstandigheden wat gunstiger wierden; hoewel de voornamste ziekte op denzelfden voet aanhield. Deze middelen tiet de Heer *Voltelen*, vooraf gaai, met oogmerk om van de *Aster* en *Ol. Stiih. Terebinthina*, tot gelyke delen gemengd, in naarlovolging van *Pericost*, *Duranae*, en anderen, gebruik te maken, zo als de *Lyderes*, den 19 November, ten Theepeltdaags, daar van begon te nemen, met een Glas vol van het *Decoctum Gramin. Taraxac. &c.* terwyl men tegen het geweld der toevallen het *Opium* gebruikte. Het gevolg was, dat, onder het maarlijg gebruik dezer middelen, de verkrifping der ziekte langer uitbleef, en de toevallen verminderden. Omtrent de maand April 1786, ontstonden 'er hevige pynen in vercheidene delen van 't lichama; ibzonderheid in de toppen van de vingers, de muizen van de handen, en in de onder armen, met ene zekere styfte, die, na 't verloop van enige weken, door een zonderynge uitflag, op de wyze als steenagtige Gierst, zynde scherp, geelagtig, onder de opperhuid zichtbaar en beweeglyk, vervangen wierden. Op dit verschynzel deed men haar in het gebruik van het middel, ter helste vermeerderd, met wat Spaansche Wijn, in de plaats van het afkookzel, voortgaan. Om de onaangename gevolgen van het *Opium*, dat reeds tot 18 Grain in het etmaal genomen wierd, voor te komen, gaf de Heer *Voltelen* het *Laudanum* met wat *Ipecacuana* en *Salpeter*, op de wyze van het Poeder van *Dover*, 't welk de uitwaaseming bevorderde. Omtrent het einde van September, van 't zelve jaar, waren de aanvallen der Geelzugt, en vooral de voorafgaande en verzellende toevallen, veel verminderd. De uitflag was toen in grootte en uitgebreidheid aanmerkelyk toegenomen, voornamelyk aan de vingers en derzelve gewrytjes, aan de onderarmen, aan de overige gewryten, aan de beide grote ooghoeken, en aan de kraakbeenderen der lugpyp, zo dat dezelve, op sommige plaatsen in een lopende, als ene steenagtig dekel, elders verhevene, rondagtige, en enigzins beweeglyke lighamtes, ter grootte van ene erw, enkel of troswyze, zich vertoonde, waar van zommigen, door ene gemaakte opening ontlast, kuiltjes nalieten. Een nauwkeurige waarneming ontdekte, dat 'er, na elken nieuw aanval der Geelzugt, zodanig ene neerzetting gebedrft, en dat 'er, na ene voorafgaande feukte, een zeer klein geelagtig puistje ontstond, dat schielyk in grootte en hardheid toe-

naam, doch 't welk, in den beginne, geopend zynde, een taal, klevendig, geelagtig, scherp, wegtand vogt ontlastte. De Urine was in dien tyd altoos rykelyk met een zandagtig geel bezinkzel voorzien. Gedurende het gehele jaar 1787 wierd met het middel, om het gunstig gevolg, beftendig aan gehouden, zynde de aanvallen, die eerst nauwlyks drie of vier weken uitbleven, toen op een tuschenpozing van 8, 9 tot 11 weken gebragt, en ongelyk minder hevig, schoon met denzelfden uitflag aan den huid. Zedert het Voorjaar fcheen de aanval door het te Paard ryden nu en dan voor gekomen te worden, hoewel de uitbotting op de huid ook dan egter volgde, en 'er veel dikke fcherpe stof met de Urine weg ging. In den afgang is nimmer een Steen ontdekt. — Dewyl men eindelyk omtrent de maand April 1788, door de vermeerdering der kragten, de gezonde kleur, het niet vernieuwen van den uitflag, het aflyten der fteepagtige delen van de handen, en andere gunftige omftandigheden, ene volkomene geneezing te gemoet zag, en de Lyders reeds zes maanden van een nieuwen aanval der Geeluw vry was gebleven, raadde de Hooggeleerde Heer *Volten* het Geneesmiddel nog enigen tyd, om den anderen dag voort te gebruiken, en eindelyk geheel na te laten."

TEKENINGEN EN PRENTEN.

P A R Y S.

De Plaatfnyder *Morthey* heeft, by een afzonderlyk gedrukt berigt, een aantal in 'tkoper gefneden Konst-platen aangekondigd, over *De Gefchiedenis van het Duitfche Keizerryk*: in denzelfden fmaak als de reeds in 't licht gekomene over de Romeinfche en Franfche Gefchiedenis zyn. Aan den voet van elke Plaat, zal de korte inhoud, mede op koper gegraveerd, en uit *la Barre* ontleend, te lezen zyn. Men is reeds zo verre met dezen arbeid gevorderd, dat men ieder maand ene Aflevering van 4 bladen, die op 4 Liv. te ftaan komen, doen kan. Men laar de rand zo breed dat het Formaat, by het inbinden, deszelfs volkomen grootte behouden kan.

SCHILDERYEN EN BEELDHOUSTUKKEN.

P A R Y S.

De Heer *Hue*, Schilder des Konings, en Lid, van de Kon Akademie der Schilder- en Beeldhoukonst, op orler van zyne Majesteit, ene Afbeelding vervaardigd hebbende van den Zeeflag, op den 6. July 1770. tusfchen 's Konings Vloot. onder het bevel van den Vice Admiral, *Grave d'Efpaing*, en de Engelfche, gecommanteerd door den Admir. *Byron*, geleverd, en waar van de verovering van het Eiland *Grenada* een gevolg was, heeft onlangs, dit Schilderfuk aan den Koning geprefenteerd.

NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN, TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART, LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS- HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA- BRIEKEN, BETREKKELYK.

Uit *Amerika* heeft men, dat de byzondere Staten van het nieuw Gemeenbest aldaar zig zo zeer bejiveren, om, elk in den haren, den Landbouw, Handwerken en Manufakturen aan te moedigen, dat men waarfchynlyk, binnen weinige jaren, alle buitenlandfche Produkten en Maakzels, aldaar, geheel zal kunnen misfen. — Niet minder was men 'er bedagt om het National credit op enen vasten voet te brengen: hebbende het Congres, tot de betaling der kosten van de civile Lyst, en van de Interesfen der Kapitelen, by de Buitenlanders opgenomen, van de afzonderlyke Staten, een fomme van 5 Mill. Dollars gefchikt, waar van reeds 2 Mill. waren opgebracht: wyders had men elks quota bepaald voor de betaling der Binnenlandsche Schuld, of zogenaamde *Domestic Debt*, die een fomme van 28 Mill. Doll. bedragen heeft, dog waar van reeds, door het verkopen van enige gronden, in het westelyk deel der Verenigde Staten gelegen, die, by den Vrede, door *Groot-Brittannië* waren afgestaan, 7 Mill. afgelost zyn.

In den Jare 1764 was de gehele Landfchuld van *Saxen* tot op ene fomme van 42,742,009 Thl. geklommen.

Dezelven bestond, aan Hoffschulden in

Akfyfs schulden	Thl. 6,000,000
A. verftallen der Armée, die in 1767	6,000,000
betaald zyn	1,457,584 9/11

En in eigenlyke Steuer Cap. fch. 29 284,42 18/6
Van de laaften zyn, zedert het jaar 1764 tot op 1786 afgelost geworden, Thl. 7,643,303-5,114 zulks dezelve toen nog beliepen ene fomme van 21,785,121-12-7/2 gaande de aflosing rog jaarlyks op 2 Termynen van *Pafchen* en *St. Michiel* onafgebroken voort, uit een daar toe expres opgerigt Fonds, onder de naam van *Steuer-Credit Cassé* bekend. — Op pelyke wyze is 'er, met den jare 1763, een tweede Fonds van 300,000 Thl. groot, fpruitende nit de inkomsten der Keurv. Domainen en Regalien, en onder den naam van *Commer-Credit Cassé* bekend, opgerigt, tot aflosing der Kamer en Akfyfschulden.

Het een en ander heeft het Lands Credit dermate hefteld, dat de zogenaamde *Stenerichème*, de Lands Obligatien en overige Staats-Schuldbriefven van 60 pCt. en daar beneden, niet flegts, weinige gevallen uitgezonderd, tot het volle kapitaal gerezen zyn, maar zelfs 1 a 2 pCt. opgeld doen, niertegenftaande zy flegts 3 pCt. jaarlyfche Interesfen geven.

De Handel in *Wett*, op *Spanje*, is dit jaar voor *Ierland* zo flegt uitgevallen, dat 'er, volgens kortlings ont-

ontvangen Berigten uit *Cadix*, nog wel 8 Ladingen in die Haven, onverkogt, lagen: waar uit men ene merkelyke daling in den prys van dat Produkt, in *Ierland*, te gemoet zag.

Bekend is het, hoe yverig men, zints epigen tyd, in *Engeland*, in den weer is, om de affchaffing van den Slavenhandel, in de West-Indifche Volkplantingen, te bewerken. Een groot aantal van gedrukte Vertogen hier toe zien reeds het licht, en komen nog dagelyks uit: om de kosten hier voor, als mede voor het inwinnen van de nodige Getuifchryften, en het overleveren der Remonfrancies by het Parlement, ter bereiking van dat oogmerk, goed te maken, was 'er reeds, over enigen tyd, ene Infchryving geopend, welke, volgens een gemaakte Balans, op 12 Aug. dezes jaars, ene fomme van 623 Pfr. 9 f. 6 d. in handen van het Comité der opgerigte Maatschappij voor deze Affchaffing gebragt hadde. Zedert is deze Infchryving, door etelyke bykomende Fournisfementen, zo van particulieren als byzondere Commissies, nog aanmerkelyk vermeerderd, zulks zy met het ontvangene tot 12 Aug. op den 18 Nov. laatstl. reeds een fomme van 1028 Pfr. 4 f. 3 d. bedroeg.

GEBOORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amsterdam* 227, en dat der voorgaande aldaar 173: en te *Haarlem* 24, onder welken laatsten 10 beneden de 12 jaren.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN VAN IN- EN UITLANDSCHE BOEKEN EN GESCHRIFTEN.

De Boekhandelaar *Treutell*, te *Straatsburg*, is door inkoop meester geworden van den geheelen opzeg der pragtige 4to. of liever klein Folio druk van HORATIUS, die, onlangs, uit de nieuwe Boekdruk- en Lettergietery der Heren *Rolland* en *Jacob*, in 't licht gekomen is. Liefhebbers derhalven, die hunne Boekverzameling met dit ongemeen fraai Gedenkstuk van Typographifche fchoonheid verlieren willen, kunnen zig by opgemelden Boekhandelaar vervoegen. — Het Exemplaar kost 30 Liv. ingenaaid.

In onze laatstvorige No. Bladz. 178. 2de Kol. reg. 12 & 13. staat: *Aria Viatoria, Altaria portatilia.* moet zyn: *Aria Viatoria, Altaria portatilia.*

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN, TE HAARLEM.

1788. December.	BAROMETER.	THERMOMETER.	STREEK DER WINDEN.	LUCHTSGESTELDHEID.	
Woensdag 3.	's morgens	29. 5½	20½	Z. Z. O.	helder
	's middags	29. 5	23½	Zuid	ineeuw
	's avonds	29. 4	22	Z. Z. O.	betrokken
Donderdag 4.	's morgens	29. 4	17	Z. Z. O.	betrokken
	's middags	29. 4½	24	Zuid-oost	—
	's avonds	29. 5	29	Z. Z. O.	—
Vrydag 5.	's morgens	29. 7	27½	Noord oost	omtrent helder
	's middags	29. 8	28	—	helder
	's avonds	29. 8½	24	Noord	betrokken
Saterdag 6.	's morgens	29. 8	23	N. ten O.	omtrent helder
	's middags	29. 8½	25	N. N. O.	helder
	's avonds	—	22½	Noord	—
Zondag 7.	's morgens	29. 8	16½	N. ten O.	helder
	's middags	29. 9½	22	—	—
	's avonds	29. 10	24	—	—
Maandag 8.	's morgens	29. 10	24	N. ten O.	betrokken
	's middags	—	28	—	—
	's avonds	—	21	Noord	—
Dingsdag 9.	's morgens	29. 9½	27	Zuid	betrokken
	's middags	29. 9	32	Noord-west	helder
	's avonds	29. 8½	27	West	betrokken

Te Haarlem, by A. L O O S J E S.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

VOOR MEER- EN MIN-GEOEFFENDEN.

Vrydag den 19. December.

BERIGTEN.

RUSLAND.

De Heer *Bacmeister*, Bibliothekaris en Opzigtcr over het Kabinet van Natuurl. Zeldzaamheden, als mede over de Konstkamer, by de Akademie der Wetenschappen, te *Petersburg*, is den 18 Septemb. O. S. aldaar overleden. Hy word opgevolgd door den Heer *Busse*, tot dus verre Conrector by het Akademisch Gymnasium, welken post hy tevens nog bystf bekleden. Men wagt niet reden, van een zo Geleerd man, als de Heer *Busse* is, het yverigste gebruik van den Letter-schat der Boekery, ten nutte van 't Algemeen.

De KEIZERL. AKADEMIE der *Wetenschappen*, heeft in hare Vergadering van 3 Novemb. dezes Jaars 1788 de volgende bekendmaking gearresteerd.

P R Y S - V O O R S T E L

Van zyne Dnrl. den Grave en Rusf. Keizerl. Kamerheer *A. d'Alas Mousin Puschkin*, cor den jare 1790.

Hoe vele en schrandere proeven men ook reeds, om trent de Elektriciteit, genomen heeft, en hoe zeer het langs dien weg gelukt moge wezen, de gewigtigste ontdekkingen, aangaande de algemene en bestendige Wetten der Elektrieke kragt, te doen, is men egter, niettegenstaande dit alles, nog niet zeer verre gevorderd in het onderzoek der eigenlyke grondstoffen van deze verwonderlyke verschynzels, en heeft

men slechts weinige voldoende kennis, aangaande de Natuur en Eigenschappen van dat Wezen, welk men *Elektrische Stoffe* gewoon is te noemen. De *Franklinsche Theorie der Elektriciteit*, bekend onder dezen naam hares beroemden uitvinders, ondersteld niet meer dan het aanwezig van slechts ene enkele Elektrieke Stoffe. Hoe verwonderlyk nu ook deze schone en eenvoudige Theorie met de ondervinding overeenstemme, kan men haar egter nog als gene volkomen bewezene Waarheid beschouwen, zo lang nog enige Elektrieke gevallen het aanwezig van tweederlei Elektrieke Stoffe, van onderscheiden aart, schynen aantetduiden, en men van alle proeven, die, door middel van ene enkele dusdanige Stoffe, te verklaren zyn, gene kan bybrengen, welke niet even gemakkelijk, op de ondertelling van tweederlei, kan opgelost worden. Zelfs ondersteld zynde, dat de Franklinsche Theorie voor ene ontwyffelbare Wet der Nature te houden ware, zoude zy tog van hare onderstelde Elektrieke Stoffe gene andere Eigenschappen aan de hand geven, dan dat de deeltjes van deze in alle lighamen opgesloten vloeystoffe, uit kragt van enen hogen graad van Elasticiteit, elkanderen afstoten, en, uit hoofde ener Chemysche affiniteit tot de Stoffe van alle andere lighamen, door dezen aangetrokken worden, en zig daar in, met mindere of meerdere snelheid, bewegen.

Dan is deze Elektrieke Stoffe ene byzondere Hoofdstoffe? ene vloeystof van enen geheel onderscheiden aart? of heeft zy enige overeenkomst met de vuur- of lichtstoffe? of zyn misschien Elektriciteit en vuur slechts verschillende modificatien van ene en dezelfde grondstoffe? En, wanneer 'er in de natuur twee verschillende soorten van Elektrieke stoffen bestaan, hebbe men dan ook de ene voor de brandbare zelfstandigheid, of het zogenaamde *Phlogiston* der Scheikundigen, en de andere voor een soort van *Zuur* te houden, gelyk enige proeven schynen aantetduiden?

B b

den? Deze allen zyn vragen, welke beantwoording nog veel onderzoek vereischt, en ene zeer grondige Scheikundige ontleding onderfeld, dog welke tegelyk voor de Natuurkunde in't algemeen van het grootste belang zou wezen, en, in meer dan enen opzigte tot een nuttig gebruik aanleiding kunnen geven. De voornaamste proeve welke te bewyzen schynt, dat de Elektrische stoffe, by aldien zy niet zelve het Phlogiston uitmake, het zelve egter in zich bevatte, is de revificatie d'er Metaalkalken, welke, door de Elektriciteit, even als door middel van een bygevoegd Phlogiston, volgens de gewone Scheikundige manier, kan te weeg gebragt worden. Deze proeve, zou, zonder twyffel, beslissend wezen, en over de natuur der Elektrische stoffe een aanmerkelijk licht verspreiden, wanneer men slegs konde bewyzen, dat het Phlogiston, aan welks bewerking men de revificatie van het Metaalkalk, in ene Elektrische proeve, toefchryft, niet enigmate uit het lighaam, waar in de kalk opgesloten was, of uit de Geleiders, die, gelyk bekend is, de Elektriciteit des te beter overbrengen, naar mate zy meer Phlogiston in zig bevatten, nog uit enige andere zig ergens in de lucht bevindende stoffe, door den Elektrischen slag ontwikkeld geworden zy.

Zouden niet de nieuwe ontdekkingen, aangaande de Eigenschappen der zogenaaamde konstlicht-soorten, een tot nog onbekend middel aan de hand geven, om deze gewigtige vraag, door nieuwe proeven, oplososchen? Het is bekend, dat zulken van deze lichtsoorten, die men zuivre of gedephlogisteerde lucht noemd, by de verkalking der Metalen en de revificatie van deze kalk, om zo te zeggen, mede in 't spel komen, daar zy, middelwyl zy gebeure, derzelver bewerking bevorderen en wederom uit de kalk ontwikkeld worden, wanneer deze, zonder byvoeging van brandstoffe, in besloten vaten, door sterk vuur gerevificeerd word: ook is het bekend, dat de Elektriciteit een middel zy, om de verschillende lucht-soorten te phlogistieren, of dezelve in gelyken staat te brengen, in welken zy, door byvoeging van het brandbaar beginzel, overgaan.

Deze overweging en het gegrond vermoeden, dat scheikundige proeven, met dat oogmerk ingerigt, gewigtige ophelderingen hier omtrent zouden geven, hebben den Heer *Grave Mousin Puschkin*, die den voortgang der Wetenschappen met gelyken yver bevorderd, als hy zelve zig met zo gelukkig gevolg daar op toelagt, bewogen, om, by de Keizerl. Akademie der Wetenschappen, te *St. Petersburg*, met goedkeuring van het Doorlugtig Hoofd derzelve, de *Vorstin Daskkova*, ene somma van 50 Hollandsche Dukaten te bestemmen, welke den genen der Uit of Inlandsche Geleerden (de Medeleden d'r Akademie zelve niet uitgezonderd) zal toegewezen worden, die, naar het oordeel van enen by de Akademie te benoemen Regter, het beste Antwoord op het volgend Voorstel zal geven:

„ Door Proeven te bepalen, in hoe verre de Konstlicht-soorten, of de Elektriciteit, of deze in zamenvoeging met genen, in de Mineralisatie medewerken; „ en door deze proeven te beslissen, of de Elektriciteit „ met'er daad een Phlogiston dan niet in zig bevatte.”

De Verhandelingen moeten, in de Hoogduitsche, Russische of Fransche Tale geschreeven, voor den 1. Juny 1790, aan de Keizerl. Akademie der Wetenschappen, te *St. Petersburg*, ge-

zonden worden; zullende de later inkomende, onder generhande voorwendzel, aangenomen worden.

Voorts moeten de Verhandelingen niet met den naam des Schryvers, maar slegs met ene Zinspreuk of Devies, onderkend zyn: gelyk mede de Schryvers verzogt worden om 'er een verzegeld Briefje by te voegen, 't geen, nevens hun Devies, hun Naam, Karakter en Woonplaats bevat. Dit Briefje word niet geopend, ten zy de Verhandeling den Prys behale.

De Akademie zal haar uitspraak, in het begin van de maand December deszelve jaars, bekend maken.

P O R T U G A L .

Men heeft, kortlings, in het Dorp van *St. Michael de Caldas*, omtrent een myl van het Steedje *Guimaranes*, in de Provincie *Entre Douro y Minho* gelegen, ettelyke oude Baden ontdekt, die van vroeger tyd dan de Romeinsche Werken schynen te zyn. Dezelve zyn 10 of 11 in getal, en van verschillende gedaante en grootte. Een daar van is groot genoeg om 25 personen te bevatten; dezelve gaan af met trappen, en zyn met witte en blauwe Stenen opgehaald. Men heeft ook enige toegangen gevonden, om van het ene Bad naar 't andere te gaan; zommigen schynen byzonderlyk ten dienste van ziekelijke personen ingerigt te zyn.

G R O O T - B R I T A N N I E N .

De tegenwoordige Eeuw schynt zich byzonderlyk te kenmerken door de oprigting van Letterkundige Maatschappyyen. De verhandelingen der Amerikaansche en Schotsche Akademien hebben wy onlangs in het licht zien verschynen: en wy bespeuren met genoegen, dat de liefde voor de Letteren niet minder sterk in *Ierland* begint door te breken. Het Deel der Verhandelingen, 't geen, over enigen tyd, door de *Konigl. Iersche Maatschappy* gemeen gemaakt is, bevat een aantal van lezenswaardige Stukken, die het Vernuft, der Geleerdheid, en den smaak der Ieren niet weinig eers aan doen. Men schynt 'er eindelyk in dat Gewest het verwyrt moede geworden te zyn, 't geen het zelve zo lang, over het stilzwygen, heeft moeten verdragen.

De Wel Eerw. *Robert Burrows* onderrigt ons, in de Voorreden van dat Deel, nopens verscheidene mislukte pogingen, die, van tyd tot tyd, ter opregting ener Maatschappy aldaar zyn aangewend geworden.

„ In den Jare 1683. bragt *William Molyneux* de instand bringing van ene Maatschappy, van gelyken aart als de *Konigl. Maatschappy*, te *Londen*, waar van

van hy een voortreffelyk Lid was, in *Dublin* te weeg; en 'er zou zeer veel van ene Stigting te wagten geweest zyn, van welke de Heer *William Petty* Voorzitter, en *Molyneux* Geheimschryver was, zo niet de beroerde Staat van het Koningryk haar reeds in het Jaar 1688. den bodem ingelagen hadde.

Vrugteloos schynt het ontwerp hervat geweest te zyn, in den aanvang dezer Eeuw, toen de Graaf van *Pembroke*, op dien tyd, Onderkoning, den post van Voorzitter bekleedde by een wysgerig Genootschap, in het *Dublin's* Collegie opgericht. In den Jare 1740 wierd de Natuur- en Geschiedkundige Maatschappij opgericht: van welker Aantekeningen nog 2 Delen voor handen zyn, en onder welker opzigt *Smith* zyne Geschiedenis van *Waterford* uitgaf. En in 't Jaar 1772. wanneer de aandagt dezer Maatschappij op den vroegeren staat van *Ierland* zich vestigde, wierd by haar ene afzonderlyke Commissie ingevoerd, met het bepaald oogmerk om 's Lands Oudheden te onderzoeken.

De gunstige wyze, op welke hare gemeengemaakte Voorstellen, buiten 's Lands, ontvangen wierden, wylt de genogendheid aan by vreedende Natien, om dezen tak van Letterkunde te helpen aankweken: waar van de Koninglyke Iersche Akademie dankelyk erkend, reeds de belangrykte blyken ontvangen te hebben. De byeenkomsten van deze Oudheidkundige Commissie hielden, na verloop van 2 Jaren, op: doch de yver van enige weinige Leden, steeds aanhoudende, heeft het publiek ettelijke Vertogen geleverd, die zedert in 4 Delen by elkanderen verzameld en uitgegeven zyn, onder den Tytel van: *Collectanea de Rebus Hibernicis*. Omtrent den Jare 1782, nam de Maatschappij, waar uit naderhand de Akademie ontstond, een aanvang: dezelve bestond uit een onbepaald getal van Leden, meestal tot de Universiteit behorende: die, in hunne weeklyksche Vergaderingen, beurtswyze, Verhandelingen voorlezen. Zig beyverende om hunnen arbeid tot eer en voordeel van hun Land te doen gedyen, vormden zy een uitgestrekter Plan, en deze en gene nieuwe buitenleden by zig kiezende, wier namen hunne nieuwe Stigting des te meer luister konden byzetten, of wier uitgegeven Schriften grond gaven om enig nut van hunnen arbeid te hopen, wierden zy de grondleggers der Koningl. Akademie.

F R A N K R Y K.

De Heer *Mesler*, welke zig reeds beroemd gemaakt heeft, door zyne ontdekking van een groot aantal Kometen, heeft op nieuws des morgens van den 26. der laatstverloopen Maand, een Staarfster ontdekt by den asterklaauw van den *Groten Beer*. Dezelve heeft ene staart van bykans 3 graden: en is voor het bloete

oog niet zichtbaar. Des morgens ten 3 uren was hare regte ascensie 167 graden, en hare afwyking 48 graden.

De Heer *Gin*, Raadsheer in den groten Raad, heeft het 3de Deel zynrer Vertaling van *Homerus*, waarop de Koning wel hadde gelieven in te schryven, aan zyne Majesteit en de Koningl. Familie voorgedragen.

De KONINGL. AKADEMIE der Wetenschappen en fraaye Letteren, te *Angers*, heeft tot een onderwerp van den prys, die by dezelve, in de openbare Vergadering van 19 Juny 1789. staat uitgedeeld te worden, bepaald: *Ene Lofrede op Charles de Cosse, den eersten van dien naam, en bekend onder den naam van den Marfchalk de Brisjac, in den Jare 1563 overleden: moetende de Stukken voor het einde van Febr. aan den Heer de Narcel, aanhoudend Geheimschryver der Akademie, te Angers, vragtvy, gezonden worden.*

By de AKADEMIE der fraaye Letteren, te *Montauban*, is, voor het volgend Jaar 1789. een prys der Welsprekheid van 250 Livres, uit het Fonds van den Heer de *Latour*, Deken der Kerke van *Montauban*, en Medelid der Akademie, beloofd op ene Lofrede over *Jean de la Valette*: *Parifot*, Grootmeester der *Maltbejer orde*. Als mede een Prys der Dichtkunde, van gelyke waarde, op ene Redenvoering in Versen, over het onderscheiden Karakter en de overeenkomsten der Welsprekheid en Dichtkunde: welken beide pryzen, den 25 Aug. eerstkomenden, itaan uitgedeeld te worden.

Het LETTERKUNDIG GENOOTSCHAP van *Grenoble*, heeft de volgende Prysfragen, voor het Jaar 1789 opgegeven. 1. Ene Geschiedkundige Lofreden op den Konnetabel *Lesdiguières*. 2. Ene soortgelyke op den Ridder *Bayard*. 3. Welke zyn de beste middelen, om de Bedelaars uit te rooyen, en zo aan oude als jonge Noodydenden even kragtadigen onderstand te verschaffen, in de Provincie van *Dauphiné*? zynde ten 4. de Vrage des vorigen Jaars, betreffende de *Zyde-windery*, en het voor- of nadeelig gebruik van Steenkolen by dit Handwerk, voor dit Jaar gecontinueerd. Elk der Pryzen is een Gouden Medaille van 300 Liv. moetende de Antwoorden voor 1 Mey 1789. ingezonden worden aan den Intendant der Generaliteit te *Grenoble*.

DUITSCHLAND en naburige Ryken.

Men heeft, te *Novi* (een Stad in *Dominie*, aan de Rivier *Unna*) een Turks Handfchrift gevonden, behelzende ene Geschiedenis van den Oorlog tusfchen Oostenryk en de *Porte*, beschreven door enen Turkfchen *Pacha*, in den Jare 1730. Dit Handfchrift word, op order van den Generaal *Lacydon*, in het Hoogd. overgezét, door den Baron van *Ubsky*; en men verzekerd, dat deze Vertaling gedrukt, en openlyk gemeen gemaakt, zal worden.

Het fraaye Stuk van *Corregio*, 't geen, zo als voor heen gemeld is, met nog twee andere Stukken, uit het Keurvorstelyk Kabinet, te *Dresden*, zedert weder te rug gezond, gefloten was, is ook, onlangs, wederom te regt gekomen.

In den nagt, tusfchen den 28 en 29 Sept. is te *Alorf* overleden, de Heer *J. A. M. Nagel*, Hoogl. in de Oosterfche Talen, enz. die zig, door vercheidene Akademifche en andere kleine Schriften, met lof hadde doen kennen, en vele voorname Mannen tot Leerlingen gehaad heeft. Hy was geboren in den *Jare 1710*.

Ook is, den 18 October, in den Onderdom van 76 Jaren, de Heer *S. Uriot*, Hoogl. in de Franfche Tale, by de Kaarls Hoge School, te *Wurtemberg* overleden. Hy was een beroemde Letterkundige en Gefchiedkenner, een zeer bekwaam Redenaar, en in zyn jeugd een voortreffelyk Schouwfpeler. Reeds in den *Jare 1737* wierd hy, door Koning *Stanislaus*, tot Hoogl. in de Gefchiedenis en Aardmeetkunde, by de Ridder-Akademie te *Luncoille*, benoemd. Zedert begaf hy zig aan het reizen, en wierd vervolgens aan het Bareufche Hof tot Onderwyzer der Prinffesfen aangefield. Van daar trad hy, in den *Jare 1759*, in dienst des Hertogs van *Wurtemberg*. 'Er zyn ettelijke gedrukte Redenvoeringen, Brieven, Gedichten en Toneelfchriften van hem voorhanden.

N. E. D. E. R. L. A. N. D. E. N.

HAARLEM. In ons laatst voorgaand Blad, gaven wy enig berigt aangaande de drie Geleerden van *Oostenryks Italien*, die thans, in dienst des Keizers, ten nutte der Wetenschappen reizen. Zedert vernemen wy, dat een derzelven, de beroemde Ridder *Landriani*, in het laatst van October, in *Holland* gekomen is, en zig ook enigen tyd alhier, by den Heer *Dokt. van Marum*, heeft opgehouden: dat wyders deze Ridder, den 21 Novemb. van *Amsterdam*, herwaarts te rug gekomen is, om mee-gem. *Dokt.* enige nieuwe Phyfifche Proefnemingen, door de sterke kracht van *Teylers* Elektrifcher Machine, te doen; van welke Proefnemingen *Dokt. van Marum*, in het Tweede vervolg der Elektrifche proeven, met *Teylers* Elektrifcher-Machine in 't werk gefield, 't geen hy voornemens is, in het aanftaande Voorjaar op de *Pers* te geven, verflag zal doen.

De Ridder *Landriani* is, den 4den dezer, van *Amsterdam* vertrokken, naar *Utrecht*; voornemens zynde, van daar deszelfs Reize te nemen, over *Munster*, naar *Kassel* en *Göttingen*, vervolgens naar *Saxen* en *Bohemen*, om in *January 1789* te *Wenen* te zyn, en tegen *May* weder te *Milan* te rug te komen, om als dan ten fpoedigfte zyne nieuwe en gewigtige Proefnemingen, omtrent het vuur en de warmte, in

het licht te geven, welken, door de Natuurkundigen, met verlangen te gemoet gezien worden.

Tot nog toe zag men, by onze Bloemiften, flegts enige weinige foorten van Afrikaanfche Bloemen, die in de nabylheid onzer Volkplanting aan de *Kaap de Goede Hoop*, gevonden worden, en van daar herwaarts, van tyd tot tyd, gezondt waren. Dan, in den Nazomer van dit Jaar, heeft een Uitlandfch liefhebber ons ene talryke Verzameling van Bloemen, uit dat waeriddeel, en, als 't ware, een geheel Kaapfchen Bloemhof vertoond. — Het is een Fransch Officier, die, gedurende 6 Jaren, aan de *Kaap de Goede Hoop*, verbyf hield, en, een liefhebber der Plantkunde zynde, zig de moeyte gegeven, en de gevaaren getroot heeft, om ene menigte van wilde Bloengewafsen, diep landwaarts in, op te zoeken, en ze vervolgens, aan den gezegden uithoek, zorgvuldig te kweken.

Den 13 *February* dezes Jaars van daar vertrokken, en, den 24 *Juny*, te *Amsterdam* aangekomen zynde, begaf hy zig, met zyne keurige Verzameling, uit meer dan 2000 Bloembollen, van onderscheidene foorten, beftaande, herwaarts, om, in de nabuurfchap dezer Stad, als de beroemde Kweekhof van Bloemen, voor geheel *Europa*, een proef te nemen, hoe verre onze grond en luchtftreek gefchikt waren voor de kweking zyner medegebragte tuithemfche Plantgewafsen.

Niettegenftaande de mede gebragte Bollen reeds in *Maart* hadden moeten in den grond gelegd worden, waren zy nogthans allen in goeden ftaat gebleven, en zommigen zelfs, hoe dicht ook in Kasjes gefloten, en met papier omwikkeld, aanmerkelyk uitgelopen. Ondertusfchen was men niet zonder reden bedugt, of zy, daar het Saifoen reeds zo verre verlopen was, hier in *Holland*, nog dit jaar wel zouden bloeyen, en vooral nieuwe Bollen, van genoegzame rypheld, voortbrengen. Zonder weik laatfe, de gehele fchat verloren zou gegaan zyn: daar de Bollen flegts voor een jaar goed zyn en ene jaarlykfche verjonging nodig hebben. Mer dit alles eger flagde de Planting volkomen naar wensch. De vroegere foorten bioeyden in de eerfte dagen van *Agustus*, de overigen volgden elkanderen trapfwyze, en allen konden, met het begin van *November*, of verplant of opgenomen worden: zelfs de meest agterlyken, en die nog niet in bloey waren, hadden jonge Bollen van genoegzame grootte en rypheld voortgebragt; terwyl ook die geneer, welken, by de aankomst der koude en herhaalde nagtwerk, nog in bloey ftonden, niets van deze voor haar ongewone ftrenge lucht geleden hadden.

In der daad, dit vreemd Plantfoen, gedeeltelyk in een beftoten Hof; gedeeltelyk op her open Veld fttaande, leverde een zo fraai als ongewoon Schouw-

ffel op. Men zag de schoonste Schakeringen in de kóleuren, zo wel als de treffentste verscheidenheid in de vormen en gedaanten der Bloemen. By velen waren de Bloembladen gedubbeld, op dezen lag een algemeene fluwelen gloed, genen verzoonden zig als pluimen.

Er waren onder de verschillende soorten, die volgens de verzekering des Planters, 6 maanden lang bloeyen, en dus in den vollen bloey opgenomen moesten worden. Deze soorten groeyen laag by den grond, spradden zig wyd uit, en bedekten dus de Aarde met een digt groen tapyt, waar uit men, alêrwegen, ene verscheidenheid van de keurigte, zo witte als gele, Violet-rozen, zwavel- en roodkoleurige Bloemtjes zag opgaan.

Na de opnemng, heeft de Eigenaar zyne nieuw-gekweekte Bollen in bakjes gerangschikt, en in een warm-gefookte Kamer, om voor de vorst bewaard te wezen, geplaatst. Hy is voornemens dezelve met het Voorjaar, op nieuws te planten, 't zy hier of in Frankryk, naar dat hem best gelegen zal komen.

Meergemelde Officier, die ene manier aan de hand weet te geven, om zommigen zyner Bloemen, altyd, zelfs gedurende den Winter, in bloey te hebben, heeft ook Bollen medegebragt, die goed zyn, om te eten, smakende enigermate als Kastanjes. Nog bezit hy 'er, die zeer zonderling zyn, in gedaante naar het Popje van een Zyworm gelykende, schoonegter rond, en een foort van Wol of Zyde, van Nanquin kóleur, voortbrengende, waar mede hy zig voorfeld dat Proeven zouden kunnen genomen worden, voor de Manufakturiers in Wolle en Zyde Stoffen.

Wyders heeft hy nog mede gebragt op zyn minst 200 verschillende soorten van Zaden, zo van Bloemplanten, als bloem- en vrugtdragende Heester- en andere Plantgewassen, allen wel bewaard en in den besten staat.

Eindelyk een party opgezette Afrikaansche Vogelen, keurig gevuld, en zo wel bewaard, dat dezelve niets van de levendigheid hunner kóleuren, of iets van de Vederen verloren hebben. Volgens het oordeel van kenneren, zyn deze zyne Vogelen niet minder, dan die, waar van de Heer *Levaillant*, over 3 of 4 Jaren, ene zo fraaye verzameling, uit dat Waereld-deel, naar *Frankryk* heeft overgebragt.

P R O G R A M M A :

van

T E Y L E R S

T W E E D E G E N O O T S C H A P :

Voor den Jaare 1789.

TEYLER'S Tweede Genootschap, de uitbreiding der Proef-
ondervindelyke Natuurkunde wel willende, zo veel in des-

zelfs vermogen is, bevorderen, zoude gaarn zien, dat men van de veelvuldige nuttigheid dezer Weetenschap meer algemeen overtuigd ware, ten einde men, des te yeriger pogingen mooge aanwenden, tot voortzetting van dezelve. Het Genootschap beloofst derhalven, (dit jaer, door den wil des Stichters, tot het uitschryven eener Vraag, betrekkelijk de *Natuurkunde*, verplicht zynde) de gewoone Eerepenning van f 400: innerlyke waarde aan den genen,

„ die, op de meest bevatbare en overtuigendste
„ wyze, zal hebben aangetoond; — welke uitge-
„ breide Nuttigheid de Proefondervindelyke Natuur-
„ kunde hebbe, zo voor het huishoudelyk leven; in 't
„ algemeen, als voor elken beoeffenaar van dezelve in 't
„ byzonder? — welk licht zy over andere nuttige We-
„ tenschappen verspreide? — op welke wyzen men
„ eene meer algemeene beoeffening, byzonderlyk in dee-
„ ze Landen, het best zoude kunnen bevorderen? —
„ En laattelyk, wat men ter uitbreiding onzer Natuur-
„ kennis zoude kunnen in 't werk stellen, met gegron-
„ de redenen van verwachting van dezelve met nieuwe
„ en belangryke ontdekkingen te zullen verryken? ”

De Antwoorden verlangt men, het zy in de Latynsche of Franche, doch liefst in de Nederduitsche Taal, goed leesbaar geschreven, verzegeld met een Cachet, en alleen ondertekend met een Spreuk: waar by een Briefje, dezelve Spreuk tot Opschrift hebbende, met het zelfde Cachet verzegeld, en van binnen des Schryvers Naam en Woonplaats bevatende. Dezelve moeten gezonden worden aan *Teyler's Fondatiehuis*, te *Haarlem*, voor of uiterlyk op den 1. April 1790, om beoordeeld te worden, voor den 1. November van het zelfde jaar.

De schryvers gelieven zich te wachten, hunne Verhandelingen met hunne eigen hand geschreven toe te zenden, of daar in hunne hand, hier en daar, te laten zien, voor al de geenen, die weeten, dat hunne handen by Leden der Fondatie bekend zyn; alzoo elk stuk, waar in de hand des Schryvers ontdekt wordt, tot het mededingen naa den Prys niet zal toegelaaten worden, even als of het met des schryvers eigen naam ondertekend ware: ook gelieven de schryvers verdacht te zyn, Copien van hunne Verhandelingen te houden, vermits het Genootschap geene ontvangene Verhandelingen of Copien van dezelve ter revisie zal afgeeven, onder welke Voorwaarden dezelve ook mogen gevraagd worden.

Wyders herinnert het Genootschap, by deeze, den alge-
meenen regel: dat de Schryvers, by het afzenden hunner Verhandelingen, zich verplichten, die Verhandelingen, op welken zy den Eereprys mogen behaalen, of waar van het Genootschap eenig ander gebruik verkiest te maaken, niet te mogen laten drukken, het zy geheel of gedeelykelyk, dan met toestemming van het Genootschap, noch van dezelve eenig ander gebruik te maaken, voor dat zy, door het Genootschap, zullen zyn uitgegeven.

lets over de eerst verwagt wordende KOMEET.

(Uit het Hoogduitsch.)

Zedert men kennis gekregen heeft aan de eigentlike Wetten, naar welken de Kometen zig bewegen, hebben de Sterrekundigen het gewaagt, om den tyd van derzelver wederkeringe te bepalen.

De manier, van welken zy zich, ten dien einde, bedienen, bestaat hier in, dat men de Omlopen van alle waargenomen Kometen, volgens een parabolysche kromme Lyn, berekend. Wanneer men nu, by vergelyking, bevindt, dat de Reken-beginzels, hiervoor ten gronde gelegd, byna dezelfde zyn, dan heeft men reden; dusdanige overeenkomstige loopkringen aan een en dezelfde, meermalen zig vertoonende hebbende, Staartster toe te eigenen. Op die wyze heeft de beroemde *Edmund Halley* ontdekt, dat de Komeet van 1682 van die van 1607 en 1531 niet onderscheiden ware, dat de tyd van haar omloop 75 a 76 Jaaren beflaait, en dat zy, in den jare 1758, of in het begin van 1759 wederom te verschynen stond; ene voorspelling, door de uitkomst, ten vollen bewaarheid. Volgens dezelfde manier is opgemelde *Halley* ook tot de gissing gekomen, dat de Komeet van 1661 gene andere dan die van 1532 zy, dat hare gemiddelde Loopkring 128 a 129 Jaaren beflaait, en dat zy tegen het jaar 1789 of 90 zich weder staat te vertonen. Eindelyk zyn, ook langs dienzelven weg, de Heren *Dunthorne* en de *Abt Pingré*, op het vermoeden gebragt, dat de Komeet van 1556 dezelfde is, welke in den jare 1264 verscheen, dat zy eenomloops-tyd van ongeveer 292 Jaaren hebbe, en omtrent het jaar 1848 weder staat te verschynen.

De Komeet, welke tegenwoordig de aandagt van 't Algemeen byzonderlyk tot zig trekt, is die, welke door *Havel*, in den jare 1661, en mogelyk ook 1532, door *Apianus*, is waargenomen, en welker wederkering tegen het einde des tegenwoordigen, of met het begin des volgenden jaars 1789, te gemoet gezien word. Het ontbreekt aan gene Sterrekundigen, die, even zeer, aan de terugkomst dezer Komeet twyffelen, als anderen desaangaande de stelligste verzekeringen aan het Publiek geven: zy hebben, ten minste gene ongegronde redenen voor dezen twyffel, en het is niet ondienstig, om het Publiek van de verschillende meningen te onderrigten nopens een onderwerp, waar op thans deszelfs gehele oplettenheid zig gevestigd houd. Toen *Halley*, in den jare 1705, een kort begrip zyner Kometographie uitgaf, en deszelfs gedagten omtrent de wederkomst der Komeet van 1682, welke hem dezelfde met die van 1531 en 1607 voorkwam te wezen, voordroeg, gaf hy te kennen, niet ongenegen te zyn om te geloven, dat de Komeet van 1532 dezelfde ware, welke 1661, door *Havel* was waargenomen. Ondertusfchen zyn de waarnemingen van *Apianus* te onvolkomen, om fets stellig omtrent een zo netelig stuk te bepalen. — In ene nieuwe uitgave dezer Kometographie kondigde *Halley*, met meer zekerheid, de terugkomst der Komeet van 1682, tegen het jaar 1758 of 59, aan: dan hy laat zig daar by niet verder uit over de gelykwezenheid der Kometen van 1532 en 1661.

Ondertusfchen waren de Sterrekundigen, uit hoofde van de overeenkomst der Loopkringen van deze beiden Kometen, volgens *Halley's* Tafel, nog altyd in het vermoeden gebleven, dat men deze beiden voor één en dezelfde te houden hebbe, welker omlooptyd van 128 a 129 Jaaren is, en dat zy in den jare 1789 of 90 stond te rug te keren. Zulks bewoog ook de Koningl. Akademie der Wetenschappen te *Parys*, om voor den jare 1782, het volgende Prijs voorstel op te geven: „De verscheidene vroegere „omloop tyden zulker Kometen, waar van de Geschiedfchryvers gewag gemaakt hadden, zo veel „mogelyk, te bepalen, en met bewyzen te flaven.” De bekroonde Verhandeling was ene van den Heer *Mechain*: welke bekwame Sterrekundige, na 14 Komeet-verschyningen van tusfchen tyden, die na genoeg met den verlopen tyd van 1532 tot 1661 gelyk stonden, onderzocht te hebben, hadde bevonden, dat ertelyke derzelven met 'er daad op de Komeet van 1661 toepasfelyk waren, dan dat wederom anderen zodanige toepassing niet toelieten. Het eindelyk besluit van alles was, dat 'er gene bewyzen genoeg voor handen waren, om de Komeet van 1532 en die van 1661 voor een en dezelfde te houden.

Het verschil, 't geen hy tusfchen de berekening en de waarnemingen der Komeet van 1532 vond, hield hem nog meer te rug. Hy geeft wel toe, dat de Waarnemingen van *Apianus* niet zeer naauwkeurig zyn, doch het verschil komt hem te aanmerkelyk voor, om het zelve alleen aan deze Waarnemingen toe te fchryven. De Waarnemingen van *Fra Caffor* flaan 'er nog minder op. 't Geen egter wel van de meeste kracht is om het gevoelen, als of de Komeet van 1532 dezelfde met die van 1661 zou kunnen zyn, te wederleggen is, het verschil van de Reken-beginzels der omlopen van deze beide Kometen, door den Heer *Mechain* ontdekt. Het gelukte hem, wel is waar, de Waarnemingen van *Apianus*, door Reken-beginzels, welke van die van *Halley* niet weinig verschillen, in een voordeliger licht te stellen, dan dusdanig een overeenkomst bevond hy niet voor die der Komeet van den jare 1532.

NIEUW UITKOMENDE BOEKEN, AKADEMISCHE EN ANDERE SCHRIFTEN.

NEDERLANDEN. Proeve gefchikt voor ionge getrouwde Vrouwen, door *Juffrouw Griffib*, te *Amsterdam by Weertman*.

Iets over Koning Frederik den Groten, en myne gespreken met hem, kort voor zyn dood. Door den Ridder van Zimmermann, Koninglyke Grootbrittanische Lyf-Artz en Hofraad, te *Amsterdam* 255. in 's *Hage* 54.

Verhandeling over het gebed, naar de Lering der Openbaaring, en der rede, van J. A. Cramer Kancelier van de Hoogfchool te Kiel uit het Hoogduitsch, te *Utrecht* by A. W. Paddenburgh.

Voorreden voor Bonnet's Leerreden 3de Deel. Jescus Mensch en Kennis of Overdenkingen over de Gelykenissen van onzen Heiland, door J. L. Ewald, Generaal Superintendent en Predikant te Detmold, een Leeboek voor belyders van Christus uit het Hoogduitsch te Utrecht by de Wed. S. de Waal en Zoon.

Verhandelingen over de Fortuin, ter betooging dat de vanden onder dien naam, gelyk onder den naam van Fortuin, of noodlot niets dan de Goddelyke Voorzienigheid verstaan hebben, in 2 Afdelingen, voorlezen in, en opgedragen aan de Maatschappye der verdiensten onder de zinspreuk *Mix Meritis* door Arend Fokke Simonsz. Medelid derzelver Maatschappye, Hoofd lid van het A. W. G. N. Dicht- en Letteroefenend Genootschap, enz. te *Amsterdam* by Arend Fokke Simonsz.

Over het groote en schoone in de Natuur door Hendrik Sander, Professor van de Illuftrre School te K. rlsruhe, Medelid van het Genootschap van Natuur onderzoekers te Berlyn, en Honorair Lid van het Vorstelyk Sinaalich Duitsche Gezelschap Beerenburg, 2de Deel. Uit het Hoogduitsch vertaald door J. V. M., A. Z. te Utrecht by G. T. v. Paddenburgh en Zoon.

Geographifche Historie van den Mensch en der alom verbreide viervoetige Dieren, in het Hoogduitsch befehrt en door den Hoogg. Heer E. A. W. Zimmermann, Hoogl. in het C. o. n. n. Collegie te Brunswyk, vertaald en met aanmerkingen vermeerderd, 1e. Deel, te *Utrecht*, by G. T. van Paddenburgh en Zoon.

GEBOORTE. TROUW. EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amsterdam* 255. in 's *Hage* 54: en dat der voorgaande Week aldaar 29: en te *Haarlem* 13, onder welken laatsten 7 beneden de 12 jaren.

BEKENDMAKINGEN EN PRYS-OPGAVEN VAN IN- EN UITLANDSCHE BOEKEN EN GESCHRIFTEN.

By *Alex. Hogg*, te *Londen*, en alle andere Boekverkopers in en buiten die Stad, word thans uitgegeven: *Alle de Werken van den vermaarden Latynschen Dichter Virgilius*, uit het oorspronelyke vertaald, en met keurlyke Platen versierd, en verrykt met aantekeningen en opbeideringen, als mede ene Levensbeschryving van *Virgilius*, en Vertogen over de onderscheidene soorten van Dichtkunde, door *W. H. Melmoth*, uitgever van den nieuwen 4to. Druk van *Homerus* Werken, en van den *Telemachus*, No. 1. zullende wecklyks met één

No. tot 30 in getal, agtervolgd worden. Dit eerste No. prunkt 1. met het Afbeeldzel van *Virgilius*. 2. nevens een fraaye Plaat, door *Lourey*, in 't koper gebragt, verbeeldende de Trojaansche Vorsten *Aeneas* en *Turnus*, Koning der *Rutliers*, de Goden aanroepende voor het aangaan van hun Tweegevegt. De prys is een *Sixpence*.

AAN HET NEDERLANDSCH PUBLIEK.

Het mangelt onzer Natie geenzins aan Tydschriften, die, of oorspronelyk, of uit andere Talen overgezet, ter verlichting des verstands, of beschaving van het hart dienen. Geen derzelven egter bepaalt zig tot de beschouwing van den Mensch, ten aanzien van zyne eigenschappen, bekwaamheden, berekkingen en handelingen, door alle de tydperken van zyn leven. Geen derzelven houdt zig opzetyk bezig met het Stuk der Opvoeding, het gewigtigst onderwerp in de daad voor 's Menschens beoefening! — De uitgebreidheid, of duisterheid van afzonderlyke Verhandelingen, over deze onderwerpen reeds uitgegeven, heeft veroorzaakt, dat zy niet al gemeen zyn ter harte genomen. Het is de vervulling van dit gebrek, welke een Gezelschap van Menschenvrienden heeft doen besluiten, om een nieuw Tydschrift aan 't Nederl. Publiek aan te bieden, onder den naam van: **BYEN. GEN. TOT HET MENSCHELYK GELUK**, welke zal dienen, om ene egte kennis van den Mensch, in zyne vatbaarheden, betrekkingen en betrachtingen, volgens het beloop des menschelyc en levens, te verspreiden; onzelandgenoten, langs de ongediiste, treffente en bondigste redeneringen, tot de edelste beginzelen en handelingen op te leiden; de beste inrichtingen voor te dragen, door welke het ware Geluk der Menschen, in den kring der Maatschappye, zou kunnen bevorderd worden; en byzonderlyk, om de zuiverste Voorfchriften mede te delen, betreffende de *Lig. anlyke* en *Zedelyke Opvoeding der Jeugd*, van hare eerste kindheid, tot in dien ouderdom, in welken zy zig gewoonlyk aan de Maatschappye verbindt, welk alles zodanig zal behandeld worden, dat het zo wel vermaken, als sichten zal.

De schryvers van dit Tydschrift zullen zig tot dit einde bedienen, zo van Uitheemsche werken, die over deze onderwerpen reeds in 't ligt zyn, als van hunne eigen opstellen, of oorspronelyke verhandelingen, met welke Nederlandfche Geleerden hen zullen gelieven te verderen, gelyk zy alle ware Menschen Vrienden by dezen zeer vriendelyk uitnodigen, hun daar toe de behulzamen hand te bieden, als houdende zy zig verzekerd, dat zulk een Tydschrift, door de edelmoedige hulp van Geleerden onderstaand, en door een gunstig *Delic* aangemoedigd, niet misfen zal, en een voordeligen invloed op het Algemeen te maken.

Op de helft van ieder Maand zal 'er een Stukje verschynen, ter grootte van 6 a 7 Drukbladen, in een geschrift Octavo formaat en netjes uitgevoerd, waar van de prys matig zal worden berekend, zullende het 1ste Stuk met half January van 1789 worden uitgegeven. Te *Utrecht*, by G. T. van Paddenburgh en Zoon, en te *Amsterdam*, by M. Sebalenkamp.

Te Haarlem, by den Boekverkooper F. BOHN, wordt thans uitgegeven:

J. D. MICHAELIS, Inleiding in de Boeken des Ouden Verbonds, 1ste Deels 2de Afdeling, (bevattende de Vyf Boeken van Mozes,) in-gr. 8vo. f 2 : 6

Van het 1ste Stuk, (behalvende 't Boek van Job,) zyn nog te bekomen f 1 : 12

Dit gevoegd by 's Mans Inleiding in 't N. Testament, maken de Inleiding voor alle de Bybelboeken tot een compleet Werk. — Volgens 't Plan van den Auteur, zal dit Werk niet meer dan in 2 Delen 4 Stukken bestaan, dewelke elkaar zo spoedig doelyk volgen zullen.

Van het alom geagte Werkje: **DE VRIEND DER KINDEREN**, 8 Delen, zyn van den 2de Druk weinig compl. Exempl. meer voor handen f 5 : 14

Van denzelfden Auteur is gedrukt, **BRIEFWISSELING** tuschen de Familie en Bekenden van den **Vriend der Kinderen**, 4 stukken f 3 : 6

Den gem. Uitgever, F. BOHN, door aankoop Eigenaar geworden zynde van een Werk, voor alle Christenen zonder onderscheid allernuttigst, te weten: **HET EERSTE CHRISTENDOM, of DE GODSDIENST DER OUDE CHRISTENEN, in de eerste Eeuwen des Evangeliums**, door *W. Cave*, vertaald door *S. Bor*, Pred. te Zeist, vyfde druk van nieuws overzien en in styl en taal verbeterd, met ene aan-

pryzende Voorreden van den Profes. *H. Witzius* en *H. S. van Alphen*, en met XVI nieuwe Kunstplat. 2 Delen in gr. 8vo; levert het zelve een bepaalden tyd, of zo lang de weinige Exemplaren strekken, af, voor den ongemeen goed kopen prijs van f 2:10- in plaats van f 5:10- In den voorsz. treklyken inhoud van dit Werk hebben alle Christenen van alle Gezindheden belang. Het beschryft in 3 Boeken, 1. *Hoe de oude Christenen zig tegen de lasteringen der Heidenen verdedigen: bunnen Godsdienst, Godsdienstige Vergaderplaatsen, vieren van 's Heren dag, Leeraars en Ledematen, openbare en huislyke Godsdienstoeffeningen, bedienenvan Doop en Avondmaal.* 2. *Hunne Nedrigheid, Hemelsgezindheid, Zedigheid, Matigheid, Kuisheid, Votvaardigheid en Standvastigheid in hunne Geleefsbeltydenis, en, 't geen alle verwondering te boven gaat, hunne Lydzzaamheid onder het Lyden.* En 3. *Hunne Rechvaardigheid, Liefde, Weldaadigheid, Fendragt, Vreedzaamheid en Geboorzaamheid aan de Burgerlyke Overheden, en Strengheid bunner Kerkelyke Tuft.* Van alle welke wetenswaardige dingen, in dit Boek, Voorbeelden en Historien voorkomen, die in waarheid zeldzaam zyn. Ook is alles met zonderlinge Geleerdheid, juistheid, klaarheid en beknoptheid uitgewerkt. Behalven dien, zyn vyf Drukken, en de Voorreden van *H. Witzius* en *H. S. van Alphen*, aanpryzings genoeg. Een uitvoeriger Bericht is van dit Werk alom gratis by de Boekverkoopers te bekomen.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN, TE HAARLEM.

1788. December.		BAROMETER.	THERMOMETER.	STREEK DER WINDEN.	LUCHTSGESTELDHEID.
Woensdag 10.	's morgens	29. 9	32	Noord	betrokken
	's middags	—	34	N. ten O.	helder
	's avonds	29. 10	22	Zuid-west	—
Donderdag 11.	's morgens	29. 10	21½	Zuid	betrokken
	's middags	29. 9½	31	Noord	—
	's avonds	—	30	—	—
Vrydag 12.	's morgens	29. 10	31	West	betrokken
	's middags	29. 9½	35	Zuid-west	fneeuw
	's avonds	29. 9	33	Noord	—
Saterdag 13.	's morgens	29. 9½	21	Oost	betrokken
	's middags	29. 9	25	Zuid-west	omtrent helder
	's avonds	29. 7	20	Oost	betrokken
Zondag 14.	's morgens	29. 7	13	Oost	helder
	's middags	29. 6	14	N. ten O.	—
	's avonds	—	11½	—	—
Maandag 15.	's morgens	29. 7	10½	N. ten O.	helder
	's middags	—	15½	—	—
	's avonds	—	13	Noord	—
Dingsdag 16.	's morgens	29. 7	7½	N. ten O.	helder
	's middags	29. 6	13	—	—
	's avonds	29. 7	14	—	—

Te Haarlem, by A. LOOSJES.

A L G E M E N E

KONST- EN LETTER-BODE,

VOOR MEER- EN MIN-GEOEFFENDEN.

 Vrydag den 26. December.

Deze Nr. word, met de beiden Registers, en het Omflagblad, voor denzelfden Prys uitgegeven.

B E R I G T E N.

A M E R I K A.

Er bevindt zich thans, in *Maryland* een Neger-Slaaf, *Thomas Fuller* geheten, en toebehoorende aan zekere Juffr. *Coxe*, die ene verbazende bekwaamheid bezit, om uit het hoofd te rekenen. De volgende byzonderheid kan hier omtrent tot een staal dienen. Enige Heren van *Philadelphia*, door *Maryland* reizende, lieten gemelden Slaaf by zig komen, ten einde zig van de waarheid te verzekeren, van 't geen het gerugt nopens hem verspreid hadde. Een van 't Gezelschap vroeg hem hoe menige Seconden iemand, van 70 jaren en enige maanden, weken en dagen oud, geleefd hadde? Binnen anderhalf minuut gaf hy het Getal op. De vrager als toen dit getal op het Papier narekenende, zeide hem, dat het zelve te groot was. Dan de Slaaf bragt hem terstond onder 't oog, dat hy de Schrikkeljaren vergeten hadde; wanneer het bleek dat zyne berekening juist was. Opgemelde Slaaf is een Afrikaan van geboorte, en kan lezen nog schryven, ondertuschen multiplicerd hy, met groot gemak, en ene ongelovelyke vaardigheid, Negen-tal len met elkanderen.

GROOT-BRITANNIEN.

De KONINGL. MAATSCHAPPY hield, den 1sten December, hare gewone Jaarlykche Vergadering: wanneer de Leden van den Raad voor het aanstaande Jaar gekozen, en tevens de Posten van Voorzitter, Thesaurier en Geheimschryver, begeven wierden.

Ter dezer gelegenheid overhandigde de Voorzitter *J. Banks Bart.*, uit naam der Maatschappy, de Gouden Medaille (die van den Heer *Godfrey Copley* geheten,) aan *Charles Bagden*, M. D. Sec. R. S. voor zyne twee Geschriften: „Over de bevrizing.” en hield de gebruikelijke Redenvoering over de onderwerpen, in deze Geschriften vervat.

De beroemde Geschiedschryver *Gibbon* is tot Lid der Maatschappy verkozen.

De *Geneeskundige Maatschappy*, te *Edenburg*, welke reeds in den Jare 1771 was opgerigt, werd by een Charter van zyne Majesteit, van 5 Mey dezes jaars, tot ere Koningl. Maatschappy, en geöfroyeerde incorporatie, verheven.

Dezelve bestaat thans uit ettelijke Edellieden, en verscheiden bekwame Geleerde Mannen: en heeft alrede een aantal treffelyke Verhandelingen, zo in het Latyn als Engelsch, in 't licht gegeven. Men beoofd zig dus niet weinig nuts van deze Geleerde Stigting.

Men verzekerd, dat het Akademie Gebouw, te *Edenburg*, eerlang, aanmerkelyk vergroot en verbeterd staat te worden.

DUITSCHLAND en naburige Ryken.

De Heer Prof. *Lichtenberg*, te *Göttingen*, heeft ene byzondere manier uitgevonden, om op Glas te etsen, en is daar by tevens, op den gelukkigen inval gekomen, om deze uitvinding ten nutte der werkdadige Sterrekunde aan te wenden. Het Glas word, aan weerskanten, met het gewoon Graveer Vernis, be-

C c

be-

bestreken, en het Beeld op de éne zyde geëst. — Men houd vervolgens dien kant over een op gloeyende Asch gezette Pot, waar in zich, uit vergruisde Vloeyfpath, en daar op gegoten geconcentreerd Vitriool-zuur, het Vloey-spath Zuur, als ene luchtartige Vloey-stoffe, door de hitte, ontwikkeld. Deze Spathzure Lucht klimt op in de groefjes van het geschnitte Beeld, en in weinig minuten heeft men het fraayste Glaszaveerzel. Opgemelde Hoogl. is van mening, dat de *Micrometer van Meyer*, op die wyze, veel gemakkelijker en zeer nauwkeurig nagemaakt zal kunnen worden.

NB. Het Graveren op Glas is reeds in 't Jaar 1786. door zekeren Graaf de G. en vervolgens, op ene nog betere manier, door den Heer *Puymaurin*, te *Toulouse*, in het voorleden Jaar 1787 uitgevonden. De laatste bestrykt alleen het Stuk gas, waarop de Figuur in Was of Venis geschnit is, met Zuur van vloeying, en zet het dus aan de Zon, enige weinige uren, bloot.

Het Latynsch Genootschap, te *Jena*, heeft den Heer *Mr. Laurens van Santen*, Dokter in de Rechten, te *Leyden*, uit hoofde van deszelfs gepoende kunde in het zuiver Latyn, met eenparige Stemmen, tot Honorair Medelid verkozen.

Men spreekt thans weder druk over het oprigten van ene Univerfiteit, te *Luk*, alwaar, in vroegere tyden, gene onvermaarde Akademie geweest is, en men wil, dat de goederen der *Ex-Jesuiten*, voor deze Stichting gedeefineerd zyn: terwyl inmiddelslyk, en zo lang de Penfioenen, aan de Leden dier gewezen Societeit, welke eger dagelyks verminderen, nog betaald moeten worden, de Lands-stenden, nevens de Geestelykheid, het jaarlyks te kort komende, tot goedmaking der kosten, zouden vervullen.

Den 11 December, is te *Kiel* overleder, in den Ouderdom van ruim 70 Jaren, de Heer *Will. Christ. Justus Chryfander*, Konfistoriaal Raad, Dokter in de Theologie, en eerste Hoogl. in dezelve, gelyk ook Profesfor in de Oosterfche Talen, aan deze Koninkl. Univerfiteit, Zyne Hooggel. die door zyne Schriften, inzonderheid van den Jare 1740 tot 1770, algemeen bekend is, wierd in den Jare 1722 van *Helmstadt*, alwaar hy Doktor in de Philofophie was, als Profesfor in de Theologie naar *Rintelen*, en in den Jare 1768 door hare Majesteit, de Keizerin van *Rusland*, herwaards beroepen; hebbende de laatste 20 Jaren zynes levens zyn Akademisch Leeraar-ampt met alle getrouwheid waargenomen.

N E D E R L A N D E N.

HAARLEM. Zo men op de berigten der Engelfche Nieuwsfchryvers itaat konne maken, zoude de verwagt wordende Komeet in *Engeland*, 's nagts tusfchen den 1den en 12den dezer maand, in het Zuidervak des Hemels, reeds ontdekt zyn.

Wy agten onzen Lezeren geen ondienft te zullen doen met de mededeling der volgende zo keurige als belangryke

WAARNEMING en AANMERKINGEN op de Koude dezer Maand, ons uit *Hardewijk* toegezonden.

Het nyen der Winterkoude voelt men ook doorgaans by uitnemtheid in deze Stad, die, aan het vlakke zuivere Strand, onmidlyk bloot legt aan de ruime Zuiderzee, daar zy de Noordzyde onzer *Veluwe* befpoelt.

Onder de hevige koude van vorige jaren, waren de laatste dagen van 1783, en eenige eerften van 1784, zeer opmerklyk; zynde toen de Quik van een goede Thermometer van *Fahrenheit*, gehangen in de vrye lucht der Academietuin, die aan het Zuiderend der Stad aan deszelfs muur ligt, meermalen beneden o gedaald geweest, ja, in denragt tusfchen 30 en 31 Dec. van dat jaar, tot 3 gr. onder o. 'Er was toen een zeer heete en droge Zomer voorafgegaan, welke dien feilen geesfel van Persloop na zich fleepte, elders befchreeven, doch welke ziekte toen deeze Stad geheel vry gelaten had.

Tegenwoordig heeft geen minder strenge koude, maar veel vroeger dan andere Jaaren, ook hier zich ingefield. Er is ook dit jaar weer een by uitstek warme Zomer voorafgegaan; die wel gene Epidemie van Persloop (offchoon, doch wel een enkel mensch hier en daar door die ziekte getroffen is) gebroeid; maar die doch, en nu byzonderlyk in deeze Stad, eene vry algemeene Keelziekte verzelde met Scharlaken uitflag heeft met zich gevoerd, welke van July af, tot voor eenige weeken toe, byna gefadig hier heerschte; fchoon, na gelang van 't groot aantal zieken, niet doodlyk; gelyk trouwens in onze gezonde Stad de Epidemien zeldzaam zo fterk of verderfelyk uitvallen, als wel elders. Doch met de opgekomen vorst fchynt nu ook die Epidemie geheel en al geweeken te zyn. 't Is dan van deeze vroege en ongewoene koude dat ik nu een kort verflag wilde geeven, op dat men ook onze waarnemingen met die van andere plaatfen, door de Nieuwspapieren aangekondigd, zoude kunnen vergelyken, waar toe dit nuttig Weekblad een gevoeglyk middel fchynt aan de hand te geeven.

Het begin der tegenswoordige Vorst nam men hier waar, twee of drie dagen voor de laatste *Nieuwe Maan* van den 27 November.

Op deezen zelfden dag dreef de doorzettende Vorst reeds de Veerschenen van onze Rede. Dien avond begon ook Sneeuw te vallen. Deze hield met het vriezen een paar dagen aan, met weinig Wind, zo dat het Aardryk zeer wel bedekt wierd.

Het vriezen duurde al verder voort tot in December, ook viel 'er nog sneeuw. De stand der Thermometer, op den befchreevenen kouden oord in de Academie tuin, was doorgaans beneden 32°, dikwyls 24° en daaromtrent.

Tegens het *Eerste Quartier* der Maan, zynde den 5 Dec., werd de vorst veel fcherper; de Therm. twee dagen daar voor reeds gedaald zynde op 10°, en twee dagen daar na op 8°.

Tot nog toe waren onze Waarnemingen niet zo geregeld genomen en aangeteekend, als toen vaderland het nog meer

meer buitengewoone, gelyk het doorgaans gaat, daar toe aandreef. Zo dat ik van de nu eerst volgende dagen fleets berigten kan, dat het voort voer te vriezen, doch allengs minder sterk, naar mate de Maan meer vol werd; de Therm. foms 30° , 32° , en daar omtrent, ja daags voor volle Maan fcheen de Vorst te ontlasten.

Dan, den 13 Dec. *Volle Maan*, begon het weer te nypen. Een dikke vogtige Mist van daags te vooren die 's avonds opgetrokken was, maakte plaats voor meer Vorst, met O. N. O. Wind; zo dat op gezegden 13 Dec. de Therm. 's morgens weer gedaald was tot 24° , tegens den avond tot 13° , laater tot 7° , nog laater tot 5° . De Wind als voren.

Den 14 Dec. Zondags, de Therm. 's morg. 4° , 's midd. 7° , 's avonds 3° . Wind als voren.

Den 15 Dec. Maandags, de Therm. 's morg. 1° , 's midd. 6° , 's avonds 1° ben. o. Wind als gister, maar sterker.

Daar nu de vorst zo ongemeen heftig werd, begonnen wy uitvoeriger en meer geregeld Waarnemingen te doen. Ten dien einde, werden driealen daags, 's morgens ten 8, 's middags ten 1, en 's avonds ten 9 uren, de flanden aangekend van drie beproefde Quik-Thermometers; de ene op de gemelde koude expositie in den Hortus; de tweede, aan een slaak, midden op de zeer ruime plaats agter myn huis op het Oosten; de derde, aan de Noordzyde, aan de muur van het Huis, 18 voeten boven den grond.

Van deze expositien was de Therm. in den Hortus doorgaans eerst en sterkst aangedaan, daarna die agter myn Huis, en hierna die aan den bovenmuur.

Om nu niet te vervelen met de byzondere opgaven der flanden van elk deze Thermometers, zal ik dezelve telkens tot een midden getal brengen, uit deze drie flanden opemaakt. En zo was, op de gemelde uren, de gemiddelde Therm. stand verder als volgt.

Den 16 Dec. Dingsdag, 's morg. 7° ben. o., 's midd. 8° daar boven, 's av. 13° .

Aanmerkelyk was het op dezen vreeslyk kouden morgen, dat de Thermometer voorn. ten 10 uren nog stond op 7° beneden o., terwyl hy 's morgens ten 6 uren nog maar op 2° beneden o. getaan had. Zo dat de koude, gelyk meermalen, met en na Zonnen opgang strenger geworden was.

De Barometer, die doorgaans wy hoog getaan had, stond gister en heden op $29\frac{1}{2}$ en $29\frac{1}{2}$ Eng. duimen. Te wind O. N. O. gister sterk, heden stil, meest heldere lucht.

17 Dec. Therm. 's morg. 5° boven o., 's midd. 15° , 's av. 2° . Barom. gerezen tot $30\frac{1}{2}$. Wind O. N. O. Helder.

18 Dec. Therm. 's morg. 4° boven o., 's midd. 18° , 's av. 25° . Barom. allengs gezakt tot $29\frac{1}{2}$. Wind Z. W. Sneeuw.

19 Dec. *Laatste Quart.* Maan. 14 's m. 26° , 's n. 32° , 's av. 25° . Barom. allengs gerezen tot 30 . Wind W. Z. W. stil. Betrokken lugt.

20 Dec. Therm. 's morg. 23° , 's midd. 33° , 's avonds 27° . Barom. 30 en lager. Wind W. Z. W. stil. Betrokken.

21 Dec. Therm. 's morg. 33° , 's m. 37° . Sneeuw en dooi. W. Barom. gedaald tot $29\frac{1}{2}$, op den middag, terwyl ik dit schryf.

Hier by nu merk ik kortlyk het volgende aan:

I. Deze Vorst schynt een merkelyken invloed by de wisselingen der Maan gehad te hebben. Immers was zy in 't laatst van Nov. met de Nieuwe Maan opgekomen, voorts

met het Eerste Quartier selder geworden, na Volle Maan alkerfelst, terwyl zy thans niet het Laatste Quartier in Dooi schynt over te gaan; moestende de tyd het verder gelyk leeren.

II. De Barometer is in al dien tyd doorgaans vry hoog blyven staan, om en by de 30 duimen, niet meer dan 4 lyn daar boven en 3 daar onder, zonder vasten invloed op de koude

De wind was doorgaans uit den N. en O. terwyl het koudst was.

III. De scherpeheid der koude, in vergelyking tot vorige Winters, is my nog uit het volgende gebleken. 1°. Een goede veelheid gedeestilleerde, en in den Winter van 1783 en 1784, in de open lugt, door herhaalde uivriezing, gerectificeerde, en naderhand niet verder bevroesbaar gevondene Azyn, is thans den 15 en 16 Dec. weder uitgezet zynde, geheel tot Ys gestold. 2°. Bianc myn Preparaat Kabinet, staande in een grote Kamer, daar geen vuur gestookt was, tegens de oostelyke muur, welke van buiten de ruime koude licht heeft, is in vercheidene Plesten de Spir. frument bevrozen, en de preparaten in 't ys verdonkerd, zynde alzo, nog een etmaal na dien streng vriesdag; door my gevonden. Iets dat my nooit te voren wedervaren is. Wat zou het dan geweest zyn, zo men Spiritus in de open lucht gezet had.

IV. Eindelyk, om den verbazend onderscheidenen trap van warme en koude, in ons climaat, in 't zelfde Jaar, en wel in een afstand van 5 Maanden, nog op te merken, en tefens de beweeglykheid en deugd myner Thermometers te bevestigen, voeg ik hier by: dat dezelfde Thermometer, die thans agter myn Huis zo laag getekend heeft; in de grote hitte der laatste maand July, meermalen by de 90° heeft aangewezen, ja; op dien heten Saturday van 12 July, 's middags, in de schaduw, 92° , waarop hy, in de Zonnestralen geplaatst zynde, na een uur verloops, tot boven de 128° klom.

Dit moeg den Natuur- en Geneeskundigen aanleiding geven tot verdere beschouwingen!

Hardrwyk 21 Dec. 1788.

**NARIGTEN EN BYZONDERHEDEN,
TOT DEN HANDEL EN SCHEEPVAART,
LAND- EN VEEBOUW, als mede de HUIS-
HOUDKUNDE, HANDWERKEN EN FA-
BRIEKEN, BETREKKELYK.**

-Volgens een naauwkeurig opgemaakte Lyst van 18 Juny 1787. waren 'er in de Stad *Krakau*, de Voorsteden, waar van zommigen vry uitgetrekt zyn, uitgezonderd, 36 Kerken, 74 Adelyke, 87 Geestelyke Gebouwen, en 587 Burgerhuizen. Men telde aldaar 170 Kooplieden, die 42 Comptoirbedienden hadden: 816 Bazen, in onderscheidene Handwerken, en 524 Leerlingen, het getal der geprivilieeerde Bedelaren bedroeg 499. De Koning van *Polen* trekt een jaarlyks inhomen uit de Stad van 33,758 Poolfche Guldens. Hare g. hele jaarlyfche uitgave word op 58,294 van deze Guild. gerekend.

Cc 2

By

By een Koningl. Patent van 28 Oct. 1788. is, te *Berlyn*, ene Geldlening geopend, by wege van opklimmende Lyfrenten, voor het maken en onderhouden der wegen in het Hertogdom *Magdenburg* en 't Vorftendom *Halberftad*. De Renten, in 4 onderscheidene Klaffen, met het 25te jaar tot 40, 35, 30 en 20 prCt. opgeklimmen, zullen uit een daar voor aangewezen Fonds in de Hoofdbank, te *Berlyn*, betaald worden.

De Keizerin van *Rusland* heeft, onlangs, te *Amsterdam*, ten Compt. *Hope en Comp.* 3 Millioenen tegen 5 prCt. laten negotieeren.

Ook heet de Deensche Afiatifche Comp. ten Compt. *Du'll en Zoonen*; ene Geldlening van 1 Millioen mede tegen 5 prCt. doen openen; — gelyk mede de Bewindhebbers der West-Ind. Comp. hier ten Lande, door *H. Hoogn.* geauthorifeerd zyn, om, onder Garantie der Generaliteit, ene fomma van 500,000 te Negotieeren.

De Linnen-Reders in *Schotland* klagen thans zeer over den Invoer van Iersche Linnens, zo in dat Ryk als in *Engeland*; waar door hunne Weveryen niet

weinig in verval geraakt zyn. De Ieren schynen etelyke prCenten beter koop te kunnen werken.

De ingefchreven Penningen, by de Maatschappij tot affchaffing van den Slavenhandel, te *Londen*, waar van wy onlangs gewag maakten, hebben, zo als wy zedert vernamen, reeds ene fomma van 2700 Pflr. bedragen: en men laat thans voor nog 3000 Pflr. intekenen; die men bereken verder nodig te zullen hebben.

GEBOORTE- TROUW- EN STERFLYSTEN.

Het getal der Doden, gedurende de laatstverloperne week, is geweest: te *Amsterdam* 251: in 's *Hage* 49: en te *Haarlem* 22, onder welken laatsten 11 beneden de 12 jaren.

Te *Antwerpen* is, den 12den dezer maand Overleden, in den Ouderdom van 103 Jaren, en omtrent 8 Maanden, zekere *Philippus Coets*, uit *Bohemien* geboortig. 10 Kindskinderen uit zyn eerste Huwelyk, en 30 uit zyn tweede, 't geen hy in zyn 60ste jaar aanging, verwekt, zyn van hem overgebleven: ook laat hy ene Weduwe van 50 Jaren na, aan welke hy, in den Ouderdom van 92 Jaren, gehuwd was.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN, TE HAARLEM.

1788. December.	BAROMETER.	THERMOMETER.	STREEK DER WINDEN.	LUCHTSGESTELDHEID.
Woensdag 17.	's morgens 29. 10 $\frac{1}{2}$'s middags 29. 10 's avonds 30. 0	13 16 13	N. ten O. — Oost	helder — —
Donderdag 18.	's morgens 29. 11 $\frac{1}{2}$'s middags 29. 8 's avonds 29. 7	12 $\frac{1}{2}$ 32 33	Zuid-west — —	betrokken fneeuw betrokken
Vrydag 19.	's morgens 29. 8 's middags 29. 9 $\frac{1}{2}$'s avonds 29. 10 $\frac{1}{2}$	36 32 29	Noord-oost — Zuid-oost	betrokken — —
Saturdag 20.	's morgens 29. 11 's middags 29. 7 $\frac{1}{2}$'s avonds 29. 5 $\frac{1}{2}$	27 36 35	Zuid West — —	betrokken — helder
Zondag 21.	's morgens 29. 5 $\frac{1}{2}$'s middags 29. 3 $\frac{1}{2}$'s avonds 29. 5 $\frac{1}{2}$	34 35 32 $\frac{1}{2}$	West — —	betrokken — omtrent helder
Maandag 22.	's morgens 29. 7 's middags — 's avonds 29. 10 $\frac{1}{2}$	27 $\frac{1}{2}$ 28 23	Zuid-west Oost —	betrokken — —
Dingsdag 23.	's morgens 30. 1 's middags 30. 2 $\frac{1}{2}$'s avonds 30. 0	16 18 23	Z. ten O. Zuid West	omtrent helder betrokken —

EERSTE DEELS; EERSTE REGISTER.

BERIGTEN en BYZONDERHEDEN.

Van July — December 1788.

De Letters a en b. duiden de eerste en tweede Kolom aan.

A.
ADLER wordt Hoogl. in de Godgel. te *Koppenhagen*. bl. 113. a
Africa, (Te *London* een Maatsch. opgericht om ontdekking, te doen omtrent) 18. a
AIROLI geeft een Verzameling van Landkaarten uit. 185. a
Akademie (De Koningl.) der Byfchriften te *Parys*, fchryft een Vraag uit tegen 1790. 2. a
Akademie (Keizerlyke) der Wetenschappen, te *Petersburg*, geeft een Vraag op tegen 1789. 9. b
Akademie, (Twee Zittingen der Arkadische) 107. a
Akademie (Zitt. der Kon.) der Hoek. te *Parys* van 3 Ap. 1788. 18. b
Akademie, te *Dyon* geeft Prysfragen op. 43. a
 (Kon.) der fr. Lett. en konfent te *Marseille* doet 't zelfde. ib. te *Nimes* geeft Prysfragen op. 43. b
 ————— der Opfchriften, fraaye Wetenschappen enz. te *Stokholm*, deeld Premien uit en geeft nieuwe Prysfrag. op. 57. a
 kiest 2 nieuwe Leden. 51. b
 ————— der Wet. te *Par.*, ontvangt Waarn. uit *Spahan*. 59. a
 benoemd 3 Led. tot het onderz. der byz. van den storm in *Ju y*. 122. b
ALBUQUERQUE (A.) stelt voor om het *Rominsch Amphitheater*, te *Karibagona* op te delven. 99. b
ALLAMAND, ('t Kabinet van Natuurl. Zeldzaamheden van wylen Prof. J. N. S. door zyne Wed. aan de Akademie afgeftaan. 13. a
AMALIA (Prinses van Pruis.) befeh. hare naam te *Joachim Sch.* 60. b
AMELHON wordt Penf. van de Akademie der Opf. te *Parys*. 177. a
Americanen (der Byfchriften van den Handel en van de Fabr. der) 24. a
Amerika, (Vaart der *Engelfchen* op Noord-) 95. a
Amerika, (Induftrie van) 191. b
Amerians, (Zitting der Akademie te) 25. Aug. 170. b
AMSCHEL wordt Hoogleeraar in de Natuurkunde te *Wenen*. 123. a
Amfterdam (Maatsch. happy van den Landbouw te) beloofd een Premie omtrent zeker ongemak der Schapen. 109. b
ANCHAR (P. K.) sterft. 73. a
Angers (De Kon. Akademie der Wetenfch. te) stelt een onderwerp tot een Lofrede voor 1789 vast. 195. b
Appelen en *Peeren*, (Ongemene Vrugbaarheid van) 166. b
ARCHENHOLZ befigteld voor zyne Schriften. 178. b
ARGAND vindt een nieuwe manier van Brandew. ftoken nit. 162. a
ARNTZENIUS (H. J.) aanvaardt zyn Hoogl. ampt, te *Utrecht*. 101. a
AURIVILLIUS (Levensbyzonderheden van) 1. a

B.
BACHIENE (P. J.) wordt Hoogl. der Godgeleerth. te *Utrecht*. 34. b
 Doet zyn Intrede. 138. b
BACMEISTER sterft. 193. a
Baden (Oude) ontdekt te *St. Michiel de Caldas*. 194. b
BALLOT (C. H. D.) wordt Hoogl. in de Proefonderv. Natuurl. aan 't Illuftr. School, te *Middelburg*. 166. b
Bannaat, (Producten van het) 69. b
Barcelona (te) een Tekon- en Schilder Akademie opgericht. 41. b
Barcelona, (Gevo gen van den Konftyver en Werkzaam. te) 4. a
BARKEY (N.) sterft. 114. b
BATHE (D.) wordt buiteng. Hoogl. in de Rechten, te *Halle*. 90. a
BAUMER (J. W.) sterft. 66. b
BEAUCHAMP, (DE) Sterrek. Waarnemingen, te *Bagdad*. 10. b
Berlijfsche, (Prof. van Dr. SMITH op de) 10. b
Berlin, (Vergadering van de Kon. Akademie der Wetenschappen te) 1788. 21. Aug. en 't verrichte aldaar. 83. b. Zitting dier Akad. den 25 Sept. 1788. en 't verhandelde aldaar. 113. b
 Bevolking (Staat der) van verfcheide Steden. 166. b
Biblos (Oecon. Genootfchapp. te) en *Jena*. 106. b
BISSCHOFF (J. N.) tot buiteng. Hoogl. te *Helmftad* benoemd. 108. a
BLANCHARD doet zyn 31fte Luchtreis. 114. b
 Bloempelen (Akad. der) te *Toulouze*, zat 1789 haar Verg. houden. 83. a
Bodegraven (Examen van Kinderen te) enz. 90. b
 Boekdrukkeryen ('t Getal der) in *Rusland*. 49. a

Boekdrukkers (Een nieuwe) uitgevonden. 147. a
 Boeksgotie en Boekdrukkeryen, door den Keizer als Vrye Ambag- ten aangemerkt. 119. a
BOSCH (WILLEM BR.) sterft. 172. b
BOSE (E. G.) sterft. 130. b
Brakod (Uitvoer van Granen uit) verboden. 175. b
BRETEUIL, (Befluit tot de vervaard. van 't Borstb. van) 74. a
 Brieven van 2 reizende Natuuronderzoekers. 108. b
Briisch Gouvernement koopt Actien in, 166. a
BRONSWYK (L. E. VAN) LUNENBURGS Geleerde arbeid kort voor zyn' dood. 8. b
BROOKE (Z.) overlydt. 58. a
Brusfel (Akadem. der wetenfchappen te) houdt haare vergadering den 27 en 28 Octob. 162. b
Brusfel (Plegtige Infallatie van de drie *Leuvenfche* Fac. te) 123. b
Brusfel (Schikk. op de Univ. te) omt Stud. die geen Latyn verft. 185. b
RUCHMAN, (Gedenkteken opgericht tot den Dichter) 98. b
Buda, (Oprichting van den Schouburg te) 23. b
EUFON (Gedenkteken voor den Hr. DE) opgericht, i. b. Levens- bericht, 11. b. Vervolg en Slot van het zelfde, 19. b
BURGTORF (F. A. L. VAN) wordt Medelid van 't Genootfchap van Landbouw, te *Celle*. 114. b
BUSCHING fuit zyn Magazyn. 138. a
RUSE wordt Biblioth. te *Petersburg*. 193. a
Buzza (De Boekery enz. der tweede Akademie te) ftaat overgevoerd te worden, na *Rostok*. 12. b
Buzafche (Befchikkingen omtrent de) Hoogleraren. 137. b

C.

Canon (Scheepvaard op) in 't Jaar 1787. 166. b
CAPELUNGO maakt opeld. op 't Dichtfuk van *SERENATI*. 26. b
CATULLUS (Uitgaaf van) door *WILKES*. 153. a
CHASTELUX, (Door den dood van den Marfchalk) valt een der 40 boeken by de Franfche Akademie open. 161. b
CHODOWIECKY wordt Vicediret. der Akademie van fraaye Kun- ften, te *Berlin*. 161. b
CHRISTIAN (EDW.) wordt Hoogl. in 't Staatsr. te *Cambridge*. 161. b
CIRILLO (Dr.) geeft twee nieuwe Werken uit. 25. b
CHRYSANDER (W. Ch. J.) te *Kiel*. sterft. 202. a
CLEMENS (De Plaatf. J. F.) wordt Lid der Akad. te *Berlyn*. 53. a
CLOW (J.) sterft. 37. a
Coimbra (Rechtsfel. Stellingen te) verdedigt. 106. a
 Comeet (De verfchyning van de) door *APIUS* ontdekt. 89. b
COOTE (EYRE) wordt een Standoeld opgericht. 156. a
CORREGGIO ('t vermiste Schilderf. van) komt te recht. 156. a
CRACKROD bouwt een nieuwe Zaal voor zyne Boekery. 42. b
CRAMER (JOH. AND.) overlydt. 12. b
CRELL (De Bergraad) wordt Medelid van de Koningl. Maatschappij der Wetenfchappen, te *Londen*. 2. b
CRESCENTIA, (Heiligverklaring van *Zofier*) 64. b
CUMIN (ROB.) overlydt. 1. b
GYBILLA (standbeeld van) te *Peterib* gegoten. 161. a

D.

DEELEMAN (KIER) behaalt Eerepryzen by den Oecon. Tak. 84. b
Denemarken, (Aangroei van den *Drenfchen Afiafifchen* Handel) 160. a
 negotieerd 10 Millioenen te *Genua*. 182. a
Denwaarten (Twee openbare Scholen in) opgericht. 33. a
Denwaarten (De Beeldhouwer) wordt Lid der Akad. te *Berlin*. 53. a
 Drenkeling te *Utrecht* gered. 170. b
Dresden (Twee van de drie geflojen Schilderfukken uit het Kabinet te) ontdekt. 155. a. Kab. van Penn. aldaar aann. verriykt. 161. a
DRONAIS, (Bekwaamheden van den Schilder) 115. b
 Drua- CC 3

Druiven (Middel om) te bewaren. 95. b
 Drukknst (Staat der) in *Rusland*, en zorgen daar omtrent door de Keizerin gedragen. 90. a
 Dubbelſchip (Berichten aanstaande zeker) in *Schotland*. 70. a
 Duim. (Gevolgen der Bankroeten te) 159. b
 Duiſeldorp. (Gerucht omtrent een nieuwe Hogefchool te) 2. b

E.

Esle des Mores. (Bericht nopens 't Blyſpel) 7. b
Edis ('t *Pruuiſch Keiſie*) buiten kraſt geſield. 108. a
 EDWARDUS (Zilver. Penningen ter eere van Koning) ontdekt. 170. a
 EDWARD (JAMES) leest ene Verh. over de Irit. der Planten. 10. b
Eſſſſen (Pryſlyk van In- en Utländiche) beginnende bi. 183. a
 en voorts 's maandelyke vervolgende.
 EGGERS wordt Hoogl. aan de Akademie. 138. a
 EHRENFRIED wordt ber. tot Lyfarts van den Keurv. van *Saxon*. 53. a
 E'CHORN wordt Hoogl. der Wyſbeg. te *Göttingen*. 146. a
 EICKMA (O. C.) wordt tweede Secr. van 't Bat. Genootf. 158. a
 Eieſchicteit (Voorſtel over de) van de Akad. te *Peterh.* 171. b
Elice (Bericht wegens 't Treutſpel) 114. b
Emmrik (De Roomsſch Cathol. Scholen te) beginnen te herbl. 166. a
Engeland. (Aksynſink in) 105. b. Bankroeten aan 1750-1787. 166. a
Erfur (De Keurm. Akad. te) wint Honoraire Leden aan. 162. a
 EULER. (Anekdoten omtrent DIDEROT en) 6. b

F.

Fabrieken (invoer van vreemde) te *Berlyn* verboden. 8. a
 ——— (op dezelfde) begint men zig in *Spanje* meer toeſteleggen ib.
 ——— (Engelſche Katoen) in verval. 64. a
 ——— (Ierſche) nemen toe. 101d.
Faſtna. (Berichten wegens het Kanaal van) 112. b
 FARDON (A. B.) behaalt een Zilver. Eerprys over de Nat. Ton. 21. b
Felle Meritis. (Inwyding van het Gebouw der Maatſchappij) 127. b
 FELLER (G. C.) ſterft. 159. a
Ferrara (Roofder Gedenk. van de Univerſiteit te) ontdekt. 126. a
 FIELANGERI (Nagelaten Papieren van) 146. a
 FISSER (De Geheime) voor zyne Befchr. van Anſpach beloond. 2. a
Flora (eene) *Barthelema* beloofd. 1. a
Flora Ruſſica (De Keizerin van *Rusland* doet een) vervaardigen. 73. a
 FLORIAN (DE) vervangt in de Franſche Akademie de pias van den Kardinaal DE LUYNS. 18. b
 FONTANA heeft het Leven van POMPEJUS beſchreven. 137. a
 FONTEIN (P.) ſterft. 53. a. Verdere Byzonderhed. van her. 60. a
 FORSTER (G.) wordt Opperbibliothec. aan de Univ. te *Mantz*. 2. b
 FORSTEN (R.) legt zyn Reſtoraat met een Redenv. neds. 2. b
Franryk (Gevolgen van het Handelverh. tuſſchen en) *Engeland*. 166. b
 FRANCESCHI (B.) tot Staatsr. der Repub. van *Venetien* ben. 10. a
 FREDENHEIM (C. F.) reist na *Rome* en *Napels*. 17. a
 FREDERIK den Tweeden. (Gedenk. te *Pymat*, voor) 99. b

G.

GAINSBOROUGH (Levensſchets van den Schilder) 51. a
 GALANTI bezigt aan een Befchr. van *Stiilien*. 169. a
 GAMBORG wordt Hoogl. in de Wyſbeg. te *Koppenhagen*. 113. a
 GARIPUY ('t *Obſervat.* van den Heer) ten gebruike aan de Akademie te *Toulouſe* geſchonken. 33. a
 Geneknuil (Een derde egte Antieke) te *Rome* opgegraven. 153. a
 Genootſchap 'de openb. Zitting. en het daar in verrichte van her. Keurvortelyk Duitsch) te *Mainheim* 34. a
 Genootſchap ('t Prov. Utrechtsch) deelt een Programma mede. 2. b
 Genootſchap ('t) tot verdediging van den Chr. Gods. in 't *Hage*, neemt 't Correfpond. Leden aan. 75. b. Geeft een Programma uit. 130. b
 Genootſchap ('t) van den Landbouw. te *Parys*, krygt den Tytel van *Konwlyk*. en verdere ſchikkingen. 82. a
 GESSNER (Verſchide Stukken ter Gedacht. van SALOMON) 82. a
 Gezelſchap ('t Koningl.) der Artzenykonst. te *Parys*. bekroont ene Verhandeling over 't Koningszeer. 2. a. Verhoogd den Prys ener geeneve Vraag. 59. a
 GIBBON. (Schryfftoen van den Heer) 73. b. Word Lid van de Kon. Maatſch. te *Londen*. 202. b
 GIN biedt het 3de Deel van zyn *Homerus* den Koning van *Franryk* aan 195. b
 GOLDONI. (Enige byzonderheden omtrent CARLO) 143. b
 GÖTTINGEN. (Vergad. van de Koningl. Societeit te) 1788. 't verrichte aldaar. 83. b. Voorſtellen op de Vergad. van 12 July. 50. a

GRANGE (DE LA) wordt Direkteur van de Koningl. Akademie der Weteniſchappen. te *Parys*. 114. b
Greenble ('t Letterk. Gen. te) ſtelt vragen voor tegen 1789. 195. b
 GRUMER (De Hofra.) wordt Lid van 't Utrechts Provinc. Genootſch. en van 't Bataafſch Gen. 115. a
 ——— wordt Medel. der Akademie. te *Dyon*. 74. a
 GULDENSTAD. (Reizen van J. A.) zien het licht. 105. a

H.

HAEFF (G. G. TEN) wordt Eerſte Secr. van 't Bataafſch Gen. 156. a
 HACKERT arbeidt aan een Verh. over het ſchilderen van Landſch. 42. a. Den Post opg. om de Zeehavens van *Napels* te teken. 81. b
 HACQUET (D. B.) wordt Prof. te *Laybach*. 34. a
Habitſtadt (Staat der Geleerdheid te) 67. a
Habitſtadt. (Bericht betreffende de Zandplaat) 175. a
 Handſchriften (De Vertal. van enige *Arabijſche*) aan *Syriſche* Priesters opgegeven. 41. b
 Handk.riften. (Ontdekking van *Ierſche*) 89. a
Hanoover (De Handel in) aangemoedigd. 175. a
 HANWAY. Intekening gepend ter vervaardig. van een Gedenkſtuk voor (JAMES) 94. a
 HARDY (T.) wordt Hoogl. der Kerkelyke Geſchiedenis. 55. a
 Haringjagers (De eerſte) te *Altona* en te *Vlaardingen* aang. 1788. 8. b
Haevengeld (Staten van *Holland* leggen een) op. 137. a
 HAWKINS (Kenig berigt omtrent de reis van J.) 26. b
 HEDWIGH wordt Medel. van de Maatſch. der Wet. te *Londen*. 146. a
 Herſchikraeten (Waarn. om. de) 132. a. Naderbericht daaromtr. 138. b
 HERMANDOZ (De Werken van) zullen het licht zien. 41. b
 HERSCHBEL ontdekt twee *Maanen* aan *Uranus*. 129. a
 ——— zal een Fabrick van Teleskopen oprichten. 34. b
 HERWEGHR. (D.) Biſchop te *Konſtad*. ſterft. 18. a
 HERZ (D. M.) wordt Prof. in de Wyſgeerte. 53. a
 Heywerkuit. van den Heer UNGER. 79. b
 HOFMAN (Dr.) ſtift een Ziekenhuis. 136. a
 HOGENDYK (STEVEN) ſterft. 12. a
 HOLMES doet een voorſlag ter Coll. van de Handl. der Zeventig. 16. a
 Hoornvee (Uitvoer van 't) in *Denemarck* vry. 13. a
 Hop (Manier om de kragt der) in Bierbrouwen te doen trekken. 95. b
 Horologie. (Een nieuwe) Fabrick. te *Parys*. 107. b
 HUYERS. (Anekdoten betr. de Grafzerk van Graaf) 48. a
 HUGO wordt luiting. Hoogl. in de Rechten. te *Göttingen*. 155. b
Hull. (Molenvouw te) 166. a
 HUNTER (J.) opent zyn *Muſeum*. 1. a. In het zelve munt de Verzameling van Bekkenen uit. 11. a
 HUPSCHEL. 'Byzond. van het Kabinet van den Baron van) 177. a
 HUSELAND (D. G.) wordt buit. Lektor der Rechten. te *Jena*. 83. a

J.

JACQUIER (Vader) ſterft. 107. a. Zyn redenvoering in de Akad. der Arkad. ib. ter zyner eere zal een naſid worden opgericht. 146. a
Jamaica (op) groeyen thans *Kaneelbomen* en *Palma Chriſti*. 95. a
Jerland. (Opriching van een Letterk. Maatſch. in) 104. b
Jerſalem (De Kerk het Nieuw) te *Londen* gebouwd. 121. a
 JMISON ſterft. 73. b
 Inſtituut der Weteniſch. te *Bolo.* geeft Pryſtoffen op tegen 1789. 27. a
Julie (Staat der bevolk. van) 104. a. Verlieſt enige Gel. Mannen. 137. a

K.

Kaap (Ber. nopens nieuwe Bloembollen van de) *de Goede Hoop*. 105. b
 Kadetten Kweckl. (Inricht. van het Adelyk Land) te *Peterſburg*. 97. a
 KAINDS vindt een Werk. uit om *branzige Tarw* te zuiveren. 2. a
 Kam. of Kaardm.chine. (Nieuw uitgevonden) 158. b
 Kanalen (Geade) of Vaarten in *Engeland* in de laaſte 50 jaar. 24. a
Kantagien (G. VACAS e VELASCO houſtelt) ene redenvoering. 98. a
 Keizerin (De) van *Rusland* geeft enige Tonſelſtukken uit. 65. a. Haar geſchenken aan NICOLAI. 73. a. beloont zekeren Schotsman over 't ſchryven van ene Verh. 72. a. Laat een *Ruſſiſch* drukken. ib. d
 KELLER (HEINRICH) ſterft. 155. a
 KENNICOT. (Leven. b. van a.) 58. a en 67. b
 KINGSTON (De Heroïen van) maakt har Kabinet van Natuurl. Zeld. zaanheden aan *Barrington*. 170. a
 KNIASNIR zet de *Anaſtoen* in 't *Poolſch* over. 145. a
Knoelade (Een Vuurruibanding uit den berg) in *Ierland*. 11. a
 Ko-

Komeet. (Zets over de verzwagte wordende) 198. a
 — word gezegd reeds in *Hogelans* gezien te zyn. 262. a
 KONING [I. H. O.] wordt Hoogl. der Rechten, te Halle. 138. a
 Konstitu (Zelfbewogende) van Dr. MULLER. 38. a
 KOPPE (Dr.). Bibliothec. te *Rostok*. 108. a
 KOPPE wordt Meded. van't Genootsch. te *Helmstadt*. blz. 151. b
 KOPPEN (J.). te *Rotterdam* steft. 172. b
 Koral. [Betschikkingen omtrent het] te *Napels*. 16. a
 Koran [Een afdruk van den] door den Keizerin van *Rusland* aan de bissch. te *Göttingen* vereerd. 67. b
 Kravis [Een Gen. van Landbouw te] in een afzonderlyk verandert. 83. a
 KRAUT [A. J.] sterft. 130. a
 Kroonen [Een rouleeren van *Falsche Franf. h.*] in *Honegoween*. 127. b
 Kunstliedje [Jaart geen *Vlyt*. [Alg. Jaarlykche Verg. van't Gen.] 75. b

L.

Laybach [Een Franciscaner Klooster te] tot een Schoolgebouw gereel gemaakt. 83. b
 LANDRIANI reist door *Europa*. 185. a. Zyn verbl. in *Holland*. 196. a
 LANGLES heet een *Manichou Tartarisch* Woord. onder handen. 82. a
 Lemberg [de Universteit te] opgeheven. 83. a
 LENZ, te *Klagenfurt*, vindt een nieuwe Snaphaan uit. 127. a
 Leuven [Verfich. Facult. van de Universteit te] na *Brussel* overg. 34. b
 Verfcheiden Leden van hun posten verlaten. 43. b. Inrichtingen en veranderingen omtrent de Faculteten. 163. a. Reglement. ibid. b
 Regl. voor de Rechtsg. Facult. 171. b. te *Reglement* vervolg. 178. a
 Limburg [De Ingezetenen van] mogen te *Luxemburg* lesfen in de Philof. nemen. 130. a. Bloed van dezelve Provincie. 119. a
 LINDBLOM'S [J. A.] ongemene bevordering. 18. a
 Lyons [Zitting der Akademie te] 25 Aug. 1788. 170. b
 Livius [Een Gerucht omtrent enige gevonden Boeken ontbrekende aan de Historie van] valsch bevonden. 10. a. Ontdekking van een Arabiesch H. n. f. f. f. van de ontbrekende Boeken in *Livius*. 41. b
 LOOSJES Pz. [A.] deelt de pryzen uit der Teken-Ak. te *Haarlem*. 27. b
 LUDER [A. F.] wordt Hoogl. te *Brunswyk*, 74. a. Geschiedten des Hollandischen Handels. 189. b

M.

Maan. [Bericht omtrent den brandenden Berg der] 127. b
 Maatschappij [Gen.] te *Londen* geeft vragen op te gen. 1789 en 1790. 1. b
 Maatschappij der Wetenfch. [Hollandfch.] fchryft een aantal Vragen uit op den 21 May 1788. 4. a
 Maatschappij [Vrye Oeconomifche] der Wetenfch. te *Petersburg*, zal een Journal uitgeven. 9. a
 Maatschappij der Letterkunde te *Leyden*, houd hare Jaarlykche Vergadering en fteft: enige vragen vast. 44. a
 Maatschappij (Koninglyke) te *Londen*, houd hare Jaarlykche Vergad. 201. a. Medailles, by dezelve uitgeerd. ibid. b
 Maatschappij (Gen.) te *Edenbury*, tot ene Koning. verheven. ibid. b
 Maaf [Vaderl.] te *Milan*, fteft etel. pryz. voor dit Jaar vast. 50. a
 Maatschappij tot nut van't *Algemeen*, te *Amsterdam*, houd hare Vergadering en geeft Prysvragen op. 61. a. deeld pryzen uit voor een verbeterd Rekenboek. 180. a
 Madras [Een geleerd Genootfchap te] opgericht. 89. b
 Madrid [Een geleerd Genootfchap te] maken geleerden uitt. uit Journ. 41 en 98. a. De Dames richten daar een Geft. op. 106. b. Een School voor Natuurkund. Wetenfch. opgericht. 97. b
 Magnetizeren [Een Bedrog van't] ontdekt. 100. a
 MAGUISE [JAMES] vindt uit en ontdekt een middel om de lengte zo wel op Zee als aan Land te bepalen. 16. b
 MAINWARING wordt Prof. der Godgel. te *Cambridge*. 73. b
 Mainz. [Een getal der openbare Leraren te] 2. b
 MALO DE MEDINO [Don FRANC.] ftigt een Weesh. te *Madrid*. 106. b
 Man ut [Prysvragen der Akad. te] voor't Jaar 1788. 82. a
 MARCK [F. A. v. d.] wordt Hoogl. te *Streisfurt*. 27. a
 Marcus [Uitbreiding van de Boekery van St.] te *Venezianen*. 10. a. Van dezelve wordt door een Heer MORELLI een nieuwe Cat. gem 10. b
 Marmerenen. [Bericht noppen] e Arentfch. 90. b
 Marstrand [Vreeslyke Storm te] bydelig voor den Tabak. 119. a
 MASCAGNI geeft Ontdekk. en uit. 137. a
 Meininger. [Uitbr. van't Kabinet van Nat. Zeldzaamheden te] 155. b
 MEXTER krygt een Medaille van de Keizerin van *Rusland*. 162. a

MESSIER ontdekt een nieuwe Komeet. 195. a
 METASTASIO [Standbeelt voor P.] te *Rom*. 15. b
 Metz [De Kon. Societeit der Wetenf. te] houdt Vergad. 15 Oct. 1788. 134. b
 't Verrichte aldaar. 134. b
 Mexico [Een Akademie der Schoone Kunsten te] geficht. 41. a
 MEYER legt zyn amb. van Biblioth. neder. 74. a
 Michielismis. [De Handel op de *Lippig*] 183. a
 MILTON ft pende gevonden door twee Jufvrouwen. 183. b
 MOGLICH [De Gsbroeders] worden Medeled. van de Kunst-Akademie te *Augsburg*. 138. a
 MOLLER wordt Hoogl. te *Duisburg*. 114. a
 Montanlon [Akademie der fraaye Letteren te] fteft onderwerp ter beh. voor't Gen. 159. b
 Mulhaufen. [Staat der Wetenfchappen te] 95. b
 MUTZENBECHER [Der. van E. H.] tegen zek. brief in de St. Secr. 109. b

N.

NAGEL [J. A. M.] sterft. 146. a
 Napels. [Gebouw voor een Militaire Akad. te] 65. b. Huish. berichten wegens dat Koningryk. 119. a. Vergely hier van 127. b. Staat van dezelfs Konifer en Wetenfch. volgens GALANTI. 169. b. Belast. Ink. aldaar. 182. b. Een nieuw Koll. in den Landbouw opger. 177. a
 Neddloeken [Een op] gezegd Broches in de Oost. Nederl. 16. b
 Negorstat in *Maryland*. bezit ene zonderlinge bekwaamheid om uit het hoofd te rekenen. 201. a
 NICHDALE [N.] te *Norshausen* overlydt. 52. b
 NODEL [J. A.] aanvaart zyn Reet. en Prof. met een Redenvoer. 90. a
 Novi [Een Turksch Hanf. te] gevonden. 195. b

O.

Oeconomifche Tak begint te vergaderen. 16. a. Eindigt zyn Vergader. 28. a. Praemien op dezelve toegewezen. 35. a. Prysvragen van den Oecon. Tak. 110. b. Eerde Vervolg. 115. b. Tweede Vervolg. 121. b
 Derde Vervolg. 132. a. Vierde Vervolg. 139. a
 Olypers [Een nieuwden der Engelfche door hunnen Handel op de] 95. a
 Oost Indien [Voorvuelen der Engelfche door hunnen Handel op de] 95. a
 Operatuis [Verbeteringen aan het] te *Berlin*. 69. b
 Offenore [De] ziet te *Madrid* het licht. 89. a
 Oudezom [Hoge] van enige Perfonen in *Engeland*. 167. a

P.

Padaua [De *Petrinorea* te] wordt ene Univ. derzelver inricht. 98. a
 Paketboot [eerfte] na de *Kaap in Engeland* aangelegd. 24. b
 PALUDANUS [R.] sterft. 127. a
 Parys [Godshuizen en Hospita'en te] 185. a
 PARTOCINI reist door *Napels*. 185. a
 PASSIRONI geeft een 7de Deel zynere Fabelen uit. 81. b
 Pavia [Stellingen aan de Universteit te] verdedigd. 27. b
 PERES [Een] vervaardigt een beweegbaar Planetarium. 153. b
 PEROUSE [Kort Dierverhaal van de Reize van DELA] 26. b
 PETANGE geeft een Befchr. van de Infecten in *Calabrie*. 10. b
 Pharmopæu [Scheits enst] voor Armen. 11. b
 PETIT [Stichting en Medaille ter ere van den Genesh. A.] 11. b
 PINELLI [Verkoop der Bibliotheek van] 153. a
 PLUMPTREE [R.] sterft. 159. b
 Pommern. [Producten van *Zweedfch*] 185. b
 Pompeja [Overblyfsels der Oudheid in] 26. a
 POLI geeft een nieuwe druk zynere Natuurkunde. 181. a
 Pooles [Mesta van't circulerend geld in] 17. a
 PORTIAN [H. G.] geeft uit *Helf. Biblio. Abontf.* 144. a
 Portugal en *Rusland*. [Commercie Traffaat tusfchen] 167. a
 Portugal, over den Finantfelen Staat van dat Ryk. 123. a
 POTT wordt Hoogl. der Godgel. te *Helmstadt*. 123. a
 Pruffen [De Koning van] openz yn Schildery - Kabinet. 74. b. Looft Pryzen uit voor Schilders en Plaatfnyders. 99. b

R.

RACE richt een Fabriek op van Konst-Marmer. 67. a
 RAFF [M.] sterft. 34. a
 RA- 34. a

RAPHAEL [De *Johannis* van] weder aan 't licht gebracht. 69. a
 RAWDON richt een Soc. voor den Landbouw op te *Licestershire*. 74. a
 RECKE. [Brief aan de Keizerin van *Rusland* aan Mevr. v. D.] 100. a
 REGENBURG [Staat der Wetenschappen te] 146. a
 REUCHLIN [F. J.] sterft. 74. a
Keuskind [Het] in *Engeland* sterft. 147. a
 RIEM wordt Sec. van de Kon. Akad. der fraaye Kunsten te *Berlin*. 123. a
 RIOS [HIPPI.] keert met enige Natuurk. van zyne reize te rug. 169. a
 ROBERTSON [G.] Landfchapfchilder sterft. 121. a. Zyn Levensbyzonderheden. ibid.
 ROCHEFORT [G. DE.] sterft: zyne Werken. 107. b
 Ros-Kultanjeboom [Bloeyende] in October buiten *Londen*. 129. a
 en te *Amsterdam*. 164. b
Roterdam [t' Batavaasch Genootf. te] houdt 1788 een Vergader. 84. a
 't Genootfchap *Studium Scientiarum Genirix* houdt aldaar hare Verg. en 't gebeurde by die gelegenheid. 109. a
Rusland. [Staat van den Koophandel in] 24. a. Yzer en Koper huten aldaar. 139. b

S.

SACCHINI [Borstbeeld voor] vervaardigd. 15. b
 Sulpher [To] op den] in de Oostenr. Nederl. 16. b
 SANTEN [L. van] tot Lid by het Lat. Gen. te *Jena* verk. 202. a
 SANTINI koopt een Huis te *Rome* ter oprichting van een Tekens-Akad voor de *Ruffin*. 98. a
 SAUSSURE onthoud zich op de Alpen. 162. a. nader Verflag van dit verbyf. 186. a
 SAVARY sterft. 98. b
Saxen [De Keurvorst van] vergroot zyn Bibliotheek. 129. b
Saxen. [Staat van de Landfchuld in] 191. b
 SCHATGOTSCH [De Graaf] dingt na een Profef. te *Praag*. 137. b
 Schieprad [Een nieuw] uitgevonden. 141. a
 SCHERIDAN [THOM.] sterft. 113. a. Iets bett. tot zyn leven. 161. a
 Schilderfukken in het Koninklyk Paleis te *Moskwa*. 94. a
 SCHINMEYER wordt Gen. Superint. van *Pommern*. 34. a
 SCHIP [het eerste] pafceert den nieuwen Rhyne in den *Nederpaleis*. 8. a
 Scholen [Op] *St. Croix*, te *Christianaad* en te *Fredriksa* open. 33. a
 Schouwburg [Eigendomyke waardy der] in *Brze aud*. 119. a
 Schouwtooneel [Vorderinge van 't Nationaal] te *Berlyn*. 16. a
 SCHROEDER en BROKMAN, de voorn. Aedeurs op 't Hoogduitsch Tooneel te *Parys*. 31. b
 Schroot [De Invoer van oud Yzer en] tolvry opengefeld in de Oostenr. Nedeulanden. 16. b
 SCHROTER [J. P.] sterft. 114. b
 SCHULZE [G. E.] wordt Hoogleeraar te *Helmftad*. 138. a
 Schryfkantoor [t' Akademi] te *Parys*, fchenkt Me. *Pailanen Chateau* een Medaille. 2. a
 SCOPOLI [J. A.] sterft. 42. b
 SHEBBEARE [Or.] te *Londen* overlydt. 8. b
Smit [De Boek van de Abdy] ftaat na *Lailach* verp. te worden 123. a
 S'agzilver. [Ontdekk. van 't] 33. a. ongelukk. Proeve daarvan. 154. b
 Slivenhandl. [Pog. ter afschaffing van den] in *Engeland*. 192. a en 224. b
 SMALLENBURGH [N.] doet zyne Intrede als Hoogler. in de Rechten, te *Franker*. 164. b
 SNEEDORF wordt Hoogl. in de Gefchiedenis, te *Koppenhagen*. 113. a
 Societ. [Koninkl.] in *Portugal* opgericht. 73. b
Societ. [Koninkl.] der Geneesk. te *Parys* fteld 2 Prysvr. voor 1792 vast 99. a. wylst den prys uit op de beantw. vr. van 1787. 170. b
 SPALDING legt zyn ampt neydt. 99. b
 SPALLANZANI zet zyn reize voort. 185. a
Spalatro. [Voorden van 't Huishoud. Genootfchap te] 104. a
Spacie [Inriching in] om Vofen en Wolven uit te rooyen. 70. a
 ibid. 74. a
 SPATH [J. L.] Meddel. van de Keurm. Maatfeh. der Wet. ben. 2. b
 STANGE [T. E.] benoemd in het Ger. *Gymnafium* te *Halle*. 81. a
 Ste-nappier [Uitvinding van] 34. b
 STEENSTRA [P.] sterft. 177. a
Subfio [te] wordt een Triomfb. voor den tegenw. Paus opger. 105. b
 SUJEW. [Waardy der Reize van] 159. b
Svabach. [Bloeit van 't Steedje] 96. b
 SWIETEN [P. v.] sterft.

T.

Tabk. [Pel'sting op den] in den Kerkel. Senat. 48. a
 Taten [onderzoek na de onderf] en Dial. op verzoek der Czaarin. 9. a

Tarw [Inv. van] uitzek. Gewesten van *America* in *Engeland* verb. 76. a
 TAYLOR [R.] sterft. 121. a. Levensbyzonderheden. ibid. a. Befchikkingen over zyne nalatenfchap. 129. b
 TELLER wordt Adjunt-Sec. van de Berlynsche Akademie. 99. a
 TESSANCK [J.] sterft. 67. b
 TESSIER [Vragen van den Heer] over den Landbouw. 70. b. Benevens twee gemengtd om onderzoek te doen na de verwoest. van de Storm van 13 July. 122. b
 TEYLER [Vergad. van de Fondatie van] in de maand Octob. 156. b
 Voorfel van 't Godg. Gen. over den Grondregel der Proefe. 180. b
 Voorfel van 't tweede Gen. over de Profonderv. Natuurk. 197. a
 THOTT. [Verhoping van de Boekery van OTTO DE] 113. a
 TISCHBEIN vervaardigt het Pourtrait van GOETHE. 30. b. Schildert Hiftoriefukken te *Napels*. ib. Ontvangt een gefchenk van de Koningin van *Napels*. 146. a
Toscaanen. [byzond. van het Kabinet des Groot-Hertogs van] 65. a
 TREMBLEY. [Levensbyzonderheden van A.] 115. a
 Trenck [Tooneelstuk gen. de *Barou*] en Brief van *Trenck* dienaang. 139. a
 Turin. [Hndfchriften en Staat der Geleerdheid te] 161. a
 Turken [Staat van de Literatuur der] 98. b
 Turkf he Mosquée [plan tot oprigting ener] te *Londen*. 58. a
 TYCHSEN [M.] wurdt Hoogl. der Wysbegeerte te *Gotingen*. 27. b

U.

UNGER [J. G.] sterft. 74. b
 Univerfiteit [De oprichting van ene] te *Richmond*. 25. a
 URIOT [S.] sterft. 196. a

V.

VELDHUSEN wordt Hoogleeraar te *Roftock*. 99. a
Verliching. [Opgang van een Verhandelinge over de] 99. b
Vesuvius. [Nieuwe uitbarfting van den] 161. a
 VIVENZIO arbeid: aan een Werk over de Aardb. in *Calabrie*. 26. a
Vaxanderen [De Staaten van *Oftleynfch*] openen een geldening. 175. a
Vla. [Byzysvrag. over 't rotten van Hennip en] beantwoord. 170. b
Vrijfting. [Vergadering van het Zeewuich Gen. te] 29 Oct. 1788. en 't verriehte fclaar. 156. a. Nog enige byzond. omtrent dat Gen. 172. b
 VOLTARE. [anecdote over] 183. b
 VRIES [JOCHEM DE] overlydt. 164. b
 Vruchtbaarheid [ongemene] van het Jaar 1788. 47. b

W.

Waarnemingen [Werkundige] te *Haarlem*, beginnende biz. 152. en vervolgens agter elk Nr.
 Waarnem. en aanm. op de koude in de maand Dec. te *Harferw*. 202. b
 Walv. fchraan [Invoer van] in *Frankryk* verboden. 151. b
 Walv. fchraangst. [flecht vooruitzicht omtrent den] 1788. 48. a. Slechte uitflag voor de *Hollanders*. 126. a
 Was. [Rifflein] heeft een Werk onder handen over 't fchilderen met] 42. a. De Schilderfukken in die ftofse voor *Rusland*, in *Romen*, openlyk ten toon gefield. 145. a
 WATSON [Dr.] te *Cambridge* legt zyn Post als Hoogler. neer. 115. a
 WEST [Jaarwedde van den Schilder] 43. a
 Wetboek voor de Prui. fische Staten. [ontwerp van een nieuw] 60. a
 WIGER [J.] behaalt een Prysvr. over de Zed. Opv. der Kinder. 75. b
 WILD [J. J. H.] legt een Konstkabinet aan. 137. a
 WILLEM de *Lvde* [Zuil voor de Landing van] te *Londen* op te richt. 161. b. De eerste Steen aan een Obelisk gelegd. 170. a
 Wol [In *Portugal* de Uitvoer van zogen. *Spanifche*] verboden. 8. a
 Wollen Manufacturen [bedraag van het Product der] in *Engeland*. 16. b
Wurzburg [Ontleek. Toneel te] plechtig geopend. 138. a

Z.

Zaagmachine [Een] uitgevonden. 143. a
 ZAEGA bezig aan het 2de Deel over de Penning van 't Kabinet van BORGIA. 41. b
 ZIMMERMAN [Hofraad] keert van zyne Gel. Reis te rug. 108. a
 ZOLLIKOFFERS. [Leerr. in 't Engelsch vertaalt.] 98. a
 Zonnetoortzen [Verhand. over de] by de Maatfchappy te *Gotingen* ingeleverd, door den Heer SCHROTER. 74. b
 Zout. [De Impost op het] te *Napels* opgeheven. 48. a
Zweden [De Koning van] zendt zyn Pourtrait aan de Arkad. Akademie te *Rome*. 107. a

EERSTE DEELS, TWEEDE REGISTER.

BOEKEN, KAARTEN, KONSTPLATEN en MUZYKWERKEN.

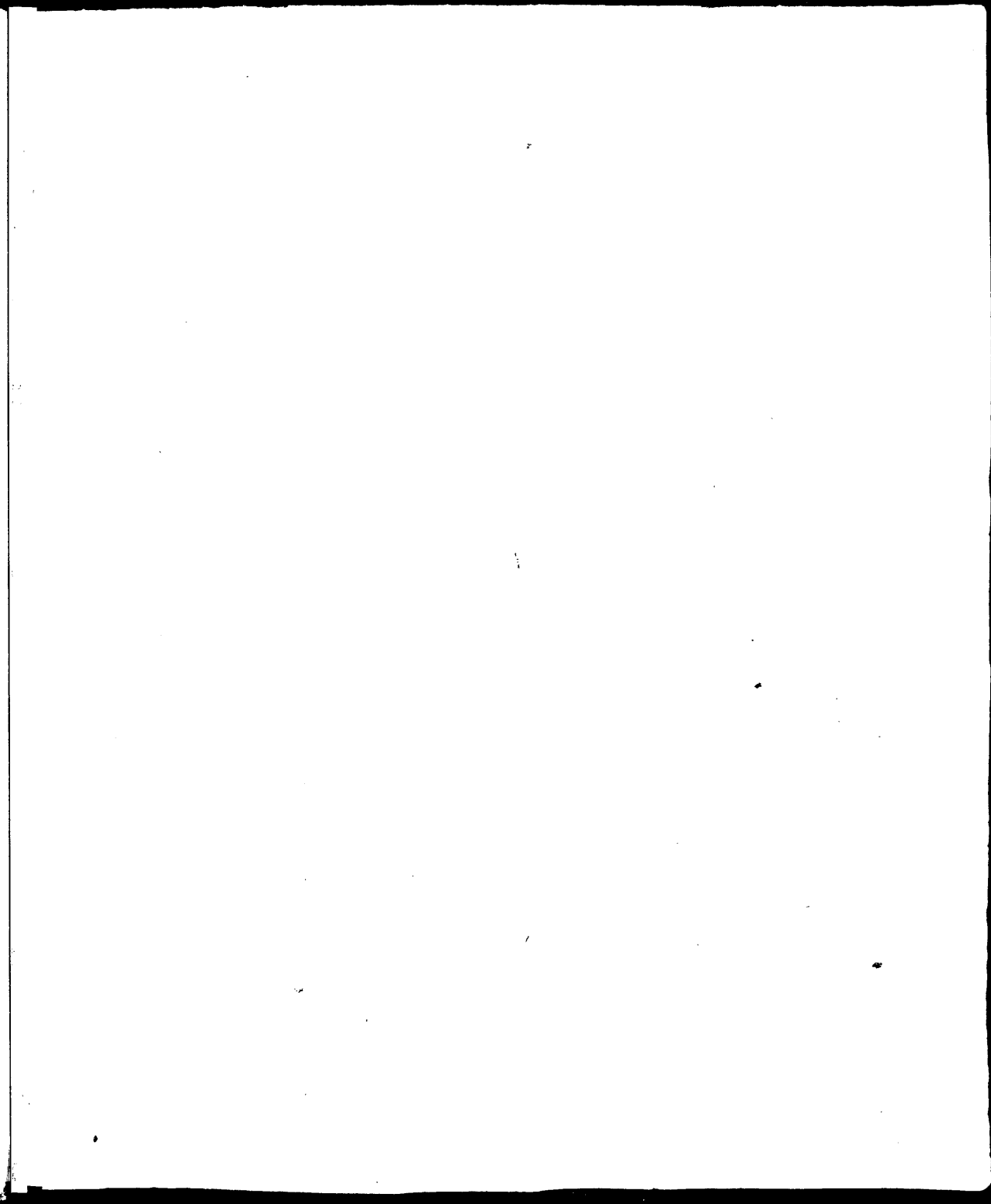
Van July — December 1783.

A.	1
Aebentheuer [Die.] des Perfites.	93 a
ABILGAARD [P. C.] Regii Veterenarii Hafnensis Historia.	117 a
ADAMS [J.] Defence of the Constitution of America.	173 b
<i>Almanach. [du Commerce]</i>	68 a
<i>Alouisy [l'Histoire de Barronne d']</i>	63 b
<i>Amanie Abandonnée [en Muzykwerk]</i>	63 b
<i>Amerique [Recherches Historiques & politiques sur les Etats Unis de l'Sept.]</i>	53 b
AMORETTI [M. P.] de jure dotum apud Romanos.	[101 a
<i>Encyclopaedia Britannica.</i>	14 a
ANDRÉS [G.] Staat der Letterkunde.	14 a
ARIOSTO Rolando Furioso.	149 a
ASTI [T.] memoria Sopra nuova China China.	101 b
Athenaid. [The]	140 b
Atlas [Intekening op een] voor BUSCHING Geographie.	6 a
Aufklärung. [Ueber]	117 b
B.	1
BALDINI [P.] Intorno alla preservazione &c.	101 a
BARILI [G.] Epochen der Philosophische Begriffe.	181 b
Beitrage zur beforderung ces vernünftigen denkens, &c.	14 b
<i>Belgrao. [Plan de la Ville de]</i>	94 a
BELLARDI Observations Botaniche.	149 a
BERETTINI Tabulae Anatomicae.	149 a
BERGER'S <i>Serouis Tullius.</i>	79 a
Bergmannische Journal.	142 a
BERINGTON [J. B.] The Life of Abeillard and Eloize.	91 b
BERKENHOUT [J.] First lines of the Chymistry.	14 a
Betrachtungen. [Freymützig]	117 b
BEVEREN [C. E. van] <i>Fragments des Lettres Originales.</i>	85 a
BIGLAND [R.] Historical monumental Collection.	15 a
BOLECHOU <i>Latina vluclitende de Juris.</i>	15 a
BOND [Uittr. uit de <i>Dissertatio de Curiae Graeffrae Sarin. N.</i>]	21 b
BORDA <i>Description des Cercle des Reflitions.</i>	29 b
BOYDELL'S ontwerp omtrent SHAKESPEARS tooneelen.	165 a
BRICEAU de Heldin van <i>Noyon</i> , kunstplaat.	56 a
Briefe [Vertraute] &c.	62 a
BUFFON <i>Histoire des Mineraux.</i>	53 b
BUSCH [J. D.] Archiv fur Rossfartze.	103 a
Bydragen (Bericht omt, het Werk) tot het Menschelyk Geluk.	199 b
C.	1
CAMBINI Douze Quatuors.	87 a
CAROLIS [F.] <i>Respofia.</i>	91 b
<i>Carte des environs de Paris.</i>	78 b
<i>Carte des Voyages de l'Imperatrice Rusf.</i>	78 b
CATULLI [C. V.] <i>Carmina.</i>	77 a
CEPPEDE [de la] <i>Histoire Naturelle.</i>	84 b
CHIMNITZ N. Syftematifche Conchylien Kabinet.	141 b
<i>Chinois. [Memoires concernant l'Histoire des]</i>	53 a
CLEMENS [J. P.] <i>Suerates</i> , konstplaat.	142 b
COEUR [de] <i>Vifite au Grand Pere.</i>	67 b
<i>Contes [Les] de mon Bisaiet.</i>	70 a
COXE [W.] Beschouwing der Zeden enz., 7 delen.	70 a
D.	1
DAPP [R.] Predigtbuch fur Chr. Landleute.	117 a
DAQUIN [M.] Topographie Medicale de Chamben.	101 b
DARONDEAU <i>Recueil des Arts & Pafforelles.</i>	87 a
DENMANN Collection of Engravings, 86 a Tabulae duae <i>Aeneae.</i>	103 a
DIETRICH [H. P.] Schöpfung und fchöpfer.	54 b
<i>Direc. Etat en Anglone</i> , een Marmorwerk.	7 a
DURAND. [<i>Vues des plus beaux Monuments de Paris par</i>]	142 b
DURGTH [J.] Conquest of Canaan.	28 a
DUTHE a <i>Mufic & Flora</i> , konstplaat.	63 b

E.	1
EBERHARDT Gefch. der Philofophie.	14 b
EBERHARDT [J. A.] Neue vermifchte Schriften.	125 b
ECKKEL. [Choix des Pierres Gravees, par Abbé d']	113 b
<i>Eclaircifem. fur les Causes de la Revolution de l'Etat Nantes.</i>	181 a
<i>Edenbourg [Transactions of the Society at]</i> 1 deel.	14 a
ENGLEFIELD [H.] Tabl. of the Apparent Plac. of the Com.	173 b
ERLACH [R. D.] <i>Code du Bonheur.</i>	141 a
<i>Eufemia [Zeearten van de Golven St.] en Giofa.</i>	153 a
EULERI Calculi Differentiales.	101 a
EURIPIDIS Tragoediae.	29 b
<i>Eybiggia Saga.</i>	33 b
F.	1
FABER [J. E.] Neues Geogr. Magazın.	126 a
<i>Femme. [la Philofophie d'une]</i>	29 b
<i>Finances. [Plan d'une Restauration Gen. des]</i>	181 a
FORNER [J. P.] <i>Discursos Filofoficos.</i>	13 b
FORSTER [J. R.] Waarnem. over de Aardryskk. 1ste stuk.	117 b
FLEEDWOOD the life of J. C.	29 a
FLORIAN Etella.	157 a
<i>Francois [le] a Constantinople.</i>	125 a
FREDRIK den II. [Gefchrieten betrekkyk]	149 a
FREDERIK de Tweede. (Byzond. van verlich. Pap. betrekk. tot)	149 a
FREDERICI II Imperatoris. [Libri de arte Venandi]	158 a
FRESNOY [du] <i>Des proprietes de la Plant. appellee Rbus Radic.</i>	92 b
FREYBURGERS Beitrage &c.	54 b
FRIESEMAN. [<i>Carte de la rade de Cherbourg par</i>]	13 b
G.	1
Gandery van de Vaderlandfche Gefchiedenis by de Jongh.	7 a
GALANTI Nuova Defcrizione delle Sicile.	173 a
GALEN (C. VAN) de Urinarum Statu.	189 a
GARDINER Observations on the animal Oeconomy.	5 b
GASSEAU <i>Recueil d'Arts.</i>	63 b
<i>Geographia Germanica by Ortolini.</i>	6 b
GERTANNER [C.] Abhandlung ueber die Ven. Krankheiten.	141 a
Gefchichte der Martyren.	76 a
GESNER [J. A. P.] Fortfetzung der Ontdeckkungen.	141 b
Gezigen [Vaderlandfche] by <i>Gartman.</i>	112 a
GIBBON The History of the rom. Empire.	14 a
GIORDANY Canonetts.	15 b
GIRARDET [P. A.] <i>Nouveau Systeme.</i>	125 a
GOLDWITZ Proeven omtrent den Gal.	85 a
GRAND [De] d'AUSSEI <i>Voyage.</i>	29 a
GRANGE [de la] <i>Mechanique Analytique.</i>	54 a
GRÖZE [F.] Military antiquities.	173 b
H.	1
HALL [C.] Sonates.	15 b
HALLER [G. E. v.] Bibliothek.	62 a
HANDEL. [the Works of]	15 b
Handlingar [Kongl. Vetensfchaps Academens Nya.]	116 b
HENCHE. [Gefchichte der Chr. Kirche von]	125 b
HERMAN Troifefime Concerto.	87 a
HERZBERG <i>Recueil des Deductions.</i>	157 b
HILDEBRANDT [F. G.] <i>Bemerkungen.</i>	77 a
<i>Hiftoire de France.</i>	144 a
HOME [H.] Skettes of	5 b
HOMERU'S Works.	29 a
HUE Schildery van den Zeeftag op den 6 July 1777.	191 a
J.	1
JAEGER opent een intekening op de Plans en Veldftagen van <i>Fredrik den IIden.</i>	79 a
JANINET <i>Coffumes & Annates des Grands Th.aires de Paris.</i>	157 b
JOUNG [R.] <i>Essay on the Powers &c.</i>	14 a

K. Kaas-

- K.**
- Keerten van de Staaten der oorlogvoerende Mogenheden. 93. a
 KEATE [G.] Account of the Pelew Islands. 14. a
 KEATE [T.] Cases of Hydrocele. 5. b
 KIPPIS Life of Cook. 5. b
 KOBBEL [H.] en R. Bolsbaw, 2 konstplaat. 118. b
 KOZELUCH'S Sonates. 15. b
 KRUGGE ueber den Umgang mit menschen. 157. b
- L.**
- LAUNAY (le Jeune) les Soins Merites. 94. a
 LAUTH [T.] Nofologia Chirurgica. 30. a
 LAVREINCE Indiscretion. 93. b
 LELAND [T.] Sermons on Various subjects. 173. a
 Lerkeaan, [Museum] 55. a
 LINNE [Caroli] a Systema Naturae. 76. a
 LIVELLI Kaart des Aerdkloots. 6. b
 LODERS Anatomisch Handbuch. 117. b
 Londres & les Environs. 157. a
 LONGHUIJL [Onvoorz. geschenk, een konstplaat van] 55. b
 Lucianus von Samosate iambliche Werke. 85. a
- M.**
- MANNERT [K.] Geograp. der Griechen und Rom. 125. b
 MANNONI Trattato de Anatomia. 101. b
 MARZOL [S. G.] Andachtsbuch fer das Weibliche Geschl. 157. b
 MAREZ, konstplaat van la Sainte Famille. 7. a
 MARTIN. [Thirty Eight Plates by] 101. b
 MARTINET Vereenigd Nederland. 61. a
 MASSARTO, konstplaat l'Hermitte. 164. b
 MEINERS [C.] ueber den Thierischen Magnetismus. 126. a
 METASTAZIO. [Standbeeld ter eere van] 15. b
 METASTAZIO. [Opere di] 101. b
 MIRABEAU. [la Monarchie Prussienne par] 68. a
 MIXELLE. [Le Deser Amoureux] konstplaat. 63. b
 MOLDENHAUER Uebersetzung von das N. T. 54. b
 MORAAZ. [Uitrukel niet het werk, Raad voor den Landman wegens de Inenting der Kinderpokjes, door S. A. DE] 37. a
 MORNAS [Atlas Historique & Geographique par Baydes] 126. b
 MORTHEY Bericht over de platen van de Geschiedenis van t Keizerryk. 191. a
 MÜNTER Fragmenta Patrum Graecorum. 117. a
- N.**
- NAVORGILLE [T.] Six Sonates. 117. a
 Naturforscher [der] zotte Ruk. 76. a
 NECKER het wigde der Goëdienfinge Begrippen. 102. b
 Nimes, [gezig van de Vergaderplaats der Protestanten te] 56. a
- O.**
- Ofseticia. [Dell'arte] 189. a
 Oeuvres Posthumes Fredric II. 135. a
 ORTON [J.] Exposition of the Old Testament. 173. b
- P.**
- PANZER Anna'en der Deut: Litteratur. 85. a
 PASQUIER [l'Amour pres a lancer une Flèche] konstplaat. 63. a
 PASTORET [de] Moysé considéré comme Legislateur. 84. b
 PÉRIGUON Vie des Ruines de Rome. 19. a
 PERNOTIN & Hemery, Sensibilité de Henry, konstplaat. 78. b
 PIERION [J. A.] L'Infernoion, konstplaat. 78. b
 PICQUENOT-Offrande au Dieu Pan, konstplaat. 78. b
 Prize de Thionville, konstplaat. 164. a
 PRIFSTLEY Lectures on History. 28. b
 PRINSTRER [P. J. GROEN VAN] Diff. de Catalogum Genesi. 189. a
 PUCOLI Meibau' o al jare le femens &c. 149. a
- R.**
- RAMBEY Pourtrait van Fred. de Ilde. 56. a
 RAMSAY the History of the revolution. 18. a
 RAUGNON [M. N. T.] Considerationes Pathologicae Semeiasticae. 91. b
 RIBOLI sul Ufo dell Fuoco. 13. b
 RIMINI [M. T. B. DE] Prospetto delle Malatici 189. b
- ROBERTSON'S Additions & Corrections.**
- Rome, [Plan de Ville de] 108. a
 ROOTHII [G.] Tentamen Flora Germanicae. 94. a
 ROSENMULLER Predigten. 117. a
 ROSLER [M. G. F.] Handbuch der practischen Astronomie. 76. a
 ROY. [Divine & Ariane par le] 126. b
 RUCHNAW Choralvorpflieden. 7. a
- S.**
- SACCHINI. [Standbeeld voor] 15. b
 SCHARFF [J. H.] recepten ueber farben. 142. b
 SCHERIDAN [the Speech of] 5. b
 Schiffer, [Calender Hamburger] 158. a
 SCHLEGER de Geographia Homerica. 29. b
 SCHROETER [J. H.] Beytrage zu der neuesten Afr. Entd. 76. b
 SEMPERE [G.] Historia del Luizo de España. 189. a
 SIMON & GÜOT Vues Pitoresques. 94. a
 SKINNER An Ecclesiastical Hist. of Scotland. 14. a
 Sonates Chantantes. 87. a
 SOTSMAN kaart der Russische en Turkische Landen. 69. a
 STERNE. [Works of Laurens] 20. b
 STIPRIAN [A. V.] Observations de Quisdam Salikus, 189. a
 STOLBERG. [der Insel von den Grave van] 77. b
 STROZZI [F.] Tragedia. 117. a
 SUHN [F.] Geschiedenis van Deuemarken. ib. a
 ——— Leven van Glum. ib. a
 SUISSE. [Tableau de la] 54. a
- T.**
- Taschen Atlas. 69. a
 TENON [Memoires sur les Hospitales de Paris] 125. a
 THEESS [J. O.] Christliche Predigten. 77. a
 Theotime. [Lettres de] 181. a
 THUNBURG Museum Naturalium Academiae Upsalensis. 140. b
 THOMASSEN Diff. für L'extraction des Corps &c 157. a
 TIELEMANNUS [D.] de Magicarum Artium origine. 125. b
 TIRABOSCHI [G.] Storia della Litteratura Italiana. 101. b
 TITTIUS [J. D.] Nachricht der Eindrucke. 62. b
 TOBLER [J.] Verschiedene Predigten. 77. a
 TOMSON [T.] Diff. de Alkali Volatili. 189. a
 Toneelen van den Amst. Schouwv. Rom. HofGalery en Legertentem. 44. a
 Torino. [Memorie della Societa Agaria &c.] 101. b
 Torsanen. [schillergeschiedenis van] 55. b
 TOUR [Brion de la] Theatre Itinerat. 14. b
 Transactien [Phil.] vol. 77. 44. b
 Tychsen und Heeren, Bibliotheke des Alten Litteratur. 62. 5a
 Turin. [Memorie della Societa Agraria in] 28. a
- U.**
- Ueberzig [Kritischen] des schonen Litteratur. 142. a
- V.**
- VACCA [F.] Saggio intorno alle principali Malatic. 13. b
 Vassent [Cathrine] konstplaat. 56. a
 Viaggio de Gerusalemma. 101. b
 Vindobinensis. [Acta Academiae] 62. b
 VIRGILIUS [Uitgave van] Werken, by Hogg. 109. b
 VOIGT Fatische beschreibung der gemeinnutzlichste Kunste. 192. a
 VOLTA [S.] Elementa de Mineralogia. 101. b
 Voyage Pitoresque par France. 93. b
- W.**
- WALDS [S. G.] Geschichte. 69. a
 WARBURTONS [W.] Works. 85. a
 WEHRS [G. F.] Vom Papier. 76. a
 Weishaupt [A.] Geschicht der Vervollkemmung. 76. a
 WENDEBORN [F. G. A.] der Zustand der Staat in Gr. Britt. 126. a
 Wienberg. [Beytrage zur naturgeschichte von] 182. a
 WURTWAIN Nova subdia diplomatica, tom. x. 62. b
 Wreath (the) of J. Stook. 15. b
- Z.**
- Zee [Kaart van de Witte en Kaspijsche] 67. b
 ZIMMERMAN ueber Frederick den II. 149. b

In de Boekwinkel van A. LOOSJES wordt thans uitgegeven:

Waarnemingen over de Aardrykskunde, de Natuurkunde, den Aart en de Zeden der
Menschen; door R. J. FÖRSTER, verzameld op zyne Reize om de Waereld;
naar de Hoogduitsche Vertaling, en met de Aanmerkingen van zynen Zoon en
Reisgenoot G. FÜRSTER. I. Stuk, gr. 8vo. — — f 1 : 10:—

De 2 overige Stukken zyn op de Pers en zullen
in 't kort het licht zien.

Evangelische Leerredenen, door J. A. HERMES, (Schryver van het Godsdienslig
Handboek): I. Deel. — — — — f 2 : —:—

NB. De volgende 3 Deelen, waar mede dit voortreffelyk Huisboek
der Christenen Compleet zal zyn, zullen in het volgende
Jaar het licht zien.

Bespiegelingen der Vier Levensstanden van den Mensch, de *Kindschheid*, de *Jeugd*,
de *Middelbaare Jaren*, en de *Ouderdom*, met 4 fraaye Platen, in gr. 8vo. f 3 : 12:—

WEEKBLAD voor Neêrlandsch Jongelingschap, 4 Deelen, gr. 8vo. met pl. f 7 : —:—

ROOSJE; in 3 Boeken, een Herderlyke Roman, in den smaak van *Gesner*, met
keurige Platen van R. *Vinkles*. op Schryfpap. gedrukt. — — — — f 2 : 10:—

Op kl. Mediaanpap. — — — — f 3 : 10:—

Schmuckers Heelkundige Mengelschriften, vert. door *Joh. Daams*. N. 1 en 2. f 1 : 8:—

NB. De overige Stukjes worden geregeld vervolgd.

De Nieuwe Nederlandsche Spectator, I. Deel, in 52 Vertogen. — — — — f 3 : 18:—

NB. Dit zo aangenaam als nuttig Weekblad, waar aan voortaan door
eenige der eerste Vernuftten van ons Vaderland, zal gearbeid
worden, wordt wekelyks met een Nummer vervolgd.

